શ્રી સદ્‌ગુરુ પરમાત્મને નમઃ

શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિ મેં

સિધ્ધ સદ્‌ગુરુ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ

સષ્ઠમ ભાગ

ઈ. સ. ૧૯૬૭

- કુ. કુમુદિની પરમાનંદ પજવાણી

શ્રી સદ્‌ગુરુ પરમાત્મને નમઃ

શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિ મેં

(ષષ્ઠમ ભાગ)

(ઈસ. ૧૯૬૭)

કુ. કુમુદિની પરમાનન્દ પજવાણી

સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ
આશ્રમ, કુવાડવા રોડ, રાજકોટ – ૩૬૦ ૦૦૩

©

પ્રકાશક :
શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ
રાજકોટ.

આવૃત્તિ પ્રથમ : ૨૦૦૪
કાર્તિક સુદ – ચતુર્થી
(શ્રી સદ્‌ગુરુ દેવ જયંતી)
તા. ૧૬–૧૧–૦૪

મૂલ્ય : રૂા. ૧૦૦ = ૦૦

મુદ્રક :
હરિઓમ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
(પ્રીન્ટીંગ એન્ડ પેકેજીંગ)
શેડ નં. કે–૧/૨૪૧/૧૦–૧,
રોડ 'પી', આજી જીઆઈડીસી
ઈન્ડ. એસ્ટેટ–૨, રાજકોટ
ફોન : ૫૫૪૭૦૪૭, ૫૫૪૦૦૪૮
ફેક્સ : ૨૮૧–૨૩૮૯૫૪૪

: પ્રાપ્તિસ્થાન :

૧. શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ
આશ્રમ, કુવાડવા રોડ,
રાજકોટ – ૩૬૦ ૦૦૩.
ફોન : (૦૨૮૧) ૨૪૫૭૦૦૦
૨૪૫૭૦૦૯

૨. શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ
મફતલાલ હાઉસ,
બેક–બે રેકલેમેશન,
મુંબઈ – ૪૦૦૦૨૦
ફોન : (૦૨૨) ૨૨૦૨૪૫૨૦
૨૨૦૨૬૯૪૪

૩. શ્રી રામધામ ટ્રસ્ટ
પુષ્કર (અજમેર–રાજસ્થાન)
ફોન : (૦૧૪૫) ૨૭૭૨૦૩૯

૪. શ્રી રામદાસભાઈ ગોકાણી
સાયબર સીટી, ૯૫–એ,
શાંતિનિકેતન, મરીનડ્રાઈવ
મુંબઈ – ૪૦૦ ૦૦૨.
ફોન : (૦૨૨) ૨૨૮૩૮૯૬૮
૨૨૮૧૪૪૮૮

૫. શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ
જાનકી કુંડ,
ચિત્રકુટ–૨૧૦૨૦૪.
ફોન : (૦૭૬૭૦) ૨૬૫૩૩૦
૨૬૫૩૨૦

વંદના

શ્રી સદ્‌ગુરોર્મહિમપારમગુર્ન દેવા,
બ્રહ્માદયોઽપિ ક ઈહાલ્પધિયો મનુષ્યાઃ ।
યસ્મિન્દયામયદશો નિપતન્તિ તસ્ય,
ના તત્સ્વરુપમપિ વેત્તિ પરૈતિ ચાન્તે ॥

ભાવાર્થ :– બ્રહ્માદિ દેવોં ભી શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ કે મહિમા કા પાર પા નહીં સકે, તો ફિર ઈસ જગત્ કે મેરે જૈસા અલ્પ બુદ્ધિવાલે મનુષ્ય શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ કે મહિમા કા પાર કૈસે પા સકતા હૈ ? પરંતુ જિસ મનુષ્ય પર આપશ્રી કી દયાદષ્ટિ હોતી હૈ વે હી આપશ્રી કે સ્વરુપ કો જાન સકતે હૈં, ઔર શરીર કે અંત કે બાદ ભી તદ્‌રુપ ભી હો જાતે હૈં– અર્થાત્ જીવન્મુક્ત હો જાતે હૈં.

નમસ્તે સ્વામી ભગવન્ શિવાય ગુરુરૂપિણે ।
જ્ઞાન–ભક્તિ વૈરાગ્ય સંસિદ્ધયે સ્વીકૃતાનેકવિગ્રહઃ ॥

ભાવાર્થ :– જ્ઞાન–ભક્તિ–વૈરાગ્ય કી સિદ્ધિ કે લિયે જિન્હોંને અનેકો શરીર ધારણ કિયે હૈં ઐસે હે સ્વામી ! હે ભગવન્ ! શિવસ્વરૂપ આપ સદ્‌ગુરુ કો મેરા નમસ્કાર હૈ.

સ્વસ્તિ

(૧) ૐ કર્ણેભિઃ શ્રૂણયામ દેવાઃ । ભદ્રં પશ્યેમાક્ષભિર્યજત્રાઃ । સ્થિરૈરઙ્ગૈસ્તુષ્ટુવાઁ સસ્તનૂભિઃ વ્યશેમ દેવહિતં યદાયુઃ । સ્વસ્તિ ન ઈન્દ્રો વૃદ્ધશ્રવાઃ । સ્વસ્તિ નઃ પૂષા વિશ્વવેદાઃ । સ્વસ્તિ નસ્તાક્ષ્યો અરિષ્ટનેમિઃ । સ્વસ્તિ નો બૃહસ્પતિર્દધાતુ । ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥

ભાવાર્થ :– ઓમ ! હે દેવગણ ! આપ કી કૃપા સે હમ અપને કાન સે મંગલમય, કલ્યાણકારી વચનોં શ્રવણ કરેં, હે યજત્રો (યજ્ઞ કે દેવગણ) ! હમ યજ્ઞકર્મ મેં સમર્થ હોકર આઁખોં સે કલ્યાણકારી દર્શન કરેં (=શુભ દષ્ટિ રખેં), સુદઢ અંગોં ઔર શરીર સે પરમેશ્વર કી સ્તુતિ કરતે કરતે દેવતાઓં સે પ્રાપ્ત જીવન આરાધ્યદેવ–પરમાત્મા કી ઉપાસના મેં વ્યતિ કરેં. ઓમ ! મહાન કીર્તિમાન ઈન્દ્ર હમારા કલ્યાણ કરેં, પરમ જ્ઞાનવાન (અથવા પરમ ધનવાન) સૂર્યદેવ હમારા કલ્યાણ કરે, અપ્રતિબદ્ધ ગતિવાલે ગરુડજી– જો અશુભ કા નાશ કરને કે લિયે ચક્ર કી ભાંતિ ઘાતક હૈં, વે હમારા કલ્યાણ કરેં, ઔર દેવગુરુ– બૃહસ્પતિ ભી હમારા કલ્યાણ કરેં. ત્રિવિધ તાપ કી શાન્તિ હો (ત્રિવિધ તાપ કા નાશ હો).

–(અથર્વવેદ– મુંડકોપનિષદ્, પ્રશ્નોપનિષદ્)

(૨) ૐ દ્યોઃ શાન્તિરિક્ષશાન્તિઃ પૃથિવી શાન્તિરાપઃ શાન્તિરોષધયઃ શાન્તિઃ । વનસ્પતયઃ શાન્તિર્વિશ્વેદેવાઃ શાન્તિઃ । બ્રહ્મ શાન્તિઃ । સર્વ ગૂઁ શાન્તિઃ । શાન્તિરેવ શાન્તિઃ । સા મા શાન્તિરેધિ ॥

ભાવાર્થ :– હે ભગવાન ! સ્વર્ગ, અંતરિક્ષ (આકાશ) પૃથ્વી, જલ, ઔષધિઓં, વનસ્પતિ, સર્વ દેવતાઓ, સર્વ વેદો, સમગ્ર જગત્ ઔર સ્વરુપ હમ કો શાન્તિપ્રદ હો– ઉન કી શાન્તિ હમેં પ્રાપ્ત હો !

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ
શ્રી પતિતપાવનજી શ્રી ચરણકમલેભ્યો નમઃ
શ્રી સદ્‌ગુરુ પરમાત્મને નમઃ

ભૂમિકા

શ્રી પરમેશ્વર કી કૃપા સે ઔર પ.પૂ. શ્રી ગુરુદેવ શ્રી કી અસીમ કૃપા સે હી “શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધી મેં” કા યહ ષષ્ઠમ ભાગ પ્રકાશિત હો રહા હૈ. ઉન સે કઈ ભાવિક મુમુક્ષોં કી ઈચ્છા કી પૂર્તિ હોગી ઐસી ઉમ્મિદ હૈ.

ભગવત્‌કૃપા સે પંચમ ભાગકા પ્રકાશન મેરે ગુરુબંધુ આણંદ નિવાસી ડૉ. લક્ષ્મણભાઈ ગોકુલભાઈ કથીરિયા કે ભાવપૂર્ણ સહયોગ સે સંપન્ન હુઆ થા. વૈસે હી ષષ્ઠમ ભાગ કી પાંડુલિપિ ઉસને લિખકર દી, ઈસ સે સંપન્ન હુઆ હૈ. ઈસ કે લિયે મૈં ઉન કો ધન્યવાદ કે સાથ આશિર્વાદ દેતી હૂઁ.

“શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધી મેં” કે ચારો ભાગ કે સંસ્કરણોં કી તરહ યહ ષષ્ઠમ ભાગ કે પ્રકાશન કી જિમ્મેવારી ગુજરાતી લિપિ મેં શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ– રાજકોટ ને સમ્હાલી હૈ. ઈસ લિયે મૈં સંસ્થા કે ઔર ઉન કે સભી ટ્રસ્ટી ભાઈઓં કા હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

ઈસ પુસ્તક કે પ્રકાશન કાર્ય મેં પઠન–પાઠન–પ્રુફરીડિંગ મેં શુરુઆત સે કાર્ય સમાપ્તિ પર્યંત પૂર્ણ શ્રદ્ધા ઔર પ્રેમ સે સહયોગ દેનેવાલે મેરે ગુરુબંધુ રાજકોટ કે શ્રી પુરુષોત્તમભાઈ ડોડિયા ઔર આણંદ કે શ્રી ડૉ. લક્ષ્મણભાઈ કથીરિયા, રાજકોટ કી મેરી ગુરુબહન મંજુબેન કોટેચા ઔર શ્રી સતીષભાઈ ખંધેડિયા રાજકોટવાલે કો મૈં ધન્યવાદ દેતી હૂઁ. શ્રી ગુરુહરિચરણોં મેં ઉન કી પ્રીતિ બઢતી રહે યહી શુભેચ્છા.

પુસ્તકકા પ્રકાશન ઓફસેટ પિન્ટીંગ કે માધ્યમ સે હુઆ હૈ. ઈસ પુસ્તકકા કોમ્પ્યુટર ટાઈપ સેટીંગ હમારે ગુરુબંધુ શ્રી હેમેન્દ્રભાઈ ત્રિવેદી– રાજકોટ વાલે ને કિયા હૈ. પુસ્તક પ્રિન્ટિંગ કા ભગીરથ કાર્ય હરિૐ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ ઓફસેટ ડિવીઝન રાજકોટ કે શ્રી હિંમતભાઈ ભાયાણી ઔર ઉન કે પુત્રોં શ્રી પ્રેયસભાઈ ભાયાણી તથા રિન્કુભાઈ ભાયાણી જામનગર વાલોં ને પ્રિન્ટીંગ ચાર્જીસ લિયે બિના પૂજ્ય શ્રી ગુરુદેવ કે ઈસ લોકહિતાર્થ કાર્ય મેં અપના સહયોગ દિયા હૈ. મૈં ઉન સબ કા હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ. ફોટો વ સ્કેનીંગ કાર્ય મેસર્સ એ વિઝન રાજકોટ કે શ્રી દિલીપભાઈને કિયા હૈ. ઉનકા ભી મૈં આભાર માનતી હૂઁ.

પ્રથમ ઔર દ્વિતીય ભાગ કી પ્રસ્તાવના (ભૂમિકા) ઈસ મેં સમ્મિલિત કી હૈં.

–કુ. કુમુદિની પરમાનંદ પજવાણી

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ　　　　　　　　　　　　શ્રી સદ્‌ગુરુ પરમાત્મને નમઃ

નમ્ર નિવેદન

ભગવાન કી પરમ કૃપા સે મુમુક્ષુજનોં કે હાથોં મેં પ.પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ ને વચનામૃત સંગ્રહ કા "શ્રી સદ્‌ગુરુ સન્નિધિ મે" કા યહ ષષ્ઠમ ભાગ રખતે હમ ભારી આનંદ મહસૂસ કરતે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ કે વચન હૈ :– "પક્કા નિશ્ચય કરો કિ યહ જીવ સાક્ષાત્ ભગવાન કા હી અંશ હૈ, ઔર ભગવાન કી મહતી કૃપા વ ઈચ્છા સે એક બડે મહત્વ કે કાર્ય કી પૂર્તિ કે હેતુ આયા હૈ. યહ કાર્ય હૈ– પરમશાંતિ, ઈશ્વર ચરણારવિંદ મેં પ્રેમ ઔર ઈશ્વર પ્રાપ્તિ કા. ઈસ કાર્ય કી પૂર્તતા કે હેતુ જો પુરુષાર્થ કરતા હૈ વહી પુરુષ હૈ."

હમ સબ કે બડે સૌભાગ્ય હૈ કિ પૂ.શ્રી ને ઉપરોક્ત જીવનધ્યેય ઔર ઈસકો સિદ્ધ કરને કે હેતુ હમે સાધન દિયા હૈ– શ્રી ભગવન્નામ સ્મરણ, ધ્યાન, સદાચરણ આદિ.

કોઉ દેત પુત્રધન, કોઉ દેત બલ ધન ।
કોઉ દેત રાજસાજ, દેવ–ઋષિ મુન્યો હૈ ॥
કોઉ દેત યશ માન, કોઉ દેત રસ–ખાન ।
કોઉ દેત વિદ્યા જ્ઞાન, જગત્ મેં ગુન્યો હૈ ॥
કોઉ દેત રિદ્ધિ સિદ્ધિ, કોઉ દેત નવનિધિ ।
કોઉ દેત ખૌર કછુ, તાતે શીશ ધુન્યો હૈ ॥
"સુંદર" કહત એક દિયો જીન રામનામ ।
ગુરુ સો ઉદાર કોઉ, દેખ્યો હૈ ન શુન્યો હૈ ॥

(રસ–ખાન = ખાન–પાન, ગુન્યો = ગુણવાન, ખૌર = સ્ત્રી, એક પ્રકાર કા જેવર = ગહના)

ફિર, પુરુષાર્થ કો સિદ્ધ કરને કો જો બલ, સહારા, ચાહિયે વો સબ પ.પૂ.શ્રી ને અપને શ્રી મુખ કે વચનોં કે માધ્યમ સે હમારે સામને રખકર હમકો ભારી અનુગ્રહીત કિયે હૈ. હમારા કર્તવ્ય બન જાતા હૈ કિ હમ ઈસ વચન સંગ્રહકા પઠન–પાઠન કરકે લાભ પ્રાપ્ત કરેં, હમારે લિયે યે સબ જીવંત આજ્ઞાયેં હૈં, ઉસકા હમ પાલન કરેં, યહી તો શ્રી ગુરુદેવ હમ સે આશા રખતે હૈં ઔર આપશ્રીને કહા ભી હૈં કિ

સોઈ સેવક પ્રિયતમ મમ સોઈ । મમ અનુશાસન માને જોઈ ॥

"મેરા કહા કરે સો મેરા પરિચિત, ઔર ન કરે વો અપરિચિત" પૂ. શ્રી કે ઐસે વચન પાઠક કો પ્રેમબંધન મેં જકડ લેતે હૈં, ક્યોંકિ વે સામને સે હમ કો પ્રેમ

કરતે હૈં ઐસા અનુભવ હોતા હૈ.

પૂ. કુમુદ બહન કા હમ ખૂબ–ખૂબ આભારી હૈ કિ શ્રી ગુરુદેવ કે સાથ રહતે સમય જો વચન લિખે થે સબ પ્રકાશન કે હેતુ હમ કો દિયા હૈ.

સબ સંત હૈ શ્રદ્ધેય, મન–ક્રમ–બચન જે સંયમ લિયે ।
તિન મધ્ય પારખ પ્રાપ્ત જે, શિરમૌર ગુરુ મેરા નિત જિયે ॥

શ્રી ગીતાજી મેં ભગવાન કે શ્રી મુખ કા વચન હૈ–

મચ્ચિતા મદ્‌ગતપ્રાણા બોધયન્તઃ પરસ્પરમ્ ।
કથયન્તશ્ચ માં નિત્યં તુષ્યન્તિ ચ રમન્તિ ચ ॥
તેષાં સતતયુક્તાનાં ભજતાં પ્રીતિપૂર્વકમ્ ।
દદામિ બુદ્ધિયોગં તં યેન મામુપયાન્તિ તે ॥

(ગીતાજી, ૧૦–૯,૧૦)

અર્થાત્ નિરન્તર મુઝ મેં મન લગાનેવાલે ઔર મુઝ મેં હી પ્રાણોં કો અર્પણ કરનેવાલા (મુઝે હી જીવન અર્પણ કર દેનેવાલા) ભક્તજન મેરી ચર્ચા કે દ્વારા આપસ મેં મેરે ગુણ, સ્વભાવ, પ્રભાવ સહિત મેરા કથન કરને મેં હી નિત્ય સંતુષ્ટ હોતે હૈં, ઔર મુઝ મેં હી રમણ (સેવા–સ્મરણ સે) કરતે હૈં; ઐસે નિરંતર મેરે ધ્યાન આદિ મેં લગે હુએ ઔર પ્રેમપૂર્વક ભજનેવાલે ભક્તોં કો મૈં ઐસા બુદ્ધિયોગ (તત્ત્વજ્ઞાન) દેતા હૂઁ કિ જિસ સે વે મુઝે હી પ્રાપ્ત હોતે હૈં.

હમ યહ ઈશારા કો સમઝેં કિ હમ ભી પ.પૂ.શ્રી કે શ્રીમુખ કે વચનોં કા સમૂહ સત્સંગ કરેં, ઈસ માધ્યમ સે પ.પૂ.શ્રી કે સ્વરુપ કો, ઉન કી કૃપા કો સમઝે, ઔર ઉનકી કૃપા સે હી બુદ્ધિયોગ પ્રાપ્ત કર કે શ્રી ચરણોં કી પ્રેમાભક્તિ પ્રાપ્ત કર કૃતકૃત્ય બને. હમ ભગવાન સે પ્રાર્થના કરેં કિ યહ અભિલાષા પૂર્ણ હો.

તો આઈએ, હમ પ.પૂ.શ્રી ગુરુદેવ કે વચનોં કો અપને હૃદય મેં ધારણ કર કે હમારી પૂજા શ્રી ચરણો મેં નિવેદન કરેં.

તુલસીદાસ હરિ–ગુરુ–કરુના બિનુ બિમલ બિબેક ન હોઈ ।
બિનુ બિબેક સંસાર–ઘોર–નિધિ પાર ન પાવે કોઈ ॥

શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ
રાજકોટ – ૩૬૦ ૦૦૩

કાર્તિક શુકલ ચતુર્થી
(શ્રી ગુરુદેવ કી જન્મ જયંતી)
શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ
આશ્રમ, કુવાડવા રોડ
રાજકોટ – ૩૬૦ ૦૦૩

“શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિ મેં” પ્રથમ ભાગ મેં લિખિત :–

ભૂમિકા

॥ શ્રી રામચંદ્રાય નમઃ ॥

॥ શ્રી પતિતપાવન ચરણકમલેભ્યો નમઃ ॥

નમસ્કાર શ્રી ગુરુદેવકો સત્–ચિત્–આનંદ–રાશિ,
બાઁહ પકરિ બાહિર કિન્હીં, બૂડત ભવ–જલ–રાશિ. (૧)
રક્તાંભોજ દલાભિરામનયનં પીતામ્બરાલંકૃતં,
શ્યામાંજ્ઞં દ્વિભૂજં પ્રસન્નવદનં શ્રી સીતયા શોભિતમ્,
કારુણ્યામૃતસાગરં પ્રિયગણૈર્ભ્રાત્રાદિર્ભાવિતં,
વંદે વિષ્ણુશિવાદિ સેવ્યમનિશં શ્રીરામચંદ્ર પ્રભુમ્. (૨)
શ્રી સીતાનાથ સમારંમ્ભાં રામાનંદાચાર્ય મધ્યમામ્,
અસ્માદાચાર્ય પર્યન્તાં વન્દે ગુરુપરમ્પરામ્. (૩)
નમોઽસ્તુ ગુરવે તસ્મૈ ઈષ્ટદેવ સ્વરૂપિણે,
યસ્ય વાક્યામૃતં હન્તિ વિષં સંસારસંજ્ઞિતમ્. (૪)

માનવધર્મ કે મહાન પ્રણેતા, યોગી સમ્રાટ, સિદ્ધ સદ્‌ગુરુ સંતશિરોમણિ શ્રી શ્રી શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજજીકો શ્રી સદ્‌ગુરુ રુપમેં પાકર મૈં અપનેકો બડભાગી માનતી હૂઁ.

અગસ્ત ૧૯૫૦ મેં મૈંને શ્રી ગુરુદેવકી અભય શરણ પ્રાપ્ત કી તબસે શ્વાસ શ્વાસ પર ઉનકા ગહરા પ્રભાવ રહા હૈ. ચાહે દૂર હોઊઁ યા પાસ, શ્રી ગુરુદેવને મુઝે પલ પલ સંભાલી હૈં ઔર સંભાલ રહે હૈ. વિમલ દુલાર પ્યારકા પ્રેમ–પ્યાલા પ્રેમપૂર્વક પીલાયા હૈ, જિસસે કિ આજ જીવનમેં કોઈ રિક્તતા મહસૂસ નહીં હો રહી હૈ.

યહ બાત અકેલે મેરે તક હી સીમિત નહીં હૈ. ઔર શ્રી ગુરુદેવકી યહી તો પરમ વિશિષ્ટતા રહી હૈ. શ્રી ગુરુદેવને જાતિ, વર્ણ, ધર્મ વ ઉમ્રકે ભેદભાવ બિના– હિંદુ, મુસલમાન, જૈન, પારસી, ઈસાઈ, બ્રાહ્મણ, હરિજન, શુદ્ર, તથા જ્ઞાની–મૂર્ખ, ધની–ગરીબ, સ્ત્રી–પુરુષ, બાલક–વૃદ્ધ યા વિરક્ત–ગૃહસ્થી, જિસ કિસીને ભી ચાહા, સભીકો નિરતિશય દુલારકે સાથ, નિજ જનકે રુપમેં, નિઃશંક અપનાયા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકા પ્રેમપૂર્ણ નિશ્ચલ સ્વર, "તુમ મેરે હો, મૈં તુમ્હારે સાથ સદૈવ હૂઁ, ફિર ભય કિસ બાતકા ?" આજ ભી, હજારોં ભક્તોંકા જીવન આધાર હૈ. ઈતની કરુણા, ઈતની મૃદુતા ઔર ઈતની વ્યાપક પ્રેમ ભાવના ! ! ! ઐસા નિરવધી પ્રેમ–પ્રાકટ્ય તો, કભી કિસી એક મંગલ મુહૂર્ત પર હી, ઈસ સંસારમેં, એક માત્ર માનવ–સમાજકી કલ્યાણકી ભરપૂર ભાવુકતાસે સ્વયમ્ અપના અવતરણ કરતે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવકી કરુણાપૂર્ણ સ્નેહદષ્ટિ પાકર, બિલકુલ અપરિચિત ભી શ્રી ચરણોંમેં શ્રદ્ધા નિવેદિત કર દેતે રહે હૈં. ભગવાન શ્રી રામચંદ્રજી મહારાજકે આદર્શ, “સતત કરહિં પ્રણત પર પ્રીતિ” ઔર, “તુરત બિભીષણ પાછે મેલા” કો, આપને સતત ચરિતાર્થ કિયા હૈ.

“સબસે ઊઁચી પ્રેમ સગાઈ” યહ ઉક્તિ, હમારે જીવન કે અલ્પકાલમેં આપને અપની ઓરસે સાંગોપાંગ નિભાઈ ઔર પ્રમાણિત કી હૈ. હમારે દોષ વ અપરાધોંકા પાર નહીં ઔર શ્રી ગુરુદેવકી પ્રેમ–કરુણા વ દયાકા પાર નહીં હૈ !! હમ આખિર તક સમઝતે રહેં હિ હમ તો શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાનુસાર હી રત રહેં હૈ. અબ ભી હમારી સમઝમેં યહ નહીં આ રહા હૈં કિ યહ કિતની ભારી આત્મવંચના હૈ ! શ્રી ગુરુદેવને હમારે હિતકે લિયે કિતના સહન કિયા હૈં ! કિતના કિતના પરિશ્રમ ઉઠાયા હૈ ! હમ કભી યહ ન ભૂલેં કિ શ્રી ગુરુદેવકે હમ કિતને ઋણી હૈં !

શ્રી ગુરુદેવને સહજ બાતચીત કે રુપમેં જટિલ પ્રશ્નોંકા શાસ્ત્ર સંમત સરલ સમાધાન કિયા હી હૈં પરંતુ, પ્રેય ઔર શ્રેયકે સુભગ સમન્વયકા જો અત્યંત સુગમ પંથ, ઠોસ સ્વરૂપમેં હમ અસંખ્યોં કે સામને રખા હૈ, વહ ઈસ સંકીર્ણ કાલમેં સર્વથા બેજોડ હૈ.

શ્રી ગુરુદેવને કહા, "વહ માનવ હી કયા હૈ, જો દૂસરોંકે સુખકા સાધન ન બને ? જો સુખ ચાહતે હો તો, દૂસરોંકો સુખ દો."

અપને ઈન મંતવ્યોં કો ચરિતાર્થ કરતે હુયે, શ્રી ગુરુદેવને સન્ ૫૦ સે ૬૯ કે અન્તર્ગત, મધ્યપ્રદેશ વ ઉસ કે આસપાસ કે પ્રદેશ કી હદ જહાઁ મિલતી હૈ ઐસે, તથા આદિવાસી ક્ષેત્રોં કે સ્થલો મેં, ૧૮ નેત્રદાન યજ્ઞ કે સંપૂર્ણતઃ નિઃશૂલ્ક કેમ્પકે આયોજન, શ્રી તારા નેત્રદાન યજ્ઞકે નામસે કિયે હૈં, જિન કે દ્વારા હજારોં આદિવાસી વ અભાવગ્રસ્ત લોગોંને નેત્રજ્યોતિ પુનઃ પ્રાપ્ત કી હૈ.

અકાલપીડિત ઉડિસા વ બિહારમેં, સન્ ૬૬ વ ૬૭ મેં, શ્રી ગુરુદેવને છ છ આઠ આઠ માસ તક, અન્નદાનકે રાહત કાર્યો કે આયોજન, અત્યંત હી વિશાલ

પૈમાને પર કિયે હૈં. આપકે ખોલે હુયે રસોડેમેં રોજાના પંદ્રહ હજારસે પચાસ હજારકી સંખ્યામેં અકાલ પીડિત દરિદ્રનારાયણને સમ્માનપૂર્વક તથા પ્રસન્નતાપૂર્વક ભોજનસે તૃપ્તિ પ્રાપ્ત કી હૈં. યહ વાસ્તવિક હકીકત હૈ.

ગુજરાતમેં બાઢ રાહતકાર્ય, મહારાષ્ટ્રમેં કોયના ભૂકંપ રાહત કાર્ય, ગૌસેવા વ ગૌપાલન કેન્દ્રકા આયોજન, રાજસ્થાનમેં અકાલ રાહત કાર્ય; કચ્છ, ગુજરાત, રાજસ્થાન વ મધ્ય પ્રદેશમેં રોજાના હજારોં અભાવગ્રસ્તોંમેં સુખડી વિતરણ કાર્ય; સાલ ભરમેં હજારોંકો કમ્બલ, ગરમ બંડી, ધોતી, સાડી, કમીજ, આદિ કે રૂપમેં વસ્ત્ર વિતરણ કાર્ય, ઈત્યાદિ, માનવ સેવા કે કાર્યોંકા ઉત્કૃષ્ટ આયોજન કિયે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને માનવ સેવાકી પુનિત ગંગાકા પ્રવાહ અસ્ખલિત રખનેકે ઉદેશ્યસે સર્વ પ્રથમ તો (૧) શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન આશ્રમ ટ્રસ્ટ– રાજકોટ (૨) શ્રી સદ્‌ગુરુ રામાયણ પાઠશાલા ટ્રસ્ટ–રાજકોટ. (૩) શ્રી રામજી મંદિર ટ્રસ્ટ, ગોંડલ. ઈન ટ્રસ્ટોંકા તથા તદનંતર (૪) સન ૬૭ મેં, શ્રી માનવ–રાહત–મંડલ ટ્રસ્ટ બંબઈ ઔર (૫) સન ૬૮ મેં, શ્રી રામધામ ટ્રસ્ટ, પુષ્કર વ (૬) શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ, બંબઈકા નિર્માણ કિયા.

શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ કે પ્રમુખપદ પર અપને સનિષ્ઠ, કર્મયોગી વ પ્રેમી ભક્ત અરવિંદભાઈ નવીનચંદ્રભાઈ મફતલાલ કો નિયુક્ત કરકે, ચિત્રકુટ–જાનકી કુંડકે અન્નક્ષેત્ર, સંતસેવા, શ્રી રઘુવીર મંદિર પાઠશાલા, અસ્પતાલ, વ હસ્તમ, પપરૈંદા ઔર સદ્‌ગુરુનગર– અનંતપુર, અસ્પતાલ વ શ્રી હનુમત્ મંદિર આદિ કે સ્થાન, ઈત્યાદિકે સંપૂર્ણ કારોબાર તથા શ્રી તારા નેત્રદાન યજ્ઞકી સંપૂર્ણ કાર્યવાહી વ જિમ્મેદારી, શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘકો સુપુર્દ કિયેં.

તદ્‌નુસાર સન ૭૦ કે પશ્ચાત્, ૫૩ નેત્રદાન યજ્ઞ કેમ્પકે આયોજન, શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ કે દ્વારા સુચારુરુપસે, ઈતને વિશાલ પૈમાને પર હુયે હૈં કિ પ્રત્યેક કેમ્પમેં પાંચ હજારસે ગ્યારહ હજારકી સંખ્યામેં સફલ અપ્રેશન કિયે ગયે હૈં. આજ તક ૫,૨૬,૧૮૭ સફલ ઓપરેશન હુએ હૈં. નેત્રયજ્ઞ શિબિર કી સંપૂર્ણ યાદી પુસ્તક કે અંતમેં દિ ગઈ હૈ.

આજ કે દંભાચાર કી પ્રાધાન્યતાવાલે સમય મેં, ઐસી માનવતા સે હમેં કૌન અનુપ્રાણિત કર સકતે હૈં ? સિવાય ઐસે શ્રી ગુરુદેવકે કિ જિન કે ખૂનકા અંતિમ બૂંદ તક પરહિતમેં હી ખપા હૈં ! શ્રી ગુરુદેવને સ્પષ્ટ કહા હૈં– "મેરા સિદ્ધાંત હૈ કિ, પ્રાણ રહતે દૂસરોંકા હિત કરના."

मेरा सिद्धान्त है कि प्राण रहते दूसरों का हित करना।

શ્રી ગુરુદેવકે એક એક બચન સત્યતાપૂર્ણ હૈં જો સુનને પર હૃદયગત ઠોસ ભાવના બન જાતે હૈં. આત્મકલ્યાણ કે લિયે કિન સાધનોં કી આવશ્યકતા હૈ ? કિસ પ્રકારકા પુરુષાર્થ અનિવાર્ય હૈ ? ઈસ સનાતન પ્રશ્નકે સમાધાનાર્થ શ્રીગુરુદેવને અપના જીવન તથા અપના સાધન–માર્ગ હમારે સામને રખા હૈ.

શ્રી સદ્‌ગુરુ વે હી હૈં, જો હમારી ભાવનાઓંકો સુસંકૃત કરકે, હમારી વિચારધારાકો શ્રેયકે પ્રતિ પ્રવાહિત કર, હમારી જીવનધારામેં હી આમૂલ પરિવર્તન લાકર, હમેં યથાર્થમેં માનવજીવન જીના સિખાતે હૈં; જો જીવન, હમેં ક્રમશઃ, દિવ્ય જીવનકે અધિકારી બનાતા હૈ. મનુષ્ય શરીર ભલે હી હમેં મિલા હો, પરંતુ નિતાંત સત્ય યહી હૈ કિ બિના શ્રી સદ્‌ગુરુકે, માનવ જીવન જીના હમેં નહીં આતા હૈં.

ગુરુ કુમ્હાર શિષ્ય કુંભ હૈ, ગઢિ ગઢિ કાઢૈ ખોટ,
ભીતર હાથ સહાર દે, બાહર બાહર ચોટ.

એક કુમ્હાર મિટ્ટીમેં કિતની સુંદર ઉપયોગી ચીજોંકા નવ નિર્માણ કર દેતા હૈ ! વૈજ્ઞાનિક સાધન સુવિધાયેં પ્રાપ્ત હોને પર ભી, કુમ્હારકે બનાયે હુએ ઘડે કા આજ ભી ઘર ઘરમેં સ્થાન હૈ. પ્રાયઃ સભી ચીજેં મશીનેં દ્વારા બનને લગ ગઈ હૈં; પરંતુ, કુમ્હારકી કુશલતા તો અપની અનૂઠી હી હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકી માનવ બનાને કી કુશલતા ભી અપની અનૂઠી હી હૈ. ઈસ કુશલતાકી સ્થૂલ– સૂક્ષ્મ મિશ્રિત પ્રક્રિયાકો પૂર્ણ રીતિસે તો કૌન જાન સકતા હૈ ? ફિર ભી, આપ હી કે બચન, વ્યવહાર વ પત્રોં કે માધ્યમસે, આપકી પ્રક્રિયાકા કુછ ઈશારા, પુસ્તકમેં દિખાયી દેગા ઐસી અભિલાષા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકે સંપર્કમેં આયે હુયે સબ જાનતે હી હૈ કિ અપને બારેમેં આપને બહુત કમ બોલચાલ કી હૈ.

શ્રી ગુરુદેવને કઈ બાર કહા હૈં– "સાધૂ કે અસલી તત્ત્વકો તો કોઈ સમઝ નહીં સકતા હૈ. ક્યોંકિ વહ સ્થૂલ યા બાહરી યા ઉપરકા નહીં હોતા હૈ."

"આજ મૈં અસલિયતમેં કયા હૂઁ, મૈંને કયા અનુભૂતિ કી હૈ, કિસ પ્રકારસે ભગવદાનુસંધાનમેં હૂં, ભગવદ જ્યોતિ કિતની ઔર કિસ પ્રકાર કી દેદીપ્યમાન હૈ, યે સબ, કિન શબ્દોં દ્વારા બતા સકતા હૂઁ ?"

"ઈસલિયે વ્યક્તિત્વકા સહી મૂલ્યાંકન, વહ કહાઁ જન્મા, કબ જન્મા, કહાઁ મરા, કબ મરા, ઈત્યાદિ સ્થૂલ ઘટના પરસે નહીં હો સકતા હૈ. ઈનકા જાનના ઈસલિયે કોઈ અનિવાર્ય ચીજ નહીં."

"જો જાનના અનિવાર્ય હૈ વહ તો હૈ વ્યક્તિત્વ, સાધૂકી સાધૂતા. જિસ વ્યક્તિત્વસે દૂસરોં કો કુછ ભી લાભ હોતા હૈ, દૂસરોં કા કુછ ભી હિત હોતા હૈ, વહ વ્યક્તિત્વ અવશ્ય હી વંદનીય હૈ, પૂજનીય હૈ."

ભારતમેં પ્રાચીન કાલસે હી મહાપુરુષોંને કભી ભી વ્યક્તિ રૂપસે અપના મહત્વ ન તો જાના હૈં, ન તો માના હૈં. શ્રી ગુરુદેવ ભી ઈસકે અપવાદ નહીં હૈં. ઈસલિયે આપકે કાલનિર્ધારણ તથા જીવનવૃત્તકે સંબંધમેં પૂરા તથા વ્યવસ્થિત ઢંગસે જાનને કો નહીં મિલા હૈ.

મેરી પરિમિત ગ્રહણ શક્તિ વ શ્રવણ શક્તિને, જૈસા ભી, જો કુછ ભી સમય સમય પર, નોટ કિયા હૈ, વહ ઈસ પુસ્તકમેં હૈ. અપાર તો શ્રી ગુરુદેવકી મહિમા ! અલૌકિક તો આપકી ક્ષમતા ! ! ઔર, ઈતની વિરાટ તો આપકી શક્તિ–સંપન્નતા હૈં ! ! !

શ્રી શ્રી ગોસ્વામીજી તુલસીદાસજી મહારાજને કહા હૈં, વૈસી હી હાલતમેં મૈં સ્વયમ્ કો પા રહી હૂઁ.

કરન ચહઉઁ રઘુપતિ ગુનગાહા, લઘુમતિ મોરિ ચરિત અવગાહા.
સમુઝત અમિત રામ પ્રભુતાઈ, કરત કથા મન અતિ કદરાઈ.

ઈસલિયે, ઈસ પુસ્તકમેં શ્રી ગુરુદેવ સે સુને હુયે, પરમ હિતકારી વ પરમ પાવનકારી બચનોંકા સંગ્રહ હૈ. આપકી યોગસાધના શૈલી, શ્રીગુરુપરંપરા, તથા જીવનઘટાઓંકી બાતેં હૈં, જો શ્રીગુરુદેવસે સુની હૈ. જબ ભી સુનતી, તબ લિખ લેતી રહી, ઔર મૌકા પાને પર શ્રી ગુરુદેવ કો યહ સબ પઢને કે લિયે પ્રાર્થના કરતી થી, જિસ કો આપને હમેશા સ્વીકાર કિયા હૈ.

જબ, જહાઁ, જો, સુના, દેખા યા અનુભવમેં આયા હૈ, ઉસકા નોટ તારીખ વ સ્થલકે નામ સહિત કિયા હૈ. ઈસલિયે યહ પુસ્તક ડાયરી કા સ્વરૂપ હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકે હમ હજારોં પ્રપન્ન–શિષ્ય હૈં. ઈતને પર ભી, હર એક કે ભાવ વ ક્રિયાકે સાથ, શ્રી ગુરુદેવને કિતની કરુણા, ચિંતા, જિમ્મેવારી, પ્રેમધારા, આત્મીયતા, વિનોદ, હાસ્ય, કૃપાકટાક્ષ, તથા અપનત્વ આદિકે માધ્યમ સે, અપને સર્વવ્યાપ્ત વ સજગ ગુરુત્વકે રૂપમેં, સ્વયમ્ કો સતત ઓતપ્રોત રખા હૈ, ઈસકા ચિત્ર મેરી ઈસ અનુભવ–ગાથામેં સે ઝલક આવેં, ઈસી ભાવનિષ્ઠા સે હી, શ્રી

સદ્ગુરુ સાનિધ્ય કી બીસ સાલમેં, સુની દેખી, વ અનુભૂતિ કી બાતેં, સામને રખ રહી હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ મેં હી "સર્વમિદં પ્રોતં સૂત્રે મણિગવા ઈવ." શ્રી ગુરુદેવ કી હી, સૂત્રરુપી પ્રભુતાકી હી યહ અભિવ્યક્તિ હૈ. એક એક ઘટના વ એક એક બચનકે પઢને પર મેરે અસંખ્ય ગુરુ–ભાઈ બહેંનોંકો, અપની અપની અનુભૂતિકી, ઐસી હી ઘટનાઓંકી વ સુને હુયે ઐસે હી બચનોંકી સ્મૃતિ અવશ્ય હી ઉઠેગી.

શ્રી ગુરુદેવને સ્પષ્ટ કહા હૈં કિ ચમત્કાર કભી હોતા હી નહીં હૈ. ઈસલિયે ન તો મુઝે ચમત્કારમેં શ્રદ્ધા હૈ ન તો મૈં ચમત્કારકો માનતી હૂઁ. યહ ઈસલિયે કહના પડ રહા હૈ કિ ઈસ પુસ્તક મેં કુછ ઐસી ઘટનાયે પઢને મેં આયેગી કિ ઐસી ઘટના ઔર કોઈ મુઝ સે કહતા તો મૈં ભી વિશ્વાસ નહીં કરતી.

પરંતુ, જો ઘટનાયેં મેરે સામને હી ઘટિત હુઈ હૈં; યા સ્વયમ્ મેરે ઊપર બીતી હૈ ઔર મેરી ઠોસ અનુભૂતિમેં આઈ હૈં, ઉનકા અવિશ્વાસ મૈં કૈસે કર સકતી હૂઁ ? ઈતને પર ભી, ચમત્કાર હૈ, ઐસા મૈં નહીં માનતી હૂઁ.

મૈં સમઝતી હૂઁ કિ શ્રી ગુરુદેવને અત્યંત કૃપાલુતાસે, અપની સર્વસમર્થ શરણાગત વત્સલતાકા, ઈસ પ્રકાર, થોડા સા સાક્ષાત્કાર કરાયા હૈ. કલિમલગ્રસ્ત વ તર્કપૂર્ણ બુદ્ધિયોં કે સામને, પરમ તત્ત્વકે પરમ ઐશ્વર્યકો, અપને માધ્યમ સે, અભિવ્યક્ત કરકે, શ્રી ગુરુદેવને અવશ્ય હી જીવોં કો કલ્યાણપૂર્ણ દિવ્યપથકા સ્પષ્ટ દર્શન કરા દિયા હૈ.

પ્રભુ પ્રતાપ મહિમા ખગરાઈ, નિજ મતિ સરિસ નાથ મૈં ગાઈ.
કહેઊ ન કછુ કરિ યુક્તિ વિશેખી, યહ સબ મૈં નિજ નયનન્હ દેખી.

શ્રી ગુરુદેવકે યે સંગ્રહિત બચન, સંતહૃદયસે બરસતેં સૌરભપૂર્ણ ચિન્મય પુષ્પ હૈં, જિનસે જ્ઞાન, ભક્તિ વ કર્મકા, અદ્વિતીય ઔર અનુપમ આહ્લાદ ઉઠેગા હી! જો હમારી સમઝદારી વ આચરણશીલતાકી ગતિમેં સંવેગરુપ સમ્મિલિત હોગા હી, ઐસી પરિપૂર્ણ શ્રદ્ધા હૈ. કવિત, દોહે, વ શ્લોક, શ્રુતિ, આદિ, શ્રી ગુરુદેવસે સુને હૈ. ઉસી પાઠ સહિત દિયે ગયે હૈં.

પુસ્તકમેં કઈ તરહકી ત્રુટિયા રહ જાના સહજ હી બાત હૈ, વિચાર યા સિદ્ધાંત કી અસ્પષ્ટતા યા ઔર ભી જો દોષ હો, વે સભી મેરે હૈં. ઈનકે લિયે, શ્રી ગુરુદેવસે, ઔર સર્વ પ્રેમી પાઠક ગણસે, મૈં, હાર્દિક ક્ષમાદાન યાચતી હૂઁ.

ઈસમેં જો ભી પ્રેરક, માર્ગદર્શક, હિતકર વ પ્રિયકર હૈ, ઉસકા સારા યશ શ્રી ગુરુદેવકો હી હૈ, કિ જિનકી બચનામૃત ધારાયેં ઈસ પાત્રમેં ભરી હૈં.

ઔર, એક મુખ્ય બાત કહની હી ચાહિયે, ઈસ પુસ્તક પ્રકાશનકા સારા શ્રેય, રાજકોટકે મેરે ગુરુભાઈ, કનુભાઈ કોટેચા કે હિસ્સે મેં હૈ. શ્રી ગુરુદેવકે ઈન સંગ્રહિત બચનોંકો પુસ્તકરૂપમેં પ્રકાશિત કરના હી હૈ ઐસા, દઢ નિશ્ચયયુક્ત ઔર અત્યંત પ્રેમપૂર્ણ આગ્રહ, કનુભાઈકા સતત રહા હૈ ઔર, ઉસીકા હી પરિણામ યહ પુસ્તક હૈ. કનુભાઈકા ઈતના, ઈસ પ્રકારકા ઔર લગાતાર આગ્રહ નહીં હોતા તો, સર્વથા નિસ્સંદેહ હૈ કિ યે સંગ્રહિત બચન કદાપિ પ્રકાશિત નહીં હોતે. પુસ્તકકો પઢને, સોચને વ સમઝનેમેં, કનુભાઈને તથા મેરી ગુરુબહન કુ. ગીતાદેવીજીને (ગીતા મંદિર, રાજકોટ) જિસ સદ્ભાવપૂર્ણ હૃદયસે મુઝે પૂરા પૂરા સહયોગ દિયા હૈ, ઈસકે લિયે મૈં હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

બિલકુલ ઐન મોકે પર, રાજકોટ કે મેરે ગુરુભાઈ પુરુષોતમભાઈ ગાંધી (રાષ્ટ્રીયશાલા, રાજકોટ)ને સ્પષ્ટ સુઝાવ વ તત્પરતાયુક્ત સહયોગ દેકર, ઠીક શ્રી ગુરુપુર્ણિમા કે મંગલ અવસર પર હી, પુસ્તક, પ્રકાશનકો સંભવિત બના દિયા હૈ, ઈસકે લિયે મૈં આપકા હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

પુસ્તક પ્રકાશનકે કાર્યવશાત્ રાજકોટમેં શ્રી ગુરુદેવ કે આશ્રમ શ્રી સદ્ગુરુ સદનમેં મેરે નિવાસ દરમિયાન, આશ્રમ કે ટ્રસ્ટી મંડલને તથા સેવાભાવી કાર્યકર્તા ભાઈ–બહેનોંને તથા અન્ય પ્રેમી ગુરુભાઈ–બહેનોંને, મુઝે સર્વ પ્રકારકા સહયોગ પ્રદાન કિયા હૈ. ઈસકે લિયે મૈં હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

રાજકોટ જિલ્લા સહકારી પ્રેસ, જ્ઞાન પ્રિન્ટર્સ તથા ફૂલછાબ પ્રેસકે કાર્યાલયકે કાર્યકર ભાઈઓં કે પ્રતિ હાર્દિક આભાર વ્યક્ત કિયે બિના મૈં રહ નહીં સકતી કિ, જિન્હોંને હર પ્રકારકા સંપૂર્ણ સહયોગ પ્રસન્નતાપૂર્વક દેકર, બહુત હી અલ્પ સમયમેં પુસ્તક પ્રકાશનકે કાર્ય કો પૂર્ણ કિયા હૈ.

શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા — **કુ. કુમુદિની પ. પજવાણી**
૧૧–૭–૭૬
ડહાણુ (થાણા) મહારાષ્ટ્ર.

“શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિ મેં”દ્વિતિય ભાગ મેં લિખિત :–

ભૂમિકા

॥ શ્રી રામચંદ્રાય નમઃ ॥
॥ શ્રી સદ્‌ગુરુ પરમાત્મને નમઃ ॥

સાકેતાધીશ્વરઃ શ્રીમજ્જાનકીવલ્લભો વિભુઃ ।
અવ્યાચ્છશ્વતં રામો ભક્તામીષ્ટપ્રદો હરિઃ ॥ ૧
પ્રપન્નાનાં ગતિ હ્યેકાં જનસન્તારણોત્સુકામ્ ।
વાત્સલ્યરસપૂર્ણાંગીં રમાકાન્તાં સદા ભજે ॥ ૨
મારુતિ વીરવ્રજાંગં ભક્તરક્ષાદીક્ષિતમ્ ।
હનુમન્ત સદા વન્દે રામમન્ત્રપ્રવર્ત્તકમ્ ॥ ૩
સીતાનાથસમારમ્ભાં બાદરાયણમધ્યમામ્ ।
બોધાયનાખ્યગુર્વન્તાં વન્દે ગુરુપરમ્પરામ્ ॥ ૪
પરં બ્રહ્મ પરં પૂજ્યં કીર્ત્તનીયં તથા પરમ્ ।
પરં પ્રાપ્યં ચ વન્દેઽહં શ્રીમદ્‌રામં જગદ્‌ગુરુમ્ ॥ ૫

વંદૌ ગુરુપદકંજ, કૃપાસિંધુ નર–રુપ–હરિ,
મહામોહતમપુંજ, જાસુ બચન રવિ–કર–નીકર.

આપ “શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિ મેં” હૈં.

“શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિ મેં” (પ્રથમ ભાગ) પ્રેમી પાઠકવૃંદ પરમ લાભ કરતા હુઆ આનંદવિભોર હો ગયા હૈ ઔર ઉન્હીં પ્રેમી સજ્જનોંકી ઉત્કંઠાને હી, હમ સબકો પુનઃ “શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિ મેં” (દ્વિતીય ભાગ) પહુઁચા દિયા હૈ.

પ્રથમ ભાગ કે પ્રકાશિત હોને કે પશ્ચાત્ તુરંત હી ઔર આજ પર્યંત, અસંખ્ય પ્રેમી વ જિજ્ઞાસુ ભાઈબહેનોંને દ્વિતીય ભાગ કે લિયે ઉત્કંઠા વ્યક્ત કી હૈં, કરુણાનિધાન શ્રી ભગવાનને ઈન્હીં કી જિજ્ઞાસા કી પૂર્તિ ઈસ પ્રકાશન સે કી હૈં.

ઈસલિયે ઈસકા યશ સહી મેં ઈન્હીં પ્રેમી ભાઈ–બહેનોં કો હી હૈં.

સન ૭૬ મેં "શ્રીગુરુદેવ કી સન્નિધિ મેં" પ્રથમ ભાગ પ્રકાશિત હુઆ તભી યહ ભી, અર્થાત્ સન ૫૦ સે ૫૪ તકકી નોંધ કી પૂરી પાંડુલિપિ બિલકુલ તૈયાર હી થી. પરંતુ સન ૭૬ કી શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા કે મંગલ અવસર પર પુસ્તક પ્રકાશિત કિયા જાવેં, ઐસી પ્રેમપૂર્ણ માંગ હોને કે કારણ, પ્રેસ મેં જિતના તૈયાર હો ગયા થા ઉતના હી, પ્રથમ ભાગ કે રુપમેં પ્રકાશિત કર દિયા ગયા થા. શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા કે પશ્ચાત્ દ્વિતીય ભાગ ભી શીઘ્ર હી પ્રકાશિત કરનેકી ઈચ્છા ઔર કોશિષ હોને પર ભી, ઈસકે પ્રકાશિત હોને મેં ઈતના વિલંબ હુઆ હૈ. લગતા હૈ કિ શ્રી ગુરુદેવકી ઐસી હી ઈચ્છા હોં !

શ્રી ગુરુદેવકે બચનોંમે ઐસી કૌન દિવ્ય શક્તિ હૈ, જો પરિચિત કો તો બરાબર, અપિતુ અપરિચિત પ્રેમી પાઠકગણકો ભી, સ્પષ્ટ માર્ગદર્શન, અપૂર્વ આહ્લાદ વ વાત્સલ્ય તથા અનુપમ શાંતિ આનંદ પહુઁચાતી હૈ ?

જો જિતની હદ તક, સત્ સ્વરુપ હો રહે હૈં, ઉતની હી હદ તક, ઉનકે સત્તત્ત્વ કે, વ્યક્ત ઔર અવ્યક્ત શક્તિપૂર્ણ આંદોલનોંકા પ્રભાવ–પ્રસાર હોતા રહતા હૈ. સાક્ષાત્ સત્ સ્વરુપ શ્રી ગુરુદેવ કે અમૃતમય બચન કઈયોં કે જીવન કો સરાબોર કર રહે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ, ઈસ અવ્યક્ત રીતિ સે, અસંખ્ય જીવાત્મા (રઘુ)ઓં કે, સાક્ષાત્ શ્રીરઘુનાથજી હૈં.

આત્મોન્નતિ, આત્મસાક્ષાત્કાર, ઈશ્વરદર્શન વા લૌકિક સ્તર પર સુખ શાંતિકે લિયે અતિ આતુર આત્માઓંકો અનેકાનેક શાસ્ત્રોં કે અભ્યાસ ઔર અવિરત પુરુષાર્થકે ઉપરાંત ભી, જો પ્રાપ્ત નહીં હુઆ હો, ઐસા ઐસા બહુત કુછ, શ્રી ગુરુદેવકે સરલ બચનોં મેં સે પ્રાપ્ત હો ગયા હૈ. સરલ, સચોટ ઔર અર્થગાંભીર્યપૂર્ણ વાણીને શ્રીગુરુદેવકે સત્–સ્વરુપ કો અભિવ્યક્ત કર દિયા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ કી ઈશ્વરીય વિભૂતિકે દર્શન કઈયોંકો હો ગયે હૈં. પહલે કભી દર્શન યા શ્રવણ તક પ્રાપ્ત નહીં કિયા હૈ ઐસે શ્રદ્ધાલુ–પ્રેમીજનોંકા સમૂહ દિનોં દિન વિશાલ હો રહા હૈ. ઈનસે મિલનેકા મૌકા પાને પર ઉનકી અનુભૂતિપૂર્ણ દઢ અનન્યનિષ્ઠાકો જાન પાતી હૂઁ, તબ હૃદય બરબસ બોલ ઉઠતા હૈ– "હે દયાલુ શ્રી ગુરુદેવ ! આપ કી અનંત અનંત સામર્થ્ય કી, અનંત અનંત અભિવ્યક્તિ, કહાઁ કહાઁ, કહાઁ તક, કિસ કિસ પ્રકાર સે સ્ફૂટ હો રહી હૈ ! આપ કહાઁ કહાઁ, કિતનોં કે પાસ તથા કિતને વિભિન્ન ઔર અનોખે રુપ–તૌર સે પધાર રહે હૈં !"

સિદ્ધ સંત દેશ, કાલ ઔર વસ્તુ સે સદા સર્વદા પરે હી હોતે હૈં. સિદ્ધ

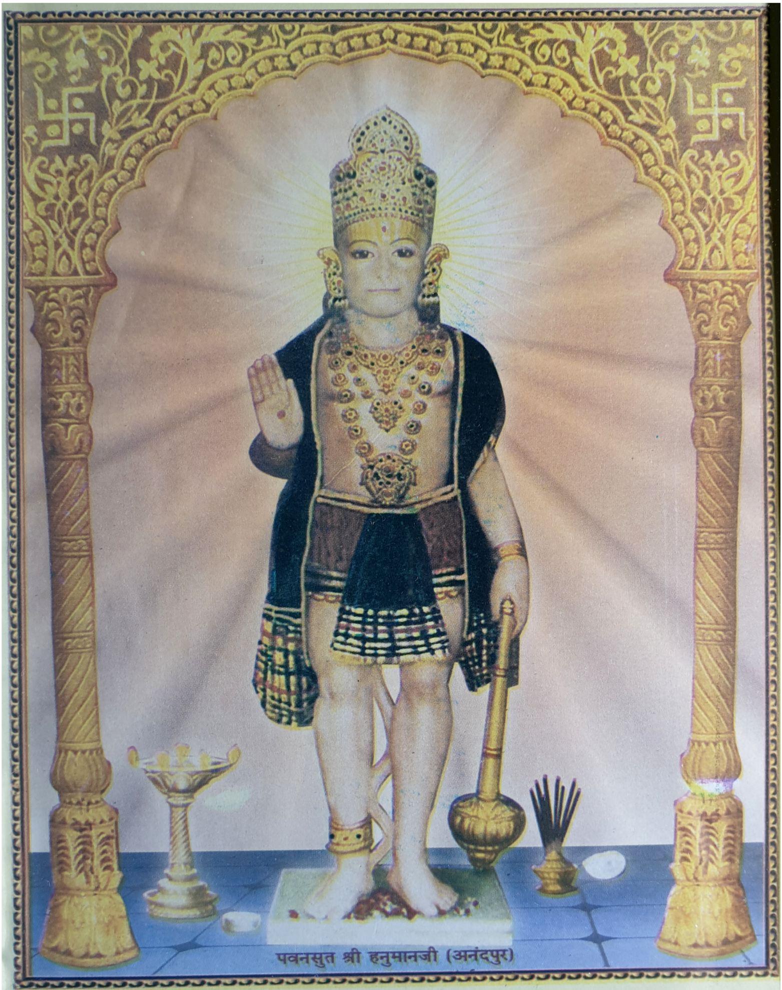

पवनसुत श्री हनुमानजी (अनंदपुर)

अंजनागर्भ सम्भूत कपीन्द्र सचिवोत्तम । रामप्रिय नमस्तुभ्यं हनुमन् रक्ष सर्वदा ॥
मर्कटेश महोत्साह सर्वशोक विनाशन । शत्रून् संहर मां रक्ष श्रियं दापय मे प्रभो ॥

॥ ॐ भगवते रामचंद्राय नमः ॐ राम ॥

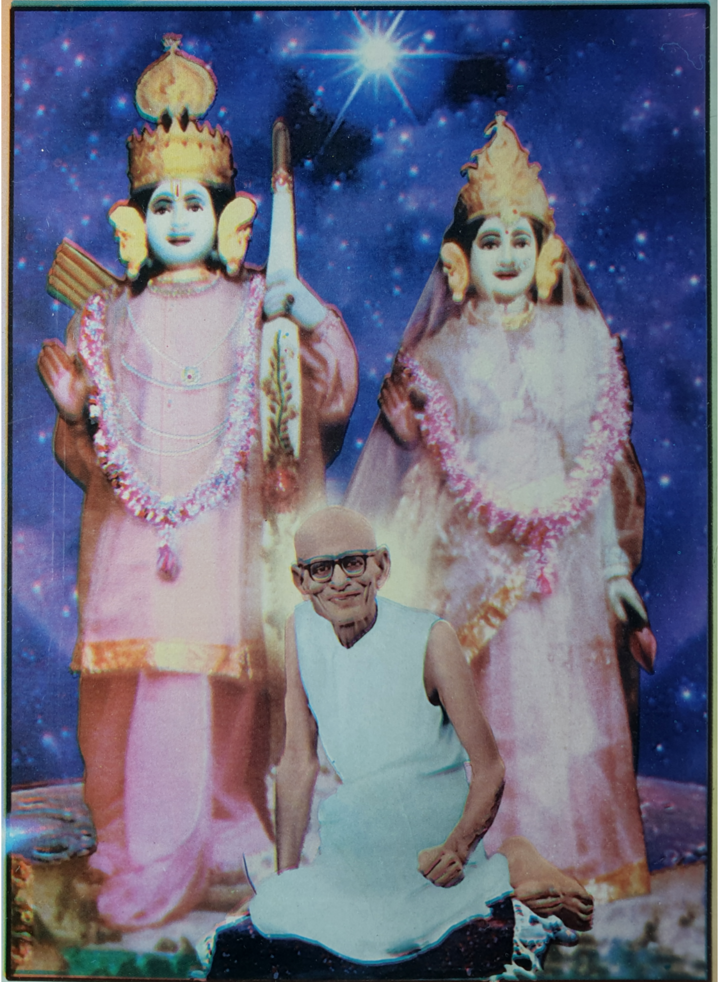

ॐ नमो भगवते श्रीविष्णवे परमात्मने ।
परात्पराय रामाय ससीताय नमो नमः ॥

શ્રી સમ્પ્રદાયાચાર્ય જગદ્ગુરુ

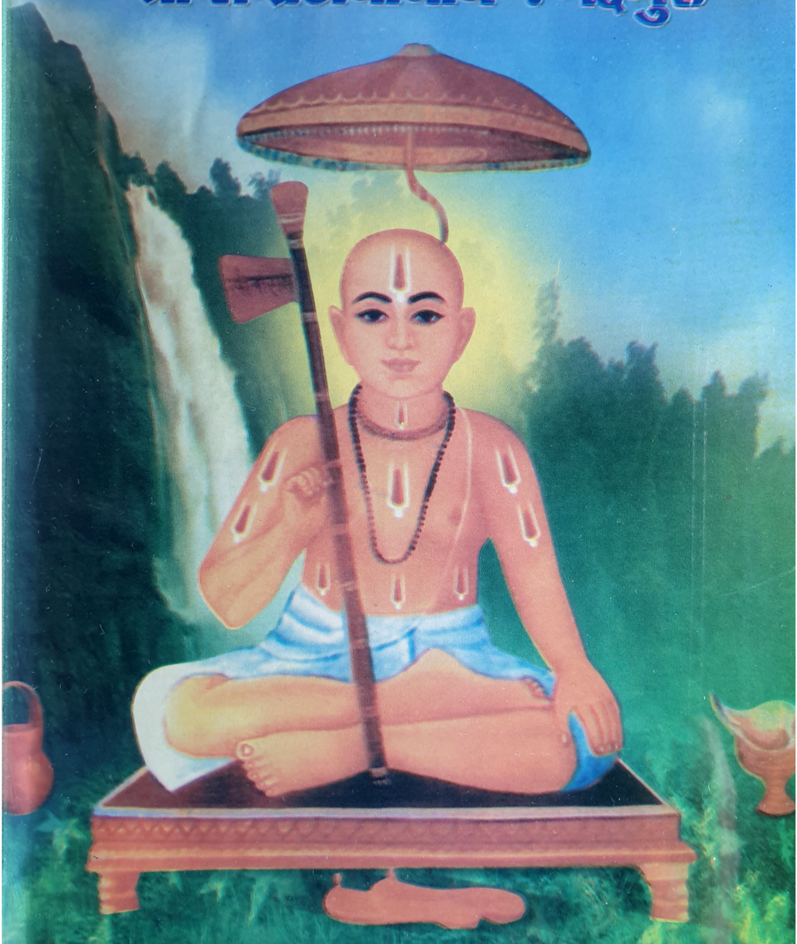

નમો ભગવતે શ્રીમદ્રામાનન્દાય ધીમતે ।
આનન્દભાષ્યકારાય યતિન્દ્રાય નમો નમઃ ।।

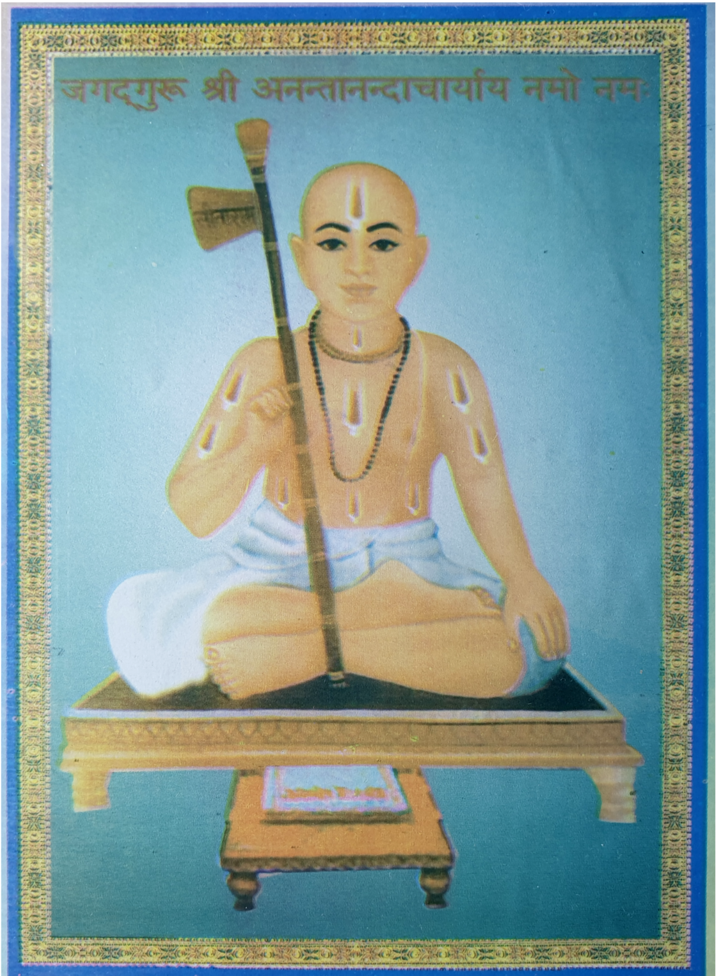
जगद्गुरू श्री अनन्तानन्दाचार्याय नमो नमः

श्री कुलभूषण श्रेष्ठ, शुचि जयतु अनन्तानन्द ।
कृपापात्र आचार्य के, रहित दोष दुःख द्वन्द ॥

(जगद्गुरू श्री खोजीदेवाचार्य कृत)

श्री पतित पावन चरणकमलेभ्यो नमः ।।

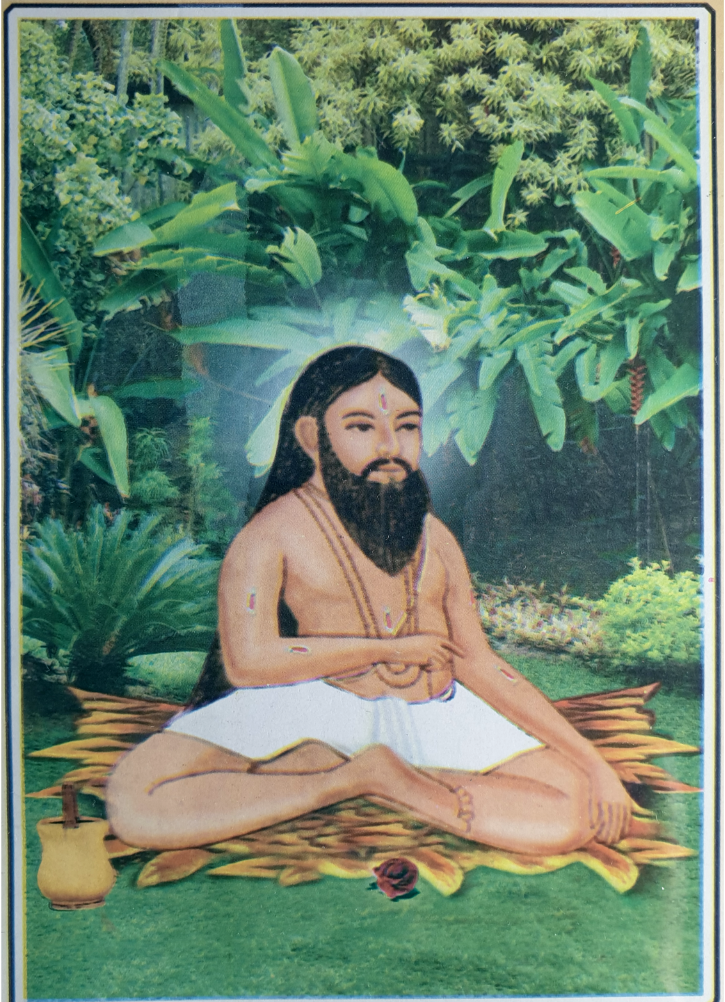

निर्विकाराय नित्याय निरवध्याय तेजसे ।
साक्षात् राम रुपाय बालकृष्णाय नमो नमः ।।
स बालकृष्णो विदितो महात्मा, स एव भेदादिगतः परात्मा

ભાવના હી ઈશ્વર કો સાકાર બનાકર જીવકો કૃતકૃત્ય કરતી હૈ.
ભાવ હી માનવ કા જીવન હૈ. ભાવ કે અભાવ મેં જીવન નિરસ હૈ.

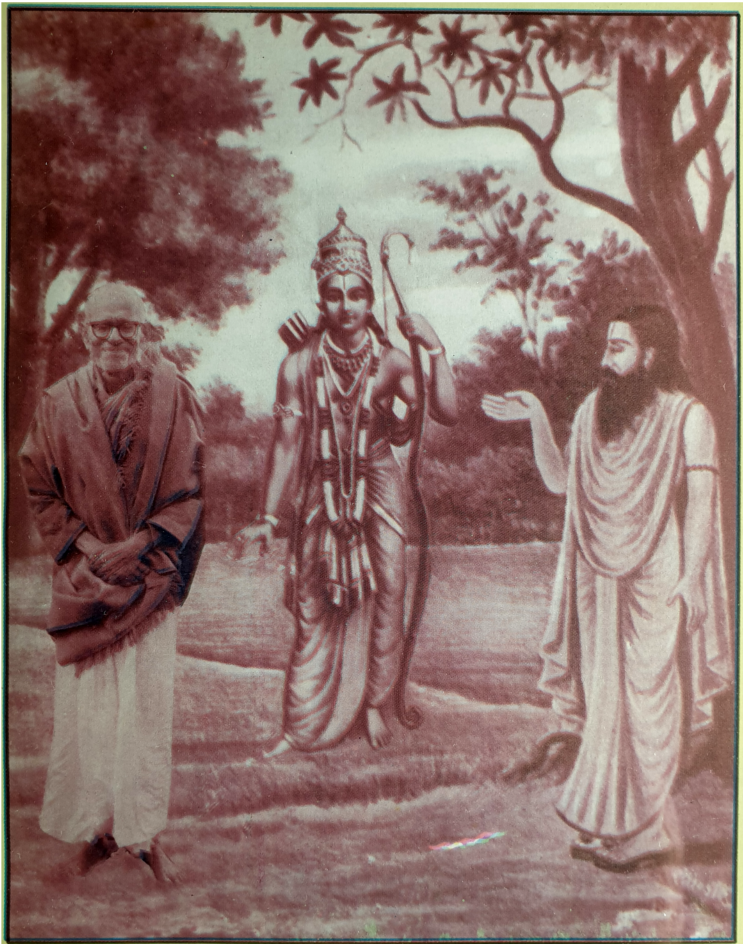

બનાદાસ ગુરુમેં કરે ભકિત યથા ભગવાન
પ્રભુપદ તે નર પાવહિં ન તુ શ્રમ શાસ્ત્ર મહાન

प्रेम प्रकृति की अमूल्य देन है
और बलिदान उसका सौंदर्य है
रणछोड़दास
१४/१/६८

मेरी अनुभूति, भक्ति, शक्ति हैं आपकी ! सामने तुम्हारे फिर, मुझे क्या छिपाना हैं ।।
तार आप ही का, सितार आप ही का देव ! आप ही के स्वर में प्रभु, मुझे स्वर मिलाना हैं ।।
मेरी अनुभव गाथा, है आप ही की नाथ ! आप ही की वस्तु, उसे आप ही को चढाना हैं ।।
आप ही की कृपा से, आप ही को हे प्रभु ! राग आप ही का, मुझे अनुराग से सुनाना हैं ।।

સંત કી મંગલપૂર્ણ સન્નિધિ મેં અસંખ્ય પ્રાણી– પદાર્થ કે સદ્‌ભાગ્ય જગ જાતે હૈં. અસંખ્ય જીવાત્માઓંકે સુપ્ત વા દબે હુએ સુકૃત, ઐસી દિવ્ય વિભૂતિ કી ઓર આકૃષ્ટ હોકર એકદમ ઉપર આ જાતા હૈ.

સિદ્ધ સંત દયાલુતાવશ ઔર કારુણ્યસે પ્રેરિત, જનસમૂહ મેં વિચરતે હૈં. દયા, વત્સલતા ઔર કરુણા સે પરિપૂર્ણ ઐસે અનુપમ પ્રેમ–રશ્મિયોં સે, પ્રત્યેક સ્તરકે અસંખ્ય આત્માઓં કી ચેતના કો જાગૃત કર દેતે હૈ. સિદ્ધ સંતકે જીવન, વ્યવહાર ઔર કૃપા–કટાક્ષપૂર્ણ આચરણોંકો જાનને સમઝનેસે શુભાશુભ ખયાલ હમારેમેં જાગૃત હો જાતા હૈ ઔર ઉનકે બચનોંકે અનુસરણસે હમારા જીવન વ્યવહાર શુદ્ધ હો જાતા હૈ.

“વ્યવહારશુદ્ધિસે હી ચિત્તશુદ્ધિ હોતી હૈ. ચિત્તશુદ્ધિકે બિના હજારોં નહીં બલ્કિ લાખોં જન્મોંકે બીતને પર ભી, યથાર્થ સાધન–ભજન ઔર સુખ–શાંતિકા અનુભવ કદાપિ નહીં હો સકતા હૈ.” યહ બાત શ્રી ગુરુદેવને કઈ બાર, વિવિધ પ્રકારસે સમઝાઈ હૈ. ચિત્તશુદ્ધિ સે હી કર્મ, બુદ્ધિ વ અહમ્‌કી શુદ્ધિ હોને પર હી, જીવ માત્રકો પરમ લાભ પ્રાપ્ત હો જાતા હૈ.

વ્યવહાર શુદ્ધિ કિસ પ્રકારસે સાધ્ય કી જા સકતી હૈ ? સત્ય કયા હૈ ? અસત્ય કયા હૈ ? નીતિ વ અનીતિ માને ક્યા ? ધર્મ કયા હૈ ઔર અધર્મ કયા હૈ ? કર્તવ્યનિષ્ઠાસે આત્મિક ઉન્નતિ કિસ પ્રકાર, અનાયાસ હોતી હૈ ? વાણી સંયમકા સ્વરુપ ક્યા હૈ ? ઉસકા ફલ કિતના અમોઘ વ અમૂલ્ય હૈ ? મનુષ્ય જીવનકા યથાર્થ સ્વરુપ, સૌંદર્ય ઔર આહ્‌લાદ કયા હૈ ? ઈત્યાદિકે બારેમેં અત્યંત સૂક્ષ્મ પરંતુ છોટી ઔર સરલ બાતેં શ્રી ગુરુદેવને કહી હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને (પૃષ્ઠ : ૩૩) કહા હૈ : મૈં યહી કહને કે લિયે હી સતત ઘૂમતા રહતા હૂઁ. કારણ કિ મૈં સદૈવ ચાહતા હૂઁ કિ પ્રત્યેક મનુષ્ય અપને ભીતરકે ખજાને કે બારે મેં જાને, જાનકર ઉસકે દર્શન કે લિયે ઔર ઉસકો પાને કે લિયે સચેત હોવેં, ફિર પુરુષાર્થી હોવેં, ઉસે દેખેં ઔર સ્વયમ્ અનુભવ કરે કિ કિતના અપરિમિત ખજાના ઉસ કે પાસ હૈ !

પવિત્ર આર્યાવત કે આધ્યાત્મિક અનૂઠે ખજાને કી વિપુલતાકા અંદાજ, જ્ઞાન, દર્શન તથા અનુભવ શ્રી ગુરુદેવકે પ્રત્યેક બચન, ક્રિયા, કર્મ–આદિ વ્યવહારકે માધ્યમ સે સ્ફૂટ હો જાતે હૈં. જિજ્ઞાસુ કો માર્ગદર્શન, અટકે હુએ કો પ્રેરણા વ અવલંબન, નિરુત્સાહિકો બલ, ઉત્સાહ તથા વ્યથિત– પીડિત કો શાંતિ ઔર સહાયતા દેનેવાલે, સિદ્ધ સંત કે ચિન્મય તત્ત્વોંકા, યહ અક્ષરદેહ હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને (પૃષ્ઠ : ૧૭) કહા હૈં : ભજન ક્યા હૈ ? કિસ પ્રકાર કિયા જાતા હૈ ? ઈત્યાદિ તુમને સુના હૈ ઔર લિખ ભી લિયા હૈ. ઉસે બારબાર પઢના ઔર સમઝના. પઢતે પઢતે તુમ્હારી ચેતના જિતની વિકસિત હોતી જાયેગી, ઉતની સમઝ બઢતી જાયેગી ઔર હર વક્ત પઢને પર, તુમ્હેં નૂતન સમજ વ બોધ મિલેંગે, ઈસલિયે બારબાર પઢના, સોચના ઔર સમઝના.

સરલ વરણ ભાષા સરલ અર્થ મય માન,
તુલસી સરલ સંત જન, જાઈ કરિય પહચાન.

શ્રી ગુરુદેવકે બચન–સુધા સાગરમેં ગોતા લગાનેવાલે જિજ્ઞાસુઓંકો, આચરણમેં ઉતારને યોગ્ય ઈતની અધિક આધ્યાત્મિક દિવ્ય સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત હોતી રહેગી કિ ઔર કહીંસે ખોજનેકી આવશ્યકતા મહસૂસ ન હોગી. જિસકો ભી કોઈ વિચાર યા વ્યવહાર કે બારેમેં દ્વિધા હો, કોઈ પ્રશ્ન યા સમસ્યા કે સમાધાનકી ચાહ હો, આત્મઉત્સર્ગ ઔર સાધનાકે માર્ગ પર કહીં ઉલઝ ગયે હો, ઐસા યા બાધા જૈસા કુછ માલુમ પડ રહા હો અથવા જીવનમેં સુખ, શાંતિ તથા પ્રસન્નતાકી અનુભૂતિકે લિયે અન્તઃસ્થ વ્યાકુલ હો, ઐસે સભી કો મૈં સવિનય અનુરોધ કરતી હૂઁ કિ શ્રી બચનોં કા પઠન–પાઠન વ અનુસરણ કરેં.

કારણ કિ ઈસમેં, વર્તમાન સમય કે સિદ્ધ સંત કી દિવ્ય ઝલકકી અદ્વિતીય ઝાઁકિયાં હૈં. અતએવ મુજે પૂર્ણ વિશ્વાસ હૈ કિ “શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિમેં” પહુઁચે હુએ પ્રત્યેક પ્રેમી પાઠક કે અંતઃકરણમેં શ્રી ગુરુદેવકી અતુલનીય ઈશ્વરીય વિભૂતિકી કુછ ન કુછ ઝલક અવશ્ય હી ઉઠેગી.

સુજ્ઞ પ્રેમી પાઠક અદ્‌ભૂત આહ્‌લાદકી અનુભૂતિ જરૂર કરેગા. ઉસે કુછ ન કુછ અવશ્ય પ્રાપ્ત હોગા હી. આત્મજાગૃતિ ઔર આત્મોન્નતિ કે સાધનાંગ વ સાધનાક્રમ, ઈસમેં સે અવશ્ય પ્રાપ્ત હો જાયેંગે. શ્રી ગુરુદેવકે ઈન્હીં ચિન્મય તત્ત્વોં કો લેકર હી યહ પુસ્તક, વર્તમાન ઔર ભવિષ્યકે જિજ્ઞાસુઓંકે લિયે ભી, દીર્ઘકાલ પર્યંત પથપ્રેરક ઔર સર્વહિતકારી બની રહેગી ઐસી વિમલ શ્રદ્ધા હૈ.

શ્રી બચનોંકો સુનતે વક્ત જો, જિતને ઔર જિસ પ્રકાર ભી, યથા–શક્તિ–મતિ, લિખ પાયી હૂઁ વે હી ઈસમેં હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકે સંપૂર્ણ ઉપદેશ, પ્રસંગ તથા બચન ઈત્યાદિ, કિસ કિસ કે સાથ ક્યા ક્યા બાત, પ્રસંગ, ઉપદેશ, આદિ જો ભી હુએ હૈં, ઉનકો મૈં જાનતી નહીં હૂઁ, ઐસા બહુત કુછ હોને પર ભી કેવલ મૈં જાનતી નહીં હૂઁ, ઈસલિયે, ઉનકા કુછ ભી ઉલ્લેખ નહીં કર પાતી હૂઁ. ઈસ બાત કા જો અસંતોષ રહતા હૈ ઉસે વ્યક્ત કિયે બિના મેરેં સે રહા નહીં જાતા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકી અનંત ઐસી ઈશ્વરીય વિભૂતિ કી સંપૂર્ણ અભિવ્યક્તિ કા હોના તો નિતાંત અસંભવ હી હૈ !!

સન્. ૭૬ મેં ‘‘શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિ મેં’’ પ્રથમ ભાગ પ્રકાશિત હો રહા થા, ઉન દિનોમેં શ્રી ગુરુદેવકે પ્રેમી ભક્ત જયંતીભાઈ લાલજીભાઈ જોબનપુત્રાને શ્રી ગુરુદેવ કે જટાયુક્ત સ્વરુપ કા ફોટો દેકર મુઝસે કહા થા, ‘‘સન્ ૭૦ મેં શ્રી ગુરુદેવને ઈહલીલા સંવરણ કર લી પશ્ચાત્, શ્રી આનંદાશ્રમ– બીલખા કે પૂજનીય પૂજારીજી દલપતરામભાઈને કિસી અખબાર મેં ઈસે દેખકર ફોટો કા કટીંગ મુઝે દિયા થા.’’

ગત વર્ષ જયંતીભાઈકા નિધન હો ગયા હૈ. પૂજનીય દલપતરામભાઈ સે મૈંને જાનના ચાહા કિ કિસ અખબાર મેં, કિસને ઔર કબ, યહ ફોટો પ્રકાશીત કિયા હૈ ? પરંતુ જવાબ યહી મિલા હૈ કિ મુઝે ઈતના સ્મરણ નહીં રહા હૈ, જબ દેખા ઉસી વક્ત કટીંગ કરકે જયંતીભાઈકો દે દિયા થા.

અખબાર કે કાગજ પર પ્રકાશિત ફોટો કી નેગેટીવ ઈતની સાફ નહીં નીકલતી હૈ, ફિર ભી, દિનાંક ૨૮–૩–૫૩ કો શ્રી ગુરુદેવને કહા હૈ, ‘‘બહુત કાલ પહલે મૈં જટા રખતા થા.’’ ઉસ પ્રસંગ કે અનુરુપ જટાવાલા ફોટો ઈસ પુસ્તક કે મધ્ય મેં દિયા હૈ.

કવિત, દોહેં, ચૌપાઈ, શ્રુતિ, શ્લોક આદિ શ્રી ગુરુદેવ સે સુને હૈ, ઉસે પાઠ સહિત દિયે ગયે હૈ. "બના" ઔર ‘‘બનાદાસ’’ નામ કે દોહે, આદિ, શ્રી ગુરુદેવ પ્રણિત હૈ. શ્રી ગુરુદેવકે શ્રી હસ્તાક્ષર કઈ જગહ પર દિયે હૈં.

પુસ્તક કે પુનઃ પઠન પાઠન ઔર પ્રકાશન કાર્ય મેં, રાજકોટ કે મેરે ગુરુભાઈ કનુભાઈ કોટેચા, પુરુષોતમભાઈ ડોડીયા ઔર મેરી ગુરુબહન કુ. ગીતાદેવી (શ્રી ગીતા જ્ઞાન મંદિર)ને શુરુસે લગાકર કાર્ય સમાપ્તિ પર્યંત, પૂર્ણ શ્રદ્ધા ઔર પ્રેમસે સહયોગ દિયા હૈ, ઈસ કે લિયે મૈં ઉનકાહાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

પુસ્તક પ્રકાશન કે કાર્યવશાત્, રાજકોટ મેં શ્રી ગીતાજ્ઞાન મંદિર કી સંતકુટીરમેં નિવાસ દરમ્યાન, શ્રી ગીતાજ્ઞાન મંદિર કે ટ્રસ્ટીમંડલને તથા કઈ ગુરુભાઈ બહેનોંને મુઝે સર્વ પ્રકારકા સહયોગ સદ્ભાવપૂર્વક પ્રદાન કિયા હૈ. ઈસકે લિયે મૈં હાર્દિક આભાર વ્યક્ત કરતી હૂઁ.

સંત કુટિરમેં, કાશી કે સંપૂર્ણાનંદ સંસ્કૃત વિશ્વવિદ્યાલય કે આચાર્ય, પ્રકાંડ પંડિત, પ્રજ્ઞાચક્ષુ, પ્રખર રામાયણી, પૂજનીય શ્રી ગિરીધર મીશ્રજી કે દર્શન–મિલન કા સુંદર સંયોગ–લાભ પ્રાપ્ત હુઆ. આચાર્ય શ્રી સંસ્કૃત વ હિન્દી

ભાષાકે શીઘ્ર કવિ ભી હૈ. આપને શ્રી ગુરુદેવકી સ્તુતિ કે સપ્તક વ પંચક, પ્રથમ મિલન પર, તત્ક્ષણ સુનાયે હૈં, વે ઈસમેં દિયે ગયે હૈં. ઈસકે લિયે મેં આપકા હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

પુસ્તક મેં કઈ તરહ કી ક્ષમણીય મુદ્રિત ત્રુટિયાઁ રહ જાના સહજ હી હૈ. અનુસંધાનસે પઢને પર શુદ્ધપાઠ સ્પષ્ટ હો જાયેગા. પૃષ્ઠ ૧૭૨,૧૯૯ ઔર ૪૦૧ પર અશુદ્ધ પાઠકો શુદ્ધ લિખનેકી સેવા કઈ ભાઈ બહેનોને પ્રેમપૂર્વક દિ હૈ. ઈસલિયે મેં આપ સબ કા હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ. પૃષ્ઠ ૪૧૪ કે અનુસંધાનમેં પૃષ્ઠ ૭૧૫ અવશ્ય દેખીયે.

હિન્દી ભાષી અસંખ્ય ગુરુભાઈ બહનોંકી પ્રેમપૂર્ણ માઁગકી પૂર્તિ કે હેતુ “શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં” દ્વિતીય ભાગકા હિન્દી લિપિબદ્ધ સંસ્કરણ, યથા સંભવ શીઘ્ર હી પ્રકાશિત કિયા જાયેગા ઐસી આશા ઔર ઈચ્છા હૈં. “શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં” પ્રથમ ભાગ કા ગુજરાતી લિપિબદ્ધ દ્વિતિય સંસ્કરણ ભી શીઘ્ર હી પ્રકાશિત કિયા જાયેગા ઐસી ઈચ્છા હૈ.

ફોટો વ હસ્તાક્ષરોં કે બ્લોક કા કાર્ય મેં મેસર્સ પ્રવિણ પ્રોસેસને તથા મુખપૃષ્ઠ વ ફોટો પ્રિન્ટીંગ કા કાર્ય મેસર્સ અજંતા પ્રિન્ટર્સને સદ્ભાવ સહિત કર દિયા હૈ. ઈસ કે લિયે મેં આપકા હાર્દિક આભાર પ્રદર્શિત કરતી હૂઁ. રાજકોટ કે જિલ્લા સહકારી પ્રેસ કે પદાધિકારીઓં તથા કર્મચારીયોંને પુસ્તક પ્રકાશનકે કાર્ય કો સુચારુરુપસે સંપન્ન કર દિયા હૈ. ઈસલિયે મેં આપકા આભાર માનતી હૂઁ.

બાત, વિચાર યા સિદ્ધાંત કી અસ્પષ્ટતા યા ઔર ભી જો દોષ હોં, વે સભી મેરે હૈ. ઈસકે લિયે શ્રી ગુરુદેવસે તથા સભી પ્રેમી પાઠકગણ સે મૈં ક્ષમાદાન યાચતી હૂઁ. ઈસમેં જો ભી પ્રેરક, માર્ગદર્શક, હિતકર વ પ્રિયકર હૈં, ઉનકા સંપૂર્ણ યશ શ્રી ગુરુદેવકો હી હૈં કિ જિનકી વચનામૃત ધારાએં ઈસ પાત્રમેં ભરી હૈ.

શુભ કર્મ કે અર્પન કરને કી રીતિ સમજાતે હુએ શ્રી ગુરુદેવકે શ્રી બચનોં કી (પૃષ્ઠ : ૬૭૧) સ્મૃતિ ભૂલ નહીં પાતી હૂઁ. હે દીનદયાલુ ! હે સર્વેશ્વર ! આપ હી કી કૃપા સે ઔર આપ હી કી પ્રેરણા વ શક્તિ સે યહ શુભ કાર્ય હો પાયા હૈ. ઈસકા સંપૂર્ણ યશ સમ્યક્ પ્રકાર સે આપ હી કો હૈ. મેરે માલિક ! આપહી કો યહ સમર્પિત હૈ !

અક્ષય તૃતીયા સં. ૨૦૩૫ —કુ. કુમુદિની પ. પજવાણી
૨૯ – ૪ – ૭૯
ડહાણુ, (જિ. થાણા, મહારાષ્ટ્ર)

વિનય

યહ બિનતી રઘુવીર ગુસાઈ ।
ઔર આસ–વિશ્વાસ– ભરોસો, હરૌ જીવ–જડતાઈ ॥ ૧ ॥
ચહૌં ન સુગતિ, સુમતિ, સંપતિ કછુ, રિધિ–સિધિ બિપુલ બડાઈ।
હેતુ–રહિત અનુરાગ રામપદ, બઢૈ અનુદિન અધિકાઈ ॥ ૨ ॥
કુટિલ કરમ લૈ જાહિં મોહિ જહઁ જહઁ અપની બરિઆઈ ।
તહઁ તહઁ જનિ છિન છોહ છાઁડિયો, કમઠ–અંડકી નાઈ ॥ ૩ ॥
યા જગ મેં જહઁ લગિ યા તનુ કી પ્રીતિ પ્રતીતિ સગાઈ ।
તે સબ તુલસીદાસ પ્રભુ હી સોં હોહિ સિમિટિ ઈક ઠાઈ ॥ ૪ ॥

(વિનય પત્રિકા –૧૦૩)

વિજ્ઞપ્તિ

સર્વ આદરણીય ગુરુબન્ધુઓ તેમજ બહેનોને ખાસ વિનંતી કે આપની પાસે અથવા આપના મિત્રો કે સ્નેહીજનો પાસે પ.પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાનશ્રીના વચનોની નોંધ, પત્રો, પ્રવચનો, પ્રેરક પ્રસંગો, ફોટાઓ, વિડીયો/ઓડિયો કેસેટો, સી.ડી. વગેરે જે કંઈ ઉપલબ્ધ હોય તે શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ – રાજકોટને પ્રકાશન અર્થે મોકલી આપશો તો માનવસેવાનું જનહિતકારી ઉમદા કાર્ય બનશે. પૂ. શ્રી ગુરુદેવનો એક–એક શબ્દ જનહિતાર્થ–જનકલ્યાણ માટે માર્ગદર્શન સ્વરૂપે રહેલ છે. તેથી તેમને બહુમૂલ્ય સમજીએ.

આપ સર્વેના સહયોગથી પૂજ્યશ્રીના વચનોનો–ઉપદેશનો પ્રચાર, પ્રસાર સારી રીતે થઈ શકશે. આપણા માટે આ પણ ભગવાનની પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત કરવાની એક ઉમદા તક બની રહેશે.

આશા છે કે તમારા તરફથી હૃદયપૂર્વક સેવાની ભાવનાથી પૂરો સહકાર મળશે. આપશ્રીએ મોકલાવેલ સાહિત્ય જો પરત જોઈતું હશે તો તે પરત મોકલી આપીશું. જય ભગવાન, જય ગુરુદેવ !

શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ, રાજકોટ.

શ્રી રામચન્દ્રાય નમઃ ।　　　　　　　　　　શ્રી સદ્‌ગુરુ પરમાત્મને નમઃ ।

અનુક્રમણિકા

દિનાંક વ સ્થલ	વિષય	પૃષ્ઠ સંખ્યા
પૂના, ૩૦–૧૨–૬૬	મિરજ સે પૂના	૧
મુંબઈ	કુછપત્રોં	૨
	બિહાર રાહતકાર્ય–પૂર્વભૂમિકા	૩
મુંબઈ, ૬–૨–૬૭	મેરે વાસ્તે ભૂખા–પ્યાસા હર માનવ, હર પ્રાણી સાક્ષાત્ રામજી હૈં	૭
	આજ હમ ગૌ માતા કો ભૂલ બૈઠે હૈં	૯
રાજકોટ, ૮–૨–૬૭	દિવ્ય જીવન સંઘ પરિષદ મેં શ્રી ગુરુદેવ	૧૨
	બાપુજી (શ્રી ગુરુદેવ) તો હમારે અંદર હી હૈં	૧૩
	દિવ્ય જીવન બનાને કે લિયે વ્યવહાર શુદ્ધિ જરૂરી	૧૪
	તો બિહાર કે લિયે અભી તક ક્યોં નહીં ગયે ?	૧૬
	સેવા કરને કા સંતોષ મિલેગા યહ અંતિમ તક રહેગા	૧૭
	બુરે પરમાણુ બનને પર દુઃખ આતે હૈં	૧૮
	રાજકોટ, સૌરાષ્ટ્રવાસીયોં કે લિયે મુઝે ગૌરવ હૈ	૧૯
૨૭–૨–૬૭	બિહાર કે ભાઈયોં કો થૂલી–રોટી–દાલ કી રક્ષા બાંધ દો	૨૪
	જો સુખ ચાહતા હો– વહ સેવા કર હી નહીં સકતા	૨૮
રંકા, બિહાર ૭/૮–૩–૬૭	**બેઠક બડી બનાઈ બિહાર મેં**	૩૧
અમદાવાદ (શ્રી ભાગવત વિદ્યાપીઠ, સોલા)	કલ્પતરુ પ્રાસાદ કે શિલાન્યાસ (પ.પૂ.શ્રી ગુરુદેવ કે કરકમલોં સે)	૩૩
	તાપ તો બિહાર મેં હૈ	૩૬
૧૩–૩–૬૭	શ્રી રંગ અવધૂત જી	૩૭
	શ્રી યોગીજી મહારાજ	૩૮
	શ્રી મુક્તાનંદજી બાબા	૩૯
રંકા, ૧૭–૩–૬૭	યહ યજ્ઞ સબ સે બડા યજ્ઞ હૈ	૩૯

૧૯–૩–૬૭	રાજકોટ કે ભાવિકો કી ઓર સે સહાય	૪૦
૨૦–૩–૬૭	સંયુક્ત કુટુંબ કે લિયે અનિવાર્ય હૈ...	૪૧
૨૪–૩–૬૭	સાધન કેવલ દૈવી સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરને કા કરો	૪૨
૩૦–૩–૬૭	સ્વભાવ બદલા જાતા હૈ	૪૪
૧–૪–૬૭	આઁખોં મેં જલન કા ઉપચાર	૪૬
	અરવિંદભાઈ કી ચાવલ ન ખાને કી પ્રતિજ્ઞા	૪૭
૨–૪–૬૭	રંકા મેં પ્રતિદિન ૧૮ હજાર ક્ષુધાર્તો કો મુફત ભોજન	૪૮
	માનવ રાહત મંડલ (“ધ આર્યાવર્ત” મેં સે રીપોર્ટ)	૪૯
૩–૪–૬૭	શ્રી ઢેબરભાઈ કા પત્ર	૪૯
	પલામૂ કે રંકા ગાઁવ મેં નિઃશુલ્ક ભોજનાલય કા સરાહનીય કાર્ય	૫૦
૬–૪–૬૭	શ્રી ગુરુદેવ સ્વયં અપને શિષ્ય કો ઢૂઁઢ લેતે હૈં	૫૧
	ગુરુભક્તિ સે હી કામાદિકોં કા નાશ હોતા હૈં	૫૨
૧૩–૪–૬૭	કાના યાની સમત્ત્વ દષ્ટિવાલા	૫૪
૧૯–૪–૬૭	અરવિંદભાઈ ! અબ સબ હો ગયા !	૫૫
૨૦–૪–૬૭	યદિ મેરે પ્રતિ પ્રેમભાવ હૈ, તો સબ કે પ્રતિ દ્વેષ ક્યોં હૈ ?	૫૭
	એક મહિના મુઝે દે દો	૫૮
	પાવન મૃગ મારે જિય જાની	૫૯
રંકા, ૧૬–૪–૬૭	શ્રી ગુરુદેવ કી ઉત્કૃષ્ટ સેવા–પૂજન	૬૦
	કુછ બનોગે તો ડંડા પડેગા	૬૩
	દેશ કી માઁ–બહન કી રક્ષા કરના અપના ફર્જ હૈ	૬૪
૨૩–૪–૬૭	અપને યશ કો ઔર દૂસરે કી બુરાઈકો ભૂલ જાઓ	૬૫
	દો રાત્રિ કી મુસાફરી મેં તીન લીલાદર્શન	૬૬
૨–૫–૬૭	ભગવાનને હી આનંદી ઔર છબીલ કી રક્ષા કી	૭૦
	લૂંટેરે સે રક્ષા	૭૨
	અનીતિ કા ખાને સે મતિ ભ્રષ્ટ હો જાયગી	૭૫

૩–૫–૬૭	મન કી સેવા– અહંકાર છોડકર કી હુઈ સેવા	૭૬
૬–૫–૬૭	હિંસા	૭૭
	યે ગ્રંથ પરમાત્મા કે સ્વરુપ હૈં	૭૭
૭–૫–૬૭	એક રમૂજ	૭૮
રંકા, ૮–૫–૬૭	તેરે મન કો મેરે મન કે રંગ સે પૂરા રંગ લે	૭૮
૯–૫–૬૭	હે પ્રભુ ! મેરા હી સબ દોષ	૭૯
૧૩–૫–૬૭	આજ પ્રામાણિકતા ઔર નીતિ તો અદશ્ય હી હૈ	૮૧
૧૪–૫–૬૭	યહ કામ રુકનેવાલા નહીં હૈ	૮૨
૧૯–૫–૬૭	રસોઈઘર મેં આગ, ઈશુભાઈ કો કુછ નહીં હુઆ	૮૪
	સાધુ જનતા કી સંપત્તિ હૈં	૮૬
૨૦–૫–૬૭	કેમ્પ મેં સબ એક હો	૮૭
	જ્ઞાનવાન રચના કા નિયામક	૮૭
	ઈસીલિયે સહતા હૂઁ	૮૮
	ભગવાન અપના ધ્યાન રખતે હૈં	૮૮
	અબ ઘર મેં હૈ	૮૯
	પ્રાર્થના	૯૦
	સેવા	૯૦
	ચરણામૃત સમષ્ટિ મેં નહીં દેના ચાહિયે	૯૦
૨૨–૫–૬૭	ઉદય કે આચરણ–શરણાગતિ	૯૨
	અવતાર	૯૨
	ઈતને મુલાયમ ન હો તો લડને ક્યોં નહીં જાતે ?	૯૩
	ભક્તિ કે પાઁચ રસ	૯૩
૨૩–૫–૬૭	શરણાગતિ સે ડૂબતા નહીં	૯૫
૨૪–૫–૬૭	જિસ સે ગરીબોં કો સંતોષ મિલા હૈ વહ રહેગા	૯૬
૫–૬–૬૭	પરદા	૯૮
	યહીં પર પડા પડા દેખતા હૂઁ કિ ચને કી ચોરી હો રહી હૈ	૯૯
	યહ પૈસા કોઈ નહીં ખાના	૯૯
	કુઆઁ મેં ગેસ કી ઘટના	૧૦૦
	ઐસા જગત્ હૈ– “મરને કો બાબાજી હૈં”	૧૦૦

	અનીતિ મત કરો	૧૦૧
રંકા, ૧૫–૬–૬૭	બહુત દિન સે માઁ કે પાસ બૈઠા નહી હૂઁ	૧૦૫
૧૬–૬–૬૭	ઈન્હીં કા માલ ઈન્હેં ખિલાતે હૈં	૧૦૬
૧૮–૬–૬૭	ચલો, ઈસાઈયોં કો આર્ય બનાને કો !	૧૦૭
	ભારતીયોંકા કામ હૈં– દેશ કી રક્ષા કરના	૧૦૯
૧૯–૬–૬૭	યહ મુઝે બહુત બુરા લગતા હૈ	૧૧૧
૨૪–૬–૬૭	૨૦ સાલ મેં ઈસકા ફલ મિલેગા	૧૧૩
૨૬–૬–૬૭	યહ દેખતે હુએ મુઝે નીંદ નહીં આતી હૈ	૧૧૪
	શ્રદ્ધા	૧૧૫
	યોગીજી મહારાજ કો પત્ર	૧૧૭
૨૬–૬–૬૭ (“પ્રભાત”કા રીપોર્ટ)	દેખે બિના દુઃખ, દરિદ્રતા કા ખયાલ નહીં આતા (બિહાર મેં)	૧૧૮
	માનવતા કા અકાલ હૈ	૧૨૦
૨૭–૬–૬૭	યહ ગુજરાત કી મિટ્ટી હૈ	૧૨૦
	મૈં અંતરિક્ષ સે વહીં પર હૂઁ	૧૨૧
	જીવન કો અસલી બનાઓ	૧૨૨
	“ટર” આયા હૈ, તબ સે મુસીબત આઈ હૈ	૧૨૪
૩૦–૬–૬૭	પરદ્રવ્ય તો ધૂલ સમઝતે થે	૧૨૫
	યહ દેશ તો ઐસા હૈ !	૧૨૬
	રેલ મિનિસ્ટર કો પત્ર	૧૨૮
૧–૭–૬૭	નિઃસ્વાર્થી હી સચ્ચી સેવા કર સકતા હૈ	૧૩૦
	યહ ઈનકા અહમ્ બોલ રહા હૈ	૧૩૦
	“પરકાર્યાણિ સાધયતિ– ઈતિ સાધુ”	૧૩૧
	નૌ કા અંક પૂર્ણ હૈ	૧૩૨
	અસત્યકા ત્યાગ હો, તબ સત્સંગ	૧૩૩
	શ્રોતા કે પ્રકાર	૧૩૪
	બ્રહ્મજિજ્ઞાસા	૧૩૪
	અખબારોં કી આઁખો મેં– બાબાજી કી અજીબ છાવની	૧૩૭
૩–૭–૬૭	મક્કા મેં કાબા – શિવલિંગ હૈં	૧૪૪

૪–૭–૬૭	ભગવત્કથા ઔર સાધુવેષ કે લિયે મર્યાદા વ આદેશ	૧૪૫
૬–૭–૬૭	ભગવાનને ભોગ પાયા	૧૪૮
૭–૭–૬૭	મન ક્યા હૈ ?	૧૪૮
	ભગવાન જો કરતે હૈં, અચ્છા હી કરતે હૈં	૧૫૨
	યહી ભારત કી આજ યહ દશા ? (ઢેબરભાઈ કે સાથ વાર્તાલાપ)	૧૫૪
	ઢેબરભાઈ (પરિચય)	૧૫૯
	રંકા મેં ચલ રહે રાહતકાર્ય કે બારે મેં (ધી ઈન્ડિયન નેશન કા રીપોર્ટ)	૧૬૧
૯–૭–૬૭	અપને દુર્ગુણોં કો છોડો	૧૬૩
	શ્રદ્ધા ઔર વિશ્વાસ મેં ફર્ક હૈ	૧૬૪
	જો અપને મનકા સ્વામી હૈ, વહી સુખી હો સકતા હૈ	૧૬૭
૧૦–૭–૬૭	ગંગા કી ગોદ મેં અકાલ કા તાંડવ ઔર ઈસાઈયોં કી કુચેષ્ટાયેં ("પાઁચજન્ય" મેં સે)	૧૬૭
૧૧–૭–૬૭	અરાજકતા જ્યાદહ દિન તક નહીં ચલતી	૧૬૯
	શ્રી માનસજી કો દેખિયે	૧૭૧
	પાપ કા બાપ લોભ હૈ	૧૭૩
૧૨–૭–૬૭	ઘર મેં એકા જરુરી હૈ	૧૭૪
	"તશ્વીર તેરી રહમતે હર જા દિખાઈ જાયેગી"	૧૭૬
	રામાયણ આચરણ કા ગ્રંથ હૈ	૧૭૮
	ઐસી દશા હૈ આજ !!	૧૮૦
	નીંદ નહીં આતી હૈ– ભારતવર્ષ કી યહ દુર્દશા !!	૧૮૩
	ધર્મ કી આડ મેં છાયા હૈ અંધિયારા	૧૮૪
	શ્રી વિષ્ણુ ષોડશનામ સ્મરણ	૧૮૫
૧૪–૭–૬૭	શ્રાદ્ધ– એક યજ્ઞ હૈ	૧૮૫
	શુભ કર્મ	૧૮૭
	ચૈતન્ય સર્વવ્યાપક હૈં	૧૮૭
	પૂર્વજન્મ કી સ્મૃતિ	૧૮૮

૧૫–૭–૬૭	દસ સાલ કે બાદ તુમ્હારા યહ વેદાન્ત સુનેગા કૌન ?	૧૮૯
	સાધુઓં કો ઘર છોડ દેના ચાહિયે– ગાઁવ મેં રહના ચાહિયે	૧૯૧
	બુદ્ધિજીવી કી ચતુરાઈ	૧૯૨
	ખુલી કિતાબ હૈ	૧૯૩
	યદિ ઈતના ધ્યાન મેં લિયા જાયઁ	૧૯૩
૧૬–૭–૬૭	ચાઁદી કે ઘોલ કો સમઝેં	૧૯૪
	સાધુકા જીવન ખર્ચીલા ન બનાઓ	૧૯૪
	કૌન ક્યા હૈ ?	૧૯૫
	જહાઁ તુમ હો– વહાઁ પર આશીર્વાદ હૈં	૧૯૫
	દીન મત બનો	૧૯૬
	મધ્યમ શ્રેણીવાલોં કો સહાય	૧૯૬
	અરાજકતા, ભ્રષ્ટાચાર– દેશ કો કહાઁ પહુઁચા દેગા ?	૧૯૮
	અભય આતા હૈ આત્મવિવાસ સે	૧૯૯
	સબ કો સુખ વ આનંદ પહુઁચે તો કષ્ટ સહન કરને કો તૈયાર હૂઁ	૧૯૯
૧૭–૭–૬૭	દેશકાલ કો દેખકર ધર્મ મેં પરિવર્તન રખે જાતે હૈં	૨૦૧
	સચ્ચા સુખ	૨૦૨
	મનકા મોટા હોના	૨૦૨
	ધ્યાન ઔર યોગ કે વર્ગ– એક નટતમાશા હૈ	૨૦૪
	એકાંત મેં અકેલા બૈઠકર હી સાધના કરેં	૨૦૪
૧૮–૭–૬૭	વ્યવહારશુદ્ધિ અંતઃકરણ કો શુદ્ધ કરતી હૈ– સત્ય કા ઉદય	૨૦૫
	સહનશીલતા– પરિવાર મેં	૨૦૬
	ત્યાગ મેં હી સુખ હૈ	૨૦૯
	શોક કરને સે શરીર બિગડતા હૈ	૨૧૦
	આજ ભી જલાબાપા સબ કી પુકાર સુનતે હૈં	૨૧૦
૧૯–૭–૬૭	ચાર સ્થાન મેં રખે હૈં આદિ રામાયણ	૨૧૧

	પ્રચાર કા યુગ	૨૧૨
	એક ભરોસો– એક બલ– આસ વિશ્વાસ	૨૧૩
૨૦–૭–૬૭	ગુરુપૂર્ણિમા ક્યોં ?	૨૧૪
	રાવણને "રામ" ચતુરતાસે કહા હૈ	૨૧૬
	શબ્દપ્રમાણ ઔર અનુમાન પ્રમાણ	૨૧૭
	અધિકાર કે પ્રતિ ન દૌડો, કર્તવ્ય સમઝો	૨૧૮
	વિશ્વાસઘાત ક્યોં કરતા હૈ ?	૨૧૯
	યે હમારે મહમાન ખાયેંગે	૨૨૧
	તો ભી મૈં આપકા હૂઁ	૨૨૨
	દયા	૨૨૨
૨૧–૭–૬૭	ગુરુદેવ દૃષ્ટિ સે પોષણ કરતે હૈં	૨૨૨
	ઘૃણા–તિરસ્કાર આદિ દુર્ગુણોં કો હમ છોડ દેં	૨૨૪
	ઈશ્વર અનુમાન સે અનુભવ મેં આતે હૈં	૨૨૬
	જ્ઞાનદાતા સમ્યમ્ પૂર્ણિમા–વ્યાસ પૂર્ણિમા	૨૨૮
	શ્રી ગુરુદેવ જૈસા કૃપાલુ કોઈ હો સકતા હૈ !	૨૩૦
૨૨–૭–૬૭	યજ્ઞોપવિત સંસ્કાર	૨૩૧
	ભોજન કી શુદ્ધિ	૨૩૩
	ધોખે સે બઢકર કોઈ પાપ નહીં હૈં	૨૩૪
	કૌન અભયદાતા હૈ ?	૨૩૬
	કરુણા ઔર દયા	૨૩૬
	આનંદસ્વરુપ આત્મા ચિત્ત કે ભીતર હૈં	૨૩૭
	ભગવાન કી સબ સે પ્રિય વસ્તુ	૨૩૮
	આત્મા (પરમાત્મા) હી મન બન ગયા હૈ	૨૩૮
૨૩–૭–૬૭	ધ્યાન હી હમેં ભગવાન કે સમીપ પહુઁચાતા હૈ	૨૩૯
	શુભ કર્મ હી મુક્તિ દિલાતે હૈં	૨૪૦
	શાસન કી મૂલ પદ્ધતિ મેં હી સડા પૈઠ ગયા હૈ	૨૪૧
	શુભ પ્રસંગ પર રુપયે દેને કી પદ્ધતિ	૨૪૨
	નિર્દ્વન્દ્વતા આતી હૈ વિશ્વાસ આને પર	૨૪૩
	પુરુષસુક્ત	૨૪૪
	યહ હૈ– અપના સિદ્ધાંત	૨૪૮

૨૫–૭–૬૭	બાંદા જિલ્લા કે લોગ	૨૫૦
	આપ કે હાથ સે છૂટા પથ્થર કૈસે તર સકતા હૈ !	૨૫૦
	ઈશ્વર	૨૫૨
	શ્રાદ્ધ તો રોજ કરના ચાહિયે	૨૫૩
	અપને સ્વરુપ કી સ્મૃતિ કાયમ રખના	૨૫૫
૧–૮–૬૭	સ્થૂલ મેં હી કબ તક રમતે રહોગે ?	૨૫૬
	ઈષ્ટદેવ બાલક રામ ક્યોં	૨૫૭
	સુના હુઆ સબ હૈં કહાઁ	૨૫૭
	તુમ લોગ ગુરુ કે પાસ આયે કિસ હેતુ સે હો ?	૨૫૭
૨–૮–૬૭	વિવેક	૨૬૦
	“વિધિ” (વિધાતા) નામ પૂર્વકૃત કર્મકા હૈ	૨૬૦
૩–૮–૬૭	મૂર્ખ મિત્ર સે વિચારવાન શત્રુ અચ્છા	૨૬૧
	છાશ અમૃત કે સમાન હૈ	૨૬૨
	મુઝે એકાંત મેં થોડા તો છોડો !	૨૬૨
૪–૮–૬૭	યહાઁ પર કિસી કો કુછ નહીં હો સકતા	૨૬૪
	યે પાપ હૈ, દોષ હૈ	૨૬૪
	તબ આનંદ આયગા	૨૬૪
	‘માનવ રાહત મંડલ’ એક બંધ ચોપડી હૈ	૨૬૫
૫–૮–૬૭	ઈન કે મરે ન રોઈયે	૨૬૬
	આપને અન્નદાન નહીં– પ્રાણદાન દિયે હૈં	૨૬૭
	સંસ્કૃતિ કી રક્ષા કો પ્રાણદાન દેના હી પડતા હૈ	૨૬૮
	ક્રોધ કે વશ હોકર માનવ અનુચિત ક્રિયા કર બૈઠતા હૈ	૨૬૮
	એકાદશી પુણ્યતિથિ હૈ	૨૬૯
	જીવન કા યહી તો રસ હૈ !	૨૭૦
૬–૮–૬૭	પ્રારબ્ધ પુરુષાર્થ ચાહતા હૈ	૨૭૧
	વિ.સં. ૧૬૮૭ કા દુષ્કાલ	૨૭૨
	પ્રેમાસ્પદ કે લિયે પ્રેમી સબ કુછ નિછાવર કર દેતે હૈં	૨૭૨
૭–૮–૬૭	ચિંતા કા નાશ કરને કે લિયે ધૈર્યપૂર્વક પુરુષાર્થ કરો	૨૭૩

ઉન ગરીબોં કો અપની કમાઈકા બિસવાઁ હિસ્સા તો દો ! ૨૭૪
પ્રેમ કા રસ નિકલ જાને પર જીવન નિરસ હો જાતા હૈ ૨૭૫
ઈશ્વર "સત્ય" મેં હૈં ૨૭૫
રાહતકાર્ય– એક સૂચિ ૨૭૮

પરિશિષ્ટ– ૧

પ્યાજ–હૃદયરોગ, પક્ષઘાત, બ્લડપ્રેશર, ગરમી આદિ મેં ૨૭૯
બડા કૌન હો સકતા હૈ ? ૨૭૯
દ્વન્દ્વ હી તો સંસાર હૈ ૨૮૦
શ્રી ગુરુદેવ કે વિગ્રહ કો ટેમ્પરેચર (= તાપમાન) ૨૮૦
લોગોં મેં સહી સમઝ ઉદય કરના– યહી ક્રાંતિ આજ ભારત મેં આવશ્યક હૈ... ૨૮૦
મા બ્રૂયાત સત્યમપ્રિયમ્ ૨૮૨
પ્રકાશ ભીતર સે ઉત્પન્ન હોતા હૈ ૨૮૩
નીતિ વ સમત્વ કી રક્ષા વ વૃદ્ધિ કરને પર સ્વર્ગ જૈસે આનંદ, સુખ આદિ કી પ્રાપ્તિ ૨૮૪
રાષ્ટ્રિય નિધિ બઢાની ચાહિયે, કર્જા ઉત્તરોત્તર કમ હોના ચાહિયે ૨૮૪
ઊર્ધ્વમૂલમધ શાખા ૨૮૫
મેરી બાત સે તુમ ખૂબ ઘબરા ઊઠી થી ૨૮૬
તુમારે કિતને શુભ વિચાર શૂન્ય મેં પરિણત હો ચુકે હૈં ૨૮૭
મનુષ્ય ધનસંગ્રહ કે પીછે કિતને હી જનમ બીતાતે હૈં ! ૨૮૮
ક્યોં તેરા ઘાસ આ ગયા ન ? ૨૮૯
ચુનાવ, ભ્રષ્ટાચાર,– "એમે લે" ૨૯૧
શ્રીરામનામ મેં વિશિષ્ટ શક્તિ ૨૯૨
શ્રીરામનામ તારક મંત્ર હૈં ૨૯૬

મૃત સંજીવની વેદવિદ્યા હૈ ૩૦૦
દેશહિત કી ચાહનાવાલે દેશપ્રેમી વ્યક્તિ બહુત કમ હૈં ૩૦૦
સ્વાર્થ વ ઈર્ષા કા સ્વરૂપ ૩૦૧
માતા–પિતા–ગુરુ સે ક્યા હોતા હૈ ? ૩૦૩
પ્રાણી–પદાર્થ વ ભોગો મેં આસક્તિ દુઃખકા કારણ હૈ ૩૦૪
આત્મતત્ત્વ કો ભૂલનેવાલો કો સુખ–શાંતિ પ્રાપ્ત નહીં હોતે ૩૦૫
યોગ ઔર મન કી સ્થિરતા સ્વાર્થ્યવર્ધક–બલવર્ધક હૈં ૩૦૬
જીવાત્મા, આત્મા એક હી હૈં; મન મેં પરિવર્તન હોતા હૈ ૩૦૭
તુમ ચાહોગે તબ નિર્મલ હો પાઓગે ૩૦૯
લોકશાહી ઔર લોકજાગૃતિ ૩૧૦
ગાંધીજીને તીન અનિવાર્યતા સમઝાઈ હૈ ૩૧૦
દુઃખ કી બાત હૈ કિ મન ઈતને છોટે હૈં ૩૧૧
સ્વધર્મ = કર્તવ્યભાવના = યજ્ઞ ૩૧૩
દાન એક આધ્યાત્મિક પ્રક્રિયા હૈ ૩૧૩
સૂર્ય કી મહત્તા ઔર સૂર્યસ્નાન ૩૧૪
દેશ કી આઝાદી કા કિતના ઊઁચા સ્વપ્ન રખા થા !! ૩૧૬
સર્વ ધર્મોં કે આદેશ સમાન હી હૈ ૩૧૭
અપની નિંદા કે વિષય મેં ૩૧૮
અહંવૃત્તિ કી સૂક્ષ્મતા ૩૧૯
આમૂલ પરિવર્તન કરના હી પડતા હૈ ૩૨૨
સેવાભાવ– કર્તવ્યભાવ ૩૨૩
માઁ કા ઉપકાર જીવનભર ભૂલના નહીં ૩૨૪
પ્રેમ કી દ્રષ્ટિ સે દેખોગે તો સર્વત્ર તુમ કો પ્રેમકા હી દર્શન હોને લગેગા ૩૨૪
આવરણ રહિત સત્ય પ્રાપ્ત કરના વો હી ભક્તજીવન ૩૨૫

તુમ ખુદ હી દેખો તો પતા પડે કિ ભજન– રામ રામ
કરતે કરતે તુમ ક્યા કરતે હો ! ૩૨૬
સંત પારસ હોકર જીવ કો ભી પારસ બના દેતે હૈં ૩૨૮
ક્રોધ– ભીતરી આત્મિક નિર્બલતા હૈ ૩૨૯
પ્રધાનમંત્રી કે જોઈન્ટ સેક્રેટરી કા પત્ર ૩૩૧
૫–૧૦–૬૭ જનસંઘ (પલામૂ) મંત્રીકા પ્રાર્થનાપત્ર ૩૩૨
ચિત્રકૂટ,
૧–૧૧–૬૭ સે
૫–૧૧–૬૭ શિષ્ય કા મહત્ત્વપૂર્ણ કર્તવ્ય ૩૩૩
૬–૧૧–૬૭ અરવિંદભાઈ કી પ્રતિજ્ઞા પૂરી કરાઈ ૩૩૪
સાધુ મેં પ્રેમ હી કી અભિવ્યક્તિ હોતી હૈ ૩૩૫
કુબેર કા રુપ ભયાવના હૈ ૩૩૫
ત્યાગ ૩૩૬
ધર્માદા કા ખાતા નહીં ડાલના ૩૩૬
૮–૧૧–૬૭ વિચાર ઔર બીમારી ૩૩૭
અશુભ કર્મ કા નાશ રામનામ સે ૩૩૮
સાધુ કે છપ્પર સહી– સલામત કર દો ૩૩૯
૯–૧૧–૬૭ સુખ ચાહતે હો તો દૂસરોં કો સુખ દેવેં, યહી
યથાર્થ માર્ગ ૩૩૯
શરણ મેં જાનેવાલે કા સંચિત ભસ્મ હો જાતે હૈં ૩૪૦
૧૦–૧૧–૬૭ આપ હી હમાર અસલી રામ ભગવાન હૈં ૩૪૪
૧૦–૧૨–૬૭ સબ વાદન કો વાદ ૩૪૭
૧૯–૧૨–૬૭ દો સાખી (= પદ) ૩૪૮
૨૨–૧૨–૬૭ ઈતના કરો ૩૪૯
બુરે કે સામને અચ્છી પ્રતિક્રિયા કરના– સાધક કે
પ્રથમ નિયમ ૩૪૯
સુરેશભૈયા ઉપાધ્યાય કી ડાયરી મેં સે
(શ્રી હસ્તાક્ષરોં મેં સે) ૩૫૦

પરિશિષ્ટ– ૨

શ્રી ગલતાજી ગુફા ૩૫૧

સૌભદ્રા બહન કો પત્ર ૩૫૨
અરજ (= પ્રાર્થના)– (પ્રેષક– રાવતવાલા બગસરા) ૩૫૪
સુખી વૃદ્ધાવસ્થા ૩૫૫
ચંપકભાઈ ઓઝા પર કે પત્રોં ૩૫૬
શ્રી ગુરુદેવ– ભૃગુ સંહિતા કે આધાર પર ઔર... ૩૫૭
ઈસ કાલ મેં ઈસ ગુરુ કા મહત્ત્વ ૩૫૯
જીવનલાલ ગોકલદાસ પુજારા કો લિખે પત્રોં ૩૬૪
શ્રી સદ્‌ગુરુ વિનય
(પ્રેષક– "વિમલ" ઔર "કમલ") ૩૬૭
હીરાચંદ ગોકલદાસ પુજારા કી નોંધ મેં સે ૩૬૮
શ્રી ગુરુકૃપા ૩૬૮
તુલસીદાસજી મહારાજ ૩૭૩
જિસ મેં કોઈ પ્રયોજન ન હો– ઉસમેં ભાગ ન લેના ૩૭૫
રોજ પ્રેમપૂર્વક ભગવાન સે ખૂબ પ્રાર્થના કરેં–
ભારત કે ભવિષ્ય કે લિયે ૩૭૬
કાયાકલ્પ કરને સે સ્મૃતિ બની રહતી હૈ ૩૭૮
ઈષ્ટ પ્રતિ હૃદય કા ભાવ કિસી કો નહીં બતાના ૩૭૮
કૃપા કબ હોતી હૈ ? ૩૭૯
તુમ્હારા હૃદય હમારા હો ગયા હૈ ૩૮૦
હમેશા અપને દોષ દેખતે રહો ૩૮૨
ધતુરા સે સોને કા સૌ ગુના કેફ હૈ ૩૮૨
કાર કો ટેકસ સૂર્ય કી તરહ લેના ચાહિયે ૩૮૪
"બિન મઝહબી" તુમ કો કિસ કો દિખાને કા હૈ ? ૩૮૫
દો પદ– ૩૮૬
સીતાજી કી અગ્નિ પરીક્ષા ૩૮૭
સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાય ૩૮૭
શાસ્ત્રોં ને માતાઓં કો ઊંચા સ્થાન દિયા હૈ ૩૮૮
"શિલાલેખ" (ગલતાજી) ૩૮૯
પત્રોં :– ૩૯૦
આસુરી ધન સે અધોગતિ હી હોતી હૈ ૩૯૦

કેવલ આપ હી કષ્ટ મેં નહીં હો; મન કો સાવધાન રખો ૩૯૨
જમનાદાસ પટેલ (જામનગર) પર ૩૯૫
શ્રી ગુરુદેવ કે પત્રોં – મહત્ત્વપૂર્ણ કૃત્ય તો અકર્તવ્ય કા ત્યાગ હૈ ૩૯૫
....સો સંદેહ ઠીક નહીં ૩૯૬
કાષ્ટમૌન સમય કી વ્યાવહારિક સૂચનાયેં ૩૯૭
દો વર્ષ ઈતના તો કરેં ૩૯૮
ઉન કી પ્રાપ્તિ કે શરણાગતિ વ સતત ભગવત્ સ્મરણ હી અવિચલ માર્ગ હૈ ૪૦૦
અંધે કો દ્રષ્ટિ મિલી ૪૦૧
કૌન હોગા વહ ઝૌંપડીવાલા ! ૪૦૨
મુસાફરી મેં કઈ સંકટોં સે પૂ.શ્રી ને બચાયા ૪૦૨
બંદરોં કા ભંડારા કિયા ૪૦૪
ઈસ જગહ ૧૫ ફિટ નીચે એક પથ્થર હૈ– જહાઁ મૈંને પાઁચ સાલ તપ કિયા થા ૪૦૫
કુછ પત્રોં :– ૪૦૬
શ્રી ગુરુદેવ કે સાક્ષાત્કાર કૈસે હો ? (એક પ્રશ્ન) ૪૧૫
ઈષ્ટમૂર્તિ કા ધ્યાન કૈસે કરના ? ૪૧૬
શ્રી ગુરુદેવ ને ફોટુ મેં લિખા : ૪૧૮
પ.પૂ. શ્રી ગુરુદેવ કે કુછ હસ્તાક્ષરોં ૪૨૦
“શ્રી સદ્‌ગુરુ મહિમા” ૪૨૪
સ્તુતિ ૪૨૬
હમ તો ન ઉરિન કહૂઁ ૪૨૬
ભજન ૪૨૭
આરતી ૪૨૮
શ્રી ગુરુવંદના ૪૨૮
શ્રી ગુરુચાલિશા ૪૨૯
શ્રી ગુરુ અષ્ટોત્તર નામાવલિ ૪૩૧
શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ કી આરતી ૪૩૩

◆ ◆ ◆

॥ શ્રી સીતારામાભ્યામ નમઃ ॥

મીરજ સે પૂના....

મીરજ સે પૂના (૩૦–૧૨–૬૬) આતે સમય શ્રી ગુરુદેવને કહા :– ચલો, હમ જરા પૈઠણ કી યાત્રા કર કે પીછે પૂના ચલેંગે.

પૈઠણ મેં ધર્મશાલા મેં ઠહરેં. દેવમંદિરોં કે દર્શન કિયે. ધર્મશાલા મેં ભોજન–વિશ્રામ કિયા. પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને સામાન હરી જીપ મેં રખને કી આજ્ઞા દી. ઔર પૈઠણ સે ચલેં.

એક બોર્ડ કો પઢકર શ્રી ગુરુદેવને ઉસી તરફ કે રાસ્તે પર મોટર લેને કો કહા. કુછ દૂરી જાને પર ગાડી ખડી કરવાઈ. વહાઁ બોર્ડ પર લિખા થા :– "જાઈકવાડી બંધ"– વહાઁ દેખા– ગોદાવરીજી નદી પર બંધતા હુઆ બડા વિશાલ બાંધ. દો–તીન ઈંજનેર વ સરકારી અફસર શ્રી ગુરુદેવ કે પાસ આ ગયે. ઉન્હોંને બાંધ કે બારે મેં બહુત સી બાતેં કહી. "દો સાલ સે કામ ચલ રહા હૈ. ૨૦–૨૨ હજાર મજદૂર પ્રતિદિન કામ કર રહે હૈં. મહારાષ્ટ્રકા યહ સબ સે બડા બાંધ હૈ.

બાંધ કી વિશિષ્ટતા યહ હૈ કિ સિર્ફ માટી સે હી બાંધા જા રહા હૈ. બીચ મેં બડા વિસ્તાર માટી સે ઔર દોનોં છોર કે થોડા વિસ્તાર સિમેન્ટ–પથ્થરોં સે બાંધા જાયેગા. ઈસ સે ૧૦૦ દેહાતો કો નહર કે દ્વારા પાની મિલેગા. પરિણામ મેં ખેત ઉત્પાદન બઢેગા."

શ્રી ગુરુદેવને ઉન લોગોં કે સાથ મેં બાંધ કે મધ્ય ભાગ પર પધારેં જો માટી સે તૈયાર કિયા ગયા થા. એક ઘંટા કરીબ વહાઁ રહેં. બિદા હોતે સમય શ્રી ગુરુદેવને કાર મેં સે ફલકા કરંડ (ટોકરી) વ મેવા–મિઠાઈયોં કે બડા ૧૬ કિલો કા ડિબ્બા ઉન લોગોં કો સબ કો પ્રસાદી બાંટને કા કહકર દિયા. વહાઁ સે ચલે ઔર પૂના આયે, ૧–૧–૬૭ કો. સાથ મેં કનૈયાજી હૈ. બબીબહન કે યહાઁ બિરાજે.

શ્રી ગુરુદેવ :– બબી બહન ! રાજકોટ કે ભાઈયોં કે સાથ કી પ્રતિજ્ઞા કી પૂર્તિ કે લિયે હી મૈં કુમુદ કો સિર્ફ ૧૫ દિન કે લિયે બમ્બઇ ભેજ રહા હૂઁ. જનવરી કો કુમુદ નિશ્ચિત્ મેરે પાસ મેં હોગી.

હમ સબ કે સાથ મેં શ્રી ગુરુદેવ દોપહર કો તીન બજે સે રાત ૧૦ બજે તક બિરાજે. ભોજન સામ કો ૬ બજે હમારે સબ કે સામને હી પાયા. કમલેશ ને કઇ પ્રશ્ન પૂછેં ઔર શ્રી ગુરુદેવ સે ખૂબ બાતેં કી. ભગવન્શ્રી અત્યંત પ્રસન્ન હૈં.

પૂના, ૪–૧–૬૭. આજ સુબહ ૧૧ બજેં શ્રી ગુરુદેવ, રમેશભૈયા ઔર કનૈયાજી કે સાથ મેં પધારે. હમ સબ બમ્બઈ આયે.

કુછ પત્રોં

બમ્બઈ– કૃષ્ણાગિરિ સે ૭–૧–૬૭ કા પત્ર મિલા કિ મેરી તબિયત મેં કુછ સુધાર નહીં હુઆ. આજ હમ કૃષ્ણાગિરિ મેં ઠહરેંગે. કલ બેલોર પહુઁચ જાયેંગે. અગર વહાઁ કૉટિજ (કુટીર, રૂમ) મિલ જાયેગા તો ઠહરુઁગા, નહીં તો આગે નિકલ જાઊઁગા. મેરી ચિન્તા કરના નહીં. જહાઁ ઠહરુઁગા વહાઁ તુઝે બુલા લૂઁગા.

બેલોર સે લિખા હુઆ– ૧૧–૧–૬૭ કે પત્ર મેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈ કિ હમ ઇહાઁ આ ગયે, પરન્તુ આતે હી વર્ષા શુરુ હો ગઈ, ઠહરને કી મુશ્કીલ હૈ. હોસ્પિટલ મેં કૉટિજ ખાલી નહીં હૈ. હવા અનુકૂલ હૈ. ગેસ થોડા કમ હુઆ હૈ. મેરી ચિન્તા કરના નહીં. અનુકૂલતા હોને પર તુમ કો બુલાઊઁગા. સબ કો આશીસ. રણછોડદાસ.

કાઠપડી સે શ્રી ગુરુદેવ કે દો પત્ર ૧૬–૧–૬૭ કો મિલેં કિ પરિસ્થિતિ અનુકૂલ નહીં હૈ. બુલા નહીં સકૂઁગા. ધીરજ રખના. થોડે દિન કે બાદ બુલા લૂઁગા.

વેલોર સે ૧૮–૧–૬૭ ઔર ૧૯–૧–૬૭ કા પત્ર મિલા કિ પ્રિય મેરી કુમુ ! સ્વાસ્થ્ય જૈસા થા વૈસા હી હૈં. તેરા કોઈ પત્ર નહીં. ચિન્તા રહતી હૈં, ઔર પોસ્ટખાતા પર ગુસ્સા આતા હૈ. તેરા મન દુઃખી હો ગયા કુમુદ ! મૈં બરાબર પત્ર લિખતા હૂઁ. અભી સ્વાસ્થ્ય અચ્છા હોતા જાતા હૈં. કેવલ જલ–વાયુ યહાઁ કી અચ્છી હૈ યહ કહા નહીં જાતા. ક્યોંકિ પાની તો ખારા હૈ પર પીને જૈસા હૈ. અચ્છા, તો કમુ ! અભી તાર ભી દેતા હૂઁ.

કાઠપડી સે ૨૫–૧–૬૭ કે પત્ર મેં આપશ્રીને લિખા હૈં કિ પ્રિય કમુ ! આજ યહાઁ તેરા પ્રથમ પત્ર મિલા હૈં. મૈં તો બરાબર પત્ર દેતા હૂઁ, તુમ કો દો–દો સાથ મિલેં તો ઉસ મેં મેરા દોષ યા પોસ્ટકા ? અચ્છા ! સ્વાસ્થ્ય તો ઠીક નહીં પર ઠંડી નહીં હૈં ઈસ સે થોડા આરામ મિલતા હૈ. રમેશ ચલા ગયા. રહનેકા અભી નિશ્ચિત્ નહીં, ઔર જબ નક્કી હોગા તો તુઝે લિખૂઁગા. નિરાશ ન હોના. હાલ ધીરજ રખ મેરી કમુ !

બિહાર રાહતકાર્ય– પૂર્વ ભૂમિકા :–

કુબેર હી ધન કી યાચના કરતે ફિરે તો કૈસા વિચિત્ર અનુભવ હોગા ? ઠીક ઐસી હી પરિસ્થિતિ આજ બિહાર કી હૈ. યહ બિહાર હૈ જો ભારત કે કોયલા ઉપજ કે ૮૦ પ્રતિશત કોયલા દેતા હૈં, ૯૮ પ્રતિશત કચ્ચા લોહા દેતા હૈં ઔર ૭૦ પ્રતિશત અબરખ ઉત્પન્ન હોતા હૈં યહાઁ !! ઐસે સમ્પન્ન પ્રદેશ કી આજ કી દશા કા ક્યા વર્ણન કરેં !

વસ્તુ સ્થિતિ યહ હૈ કિ પિછલે દો સાલ મેં વર્ષા કી ભારી કમી કે કારણ ૪૦ લાખ એકડ જમીન બિલકુલ પરતી રહી. ઈસ કે વિપરિત ઉત્તર બિહાર મેં નદિયોં કી બાઢ સે કરીબ ૧૯.૫ લાખ એકડ ખેતોં કી ફસલ બર્બાદ હો ગઈ. ફલતઃ રાજ્ય કે ૧૬ લાખ કૃષક એવં ૫૦ લાખ કૃષિ મઝદૂર–જો કેવલ ખેતી પર હી નિર્ભર થે વે બેકાર હોકર કાર્ય વિહિન હો ગયે હૈં. મઝદૂરોં કો ન કામ મિલતા હૈ ન અન્ન. ફલસ્વરૂપ ઈન કે ઘરો મેં ઉપવાસ રહતા હૈ. ઉધર સુખે કે કારણ કુએઁ સૂખને લગે હૈં. અનેક ગ્રામો મેં પેયજલ કી સમસ્યા ઈતની વિકટ હો ગઈ હૈં કિ કઈ મીલ દૂર સે પાની લાના પડ રહા હૈ.

ઈસ તરહ જલ એવં અન્ન કે અભાવ મેં ત્રસ્ત માનવ તો કરાહ હી રહે હૈં, કિન્તુ ચારે એવં જલ કે અભાવ મેં મૂક પશુઓ કી દશા હી અત્યંત દયનીય બન ગઈ હૈ, અનેક પશુ ફટાફટ મર રહે હૈ. હજારો પશુ કસાઈખાનો કે રાસ્તોં પર દિખાઈ પડને લગે હૈ.

અકાલગ્રસ્ત વિસ્તારો મેં બિહાર કે પલામૂ જિલ્લા કી સ્થિતિ અતિ ગંભિર હૈં. સભી ખેત ઉજ્જડ દિખાઈ દેતે હૈં. જહાઁ એક દિન હરા–ભરા જંગલ થા– વહાઁ આજ સુખે વૃક્ષ ખડે હૈં. બાલકોં કે શરીર પર વસ્ત્ર નહીં હૈં. બહુધા પુરુષોં કે શરીર પર માત્ર એક લંગોટ હી દેખને મેં આતા હૈ, યા જીર્ણશિર્ણ એક વસ્ત્ર હૈં. ચીથડે સે પાર શરીર કી હડ્ડીયાઁ સ્પષ્ટ દિખને મેં આતી હૈં. મહિલાએઁ એક સારી સે શરીર બચાતી હૈં. ભોજન તો બહુત દિન કે બાદ મિલ પાતા હૈ. ઐસે લોગ મહુડા કે ફૂલ ઔર જમીકંદ કા ઉપયોગ કર કે દિન ગુજારતે હૈ. રંકા કે લોગ કહતે હૈં કિ પિછલે ૫૦ સાલ મેં ઐસા દુર્ભિક્ષ નહીં પડા હૈં. બિહાર કી ઐસી ભારી વિષમ પરિસ્થિતિ કો દેખકર સર્વોદય નેતા (બિહાર કે) શ્રી જયપ્રકાશ નારાયણ કો દુઃખ હુઆ. ઉસને 'બિહાર રાહત સમિતિ' કા ગઠન કિયા. મુંબઈ ડાયમન્ડ મર્ચન્ટ એસોસીએશનને, જૈન સમુદાય કી ઓર સે મુનિ શ્રી ચિત્રભાનુજીને, ઔર સેન્ટ્રલ રિલિફ કમિટિ આદિ ને ધન કી સહાય કી.

ઓરિસ્સા કી ભૂમિ પર ગત વર્ષ (૧૯૬૬) અપને સંનિષ્ઠ અનુયાયીઓં કે સાથ રોજાના હજારો અકાલપિડિતોં કો મુફ્ત ભોજન કા ઔર કપડે આદિ કા બાઁટને કા જો આયોજન શ્રી ગુરુદેવને કિયા થા– ઉસકી બિહાર સરકારને નોંધ લી થી. ઉપરાંત ઉસ કેમ્પોં કી સુચારુ વ્યવસ્થા, સંચાલન, એવં સ્યંસેવ કો કી સેવા કી ભાવના કો દેખ ખુદ જયપ્રકાશજી ઔર ભારત કે કઈ નેતા તથા સંતો કો ભારી આશ્ચર્ય હુઆ થા.

બિહાર કી વર્તમાન સ્થિતિ કો સોચ કે શ્રી જયપ્રકાશજીને શ્રી ગુરુદેવ કો યાદ કિયા ઉન્હોંને શ્રી ગિરધરભાઈ કોટક (મુંબઈ) કા સંપર્ક કિયા. ફિર શ્રી દેવકરણભાઈ, શ્રી ગિધુભાઈ, ઔર શ્રી ઢેબરભાઈ કાઠપડી પૂ. શ્રી કે પાસ પહુંચ ગયે, ઔર પૂ. શ્રી કો જયપ્રકાશજી કા સંદેશ સે અવગત કરાયે. પૂ. શ્રી તૈયાર હો ગયે ઔર બિહાર રાહતકાર્ય કા નિશ્ચય હો ગયા.

કાઠપડી. બમ્બઈ સે ૨૯–૧–૬૭ શ્રી ઢેબરભાઈ, ગીધુભાઈ– દેવકરણભાઈ– આજ શ્રી ગુરુદેવ કે પાસ બિહાર અકાલ રાહતકાર્યકા આયોજન કરને કા પ્રસ્તાવ પ્રાર્થના કે સાથ કાઠપડી ગયે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ કી સેવા મેં ઉસ સમય પાર્વતીબહન હૈ.

પાર્વતીબહન કે શબ્દો મેં :– અગલે દિન મૈં સોચ રહી થી કિ પૂજ્ય શ્રી ગુરુદેવકા સ્વાસ્થ્ય કુછ સુધાર પર હૈ ઔર ફિર કામ મેં લગ જાયેંગે તો ફિર સ્વાસ્થ્ય પર અસર પડેગા. શ્રી ગુરુદેવ મેરે વિચાર જાન ગયે. બોલે :– "ઉદાસ ક્યોં ? ચંદુ કી બહન હોકર તુમારી આઁખો મેં આઁસુ ? દેખો ! બિસ્તર પર પડે–પડે મેરા શરીર છૂટેગા તો તુમ્હેં ક્યા મિલેગા ? મેરે રક્તકા એક–એક બૂઁદ ગરીબ ઔર દેશ કે લિયે હૈં." (આપશ્રીને યહી હી કિયા જબ તક શરીરને સાથ દિયા– અપને સ્વાસ્થ્ય કી પરવાહ ન કરતે હુએ જનહિત કે લિયે કઠોર પરિશ્રમ કિયા.) જબ રાહતકાર્યકા નિર્ણય હો ગયા તબ શ્રી ગુરુદેવને લિખા :–

વિઘ્ન વિચારત ભીરુ જન, નહીં આરમ્ભે કામ ।
વિપત્તિ દેખ છોડે તુરત, મધ્યમ મન કર શ્યામ ॥
પુરુષસિંહ સંકલ્પ કર, સહતે બિપત્તિ અનેક ।
"બના" ન છોડે ધ્યેયકો, રઘુવર રાખે ટેક ॥

કાઠપડી સે ૨૬–૧–૬૭ કા પત્ર મિલા કિ મેરી કમુ ! મેરા સ્વાસ્થ્ય સુધાર પર હૈં. ધીરજ છોડના નહીં હોં ! વ્યવસ્થા હોને પર તુઝે બુલા લૂઁગા. ધીરજ રખો કમુ ! હાલ તો મૈં વ્યવસ્થિત નહીં હૂઁ. મૈં તુઝે ભૂલ ગયા. કમુ, મૈં તુઝે બુલા નહીં સકતા, ઈસકા યહ અર્થ નહીં કિ મૈં તુઝે ભૂલ ગયા. કમુ, તુઝે તો ધીરજ રખની હી ચાહિયે, કારણ કિ મેરી પરિસ્થિતિ મૈંને તેરે સે છિપાઈ નહીં હૈ. પૂના મેં બબીબહન–જેરામભાઈ કો ભી મૈંને કહી વ સમઝાઈ હૈં (પરિસ્થિતિ). તૂઁ યહ સબ જાનને પર ભી... કમુ ! ધીરજ રખના હૈઁ !

“વરુણ દેવતા તો આપ કે ગાઢે વ પુરાને મિત્ર હૈં ન ? દેખો આ હી ગયે ન આપ કે પાસ !” યે શબ્દ મૈં વૈસે હી ઠીક બરાબર સુન રહા હૂઁ યહાઁ જૈસે તૂઁને આજ તક સબ સ્થાનો મેં વર્ષા કે આને પર કહા હૈં. તેરી બાત બિલકુલ સત્ય હૈં કુમુદ ! જામનગર મેં ઔર ઈન્દૌર મેં ભી તો વરુણ દેવતાને મેરા સાથ નહીં છોડા હૈં. લેકિન મેરા માનતે ભી તો હૈં ! જબ ઈચ્છા ભર કર લેતા હૂઁ કિ “અબ નહીં,” તો ફૌરન વરુણ દેવતા હઁસતે–હઁસતે પધાર જાતે હૈં ઔર જગહ ! સચ હૈ ન મેરી કુમુ !!

હાઁ, તો સુન લો– વૈસે, હવા તો અનુકૂલ હૈ. શરદી બિલકુલ નહીં હૈ. ગેસ થોડા કમ હુઆ હૈ. મેરી ચિન્તા નહીં કરના. અનુકૂલતા હોને પર તુઝે બુલા લૂઁગા.

મદ્રાસ સે ૨૯–૧–૬૭ કે પત્ર મેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈ કિ કમુ ! અપને બિહાર મેં રાહત રસોડે ખોલને કા નિશ્ચય કિયા હૈ. રાહતકાર્ય કી અનિવાર્યતાવાલા તેરા પત્ર અભી હી મિલા. અબ તૂઁ પ્રસન્ન હોગી હી કિ અપને રસોડે ખોલેંગે. મેરા મન ભી બહુત પ્રસન્ન હૈં ઈસ વક્ત.

વિઘ્ન વિચારત ભીરુ જન, નહીં આરમ્ભે કામ ।
વિઘ્ન દેખ છોડે તુરત, મધ્યમ યહ અભિરામ ॥
પુરુષસિંહ સંકલ્પ કર, સહતે બિપત અનેક ।
“બના” ન છોડે ધ્યેય કો, રઘુવર રાખે ટેક ॥

આસીસ.

કાઠપડી સે ૧–૨–૬૭ કે પત્ર મેં, બિહાર રાહતકાર્ય કા પ્રારંભ કરનેકા સંકલ્પ રખતે હુએ શ્રી ગુરુદેવને કનુભાઈ આદિ ભાઈઓં કો લિખા કિ :–

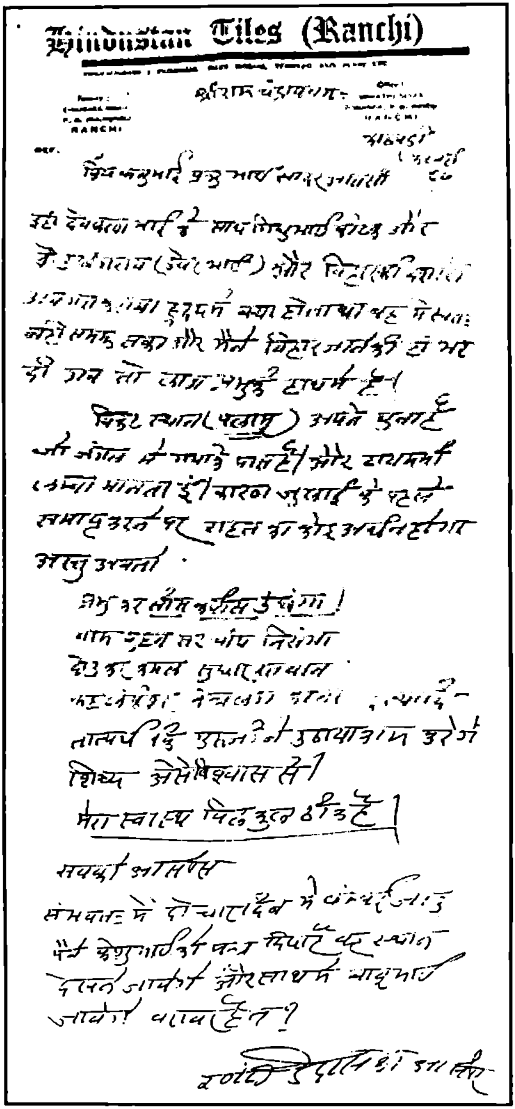

Hindustan Tiles (Ranchi)

श्रीरामचंद्राय नमः

३।८।५१
(रांची)

प्रिय भाई प्रभु भाई सादर [illegible]

यहाँ देवदत्त भाई व साथ सिंधु भाई [illegible] और
[illegible] (जैन भाई) और [illegible]
[illegible] हृदय में क्या होता था वह [illegible]
[illegible] और मैंने विहार [illegible]
[illegible] हार्दिक है।

विहार स्थान (पलामू) अपने [illegible]
[illegible] और [illegible]
[illegible] मानता हूँ। कारण [illegible]
[illegible] पर [illegible]
[illegible]

अब कर [illegible] दूंगा!
[illegible]
[illegible]
[illegible] आदि
तात्पर्य यह है [illegible]
शिष्य औ विश्वास से।
मेरा स्वास्थ्य बिलकुल ठीक है।

सबको आशीष
संभवतः मैं दो चार दिन में [illegible]
मैंने [illegible] पत्र दिया है वह [illegible]
[illegible] और [illegible]
[illegible] है न?

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ.

પ્રિય કનુભાઈ, પ્રભુભાઈ, સાદર આસીસ.

યહાઁ દેવકરણભાઈ કે સાથ ગિધુભાઈ કોટક ઔર ઉછંગરાય (ઢેબરભાઈ) આયે, ઔર બિહાર કી દશા સે અવગત કરાયા. હૃદય મેં ક્યા હોતા થા ! વહ મૈં સ્વતઃ નહીં સમઝ સકા ઔર મૈંને બિહાર જાને કી હાઁ ભર દી. અબ તો લાજ પ્રભુ કે હાથ મેં હૈં.

વિકટ સ્થાન (પલામૂ) અપને ચૂના હે, જો જંગલ મેં ગયા કે પાસ હૈ ઔર ટાઈમ ભી લંબા માનતા હૂઁ. કારણ જુલાઈ કે પહલે સમાપ્ત કરને પર રાહતકા કોઈ અર્થ ન હોગા. અસ્તુ. અબ તો–

પ્રભુકૃત શીશ કપીશ ઉછંગા। વામ દહિન દિશિ ચાપ નિષંગા ॥
દુહું કરકમલ સુધારત બાના । કહ લંકેશ મંત્ર લગિ કાના ॥

તાત્પર્ય કિ ગુરુજીને ઉઠાયા કામ કરેંગે શિષ્ય ઐસે વિશ્વાસ સે ! મેરા સ્વાસ્થ્ય બિલકુલ ઠીક હૈં. સબકો આસીસ.

સંભવતઃ મૈં દો–ચાર દિન મેં બમ્બઈ જાઉઁ ! મૈંને કેશુભાઈ કો પત્ર દિયા હૈ. વે સ્થાન દેખને જાયેંગે, ઔર સાથ મેં બાબુભાઈ જાવેંગે. બરાબર હૈ ન ?– રણછોડદાસકા આસીસ.

૨–૨–૬૭. મુઝે સમાચાર મિલા કિ શ્રી ગુરુદેવ ૬–૨–૬૭ કો બમ્બઈ પધાર રહે હૈં. બિહાર મેં રાહતકાર્ય શુરુ કરને કા નિશ્ચય હો ચુકા હૈં.

વેલોર સે ૧–૨–૬૭ કા તાર મિલા કિ બિહાર રિલિફ કેમ્પકા નિર્ણય કિયા હૈ. આશીર્વાદ.

મદ્રાસ સે ૨–૨–૬૭ કા પત્ર મિલા કિ આજ મદ્રાસ આયા હૂઁ. કલ પ્રાતઃ વેલોર સે ૬ બજે બમ્બઈ કો નિકલનેકા વિચાર હૈ, ઔર ૬ કો પ્રાતઃ બમ્બઇ પહુઁચૂઁગા. દેવકરણભાઈ કે યહાઁ ઠહરુઁગા. ઔર ૭ કો નિકલૂઁગા. તૈયાર રહના. બચ્ચીબહન કો કહના બમ્બઈ મેં ઠહરેં. મૈં આતા હૂઁ. અનુકૂલ વાતાવરણ નહીં થા. પર યહાઁ ઠંડી ન હોને સે ખાઁસી વ કફ કમ હો ગયે હૈ. કમુ, નારાજ નહીં હોના હો !! તૂઁને મેરી મદદ કરનેકા સ્વીકાર કિયા હૈ ન ?

મેરે વાસ્તે ભૂખા–પ્યાસા હર માનવ, હર પ્રાણી
સાક્ષાત્ રામજી હૈં

બમ્બઈ, ૬–૨–૬૭. શ્રી ગુરુદેવકા ફોન મિલા– દેવકરણ કે યહાઁ પહુઁચો. મૈં પહુઁચ રહા હૂઁ.

શ્રી દેવકરણભાઈ કે યહાઁ હમ પહુઁચે. ઉસી વક્ત ભગવાનશ્રી પધારેં. શરીર સ્વાસ્થ્ય ઉતના હી નરમ હૈ.

બમ્બઈ, ૭–૨–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ ઈતને નરમ શરીર સ્વાસ્થ્ય મેં ભી બિહાર કે રાહતકાર્ય કે બારે મેં ઘંટો તક એક સે વ્યસ્ત હૈ. રાહતકાર્યકા આયોજન બડે પૈમાને પર કર રહે હૈં. કાફી સંખ્યા મેં ભક્તજન હાજિર હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– "દેખો ભાઈ ! રાહતકાર્ય કે લિયે આપ લોગ મુઝે મેરે એકાંત કે આરામ મેં સે વેલોર સે બુલા લાયે હો ઔર મૈં મેરી રીતિ–નીતિ કે અનુકૂલ રાહત કાર્ય ચલાઊઁગા– યહ બાત મૈંને સાફ સાફ આપ લોગોં કો કહ દી હૈં. મૈં બરાબર આઠ માસ તક બિહાર કી જનતા કો બને–બનાયે તૈયાર ભોજન બિલકુલ મુફત મેં ખિલાઊઁગા. ઈતના હી નહીં, હમારે રસોડે મેં ભોજન પાને કો જો કોઈ આયેગા ઉસકા હાથ જોડકર હમ સપ્રેમ આદર–સત્કાર કરેંગે. હમારે લિયે વે સાક્ષાત્ રામજી હી હૈં.

પંગત મેં જો ભી બૈઠ જાયેગા, સબ કો બરાબર પ્રેમપૂર્વક ભોજન પવાયેંગે. ફિર યદિ આપ કહોગે કિ યહ તો યુવાન હૈ, હાથ–પૈરવાલા હૈ, ઈસ કો મુફત મેં ભોજન મત દો ઔર પંગત મેં સે ઊઠા લો ! તો યહ બાત હમેં કતઈ મંજૂર નહીં હૈ. હમેં ઐસી કોઈ રોકટોક મંજૂર નહીં હૈ. આપ લોગ ઈસ પર ખૂબ સોચ સમઝ લે. ઔર મેરી યહ બાત મંજૂર ન હો તો સાફ સાફ બતા દો. અભી બિહાર કા શુરુ નહીં કિયા હૈ. લેકિન એક બાર શુરુ કર દેને કે પશ્ચાત્ ઐસી કોઈ રોકટોક કી જાયેગી તો હમ માનનેવાલે નહીં હૈ. યહ સાફ સાફ બાત હૈ !!!

મૈં સાફ શબ્દો મેં ઈસીલિયે કહ રહા હૂઁ કિ આપ લોગોં કે ઔર મેરે મંતવ્યો મેં બડા ભારી અન્તર હૈં. મેરે વાસ્તે ભૂખા–પ્યાસા હર માનવ, હર પ્રાણી સાક્ષાત્ રામજી હૈં. ચાહે વહ યુવા હો, પઢા–લિખા હો, સશક્ત હો, પૈસેવાલા હો, કુછ ભી હો !!

"મુફત મેં ખાના દેને સે આલસ્ય બઢેગા, ઈસીલિયે કામ કરાકે ભોજન દેના", યહ બાત સાધુ કે અનુકૂલ નહીં હૈ. સાધુ તો પંગત મેં જો બૈઠ જાયેગા ઉસકો બરાબર રોટી દેગા. હાઁ ! આપ કી બાત પર આપ લોગ મક્કમ રહેં ઔર હમારે રસોઈ મેં સે ભોજન પાકર જો નિકલે ઉનકો આપ લે જા સકતે હૈં. પરન્તુ કામ કરાના, ક્યા કામ કરાના– યે સબ આપ લોગોં કી જિમ્મેવારી રહેગી. ઔર ઉસ મેં મૈં જિતના ભી હો સકેગા પૂરા સહયોગ દૂઁગા.

માતાઓં કે લિયે મૈં મશીન–સિલાઈકા કામ દે સકતા હૂઁ. કારણ કિ હમારે યહાઁ ભોજન કે સાથ સાથ કપડોં કે વિતરણ ભી મુફ્ત મેં કરેંગે. ધોતી, સાડી, કુરતા, બચ્ચોં કી પોશાક, કમ્બલ ઈત્યાદિ ખૂબ બટેંગે.''

ચર્ચા કે બાદ **''માનવ રાહત મંડલ''** કી સ્થાપના કી ગઈ, દેવકરણભાઈ કો અધ્યક્ષ કા કાર્યભાર સૌંપા ગયા.

આજ હમ ગૌમાતા કો ભૂલ બૈઠે હૈં

શ્રી ગુરુદેવ :– ચ્યવન મહર્ષિ નદી કે જલ મેં બૈઠકર તપસ્યા કરતે થે. મછલિયાઁ પકડનેવાલે કી જાલિ મેં વે ભી પકડે ગયેં. ઉન કો દેખકર મચ્છીમાર કો ભય લગા કિ કહીં શ્રાપ ન દે દેવેં. લેકિન મહર્ષિને કહા :–

''મછલિયાઁ કી તરહ મુઝે ભી બાજાર મેં બેચ દો. તુમ્હારા પરિશ્રમ વ્યર્થ ક્યોં હોવે મેરે નિમિત્ત !'' બાજાર મેં કિસીને મહર્ષિ કો નહીં ખરીદે. રાજા નહુષ કો સમાચાર મિલને પર દૌડે દૌડે આયે. સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરકે હાથ જોડે ખડે રહેં. આજ્ઞા કી પ્રતીક્ષા કરતે રહેં.

મહર્ષિ :– રાજન્ ! આપ મુઝે ખરીદ લો.

રાજા :– આપ કી કીમત મૈં ક્યા દે સકૂઁગા !

મહર્ષિ :– ''રાજન્ ! મેરી કીમત આપ કી સમૃદ્ધિ સે તો પૂરી નહીં હો પાયેગી. લેકિન એક શ્રેષ્ઠ ગાય કે બરાબર મેરી સહી કીમત હૈં. ઈન કો આપ એક ગાય દે દીજિયે.''

આજ હમ ગાય કી કીમત નહીં કરતે હૈં. ગૌમાતા કો ભૂલ બૈઠે હૈં. કિતને મહાન સોચ કી બાત હૈં !! પશ્ચિમકા અનુકરણ તો હમ ખૂબ કરતે હૈં. તો ગૌકે વિષય મેં અનુકરણ ક્યોં નહીં કરતે હૈં ?

અભી થોડે દિન પહિલે પૂના મેં જયરામભાઈ કે ઘર પર મૈં થા. જ્યોતિ (જ્યોતિબહન માધવાણી) અપને પુત્ર કમલેશ કે સાથ મેરે પાસ આઈ થી. કમલેશ કે પ્રતિ મેરે મમત્વ કો તો મૈં હી જાનતા હૂઁ. ભગવાન ઉસકી રક્ષા કરેં.

કમલેશને મેરે સાથ ખૂબ બાતેં કી. ઉન કે પ્રશ્ન થે કિ ઈન્ડિયા મેં ઈતની ગરીબી ક્યોં હે ? ઈતને ભિખારી ક્યોં હે ? ઈતને જ્યાદા લોગ ક્યોં હૈં ? ઈતને લોગ હૈં ફિર ભી અનાજ અમરિકાસે માઁગતે હૈં.

મૈંને સમઝાતે સમઝાતે જબ કહા કિ ગોપાલન છૂટ ગયા હૈં– ઈસીલિયે ખેતીકા નાશ ઔર બેકારી કી વૃદ્ધિ હૈં. કમલેશને ઝટ કહા કિ– ગુરુજી ! મૈંને

અભી ન્યૂયોર્ક કે પેપર મેં પઢા થા કિ અમરિકા કી એક કંપની કે પાસ ૧૮ (અઢારહ) લાખ ગૌ હૈં. આફ્રિકા મેં કઇ બ્રિટિશરોં કે પાસ એક એક દો–દો લાખ ગૌ હૈ ઔર ૫૦, ૧૦૦–૧૦૦ મીલકી જમીન ગૌ કે લિયે હૈં.

હમારે ભારત મેં ઐસા કોઇ નહીં નિકલેગા ક્યા ? જો ગોપાલન બઢાવે ઔર ગૌધન બઢાવેં ?

પશ્ચિમ મેં સર્વ ક્ષેત્રો મેં ઈતની ઉન્નતિકા મૂલ કારણ યહી હૈ કિ ઉન દેશોંને તન, મન વ ધનકે સ્વાસ્થ્ય કે લિયે ગૌ–દૂધકા પૂરા લાભ ઉઠાયા હૈ ઔર ઉઠા રહે હૈં. ભેંસકા દૂધ વે લોગ પીતે નહીં હૈ. બુદ્ધિ તેજ હોતી હૈ ગૌ–દૂધ પાને સે. શરીર સ્વાસ્થ્ય ત્રિદોષરહિત રહતા હૈ– ગૌદૂધ કે પાને સે. ઔર ગોપાલન સંપત્તિ પ્રદાન કરનેવાલા ધંધા હૈ. અર્થાત્ જિસ કે પાસ કુછ નહીં હૈ– વહ ભી એક–દો ગૌકા પાલન કરેગા તો સંપત્તિવાન હોગા. ઉત્તરોત્તર સંપત્તિ બઢેગી.

આર્યોં કો ગૌદૂધ કે મૂલ્યકા ભાન થા, જ્ઞાન થા. કૃષિ મેં બૈલ કી મદદકા જ્ઞાન થા. તો આર્યોંને ગૌકો માતા કહી. અનુભૂતિ કો લેકર ગાય કી પ્રત્યેક ચીજ માનવ ઔર સૃષ્ટિ કે લિયે હિતકારી હૈ. આર્યોં કે દેવ–દેવી–સભીકા પશુપ્રેમ, સૃષ્ટિપ્રેમ સ્પષ્ટ વ્યક્ત હુઆ હૈ. ગરુડ, બૈલ, ચૂહા, મયૂર, હાથી, વરાહ, ઈત્યાદિ સંસ્કૃતિ કે દ્વારા અપને સબ પરિચિત હૈં.

વશિષ્ઠજી–વિશ્વામિત્ર કી કથા કે માધ્યમ સે ગાય સે કિતના વૈભવ હોતા હૈ યહ કહા ગયા હૈ. રાજા દિલીપ કો ગૌસેવાકા વ્રત વશિષ્ઠજીને બતાયા હૈં ઔર તબ રાજા કી સંતાનપ્રાપ્તિ કી ઇચ્છા કી પૂર્તિ હુઇ– પુત્ર હુઆ જો રઘુનામ સે વિખ્યાત હુઆ.

"રઘુકુલ રીતિ સદા ચલી આઇ । પ્રાણ જાય અરુ બચન ન જાઇ ॥"

એક ગાય માતા કે સમાન સારે પરિવાર કે સર્વાંગી વિકાસ મેં કિતના અમૂલ્ય સહયોગ દેતી હૈ ! સોચને પર તો સિવા પાગલકે કોઇ ભી મનુષ્ય ગૌહત્યા બંદ કરને કો કહેગા હી. પરન્તુ સોચકર જાનતે હુએ ભી, પઢે લિખે જાનતે હુએ ભી– નિજી સ્વાર્થકા કેન્દ્ર બિન્દુ રખતા હૈ– તબ ફિર ક્યા હો સકતા હૈ ? રક્ષક ભક્ષક હો જાય તબ ક્યા હોગા ? જાનતે હો ન !

એક–એક ભારતીય કો શારીરિક, માનસિક, આર્થિક, આધ્યાત્મિક વિવિધ વિકાસ ઔર સંપત્તિ પ્રદાન કરનેવાલી ગૌ માતા હૈ. લોગોં કો સાત્ત્વિક બુદ્ધિવાલે રખતા હૈં ગૌ–દૂધ. પોષણ કે સાથ સાથ સ્નેહ, પ્રેમ કર્તવ્યભાવના,

માનવીયતાકા સદ્‌ગુણ વ સંયમ વિકાસ મેં ગૌદૂધ, દહીં, મખ્ખન, ઘી ઔર છાછકા પૂરા પૂરા યોગદાન પ્રદાન હૈં.

કૃષિ મેં ઉત્કૃષ્ટ ખાદ ઔર બૈલોંકા પ્રદાન હૈ. સફાઈ, સ્વચ્છતા ઔર જંતુરહિત કરને કે લિયે ગૌમૂત્ર ઔર ગોબરકા પ્રદાન તો અજોડ હૈ. ગૌ, માતા કી તરહ સંપૂર્ણ પોષણ કરતી હૈ. ઉનકે બછડે ભી, ઔર અન્ય પશુ ભી. ઘાસ પાનપત્તી આદિ ખોરાક મેં લેકર ગોબર કે રુપ મેં અતિ મૂલ્યવાન ખાદ–જમીન કો વાપિસ દેકર જમીન કો પોષણ દેતે હૈં. ફિર જમીન ઉન્હેં ઘાસ, પત્તી આદિ દેતી હૈ. ઐસે પરસ્પરકા લેનદેનકા ચક્ર સતત ચલતા રહતા હૈ. પરન્તુ રાસાયણિક ખાદ કે પ્રચાર કે દ્વારા ભારત કે કિસાનોં કો ભ્રમિત સા કરકે ભારત કી ઉપજાઉ જમીનકા સત્યાનાશ કિયા જા રહા હૈ.

કૃષિપ્રધાન ભારત દેશ કો ગૌ સે વિમુખ કરના પશ્ચિમકા લક્ષ્ય હૈ. પશ્ચિમ મેં ગૌ કા દૂધ હી પીયા જાતા હૈ. કારણ કિ બુદ્ધિવર્ધક હૈ, ક્રિયાશીલ હૈ. ભૈંસોકા દૂધ પ્રમાદ બઢાનેવાલા, બુદ્ધિ કો મંદ કરનેવાલા હૈ.

(એક) દૂસરા પ્રચાર કિયા ગયા હૈ કિ ગાય, બૈલ, ભૈંસ, બકરી આદિ બીન ઉત્પાદક ખર્ચ હૈ. હમારી આર્થિક પ્રગતિ મેં નુકશાન કરનેવાલે હૈં. પરન્તુ ઈન પશુઓંકા દૂધકા હિસાબ ન કરને પર ભી ઈન કે મલમૂત્ર સે હી જમીનકા ઉત્પાદન કઈ ગુના બઢતા જાતા હૈ. ફિર બડે બડે પેડ–પૌંધે ભી પનપતે હૈ,– તો બરસાત બરાબર બરસતી હૈ, ઔર કુદરત કે છોટે–બડે–સભી જીવ–જંતુ, પશુ–પક્ષી– માનવ આદિ કો કભી અકાલ કી દારુણ સ્થિતિ નહીં હોતી.

૩૩ કોટિ દેવતા ગાય મેં હૈં. કારણ કિ પહલે હમારે દેશ મેં હજારોં સાલ ૩૩ કોટિ કી આબાદી બરાબર સંયમિત રહી થી. ઈતની ઉચ્ચ સ્તર કી સંયમિત જીવન–પ્રણાલી થી જો મુખ્યતઃ ત્યાગ કી પ્રધાનતા રખનેવાલી થી, ભોગ કી નહીં ! તો, ૩૩ કોટિ આબાદી મેં અકાલ મૃત્યુ નહીં થા, દારિદ્રકા દુઃખ કષ્ટ નહીં થા. સબ ઉદ્યમી, સચ્ચાઈ કે આગ્રહી, નીતિ કી કમાઈ–નીતિપૂર્વક પરિશ્રમ કર કે, જીવન ઉચ્ચસ્તર કે માનવીયતાવાલા યાપન કરતા થા. રામરાજ્ય થા.

લેકિન આજ ક્યા હૈ ? ઈતની ગૌહત્યા ક્યોં ? સભી ધર્મગ્રંથો મેં– રોમનોં કે, મુસલમાનોં કે, ગૌમાંસ કી મના કહી હૈં.

દૂધ દેનેવાલી ભી ગાય (ઔર) દૂધ ન દેનેવાલી ભી ગાય હૈં. ચારા ડાલને મેં ગાયકા મુઁહ દેખા જાતા હૈ, દૂધ નહીં દેખા જાતા હૈં ! ગૌ હત્યા કો લેકર હમેં સરકાર કી ઓર નહીં દેખના ચાહિયે. હમ અપના કામ પૂરા નહીં કરતે. મૈં તો

યહ કહતા હૂઁ કિ પ્રત્યેક પરિવાર કો એક ગાય રખના ચાહિયે– હત્યા કે લિયે ગાય મિલે હી નહીં ઐસા કિયા જાના ચાહિયે, તો, ઉસ કી હત્યા કી સમસ્યા આપ હી હલ હો જાયેગી, આપ હી સમાધાન હો જાયેગા, નિરાકરણ હો જાયેગા.

મૈં દાવે કે સાથ કહ સકતા હૂઁ કિ ભેંસ રખને સે આર્થિક લાભ ઈતના કદાપિ નહીં હોતા હૈ જિતના કિ ગાય રખને સે હોતા હૈ. હમારે યહાઁ ભારી ગલતફહમી ઈસ બાત કી હૈં કિ ભેંસ પાલને સે જ્યાદા રુપિયા મિલતા હૈં. કમ લગત મેં જ્યાદા મુનાફા તો ગોપાલન મેં હી હૈં !!

મુંબઇ, ૮–૨–૬૭. ધરમશીભાઈ ખટાઉ (ખટાઉ મિલ્સવાલે) આજ શ્રી ગુરુદેવ કે દર્શન કો આયે. ઉનકે સાથ મેં સિંધિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કે સુમતિબહન મોરારજી ભી હૈં. “સેન્ટ્રલ રિલીફ ટ્રસ્ટ” કી ઓર સે એક લાખ રુપિયેકા ચેક શ્રી ગુરુદેવ કે ચરણોં મેં ધરતે ધરમશીભાઈને કહા :– શાયદ, મેરી ઈતની બડી ઉમ્ર મેં યહ પ્રથમ પ્રસંગ ઘટના હૈં કિ મૈં સામને સે કોઈ સંત–પુરુષ કે પાસ દાન દેને કો ગયા હૂઁ.

રાત્રિકો ૩ા બજે શ્રી ગુરુદેવ માટુંગા (મુંબઈ) સે રામમહલ (મુંબઈ) જયરામભાઈ કે ઘર પધારે. અતિશય શ્રમિત ઔર ખાઁસી બઢી હુઈ હૈ. કેવલ ૩ ઘંટે વિશ્રામ કિયા ઔર સુબહ પ્લેન સે રાજકોટ, દિવ્ય જીવન સંઘ દ્વારા આયોજિત “સર્વધર્મ સમન્વય સમ્મેલન” મેં પધારે– સંઘ કે પ્રમુખ શ્રી ચિદાનંદજી મહારાજ ઔર ડો. શિવાનંદ અધ્વર્યુજી કે આમંત્રણ પર.

દિવ્ય જીવન સંઘ કી પરિષદ મેં શ્રી ગુરુદેવ

રાજકોટ ૮–૨–૬૭, દિવ્ય જીવન સંઘ કી પરિષદ મેં શ્રી ગુરુદેવ (અખિલ ભારત દિવ્ય જીવન સંઘ પરિષદ– અંક રાજકોટ ૧૯૬૭ મેં સે ઉદ્ધૃત તથા વીરનગર કે શ્રી મનસુખભાઈ સ્વામી કે દ્વારા પ્રાપ્ત વ શ્રી પુરુષોત્તમભાઈ ગાંધી દ્વારા કી ગઈ ટેપ)

રાષ્ટ્રીયશાળા મેદાન. “આજ અખિલ ભારત દિવ્ય જીવન સંઘ કી રાજકોટ કી પરિષદ કી પૂર્ણાહૂતિ હૈ. ઈસ અવસર પર આશીર્વચન દેને કે લિયે પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજને નિમંત્રણ સ્વીકારા થા. વે ઉસી રોજ સુબહ ૧૧ બજે બમ્બઈ સે હવાઈ જહાજ સે રાજકોટ પધારનેવાલે થે. પૂર્ણાહૂતિ સભા સુબહ નવ બજેસે પ્રારમ્ભ હો ગઈ થી. સ્થાન પર ભાવિકોં કી ભારી ભીડ થી. બરાબર ૧૧ બજે સમાચાર મિલે કિ પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ હવાઈ

અડ્ડે પર આ પહુઁચે હૈં, ઔર કુછ મિનિટોં મેં હી પરિષદ મંડપ મેં પધારેંગે. જનતા ઉનકા સત્કાર–સ્વાગત કરને કો વ આપકા પુનિત દર્શન કરને કો અધીર હો ઉઠી થી. દર્શન કે લિયે ભારી ભીડ મેં લોગ ઉમડે થે.

પૂ. શ્રી ચિદાનંદજી મહારાજને "શ્રીરામ જય રામ જય જય રામ" કા સંકીર્તન ઉન પરમ સંત કે સત્કાર કે પ્રારમ્ભ મેં કિયા ઔર પૂ. શ્રી મહારાજશ્રી કો લેકર મોટર આ પહુઁચી. જનસમૂહને "શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ કી જય" ઘોષ સે ઉત્સાહ સે સ્વાગત કિયા. ભક્તોં કી ભીડ મેં સે અત્યંત પરિશ્રમપૂર્વક પૂ. શ્રી મહારાજશ્રી કો મંચ પર પહુઁચાયે ગયે. શ્રી ચિદાનંદજી મહારાજને પૂ. શ્રી મહારાજશ્રી કો સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણિપાત કે સાથ સત્કાર કિયા. મંચ પર દો મહાન સંત– પૂ.શ્રીસ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ ઔર પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજકા અલભ્ય ઔર ચિરસ્મરણીય મિલન ભયા. ઈસ દ્રશ્ય કો કઈ કેમેરાને પકડ લિયા, સાથ સાથ અસંખ્ય ભક્ત લોગોં કે હૃદય મેં ભી બૈઠ ગયા.

બાપૂજી (શ્રી ગુરુદેવ) તો હમારે અંદર હી હૈં.

ડો. અધ્વર્યુજીને પૂ. શ્રી ચિદાનંદજી મહારાજ કો પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજકા સત્કાર, સારી જનતા કી ઓર સે કરને કી પ્રાર્થના કી. પ્રથમ તો પૂ. સ્વામીજીને ના, હા કી ઔર કહા કિ ઈન મહાન સંતકા સ્વાગત–સત્કાર કરને કો મેરે પાસ પર્યાપ્ત શબ્દ નહીં હૈ. લેકિન બાદ મેં પૂ. સ્વામીજી મહારાજને પૂ. શ્રી મહારાજશ્રીકા સત્કાર કરતે હુએ કહા કિ ઈતની મહાન વિભૂતિકા સત્કાર કરને કે લિયે મેરે પાસ શબ્દ હી નહીં હૈ. ફિર ભી બહુત કમ શબ્દોં કે દ્વારા પૂ. મહારાજશ્રીકા સત્કાર કરનેકા પ્રયત્ન કરુઁ તો ઐસા કહ સકતા હૂઁ કિ–

"જિસ પ્રકાર છોટે બાલક કો અકેલા છોડકર ઉસ કી માઁ કોઇ કાર્યવશાત્ બાહર ગઈ હો ઔર યકાયક વાપિસ આ જાયઁ ઔર વહ છોટા બાલક માઁ...માઁ કહતા હુઆ ઉસ કે ગલે લગ જાયઁ ઔર અપની ખુશી વ્યક્ત કરેં; વૈસી હી, ઉતની હી ખુશી આજ હમ સબ કો યહાઁ પર ઉપસ્થિત સબકો પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ કે શુભાગમન સે હો રહી હૈં." યે શબ્દોં સુનકર કિતને હી ઉપસ્થિત ભાવિકોં કી આઁખો મેં ખુશી કે અશ્રુબિંદુ ઝલક ઉઠે.

ડો. અધ્વર્યુજી :– (પૂ.શ્રી કા સ્વાગત ફૂલહાર સે કરને કે પશ્ચાત્) :– બચ્ચા માઁ કી રાહ દેખકર બૈઠા હો ઔર માઁ જબ આ જાય તો ઉસ સમય વહ માઁ કા સ્વાગત કૈસે કરેગા ? તાલિયાઁ બજા–બજાકર..."માઁ આ ગઇ ! માઁ આ ગઇ

! ઐસા હી કહકર વહ અપના આનંદ પ્રદર્શિત કરેગા ન ? વૈસે હી હમ ભી ખુશી સે– પ્રેમભરે આનંદ સે શ્રી સદ્‌ગુરુદેવશ્રી રણછોડદાસજી બાપૂજીકા સ્વાગત કરતે હૈં.

☞ એક ઔર બાત ભી બતા દૂં. આપ લોગ "બાપૂજી, બાપૂજી" જો કહતે હૈ, સો અસલ મેં ક્યા ચીજ હૈં વહ ભી જાન લીજિયે– યહ આકૃતિ ભર નહીં હૈ. ઈસ આકૃતિ કે દ્વારા ઝલકતી હુઇ વહ ચીજ હૈં જો કિ હમારે સબ કે અંદરમેં હૈં ! તો, બાપૂજી તો હમારે અંદર હી હૈં. ઉનકા ક્યા સ્વાગત કરેં ? યહાઁ, ઈસ આકૃતિ કો ધારણ કરકે આને સે પહલે સે હી હમારે અંદર હૈં હી હૈં. ઐસે આનન્દ સ્વરુપ—પરબ્રહ્મ સ્વરુપ– સચ્ચિદાનંદ સ્વરુપકા– મૈં આપ લોગોં કી તરફ સે, પુષ્પાંજલિ સે હાર્દિક સ્વાગત કરતા હૂઁ ઔર પ્રાર્થના કરતા હૂઁ કિ વે કુછ દો—ચાર અમૂલ્ય વચન અપને દિવ્ય મુખ સે આપકે સામને રખેં.

બાપૂજી કે વચનામૃત કે પહલે મૈં એક સૂચના આપ લોગોં કો દેના ચાહતા હૂઁ કિ બાપૂજી યહાઁ ઈસલિયે પધારે હૈં કિ બિહાર મેં જો અકાલ ચલ રહા હૈ, ઉસ સે વહાઁ કી પ્રજા બહુત પીડિત હૈ. ઉન કી સહાયતા કરને કે લિયે અન્ન કે પ્રબન્ધ કી યોજના લેકર વે યહાઁ પધારે હૈં. તાકિ ઉન કે સેવક લોગ વહાઁ જાકર પીડિત પ્રજા કો અન્ન કી સહાયતા કરેં.

અબ આપ લોગ બાપૂજી કે વચન સુને.

દિવ્ય જીવન બનાને કે લિયે વ્યવહારશુદ્ધિ જરુરી

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખિયે ! આપ સબ કા મૈં પુરાના પરિચિત હૂઁ. સ્વામીજી મહારાજ કે (શ્રી ચિદાનંદજી મહારાજ) દર્શન કરને ઠીક સમય પર મૈં યહાઁ પહુઁચ ગયા તો ઐસા માનતા હૂઁ કિ સમયકા બડા હી ભારી સદુપયોગ હુઆ. અધ્વર્યુજીને મુઝે આને કે લિયે લિખા થા. પરન્તુ શરીર કી પીડા કે કારણ મૈંને અસમર્થતા પ્રગટ કી થી. પર સ્વામીજી મહારાજને અપને આત્મબલ સે મુઝે ઈતના આગ્રહ પ્રદાન કર દિયા કિ જિસ સે મૈં યહાઁ તક આ ગયા. (તાલીયાઁ બજાકર સભાને હર્ષ વ્યક્ત કિયા.)

આપ સબ ઈસ સ્થાન પર ક્યોં આયે હૈં ? યહાઁ પર આપ જો કુછ ભી કર રહે હૈં સો કિસ હેતુકો લેકર ? આપ લોગ યહાઁ પર એકત્રિત હુએ હૈં ઔર અપના અમૂલ્ય સમય દિયા હૈ. ક્યોં ? આપ કહેંગે કિ હમેં શાંતિ ચાહિયે, ઈસલિયે હમ લોગ મહાન પુરુષોં કે સાન્નિધ્ય મેં આયે હૈં. (યહાઁ) મહાન પુરુષોંને

દિવ્ય જીવન પરિષદમેં શ્રી ગુરુદેવ (રાષ્ટ્રીય શાળા, રાજકોટ)

દિવ્ય જીવન પરિષદમેં શ્રી ગુરુદેવ (રાષ્ટ્રીય શાળા, રાજકોટ)

સુસ્વાગતમ્- પૂ. સ્વામી શ્રી ચિન્મયાનંદજી, શ્રી ગિરધરરામબાપા સપરિવાર,
ઔર ડૉ. અધ્વર્યુજીકી ઓરસે.

મંચ પર પૂ. ગુરુદેવકે સાથ પૂ. સ્વામી ચિન્મયાનંદજી, શ્રી ગિરધરરામબાપા, ડૉ. અધ્વર્યજી, પુરુષોત્તમભાઈ ગાંધી ઔર અન્ય સંતો.

संत समागम सदा
हितकर है
रणछोड़दास
८/२/६८
ॐ
Realize the SELF and be Free!
Swami Chidananda
23/2/67

दो संतोका सुभग मिलन–सदा हितकारी

શ્રી ભાગવત વિદ્યાપીઠ, સોલા-અમદાવાદમેં શ્રી ગુરુદેવ

શ્રી કલ્પતરુ પ્રસાદ કે ભૂમિપૂજન ઔર શિલાન્યાસ વિધિ પ.પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી બાપુ ઔર પરમ ભક્ત શેઠ શ્રી કૃષ્ણરાજભાઈ ઠાકરશી કે વરદ હસ્તોં સે હુઈ. ઈસ સમય પૂ. બાપૂને વચનામૃત કહે :–

"જો અપને કો પ્રિય લગે વહ સર્વ કે લિયે કરના, ઔર જો અપને કો પ્રિય નહીં લગતા, વો દૂસરે કે લિયે કભી ન કરના– ઈતને મેં હરિ મિલેંગે."

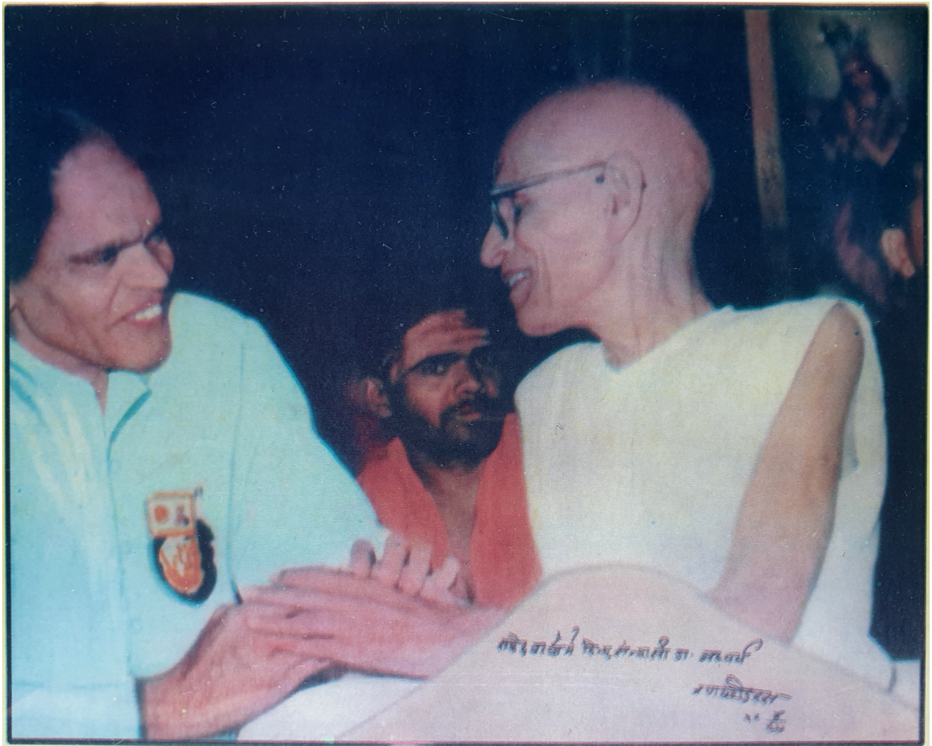
सफेद वस्त्रों में दिव्य संन्यासी डा. अध्वर्यु
रणछोड़दास

''સફેદ વસ્ત્રોં મેં દિવ્ય સંન્યાસી ડો. અદ્વર્યુ'' –રણછોડદાસ.

શ્રી ભાગવત વિદ્યાપીઠ, સોલા-અમદાવાદ

ચાર સંતોકા દિવ્ય મિલન- પૂ. શ્રીગુરુદેવકે સાથ શ્રી મુક્તાનંદજી મહારાજ,, શ્રી યોગિજી મહારાજ,, ઔર શ્રી રંગઅવધૂતજી,,

પૂ. શ્રી ગુરુદેવ ઔર શ્રી રંગઅવધૂતજી

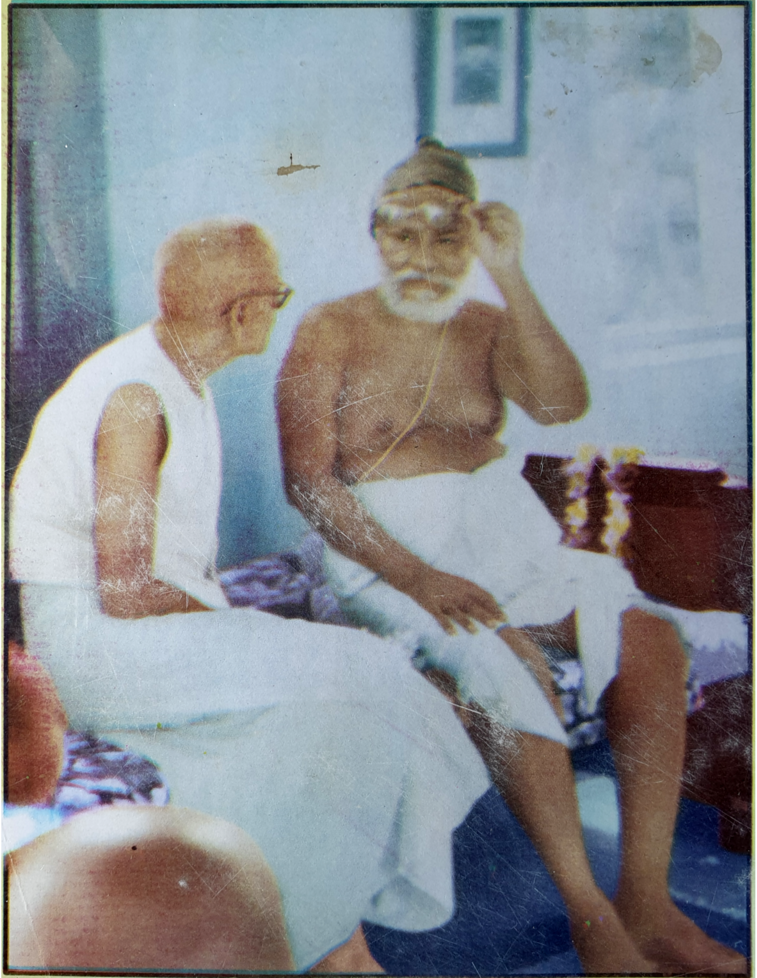

અવધૂત મન આનંદ ભારી, મંગલ મૂરતિ નયન નિહારી ।।
પરમ પ્રવિન બોલે પ્રિય બાની, અનુભવ બહુત હૃદય બખાની ।।
ચિદાનંદમય દેહ તુમ્હારી, બિગત બિકાર જાન અધિકારી ।।

ચાર રોજ મેં શાસ્ત્રાધાર પર જો કુછ ભી આપ લોગોં સે કહા, આપને જો કુછ ભી અનુભવ કિયા, ઉસકા આચરણ કરેંગે આપ ? દેખિયે ! મેરે સ્વભાવ સે આપ પરિચિત હૈં.

મહાત્મા લોગોંને આપ કો નાના પ્રકાર સે– અનેક તરહ સે વહી સુનાયા હોગા જો આપને કઇ બાર સુના હોગા. ઐસા નહીં હૈ કિ કોઇ નવીન વસ્તુ કહી હો. પરન્તુ ઉનકા આત્મબલ, ઉનકી કહનેકી પદ્ધતિ અલગ હોગી. બાકી તો સુની હુઇ ચીજેં આપને સુની. જીવન દિવ્ય બનાને કે લિયે મહાત્મા લોગોંને આપ કો નિર્દેશ કર હી દિયા હોગા. આપ લોગ જીવન દિવ્ય બનાને કે લિયે યહાઁ પર આયે હૈં. તો સર્વ પ્રથમ આપ લોગોં કો વ્યવહાર કી શુદ્ધિ કરની પડેગી યદિ વ્યવહાર શુદ્ધિ નહીં, તો આપ કી અંતઃકરણ કી શુદ્ધિ કભી હો હી નહીં સકતી. ચાહે કિતની હી પરિષદ મેં ક્યોં ન જાય ? ચાહે કુછ ભી કરેં, ઈસ કે સિવા મલિનતા હટ નહીં સકતી. મહાન પુરુષ ઠોકર દે–દેકર આપકો જગાનેકે લિયે કૃપા કરકે યહાઁ તક આતે હૈં. મૈં તો ઐસા માનતા હૂઁ કિ આપ લોગોંને ઉનકે આદર્શયુક્ત વચનોં કા અનુકરણ નહીં કિયા તો, આપ કેવલ મનોરંજન કે લિયે યહાઁ આતે હૈં. યહ નિશ્ચય કરિયે.

એક બાત બત્તાઊઁ ? મૈં કિતને વર્ષોં સે આપકે યહાઁ આતા હૂઁ ! આપ મેરે સે કહતે હૈં :– "હમ કો ભગવાન બતલા દીજિયે, હમ કો ઈશ્વર બતલા દીજિયે."

આપ ઈશ્વર કો માનતે હૈં ? આપ સબ કહેંગે કિ "હાઁ." ઈશ્વર હૈં કહાઁ ? કહાઁ પર હૈં ઈશ્વર ? આપ મુક્ત કંઠ સે કહેંગે કિ સર્વ મેં હૈં. ઈશ્વર સર્વ મેં હૈં ? બરાબર ? (તોં) ફિર આપ લોગ ઈશ્વર કે સામને પાપ ક્યોં કરતે હૈં ? ઉનકે સામને હી પાપ કરના ઉનકા અપમાન નહીં ? આપ આસ્તિક હૈં યા નાસ્તિક ? પહલે યહ નિશ્ચય કરિયે. નાસ્તિક કહતા હૈ કિ ઈશ્વર નહીં હૈં; ઔર વહ પાપ કરતા હૈ. આપ કહતે હૈં કિ ઈશ્વર હૈં; ઔર આપ ઉન કી હી સાક્ષી મેં પાપ કરતે હૈં; વિશ્વાસઘાત કરતે હૈં. તો અંતઃકરણ કી શુદ્ધિ કૈસે હોગી ? કદાપિકાલ નહીં હો સકતી !! યહ પોલ હૈ.

યદિ ઈશ્વર કો હમ સર્વત્ર માનતે હૈં તો ફિર હમારે લિયે પાપ કા કોઇ વિચાર હી ક્યોં હોગા ? આપ ધર્મસંપાદન કરનેકે લિયે, ઈશ્વર કો જાનને કે લિયે યહાઁ પર આયે હૈં, ઔર ઐસી જિજ્ઞાસા ભી રખતે હૈં. પરન્તુ જબ તક આપકે અંતઃકરણ કી શુદ્ધિ નહીં, આપ કે વ્યવહાર કી શુદ્ધિ નહીં, તબ તક

સત્ત્વકા ઉદય નહીં હો સકેગા. સત્ત્વ કે ઉદય બિના દેવી સંપત્તિ કભી આ હી નહીં સકતી !!

ઐસે દિવ્ય જીવન કે લિયે હમારે બિના કપડે રંગે હુએ અધ્વર્યુજી મહારાજ ઔર કપડા રંગે હુએ સ્વામીજી (ચિદાનંદજી મહારાજ) તો હૈ હીં !! વે (સબ કી તાલિયાઁ) જૈસા પ્રયત્ન કર રહે હૈં. વૈસા કામ આપ કરેં. ઈસી તરહ સે પ્રયત્ન કરેં ઔર કષ્ઠ ઉઠાવેં.

ઈસ મંડલ કો યા સંસ્થા કો જો ભી નામ દેં– સહયોગ દેતે રહેં તો આપ લક્ષ્યકે બહુત સામીપ્ય મેં પહુઁચ જાયેંગે. મૈં ઈશ્વર સે પ્રાર્થના કરતા હૂઁ કિ ઐસા કાર્ય કરનેકે લિયે અધ્વર્યુજી સેંકડો વર્ષ તક જિન્દા રહેં ઔર ઐસા કાર્ય કરતે રહે (તાલિયાઁકી આવાજ) ઔર તો મૈં ક્યા કહૂઁ !

આપ લોગ લગભગ ૭૦ સાલ સે મુઝે જાનતે હૈં. યદિ "સાધુ" નામ રખકર નિર્વાહ કરના હૈં તો હમારા ગુજારા ભી ચલ સકેગા જબ કિ અણુ–અણુ મેં હમ પરમાત્મ તત્ત્વ કો દેખેં. તો અંતઃકરણ મેં શુદ્ધિ હોના હી ચાહિયે. અગર નહીં હોતી તો કહીં મેરા દોષ હોતા હૈ, ઔર મૈં ઈશ્વર કો નહીં માનતા. સત્ય વસ્તુ તો યહ હૈં. આગે અધ્વર્યુજી કહેંગે. સ્વામીજીને તો આપ કો નામામૃત દિયા હી હૈં. ભગવત્ નામાધાર કે ઉપર વિશ્વાસ રખકર આપ ચલેંગે તો " આપ ક્યા વસ્તુ હૈં"– યહ માલૂમ હો જાયગા. સુના હુઆ આચરણ મેં ડાલેં તબ કહના યથાર્થ. નહીં તો સિનેમા મેં નહીં ગયે ઔર મનોરંજન કે લિયે સાધુઓ મેં ચલે આયે, ઈતના હી અન્તર રહેગા !

અધ્વર્યુજી સે તો યહી કહતા હૂઁ કિ આપને સદૈવ રોગિયોંકે રોગ નષ્ટ કિયે. નેત્રવિહીનોં કે લિયે સ્થૂલ નેત્ર દિયે. ઔર અબ સ્વામી શ્રી શિવાનંદજી કે માધ્યમ સે આપને જો યહ સૂક્ષ્મ નેત્ર ભી દેના શુરુ કિયા હૈ ઉસ મેં ભગવાન આપકો સફલતા દેં, ઐસી પ્રાર્થના (તાલિયા સે સભાને હર્ષ બતાયા).

સુનિયે ! એક બાત, આપ લોગોંને છાપા–અખબાર અથવા વર્તમાનપત્ર મેં– જો ભી નામ દેં– પઢા હોગા કિ બિહાર મેં દુષ્કાલ હૈ. બરાબર હૈં ? હૈં યા નહીં ? (જનસમૂહકા એક હી આવાજ "હૈં").

તો બિહારકે લિયે અભી તક ક્યોં નહીં ગયે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– હૈં, તો ફિર સેવા કરને ક્યોં નહીં ગયે ? આપકો વહાઁ જાના ચાહિયે. બિહાર કા ચિત્ર કૈસે ખીચૂઁ ? ક્યોંકિ મૈંને દેખા તો નહીં હૈં કિ વહાઁ

પર ક્યા હૈં. તો કૈસે કહ દૂઁ કિ વહાઁ પર ઐસા હો રહા હૈ ઔર ઈતને લોગ મર રહે હૈં. ઈતના હી કહૂઁગા કિ આપ લોગ કમર કસકર વહાઁ જાનેકે લિયે તૈયાર હો જાય. અગર આપ યહ માનતે હૈં કિ યહ જગત– યહ વિશ્વ– યહ વસુંધરા હમારા હી કુટુંબ હૈં, તો ફિર બિહાર કે લિયે અભી તક ક્યોં નહીં ગયે ? "વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્" કાહે કો ?

આપકા નિજબંધુ ભગિની આદિ કિસી રોગ સે અત્યંત પીડિત હો તબ આપકા કર્તવ્ય ક્યા હો જાતા હૈ ? આપ તુરન્ત ડોક્ટર કો જગાતે હૈં કિ નહીં ? સત્ય બાત હૈ ન ? આપ ઉસ વક્ત સમય દેખેંગે ? "જલ્દી સે જલ્દી ચલિયે," ઐસા હી કહેંગે ન ? ડોક્ટર સાહબ કો ઈસ બાતકા અનુભવ હોગા. જબ અપને સ્નેહીકે લિયે ઈતના કરતે હો તો ફિર બિહાર કે લિયે ક્યોં નહીં ગયે ? આપકો બુરા લગેગા, પીછે સે આપ મેરી ટીકા ભી કરેંગે. પરન્તુ આપ ઐસા હી કહના ચાહતે હૈં કિ સબ કોઈ હમારા હી અંગ હૈં, તો તત્કાલ જાના ચાહિયે.

આપ અપની આર્થિક સ્થિતિ નિર્બલ કરકે વહાઁ જાયઁ ઔર દસ દસ મહિના વહાઁ પડે રહે ઐસી બાત નહીં હૈં. જિતના આપ સે હો સકે, જિસ પ્રકાર ભી હો સકે, આપ સેવા કરને કે લિયે તૈયાર હો જાયઁ. ઔર જિતની મૈં યહાઁ પર "સફેદ ટોપી" દેખતા હૂઁ– ઉનકા તો પહલા કર્તવ્ય હૈં !! (તાલીયાઁ કે સાથ સબકા હાસ્ય). ક્યોંકિ ઉન઼ લોગોંને તો ભારત કી ધૂરી ઉઠાયી હૈ– અપને કંધે પર. સેવા મેં પોલ ન હો– ઈતના ધ્યાન રખના, બસ !

યહાઁ પર જિતને કાષાયવસ્ત્ર પહને હુએ બૈઠે હૈં ન !– ઉન લોગોં કો ક્યા પ્રિય હોતા હૈં ? જંગલ ! ઉન લોગોંને હમ સે કહા કિ જંગલ મેં હી જાઓ. તો "પલામૂ" જિલ્લા (બિહાર) હમ લોગોંને પસંદ કિયા હૈ. જહાઁ અત્યંત જંગલ હૈં. મહાત્માઓં કી આજ્ઞાકા પાલન કરના હૈ ન ! (સબકા મધુર હાસ્ય)

અસ્તુ ! અધ્વર્યુજીને કહા કિ બિહાર ભૂખમરી કે લિયે આપ કુછ કહિયે. ઉનકા કહના મુઝે કરના થા, સો કર દિયા ઔર કોઈ વિષય નહીં હૈ....ૐ શ્રીરામ ૐ..

સેવા કરને કા જો સંતોષ મિલેગા વહ અંતિમ તક રહેગા

શ્રી સદ્ગુરુ સદન–આશ્રમ મેં (રાજકોટ) દિવ્ય જીવન પરિષદ મેં સે શ્રી ગુરુદેવ પધારે હૈં. ઈસ સમય આપશ્રી "ગુરુમઢી" મેં સ્નાનાદિ સે નિવૃત્ત હો રહે હૈં. સમય હૈ રાત્રિ કે ૧૦ કા. આશ્રમ મેં આજ એક મહોત્સવ જૈસા

આનંદદાયક માહોલ લગતા હૈ. કમ્પાઉન્ડ મેં એક બડા મંડપ શોભા દે રહા હૈ– ઉસ કે બીચ મેં બરાબર– એક પાટ શ્રી ગુરુદેવ કે લિયે રખા ગયા હૈ. મંડપ મેં એક તરફ ભાઈઓ ઔર દૂસરી ઔર બહને, શ્રી ગુરુદેવ કે પાવન દર્શન કી બડી આતુરતા સે રાહ દેખ રહે હૈં. ઈસી વક્ત શ્રી ગુરુદેવ તેજ ગતિ સે મંડપ મેં પધારેં. (સબને જયઘોષ સે પ્રસન્નતા વ્યક્ત કી) ભક્તોં કે નમસ્કાર, અભિનંદન, પ્રણામ સ્વીકારતે સસ્મિત મુખારવિંદ સે પાટ પર બિરાજેં.

બુરે પરમાણુ બનને પર દુઃખ આતે હૈં

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો ભાઈ ! સબસે પહલે આપ સબ લોગ બૈઠ જાય. આપ લોગ કિતની ધક્કા ધક્કી કરતે હૈં ! મેરે લિયે કિતના કષ્ટ સહન કરતે હૈં !! ઈસકે ઉપલક્ષ્ય મેં યદિ કુછ કહૂઁ તો ઠીક નહીં પડતા. મૈં જિસ કામ સે રાજકોટ આયા હૂઁ સો બતાતા હૂઁ. ન તો અભી ચતુર્થી હૈ, ન રામનવમી હૈ. ઔર ન હી અભી ગુરુપૂર્ણિમા હૈ. યે તીનોં નહીં તો ફિર મૈં ક્યોં આયા હૂઁ ?

આપ સબ યહ બાત જાનતે હૈં કિ મૈં વેલોર ગયા થા. વહાઁ કી જલવાયુ ઉત્તમ હૈં. ઈસ સે આપ સબ સે મૈં આજ બાત કર રહા હૂઁ. નહીં તો મૈં જિસ દશા મેં વહાઁ ગયા થા, વહ દશા ઠીક નહીં થી. પરન્તુ આપ સબને ઊલટી માલા ફેર–ફેરકર મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક કર દિયા.

અકાલ ક્યોં ? હમારે માર્ગકો છોડકર હમ ચલેં તબ ! સમષ્ટિ દુઃખ ક્યોં ? બુરે પરમાણુ બને તબ ! બુરે પરમાણુ બનને પર દુઃખ આતે હૈં. બિહાર મેં જો અકાલ કા દુઃખ પડા હૈં, ઉસ કો નિવૃત્ત કરને કે લિયે આપ લોગ ફૈલ–ફૂટ હો જાઓ. એક ગલ્પ સુનાઉઁ ?

જામનગર મેં જમનાદાસજી જૈસે એક ભક્ત થે. તીન–ચાર પીઢી સે વે વહીં સિમેન્ટ ટાઈલ્સ કા કામ કરતે થે. ઉન કે યહાઁ એક બાર રણછોડદાસજી જૈસે મહાત્મા પહુઁચે. જમનાદાસજીને પ્રણામ કર કે ઉનકા બડા સત્કાર કિયા. બાબાજીને કહા કિ "જાઓ બેટા ! ફૈલ–ફૂટ હો જાઓ ! યાની જામનગર છોડ દો." સાધુ કે વચન થે. ઉન્હોંને થોડે દિન મેં જામનગર છોડ દિયા. સાધૂ દૂસરી જગહ ગયે. વહાઁ પર ઉનકા બહુત અનાદર ઔર અપમાન હુઆ. તબ ઉન્હોંને કહા :– "બેટા ! તુમ યહીં પર ઈસી ગાઁવ મેં ફલો–ફૂલો".

સાથ મેં એક શિષ્ય થે. ઉન્હેં બડા દુઃખ હુઆ. ઉન્હોંને કહા "મહારાજ! જમનાદાસજીને આપ કી કિતની સેવા કી ! ઉન કે જૈસે સચ્ચે સેવક ઔર અચ્છે

પુરુષ કો આપને કહા કિ જહાઁ–તહાઁ ચલે જાઓ. ઉન્હેં કુછ ભી નહીં દિયા. ઔર જિસને અપમાન ઔર ગાલી દી, ઉસ કો આપને આશીર્વાદ દિયા કિ તુમ યહીં પર ફૂલો–ફલો.'' શિષ્ય બાબાજીસે લડને લગે.

ઉન્હોંને સમઝાયા (કિ) જમનાદાસભાઈ ઉત્તમ ગુણવાલે હૈં, વે જહાઁ ભી જાયેંગે વહાઁ અપને ગુણોં કો વિકસાયેંગે. જામનગર મેં હી બૈઠે રહેંગે તો કુછ નહીં હોગા. યે દુષ્ટ લોગ હૈં (જિસને અપમાન કિયા). યે લોગ જહાઁ તહાઁ દુર્ગુણ ફૈલાવે તો સબકા કિતના અકલ્યાણ હોવે ? ઈસસે તો વે યહીં પર ફલે–ફૂલે સો અચ્છા હૈ. યે લોગ કહીં ન જાય, ઔર જમનાદાસભાઈ સબ જગહ જાય.

ઈસી તરહ આપ સબ લોગ ભી અબ ફૈલ–ફૂટ હોકર રાહતકાર્ય મેં લગ જાયઁ. ઔર દૈવી સંપત્તિ કા ઉન લોગોં કો વારસા દે. કેવલ રોટીભર ખિલાને કે લિયે વહાઁ નહીં જા રહે હૈં. ઉનકો કામ દો. કામ ન કરને કી ઉન કી વૃત્તિ બદલાઓ.

ઐસા ભી હૈ ભાઈ કિ ''આમ કે આમ ઔર ગુઠલીકે દામ'' ! આપ લોગ ઐસા હી કરને કે લિયે બિહાર જા રહે હૈં. ''આમ કે આમ'' હૈં– રાહત કેન્દ્ર મેં ભૂખોં કો અનાજ દેના; ઔર ''ગુઠલી કે દામ'' હૈ– ઉસ કે ભીતર નેત્રયજ્ઞ ભી કર ડાલના. રાજકોટ–જામનગર આદિ મેં જો લોગ મુઝે પહચાનતે હૈં, ઔર જિસકો મૈં પહચાનતા હૂઁ, ઉન સબ કો વહાઁ આનેકા નિમંત્રણ હૈ. (ભક્તસમૂહને ''શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ કી જય'' કા જયઘોષ કિયા)

શ્રી ગુરુદેવ :– ઐસા નહીં. યહ પદ્ધતિ દૂસરી જગહ કી હૈ. હમારે યહાઁ કી નહીં. હમેં તો શાંત–ચિત્ત હોકર સુનના હૈં. હમ લંબે સમય કે લિયે વહાઁ જા રહે હૈં. આપ કો સાતોં હી મહિના વહાઁ રહના ચાહિયે, ઐસી વસ્તુ નહીં ! ઐસી વસ્તુ ભી નહીં કિ આપ લોગ અપની આર્થિક હાનિ ઉઠાકર વહાઁ આવે. બારહ મહિનેમેં સે એક મહિના ઉસી તરહસે આપ દેં– જૈસે કિ લગ્ન પ્રસંગ કે લિયે આપ પરાણે દુકાન બંદ કર દેતે હૈં, ઔર હડતાલ પર ઊતર જાતે હૈં.

રાજકોટ, સૌરાષ્ટ્રવાસીયોં કે લિયે મુઝે ગૌરવ હૈં

(ઈસી સમય) વીરપુર સે પૂ.શ્રી ગિરધરરામબાપા દર્શન કો પધારેં, ઔર શ્રી ગુરુદેવ કો વીરપુર પધારને કે લિયે પ્રાર્થના કી. શ્રી ગુરુદેવને કહા– અચ્છી બાત હૈ, મૈં કલ આઊઁગા. યદિ આજ આયા તો યે લોગ દુઃખી હો જાયેંગે.

શ્રી ગિરધરરામબાપા :– ગાડી (મોટર) કબ ભેજૂઁ બાપૂ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– કલ સુબહ સાત બજે ભેજ દેના.

હાઁ, તો હમ ભી આપ કો એક મહિને કે લિયે હડતાલ પર ઉતાર રહે હૈં. આપ લોગ એક મહિના હમેં દેં. ઐસા નહીં કિ આપ અભી હમારે સાથ ચલેં. આપકો અનુકૂલતા હો તભી આપ આ જાયઁ.

વિભીષણજી જિસ સમય શરણાગતિ મેં આયે, તબ ઉન્હેં દેખકર સબકો શંકાયે હોને લગી થી. ઉસી તરહ સબ કે મન મેં બિહારકી ભૂખમરી કે લિયે શંકા હો રહી હૈં– "વહાઁ ક્યા હોગા ? સબ કામ કૈસે ચલેગા ? પરિસ્થિતિ કૈસી હોગી ?" પરન્તુ રઘુનાથજીને સબ કી શંકા કા નિવારણ કરને કે લિયે ઉત્તર દિયા–

જગમહઁ સખા નિશાચર જે તે । લક્ષ્મણ હનહી નિમિષમહઁ તે તે ॥

ચાહે કિતના ભી વિઘ્ન વહાઁ પર ક્યોં ન આવે, હમે યહી સમઝના ચાહિયે કિ રઘુનાથજી સબ નષ્ટ કર દેંગે. પક્કા નિશ્ચય કર લિયા હૈં કિ ચાહે કિતના હી વિઘ્ન ક્યોં ન હોં, પર જાના હૈ જરુર. પૂર્ણ કરના ભગવાનકા કામ હૈ. વિઘ્નોં કા ભગવાન જરુર નાશ કર દેંગે. બિહાર કે લિયે ભગવાન કરેંગે વૈસા હી હોગા. મનુષ્ય તો કેવલ નિમિત્ત માત્ર હૈં.

૨૪ માર્ચ કો ડોક્ટર લોગ વહાઁ આ જાયેંગે. ઔર અપ્રેશન શુરુ કર દેંગે. મેરા અનુમાન હૈં કિ ૨૫૦૦ અપ્રેશન હમ લોગ કર લેંગે. સૌરાષ્ટ્ર મેં રાજકોટ કે લિયે યહ એક પ્રશંસનીય કાર્ય હોગા. રાજકોટને હમેશા હી મેરા નિમિત્ત બનાકર સેવા કી હૈં; ઔર બહુત ત્યાગ કિયા હૈ. ઈસી બલ પર મૈંને ઢેબરભાઈ આદિ કો આશ્વાસન દે દિયા હૈ.

દેખિયે ! આપ લોગ વિચાર કરેં. બિહાર મેં જો ભૂખમરી હૈ વહ કાયમ નહીં રહેગી. કાલ સ્થિર નહીં હૈં. સમય અવશ્ય નિકલ જાયગા. પરન્તુ આપ કો સેવા કરનેકા જો સંતોષ મિલેગા વહ અંતિમ તક રહેગા. તન, મન ઔર ધન– તીનોં પ્રકાર સે સેવા હો સકે તો કિતના અચ્છા હો ! બિહાર આકર આપ અપને હાથોં સે, અપને સત્કર્મ કી કમાઇ–ધન ગરીબોં કો દેં; ઔર ઉન કે આશીર્વાદ લેં. મનસે આપ શુદ્ધ ભાવના બનાને કે લિયે આપ ભોજન બનાવેં. ઔર ઉન લોગોં કી સુશ્રૂષા કરેં. તીનોં મેંસે એક ભી પ્રકાર સે યદિ હમ ગરીબોં કી સેવા ન કરેં ઔર ફિર ઉપર સે "માનવ" હોનેકા દાવા કરેં તો વહ ઠીક નહીં પડેગા. યદિ, હમ મનુષ્ય હૈં, તો હમેં દૂસરોં કો સહાયતા પહુઁચાના ચાહિયે. ઐસી બાત નહીં કિ અમુક રકમ હો તો હી હમ સેવા કર સકતે હૈં. પરમાર્થ મેં જો કુછ ભી આપ લોગ દેંગે વહ બહુત મૂલ્યવાન હોગા.

મુઝે ભગવાન શંકરાચાર્યજી કે જીવન કી એક ઘટના યાદ આ ગઈ. શંકરાચાર્યજી ભગવાન બહુત હી અપરિગ્રહી થે, ઈસ મેં કોઈ શંકા નહીં. એકબાર ઐસા હી દુર્ભિક્ષ પડને પર સબ કોઈ ઉન્હેં અઢલક (બહુત) સંપત્તિ દાન મેં દેને લગે. બહુત નાણાં (=ધન–પૈસે) આને લગે. એક ભાઈને સોચા કિ મુઝે ભી કુછ દેના ચાહિયે. ઉસ કી આર્થિક સ્થિતિ કઠિન થી– ઉસકે પાસ એક દાતરડા (હસિયા) થા. ઉસસે ઘાસ કાટકર વહ અપના નિર્વાહ કરતા થા. ઉસને સોચા દાતરડા બેચકર ઉસકે પૈસે મેં સ્વામીજી કો દે દૂં તો ? સદ્ભાવનાને સાથ દિયા. દાતરડા કે દો આને આયે. પુરાને કપડે મેં ગઠડી બાંધકર વહ સ્વામીજી કે પાસ ગયા.

વહાઁ પર જાહેરાત હો રહી થી કિ અમુક શેઠ ને ઈતના દિયા ઔર ફલાને ને ઈતના દિયા. સબ કે નામ લે રહે થે. ઉસને સોચા– "ઈન શેઠોં મેં મેરી પોટલી કી ક્યા કિમત !" શંકરાચાર્યજી ઉન કે મન કી બાત સમઝ ગયે. બોલે– "અરે ! ઉસ ભગત કો તો બુલાઓ ! લાઓ, લાઓ, તુમ ક્યા લાયે હો ?

વહ બેચારા ડરતે ડરતે દો આને છોડને લગા. શંકરાચાર્યજીને ઉસ કે હાથ સે ઝટપટ દો આને કપડે મેં બાઁધ લિયે. સબ આશ્ચર્યચકિત હો ગયે. શેઠ લોગ સોચને લગે– "હમને લાખોં રુપયે દિયે. કભી ઈતના ભાવ હમારે લિયે નહીં બતલાયા. ન માલૂમ યહ ગરીબ હીરા લાયા હૈ યા જવાહરાત !" કોઈ કોઈ મુઁહ લગે સેવક ભી હોતે હૈં ન ? વે પૂછ બૈઠે "મહારાજ ! ઈસને ઐસી કૌનસી સંપત્તિ દે દી– જો આપને હાથ મેં લેકર તુરંત પોટલી બાંધ લી ?"

શંકરાચાર્યજી ને કહા :– બેટા ! ઈસને અપના સર્વસ્વ મુઝે દે દિયા હૈં. તુમ લોગોને તો ઘર મેં કુછ બચાકર દિયા હોગા. ઉસને તો અપની આજીવિકા કે નિર્વાહ કા સાધન હી બેચકર મુઝે દે દિયા હૈ. તુમ્હારી સંપત્તિ ઈસ કી બરાબરી થોડે હી કર સકતી હૈ !!

ઈસકા અર્થ ઐસા નહીં હૈં કિ આપ લોગ "માનવ રાહત મંડલ" મેં હી દેં. જહાઁ ભી આપ ઉચિત સમઝે વહાઁ પર આપ મદદ પહુઁચાવે. પર દે અવશ્ય ! દો મહિને બાદ પરિસ્થિતિ ઔર ભી ગંભીર હો જાયગી. પાની ભી નહીં મિલેગા. બિહાર કી રિપોર્ટ મુઝે મિલી હૈ– વહ અચ્છી નહીં હૈ. અગર ઐસી હી દશા રહી તો સરકાર ઈસ કો સમ્હાલને મેં અસમર્થ હો જાયગી. આપ સબ વિચાર કરેં ઔર સેવા કો તત્પર બનેં. સબ સે કઠિન તન કી સેવા હૈ– બહુત વિલક્ષણ ! ધન તો દે દિયા ઔર છૂટ્ટી પા ગયે.

રાજકોટવાસી પ્રાણીમાત્ર કી સેવા કરતે હૈં. રાજકોટ– સૌરાષ્ટ્રવાસીયોં કે લિયે મુઝે ગૌરવ હૈં. ભવિષ્ય મેં ભી ઈસ બાતકા આપ લોગ પૂરા ધ્યાન રખના કિ ઐસે રાહતકાર્ય આપ લોગ કરતે રહેં.

મૈં રાત્રિ કો હી યહાઁ સે ચલા જાતા. પરન્તુ યહ "રાજકોટ" હૈં ન રાજકોટ ? કોટ નામ હૈં– ચારો તરફ સે બંદ કર દેનેવાલી દિવાલકા (સબકા હાસ્ય). ફિર યહ તો રાજા કા કોટ હૈ !!

અસ્તુ ! અબ આપ લોગ શાંતિ સે ઘર જાઈયે. બિહાર મેં ગરમી જ્યાદા પડતી હૈં, ઈસલિયે ગરમીકા સબ સામાન લાના. હરેક કે બક સે મેં બુખાર કી ગોલી તો જરુર હોના હી ચાહિયે. ઔર તો ક્યા કહૂઁ મૈં ! જબ ઈચ્છા હો તબ આપ લોગ આ સકતે હૈં. બિહાર કે લિયે હો સકે ઉતના પુરુષાર્થ સબ કરેં. ઔર દૂસરોં કો ભી વહાઁ જાને કે લિયે ઉત્સાહ દેં. યહ ભી એક તરહ કી સેવા હી હૈં. ગુરુમઢી મેં જાતે હી મૈં સો જાઉઁગા. ઈસલિયે વહાઁ પર અબ કોઈ ભી ન આવે. બારહ તો યહીં બજ ચુકે હૈં.

મુંબઈ :– સુરેન્દ્રનગર સે ૧૨–૨–૬૭ કા તાર મિલા કિ સ્વાસ્થ્ય ઠીક નહીં હૈ. ટ્રેન સે ગોંદિયા જા રહા હૂઁ. (બાદ મેં જાનને કો મિલા કિ શ્રી ગુરુદેવ ઈસ કે પહલે વીરનગર ડો. શિવાનંદજી અધ્વર્યુજી કે યહાઁ પધારે થે)

ગોંદિયા, ૧૫–૨–૬૭. આજ મૈં મુંબઈ સે ગોંદિયા પહુઁચી. મહાસુદિ ષષ્ઠિકો શ્રીપતિતપાવન ભગવાનશ્રી કે પૂજન કા મેરા નિયમ શ્રી ગુરુદેવ કી કૃપા સે પૂર્ણ હોને પર મેરા હૃદય અત્યન્ત પ્રસન્ન હો ઉઠા. શ્રી ચત્રભુજભાઈ મુલજીભાઈ સોનછત્રા કે યહાઁ મૈં ઠહરી થી. શ્રી ગુરુદેવને ખૂબ પ્રેમ સે કહા :– "ચત્રભુજભાઈ, આજ સામ કો આપ કે યહાઁ આઊઁગા. ભોજન ભી વહીં પર પાઊઁગા.

રમાબહન કો પત્ર મેં લિખા કિ ભગવાન કા આજ પ્રાગટ્ય દિન હૈં, પ્રણામ કરના. મૈં બિહાર જા રહા હૂઁ, વહાઁ જાકર પત્ર લિખૂંગા. નિરાશ ન હોના. સબ કો આસીસ કહના. રણછોડદાસ.

શ્રી ગુરુદેવ સામ કો ૪ બજે (ચત્રભુજભાઈ કે ઘર) પધારેં. રાત્રિ કો મુંબઈ જાને કો મૈં નિકલી તબ શ્રી ગુરુદેવ સ્ટેશન તક સાથ મેં રહેં. સ્ટેશન પર કહા કિ કુમુદ, મૈં ૨૨ કો માટુંગા– પ્રહ્‌લાદભાઈ કે ઘર– દેવી સદન પહુઁચૂંગા. તુમ વહાઁ મિલના.

ગોંદિયા સે મુંબઈ પહુઁચને પર ભગવાનશ્રીકા ૧૫–૨–૬૭ કા ગોંદિયા

સે લિખા પત્ર મિલા કિ કુમુદિની ! આજ પતિતપાવન ષષ્ઠિ ૨૦૨૩. આજ ભગવાન શ્રીપતિતપાવનજી ભગવાનકા પ્રાકટ્ય દિવસ હૈં. કિતના ઉત્તમ દિવસ ! ઔર તેરા ષષ્ઠિી પ્રપન્નદિન હૈ. પ્રાતઃકાલ મેં ખૂબ સ્મરણ હુઆ. ઈસીલિયે પત્ર લિખ રહા હૂઁ. કમુ ! મેરા સ્વાસ્થ્ય સાધારણ હૈં.

માન સરોવર સુગમ જબ હઁસી કેલિ કરાઈ ।
મુક્તાફલ મોતી ચુગે અબ ઊડી અનત ન જાઈ ॥

મૈં કલ યહાઁ સે ગુના જાઉઁગા ઔર– ગુના સે મુંબઈ. મુંબઈ સે બિહાર.

મુંબઈ, ૧૮–૨–૬૭ : શ્રી ગુરુદેવ મુંબઈ પધારે. ૨૧–૨–૬૭ તક બિરાજેં. ઈસી સમય મેં શ્રી અરવિંદભાઈ મફતલાલ કો શ્રી ગુરુદેવ કે પ્રથમ દર્શન વ મિલન સંયોગ બના. ઉનકે સાથ બિહાર અકાલ કે બારે મેં ચર્ચા હુઈ. અમદાવાદ સે શ્રીકૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રીજી ભી આ ગયે થે. (શ્રી ગુરુદેવ કો શ્રી ભાગવત વિદ્યાપીઠ કે શિલાન્યાસ કે લિયે આમંત્રણ દેને કો.)

૨૦–૨–૬૭, મુંબઈ સે ગુના જાતે સમય શ્રી ગુરુદેવને આનંદબહન (મેરી માતાજી) કે હાથમાં ચિટ્ઠી દી કિ કુમુદ કો મૈં બિહાર લે જાતા હૂઁ. તુમ કુમુદકી ચિન્તા ન કરના. મૈં સુવિધા સે રખૂઁગા. પુષ્પા આના ચાહેગી તો એક માસ બાદ લે જાઊઁગા.

હમ સભી બહને સાથ મેં થી. ૨૧ કો ઈન્દૌર પહુઁચે. દો રાત્રિ વહાઁ બિરાજે.

૨૩–૨–૬૭, સુબહ ૧૦॥ બજે શ્રી ગુરુદેવ ગુના પહુઁચે. ગાડી સે બાહર પધારેં તભી રમેન્દ્રબહન ભી વહાઁ આ પહુઁચી. મૈંને પ્રણામ કિયા તબ શ્રી ગુરુદેવને કહા :– ચલો રમેન્દ્ર ! રંકામેં ડંકા બજાકર સેવા કરને. જલ્દી ચલો. સબ ચલો સેવા કરને. દેખો ! વહાઁ પર ભૂખે ભી રહના પડેગા. વહાઁ બહુત બુરી દશા હૈ.

(ઠાકુર સા. રમેન્દ્રબહન કી નોટ મેં સે)

ઊંટ કી ગરદન લંબી હોતી હૈં તો કાટી નહીં જાતી. દાતા કી ઉદારતા કા હ્રાસ નહીં હૈ. હમને ઐસા પઢા હૈ કિ સયાની બેટી ઔર ભારી પેટી યે મુશ્કિલ હો જાતે હૈં. કિસી કા ખાના મહા પાપ હૈ. યાની કિસીકા પૈસા બેઈમાની સે હજમ કર લેના પાપ હૈ. સ્વાદ નાક સે હોતી નહીં, ગંધ આઁખ સે હોતી નહીં. મોરારજીભાઈ એક દિન પ્રધાનમંત્રી બનેંગે. હમ લિખ દેતે હૈં. જિદ્દ ઔર કડક

આદમી હૈં. જ્યાદા દિન મિનિસ્ટ્રી ચલેગી નહીં (મોરારજીભાઈ માર્ચ ૨૪, સન્ ૧૯૭૭ મેં પ્રધાનમંત્રી બને ઔર ૨૬ માસ–જૂલાઈ ૨૮, સન્ ૧૯૭૯ તક ઉનકી મિનિસ્ટ્રી રહી થી). પેટ મેં કાલા હો તો કુછ નહીં પણ મુંહ મેં કાલા નહી હોના ચાહિયે. બંદર ઔર સાધુ એક સે હોતે હૈં. બંદર કો જરા ભી કહીં લગ જાવેં તો ઉસકો ખોદતા હી રહેગા. જબ જલન બઢને લગેગી તો થોડી દેર બંદ હો જાયેગા. ફિર ખોદને લગેગા. મૈંને યહ ખૂબ દેખા હૈ. સચ કહ રહા હૂઁ. ઈસી તરહ બંદર કરતા રહેગા ઔર મર જાયેગા.

કોઈ ઓઢેં સાલ દુસાલા, કોઈ ઓઢેં ખાદી ।
મેરે ગુરુદેવ કહેં યહ ભી એક ઉપાધી ॥

ગુના, ૨૪–૨–૬૭. શ્રી ગુરુદેવને ગોવર્ધન કો કહા કિ તીન કિલો પેડે લે આઓ. પેડે આને પર સબ કો બાઁટતે હુએ શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ કુમુદ ! બાબા (મેરા ભાઈ રમેશ) કા ૨૨–૨–૬૭ કા તાર હૈ કિ રત્નાકો પુત્રજન્મ હુઆ હૈ. ઈસ બધાઈ કા હી યે પેડે બાઁટતા હૂઁ. ભગવાનને અપને કો એક ઔર ભતિજા દિયા હૈ, અપની સેવા કે લિયે !! ભાઈ યહ તો નિજાનંદ કે યહાઁ કી બધાઈ કે પેડે હૈં. સબ કો પાના હી પડેગા, તો હી નિજાનંદ પાઓગે. (શ્રી ગુરુદેવને રમેશકા પહલે સે હી નિજાનંદ નામ રખા હૈં. આનંદ પરમાનંદ નિજાનંદ.....)

૨૫ કો શ્રી ગુરુદેવ કે સાથ હમ અનંતપુર પહુઁચે. હમ અનંતપુર રહેં ઔર શ્રી ગુરુદેવ આજ રાજકોટ પધારેં.

બિહારકે ભાઈઓં કો થુલી–રોટી–દાલ કી રક્ષા બાઁધ દો

રાજકોટ, ૨૭–૨–૬૭. (શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન, રાજકોટ કે ટેપરેકોર્ડર મેં સે)

શ્રી ગુરુદેવ આજ ચાર બજે રાજકોટ પધારેં– ચંદ્રા કે લગ્ન પ્રસંગ પર આશીર્વાદ દેને કો. અભી રાત કે ૧૦ બજે હૈં, શ્રી ગુરુદેવ લગ્નપ્રસંગ મેં સે શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન મેં પધારેં હૈં, મંડપ મેં બિરાજે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– આપ લોગ મુઝે ચિટ્ઠી દેતે હૈં– ઈસલિયે કિ આપકી ગુપ્ત બાત કી કિસી કો ભી ખબર ન પડે. પર મેરા સ્વભાવ કૈસા હૈ બતાઉઁ ?

એક બાર સુલેમાન ઉલેમાન કા બકરા કાટકર ખા ગયા. એક આદમી ને ઉસે ઐસા કરતે દેખ લિયા. સુલેમાન બોલા :– "દેખ ભૈયા, કિસી કો કહના નહીં હો !" આદમીને કહા :– "અરે રામ રામ ! નહીં કહૂઁગા." ઉઠકર વહ દૂસરી જગહ ગયા. વહાઁ જાકર દૂસરે સે બોલા– "ક્યોં ભૈયા ? ઉલેમાન કા બકરા સુલેમાન ને ખા લિયા, તો ઉસ મેં હમેં કિસી સે કહને કી ક્યા જરુરત

હૈં ? ક્યોં દૂસરોં કો કહના ચાહિયે ? ફાયદા ક્યા હે ? હમેં દૂસરે કી નિંદા ક્યોં કરની ચાહિયે ?" ફિર તીસરી જગહ પર ગયા. વહાઁ ભી યહી બાતેં દોહરાયી. (સબકા હાસ્ય)

તો ભાઇ ! ચિટ્ઠિયોં કી ભી ઐસી હી બાત હૈં. આપ લોગ મુઝે લિખકર દેતે હૈં, ઔર મૈં સબ કે બીચ મેં ઉસે કહ ડાલતા હૂઁ. ભલે દૂસરી તરહ સે કહતા હૂઁ, પર કહ દેતા હૂઁ. ઈસલિયે મુઝે કોઇ ચિટ્ઠી મત દિયા કરો.

મૈં યહાઁ આયા હૂઁ ચંદ્રા કે લગ્ન કો નિમિત્ત બનાકર. પરંતુ યહ બાત ગૌણ હે. વાસ્તવ મેં મૈં આપ લોગો સે યહ કહનેકો આયા હૂઁ કિ આપ લોગ સહર્ષ સેવા કરને કે લિયે બિહાર આવે. આપ લોગ કહ દેં તો મૈં અભી વીરપુર ચલા જાઉઁ વહાઁ જાકર સો જાઉઁગા. ઔર તો મૈં ક્યા કહૂઁ ! પરંતુ ઈતના અવશ્ય કહૂઁગા કિ તારા નેત્રદાન યજ્ઞ કરનેવાલે વહાઁ પર જરુર આવેં.

સાવન શુક્લ પૂર્ણિમા કો રક્ષાબંધન કા ત્યૌહાર આતા હે, ઉસ રોજ ભાઇ કે હાથ મેં બહન રક્ષા બાંધતી હૈં. આપ લોગ ઉસે રાખી કહતે હે ન ? ભાઇ કી ઐસી ભાવના હોતી હે કિ બહનને રક્ષા બાંધી હૈં તો અબ બારહ મહિને ઉસ કે આશિષ સે હમ સુરક્ષિત રહેંગે, ઔર બહન કી ભી ઐસી હી ભાવના રહતી હે. અરે બહનો ! તો બિહાર કે ભાઈયોં કે લિયે થુલી કી રોટી ઔર દાલ કી રક્ષા બાંધ દો ન ! રક્ષા કરને કે લિયે હી રક્ષા બાંધના હે ન ? ઈસ સે ઉન લોગોં કી બારહ મહિને કી તો ક્યા પર જીવનભર કી રક્ષા હો જાયેગી. બિહાર કે ભાઈયોં કો રક્ષા બાંધને કે લિયે હમેં તૈયાર રહના ચાહિયે.

ઔર એક ત્યૌહાર ભાઇબીજ કા ભી હોતા હે– વીરપસલી કહેંગે તો ભી ચલેગા. ઉસ મેં બહનોં કો કુછ દિયા જાતા હૈં. તો આપ લોગ વહાઁ જાકર હાથ લંબા કરકે બહનોં કા વીર પસલી કા ઋણ તો ચુકા દો ! અગર હમ માનવ હૈં તો !! મૈં ઐસા નહીં કહતા હૂઁ કિ આપ પૈસે હી દેં. અગર હૈં, તો દેના હે. અપને કુટુંબ કો ત્રસિત કર કે જો રાહત મેં પૈસે દેતા હૈં વહ અન્યાય કરેગા. ઔર જિસ કે પાસ જરુરત સે જ્યાદા ખર્ચા હે, વહ અગર નહીં દેગા તો વહ ભી અપની આત્મા કે સાથ અન્યાય કરેગા. મૈં ઐસા ભી નહીં કહતા હૂઁ કિ આપ લોગ વહાઁ ચલકર કામ કરેં. આપ લોગ યહીં બૈઠકર ભગવાન સે પ્રાર્થના કરેં કિ "હે ભગવાન ! હમારે દેશ કે ઈસ કઠિન કાલ કો ક્ષમા કરો, ઔર સબ કે હૃદય મેં પ્રેરણા કરો કિ એક બોરી ગેહૂઁ, થૂલી સબ વહાઁ ભેજ દે". જિન કી દેને કી શક્તિ નહીં, જાને કી શક્તિ નહીં વે લોગ ઐસી પ્રાર્થના કરેં.

મંદિર મેં જાકર આપ લોગ ઐસા ન કહેં કિ "ભગવાન ! મેરા સબ કુછ અચ્છા કર દો". તુમ્હારે ઘર મેં અચ્છા કરને કે લિયે તો સંત મૌજૂદ હૈં ! ભગવાન કો તો બડા કામ દેના ચાહિયે (સબકા હાસ્ય). દ્રવ્ય ક્ષૂદ્ર વસ્તુ હૈં. મહાન પુરુષોને ઈસકા સદૈવ તિરસ્કાર કિયા હૈ. ઈસકા સંગ્રહ કરકે હમ યદિ ઉસે સત્કાર્ય મેં ખર્ચ નહીં કરતે હૈં તો હમસે બઢકર ભાગ્યવાન કહિયે યા અભાગી કહિયે, કૌન હો સકતા હૈં ?

કોઈ ભી સંપ્રદાય માનવતા કે લિયે હૈં. માનવ બનાને કે લિયે સંપ્રદાય હૈં. માનવ કા હી હ્રાસ હો રહા હૈ તો માનવ બનાઓગે કિસકો ? કિસકે પીછે દૌડોગે ? હમ કહતે હૈં– "શ્રી.શ્રી. સ્વામી બ્રહ્મનિષ્ઠ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજશ્રી જગત્‌ગુરુ" અરે ! વાહ રે જગત્‌ગુરુ ! તો ફિર તેરે જગત્ સે બિહાર અલગ હૈ ક્યા ? આત્મગ્લાનિ હોતી હૈ. હમારા સિદ્ધાંત સંકુચિત હૈ કિ સાર્વભૌમ હૈ ? જરા વિચાર તો કરેં કિ ક્યા હમ જગત્‌ગુરુ હૈં ? યદિ હમારા સિદ્ધાંત સંકુચિત ઔર સીમિત હૈ તો સમઝ લેના કિ હમ અપને આચાર્ય કા અપમાન કર રહે હૈં. કિસી ભી આચાર્ય કા સિદ્ધાંત સીમિત નહીં હોતા.

આપ લોગ બિહાર કે લિયે કમ સે કમ એક સિનેમા કે પૈસે ઔર એક એક રોજ કે સિગરેટ કે પૈસે નિકાલ દેં. હમ કો એક રોજ સિગરેટ સે ઉપવાસ કરના ચાહિયે. સિનેમા કે લિયે ખર્ચ કર સકતે હૈં, તો ક્યા રાહત કે લિયે નહીં કર સકેંગે વહ પૈસા બિહાર મેં કામ કર રહી કોઈ ભી સંસ્થા કો આપ લોગ ભેજ દેં. હમારે યહાઁ રામાયણજી મેં એક ચૌપાઈ હૈં..

ધરમ સનેહ ઉભયઁ મતિ ઘેરી । ભઈ ગતિ સાઁપ છુછુંદરિ કેરી ।।

ઈસ ચૌપાઈ કા મૈં અપના અર્થ બતાતા હૂઁ હોં. રામાયણજી–કલ્પવૃક્ષ હૈં. જો માંગોગે સો વહ દેગી. કુટુમ્બ પ્રેમ ઔર રાહતકા પ્રેમ– દોનોં કે બીચ મેં મનુષ્ય કી દશા વિલક્ષણ હો જાતી હૈ. જબ મનુષ્ય બિહાર કી તરફ દેખતા હૈ, તબ લગતા હૈ કિ રાહત કે લિયે દે દે. ઔર જબ કુટુમ્બ કી તરફ દેખતા હૈ તબ લગતા હૈ કિ ઉનકે લિયે રખ લેં. તો "ભઈ ગતિ સાઁપ છુછુંદરિ કેરી". વિચારો તો ! ઈસલિયે દેને મેં મુશ્કિલ પડ રહી હૈં. મૈં બતાઊઁ માર્ગ ? પૈસા ઉઠાકર કુટુમ્બ કો દે દો ઔર ખુદ જાકર કુછ દિન રાહતકાર્ય મેં કામ કર આઓ. શરીર સે કામ કરના પૈસા દેને કે બરાબર હી હો જાતા હૈ. પૈસા શરીર સે કમાયા જાતા હૈ. તો શરીર દેના પૈસા દેના હી હૈં. ઈસ સે સાઁપ ઔર છુછુંદર દોનોં હી છૂટ જાયેંગે. (સબકા હાસ્ય)

માતાયેં હર મંગલવાર કો રાહતકેન્દ્ર કી રક્ષા કે લિયે સુંદરકાંડ કા પાઠ કરેં. યહ ભી એક પ્રકાર કી સેવા હી હૈં.

હમ ગોંડલ ગયે થે. એક ભાઈને તીન બાર મેરે સે પૂછા– “આપ રાહત કેન્દ્ર કે લિયે બિહાર જા રહે હૈં ? આપ બિહાર જા રહે હૈં ?” સુનકર મુઝે ગુસ્સા આ ગયા. ફિર બોલે...“હમ કિતના રુપિયા દેં ?” તબ મેરા ગુસ્સા શાંત હો ગયા. ઔર આત્માભિમાન ઝલકને લગા. મૈંને કહા– “જિતના ઉસ મેં ખર્ચ હો જાય.” ઔર ક્યા કહૂઁ ! વિચાર મેં પડ ગયે. શ્રીમંત થે. અપની ભૂલ સમઝ ગયે. બોલે....“ઐસા ન કહિયે. હમ સેવા કરના ચાહતે હૈં.” ઉન્હોંને ભાઈચંદભાઈ કો એક લંબા કાગજ દે દિયા હૈ– આપ લોગ ઉસ કો “ચેક” કહતે હૈ. ઉસ મેં ક્યા લિખા હૈ, ભગવાન જાને !

શ્રી ગુરુદેવ :– વે લોગ વહાઁ પર ન આવે જો સાસુ (સાસ) કી સેવા કરને ઈન્કાર કરતી હો. ક્યોંકિ જો સાસુ કી સેવા નહીં કરતી હોગી વે વહાઁ આકર ક્યા સેવા કરેગી ? પહલે યહ બતાઓ (સબકા હાસ્ય). માતા–પિતા કી આજ્ઞા બિના ન આવે. જ્યાદા જોર દેને પર વે “હાઁ” કહ દેંગે. પર મન દુઃખાકર જાના ઠીક નહીં. રઘુનાથજીને ભી વન જાનેકે પૂર્વ માતા કી આજ્ઞા લી થી. વહ પરંપરા અપની હૈં. રામાયણ અપની હૈં, તો ઉસકા આચરણ ભી હમેં કરના ચાહિયે ન ? જિન કી ગોદ મેં બાલક હો વે વહાઁ ન આવે. સબ કોઈ શુભ કામના રખના કિ નેત્રયજ્ઞ ઔર રાહત કેન્દ્ર સકુશલ સમાપ્ત હો. ઐસી પ્રાર્થના કરના, તો તુમ્હારી સેવા પહુઁચ જાયેગી.

આપ લોગ જલ્દી આના હોં ! મૈં રાત–દિન આપકે માર્ગ કી પ્રતીક્ષા કરુઁગા કિ કબ સબ લોગ આવેં ઔર કામ ચાલુ હો. આપ (બહનેં) બરાબર આવેં, ક્યોંકિ આપ કે બગૈર હમારા ચલનેવાલા નહીં હૈ. ગોસ્વામીજી કા નહીં ચલા તો હમારા કૈસે ચલેગા ? આપ અંબ હૈં.

ક્યા નારી કા અધિકાર ?– સૃષ્ટિ અંબ સરજનહાર.

આપ સૃષ્ટિ બનાનેવાલી હૈં. બનાનેવાલે કો હી ભૂલ જાયઁ તો કૈસે પૂરા પડ સકતા હૈં ? પરસોં મૈં યહાઁ સે નિકલ જાઉઁગા.

મથુરાદાસભાઈ :– “નિકલ જાઉઁગા નહીં, હમલોગ નિકલ જાયેંગે.” (સબકા હાસ્ય).

શ્રી ગુરુદેવ :– ભલે ! સુભદ્રા આઈ હૈ ક્યા ? સાઈકિલ સે જાકર કોઈ બંગલે પર કહ આવે કિ મૈં દેરી સે આઉઁગા.

એક માસ વહાઁ પર શાસ્ત્રોં કા અભ્યાસ કરના હોગા. ઓધવજીભાઈ કોટેચા અગર સ્વસ્થ હો તો વહાઁ આ જાયઁ. નહીં તો વજુભાઈ જોબનપુત્રા કો ઉનકી પૂર્તિ કરને કે લિયે અનિવાર્ય આના હોગા. જોબનપુત્રા કી ગિનતી અબ રિટાયર્ડ મેં હૈં.

હરેક કન્યા કો દો ઘંટા વજુભાઈ અથવા કોટેચા કે પાસ પઢના હોગા. ઔર ઉન્હેં શ્રીમદ્ ભાગવત્, પાતાંજલ યોગસૂત્ર, ગીતા, નારદ ભક્તિસૂત્ર મેં સે સૂત્ર કંઠસ્થ કરને પડેંગે. જિનકી મેધા અચ્છી ઉનકે લિયે યહ અનિવાર્ય હૈં.

શરીર કામ ન દે યહ દૂસરી બાત હૈં, બાકી મૈં ભી પ્રાર્થના મેં આયા કરુઁગા. સેવા યાની ?..."આજ્ઞા સમ ન સુસાહબ સેવા". આજ્ઞાપાલન મે સમાન ભી કોઇ સેવા હૈં ? મેરા શરીર સ્વસ્થ રહતા તો મૈં ભી સુત્રોં કે ઉપર મેં થોડા–થોડા ગપાડા અર્થ સમજાયા કરુઁગા. "ગપાડા અર્થ" આપ જાનતે હૈં ? મૈં ઉન સિદ્ધાંતવાદિયોં સે અલગ માન્યતા રખતા હૂઁ. કોઇ ભી શાસ્ત્ર સંકુચિત નહીં હે. સંપ્રદાયો મેં આકર આચાર્યોંને સંકુચિતતા ગ્રહણ કી. જિસ સૂત્ર મેં વ્યાપકતા નહીં, સાર્વભૌમત્વ નહીં વહ કોઇ શાસ્ત્ર હે ?

રાહત કેન્દ્ર મેં જો લડકિયાઁ આવે વે કેમ્પ ઔર નેત્રયજ્ઞ કો છોડકર બાહર કહીં ભી ઘૂમને નહીં જા સકેગી. ઉસ સમય હમેં સ્વામીનારાયણ ધર્મ કા સ્વીકાર કરના હોગા. સ્વામીનારાયણ ધર્મ મેં કોઈ ભી સાધુ અકેલા નહીં ઘૂમ સકતા. વૈસે હમારે યહાઁ ભી બહનેં અકેલી કહીં ભી ઘૂમ–ફિર નહીં સકેગી. ઈસકા આપ લોગ કોઇ દૂસરા અર્થ ન લેં. આપ સોને કે તપાયે હુએ હૈં. ઉત્તમ વિચારવાલે હૈં. પરન્તુ નીતિ ઐસા કહતી હૈં. નેત્રયજ્ઞ ન હોતા તો બહનોં કી અપેક્ષા ન રહતી. નેત્રયજ્ઞ મેં આપ કે બિના ઉનકી આઁખોપે કૌન પટ્ટી બાંધે ? કૌન ઉન કે બાલોં કો સુગંધી તેલ ડાલકર સુલઝા દેં ? વે લોગ સુગંધી સે મસ્ત હોકર કહતી હૈં કિ જિંદગી મેં ઐસા સુગંધી તેલ હમને નહીં દેખા. આપ લોગોં કે બિના યહ કૌન કરેં ? જો લડકિયાઁ પઢતી હો વે વેકેશન હોને પર હી આવે. અબ મૈં જાઉઁગા, આપ લોગ વિચાર કરેં.

જો સુખ ચાહતા હો વહ સેવા કર હી નહીં સકતા

રાજકોટ, સદ્ગુરુ સદન, ૧–૩–૬૭. સમય–રાત્રિ કે નવ બજે હૈં. ભક્તજનોં કી કાફી ભીડ હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– હમકો ૩૦૦ સ્વયંસેવક ચાહિયે. જ્યાદા નહીં. ઔર કુછ

નહીં. આપ જિસ સ્થાન પર જા રહે હૈં, વહાઁ દો રોજ તક દૂધ ભી નહીં મિલેગા. ચાય કે લિયે વિચાર કરના પડેગા. આપ લોગ ફિર નહીં કહના કિ હમે ઐસે દુઃખ કી અનુભૂતિ નહીં થી. સેવા ઔર સુખ કા સંબંધ કભી ટિક નહીં સકતા. જો સુખ ચાહતા હો વહ સેવા કર હી નહીં સકતા. આપ સબ પૂરા વિચાર કર લેના. અગવડ સહન કર સકેં તો હી આના; નહીં તો વહાઁ પર તો ઐસા હિસાબ હે કિ જિસ કે બલ પર યહ કાર્ય ઉઠાયા હૈ વહી ઈસે પૂરા કરેગા. આપ સબને ભાગવત સુની હૈં. ઉસ મેં ગોવર્ધનલીલા આતી હૈં. ગ્વાલિયા લોગ ગોવર્ધન મેં જોર–જોર સે અપના ડંડા લગા રહે હૈં. ચારોં તરફ સે હોં ! પર વાસ્તવ મેં ગોવર્ધન હૈ કિસ કે ઉપર ? ભગવાન કે નખકે ઉપર. આપ હમ ભી ઈસી તરહ સે લકડા ભર લગા રહે હૈં. વાસ્તવ મેં તો ગોવર્ધન ઉસી કે ઉપર હૈં. ઈસલિયે સબ સમઝપૂર્વક આના. (સબ કી તાલીયાઁ) (શ્રી પોબારુભાઈ :– વાહ વાહ !)

શ્રી ગુરુદેવ :– હમ સબ તો નિમિત્તમાત્ર હૈં. માતાઓં કો પૂડિયાઁ બેલની પડેગી. ખયાલ રખના ! અભી સે સબકુછ બતા દેતે હૈં. દેવકરણભાઈને મુંબઈ સે ઈતને અચ્છે બર્તન દિયે હૈં કિ બર્તન માંગને કી કિસી સે ભી જરુરત નહીં પડેગી. ડાયનેમો રાજકોટ સે જાયગા. અપની ચક્કી, અપના ડાયનેમો ! કિસી સે કુછ માંગને કી જરુરત નહીં હૈં.

(એક વકીલભાઈ કો)– દેખો, વકીલ લોગ હમારે યહાઁ પત્તલ ઉઠાકર જગહ સાફ કરતે હૈં. વહાઁ આકર વકાલત કો વે લોગ ખૂંટી પર ટાંગ દેંગે. વહાઁ પર કેવલ "માનવ" રહેંગે. ઔર જબ લૌટેંગે તો ફિર વકાલત કો વાપસ મત્થે પર ધર કર ઘર ચલે આયેંગે.

(એક શિષ્ય કી ઓર દેખતે હુએ) એક બડે ભારી ભગતજી કો બિહાર કે લિયે પકડ લો. જેઠાલાલ કલ્યાણજી ઉસકા નામ હૈ. હમ જબ નદી મેં નહાને કે લિયે જાતે થે તબ ઠંડી બહુત પડતી થી, તો ગોતા લગાતે સમય હમ બોલે કિ ' 'હર હર ગોદાવરી, કુછ શ્રદ્ધા–કુછ જોરાવરી" (સબકા હાસ્ય).

જેઠાભાઈ સુન લો. હમારે પાસ શાસ્ત્રજ્ઞાન તો હૈ નહીં, ગપાડા હાઁકતે હૈં. એક ભક્ત હમારે પાસ આકર બોલે :– "મહારાજ ! હમ કો માયા નહીં છોડતી હૈં." "મૈંને ભી એક પેડ કો પકડકર કહા– યહ પેડ હમ કો નહીં છોડતા હૈ, યહ પેડ હમ કો નહીં છોડતા હૈ, (સબકા હાસ્ય), છૂટનેકા ઉપાય બતાઓ".

શ્રી જેઠાભાઈ :– બાપૂ ! દો મહિના પક્કા (બરાબર) દૂંગા.

શ્રી ગુરુદેવ :– ભલે એક મહિના– પંદ્રહ દિન હો, પર જાના પડેગા. ગુરુજી કે પાસ મેં સબને પોપાબાઇ કા રાજ્ય મચાયા હૈં (સબકા હાસ્ય). હીરાભાઇ કે સાથ મેં તુમકો ભી (શ્રી જેસીંગભાઇ કો) જાના પડેગા. તુમને છોડી હુઇ ચીજ વાપસ ગ્રહણ કી હે. ઉસ કા તુમ કો પ્રાયશ્ચિત કરના પડેગા. ફિર સે છોડને કે લિયે મૈં કહૂઁગા નહીં. "જોરાવરી શ્રદ્ધા" કી બાત તો હમને નહાનેકે લિયે કહી હૈં.

મુંબઇ, ઉજ્જૈન, રાજકોટ, ઈન્દૌર, કાનપુર, પૂના, બાંદા સભી જગહ સે પત્ર આ ગયે હૈં કિ આપ કહે તબ હમ આને કે લિયે તેયાર હૈં. અભી હમ યહાઁ ઠહર ગયે ઔર વીરપુર નહીં ગયે, તો ચીમનભાઇ શુક્લને આપ લોગોં કો ઢા ક્વીન્ટલ ગેહૂઁ દિયે.

આપ લોગ અબ બિહાર જાકર વિતરણ કરેં. ઈસી તરહ મૈં યહાઁ રહૂઁ તો તો મિલતા હી રહેગા– યહ તો હમ જાનતે હૈં. ઓરિસ્સા જબ હમ ગયે તબ ઈસ બાતકા હમને અનુભવ કિયા હે . હમ વહાઁ પર સિર્ફ કમંડલ લેકર ગયે થે. મેરે સે એકને પૂછાઃ– "મહારાજ ! આપ ખર્ચા કેસે ચલાતે હૈં ? ઈતના પૈસા કહાઁ સે ખર્ચ કરતે હૈં ? " મૈંને કહા :– "રોજ કુઆઁ ખોદતા હૂઁ ઔર રોજ પાની પીતા હૂઁ." (સબકા હાસ્ય)

આપ લોગો મેં સે જરુર જ્યાદા સે જ્યાદા આદમી આવેં. ઐસા સોચા હે કિ અબ કી બાર કેમ્પ મેં રસોઈયા નહીં રખેંગે. ચોમાસા મેં ઓરિસ્સા મેં ભાઇઓંને અપની ડયૂટી પૂરી કર દી. અબ બહેનોં કી બારી હૈં. તો વે બિહાર મેં રોટી બનાકર સબ કો ખિલાવે. સુનો ! આપ લોગોં કો (બહનોં કો) ક્યોં કષ્ટ દેના ? રસોઈયાઓં કા હી પ્રબંધ કર લેના પડેગા,– ક્યોં ? જબ ઈન લોગોંને (બહનોને) મુઁહ કે તરફ દેખા તો એક કિસ્સા હમ કો યાદ આ ગયા.

તો બાબા ! આપ લોગ બાગ કે ફૂલ હૈં ! આપકો ઈતના પરિશ્રમ નહીં દેંગે. યહ ગલ્પ નહીં હે. ઈસકા પ્રમાણ ભી હમ કો મિલતા હે. જિસ સમય વનયાત્રા કી તૈયારી હોને લગી, તબ જાનકીજી બોલી– "હમ આપ કે પાઁવ દાબેંગે. હમ આપ કો પઁખા કરેંગે. હમ આપકા પસીના પોછેંગે, સબ સેવા કરેંગે. હમકો લે ચલો" લે ગયે. જ્યોં હી ધૂપ લગી કિ ફૌરન પૂછા :– " મહારાજ ! પર્ણકુટિ કહાઁ બનાયેંગે ?" રામજી બોલે :– "બાબા ! અભી તો અવધ કે બાહર હી નીકલે હૈં; અભી સે પર્ણકુટિ ?" મહલ મેં બૈઠકર બાતેં હોતી થી. બાહર નિકલી, તો ફૌરન પૂછા કિ આપ પર્ણકુટિ કહાઁ બનાયેંગે. ?

શ્રી સદ્‌ગુરુ પ્રેરીત માનવ રાહત મંડલ દ્વારા—

બિહાર અકાલ રાહત કાર્ય

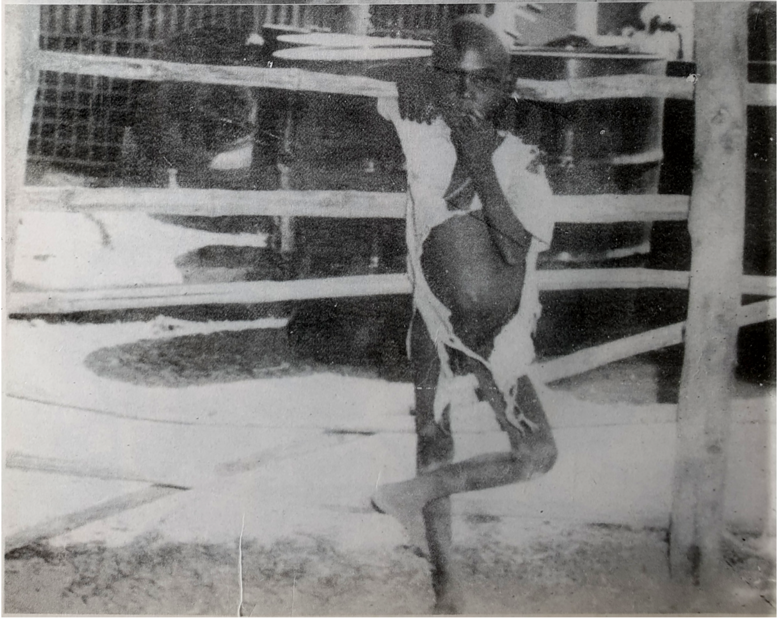

જહાઁ એક દિન હરા–ભરા જંગલ થા– વહાઁ આજ.સુખે વૃક્ષ ખડે હૈં. બાલકોં કે શરીર પર વસ્ત્ર નહીં હૈં. બહુધા પુરુષોં કે શરીર પર માત્ર એક લંગોટ હી દેખને મેં આતા હૈ, યા જીર્ણશિર્ણ એક વસ્ત્ર હૈં. ચીથડે સે પાર શરીર કી હડ્ડીયાઁ સ્પષ્ટ દિખને મેં આતી હૈં. મહિલાએઁ એક સારી સે શરીર બચાતી હૈં. ભોજન તો બહુત દિન કે બાદ મિલ પાતા હૈ. ઐસે લોગ મહુડા કે ફૂલ ઔર જમીકંદ કા ઉપયોગ કર કે દિન ગુજારતે હૈ. રંકા કે લોગ કહતે હૈં કિ પિછલે ૫૦ સાલ મેં ઐસા દુર્ભિક્ષ નહીં પડા હૈં. બિહાર કી ઐસી ભારી વિષમ પરિસ્થિતિ કો દેખકર:–

શ્રી ગુરુદેવ :– “દેખો ભાઈ ! રાહતકાર્ય કે લિયે આપ લોગ મુઝે મેરે એકાંત કે આરામ મેં સે વેલોર સે બુલા લાયે હો ઔર મૈં મેરી રીતિ–નીતિ કે અનુકૂલ રાહત કાર્ય ચલાઊઁગા– યહ બાત મૈંને સાફ સાફ આપ લોગોં કો કહ દી હૈં. મૈં બરાબર આઠ માસ તક બિહાર કી જનતા કો બને–બનાયે તૈયાર ભોજન બિલકુલ મુફ્ત મેં ખિલાઊઁગા. ઈતના હી નહીં, હમારે રસોડે મેં ભોજન પાને કો જો કોઈ આયેગા ઉસકા હાથ જોડકર હમ સપ્રેમ આદર–સત્કાર કરેંગે. હમારે લિયે વે સાક્ષાત રામજી હી હૈં.”

સૌરાષ્ટ્ર સ્થિત વિરપુર કે જલારામ મંદિરવાલે શ્રી ગિરધરરામબાપાને વિભિન્ન પ્રકાર કે સહાયતા કાર્યોં મેં મદદ કરને કે લિયે ઉન્હોંને અપને પુત્ર બટુકભાઈ ઔર પુત્રવધુ સુશીલાબહનકો શિબિર મેં ભેજે હૈં.

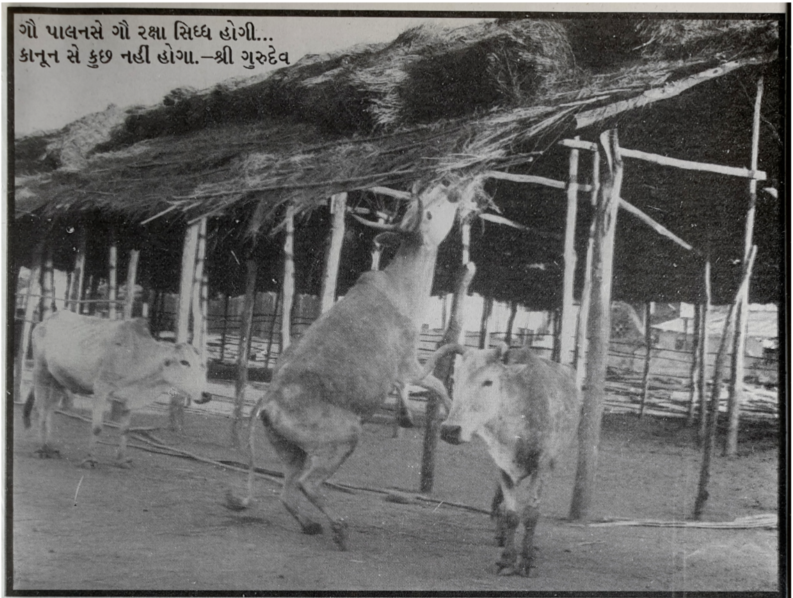

ગૌ પાલનસે ગૌ રક્ષા સિધ્ધ હોગી...
કાનૂન સે કુછ નહીં હોગા.–શ્રી ગુરુદેવ

કૃષિપ્રધાન ભારત દેશ કો ગૌ સે વિમુખ કરના પશ્ચિમકા લક્ષ્ય હે. પશ્ચિમ મેં ગૌ કા દૂધ હી પીયા જાતા હે. કારણ કિ બુદ્ધિવર્ધક હે, ક્રિયાશીલ હે. ભેંસ કા દૂધ પ્રમાદ બઢાનેવાલા, બુદ્ધિ કો મંદ કરનેવાલા હે.

કમલેશને મેરે સાથ ખૂબ બાતેં કી. ઉન કે પ્રશ્ન થે કિ ઈન્ડિયા મેં ઈતની ગરીબી ક્યોં હે ? ઈતને ભિખારી ક્યોં હે ? ઈતને જ્યાદા લોગ ક્યોં હેં ? ઈતને લોગ હેં ફિર ભી અનાજ અમરિકાસે માઁગતે હેં.

મૈંને સમઝાતે સમઝાતે જબ કહા કિ ગોપાલન છૂટ ગયા હેં– ઈસીલિયે ખેતીકા નાશ ઔર બેકારી કી વૃદ્ધિ હેં. કમલેશને ઝટ કહા કિ– ગુરુજી ! મૈંને અભી ન્યૂયોર્ક કે પેપર મેં પઢા થા કિ અમરિકા કી એક કંપની કે પાસ ૧૮ (અઢારહ) લાખ ગૌ હેં. આફ્રિકા મેં કઈ બ્રિટિશરોં કે પાસ એક એક દો–દો લાખ ગૌ હે ઔર ૫૦, ૧૦૦–૧૦૦ મીલકી જમીન ગૌકે લિયે હેં.

હમારે ભારત મેં ઐસા કોઈ નહીં નિકલેગા ક્યા ? જો ગોપાલન બઢાવે ઔર ગૌધન બઢાવેં ?

પશ્ચિમ મેં સર્વ ક્ષેત્રો મેં ઈતની ઉન્નતિકા મૂલ કારણ યહી હે કિ ઉન દેશોંને તન, મન વ ધનકે સ્વાસ્થ્ય કે લિયે ગૌ–દૂધકા પૂરા લાભ ઉઠાયા હે ઔર ઉઠા રહે હેં. ભેંસકા દૂધ વે લોગ પીતે નહીં હે. બુદ્ધિ તેજ હોતી હે ગૌ–દૂધ પાને સે. શરીર સ્વાસ્થ્ય ત્રિદોષરહિત રહતા હે– ગૌદૂધ કે પાને સે. ઔર ગોપાલન સંપત્તિ પ્રદાન કરનેવાલા ધંધા હે. અર્થાત્ જિસ કે પાસ કુછ નહીં હે– વહ ભી એક–દો ગૌકા પાલન કરેગા તો સંપત્તિવાન હોગા. ઉત્તરોત્તર સંપત્તિ બઢેગી. –શ્રી ગુરુદેવ

કોઠાર

શ્રી બાબુભાઈ (બેડલાવાલે)

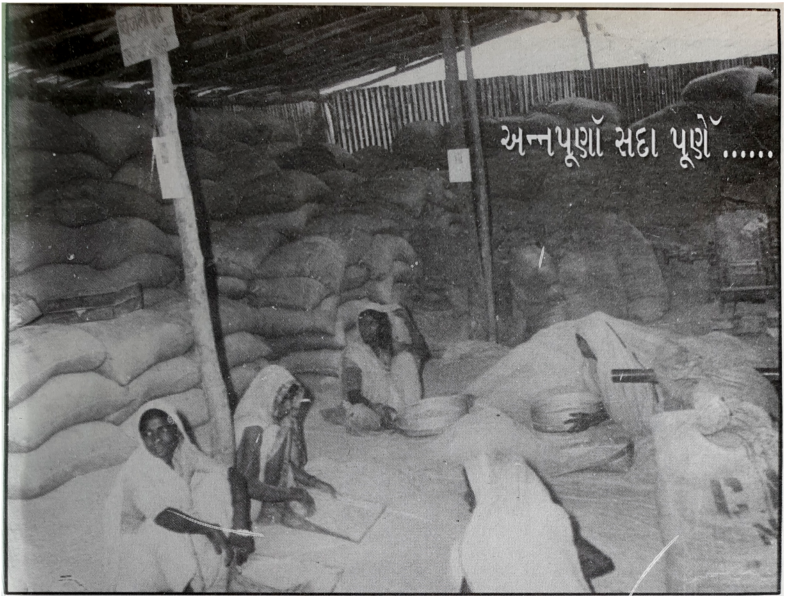

અન્નપૂર્ણા સદા પૂર્ણે ......

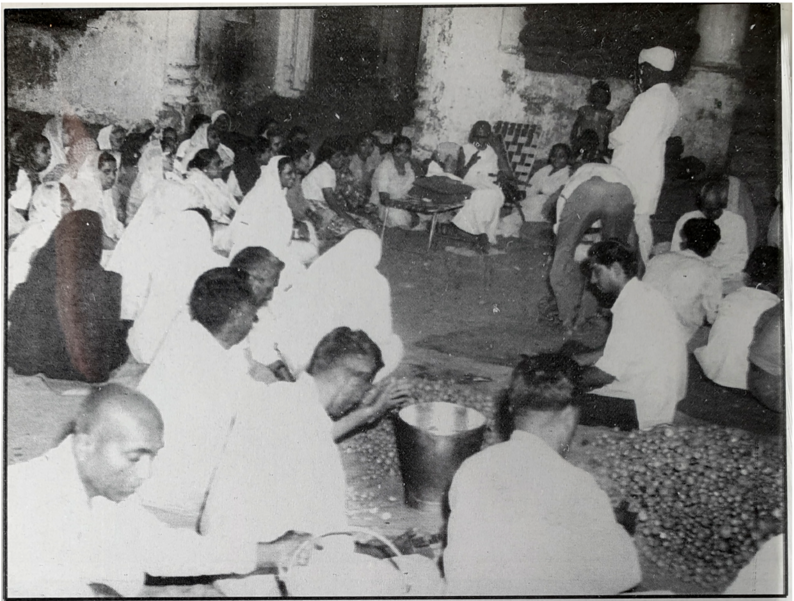

રસોઈ કે લિયે લકડીયાં

MANAV
RANKA
RAHAT MANDAL
Dt.PALAMAU BIHAR

श्री जलाराम
मोटर ड्राईवींग स्कूल
HORN PLEASE
STOP
GTB 3869

અન્નપૂર્ણા સદા પૂર્ણે....

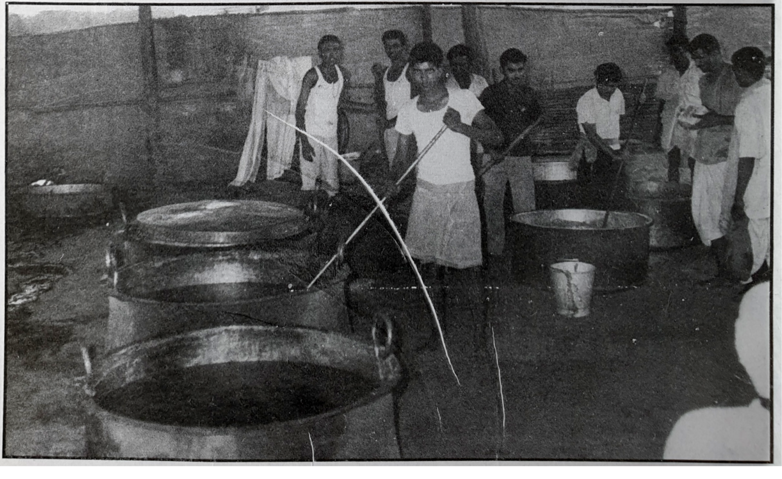

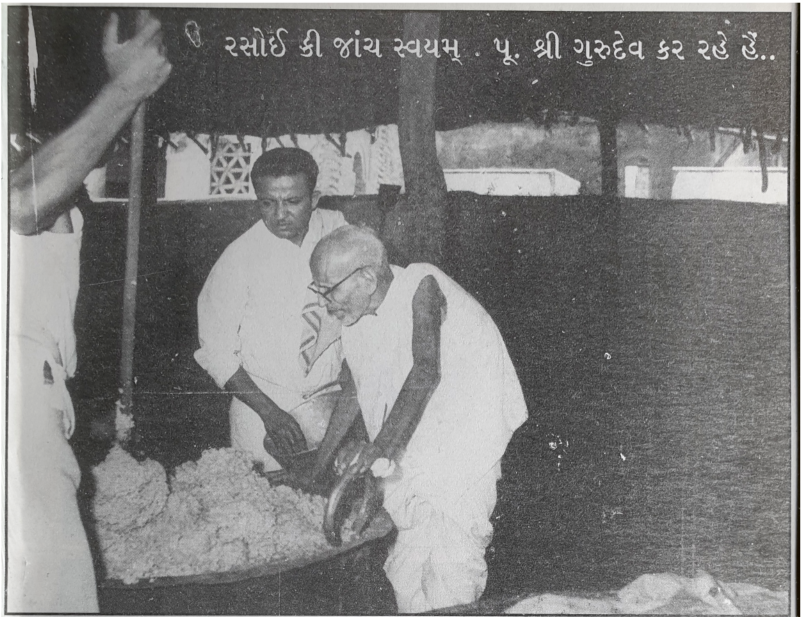

રસોઈ કી જાંચ સ્વયમ્ . પૂ. શ્રી ગુરુદેવ કર રહે હૈં..

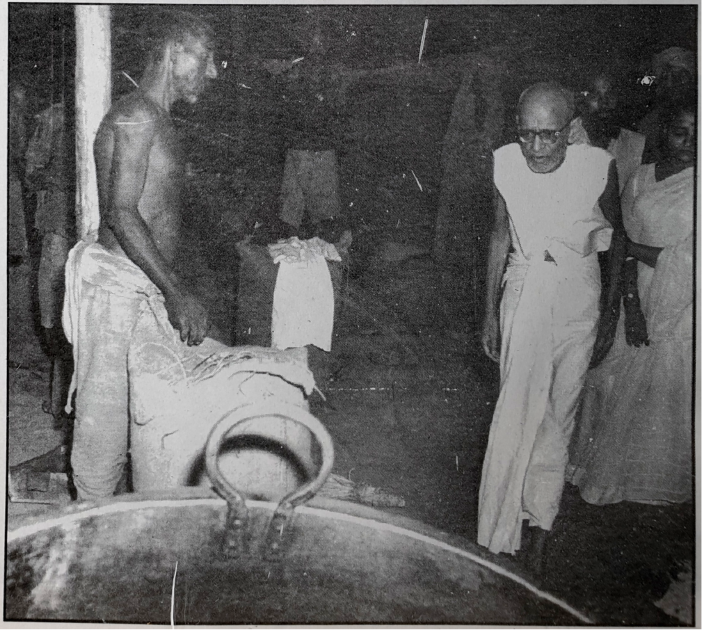

રસોઈ ઘરમેં શ્રી ગુરુદેવ

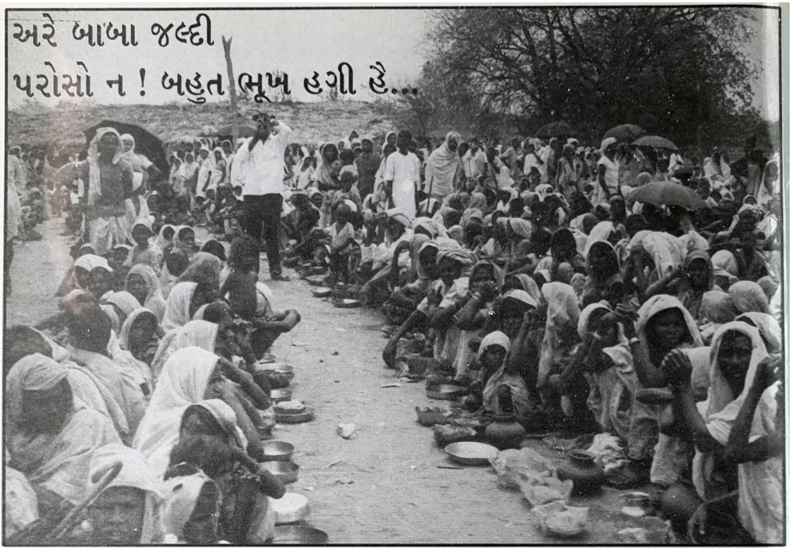

અરે બાબા જલ્દી
પરોસો ન ! બહુત ભૂખ હગી હૈ...

યા સર્વ ભૂતેષુ તુષ્ટિરૂપેણ સંસ્થિતઃ નમઃ તસ્યૈ નમઃ તસ્યૈ.....

અહં વૈશ્વા નરો ભૂત્વા પ્રાણીનાં દેહમાશ્રિતઃ....

પ્રાણાપાન સમાયુકતઃ પચામ્યન્નં ચતુર્વિધમ્.....

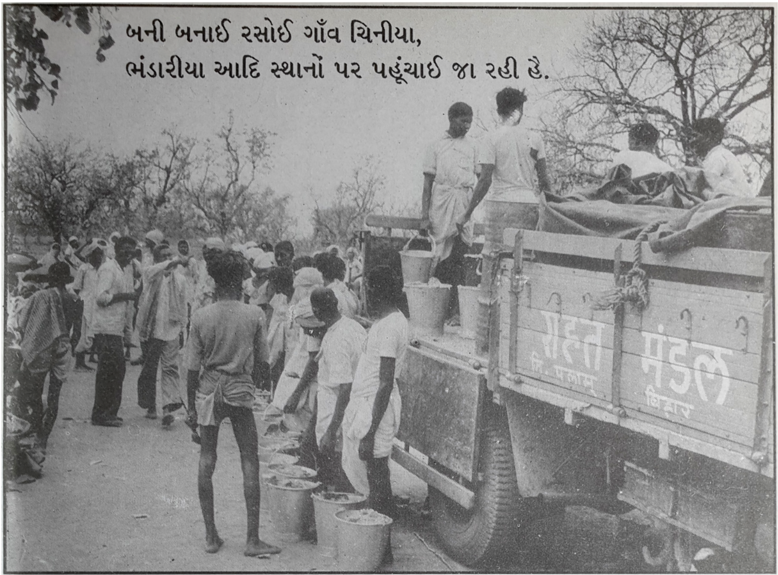

બની બનાઈ રસોઈ ગાઁવ ચિનીયા,
ભંડારીયા આદિ સ્થાનોં પર પહૂંચાઈ જા રહી હૈ.

राहत मंडल
जि. पलामू
बिहार

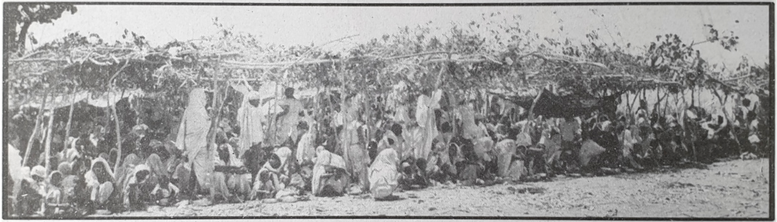

રસોઈ ઘરમેં શ્રી અરવિંદભાઈ કી પ્રથમ મુલાકાત...

અનંતપુર મેં શ્રી ગુરુદેવ

ગુરુદેવ સ્વયમ્ અપને શિષ્ય કો ઢૂઁઢ લેતે હૈં

૬–૪–૬૭. એક સ્થાનિકભાઈને પ્રશ્ન કિયા :– ઐસા સુના હૈ કિ ગુરુદેવ ખુદ હી અપને શિષ્ય કો ઢૂઁઢ લેતે હૈં. ક્યા યહ બાત સચ્ચી હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– બિલકુલ સચ્ચી હૈ. પૂર્વજન્મોં કી વિપુલ કમાઈ અર્થાત્ આત્મિક સંપત્તિ–દૈવીસંપત્તિ કે સાથ જો જન્મતા હૈ ઉસ કો યહ બાત લાગૂ હોતી હૈ. ઐસી ઉન્નત આત્મા કો દુઃખ યા વૈરાગ્ય કા કોઈ ભી કારણ ન હોને પર ભી ગુરુ મિલન કી અપૂર્વ પ્યાસ રહતી હૈં. કોઈ લૌકિક વ્યવહાર મેં ઉસ કો આકર્ષણ નહીં હોતા હૈ. ઐસે કે સામને ગુરુદેવ સ્વયમ્ પ્રકટ હોતે હૈં, ઔર ઈસ પ્રકાર અપને શિષ્ય કો ગુરુદેવ સ્વયમ્ ઢૂઁઢ લેતે હૈં– યા શિષ્ય કો અપને પાસ ખિંચ લેતે હૈં.

પર, પ્રક્રિયા એક સી નહીં હોતી હૈં. કભી કિસ પ્રકાર સે, તો કભી કિસ પ્રકાર સે. પરન્તુ ગુરુદેવ સ્વયમ્ અપને શિષ્ય કો પકડ લેતે હૈં. સાધૂ, મકોડા, મૌત ઔર મગર એક બાર જિસ કો પકડતે હૈં– ઉસ કો ફિર છોડતે નહીં હૈં. પ્રપન્ન કો અપને સમાન કર હી દેતે હૈં.

ગુરુપ્રાપ્તિ સે શિષ્ય કે જીવન મેં અનાયાસ અત્યન્ત પરિવર્તન હો જાતા હૈ. ઈસ પ્રકાર કા પરિવર્તન હોના હી ગુરુદેવ કી પ્રાપ્તિ કી પ્રતીતિ હૈં.

ગુરુદેવ પ્રપન્ન શિષ્ય કે અશુભ સંસ્કારોં કા નાશ કરને કી પ્રક્રિયા કરતે હી હૈં. ફિર ભી સબ શિષ્ય કો ગુરુદેવ કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ ઐસા ભી નહીં હૈ. સ્થૂલભાવ સે તો સબ શિષ્યોં કો ગુરુપ્રાપ્તિ હો ગઈ હૈં ઐસા કહા ઔર સમઝા જાતા હૈં, લેકિન વસ્તુતઃ ઐસા નહીં હોતા હૈં. જિન શિષ્યોં કો યથાર્થ મેં ગુરુદેવ કી પ્રાપ્તિ હુઈ હોગી– ઉન કે જીવન મેં ગુરુદેવ ઓતપ્રોત હો જાયેંગે. ઐસે શિષ્યોં કે મન, ચિત્ત, બુદ્ધિ, હૃદય ઔર દૃષ્ટિ– સબ પ્રકાર સે બિલકુલ પલટ જાયેંગે. પરિણામ યહ હોતા હૈ કિ ઈનકી પ્રત્યેક ક્રિયામેં રહન–સહન મેં, ચલને–ફિરને મેં સોતે–જાગને મેં– સબ મેં ગુરુદેવ કી સ્મૃતિ રહતી હૈ, યા ગુરુદેવમય હો જાતે હૈં.

ગુરુદેવ સદૈવ ઈન કે સાથ મેં હોતે હૈં. ઔર ઈનકો હમેશા અપને ગુરુદેવ કી પ્રાપ્તિ કી મસ્તી બની રહતી હૈં.

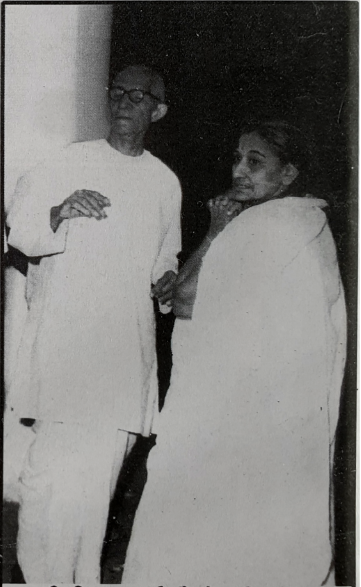

શ્રી હરિભાઈ નથવાણી ઔર ડૉ. કુ. કિષ્ણાબેન

મેરા સિધ્ધાંત હૈં કિ પ્રાણ રહતે દૂસરેકા હિત કરના

શ્રી અરવિંદભાઈ પ્રથમ બાર શ્રી ગુરુદેવકે દર્શનકો આયે. સાથમેં મધુભાઇ, કરશનભાઇ હૈં. કેમ્પ કી વ્યવસ્થા ઔર કાર્યકે નિરીક્ષણ કરને કે બાદ વો શ્રી ગુરુદેવ કે પાસ આયે– સબને પ્રણામ કિયે.

સુબહ આઠ બજે શ્રી અરવિંદભાઇ, કુમુદભાઇ, સુશીલાબહન, ઉષાબહન શ્રી ગુરુદેવકે દર્શન કો આયે. આપસ મેં–કેમ્પ કે સંદર્ભ મેં ચર્ચા હુઇ.

અરવિંદભાઈ :– કેમ્પ મેં ક્યા જરુરત હે મહારાજજી ? ખર્ચકે વિષય મેં કોઈ ચિંતા નહીં કરના.

શ્રી ગુરુદેવ (હઁસકર) :– ધીરે સે– હમેં ૨૨ હજાર ક્વિન્ટલ અનાજ કી જરુર હૈં.

અરવિંદભાઈ : (દોનોં હાથ જોડ–સ્વીકૃતિસે) : બાબા ઔર ક્યા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ગરીબોં કે અંગ ઢંકને કે લિયે કપડા.

અરવિંદભાઈ :– ઔર ક્યા આજ્ઞા હૈ, બાબા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– બાંધકામ કે લિયે ટાટ કી જરુરત હૈ. ઈસકે અભાવ કે કારણ નયા કેમ્પ નહીં બન પાયા હૈં.

અરવિંદભાઈ :– બાબા ! ઔર કુછ.

શ્રી ગુરુદેવ : રસોઇ બનાને કે લિયે બડે બરતનોં કી કમી હૈં.

અરવિંદભાઈ : ઔર કિસ ચીજ કી આવશ્યકતા હે, બાબા !!

સ્થિર–પ્રેમભરી નિગાહ સે શ્રી ગુરુદેવ અરવિંદભાઇ કો નિહારતે રહે. અરવિંદભાઈ કી દૃષ્ટિ ભી દર્શન મેં સ્થિર બની રહી, ૧૦–૧૫ સેકન્ડ. મસ્તક ધરતે શ્રીચરણો મેં પ્રણામ કિયા. શ્રી ગુરુદેવને પ્યાર–દુલાર સે અપના શ્રીવરદ હસ્ત અરવિંદભાઇ કે મસ્તક પર ફિરાતે રહેં ઔર કહા :– અરવિંદભાઇ ! ભગવાન સદૈવ સુખી વ ખુશી રખેં...અબ સબ હો ગયા. આપકા અન્નદાન નહીં હૈ; પ્રાણદાન હૈં. ઔર વહ ભી એક દો વ્યક્તિ કે નહીં, પરંચ કઇ હજારો પ્રાણોં કી રક્ષા હો રહી હૈં. મનુષ્યોં કી તો હમ ગિનતી ભી કર લેતે હૈં, લેકિન કુત્તે, બૈલ, ગૌએં, ભૂઁડ, ઘોડે આદિ પશુ ઔર ચિડિયાઁ–કૌએ જૈસે પક્ષી ભી ન જાને કિતની સંખ્યા મેં પ્રાણરક્ષા કર પાતે હૈં સમષ્ટિ રસોડે સે.

ગુરુદેવ અપને શિષ્ય કો ઢૂઁઢ લેતે હૈં.....

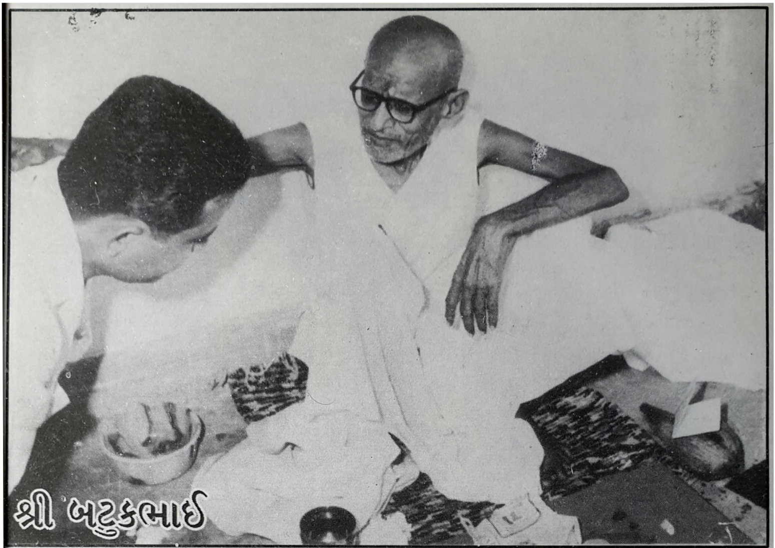
શ્રી બટુકભાઈ

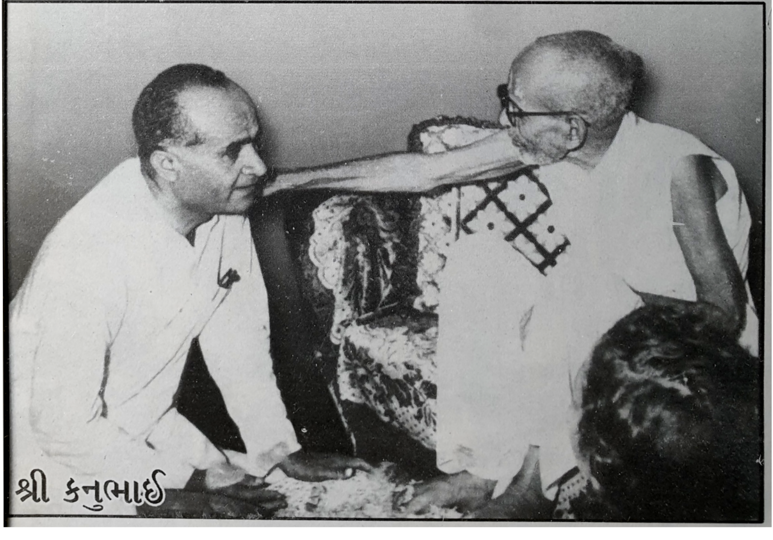
શ્રી કનુભાઈ

हरी कनु गीधर वडुक बापू मथुरा दास। वेदराम रक्षा क्रियो मानव धर्म प्रकाश।। रणछोड धाम
२।११।६८ नूतन वर्ष
२४

નેત્રયજ્ઞ

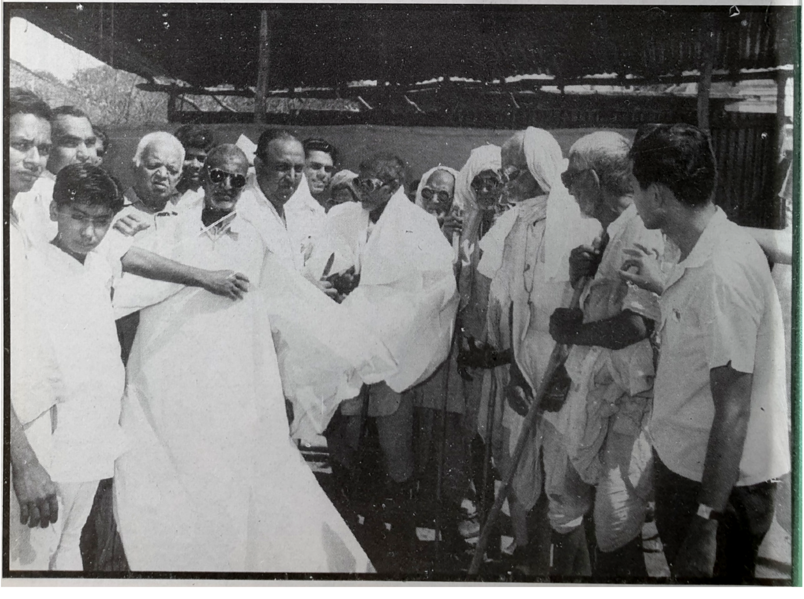

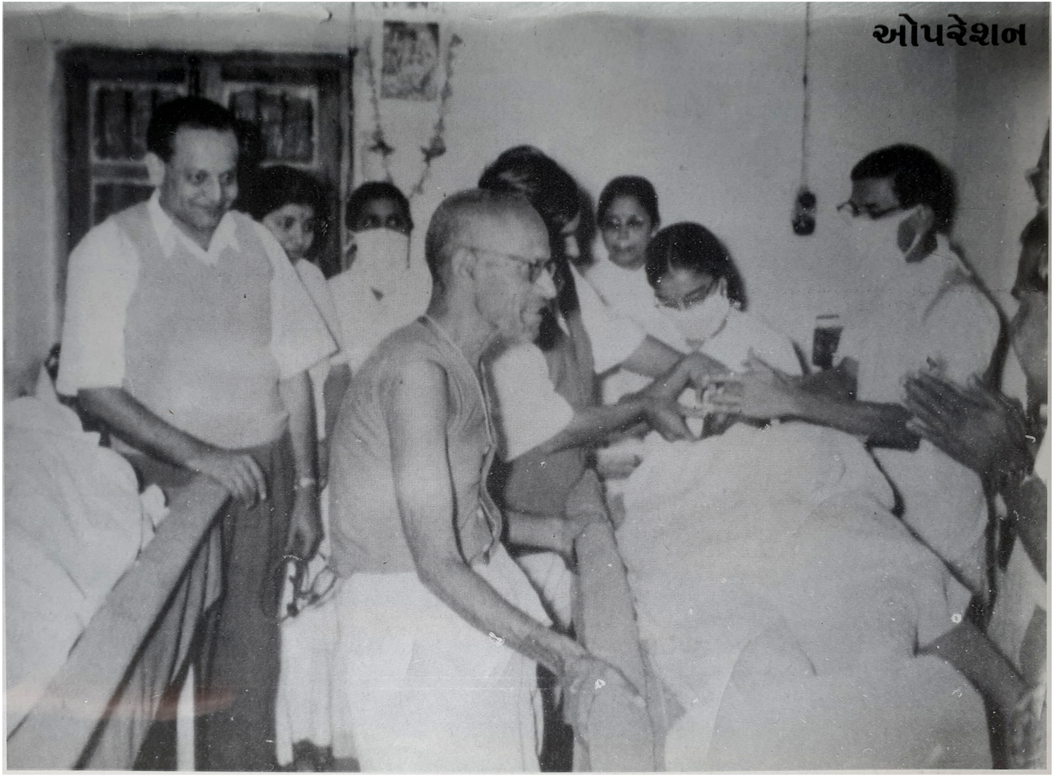

ઓપરેશન

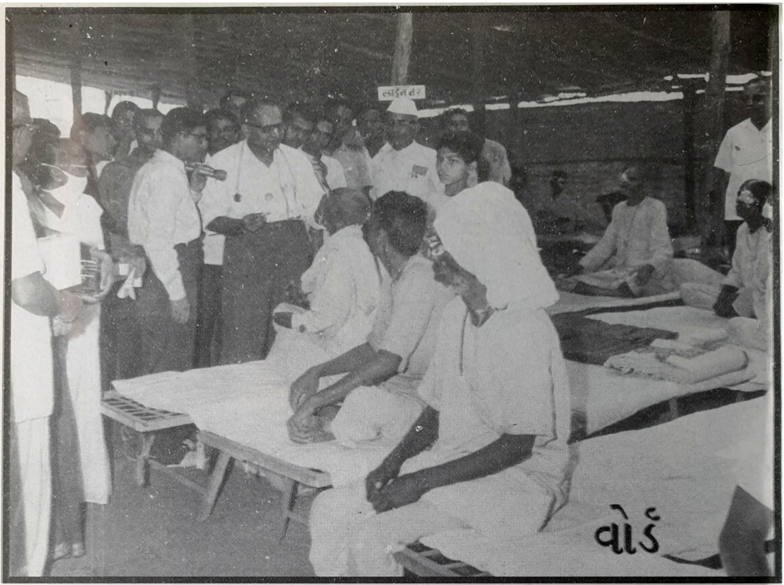

વોર્ડ

મરીજોંકો વિદાય

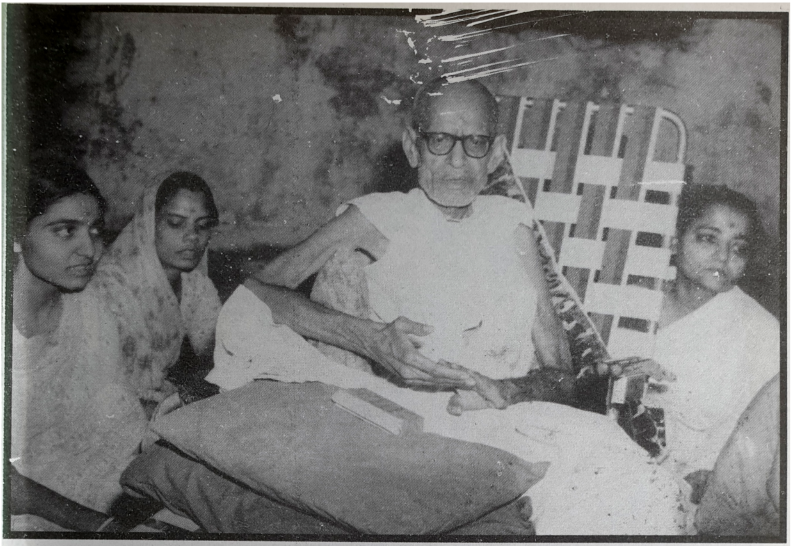

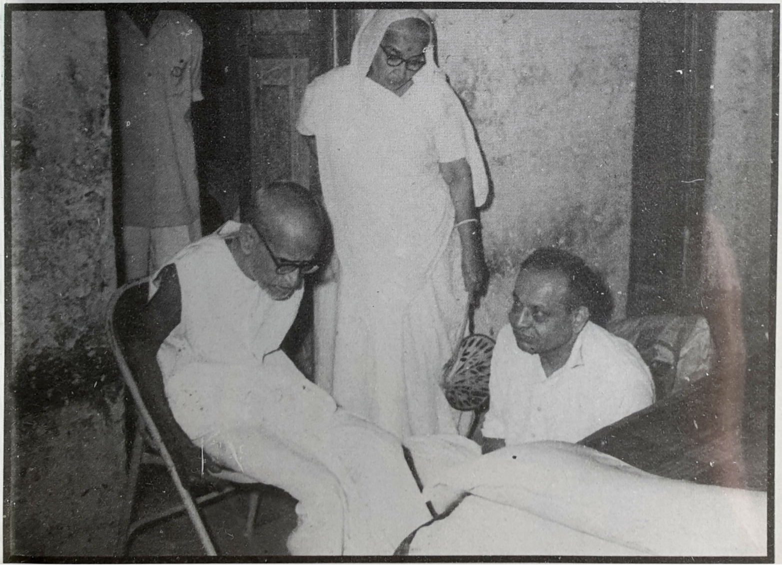

વસ્ત્ર વિતરણ...

બિહાર રાહત કાર્ય પૂરા હોને તક ભાત નહીં ખાનેકી શ્રી અરવિંદભાઈ કી પ્રતિજ્ઞા કી પૂર્ણાહુતિ કરાતે હુએ શ્રી ગુરુદેવને સ્વહસ્તસે ભાત પરોસે.

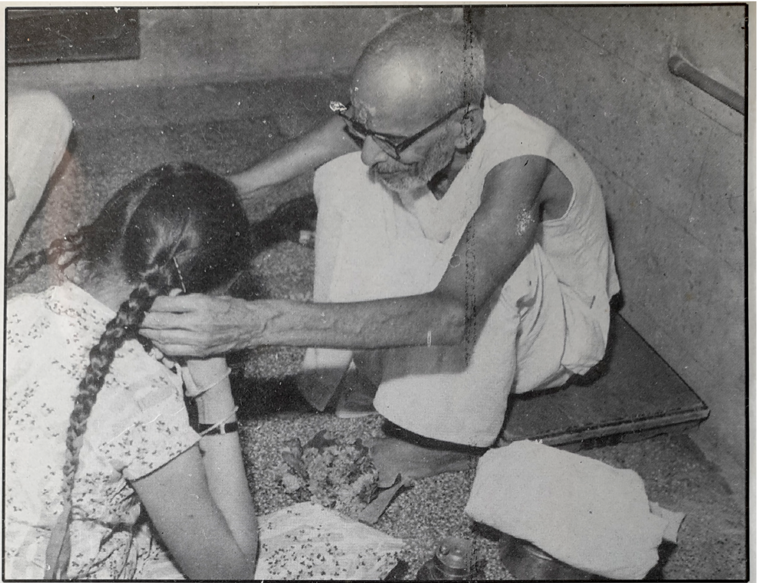

યો મંત્રઃ સ ગુરુઃ સાક્ષાદ્ યો ગુરુઃ સ હરિઃ સ્વયમ્ ॥

ઐસે હી ભાઈ, યહાઁ પર તો આપ લોગ સબ કહતે હૈં કિ હમ સેવા કરેંગે. પરન્તુ પીછે તુરંત પર્ણકુટિ કી બાતેં હોને લગેગી. યે ઈતના હી અચ્છા કરતી હૈં કિ ઈશ્વર આરાધના કરતી હૈં.

અબ મૈં આપ સે બિદા લે રહા હૂઁ. ઔર બહુત દિન કે લિયે જા રહા હૂઁ. આપ યદિ વહાઁ સેવા કરને આયેંગે તો મૈં આપ સે ફિર મિલૂઁગા. શ્રીરામ....

શ્રી ગુરુદેવ :– બનારસ, ૫–૩–૬૭. સંપત્તિવાન–શ્રીમંતો કે પ્રતિ દ્વેષ વ રોષકા પ્રચાર આજકલ બહુત જોરશોર સે હો રહા હૈ. સંપત્તિકા એક સા બટવારા કરને કે પશ્ચાત્ ભી સબ કે પાસ એક સી સંપત્તિ નહીં ટીકેગી. ક્રિયાશક્તિ, બુદ્ધિશક્તિ સબ કી અપની અપની અલગ અલગ રહેગી હી. ઉસકા તો બટવારા નહીં કર પાઓગે !

વિશેષ મેં, ભગવાનકા શાસન પૂર્ણન્યાયી વ કાનૂન બદ્ધ હૈં. પ્રત્યેક મનુષ્ય કો અનુચિત–અધર્મ આચરણ કી, અપરાધ કી, પાપકર્મ કી, શિક્ષાદંડ મિલતા હી રહતા હૈં.

સત્ત્વગુણપ્રધાન મનુષ્ય દેવતાઓં કે પ્રિય હોતે હૈં. પ્રમાદી, હિંસક, રાગ–દ્વેષી, તમોગુણપ્રધાન મનુષ્ય ઉન્નતિ વ સંપત્તિ પ્રાપ્ત નહીં કર પાયેગા. જો અપને કર્તવ્યોં કે પાલન મેં સદૈવ જાગ્રત હૈં, કાર્ય વ કર્મ કરનેમેં સદૈવ તત્પર હૈં– અર્થાત પ્રમાદી નહીં હૈં– વહ સદૈવ પ્રસન્ન ચિત્ત સે ઉત્સાહપૂર્ણ જીવન જીતા હૈ.

ગઢવાહ, ૬–૩–૬૭. સુબહ બનારસ સે નિકલેં. દોપહર કે કરીબ ગઢવાહ પહુઁચ ગયે.

બૈઠક બડી બન[illegible] બિહાર મેં

૭–૩–૬૭ કો ભી ગઢવાહ મેં હી રહેં. રંકા કે રાજા સાહબ–ઠાકુર ગિરિવરપ્રસાદ નારાયણ– રંકા મેં બગીચાકા અપના "લાલ બંગલા" શ્રી ગુરુદેવ કે નિવાસ કે લિયે ખાલી કરવા રહે હૈં ઔર સ્વયંસેવક ભાઈ સાફ કરવા રહે હૈં. રાજાસાહબ કે મહલકે બાહર વિશાલ મૈદાન રસોઈઘર, ચક્કીઘર, બીજલીઘર, કોઠાર, સંતનિવાસ, સ્વયંસેવકભાઈઓં કે લિયે નિવાસ, દ્રરિદ્રનારાયણ કી પંગત કે લિયે જગહ કી સફાઈ– ઈત્યાદિ તૈયાર હો રહે હૈં.

અભી શ્રી ગુરુદેવને કહા હૈ કિ કલ યહાઁ ભોજન કરને કે બાદ હી હમ લોગ રંકા ચલેંગે ઔર વહીં ૮ માસ કે લિયે સ્થાઈ આસન લગાયેંગે. યહાઁ

બાજાર હૈં. આપ લોગોં કો આવશ્યક ચીજેં ખરીદના હો તો ખરીદ કરલેં. રંકા મેં સબ મિલેગા નહીં. છોટા દેહાત હૈં.

રંકા, ૮–૩–૬૭. ગઢવાહ સે આજ રંકા પહુઁચે– બગીચા મેં લાલ બંગલા મેં શ્રી ગુરુદેવ પધારેં. બડા હી વિશાલ બંગલા હૈ. ઈસ કે બીચ મેં વિશાલ હોલ હૈ. ઉસ કે દોનોં તરફ આમને સામને તીન તીન કમરોં કી કતાર હૈં. હોલ મેં સમષ્ટિ સભા કે સમય ભગવાનશ્રી કે (શ્રી ગુરુદેવ કે) બિરાજને કા તખત રખા ગયા હૈ. હોલ કે એક તરફ કે દો કમરે પૂ. શ્રી કે લિયે સ્નાન, ભોજન, શયન આદિ કે લિયે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ કે આરામ, શયન કે કમરા મેં એક તખત પર ગદ્દી, તકિયા, રુમાલ, આદિ રખે ગયે હૈં. બગલ મેં એક છોટે ટેબલ પર પાની કા ગિલાસ, કફદાની, કાન સાફ કરને લકડી કી સલાઇ કી ડિબ્બી આદિ રખા ગયા હૈં.

તીસરે કમરે મેં શ્રી મથુરાદાસભાઈ કા ઉતારા હૈ. સામને કે તીન કમરો મેં એક મેં કૃષ્ણાબહન, દૂસરે મેં મૈં ઔર તીસરે મેં બાસાહબ કા ઉતારા હૈં..

બંગલા કે ચારોં ઓર વિશાલ કમ્પાઉન્ડ હૈ. સ્વયંસેવક ભાઈ–બહનોં કે નિવાસ કે લિયે ટાટ વ તાલપત્રીઓં કી છપરિયાઁ, કઇ રાવટી વ તઁબૂ ખડે કર દિયે હૈં. ઔર સમય સમય પર નયી નયી છપરિયાઁ વ રાવટી લગતી હી રહી. કોઈ કોઈ ગાઁવ મેં (રંકા મેં) ભી ઠહરે હૈં.

સમષ્ટિ રસોઇઘર લાલબંગલા સે કરીબ ૧ા–૧ાા ફર્લાંગ કી દૂરી પર હૈ. વહાઁ ભી કઇ છપરિયાઁ, રાવટી, તઁબૂ, ખડે હો રહે હૈં. સામને કે મકાનો મેં ભી સ્વયંસેવક ભાઇ ઠહરે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને દિનભર મેં બાબુભાઇ કો પૂરા પ્લાન સમઝા દિયા હૈં. બાબુભાઇને પૂરા કેમ્પ ખડા કરવાયા હૈં. નેત્રયજ્ઞ કે કેમ્પ હમેશા વે હી તેયાર કરવાતે રહે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ હમેશા ઉન કે બારે મેં કહતે હૈં કિ બાબુભાઇ તો હમારે એક નંબર કે– ફર્સ્ટ ક્લાસ સિવિલ એન્જિનિયર હૈં . (શ્રી ગુરુદેવ કલ સુબહ મોટર સે અમદાવાદ કે લિયે પધારેંગે. કૃષ્ણાબહન, બાસાહબ સાથ મેં જાયેગી.)

૯–૩–૬૭, અમદાવાદ પધારતે સમય શ્રી ગુરુદેવને મુઝે કહા :– દેખો કુમુદ, એક સ્થાનિક ભાઇ કો કહા હૈ– ઈસીલિયે વે તુમ્હારે વાસ્તે તખત દે જાયેંગે, તો તખત ઉપયોગ મેં લેના. તખત મેં શાયદ ખટમલ હોં તો મીટ્ટી કે તેલ મેં પીસી હુઇ મિર્ચ કો ઘોલકર તખત કી ચારોં ઓર ઔર નીચે–ઊપર રુઈ સે

લગા દોગી તો ખટમલ ભગ જાયેંગે ઔર વાપિસ નહીં આયેંગે.

કલ્પતરુ પ્રાસાદ કે શિલાન્યાસ

અમદાવાદ, ૧૩–૩–૬૭, શ્રી ભાગવત્ વિદ્યાપીઠ કે શ્રી કલ્પતરુ પ્રસાદ કા ભૂમિપૂજન ઔર ખાતમુહૂર્ત શ્રી ગુરુદેવ કે પુનીત કરકમલોં દ્વારા સંપન્ન હુઆ. પૂ. શ્રી કૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રીજી કી હાર્દિક પ્રાર્થના કી પૂર્તિ શ્રી ગુરુદેવને અત્યન્ત પ્રસન્નતા સે કી.

શ્રી કૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રીજીકા શ્રીમદ્ ભાગવત કથા કે ભાગવતાચાર્યોં મેં એક અનુપમ સ્થાન હૈં. કથા કે માધ્યમ સે અનેકાનેક વિદ્યાર્થીગણ, ઔર આમ જનતાકા સંપર્ક હુઆ. ઉન કો માલૂમ હુઆ કિ છાત્ર–વિદ્યાર્થીઓં મેં સંસ્કારોં કી ભૂખ હૈં. વિચાર આયા કિ ઉન કી સંસ્કારક્ષુધા પિપાસા કો પુષ્ટ કરને કા એક પવિત્ર "કાર્યક્ષેત્ર" ચાહિયે. ઔર વ્યાસ મહર્ષિકા અનુસરણ કર કે સંસ્થા કો નામ દિયા "શ્રી ભાગવત વિદ્યાપીઠ". શિક્ષા, સંસ્કાર, સ્વાસ્થ્ય ઔર સંશોધન યે ચાર લક્ષ્ય રખા ગયા.

શ્રી શાસ્ત્રીજી કે શબ્દો મેં :–

સત્ય મેં હી શ્રી ભાગવત્ વિદ્યાપીઠ કા નિર્માણ ભગવાનને હી નિશ્ચિત કિયા હૈં, ઔર કાર્યકલાપ કો સાકાર કરનેકે લિયે દિવ્ય ક્ષેત્ર ભી ભગવાનને હી નિશ્ચિત કર દિયા. ગુજરાત કે વડોદરા, વિદ્યાનગર, સાબરકાંઠા, તુલસીશ્યામ, ડાકોર આદિ અનેક સ્થાન કે મુમુક્ષોં કી ઓર સે નિમંત્રણ મિલે. યે સબ સ્થાન ઉત્તમ હી હૈં, ફિર ભી કિસ સ્થલ પર કાર્યારંભ કરેં ! ઈસકા નિર્ણય નહીં હોતા થા. ભગવાન કી પ્રેરણા સે વિચાર આયા કિ સંતો શ્રી હરિ કે મુખારવિંદ હૈં. ભગવાન અપને મનોરથોં કો સંતો કે મુખ સે પ્રકટ કરતે હૈં. ઈસલિયે સંતો કો પૂછને કી પ્રતીક્ષા મેં થા. ઈતને મેં નર્મદાતટ સ્થિત "નારેશ્વર" નિવાસી પૂ. શ્રી રંગઅવધૂતજી કા દર્શનલાભ નારેશ્વર મેં પ્રાપ્ત હુઆ. રાત્રિ કે સત્સંગ કી સમાપ્તિ કે બાદ પ્રશ્ન પૂછને કો જા રહા થા– ઉસી ક્ષણ આપશ્રી બોલે :– " કિસ ભૂમિ લેના– યે વિચાર છોડ દો. ચિંતામણિ શ્રી હરિ ભગવાનને હી સ્થલ નિશ્ચિત્ કિયા હૈ, વે જો સ્થાન દેવેં વહ સ્થાન લેના. ભગવાનને નિશ્ચિત્ કી હુઈ ભૂમિ ભગવાન સ્વયં બતાયેંગે. આજ્ઞા હુઈ કિ ચિંતા ન કરના, ચિંતામણિ શ્રી હરિ સબ કરેંગે, આરામ સે જાઓ. મૈંને વિદાય લી."

સ્થાન કી પ્રતીક્ષા મેં હી થા. ઈતને મેં એક દિન પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી

બાપૂ કે દર્શન કો મુંબઈ જાને કા હુઆ. આપ કે સાન્નિધ્ય મેં બૈઠા. આપશ્રીને ભાગવતજી કે શ્લોકો ઔર રામાયણ કી ચૌપાઈ ગાને કી આજ્ઞા દી. આજ્ઞાકા પાલન હુઆ. આપશ્રી કે પાસ ભગવાન કે ગુણગાન સે બાની સફલ હુઇ, સાર્થક હુઇ.

પ્રણામ કર કે ઉઠને કી તૈયારી કર રહા થા, ઉસી વક્ત કૃપાસિંધુ બાપૂ સ્વયં બોલે :– શ્રી ભાગવત વિદ્યાપીઠ કી સ્થાપના કરને કે લિયે કૌન સી ભૂમિ નક્કી કરેં– યે ચિંતા છોડ કે ભગવાન પર છોડ દો. ચિંતામણિ ભગવાનને ભૂમિ નિશ્ચિત્ કી હી હૈં. ભગવાન સ્વયં ભૂમિ દેંગે. પૂ. બાપૂ કે ઔર શ્રી રંગઅવધૂતજી કે બચન એક હી થે.

સમય આને પર સ્થાન નિશ્ચિત્ હો ગયા– સોલા ગામ. અબ, શિલાન્યાસ વિધિ કા સમય આ રહા થા. “મદ્રાસ કે પાસ કિસી એક જંગલ મેં કાઠપડી ગાઁવ મેં” પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ એકાંતવાસ મેં બિરાજે હૈં– ઐસે સમાચાર કિશોરભાઇ ભટ્ટ નામ કે ભકત સે મિલા. કિશોરભાઇ ભી પૂ. મહારાજ કો ઢૂંઢને કો જા રહે થે. ઉનકે સાથ મૈંને મહારાજશ્રી કો એક વિસ્તૃત પત્ર ભેજા. કિશોરભાઇ ભગવત્કૃપા સે પૂ. મહારાજશ્રી કે પાસ પહુઁચે. મેરા પત્ર કિશોરભાઇને અભી દિયા હી નહીં થા– ઉસકે પહલે પૂ.શ્રી ને કહા કિ શાસ્ત્રીજીકા પત્ર લાયે હો, વહ મુઝે દે દો. કિશોરભાઇને પત્ર દિયા. પૂ. મહારાજશ્રીને કહા :– શાસ્ત્રીજી સે કહના કિ ભાગવત કથા છોડકર મુઝે મિલને કો યહાઁ ન આવે. વે જહાઁ ભી હોંગે વહાઁ પર મૈં ઉસ કો મિલૂઁગા.

સમાચાર સુનકર મુઝે ચિંતા બની રહી કિ “મૈં હર સપ્તાહ મેં ગાઁવ બદલતા રહતા હૂઁ, મુઝે મહારાજશ્રી કહાઁ ઢૂંઢેંગે ?”આપશ્રી મિલને કો આવે યહ ક્યા ઉચિત હોગા ? બાદ મેં મેરી અમદાવાદમેં ભાગવત કથા હો રહી થી. ઉસી સમય મુંબઈ સે ઉદયકાન્ત ઠાકરશી કી ઓર સે બધાઇ મિલી કિ પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ મુંબઈ પધારેં હૈં ઔર શ્રી દેવકરણભાઇ તન્નાજી કે ઘર બિરાજે હૈં. પૂ.શ્રી કી આજ્ઞા થી કિ કથા છોડકર મિલને કો નહીં આના; ફિર ભી મન નહીં માના. મૈં પ્લેન સે મુંબઈ પહુઁચા, પૂ.શ્રી કો દંડવત્ પ્રણામ કર કે નિમંત્રણ નિવેદિત કિયા.

પૂ. મહારાજશ્રીને અતિ પ્રસન્ન મુખમુદ્રા સે કહા :–

“ભગવાન કી કથા છોડકર ક્યુઁ આયા ? મૈં હી અમદાવાદ સ્વયં આકર મિલનેવાલા થા” મૈં :– “બાપૂ ! યહ તો આપકી મહતી કૃપા હૈ. પરંતુ પિતા કે

પાસ દૌડતે આને કી ઈચ્છા પુત્ર કો નહીં હોતી ?" હઁસ કર આપશ્રી બોલે– ' 'અચ્છા ! મુહૂર્ત કબ હૈ ? કહો". મૈં :– ફાલ્ગુન શુક્લ દ્વિતિયા, સોમવાર, તા. ૧૩–૩–૬૭ કો. પૂ. શ્રી :– અચ્છા ! મૈં સમય પર આ જાઉઁગા.

પ્રાર્થનાભાવ સે મૈંને કહા કિ મૈંને સુના હૈં કિ આપશ્રી તા. ૨૫ ફરવરી કો અમદાવાદ સે હો કર બિહાર અકાલ રાહતકાર્ય કે લિયે પધાર રહે હૈં, તો આપશ્રી તા. ૧૩ માર્ચ કો ઇતની દૂરી સે પધારને કા શ્રમ ન લે, પરંતુ તા. ૨૫ કો હી સ્થાનભૂમિ પર શ્રીચરણ પધરાવેં. યહ પ્રાર્થના હૈં.

સુનતે હી એક નજર સે, આશિષભરે નેત્રોં સે મેરી ઓર નિહારતે રહેં. ફિર બોલે– "જો મુહૂર્ત નિશ્ચિત્ હુઆ વહ ભગવાન કા હી આદેશ હૈ. શાસ્ત્ર કી આજ્ઞા ભગવાન કી આજ્ઞા હૈ. યદિ મુઝે ભગવાન કી સેવા કરના હૈ– તબ મુઝે ઉસી દિન, ઉસી સમય હી આના ચાહિયે. ભગવત્કાર્ય મેં શ્રમ ક્યા હૈ ? ઈસલિયે તા. ૧૩ કો અવશ્ય આઊઁગા. કિસ દિન મુહૂર્ત હૈ– વહ મુઝે લિખ કે દો." કાગજ કી ખોજ કરને પર ભી લિખને કો કાગજ નહીં મિલા. એક ભાઇને બસ કી ટિકટ દિયા– ઉસ કે પૃષ્ઠ ભાગ પર મૈંને લિખકર દિયા– શિલાન્યાસવિધિ ફાલ્ગુન શુક્લ દ્વિતિયા, સોમવાર, તા. ૧૩–૩–૬૭, પ્રાતઃકાલ ૯ બજે. આપશ્રીને છોટા સા ચિટ અપને પાસ કી શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતાજી મેં સમ્હાલ કે રખ દિયા.

મૈંને પુનઃ વિનય કિયા કિ કિસ તારીખ કો આપ બિહાર સે યહાઁ પધારનેકા પ્રયાણ કરેંગે, યહ મુઝે જ્ઞાત હોગા તો પ્લેન યા ટ્રેન કી ટિકટ કા પ્રબંધ મૈં કરુઁગા યા તો મોટર કી વ્યવસ્થા કરકે સેવા કરને કો ભાગ્યશાલી બનૂઁ.

સુનતે હી પૂ. શ્રી ને કહા :– "બેટા ! તેરે ઘર નહીં આના હૈ ! મુઝે તો ભગવાન કે ઘર, ભગવાન કી સેવા કે લિયે આના હૈ; મેરે લિયે ટિકટ કા કોઇ પ્રબંધ કરના નહીં. સબ ભગવાન કરેંગે, તૂઁ ચિન્તા નહીં કરના." "મૈં અવશ્ય આઊઁગા" તીન બાર ઐસા કહા.

પૂ. મહારાજશ્રી ૫ યા ૭ તારીખ કો બિહાર (રંકા) પહુઁચે. વહાઁ પર અન્નક્ષેત્રકા પ્રારંભ કર કે ૮ માર્ચ કો મોટર સે નિકલે, ઔર માર્ગ મેં અનેક કષ્ટ સહતેં ૧૨ તારીખ કો રાત દો બજે અમદાવાદ પધારેં. પૂ. શ્રી "સોલા ગાઁવ પધાર રહે હૈં"– સમાચાર અખબારોં સે સબને જાના, ઈસલિયે તા. ૧૨ સુબહ સે હજારોં લોગ "બાપૂ કે આને કે બાદ દર્શન કરકે અન્ન–જલ લેંગે", ઐસે વ્રત લેકર પ્રતીક્ષા કર કે બૈઠે રહેં. સબ કો ચિંતા હોને લગી કિ પૂ. શ્રી તા. ૧૨ સુબહ

કો પધારનેવાલે થે અબ તક ક્યોં નહીં પધારેં ? રાસ્તે મેં કુછ હુઆ તો નહીં હોગા ! ઈસ પ્રકાર ચિંતા સબ કો સતાતી રહી.

રાત્રિ કે ૧૨ બજ ગયે. ટ્રસ્ટીલોગ ચિંતા મેં ડૂબ ગયે– પૂ. મહારાજશ્રી તો નહીં પધારેં. અબ, સુબહ ક્યા કરેંગે ? મૈંને ઉન કો કહા કિ મેરે પુણ્ય યા શ્રદ્ધા સે શાયદ પૂ. બાપૂ ભલે ન પહુઁચે, પરંતુ આજ સુબહ સે વ્રત કે સાથ જો બૈઠે હૈં– ઉન ભક્તસમૂહ કી શ્રદ્ધા હી પૂ. બાપૂ કો યહાઁ ખિઁચકર પધરાયેંગે. ફિર ભી પૂ. બાપૂ કી અનુપસ્થિતિ મેં જો ભી સંત હાજિર હોંગે ઉસકો પૂ. બાપૂકા સ્વરુપ સમઝકર ઉનકે હાથોં સે શિલાન્યાસ કરવાયેંગે. પ્રાતઃકાલ સબ કુછ મંગલ હોગા.

તાપ તો બિહાર મેં હૈ

ટ્રસ્ટીગણ બિદા હુએ, ઔર મૈં હરિનામ સ્મરણ મેં બૈઠા. દામોદરભાઈને ફોન સે મુઝે બધાઈ દેતે કહા :– "અભી અભી પૂ. મહારાજશ્રી પધારેં હૈં. આપશ્રીને ઘર મેં ચરન રખતે હી આજ્ઞા દી કિ શાસ્ત્રીજી કો ફોન કરો કિ ચિંતા ન કરેં, મૈં યહાઁ આ ગયા હૂઁ." ટ્રસ્ટી ચતુરભાઈ સ્વયં મોટર લેકર આયે ઔર રાત્રિ–૨ બજે પૂ.શ્રી કો ઉતારે પર પધાર લાયે. પૂ. શ્રી ને સ્નાન કિયા, ઉપવિત બદલા, સંધ્યા કિયા, ઔર થોડા દૂધ કા પ્રસાદ લિયા; કરવટ બદલકર વિશ્રામ કિયા. ઔર પ્રાતઃ ૪ બજે તો હજારો દર્શનાર્થીઓં સે પૂ. શ્રી ઘિર ગયે. પ્રાતઃ ૮ કે પહલે શ્રી ભાગવત વિદ્યાપીઠ કે પુનીત પ્રાંગણ મેં મંચ પર પૂ. મહારાજશ્રી કલ્પતરુ પ્રસાદ કે શિલાન્યાસ અવસર પર ભૂમિમૈયા કે પૂજનાર્થ પધારેં.

મધ્યાહ્ન ૧૨ તક ધાર્મિક–શાસ્ત્રોક્ત વિધિ પ્રેમપૂર્ણ સંપન્ન કરકે ઉતારે પર પધારેં. દો બજે તક બિહાર અકાલગ્રસ્ત દરિદ્રનારાયણોં કી સેવા કે બારે મેં હર પ્રકાર કી ચર્ચા–પરામર્શ, વ્યવસ્થા કર કે પ્રસ્થાન કે લિયે મોટર મેં બિરાજેં. તબ મૈંને પ્રાર્થના કી :– મહારાજશ્રી ! ઐસે તાપ મેં આપશ્રી ન પધારનેકી કૃપા કરેં, દિન ઢલને કે સમય શિત વાતાવરણ બને તબ પ્રસ્થાન કરેં તો અચ્છા રહેગાઃ આપશ્રીને તુરંત કહા– યહાઁ ક્યા તાપ હૈ ! તાપ તો બિહાર મેં હૈ ! વહ તાપ મુઝે બુલા રહે હૈ. ઈતને વચન કહકર પૂ. શ્રી બિહાર કી પીડા કે સહભાગી બનને કો પધાર ગયે. વિશ્વ કી વેદના કે સહભાગી ઔર પરમ ભાગવત–સંતો તો પૂણ્ય મંગલા માઁ ભારત કે આઁગન મેં હી મિલતે હૈં !!!

શ્રી કલ્પતરુ પ્રસાદ કે ભૂમિપૂજન ઔર શિલાન્યાસ વિધિ પ.પૂ. શ્રી

રણછોડદાસજી બાપુ ઔર પરમ ભક્ત શેઠ શ્રી કૃષ્ણરાજભાઈ ઠાકરશી કે વરદ હસ્તોં સે હુઈ. ઈસ સમય પૂ. બાપૂને વચનામૃત કહે :–

"જો અપને કો પ્રિય લગે વહ સર્વ કે લિયે કરના, ઔર જો અપને કો પ્રિય નહીં લગતા, વો દૂસરે કે લિયે કભી ન કરના– ઈતને મેં હરિ મિલેંગે."

ઈસ સ્થાપત્ય કો ૧૩ દ્વાર હૈં, પ્રસાદ કી સંગેમરમર કી દિવાલોંવાલે તીન ઉસ કે મજલે હૈં, ઔર ઉનકે ૯ ખંડ હૈં. પ્રસાદ કી દિવારોં પર શ્રીમદ્ ભાગવતજી કે ૧૮૦૦૦ શ્લોક, સદુક્તિયાઁ, ઔર શ્રુતિ સૂક્તેં અંકિત કિયે ગયે હૈં. પાઁચ હજાર લોક સત્સંગ મેં બૈઠ સકે ઐસી વિશાલતા હૈં. યહ પ્રાસાદ કલા–કૌશલ્ય, ભક્તિ, તત્ત્વજ્ઞાન, શાંતિ, સૌંદર્ય, શ્રદ્ધા, સાત્ત્વિકતા, દિવ્યતા ઔર ભવ્યતા આદિ કે કેન્દ્ર હૈં.

(પરિચય) શ્રી રંગઅવધૂતજી

આપશ્રી ઉચ્ચકોટિ કે આત્મદર્શી સિદ્ધ સંત પૂર્વાશ્રમ મેં "ગુજરાત વિદ્યાપીઠ"(અમદાવાદ) મેં પ્રાધ્યાપક થે. કડી સાધના–તપશ્ચર્યા કી હૈ આપશ્રીને. નંગે પાઁવ નર્મદાજી કી તીન બાર પરિક્રમા કરને કે બાદ નર્મદા (રેવા) જી કે તટ પર નારેશ્વર સ્થાન મેં સન્ ૧૯૨૫ સે બડે સુંદર આશ્રમ મેં બિરાજતે રહે. અપને પાસ આનેવાલો મેં સે કઈ દુઃખી ઔર આર્ત ભક્તોં કો શાંતિ ઔર ઈશ્વરીય, સાધના કે માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત હોતે રહતે થે. આપ ભગવાનશ્રી દત્ત કે પરમ ઉપાસક હૈં.

આપ હરિનામ સંકીર્તન કે હિમાયતી સંત ઔર અચ્છે કવિ ભી થે. સુંદરગ્રંથ– "ગુરુ લીલામૃત" ગુજરાતી ભાષા મેં આપને લિખા હૈ. આપ કે રચિત 'દત્તબાવની' કા ભાવિક લોગોં કે હૃદય ઔર જિહ્વા પર અચ્છા સ્થાન રહા હૈ. ભક્તોં કો દૃષ્ટિ સે આશીર્વાદ પ્રાપ્ત હો જાતા થા.

પરમ વૈરાગી ભર્તૃહરિ શ્લોકો મેં સે પસંદ કિયે શ્લોકોં પર સંસ્કૃત ભાષા મેં બાલભોગ્ય 'સદ્બોધ શતકમ્' કૃતિ ઔર "ઉપનિષદોં કી બાતેં" કી રચના કી હૈ. છાત્ર કાલ સે હી આપને યોગસાધના કા પ્રારંભ કર દિયા થા.

બાલ્યાવસ્થા મેં હી ગુરુ શ્રી વાસુદેવાનંદ સરસ્વતી મહારાજ કે ચરણશરણ આ ગયે થે. મરાઠી ભાષા કે "શ્રી ગુરુ ચરિત્ર"કા આપ નિત્ય પાઠ કરતે રહેં. "નિષ્કામ કર્મ કે સાથ ભગવન્નામ્ સ્મરણ ઈશ્વર કી સચ્ચી પૂજા હૈ" યહ આપકા સિદ્ધાંત થા. દેવદૃષ્ટિ સે હી સબ કે સાથ વ્યવહાર હી ધર્મ કા હાર્દ.

સમજાતે થે. જાતિ–પાઁતિ મેં આપ માનતે નહીં થે. 'હિન્દુ' શબ્દ કા અર્થ બતાતે ઉન્હોંને કહા કિ “હીનેન દુયતે ઈતિ હિન્દૂ”, અર્થાત્ હિન–દૂરીત, ધૃણિત, કર્મસે જિસ કો હૃદય મેં દુઃખ હોતા હૈ વહી હિંદુ હૈ. આપ કે ઈસ કથન મેં સંપ્રદાય નિરપેક્ષતા કી ભાવના પ્રગટ હોતી હૈ.

આપ કે કરકમલોં સે શ્રી ભાગવત વિદ્યાપીઠ કે “પિયૂષતીર્થ” (સરોવર) કે શિલાન્યાસ સંપન્ન હુઆ).

શ્રી યોગીજી મહારાજ

આપ સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાય કે સમર્થ ઔર અતિ સરલ સંત હો ગયે. સન્નિધિ મેં આનેવાલે સાક્ષર ઔર અનપઢ વ્યક્તિ ભી નિર્વ્યસની ઔર ઈશ્વર પરાયણ હો જાતે થે. “ભગવાન સબકા ભલા કરે” ઈસ સૂત્રકો ચાહનેવાલે આપને સમાજ કો ભગવાન કે સન્મુખ બનાને કી ભાવના સે ભારત ઔર અફ્રિકા મેં કઈ મંદિરો કા નિર્માણ કિયા હૈં.

ઉચ્ચ શિક્ષા કે અભ્યાસી– કૉલેજ કે યુવકો મેં વિલાસી ઔર ભોગમય જીવન કા મોહ છુડાકર સંયમી, પ્રભુ પરાયણ જીવન કી પ્રબલ ભાવના જાગૃત કરને કી આપ કી પદ્ધતિ અનૂઠી થી. કઈ ઐસે યુવકોં ને આપ સે વિરક્ત દીક્ષા પ્રાપ્ત કર સમાજ સેવા મેં અપના જીવન સહર્ષ આપ કો સમર્પિત કર દિયા હૈ.

આપ આચારશુદ્ધિ મેં પક્કે રહે. સભી ઋતુ કે સમય ઠંડે જલ સે સ્નાન કરના, કાટ કે થેલી (બોરે) પર હાથ કા તકિયા લગાકર સોના, પ્રતિ એકાદશી કો નિર્જલા ઉપવાસ કરના, મહિને મેં ચાર–પાઁચ દિન એક હી બાર ભોજન લેના, મુલાયમ વસ્ત્રોંકા ત્યાગ, ધન કા સ્પર્શ નહીં કરના, નિર્માનિતા, નિઃસ્વાર્થ, ઔર નિરાભિમાન આદિ ગુણ આપ કે જીવન મેં પ્રત્યક્ષ થે. અપની ઓર નાસ્તિક જૈસા વ્યવહાર કરનેવાલોં કે પ્રતિ ભી અત્યંત પ્રસન્નતા ઔર પૂર્ણ સમતા રખનેવાલે આપને તમાખૂ, મદિરા, માંસાહાર, આદિ બુરાઈ સે દુઃખી કઈ મનુષ્ય મેં સુધાર લાકર જનસેવા કા બડા કાર્ય કિયા હૈ. લંડન કે એક ખ્રિસ્તી મંદિર કો “શ્રી અક્ષર પુરુષોત્તમ મંદિર” મેં પરિવર્તન કર કે અન્ય ધર્મો કે પ્રતિ આપ કે અસિમ આદર કે દર્શન હોતે હૈં.

હમારે પ.પૂ. શ્રી ગુરુદેવ કો ચાહનેવાલો મેં સે એક આપ નિરાલે સંત થે. આપ કે કરકમલ સે ભાગવત વિદ્યાપીઠ મેં 'સંત પ્રતિમા ખંડ' કા શિલાન્યાસ હુઆ.

શ્રી મુક્તાનંદજી બાબા

મુંબઈ મેં વ્રજેશ્વરી કે પાસ "ગણેશપૂરી" આશ્રમ કે સિદ્ધ સંત– સ્વામી નિત્યાનંદજી અવધૂત કે આપ શિષ્ય હૈં. સતત ગુરુ સાનિધ્ય ઔર કૃપા પાત્ર આપ કુંડલિની ઔર શક્તિપાત યોગ મેં આગે બઢે હુએ કુશલ સંત હૈં. મુમુક્ષુઓં કો ઈશ્વરાભિમુખ કર દેતે હૈં. આપ ભગવન્નામપરાયણ ઔર મિતભાષી સંત હૈં. આપ કે શુભ હસ્તોં સે ભાગવત વિદ્યાપીઠ કે "ગોપુરમ" (પ્રવેશદ્વાર) કા શિલાન્યાસ હુઆ.

યહ યજ્ઞ સબ સે બડા યજ્ઞ હૈં

રંકા, ૧૭–૩–૬૭. પ્રાતઃકાલ ૩ા બજે શ્રી ગુરુદેવ અમદાવાદ સે પધારેં. શ્રી ગુરુદેવ કી મોટરકા હોર્ન સુનકર સબ ભાઈ–બહન અપને અપને બિસ્તર મેં સે ઉઠકર દોડે આયે ઔર પ્રણામ કિયે. વ્યવસ્થા મેં લગે હુએ ભાઈઓં કે સાથ શ્રી ગુરુદેવને બાતેં કી. કહાઁ તક તૈયારી હો ગઈ હૈ ? ક્યા ક્યા અભી કરનેકા શેષ હૈં ? ઈસકા વિચાર વિમર્શ કર કે શ્રી ગુરુદેવને સબ કો આરામ કરને કો કહા.

શ્રી ગુરુદેવને ગરમ કોટ, ગરમ ટોપી, કમર પર સફેદ અંચલા, પાઁવ મેં 'બાટા' કી સફેદ સ્લીપર ઔર હાથ મેં રુમાલ ધારણ કિયે હૈં. મુસાફરી કી થકાન હોને પર ભી પ્રસન્ન મુખારવિંદ કા દર્શન હોતા હૈં.

સુબહ નવ બજેં કેમ્પ મેં પધારેં. સભી બાંધકામ કા શ્રી ગુરુદેવને નિરીક્ષણ કિયા ઔર સ્વયંસેવક ભાઇ–બહનોં કો આવશ્યક માર્ગદર્શન દિયા. રસોઈ ઘર મેં પધારે. યહાઁ પાઁચ ફૂટ ગહરી, કરીબ ૧૫–૨૦ ફૂટ લંબી ઔર ચાર ફૂટ ચૌડી ભઠ્ઠી તૈયાર કી [illegible] હૈં . શ્રી ગુરુદેવ પ્રસન્નતા સે બિરાજેં. વૈષ્ણવદાસજી મહારાજ કે દ્વારા ભઠ્ઠીકા પૂજન કરાયા. વિધિવત્ દીપક, કુમકુમ, અક્ષત, શ્રીફલ, ફૂલ, સુગંધી; પશ્ચાત્ નૈવેદ્ય અર્પણ હુઆ. પ્રાર્થના ઔર મંત્રોચ્ચારપૂર્વક ભઠ્ઠી ચેતાઈ ગઈ.

શ્રી ગુરુદેવને કહા : અબ યહ અગ્નિ સાત માસ તક અખંડ રાતદિન જલતી રહની ચાહિયે. યહ યજ્ઞ સબ સે બડા યજ્ઞ હૈં.

સ્વાહા આહા એક હૈ, નિશ્ચય અરુ વિશ્વાસ ।
સ્વાહા સે હરિ તોષિયે, આહા સે હરિદાસ ॥

પૂજનકે બાદ સબ કો પ્રસાદ બાઁટા ગયા. ઔર પૂ. શ્રી હોલ મેં પધારેં.

રાત કો પલામુ જિલ્લા કે કલેકટર શ્રી સીંગ સાહેબ આયે. ઉન કે સાથ અન્ય જગહ રાહત કેન્દ્ર ચલાને કી ચર્ચા હુઇ. ઉન કે જાને કે પશ્ચાત્ અપની ડાયરી મેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા– "ડી.સી. (ડીસ્ટ્રીક્ટ કલેકટર) બડે હી ઉદાર ઔર અચ્છે હૈં."

રાત કો ફિર શ્રી ગુરુદેવ સમષ્ટિ રસોઇઘર મેં પધારેં. કલ સે અભાવગ્રસ્તોં કો ભોજન પરોંસને કા કામ શુરુ હોનેવાલા હૈ. આપશ્રી કી ઉપસ્થિતિ મેં આલૂ કે અમન્યા કા કાર્ય ચાલુ હો ગયા. આજ શ્રી ગુરુદેવકા સ્વાસ્થ્ય ખુબ અચ્છા રહા. ૧૧ બજે આરામ કો પધારેં.

૧૮–૩–૫૭. સુબહ મેં હી શ્રી ગુરુદેવ સમષ્ટિ રસોઇઘર મેં બિરાજેં હૈં, સારી ચહલપહલ મચ રહી હૈં, સબકે મન મેં ઉત્સાહ ઉમડ રહા હૈ. "શ્રી સદ્ગુરુદેવ કી જય" ઘોષ કે સાથ પરોંસને કા કામ આરમ્ભ હુઆ. આજ સાત હજાર મેહમાનોંને ભોજન પાકર સંતોષ પાયા. આજકા પ્રથમ ભોજન દેવકરણભાઈ કી ઓર સે થા. શામ તક શ્રી ગુરુદેવ રસોઈઘર મેં હી બિરાજેં.

૧૯–૩–૬૭. મહેમાનોં કો ભોજન પાતે દેખકર–શ્રી ગુરુદેવ :– "ન જાને ક્યોં, મુઝે ખિલાને મેં બડા આનંદ આતા હૈં. ઈન લોગોં કો ખાતે હુએ દેખતા હૂઁ તો ઐસા લગતા હૈ– જાનો મૈં હી ખા રહા હૂઁ".

રાજકોટ કે ભાવિકોં કી ઓર સે સહાય

રાજકોટ મેં શ્રી દેવજી ભીમજી ભીમજીયાણી આયોજિત, પરમ શ્રદ્ધેય ડોંગરેજી મહારાજ કી વ્યાસપીઠ સે ભાગવત્ સપ્તાહ જ્ઞાનયજ્ઞ ચલ રહા થા. કથા કે વ્યવસ્થાપક વિમલાબહન પરિખને કથા મેં "શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ પ્રેરિત બિહાર માનવ રાહત મંડલ" કો સહાય કરને કા અનુરોધ કિયા. ઉસ કે પ્રતિસાદ મેં કથા કી સમાપ્તિ મેં ૬૦ હજાર રૂપયે રાહતકાર્ય મેં ભેજ દિયે.

રાજકોટ નીતિવિજય હોટલ વ રેઈનબો હોટલ કે માલિકને એક દિન કી આમદની અર્પણ કર કે ઉસી સમય દૂસરી હોટલ કે ઔર દુકાન માલિકોં કો ભી ઈસ પ્રકાર પ્રેરણા દી.

ટેક્સી સાઈકિલ એસોસીએશન કે સભ્યોને પ્રતિ સાઈકિલ ચાર આને (પચીસ પૈસે) કી સહાયકા નિર્ણય લિયા. તદ્નુસાર એસોસીએશન કે પ્રમુખ સાર્દુલભાઈને અપની દુકાન કી એક દિન કી કમાઈ દે દી. હાથલૌરી મહામંડલ

કે મહામંત્રી તુલસીદાસ મહાત્માને મંડલ કે સભ્યો સે મિલી સહાય ભી ભેજ દી. રામ સ્ક્રીન પ્રિન્ટીંગવાલે લવજીભાઈને જિતની જરૂર હૈ ઉતની સંખ્યા મેં મુફત સાડી (સારી) દેને કા નિર્ણય બતાયા.

“ફૂલછાબ” અખબાર મેં બતાયા હૈ કિ સુરેન્દ્રનગર શહર કી એક કન્યા કા લગ્ન હોનેવાલા હૈ. કન્યાને અપને ભાવી પતિ કો એક પત્ર લિખકર બતાયા હૈ કિ હમારે લગ્ન મેં ખર્ચ ન કર કે ખર્ચ કે પૈસે બિહાર રાહત ફંડ મેં દેને કી મેરી ઈચ્છા હૈ. દેશ કી શાન ઐસે યુવકોં ઔર યુવતીયાઁ હી બઢા સકેંગે.

સંયુક્ત કુટુમ્બ કે લિયે અનિવાર્ય હૈં....

૨૦–૩–૬૭. આજ “શિક્ષિકા” ગાઁવ કે લિયે મોબાઈલ કેમ્પ શુરુ કિયા.

પ્રશ્ન :– આજકલ કઈ કઈ અચ્છે ખાનદાન કે પરિવાર ભી છિન્ન–ભિન્ન હો રહે હૈં. ટંટા, ઝગડા, જ્યાદહ દિખાઈ દેતે હૈં. ઐસા ક્યોં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– કુટુમ્બ કે સબ સદસ્ય અપને અપને સ્વધર્મકા પાલન નહીં કરતે હોંગે. સ્વધર્મ હોવે તો ઝગડા કભી નહીં હોગા યહ નિશ્ચિત્ માનો. કારણ કિ ધર્મ વહી ભાવના હૈં– વહી વિચાર હૈં– જો ક્રમશઃ વ્યક્તિ કો–પરિવાર કે સમાજ કે, દેશ કે ઔર વિશ્વ કે જીવન કો ધારણ કરતા હૈં.

પરિવાર કે પ્રત્યેક સભ્ય કે સામને કર્તવ્ય કે રૂપ મેં સબ કે સ્વધર્મ હોતા હી હૈં. માતા–પિતા, પુત્રી–પુત્ર, ભાઈ–બહન, ઔર જિસકા ભી પરિવાર કે સાથ સંબંધ હો– વે સબ કર્તવ્ય કે ઋણ સે બંધે હુએ હૈં. જબ તક ઈન કર્તવ્યોંકા પાલન કિયા જાતા હૈં તબ તક પરિવાર મેં સંઘર્ષ વ વિરોધ હો હી નહીં સકતે હૈં. અધિકાર કે પ્રતિ ન દૌડો, પરન્તુ કર્તવ્ય કો સમઝો.

કર્તવ્યકર્મ કો યજ્ઞ કહા ગયા હૈ. કર્તવ્ય કે સામને વ્યક્તિ કે નિજી વિચાર, કર્મ, ભાવના, આનંદ–પ્રમોદ ગૌણ હૈં. ઈસીલિયે ઈનકી ખિંચાતાની સે કર્તવ્યનિષ્ઠ વ્યક્તિ સદા–સર્વદા અલિપ્ત રહતા હૈં. ઈસ પ્રકારકી કર્તવ્યનિષ્ઠા કો યજ્ઞ કહા ગયા હૈં.

હિંદુ સમાજ કા સ્વરૂપ ઈસી ભાવના પર ખડા હૈં. ઈસ ભાવના હી પારિવારિક જીવન કા રસ, આનંદ ઔર સુખ હૈં. સંયુક્ત કુટુમ્બ કે લિયે સહનશીલતા, કર્તવ્યનિષ્ઠા વ વાણી કા સંયમ અનિવાર્ય હૈ. પરન્તુ સ્વાર્થદષ્ટિ ઔર સંકુચિત ભાવનાકે કારણ યહ સુખ ઔર આનંદ કો ભગા દેતે હૈ. સહનશીલતા વ ઉદારતા કા હ્રાસ કર દેતે હૈં. કુટુમ્બ મેં વિદ્વેષ, વિરોધ હોતે હૈં

ઔર કુટુમ્બ છિન્નભિન્ન હો જાતે હૈં.

૨૧–૩–૬૭, આજ ચિનિયા ગાઁવ કે લિયે મોબાઈલ કેમ્પ શુરુ કિયા. દોપહર કે દો બજે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ સમષ્ટિ રસોઈઘર મેં બિરાજે હૈં. સ્વયંસેવક ભાઈઓં મેહમાનોં કો બડે ઉલ્લાસ સે પરોંસ રહે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ અતિ પ્રસન્ન હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– દેનેવાલા દેતા હૈં, ખાનેવાલા ખાતા હૈં. ઈસ મેં હમારે બાપ કા ક્યા જાતા હૈં ? ખિલાઓ સબ કો ! (સબકા હાસ્ય)

અન્નદાન તલવાર હૈં, રામનામ કી ઢાલ ।
ભવરિપુ મારનકો "બના" યહી પુરાની ચાલ ॥

સાધન કેવલ દૈવી સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરને કા કરો

૨૪–૩–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ પ્રાપ્ત કરને કે લિયે આત્માભિમુખ બનના નિતાન્ત અનિવાર્ય હૈ. તબ આધ્યાત્મિકતા કા અર્થાત્ આત્મશુદ્ધિ કા વાસ્તવિક રસ ઔર આનંદ કા અનુભવ જીવ કો હોને લગતા હૈ. એક બાર યહ રસ ઔર આનંદ પા લેને પર ફિર ઉસ કો જીવ કભી ભૂલ નહીં પાતા, ન છોડ પાતા હૈ, ઔર દિન પ્રતિદિન વહ જ્યાદા આત્માભિમુખ બનતા જાતા હૈ.

પ્રશ્ન :– આત્માભિમુખ કૈસે બનના ?

શ્રી ગુરુદેવ :– અભ્યાસપૂર્વક અંતર્મુખ બનના– યહી આત્માભિમુખ હોને કી સાધના હૈ. અબ અંતર્મુખ યાનિ ક્યા ? ઈસકો સમઝો.

સ્થૂલતા સે ઔર ક્ષુદ્રતા સે મુક્ત હોને કી પ્રક્રિયા હૈ યહ, અર્થાત્ ક્ષુદ્ર, સ્વાર્થી ઈચ્છા–લાલસાઓં કો દિવ્ય બનાના. યહ કૈસે હો સકતા હૈ ? કેવલ કર્મોં કો શુદ્ધ કરતે કરતે હી દિવ્યતા કા આવિર્ભાવ હોતા હૈં. ઔર કર્મોં કો શુદ્ધ કરના હૈ તો ઉસકા એકમાત્ર સાધન હૈ કડક આત્મનિરીક્ષણ.

સ્વયં અપને કો હી અપના કટુ આલોચક ઔર વિવેચક બનાઓ. ઈસ મેં કોઈ નઈ બાત નહીં કહ રહા હૂઁ હોં !! નઇ બાત કોઇ કહ ભી નહીં સકતા. કહનેકી શૈલી માત્ર નઇ નઇ હોતી હૈ, ઔર યુક્તિયાઁ અલગ કહી જાતી હૈં. કારણ કિ સનાતન સિદ્ધાંત હમેશ કે લિયે સત્ય હી હૈ. ઉસ મેં ફેરફાર નહીં હો સકતા.

પ્રથમ અપને મન કે ઉપર ધ્યાન દો. મન ક્યા ક્યા સોચતા હૈ ? કૈસી

ભાવનાઓ મેં રમતા હૈં ? ખૂબ સાવધાની કે સાથ વ સૂક્ષ્મતા કે સાથ મન કો દેખોગે તો હી મન કી સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ હલચલ તુમ્હેં જ્ઞાત હોગી.

મન સે પ્રેરિત ક્રિયા કરને કે પહલે ઉસ ક્રિયા કે પૂરે સ્વરૂપ પર ખૂબ સોચો. ઉસ ક્રિયા કરને સે કેવલ તુમારે સ્વાર્થ કી પૂર્તિ હોતી હો, પરન્તુ દૂસરોં કે હિતકા નાશ હોતા હો તો ઉસ ક્રિયા નહીં કરની ચાહિયે.

હમારે જિસ કર્મ સે હમારા ઔર દૂસરોં કા હિત હોતા હો વૈસે કર્મ હી કરના ચાહિયે. હમારા હિત હોતા હો– પરન્તુ દૂસરોં કા અહિત ભી ન હોતા હો ઔર હિત ભી ન હોતા હો– વૈસે કર્મ ભી નિર્દોષ વ માનવીય હૈં.

અનજાને મેં હમારે કોઈ કર્મ કે પરિણામ મેં કિસી કા અહિત હો જાયે તો ઉસ કે લિયે હૃદયપૂર્વક ક્ષમાયાચના કી પ્રાર્થના કરો. સચ્ચી ક્ષમાયાચના તો વહી હૈં કિ ફિર સે વૈસા કર્મ તુમ કભી ન કરો. ક્ષમાયાચના ભી કરતે રહો ઔર વો હી કા વોહી કર્મ ભી કરતે રહો, યહ તો નિરી આત્મવંચના હૈં. આત્મવંચના મનુષ્ય કો પશુતા દેતી હૈં. દંભ, પાખંડ, દુરાચાર ઈત્યાદિ પશુતા કો સ્પષ્ટ કરતે હૈં. ઐસા માનવ તબ મનુષ્ય શરીર મેં દાનવ હોતા હૈ.

કાયિક, વાચિક, માનસિક કર્મો કી શુદ્ધિ ચાહનેવાલે સબ કોઇ કે લિયે આત્મનિરીક્ષણ હી એકમાત્ર સાધન હૈં. હમેશા જાગૃતિપૂર્વક, સાવધાની સે આત્મનિરીક્ષણ કરતે રહોગે તો નિશ્ચિત્ ક્રમશઃ દૈવી સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરોગે. દૈવી સંપત્તિ યુક્ત બનના યહી પાત્રતા કહલાતી હૈં. પાત્રતા સે હી ગુરુકૃપા ખિંચતી હૈ– પ્રાપ્ત હો સકતી હૈ. આત્મસાક્ષાત્કાર– ભગવત્ સાક્ષાત્કાર કૃપાસાધ્ય હૈં, સાધન સાધ્ય નહીં હૈં. સાધન કેવલ દૈવી સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરને કા કરો. ફિર તો આત્મા કી કૃપા વ શક્તિ સ્વયમ્ લક્ષ્ય સિદ્ધિ પા લેંગે.

દોપહર કો શ્રી અરવિંદભાઈ પ્રથમ બાર શ્રી ગુરુદેવ કે દર્શન કો આયે. સાથ મેં મધુભાઇ, કરશનભાઇ હૈં. કેમ્પ કી વ્યવસ્થા ઔર કાર્ય કે નિરીક્ષણ કરને કે બાદ વો શ્રી ગુરુદેવ કે પાસ આયે– સબને પ્રણામ કિયે.

ચર્ચાકે બાદ– ચાર હજાર ક્વીન્ટલ અનાજ, દસ હજાર સાડી ઔર દસ હજાર ધોતી રાહતકાર્ય મેં દેને કા વચન શ્રી ગુરુદેવ કો શ્રી અરવિંદભાઈને દિયા. શામ કો વે ચિનિયા ઔર શિક્ષિકા કે કેમ્પ દેખને કો ગયે. રાતકો જબ વાપિસ આયે તબ શ્રી ગુરુદેવ સમષ્ટિ રસોઇઘર મેં બિરાજતે થે. મધુભાઈને કહા કિ “જબ તક રાહત કેમ્પ પુરા ન હો તબ તક ભોજન મેં ચાવલ નહીં ખાને

કી પ્રતિજ્ઞા શ્રી અરવિંદભાઈને લી હૈ.'' સુનકર શ્રી ગુરુદેવ ભાવવિભોર હો ગયે.

૨૬–૩–૬૭– ''બરવાડી'' ગાઁવ કે લિયે મોબાઈલ કેમ્પ શુરુ હુઆ.

૨૮–૩–૬૭ : નેત્રયજ્ઞકા પ્રારંભ હુઆ. સુબહ ૯ બજે શ્રી ગુરુદેવ કી ઉપસ્થિતિ મેં ડૉ. જોષીને પ્રથમ ઓપરેશન કિયા.

સ્વભાવ બદલા જાતા હૈ

૩૦–૩–૬૭. આજ એક ગુરુભાઈને અત્યંત ક્રોધાવેશ મેં દૂસરે ગુરુભાઈ કો અનાપ સનાપ બોલ દિયા. શ્રી ગુરુદેવ કે પાસ ઉસ ભાઈને સર્વ બાત બતાઈ. શ્રી ગુરુદેવને કુછ વચનોં સે ઉસ ભાઇ કો તો શાંત વ સ્વસ્થ કર દિયા ઔર વહ ભાઇ પ્રસન્નચિત્ત હોકર ફિર સે અપની ડયૂટી (કાર્ય) બજાને પહુઁચ ગયે. પરન્તુ ઉનકે જાનેકે બાદ ભી કરીબ આધે ઘંટે તક પૂ.શ્રી બહુત હી વિચારમગ્ન રહે– વ્યથિત દિખાઇ રહે. પશ્ચાત્ ધીરે ધીરે કહા :–

મેરી સમઝ મેં તો કુછ આતા હી નહીં હૈં ! યહ ક્યા બાત હૈં ! સેવા કરને કો આના ઔર ઈતના ક્રોધ કરના ! ઈતના અહમ્ ?દૂસરોં કો ક્યા ભાજીમૂલી સમઝતે હૈં ? ઔર અપને ખુદ કો બડે લાટ સાહબ સમઝતે હૈં ? તબ હી તો ઈસ પ્રકાર દૂસરોં કો અપમાનિત કિયા જાતા હૈં. ઈતના મહાન ક્રોધ કિસ કે ઉપર ઔર ક્યોં કિયા જાતા હૈ ? ક્યા સબ તુમારે નૌકર હૈં ? ગુલામ હૈં ? તુમ હો કૌન પહલે યહ તો વિચારો !

ઈસ વિશ્વ મેં તુમસે બઢકર બડ઼ે બડ઼ે જ્ઞાની, વિજ્ઞાની, વિદ્વાન, વિશેષજ્ઞ, શ્રીમંત ઔર સત્તાશાલી કિતને હૈં ? ઈન કે સામને તુમારી ક્યા ગિનતી હો સકતી હે ? યહી થોડા તો સોચો ! કિસ બાતકા ઈતના અહ્મ હૈં ? ઔર સબ કો ઈતની ગાલી કે વ અપમાન કે શબ્દ કૈસે બોલ સકતે હૈં ? યહી આશ્ચર્ય !

એક બહન : હમેશા હી ઈતના ભયંકર ક્રોધ કરતે હી હૈં. હર કેમ્પ મેં ક્રોધ કર કે હી જાતે હૈં. ક્રોધ કર કે ફિર બાદ મેં તો કુછ યાદ નહીં રહતા હૈં. ફિર તો જિસ કો ઈતને દુર્વચન કહે હૈં– ઉસ સે બિલકુલ પહલે જૈસે હી બોલચાલ કરને લગતે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને ફૌરન બીચ મેં હી બાત કો રોક લગાતે કહા :– ઈસ કો તો મૈં ઔર ભી અહિતકર સમઝતા હૂઁ. પહિલે તો અનાપ–સનાપ ક્રોધ કરો, કૈસે કૈસે દુર્વચન બોલ લો, ઔર પીછે ફિર સરલતા કા વ્યવહાર કરો– યહ અહિતકર

ઈસીલિયે હૈ કિ ઐસા કર કે અપને ક્રોધ કા ત્યાગ કરનેકા કોઇ વિચાર હી મન મેં નહીં હોને દેતે હો. મનમેં પશ્ચાતાપ કી ભાવના હી જાગ્રત નહીં હોને દેતે હો. કભી પશ્ચાતાપ હોવે તો ક્રોધ છૂટ જાયઁ ન !

લોગ માનતે હૈં કિ “સ્વભાવ બદલા નહીં જા સકતા હૈ”. કહતે ભી હૈં કિ પ્રાણ ઔર પ્રકૃતિ સાથ મેં હી જાતે હૈં, અર્થાત્ મૃત્યુપર્યંત સ્વભાવ મેં કુછ પરિવર્તન નહીં હો સકતા હૈ. ઐસા માનના યહ નિતાન્ત ભારી ભ્રમ વ ગૈરસમજ હૈં.

સ્વભાવ બદલા જા સકતા હૈ. યહ અનુભવ કર કે દેખ લો. “સ્વભાવો દુરતિક્રમ”– યહ બાત જરુર હૈ, લેકિન સાવધાનીપૂર્વક ઉચિત વ પર્યાપ્ત પ્રયત્ન કરને પર સ્વભાવ કો જૈસા ચાહોગે વૈસા કર સકોગે. “ક્યા કરેં ! સ્વભાવ હી ઐસા હૈ”, યહ કહના કોઇ ગૌરવ કી બાત નહીં હૈ. યહ તો કાયરતા હૈ ઔર અપને અહમ્ કો પુષ્ટ કરના માત્ર હૈ. ઔર ક્રોધકા ત્યાગ કરને કી ભીતરી અનિચ્છા હૈં.

અનિચ્છા ક્યોં હૈ– યહ જાનતે હો ? “મૈં ક્રોધ કરતા હૂઁ તબ સામનેવાલા કૈસા ચુપચાપ થર થર કાઁપતા હુઆ, મૈં જો કુછ કહતા હૂઁ વહ સુન લેતા હૈ. ?” ઐસે અહ્મ કે વિચાર સે અપના ક્રોધ અપને કો પ્રિય વ ઉચિત લગતા હૈં. તો પ્રિય વસ્તુકા ત્યાગ કરને કી અનિચ્છા બની રહતી હૈ.

કામ–ક્રોધ આદિ દુઃસાધ્ય વ્યાધિ હૈં. છોટે છોટે દેહાતો મેં બડી બડી ભારી દુઃસાધ્ય બીમારીઓં કે વિશેષજ્ઞ વૈદ્ય–ડાક્ટર નહીં હોતે હૈં. ઠીક ઉસી પ્રકાર પશુ–પક્ષી ઈત્યાદિં ક્ષુદ્ર યોનિયોં મેં કામ–ક્રોધાદિક બડી બડી દુઃસાધ્ય વ્યાધિઓં કો મિટાનેવાલે વૈદ–ડૉક્ટર નહીં મિલતે હૈં. બડી ભારી દુઃસાધ્ય વ્યાધિ કે લિયે બડે શહર મેં વિશેષજ્ઞ ડૉક્ટર કે પાસ જાતા હૈ, ઠીક ઉસી પ્રકાર યહ મનુષ્ય શરીર બડા શહર હૈં. મનુષ્ય શરીર પાકર દુઃસાધ્ય કામ–ક્રોધ આદિ વ્યાધિઓં કો મિટાનેવાલે વૈદ્ય–વિશેષજ્ઞ ગુરુ, સંત કે પાસ જાકર ઔષધ ઈલાજ કરને સે, બતાયે ગયે પથ્યકા સમ્યક્ પાલન કરને સે, કામ–ક્રોધાદિ વ્યાધિ અવશ્ય દૂર હોતી હૈં.

કામ કી પ્રેરણા સે હી સબ ક્રિયા–ચેષ્ટા હો રહી હૈં. જિન મેં કામ નહીં, ઈચ્છા વાસના નહીં હૈં– ઉનકી ક્રિયા ભી પરાવર્તિત હો જાતી હૈં. કામ–ક્રોધાદિ શત્રુ કહાઁ બસે હુએ હૈં ? યહ જાનો. ક્યોંકિ શત્રુ કે સ્થાન જાનકર શત્રુ કા નાશ કરના સરલ હોતા હૈ.

વિષયોં કે દર્શન સે, સુનને સે, જાનને સે ઈચ્છા, સંકલ્પ, કામના, ઉત્પન્ન હોતી હૈં. વાસના સે સંકલ્પ, સંકલ્પ સે બુદ્ધિકા વૈસા નિશ્ચય ઔર ફિર ઈન્દ્રિયોં કી પ્રવૃત્તિ. ઈસીલિયે ગીતાજી મેં બતલાયા હૈં કિ જિસ ક્રમ સે કામ કા વિકાસ હોતા હૈ ઉસી ક્રમ સે ઉસ કો વશ મેં કરના યથા–

ઈન્દ્રિયાણિ પરાણ્યાહુરિન્દ્રિયેભ્યઃ પરં મનઃ ।
મનસસ્તુ પરા બુદ્ધિર્યો બુદ્ધેઃ પરતસ્તુ સઃ ॥ ૩–૪૨ ॥

ઈન્દ્રિયોં કા પ્રેરક મન, ઔર મન કા પ્રેરક બુદ્ધિ હૈં. મનસે પરે–ઉપર બુદ્ધિકા સ્થાન હૈં. જૈસી બુદ્ધિ હોતી હૈ ઉસીકે અનુરૂપ મન કો પ્રેરણા દેતી રહતી હૈં ઔર વૈસે હી કર્મ મન કે દ્વારા ઈન્દ્રિયાઁ પ્રેરિત હોકર કરતી રહતી હૈં.

બુદ્ધિ સે શ્રેષ્ઠ પરે જો હૈં વહી પરમતત્ત્વ ભગવાન હૈં. ઈન્દ્રિયાઁ, મન, બુદ્ધિ સબસે વહ પરમતત્ત્વ નિઃસંગ હૈ. જબ બુદ્ધિ કામ–ક્રોધાદિ કો પરાસ્ત કર દેતી હૈ તબ ભી વે બુદ્ધિ સે આગે નહીં જા સકતે હૈં. ક્યોંકિ બુદ્ધિ કે ઉપર તો મૈં હૂઁ– ઐસા ભગવાનને સ્પષ્ટ કહા હૈ.

તો, આત્મતત્ત્વ કા, ભગવાન કા અનુસંધાન કર કે ક્રોધ આદિ કો દૂર કિયા જા સકતા હૈં. ભગવદ્શરણાગતિ સે કામ–ક્રોધાદિ કો દૂર કિયા જા સકતા હૈ. “સર્વ મેં મેરે ઈષ્ટદેવ રામજી હી વ્યાપ્ત હૈં, તો મૈં મેરે ઈષ્ટદેવ કે ઉપર ક્રોધ કૈસે કર સકતા હૂઁ ? મૈં મેરે રામજી કે પ્રતિ રાગ–દ્વેષ, મત્સર કૈસે કર સકતા હૂઁ ?” ઈસ પ્રકાર ઈષ્ટભાવના પ્રબલ કરો.

દૂસરા પરિશ્રમ યહ કરો કિ સતત જાગ્રતિપૂર્વક–સાવધાનીપૂર્વક અપને મન કો નિહારતે રહો. વિચાર–વિવેક જાગ્રત રખના ચાહિયે. દૂધ ચૂલા પર હૈ ઔર હમ ચમચ સે હિલાતે રહતે હૈં– તબ તક દૂધ કે ઉપર આવરણ, મલાઈ નહીં હો સકતી હૈ. ઉસી પ્રકાર વિચાર–વિવેકરૂપ ચમચ હમ હિલાતે રહેં તો ક્રોધાદિરુપ આવરણ ઉદય નહીં હોતે હૈં.

આઁખોં મેં જલન કા ઉપચાર

૧–૪–૬૭. એક બહન :– બાપૂ, મેરી આઁખો મેં બહુત જલન હોતી હૈ. ક્યા ઉપચાર કરું ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ઉપચાર તો મૈં બતાઊઁ, લેકિન તુમ કો જઁચેગા ?

બહન :– જી હાઁ બાપૂ ! આપ જો દવાઈ બતાયેંગે વહ મૈં જરુર કરુંગી.

શ્રી ગુરુદેવ :– મટકે કે ઠંડે જલ કે દો–તીન ગ્લાસ પાની સે આઁખો કો

દિનરાત મેં ૮–૧૦ દફે બરાબર ધોના. દેખો, કર કે દેખો. બિલકુલ ગરમી નહીં રહેગી. જલન મિટ જાયેગી. આઁખો કી જ્યોતિ અધિક પુષ્ટ હોગી. યહી ક્રમ સતત ચાલુ રખોગી તો ચશ્મા નહીં આયેગા– નંબર નહીં આયેગા. આઁખો કી કોઇ બીમારી નહીં હોગી. મટકે કા પાની યા કુઁઆકા તાજા પાની છાનકર ઉપયોગ મેં લાયા જા સકતા હે. (દેખિયે :– પૃષ્ઠ ૩૦૪, સંન્નિધિ ભાગ–૩)

મુફ્ત કી દવાઇ પર શ્રદ્ધા નહીં હોતી હૈં, ક્યોં ? આજકલ તો મહઁગી દવાઇયોં કી બોલબાલા હે. પાની કિતના અમોઘ ઔષધિ હે– કઇ રોગ પર !! લેકિન ઉસકા કોઇ મૂલ્ય નહીં, ઈસીલિયે ઉસ મેં શ્રદ્ધા નહીં. બાજાર સે મૂલ્ય ચુકાકર દવાઇ લેતે હૈં તબ મન કો સંતોષ રહતા હૈં કિ હમને દવા લી હૈં . જિતની અધિક મહઁગી દવાઇ હોગી– ઉતના હી અધિક વિશ્વાસ લોગ ઉસ મેં રખતે હૈં; કહતે હૈં કિ અધિક મહઁગી દવાઇ હી અધિક ફાયદા પહુઁચાયેગી. યહ ભારી ભ્રમણા હૈં. વાસ્તવ મેં હજારો રૂપયોં કી કીમત કી દવાઇ યા ઈન્જેકશન જહાઁ લાભ નહીં પહુઁચા સકતે હૈં વહાઁ દો પૈસે કી દવાઇ કઇ દફે અકસીર હો સકતી હૈં.

એલોપથી દવાઇઓં કી ભરમાર બ્રિટિશ શાસન કા અભિશાપ હૈં ભારત મેં ! ભારત કી હી વનસ્પતિયાઁ યૂરપ જાતી હૈં, ઉસ સે દવાઇ બનકર આતી હૈં, ઔર દો પૈસેકી વનસ્પતિકી ૧૦૦ ગુની જ્યાદહ કીમત હમ સે લેતે હૈં. સર્પગંધા (એક વનસ્પતિ) ભારત સે જાતી હે ઔર "સર્પિના" ગોલીયાઁ તૈયાર હોકર ભારત મેં બેચતે હૈં. લોગોં કો વ ડાક્ટરોં કો વહી અચ્છી લગતી હૈં. વૈદ્યજી સર્પગંધા કી દવાઇ દેતે હૈં તો સબ કોઇ નાક સિકુડતે હૈં.

અરવિંદભાઈ કી ચાવલ ન ખાને કી પ્રતિજ્ઞા

મુંબઈ સમાચાર. ૩૦, માર્ચ–૬૭.

રંકા :– થોડે દિન કે પહલે શ્રી અરવિંદ મફતલાલ અપને મિત્રોં કે સાથ યહાઁ પર આયે થે. વ્યવસ્થા ઔર કાર્યકર્તાઓં કી સેવા કી ભાવના કો દેખકર બહુત ખુશ હો ગયે થે ઔર જો ભી જરૂર હો સબ મહારાજશ્રી કે ચરણો મેં ધર દેને કી પ્રતિબદ્ધતા વ્યકત કી હે.

ઉન્હોંને અપની ઓર સે દો હજાર બોરે ચને, ૫૦૦ બોરે જવ, ડેઢ હજાર બોરે મક્કી, દસ હજાર સાડી, દસ હજાર ધોતી, ૩૦ હજાર મીટર કાપડ, તથા ડેઢ લાખ રૂપયે દેને કો કહા. બિહાર કે લોગોં કી ઐસી ખરાબ પરિસ્થિતિ

દેખકર દ્રવિભૂત હો ગયે થે ઔર અકાલપીડિતોં કો હમદર્દી દેને કે લિયે જબ તક ઐસે મુફત ભોજનાલય ચાલુ રહેંગે તબ તક અપને ભોજન મેં ચાવલ નહીં ખાને કી પ્રતિજ્ઞા લી થી. અપને મિત્રોં ને ભી હર એક પ્રકાર કી સહાય દેને કી તત્પરતા બતાઈ.

રંકા મેં પ્રતિદિન ૧૮ હજાર ક્ષુધાર્તો કો મુફત ભોજન

સમરાંગ, ૨–૪–૬૭.

પલામૂ (બિહાર), ૧ અપ્રૈલ (એક સં૦) ચિત્રકૂટ કે સન્ત સ્વામી રણછોડદાસજી મહારાજ ટ્રસ્ટ દ્વારા સંગઠિત શ્રી માનવ રાહત મંડલને ઈસ જિલે કે રંકા નામક ગાઁવ મેં બિહાર કી સૂખા પીડિત જનતા કી સહાયતા કે લિયે મુફત ભોજનાલય ખોલા હૈ.

યહ સહાયતા કાર્ય સ્વામી રણછોડદાસજી મહારાજ કી ઉપસ્થિતિ ઔર દેખરેખ મેં ગત્ ૧૮ માર્ચ ૧૯૬૭ સે ચલાયા જા રહા હૈ. ઈન ચલતે–ફિરતે ભોજનાલયો દ્વારા રોજ હી ૧૮ હજાર સે અધિક વ્યક્તિયોં કો ભોજન કરાયા જા રહા હૈં. ઈસ સમય રંકા, ચિનિયા, શિક્ષિકા, બરવાડી મેં ભોજન શિબિર ખોલે ગયે હૈં. ઔર ભી કઈ ખોલે જા રહે હૈ. ઈન સૂખા–પીડિત લોગોં કે પાસ ન ભોજન હૈ ન વસ્ત્ર ઔર ન હી પૈસા. સ્વામી રણછોડદાસજીકા નારા બન ગયા હૈ કિ ઈન જરૂરતમંદ લોગોં કો હર પ્રકાર સે ઉદારતાપૂર્વક સહાયતા દેને કી જરૂરત હૈ.

સૌરાષ્ટ્ર સ્થિત વિરપુર કે જલારામ આશ્રમ કે પ્રધાન શ્રી ગિરધરરામબાપા વિભિન્ન પ્રકાર કે સહાયતા કાર્યો મેં મદદ કર રહે હૈં. ઉન્હોંને અપને પુત્ર બટુકભાઈ ઔર પુત્રવધુ સુશીલા કો સહાયતાકાર્ય મેં સક્રિય ભાગ લેને ઔર ઈસી પ્રકાર કા કાર્ય કરને કે લિયે અન્ય લોગોં મેં પ્રેરણા જગાને કે લિયે શિબિર મેં ભેજા હૈ.

મફતલાલ ગૃપ કે અરવિંદભાઈ ઔર અન્ય કઈ મહત્વપૂર્ણ વ્યક્તિ હાલ હી રંકા ગયે થે. ઉક્ત સંસ્થા કે કાર્યો સે વે બહુત પ્રભાવિત હુએ તથા સભી પ્રકારકી સહાયતા કરને કા વચન દિયા. ગુરુજી કે સામને શ્રી અરવિંદભાઈને પ્રણ કિયા કી વહ ઈસ સહાયતા કાર્ય કી સફલતા કે સાથ પૂર્ણ હોને કે બાદ ચાવલ ખાયેંગે.

(“ધ આર્યાવર્ત”, તા. ૨–૪–૬૭)

માનવ રાહત મંડલ

પટના, ૧ અપ્રેલ, બિહાર કે સૂખા પીડિત ક્ષેત્રોં કે નિવાસીયોં કો રાહત દેને કે ક્રમ મેં ચિત્રકૂટ કે સંત સ્વામી શ્રી રણછોડજી મહારાજ ટ્રસ્ટ દ્વારા પલામૂ જિલ્લે કે રંકા ગ્રામ મેં ૧૮ માર્ચ સે મુફત ભોજન ઉપલબ્ધ કરનેવાલા એક કેન્ટીન ખોલા ગયા હૈ. ઈસ ભોજનાલય સે પ્રતિદિન ૧૮ હજાર સે અધિક વ્યક્તિયોં કો ખાના મિલ રહા હૈ. રંકા, ચીનિયા, શિક્ષિકા ઔર અન્ય સ્થાનોં પર ભી શિવિર ખોલે જા રહે હૈં. સૌરાષ્ટ્ર સ્થિત જલારામબાપા આશ્રમ– વીરપુર કે ગાદીપતિ શ્રી ગિરધરરામબાપા રાહત કે કામ મેં કાફી દિલચશ્પી લે રહે હૈ. મફતલાલ ગ્રૂપ કે શ્રી અરવિંદભાઈ હાલ હી રંકા મેં ગયે થે ઔર ઉન્હોંને યથાસંભવ રાહત મેં પર્યાપ્ત સહયોગ દેને કા વચન દિયા હૈ.

દેશ કે વિભિન્ન અખબારો મેં "બિહાર રાહત મંડલ"કે કાર્યકા વિશેષ ઉલ્લેખ કે સાથ બાર–બાર ભૂરી–ભૂરી સરાહના વ્યક્ત કી જાતી થી.

શ્રી ઢેબરભાઈ કા પત્ર

શ્રી ઉચ્છંગરાય ઢેબરભાઈને દિ. ૩–૪–૬૭ કે પત્ર મેં શ્રી ગુરુદેવ કો લિખા હૈ :–

પૂજ્ય મહારાજશ્રી કી સેવા મેં. ગિરધરભાઈજી ! હમારે નમ્ર પ્રણામ.

આપ કી ઓર સે તાર મિલે હૈં. ગિરધરભાઇ પર આયા હુઆ પત્ર (આપકા) હમને પાયા હૈ. આપ કો યહ વિશ્વાસ દેને કી હરગિજ જરૂરત નહીં હૈ કિ હમારે દોનોં કે ચિત્ત મેં આપ કી આજ્ઞા ભરી હી હૈ. હમ તો નિમિત્ત હૈં કામ તો ઋણાનુબંધ કે યોગ સે ચલતે હૈં. પર સૌભાગ્ય યહી હૈ કિ હમ કો આપને ઔર ભગવાનને ઈસ પવિત્ર કાર્ય મેં નિમિત્ત બનાને કા અવસર દિયા.

અબ કામ કે લિયે. તુલસીદાસભાઈ ઔર નલિનભાઇને બડા સાહસ કિયા ઔર અરવિંદભાઈ સે પ્રાર્થના કી. વે વહાઁ હી આયે. આને કે બાદ વે જો ભી કાર્યવાહી કર રહે હૈં ઈસ મેં અપ્રતિમ પ્રેમ ભરા હૈ. અપની જાત કો કૃત–કૃત્ય સમઝકર હી કામ કરતે હૈં. પૈસે કે બારે મેં કોઇ દરકાર નહીં કરતે હૈં. ઉનકી ઓર સે સારા બયાન સુના. વહાઁ જો ચલ રહા હૈ ઉસ કે દૂર સે હમને દર્શન કિયા. ઈતના બડા કામ હો રહા હૈ !!

સૈંટ્રલ રિલિફ ટ્રસ્ટ કી મીટિંગ પરસોં હુઇ થી. અરવિંદભાઈ ઔર ધરમશીભાઈ મૌજુદ થે. ટ્રસ્ટને ૫ લાખ કા પ્રથમ સોચા થા. વહ સાઢે છઃ લાખ

કા તય કિયા હૈ. મૈં આશા કરતા હૂઁ કિ જિસ લગન કે સાથ અરવિંદભાઈ કામ કર રહે હૈં ઉસ મેં પૈસે કે બારે મેં દૂર તક તકલીફ નહીં હોગી. ટ્રસ્ટને ૧0000 ગુણી (બોરા) અનાજ તક કી જિમ્મેવારી લી હૈ. ઐસા સમઝકર ચલને મેં બાધા નહીં હોગી. હમ દોનોં આપ કી આજ્ઞા તક પહુઁચ જાયેંગે ઐસા તો લગતા હૈ. આપશ્રી કે હી આશીર્વાદ મેં યહ તાકત હૈ.

ઔર તો હમ ક્યા લિખે. આપ ઔર સેવકગણ કી સેવા મેં હમ સબ કી ઓર સે પ્રણામ. સેવા કા મર્મ કુછ સ્પષ્ટતા સે બાપૂ (ગાંધીજી) કે બાદ આજ આપ કે જરિયે સે દિખને મેં આતા હૈ. "મનુષ્ય સેવા યહી ઈશ્વરસેવા" હમ લોગ બકતેં રહેં, ઈસકા સાક્ષાત્કાર આપ કી ઓર સે દિખને મેં દુબારા આયા. સબકો પ્રણામ. નલિન, તુલસીદાસભાઈ સબને પ્રણામ લિખવાયા હૈ. લિ. આજ્ઞાંકિત ઉ.ન. ઢેબર.

(વિશ્વામિત્ર, ૩–૪–૬૭)

પલામૂ કે રંકા ગાઁવ મેં નિઃશુલ્ક ભોજનાલય કા સરાહનીય કાર્ય

પટના, ૧ અપ્રૈલ. સંત સ્વામી શ્રી રણછોડદાસજી ટ્રસ્ટ ચિત્રકૂટ દ્વારા સંચાલિત 'શ્રી માનવ રાહત મંડલ બિહાર' ને પલામૂ જિલા કે રંકા ગાઁવ મેં સૂખા પીડિતોં કી સહાયતા કે લિયે એક નિઃશુલ્ક ભોજનાલય ખોલા હૈ. સ્વામી શ્રી રણછોડજી મહારાજ કી દેખરેખ મેં યહ સહાયતા કાર્ય ગત અઠારહ માર્ચ સે પ્રારંભ કિયા ગયા હૈ. ઈસ નિઃશુલ્ક ભોજનાલય દ્વારા ગતિશીલ ઈકાઈયાઁ કે માધ્યમ સે પ્રતિદિન અઠારહ હજાર સે અધિક લોગોં કો ભોજન દિયા જા રહા હૈ. અભી રંકા, ચીનિયા, શિક્ષિકા ઔર ચારબસી મેં ભોજન કેન્દ્ર ચલાયે જા રહે હૈ ઔર અધિક કેન્દ્ર ખોલે જાને વાલે હૈં. ઈન અકાલપીડિત લોગોં કો ખાને કો અન્ન, પહનને કો વસ્ત્ર ઔર સામાન ખરીદને કે લિયે પૈસે નહીં હૈ. સ્વામી શ્રી રણછોડદાસજીકા યહ નારા હૈં કિ ઈન લોગોં કો સભી તરહ કી ઉદારતાપૂર્વક સહાયતા કી આવશ્યકતા હૈં ઔર સમય પર ઉન્હેં સહાયતા દેને સે મહાન માનવીય સેવા હોગી.

સૌરાષ્ટ્ર કે જલારામ બાપા કે સ્થાન કે ગાદીપતિ શ્રી ગિરધરરામબાપા સહાયતા કે કાર્ય મેં વિભિન્ન તરહ સે મદદ પહુઁચા રહે હૈં ઔર શિબિર મેં સક્રિયરુપ સે કાર્ય કરને તથા દૂસરે લોગોં કો ઉત્પ્રેરિત કરને કે લિયે ઉન્હોંને અપને પુત્ર ઔર પુત્રવધુ કો ભેજા હૈ.

મફતલાલ ગ્રૃપ કે શ્રી અરવિંદભાઈ ઔર અન્ય મહત્વપૂર્ણ લોગ હાલ હી મેં રંકા આયે થે વે લોગ ઈસ સંસ્થા કે કાર્યોં સે બહુત હી પ્રભાવિત હુએ હૈં ઔર ઉન લોગોંને હર સંભવ સહાયતા કરને કી પ્રતિજ્ઞા કી. શ્રી અરવિંદભાઈ ને ગુરુજી કે સામને યહ શપથ લી કિ વે ઈસ સહાયતા કે સફલતાપૂર્વક સંપન્ન હો જાને કે બાદ હી ચાવલ ખાયેંગે.

ગુરુદેવ સ્વયમ્ અપને શિષ્ય કો ઢૂઁઢ લેતે હૈં

૬–૪–૬૭. એક સ્થાનિકભાઈને પ્રશ્ન કિયા :– ઐસા સુના હૈ કિ ગુરુદેવ ખુદ હી અપને શિષ્ય કો ઢૂઁઢ લેતે હૈં. ક્યા યહ બાત સચ્ચી હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– બિલકુલ સચ્ચી હૈ. પૂર્વજન્મોં કી વિપુલ કમાઈ અર્થાત્ આત્મિક સંપત્તિ–દૈવીસંપત્તિ કે સાથ જો જન્મતા હૈ ઉસ કો યહ બાત લાગૂ હોતી હૈ. ઐસી ઉન્નત આત્મા કો દુ:ખ યા વૈરાગ્ય કા કોઈ ભી કારણ ન હોને પર ભી ગુરુ મિલન કી અપૂર્વ પ્યાસ રહતી હૈં. કોઈ લૌકિક વ્યવહાર મેં ઉસ કો આકર્ષણ નહીં હોતા હૈ. ઐસે કે સામને ગુરુદેવ સ્વયમ્ પ્રકટ હોતે હૈં, ઔર ઈસ પ્રકાર અપને શિષ્ય કો ગુરુદેવ સ્વયમ્ ઢૂઁઢ લેતે હૈં– યા શિષ્ય કો અપને પાસ ખિંચ લેતે હૈં.

પર, પ્રક્રિયા એક સી નહીં હોતી હૈં. કભી કિસ પ્રકાર સે, તો કભી કિસ પ્રકાર સે. પરન્તુ ગુરુદેવ સ્વયમ્ અપને શિષ્ય કો પકડ લેતે હૈં. સાધૂ, મકોડા, મૌત ઔર મગર એક બાર જિસ કો પકડતે હૈં– ઉસ કો ફિર છોડતે નહીં હૈં. પ્રપન્ન કો અપને સમાન કર હી દેતે હૈં.

ગુરુપ્રાપ્તિ સે શિષ્ય કે જીવન મેં અનાયાસ અત્યન્ત પરિવર્તન હો જાતા હૈ. ઈસ પ્રકાર કા પરિવર્તન હોના હી ગુરુદેવ કી પ્રાપ્તિ કી પ્રતીતિ હૈં.

ગુરુદેવ પ્રપન્ન શિષ્ય કે અશુભ સંસ્કારોં કા નાશ કરને કી પ્રક્રિયા કરતે હી હૈં. ફિર ભી સબ શિષ્ય કો ગુરુદેવ કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ ઐસા ભી નહીં હૈ. સ્થૂલભાવ સે તો સબ શિષ્યોં કો ગુરુપ્રાપ્તિ હો ગઈ હૈં ઐસા કહા ઔર સમઝા જાતા હૈં, લેકિન વસ્તુતઃ ઐસા નહીં હોતા હૈં. જિન શિષ્યોં કો યથાર્થ મેં ગુરુદેવ કી પ્રાપ્તિ હુઈ હોગી– ઉન કે જીવન મેં ગુરુદેવ ઓતપ્રોત હો જાયેંગે. ઐસે શિષ્યોં કે મન, ચિત્ત, બુદ્ધિ, હૃદય ઔર દૃષ્ટિ– સબ પ્રકાર સે બિલકુલ પલટ જાયેંગે. પરિણામ યહ હોતા હૈ કિ ઈનકી પ્રત્યેક ક્રિયામેં રહન–સહન મેં, ચલને–ફિરને મેં સોતે–જાગને મેં - સબ મેં ગુરુદેવ કી સ્મૃતિ રહતી હૈ, યા

ગુરુદેવમય હો જાતે હૈં.

ગુરુદેવ સદૈવ ઈન કે સાથ મેં હોતે હૈં. ઔર ઈનકો હમેશા અપને ગુરુદેવ કી પ્રાપ્તિ કી મસ્તી બની રહતી હૈં.

ગુરુભક્તિ સે હી કામાદિકોં કા નાશ હોતા હૈ

દેખો ! મૈં કુછ દિનોં કે પહલે કી એક બાત કહૂઁ. અમદાવાદ મેં ભાગવત્ તત્ત્વજ્ઞાન વિદ્યાપીઠ કે શિલારોપણ વિધિ કે સમય પર મૈં પહુઁચ ગયા તો શાસ્ત્રીજી કૃષ્ણશંકરજી બહુત પ્રસન્ન હો ઉઠે. ઉન સે મૈંને ભાગવત કા શ્લોક સુના :–

રજસ્તમશ્ચ સત્ત્વેન સત્ત્વં ચોપાસનેન ચ ।
એતત્ સર્વગુરૌ ભક્ત્યા પુરુષો હ્યંજસા જયેત્ ॥
યસ્ય સાક્ષાદ્ ભગવતિ જ્ઞાનદીપપ્રદે ગુરૌ ।
ન સ્યાચ્છ્રૂંદ્ધા શ્રુતં તસ્ય સર્વં કુંજરશોચવત્ ॥
એષ વૈ ભગવાન્સાક્ષાત્ પ્રધાનપુરુષેશ્વરઃ ।
યોગેશ્વરૈર્વિમૃગ્યાઙ્ઘ્રિર્લોકો યં મન્યતે નરમ્ ॥

(ભાગવતજી, ૭–૧૫–૨૫, ૨૬, ૨૭)

ભાવાર્થ :– સત્ત્વગુણ કે દ્વારા રજોગુણ પર એવમ્ તમોગુણ પર ઔર ઉપરતિ કે દ્વારા સત્ત્વગુણ પર વિજય પ્રાપ્ત કરની ચાહિયે. શ્રી ગુરુદેવ કી ભક્તિ કે દ્વારા સાધક ઈન દોષોં પર સુગમતા સે વિજય પ્રાપ્ત કર સકતા હૈ (૨૫). હૃદય મેં જ્ઞાનકા દીપક જલાનેવાલે શ્રી ગુરુદેવ સાક્ષાત્ ભગવાન હી હૈ. જો દુર્બુદ્ધિ પુરુષ ઉન્હેં મનુષ્ય સમઝતા હૈ, ઉસકા સમસ્ત શાસ્ત્ર શ્રવણ હાથી કે સ્નાન કે સમાન વ્યર્થ હૈ (૨૬). બડે–બડે યોગેશ્વર જિન કે ચરણકમલોં કા અનુસંધાન કરતે રહતે હૈ, પ્રકૃતિ ઔર પુરુષ કે અધીશ્વર વે સ્વયં ભગવાન હી શ્રી ગુરુદેવ કે રુપ મેં પ્રકટ હૈં. ઈન્હેં લોગ ભ્રમ સે મનુષ્ય માનતે હૈં (૨૭).

સારાંશ યહ હૈ કિ–

"બ્રહ્માનંદ મેં સ્થિત ઐસે બ્રહ્મનિષ્ઠ ગુરુદેવ દૈવયોગ સે મિલ જાયઁ તો શાસ્ત્રોનેં બતાયે હુયે આત્મોન્નતિ કે ઔર સબ માર્ગોં કો છોડકર કેવલ ગુરુભક્તિ સે હી કામાદિકોં કા નાશ નિશ્ચિત્ હો જાતા હૈ. ઐસે ગુરુદેવ કી એકનિષ્ઠ સમ્યક્ સેવા સે ચારોં પુરુષાર્થ સહજ સાધ્ય હો જાતે હૈં. પરન્તુ "યહ

તો સાધારણ મનુષ્ય હૈં", ઈસ પ્રકાર કી મનુષ્યબુદ્ધિ રખતે હુએ પાસ મેં રહેં સેવા કરતે તો ભી સબ કુછ પત્થર પર પાની કે સમાન હૈં. ગુરુમેં નરબુદ્ધિ, સાધારણબુદ્ધિ મહાન દ્રોહ હૈ.

આજ મફતલાલ મિલ્સવાલે યોગેન્દ્રભાઈ આયે. ઉન્હોંને આવશ્યક બરતને ઔર અન્ય સામગ્રી જલ્દી સે જલ્દી પહુઁચાને કા શ્રી ગુરુદેવ કો બચન દિયા.

૭–૪–૬૭. સામ કો શ્રી ગુરુદેવને "શ્રી જલારામ મોટર ટ્રેનિંગ સ્કૂલ" કી કાર્યવાહી પ્રારમ્ભ કી. ઔર કહા– "યહાઁ કે યુવકોં કો સમ્માનપૂર્વક અપને પૈરોં પર ખડે હોને કા સામર્થ્ય પ્રાપ્ત હો જાયઁ તો જીવનભર ઉન્નત શિર રહ પાયેંગે." ૧૨૫ વ્યક્તિને અપના નામાંકિત કિયા.

૯–૪–૬૭. ગુના સે શ્રી ગુરુદેવને કિશોરભાઈ કો પત્રમેં લિખા કિ આજ મૈં યહાઁ સે યોગેન્દ્ર શર્મા કો ભેજ રહા હૂઁ– ઈનકો ૨ા કિલો કા મદ્રાસી ઘાટ કા ૧૫૦ ખરીદકર પારસલ કરવા દેના. ગુડ સે ભેજના નહીં. હો સકે તો વીમા કરા દેના. પૈસા જો લગે ઈન સે લે લેના. ઔર તુમ રંકા કબ આ રહે હો ? રણછોડદાસ કા આસીસ.

પત્ર કે પીછે લિખા :– તુમ રંકા રામનૌમિ પર આઓ. રૂપિયા કી ઈન કો આવશ્યકતા પડે તો ૨૦૦ તક દે દેના.

૧૨–૪–૬૭. મૈંને ડહાણુ આંનદબહન કો પત્ર મેં લિખા :– અભી યહાઁ રસોડે મેં પ્રતિદિન ૨૦૦૦૦ (બીસ હજાર) લોગ ભોજન પાતે હૈં. બાહર કે તીન કેન્દ્રો મેં તીન–ચાર ટ્રક મેં તૈયાર ભોજન સ્વયંસેવકભાઇ લે જાતે હૈં. "મોટર મિકેનીક" વ "મોટર ડ્રાઈવિંગ કી ટ્રેનિંગ સ્કૂલ ખોલી હૈં." સિલાઇ મશીનેં ભી આ ગઈ હૈં. ઉસ મેં પ્રતિદિન ૩૦–૪૦ બહનેં શિખને કો આતી હૈં. સર્વરોગ ચિકિત્સાલય મેં પ્રતિદિન ૮૦–૯૦ મરીજ દવાઈયાઁ લેતે હૈં. ૨૮–૩–૬૭ સે નેત્રયજ્ઞ પ્રારમ્ભ હુઆ હૈં વહ એક માસ તક ચાલુ રહેગા. રસોડે મેં પ્રતિદિન ૭૦ બોરે અનાજ કા ભોજન બનતા હૈં. આલૂ–પ્યાજ કે બોરે રોજ ૧૪–૧૫ ઉઠતે હૈં.

શામ ૭ઃ બજે શ્રી ગુરુદેવ કમ્પાઉન્ડ મેં બિરાજે હૈં, ઔર કહા :– હમ લોગ યજ્ઞ–યાગાદિ કરતે હૈં ઉસ કા કારણ હૈં કિ યજ્ઞ સે રજકણ, ભેજ, ઔર ધુઁઆ હોતા હૈ– જો બાદલ બનકર વર્ષા ગિરાતા હૈં.

શ્રી વેદભાઇ ઔર ફઇબા કો દેખતે શ્રી ગુરુદેવને કહા :– ફઇબા કો બ્રહ્મનિષ્ઠ બનના હૈ; વેદ કો ભી બ્રહ્મનિષ્ઠ બનના હૈં. ઈસ કે લિયે ઉત્તરોત્તર ભૂમિકાએં આતી હૈં. એક બાર બ્રહ્મનિષ્ઠ કી અવસ્થા આને કે બાદ મનુષ્ય નીચે નહીં ગિરતા હૈં. "શિવોऽહમ્" આત્મા કી સ્થિતિ હૈં. ઉસે બનાની નહીં પડતી, પર હો જાતી હૈં. શિવોऽહમ્ કી ભૂમિકા આને કે બાદ ૨૧ દિન મેં શરીર છૂટ જાતા હૈ.

કાના યાની સમત્ત્વ દ્રષ્ટિવાલા

૧૩–૪–૬૭. રાત કે નવ બજે કે બાદ : મૈં ઐસા માનતા હૂઁ કિ જો વ્યક્તિ સત્યનિષ્ઠા સે પરમાર્થ કા કાર્ય કરતા હૈ ઉસ કી વ્યાવહારિક બાધાઓં કા ભગવાન કિસી ન કિસી કો નિમિત્ત બનાકર શમન કરતે હૈં. સ્વયમ્ કે પ્રતિ ઈશારા કર કે :–

એક અચંભા દેખા ચલ, સુખી લકડી લાગા ફલ ।
જો કોઈ ઈસ ફલકો ખાય, પેડ છોડ કહીં અંત ન જાય ॥

(સબકે હાસ્ય) બરાબર હૈ ન ? ક્યોં વેદ મહારાજ ! ક્યા કરતે હો ?

વેદભાઇ :– જી કુછ નહીં.

શ્રી ગુરુદેવ :– આનંદ કરો ઔર જગત્ દેખતે રહો. વરલી (બોમ્બે) કે એરકન્ડિશન્ડ કમરોં મેં બૈઠકર ચાટ, આઈસ્ક્રીમ, ખાતે ખાતે સબ કહતે હૈં કિ ઐસી સેવા કરેંગે ઔર વૈસી સેવા કરેંગે. લેકિન યહાઁ તો જમીન પર સોના હૈ ઔર રહના હૈ કષ્ટદાયક.

દેખી એક અનોખી નારી, ગુણ ઉસમેં હૈ અતિ ભારી ।
પઢી નહીં ઔર અચરજ આવે, મરના–જીના તુરત બતાવે ॥

બતાઓ કૌન ? કિસીને જવાબ નહીં દિયા– તબ

શ્રી ગુરુદેવ :– "નાડી" જિસ વક્ત ચલના બંદ હો જાયગી– ઉસી વક્ત સબ કહ દેંગે કિ યહ મર ગયા.

"દશરથ પુત્ર જન્મ સુનિ કાના"– કાના યાની એક અર્થ મેં સમત્ત્વ દષ્ટિવાલા. શુક્રાચાર્ય અસુરોં કે ગુરુ થે, એકાક્ષી થે– ઈસ કા તાત્પર્ય યહ હૈં કિ સમત્ત્વ દષ્ટિવાલે થે. બડે હી તેજસ્વી વ સમર્થ ગુરુ થે. યદિ અસુરોંને ઉનકા કહા માના હોતા તો ઉન મેં આસુરી સંપત્તિ નહીં આતી.

અસુરોં કે ગુરુદેવ થે, ફિર ભી શુક્રાચાર્ય ઈશ્વરવાદી થે. જબ કિ બૃહસ્પતિ દેવોં કે ગુરુદેવ હોને પર ભી નિરીશ્વરવાદી થે. બહુત વિદ્વાન થે, પરન્તુ ઈશ્વર મેં નહીં માનને કે કારણ હી દેવોં કી બાર બાર પરાજય હોતી થી.

બ્રહ્માનંદ યોગિયોં કો હોતા હૈ ઔર પરમાનંદ ભક્તોં કે ભાવ મેં હોતા હૈં. દશરથજી ઔર કૌશલ્યાજી પૂર્વજન્મ મેં મનુ– શતરુપા થે. વાસુદેવ–દેવકી ભી વે હી થે. સાધુ કો જીવનયાપન કે અતિરિક્ત કોઈ ભી ધન ગ્રહણ નહીં કરના ચાહિયે.

અરવિંદભાઈ ! અબ સબ હો ગયા !

૧૯–૪–૬૭, શ્રીરામનૌમિ ઉત્સવ. પ્રાતઃકાલ જલ્દી સ્નાનાદિ સે નિવૃત્ત હોને કે બાદ શ્રી ગુરુદેવને અપને કમરે મેં શ્રીરઘુનાથજીકા વિધિવત્ પૂજન કિયા. કમરે કે બાહર ભક્તસમૂહ દર્શન–પૂજન કો ઈકટ્ઠે હુએ હૈં. પાઁચ બજે શ્રી ગુરુદેવને સબ કો દર્શન–પૂજનકા લાભ દિયા. શ્રી ગુરુદેવ ખૂબ પ્રસન્ન હૈં.

સુબહ આઠ બજે શ્રી અરવિંદભાઈ, કુમુદભાઈ, સુશીલાબહન, ઉષાબહન શ્રી ગુરુદેવકે દર્શન કો આયે. આપસ મેં–કેમ્પ કે સંદર્ભ મેં ચર્ચા હુઈ.

અરવિંદભાઈ :– કેમ્પ મેં ક્યા જરુરત હૈ મહારાજજી ? ખર્ચકે વિષય મેં કોઈ ચિંતા નહીં કરના.

શ્રી ગુરુદેવ (હઁસકર) :– ધીરે સે– હમેં ૨૨ હજાર ક્વિન્ટલ અનાજ કી જરુર હૈં.

અરવિંદભાઈ : (દોનોં હાથ જોડ–સ્વીકૃતિસે) : બાબા ઔર ક્યા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ગરીબોં કે અંગ ઢંકને કે લિયે કપડા.

અરવિંદભાઈ :– ઔર ક્યા આજ્ઞા હૈ, બાબા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– બાંધકામ કે લિયે ટાટ કી જરુરત હૈ. ઈસકે અભાવ કે કારણ નયા કેમ્પ નહીં બન પાયા હૈ.

અરવિંદભાઈ !– બાબા ! ઔર કુછ ?

શ્રી ગુરુદેવ : રસોઈ બનાને કે લિયે બડે બરતનોં કી કમી હૈં.

અરવિંદભાઈ : ઔર કિસ ચીજ કી આવશ્યકતા હૈ, બાબા !!

સ્થિર–પ્રેમભરી નિગાહ સે શ્રી ગુરુદેવ અરવિંદભાઈ કો નિહારતે રહે. અરવિંદભાઈ કી દષ્ટિ ભી દર્શન મેં સ્થિર બની રહી, ૧૦–૧૫ સેકન્ડ. મસ્તક

ધરતે શ્રીચરણો મેં પ્રણામ કિયા. શ્રી ગુરુદેવને પ્યાર–દુલાર સે અપના શ્રીવરદ હસ્ત અરવિંદભાઈ કે મસ્તક પર ફિરાતે રહેં ઔર કહા :– અરવિંદભાઈ ! ભગવાન સદૈવ સુખી વ ખુશી રખેં...અબ સબ હો ગયા. આપકા અન્નદાન નહીં હૈ; પ્રાણદાન હૈં. ઔર વહ ભી એક દો વ્યક્તિ કે નહીં, પરંચ કઇ હજારો પ્રાણોં કી રક્ષા હો રહી હૈં. મનુષ્યોં કી તો હમ ગિનતી ભી કર લેતે હૈં, લેકિન કુત્તે, બૈલ, ગૌએં, ભૂંડ, ઘોડે આદિ પશુ ઔર ચિડિયાઁ–કૌએ જૈસે પક્ષી ભી ન જાને કિતની સંખ્યા મેં પ્રાણરક્ષા કર પાતે હૈં સમષ્ટિ રસોડે સે.

"સો હી ધનુ ધન્ય પ્રથમ ગતિ જાકી ॥" ઈસ સે ધન કી શુદ્ધિ હોતી હૈં. શુદ્ધ સંપત્તિ સર્વદા સુખદાઈ રહતી હૈં.

પૂ. શ્રી કી આજ્ઞાનુસાર શ્રીશાંતિલાલભાઇ ડગલીને મક્કા, ગેહૂઁ, ચના, ચાવલ, આદિ કી સુચિ બનાઈ....

(ફલ મેવા,મીઠા વ ફૂલમાલાઓં કા બડા ઢેર સા હોતા દેખકર) મુઝે ફૂલોં કી માલા, ફલ મેવા–મીઠાઈયાઁ કે ઢેરકી તનિક ભી અપેક્ષા નહીં હે, ન જરુર હે. ન મૈં ઈન સે પ્રસન્ન હો જાઉઁગા ઔર ઈન કે નહીં લાને સે ન મૈં નારાજ હોઉઁગા. એક માત્ર આપ સબ કા ભાવ બરાબર મુઝે સંતોષ તો તબ હી મિલતા હૈં– જબ આપ મેરે ઉપદેશાનુસાર આચરણ કરતે હો.

(દોપહર) ૧૨ બજે શ્રી ગુરુદેવ શ્રીરામ મંદિર (રંકા મેં) પધારે, ભગવાન કા જન્મોત્સવ બડે ઉલ્લાસ સે મનાયા ગયા. પૂ. શ્રી કે ઉપર ઈતની ગુલાલ ડાલી ગઇ કિ પૂરે કપડે લાલ હો ગયે, પૂરા મુખ ભી લાલ લાલ હો ગયા.

બાદ મેં શ્રી ગુરુદેવ સમષ્ટિ રસોઈઘર મેં પધારેં. પરોસાઇ મેં આજ દાલ, ચાવલ, સાગ, પૂડી અલગ–અલગ પરોસા થા. (શ્રી ગુરુદેવને આજ્ઞા દી થી) બહુત ભીડ થી. શ્રી ગુરુદેવને સબ કો પરોસાઈ મેં લગને કો કહા થા.

ભોજનકો આયે હુએ મેં સે જરુરત લગી ઉનકો કાર્ડ દિયા ગયા. સામ કો શ્રી ગુરુદેવ કમ્પાઉન્ડ મેં બિરાજે. કાર્ડ જિસ કો દિયે ગયે થે ઉન કો વસ્ત્ર બાઁટા ગયા.

૨૦–૪–૬૭. દોપહર કા સમય હે– શ્રી ગુરુદેવ અપને કમરે મેં બિરાજે હૈં. અરવિંદભાઇ, સુશીલાબહન આદિ રંકા સે બિદા હોને કે પહિલે શ્રી ગુરુદેવ કે દર્શન–પ્રણામ કરને આયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– જહાઁ ભી તુમારા હૃદય દ્રવિત હો ઉઠે તુમારા હાથ ખોલકર

ઐસા હી રખના (અપના હાથ ઉલટા કે દાન દેને કી સંજ્ઞા કર કે) હમારે યહાઁ હી દો– ઐસા મૈં નહીં કહતા હૂઁ. કહીં ભી દો, લેકિન દાન અવશ્ય દો.

ભગવાન કે સામને તુમારા હાથ ઐસા રખના (સ્વીકાર કી સંજ્ઞા કર કે) જગત્ કે મનુષ્યો કે પાસ કભી કુછ નહીં માઁગના. જગતપતિ સે હી પ્રાર્થના વ અનુનય કરના. મૈં પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક કહતા હૂઁ કિ જો ભી તુમ પરમાર્થ મેં દોગે સો બહુત હી જલ્દી ભરપાઈ હોકર તુમારે પાસ વાપિસ આ જાયેગા.

સુરતસે કીરત બડી, બિના પંખ ઉડ જાય ।
સુરત તો જાતી રહી, કીરત કબહૂઁ ન જાય ॥

યદિ મેરે પ્રતિ પ્રેમભાવ હૈ, તો સબ કે પ્રતિ દ્વેષ ક્યોં હૈ ?

એક ભક્ત કી ચિટ્ઠી પઢકર કુછ દેર કે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને કહા :– પ્રેમ, પ્રેમ, પ્રેમ યહ શબ્દ સુન–સુનકે મુઝે અબ બહુત વિચાર આને લગતે હૈં. પ્રેમ યાની ક્યા ? યહ તો કોઈ સમઝ હી નહીં સકતા હૈં, લેકિન સબ મુઝે પ્રેમ કી રહન–સહન સમઝા રહે હૈં– યહી આશ્ચર્ય !

યદિ સત્ય મેં પ્રેમ હૈં તો હૃદય મેં ઉદારતા ક્યોં નહીં આતી હૈ ? યદિ મેરે પ્રતિ પ્રેમભાવ હૈં તો ઔર સબકે પ્રતિ ઈતના દ્વેષભાવ ક્યોં હૈં ? ક્યા યહ પ્રેમ કા સ્વરૂપ હૈ ? અપના સબકુછ– અપના સમગ્ર અસ્તિત્વ, પ્રેમી અપને પ્રેમાસ્વરૂપ મેં વિલીન કર દેતા હૈં ! યહ ભી કરના નહીં પડતા હૈં, અપિતુ સહજ સ્વાભાવિક હી હો જાતા હૈ. તબ પ્રેમાસ્પદ કી ઈચ્છા કે પ્રતિકૂલ ઈચ્છા યા સંકલ્પ તક પ્રેમી મેં કહાઁ સે ઉઠ સકતે હૈં ? યહ તો મુઝે સમઝાઓ કોઈ !!

સચ્ચી–સચ્ચી બાત તો યહ હૈ કિ "મૈં પ્રેમ કરતા હૂઁ, અથવા તો મુઝે પ્રેમ કરના હૈ"– ઐસા–ઐસા ભાવ જાગ્રત હૈ તબ તક પ્રેમ હોતા હી નહીં હૈં. ક્ષુદ્ર મોહ ઔર રાગ–દ્વેષ જનિત વાસનાઓં કો હી પ્રેમ માન લિયા હૈં.

પ્રેમકા સીધા–સાદા સ્વરૂપ યહ હૈ કિ અપને અપનેપના કો સર્વથા વિલીનીકરણ, ઔર વહ ભી પૂર્ણ પ્રસન્નતા કે સાથ.

અબ યહાઁ તો સબ ઉલટા હી હૈં. તુમારી ઈચ્છા સે થોડી સી ભી પ્રતિકૂલ બાત કહી જાતી હૈ, યા કી જાતી હૈ, તબ તો સહન નહીં હોતા હૈં. અપને અહમ્ કા ઔર અપની ઈચ્છાઓં કા તો ત્યાગ નહીં હૈં. અરે ! જ્યાદા ક્યા કહૂઁ ! ઈન કો ત્યાગને કી અભી તો શુરુઆત ભી નહીં કર સકે હો, ઔર ઉપર સે પ્રેમ કા દાવા ?

પ્રેમ યાની અદ્વૈત. વહાઁ દ્વૈત, અલગપના ટિક હી નહીં સકતા હૈ. પ્રેમાસ્પદ કી ઈચ્છા હી પ્રેમી કી ઈચ્છા બની રહતી હૈ. ઔર પ્રેમી–પ્રેમાસ્પદ અન્યોન્ય પ્રેમી–પ્રેમાસ્પદ બન જાતે હૈં. ભગવાન ઔર ઉન કે ભક્ત કી એકતા યહીં પર હોતી હૈં. ભક્ત ચાહતા હૈ (કિ)– મેરે ભગવાન સદૈવ પ્રસન્ન રહેં, ઔર ભગવાન ચાહતે હૈં કિ મેરા ભક્ત પ્રસન્ન રહે. ભરતજી ચાહતે હૈં– મેરે સ્વામી કે મનકો સંકોચ ન હો ઔર રામજી ચાહતે હૈં કિ અનન્ય પ્રેમી ભરતજી કી ઈચ્છા અપૂર્ણ ન રહ જાયઁ. ઈસ પ્રકાર અન્યોન્ય મેં અન્યોન્ય કી ઈચ્છા હી સ્ફૂરિત હોતી હૈ. ઈસીલિયે હમેશા "આનુંકૂલસ્ય સંકલ્પ" હી હોતે હૈં. ઔર "પ્રતિ કૂલસ્ય વિવર્જનમ્" તો અનાયાસ હો હી જાતા હૈં.

દેખો ! સુનો, સોચો ઔર ખૂબ સમઝો. પ્રેમ કી અદ્વૈત અવસ્થા કી કલ્પના માત્રસે ઉસ અવસ્થા પ્રાપ્ત નહીં હોગી. અહમ્ કો હટાઓગે તબ તુમારી સ્વતંત્ર–નિજી મૌલિક ઈચ્છાઓં કા આવેશ કમજોર પડતા પડતા એક દિન નિઃશેષ હો જાયેગા. તબ તુમારે મેં મૌલિક ઈચ્છા–ચાહ ઉઠેગી હી નહીં. ઈસ કી પરિપકવતા પર પ્રેમ કી અદ્વૈત અવસ્થા પ્રાપ્ત હોતી હૈં. ઈસકો પ્રાપ્ત કરના ચાહતે હો તો અપની ઈચ્છા વ કામના માત્રકા બલિદાન દે દો ! અપને સુખ પાનેકા ખ્યાલ હી છોડ દો. અપને પ્રેમાસ્પદ કી ઈચ્છા કો, ઔર ઉન કે સુખ કો કબૂલ રખો.

પ્રેમ કા પંથ તો અતિ અતિ લમ્બા ઔર ગહરા હૈ. ઉસ પથ પર ચલને મેં એક જીવન તો સિર્ફ એક કદમ માત્ર હોતા હૈ. અપના સર્વસ્વ કો નિઃશેષ કરના યહી પ્રેમ કી અદ્વૈત અવસ્થા હૈ. ઈસ મેં પ્રાણીમાત્ર કે લિયે સતત વ એક સા, એકભાવ– યાની અભેદભાવ સહજ હોતા હી હૈ. કિસી કે સાથ વિરોધ નહીં રહતા.

તુમારા પ્રેમ મેરે માધ્યમ સે ઈસ અવસ્થા પ્રાપ્ત કરે તો તો ઉત્તમ હૈ. ઉદારતા ઔર એકભાવ નહીં આયેંગે, તો સ્વાર્થ ઔર રાગ–દ્વેષ આયેંગે. સ્વાર્થ ઔર રાગ–દ્વેષવાલી વ્યક્તિ પ્રેમી કદાપિ નહીં હૈ.

એક મહિના મુઝે દે દો

(ઠાકુર સાહબ રમેન્દ્રબહન કી નોંધ મેં સે)

ગુજરાતી ઔર જો–જો પૈસા દેતે હૈં– ગરીબોં કો ખિલાને કે લિયે– ઉસ પૈસે સે અનાજ (અન્ન) લેતે હૈં. અનાજ ખાને સે ખૂન બનતા હૈં. જો સેવા

બરાબર નહીં કરેગા ઔર ઈસ મેં ખાયેગા–વો ગરીબોં કા ખૂન પિયેગા. દેખો ! પૈસે દેતે હૈં તો ક્યા હો ગયા ? ક્યા એક હી આદમી સબ કર લેગા ? નહીં. સબ મિલકર કરેંગે, તબ હી તો હોગા.

મૈં કહતા હૂઁ– ૧૧ મહિને તુમ્હારે બચ્ચોં કે હૈં. ૧૧ મહિના અપને અપને પરિવાર કી સેવા કરો. પર એક મહિના મુઝે દે દો. જબ મેરા કેમ્પ લગે તબ તન–મન સે મેરે પાસ એક મહિના સેવા કરો. યા કહીં રાહતકાર્ય કરું તબ આ જાઓ. ઈમાનદારી સે કામ કરો. અપના સમઝ કે કરો.

એક ભાઈ સે કહા કિ તુમ ૧૫ જુલાઈ કો જરુર આ જાના. કુછ ભી હો ઘર મેં, પર તુમ આ જાના. ભલે હી નૌકરી છૂટ જાવેં, પર તુમ આ જાના. મન મેં વિશ્વાસ રખો તો કુછ નહીં હોતા હૈં. મન ખરાબ મત કરો. અગર તુમ સોચો કિ નહીં જાઉઁ– તો નહીં આ સકતે હો. અગર સોચો કિ મુઝે જાના હી હૈ, કુછ ભી હો– મૈં તો જાઉઁગા હી– તો આ હી જાઓગે, મન મેં દ્રઢ વિશ્વાસ રખો કિ યહ કામ તો મુઝે કરના હી હૈ, કુછ ભી હો !

પાવન મૃગ મારે જિય જાની

(સામ પાઁચ બજે) જબ જબ ધર્મ કી ગ્લાનિ–હાનિ હોતી હૈં, પાપ બઢતા હૈં તબ તબ ભગવાન અવતાર લેતે હૈં. હિંસા કો મિટાને કે લિયે હિંસા કરની પડતી હૈ. રાવણ કો મારને કો ભગવાન કો ભી હિંસા કરની પડી.

યહ તો આપ સબ કહતે હો કિ ભગવાનને મૃગ મારે હૈં. પર યે નહીં સોચા કિ મૃગ મારે વે કૌન સે થે ?

"જો મૃગ રામ કે મારે, તે તનુ તજિ પર લોક સિધારે" ॥

અબ દેખો ! ભગવાનને કૌન સે મૃગ મારે હૈં ? જિન કો મારતે થે ઉન કો ત્રિલોક ભેજતે થેં. ઉનકા ઉદ્ધાર કરના થા– ઈસલિયે મારે.

પાવન મૃગ મારહિં જિયઁ જાની । દિન પ્રતિ નૃપહિ દેખાવહિં આની ॥

અબ દેખો ! ભગવાનને "મૃગ મારે જિયઁ જાની"– અર્થાત્ સોચકર જો મારને યોગ્ય થે વો હી મારે. ફિર કહા હૈં– "નૃપહિ દેખાવહિં આની"– રાજા કો આકર બતાતે ભી થે કિ કૌન–કૌન સે મૃગ મારે હૈં. જિનકા ઉદ્ધાર કરના થા ઉન્હીં કો મારે હૈં.

મૃગિયોંને મૃગોં સે કહા હૈ– "તુમ આનંદ કરો મૃગ જાયે– યે કંચન મૃગ ખોજન આયે". વૈસા મૃગ નહીં ખોજતે– જો મૃગ "જાયે" હૈં. તો કિતની નિડર

થી, જો મૃગોં કો સમઝાતી થી.

શ્રી ગુરુદેવ કી ઉત્કૃષ્ટ સેવા–પૂજન

૧૬–૪–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ હોલ મેં પ્રસન્નચિત્ત બિરાજે હૈં. વિશાલ ભક્તમંડલ શાંતિ સે તલ્લીનતા સે સુન રહા હૈં. ચંદનબહન (જોબનપુત્રા)ને મેરે કાન મેં ખૂબ ધીરે સે કહા કિ આજ અભી તક પૂજાવાલે કા વિઘ્ન નહીં આયા હૈં.

બસ ! ઈસી બીચ મેં હી સબ લોગોં કો ઠેલતે ઠેલતે એક પરિવાર પૂજન સામગ્રી લેકર ઉપસ્થિત હો જાતા હૈ. શ્રી ગુરુદેવ કો પ્રણામ કર કે બૈઠકર પૂજન કી સામગ્રી સજાને લગ ગયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– "ચંદન, અબ તો તુમ ભી સંકલ્પસિદ્ધ હો ગઈ. લો ભાઈ ! આજ તો હમેં આનંદ હો ગયા હૈં કિ ગુરુ સે સવાયા ચેલા હો ગયા હૈ." ચંદનબહન ને મેરે સે નેત્ર સંકેત કિયા. હમ દોનોં ઔર શ્રી ગુરુદેવ– તીનોં અન્યોન્ય કો દેખેં ઔર હઁસે.

દરમ્યાન પૂજન ચાલુ હો ગયા થા. વિધિવત્ હોતા હૈ વૈસા હી હુઆ ઔર આરતી કી ગઈ. પ્રસાદ બાઁટા ગયા. સબકુછ હુઆ. સબ કો હી સત્સંગ મેં બીચ મેં પૂજન–આરતી કી બાધા અખર ગઈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખિયે, હમ મેં કિતની શિષ્ટતા હોની ચાહિયે યહ શ્રીમાનસજી બરાબર સમઝાતી હૈં. સમષ્ટિ મેં ગુરુદેવ કે પ્રતિ કિસ પ્રકાર શ્રદ્ધા વ્યક્ત કી જાતી હૈં ? યહ શ્રીરામજીને બતાયા હૈં. ભરી સભામેં ભગવાન રામજીને ગુરુદેવ કો કિસ પ્રકાર પ્રણામ કિયા હૈં ? "ગુરુહિ પ્રણામ મનહિં મન કીન્હા." જબ પ્રણામ કે લિયે ભી ઐસા વિધાન હૈ તો ફિર ભરી સભા મેં પૂજન કી બાત હી કહાઁ ? બાર બાર ઈસ બાત કો કહતા હૂઁ. ફિર ભી ચાલુ બાતચીત મેં પ્રણામ કો–પૂજન કો, કભી ચિઠ્ઠી કો લાતે હો યહ ઠીક નહીં. સબ કો ઈસ સે બાત ટૂટને કા દુઃખ હોતા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ ઈસ પ્રકાર ક્વચિત્ હી કહતે હૈં. અત્યંત સંકોચશીલ વ તિતિક્ષુ હૈં. કિતની હી પ્રતિકૂલતા વ બાધાયેં બિલકૂલ પ્રસન્નતાપૂર્વક આપશ્રી સહ લેતે હૈં. કારણ કિ કિસી કો ભી દુઃખ પહુઁચાના ઉન્હેં મંજુર નહીં હૈં. આજ જબ ઈતની સ્પષ્ટતા સે બાતેં સમઝા રહે હૈં તો હરિભાઈ કે મન મેં પ્રશ્ન ઉઠા ઔર ઉન્હોંને પૂછા :–

હરિભાઇ :– બહુત સમય સે એક પ્રશ્ન મુઝે ઉઠા હૈ. મૈં ભી મેરે ગુરુદેવ કી સેવા ઔર પૂજા કરૂઁ ઐસી તીવ્ર ઈચ્છા રહતી હૈ. આજ તો આપ મુઝે કૃપા કર કે જરુર બતાઈયે કિ કિસ પ્રકાર કી સેવા–પૂજા કરૂઁ જો યથાર્થ મેં હી સેવા–પૂજા હો.

શ્રી ગુરુદેવ :– (ખૂબ હઁસે, પશ્ચાત્) :– હરિભાઇ, આપ ? ઔર યહ પ્રશ્ન ? આજ આપ કો ક્યા હો ગયા ?

હરિભાઇ :– જી હાઁ, મુઝે પ્રશ્ન ઉઠા હૈં. બહુત દિન સે ઈસ કે બારે મેં કઇ પ્રકાર કે વિચાર આ રહે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– યહ પ્રશ્ન હરિભાઈને ગંભીરતાપૂર્વક પૂછા હૈ. ઉનકા ભાવ મૈં બરાબર સમઝા હૂઁ. ઉન્હોંને પૂછા હૈ તો મૈં બરાબર જવાબ દૂઁગા. લેકિન એક બાત હૈ– કોઇ ભી વ્યક્તિ મેરે ઉત્તર કો અપને ઉપર ન ઓઢ લેવેં. યહ તો જો શાસ્ત્રોક્ત વ સમઝદારી કી સહી બાત હૈ, ઉસ કી ચર્ચા હો રહી હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ કી ઉત્કૃષ્ટ સેવા પૂજન યહ હૈં કિ ઉન કે વચનોં કો, આદેશોં કો આચરણ મેં ઉતારના શારીરિક સ્થૂલ સેવા કી અપેક્ષા યહ સૂક્ષ્મ સેવા હી અનંતગુની શ્રેષ્ઠ હૈ. ઈસ સે ગુરુદેવ કો ઈતની પ્રસન્નતા હોતી હૈ, ઈતના સંતોષ મિલતા હૈ કિ ચાહે કિતની હી દૂર હોને પર ભી ગુરુદેવ કે હૃદય મેં તુમ સદૈવ રહતે હો. યહ સૂક્ષ્મ સેવા હૈ જો સર્વોત્કૃષ્ટ હૈં. ઔર આપ ઉનકે હૃદય કે પ્રિયતમ પાત્ર બને રહતે હો. ફિર આજ્ઞાપાલન કી સેવા આતી હૈ. હંમેશા આજ્ઞાપાલન મેં મુદિત મન સે તત્પર રહના. ગુરુદેવ કી ઈચ્છા કે અનુકૂલ રહના. ગુરુદેવ કે શરીરસ્વાસ્થ્ય કો, યશકીર્તિ કો, નિયમવૃત્તિ કો હમારી તરફ સે કોઇ બાધા ન પહુઁચે, પરન્તુ અભિવૃદ્ધિ હો ઈસ પ્રકાર કે આચરણ કી સાવધાની રખના. યહ ઉત્કૃષ્ટ પૂજન હૈં.

ગુરુદેવ કે દ્વારા નેત્રદાનયજ્ઞ, અકાલ રાહતકાર્ય, રેલપીડિત રાહત કાર્ય, ભૂકંપપીડિત રાહતકાર્ય– ઐસા કોઇ પરમાર્થકાર્ય કા અયોજન હોતા હો તો તન–મન– ધન સે ઐસે કાર્યો મેં સહયોગ દેકર ગુરુદેવ કી સેવા કરના.

સંતો કી સેવા વિવેકપૂર્ણ, વિચારપૂર્વક વ સમઝદારીપૂર્વક કરની ચાહિયે. નહીં તો કુસેવા હોતી હૈ. ઈસીલિયે સેવા ધર્મ કઠિન હૈં કિ દોષરહિત સેવા ક્વચિત્ હી કિસી સે બન પાતી હૈ.

ભરતજી કી સેવા દોષરહિત હૈં. ઉનકો એક–એક પલ પર યહી જાગ્રત

ખ્યાલ હે કિ મેરે પ્રભુ કો કહીં મેરે દ્વારા સંકોચ ન પડ જાયઁ. ઈતને પર ભી ઉનકો હોતા હૈં કિ મૈં યથાર્થ મેં સેવક નહીં હૂઁ. અત્યંત દીનતા સે કહતે હૈં–

“સિર ભર જાઉઁ ઉચિત અસ મોરા। સબતે સેવક ધરમુ કઠોરા॥”

જિન કો સેવાધર્મ કા સ્વરુપ સમઝના હો ઉનકે લિયે ચિત્રકૂટ મેં ભરતજી વ રામજી કા મિલન પ્રસંગ કા પૂરા સ્વાધ્યાય નિત્યપ્રતિ કરના ચાહિયે. અયોધ્યાજી પધારને કી પ્રાર્થના ભરતજી કિતની ગંભીર સંવેદના વ સંકોચ વ ગહરે ભાવ સે કરતે હૈં !! ઔર ભગવાન કા શરણાગતવાત્સલ્ય કિતના વ્યક્ત હો રહા હૈં !!!

“આનુકૂલસ્ય સંકલ્પ”, “આજ્ઞા સમ ન સુસાહિબ સેવા”– અપની રુચિ, અપની પ્રિયતા યા અપ્રિયતા, ઈચ્છા–અનિચ્છા, ઈત્યાદિ કા પૂર્ણ અભાવ હો તબ સેવા હોતી હૈં. અપની ઈચ્છા બની રહી તબ તક સેવા કી ઓટ મેં અપની તુષ્ટિ વ સ્વાર્થપૂર્તિ હૈં. અપને અહં પર બહુત નિરીક્ષણ કરતે રહો. અન્યથા કીર્તિ, માન, બડાઈ, (આદિ દોષ) હૃદય મેં બૈઠ જાયેંગે.

ગુરુદેવ કી, સ્વામી કી સેવા કરના હૈ તો પહલે તુમારી રુચિ, તુમારી ઈચ્છા કા ત્યાગ કર દો. તુમારે પ્રિય ઔર અપ્રિય સંવેદનાઓં કો બિલકુલ ત્યાગ કર દો. કોઇ કાર્ય, વ્યક્તિ, કોઇ બાત, કોઈ વસ્તુ, સ્થલ (આદિ) પ્રિય હો યા અપ્રિય હો; ઐસી તુમારી પ્રિય ઔર અપ્રિય બુદ્ધિસંવેદના કો પહલે છોડ દો.

યદિ તુમારી ઈચ્છા બની રહી, તુમારા પ્રિયત્ત્વ–અપ્રિયત્ત્વ બનાયે રહો તો ગુરુદેવ કી સેવા નહીં કરતે હો; પરન્તુ તુમારી ઈચ્છા, તુમારી તુષ્ટિ, તુમારી અહં–મમતા કી વૃદ્ધિ ઔર તુમારી માન–બડાઇ–મહત્તા કે લિયે હી સેવા કરતે હો. યહ સબ સ્વાર્થપૂર્તિ માત્ર હૈં, સેવા નહીં હૈં. સેવા, પૂજા, પ્રેમ, આજ્ઞાપાલન– લગભગ પર્યાય ભાવશબ્દ હૈં. (ઈસ મેં) અપનાપન કા પ્રેમપૂર્વક લય હૈં.

સેવક–સેવ્ય મેં, સેવા–ધ્યેય મેં, ધાતા– ધ્યાન મેં પરિણત હોતા હૈં. લેકિન કબ ? સેવક સ્વકેન્દ્રિત નહીં રહતા હૈ તબ. સેવક કો અપના હી સુખ–આનંદ કે લિયે ચિંતા, ઈચ્છા, ઔર આગ્રહ હોવે તો વો સ્વામી કી સેવા કિસ પ્રકાર કરેગા ? અપને સ્વામી કી પરિસ્થિતિ કા તો કુછ ખ્યાલ હી નહીં કરના, બલ્કિ અપના સુખ–આનંદકા ખ્યાલ બનાયે રખના– યહ સચ્ચી સેવા નહીં હૈં. ન વો સેવક હૈં.

સેવક તો અપને સ્વામીકે સુખકે લિયે અપને કો ફના કર દેનેમેં ભી હિચકિચાતા નહીં હૈ. અહંપૂર્તિ, યહ સેવા કા સ્વરૂપ કદાપિ નહીં હો સકતા. ફનાગિરી– ત્યાગ, સહનશીલતા, ઉદારતા હી સેવાકા સ્વરૂપ હૈં.

સેવક કે જીવન કી પ્રત્યેક ક્ષણ સેવક કે અહમ્ કો આહ્‌વાન કરતી રહતી હૈં. ઈસ આહ્‌વાહન કે પીછે ક્યા રહસ્ય હૈ યહ હમારી સમઝ મેં આ જાતા હૈ તો અહં કે નાશ મેં હમ કો બડી સહાયતા મિલતી હૈ. હમારી સમઝ મેં નહીં આતા હૈ તો ભી અપને સ્વામી મેં એકનિષ્ઠ શ્રદ્ધા–વિશ્વાસ રખને સે સ્વામીજી કી ઈચ્છાનુસાર ક્ષુદ્રતા સે, સંકુચિત કેન્દ્ર સે ઊપર ઊઠતા જાતા હૈં.

જો અપને અહં કો છોડને કો તેયાર નહીં હૈ વહ અપને કો હી રક્ષિત રખના ચાહતે હૈ, ઔર ઈસકે લિયે આત્મહત્યા તક કર ડાલતે હૈ. કુછ ભી (અપની) ઈચ્છા કે પ્રતિકૂલ બાત સામને આઇ તો હત્યા પર ઊતારુ હો જાયેંગે. યહ સેવા વ સેવક કે લક્ષણ નહીં હૈં!

શ્રદ્ધા સે ઈશ્વર કા સામીપ્ય હોતા હૈં. શ્રદ્ધા અટલ હોની ચાહિયે, ઉસ મેં તર્ક નહીં હોના ચાહિયે.

યદિ હમેં કુછ પાના હૈં તો કુછ છોડના હી પડતા હૈં. ચશ્મા લેના હો તો દસ રુપયે નિકાલકર દેં તભી ચશ્મા મિલ સકતા હૈ. યોગ કે લિયે ત્યાગ કરના હી પડતા હૈ. જીવન મેં દો ચીજ હમેશા રખના– પ્રેમ ઔર કર્તવ્ય.

કુછ બનોગે તો ડંડા પડેગા

પ્રેમી, વ્યસની ઔર આસક્ત– તીનોં કી દશા એક સી હી હૈં. લેકિન વ્યસન ઔર આસક્તિ મેં દુઃખ હોતા હૈં, ઉપરતિ હોતી હૈં. પ્રેમ તો નિરંતર બઢતા હી રહતા હૈ. પ્રેમ નિઃસ્વાર્થ હોતા હૈ. પ્રેમ પ્રેમી મેં નહીં, પ્રેમાસ્પદ મેં હોતા હૈં. પ્રેમાસ્પદ પ્રેમી કો પલ પલ સંભાલતા હૈ. પ્રેમાસ્પદ પ્રેમી કો પ્રેમ દેતા હૈ.

"મૈં કુછ હૂઁ" "અહંકાર વિમૂઢાત્મા કર્તાહમિતિ મન્યતે." બરાબર હૈ ન ફઈબા? વેદજી! વેદ મેં કુછ નહીં હૈ– અહંકાર ચલા જાના ચાહિયે. કુછ બનોગે તો ડંડા પડેગા. જૈસે હો વૈસે હી બને રહો. સંયોગવશાત્ ભી યદિ અસત્ય બોલના પડે તો ઉસે છિપાને કો ફિર કિતને હી અસત્યોં કા અવલંબન લેના પડતા હૈં.

હમ જૈસા દાન દેતે હૈં વૈસા ફલ હમેં મિલતા હૈં. એક મહાત્મા એક

શેઠજી કે યહાઁ ભિક્ષા માઁગને ગયે. શેઠજી નાસ્તિક થે. સાધુ કો દેખકર ઉન્હેં ક્રોધ આ ગયા. અપને ઘોડે કી ઓર અંગુલિનિર્દેશ કરતે ઉન્હોંને કહા કિ– "જાઓ મહારાજ, વહાઁ પર ઘોડે કી લાદ પડી હૈં. ભિક્ષા મેં લે જાઓ. મહાત્મા સચ્ચે સંત થે. દૂસરે જન્મ મેં શેઠજી કો દસ ગુની લાદ ખાની પડી.

૨૨–૪–૬૭. સુબહ પ્રાર્થના કે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવ હોલ મેં બિરાજે હૈં. કૌન–કૌન ક્યા કેમ્પ મેં કામ કર રહે હૈં– ઈત્યાદિ કી ચર્ચા હુઈ. હીરાભાઈ રંકા કે બાહર કે કેમ્પ મેં સેવા કરને કો ગયે હૈં. ઉન કી તન–મન–ધન કી સેવા કો દેખતે શ્રી ગુરુદેવને પ્રસન્નતા સે કહા :– હીરાભાઈ કે યહાઁ લડકા આયગા (બાદ મેં હીરાભાઈ પુત્ર કે પિતા બને)

દેશકી માઁ–બહન કી રક્ષા કરના અપના ફર્જ હૈ

(ઠાકુર સાહેબ રમેન્દ્રબહન કી નોંધ મેં સે)

આગે ઐસા ખરાબ સમય આ રહા હૈ. મૈં તો કહતા હૂઁ કિ હે ભગવાન ! મુઝે યહ નહીં દેખના પડે.

આગે માઁ–બહનોં કી ઈજ્જત કૈસે રહેગી ? મૈં તો ચાહતા હૂઁ કિ જો મેરા હો, જો મેરા કહના માનેં, ઉસ સે યહી કહતા હૂઁ કિ ચાહે મર જાના પર પીઠ નહીં દિખાના. તુમ્હારે સામને કોઇ ભી માઁ–બહન હો ઉસ કી રક્ષા કરના. ચાહે પ્રાણ દેના, મગર ઉન કી ઈજ્જત બચાના. ચાહે મર જાના, પર દેશ કી માઁ–બહન કી રક્ષા કરના અપના ફર્જ સમઝના.

કુછ મિનિસ્ટર લોગ યા ઔર કોઇ થે– વે શ્રી ગુરુદેવકે દર્શન મિલને કો આયે. પૂ. શ્રી ફરમા રહે થે :– સરકાર કુછ ભી કરેં યા ન કરેં, મગર હમ યહાઁ પર રહેંગે. જબ તક યહાઁ પાની નહીં બરસ જાયેગા, ચારોં તરફ હરા–ભરા હો જાયગા, ચારોં તરફ સે ધાન કી ખુશ્બૂ આને લગેગી– તબ હમ જાયેંગે. જબ ઈન લોગોં કા ખાને કા સાધન હો જાયેગા– તબ ચલા જાઉઁગા ! ચાહે પાની બરસે, હવા ચલે, કુછ ભી હો– હમે સબ પૂરા કામ કરના હૈં.

ચાહે સેવા કરનેવાલે ચલે જાય, પર મેરા–કામ બંધ નહીં હોગા. ચાહે ઈસ મેં પૂરે હોલ મેં અનાજ ભર દૂઁગા, મૈં બાહર પેડકે નીચે રહૂઁગા. અગર પેડકે નીચે કિસી કો રહના હો તો રહેં, ચાહે તો જાય. ઈન લોગોં કો અભી તક બચાયા હે, અભી છોડ દિયા જાવેં તો મર જાયેંગે.

મૈંને ૧॥ લાખ કી મકકી મઁગાઇ પર પુરી મકકી ભૂની હુઈ ભેજ દી. ક્યા

યે ઈન્સાન નહીં હૈં ? ઈસ મક્કા કો કૈસે ખાયેંગે ? દેખકર બહુત દુઃખ હોતા હૈં. બિચારે લોગ ધૂપ મેં બૈઠે રહતે હૈં– સિર્ફ ખાને કે લિયે. અભી તો યહાઁ પર ૨૦ હજાર આદમી ભોજન કરતે હૈં, પર ૧૫–૨૦ દિન મેં ૩૦ હજાર લોગ ભોજન કરને આને લગેંગે. ક્યોંકિ અભી કુછ મહુઆ ચલ રહા હે. ઉસ સે કુછ લોગોં કા પોષણ હો રહા હૈં, પર ૨૦ દિન બાદ કુછ ભી નહીં હૈં. ઈન લોગોં કો ભોજન નહીં દિયા જાતા હૈં, પોષણ દિયા જાતા હૈં, તાકિ ટિકે રહેં.

અપને યશ કો ઔર દૂસરે કી બુરાઈ કો ભૂલ જાઓ.

૨૩–૪–૬૭. આજ ઔર એક ભટ્ટી તૈયાર કી ગઇ હૈં. દરિદ્રનારાયણ મહેમાનોં કે લિયે શ્રી ગુરુદેવને રાતભર પૂડી બેલવાઇ. કલ હનુમાન જયંતિ હૈં, ઈસલિયે નૈવેદ્ય કે લડ્ડુ ભી યહી ભટ્ટી પર બનાયા ગયા. આજ શ્રી ગુરુદેવ કા સ્વાસ્થ્ય અચ્છા રહા.

શ્રી ગુરુદેવ :– તુમ સોચતે હો કિ હમ યહ કર રહે હૈ. અરે ! તુમ્હારે કરને સે કુછ નહીં હોતા હૈ. યહ તો પ્રેરણા હોતી હૈં– તબ કુછ હોતા હૈ.

અહા ! વો ભી કોઇ દિન હોગા– જબ હમ ૩૦ હજાર લોગોં કો ભોજન કરાવેંગે ? વો દિન કિતના અચ્છા (સંતોષ) હોગા !!

માનવ કા ધર્મ હે– સેવા કરના. કભી કિસી કો દુઃખ નહીં દેના. હમેશા દૂસરે કી ભલાઇ કરના. બસ ! યહી સચ્ચી સેવા હૈ. કભી કિસી કી બાત, કોઇ ભી બાત, છિપકર મત સુનો. કભી કિસીકા પત્ર મત પઢો. છિપકર બાત સુનતે હો– હો સકતા હે કિ વો તુમ્હારી હી કોઇ બાત કહતા હો. અગર તુમ સુન લોગે તો તુમ્હારા ઉસ કે પ્રતિ ભાવ ખરાબ હો જાયેગા. સુનો નહીં તો કુછ નહીં હે. ઈસલિયે કભી ભી કિસી કી બાત છિપકર નહીં સુનના. અપને યશ કો ભૂલ જાઓ ઔર દૂસરે કી બુરાઈ કો ભૂલ જાઓ.

એક બહન ગાડી સે ગઇ થી. રાસ્તે મેં તબિયત ખરાબ હો ગઈ (પૂ. શ્રીને યહ જાન લિયા– માલૂમ હો ગયા) જબ દૂસરે દિન મથુરાદાસભાઈને કહા કિ રાસ્તે મેં તબિયત ખરાબ હો ગઇ થી. તબ શ્રી ગુરુદેવને કહા :– મુઝે તો તબ હી ખટકા હો ગયા થા. ન જાને ક્યોં– જબ ભી કિસી કો કુછ હોતા હે, અનાયાસ હી મુઝે એકદમ ખટકા હો જાતા હે. હમેશા હી ઐસા હોતા હે.

૨૪–૪–૬૭. આજ હનુમાન જયંતિ હે. પૂ.શ્રી કે દર્શન બહુત જલ્દી હુએ હૈં. ખૂબ આનંદ મેં હૈં. સ્વાસ્થ્ય ભી અચ્છા હૈં. સુબહ ચાર બજે શ્રી રામમંદિર

મેં શ્રી હનુમતલાલજી કે પૂજન કે બાદ શ્રી ગુરુદેવને અપને હાથ સે ભક્ત સમૂહ કો પ્રસાદ બાઁટા. ફિર સબ પૂ. શ્રી કા પૂજન કર રહે હૈં, ખૂબ પ્રસન્ન મુદ્રા મેં હૈં. આજ ચંદ્રગ્રહણ ભી હૈ.

આજ હી પૂ. શ્રી ભૂસાવલ પધાર રહે હૈં. વહાઁ પર ૨૮ તારીખ કો ગોવર્ધન કી શાદી હૈં. સાથ મેં મૈં, રમાબહન, પાર્વતીબહન, દમયંતી બહન હૈં. રાત્રિ વિશ્રામ બનારસ– કબીર કીર્તિ મંદિર મેં કિયા. લટેરી હોકર ૨૮ કો ભૂસાવલ પહુઁચે.

ભૂસાવલ મેં પૂ.શ્રીને મામાજી કા પૂરા પાત્ર બતાયા– સમધી કે સાથ ઔર સભી વ્યવહાર કાર્ય મેં ભી. શ્રી ગુરુદેવને હમ સે કહા : ઓ દેવીયાઁ ! ભગવાન કે લગ્ન મેં જિસ તરહ દેવીયાઁ આતી હૈં– ઈસી તરહ તુમ ચારોં ભી મેરે ગોવર્ધન કે લગ્ન મેં આ કર શોભા કી અભિવૃદ્ધિ કર રહી હો. મેરે આનંદ–ઉલ્લાસ કો પુષ્ટ કરતી હો.

દો રાત્રિ કી મુસાફરી મેં તીન લીલાદર્શન

(શાંતિલાલભાઈ રાજદેવ, રાજકોટ)

રંકા સે અનંતપુર જાને કે લિયે પાઁચ–છઃ મોટર તૈયાર કરવાઈ. સાથ મેં પાઁચ–છઃ બહને, મૈં ઔર મેરે મિત્ર અશોકભાઈ હૈં. સબ બહનોંકા અપના અપના આગ્રહ રહા કિ પૂ. શ્રી હમારી મોટર મેં હી બિરાજેં. પૂ. શ્રી ને એક ઉપાય બતાયા– બોલે કિ બારી–બારી સે એક કે બાદ દૂસરી મોટર મેં જરૂર બૈઠને કો આ જાઉઁગા ઔર મુઝે કહા કિ મૈં તેરી મોટર મેં રાત્રિ મેં આઉઁગા. તેરી મોટર સબ સે પીછે રખના ઔર આગે કી સબ મોટરોં કા ધ્યાન રખના.

આજ્ઞાનુસાર રંકા સે અનંતપુર કે લિયે એક કે બાદ દૂસરી– સભી મોટર કો નિકલને દી. ૧૫–૨૦ કિલોમિટર કે બાદ રાત્રિ શુરુ હો ગઈ. શ્રી ગુરુદેવ અપની મોટર મેં સે મેરી મોટર મેં બૈઠને કો પધારે. પૂ. શ્રી કી મોટર મેં સે દવા, ટિફિન ઔર અન્ય વસ્તુ મેરી મોટર મેં રખને કો સબ બહને આઈ. કબ–કૌન સી વસ્તુ કી જરૂર પડેગી પૂજ્ય શ્રી કો પવાઁના ભી બાકી હૈ આદિ મુઝે બતાયા.

સભી મોટરેં આગે નિકલ ગયી. પૂ. શ્રી કી આજ્ઞાનુસાર હમારી મોટર સબ સે પીછે હૈં. કરીબ એક ઘંટા કે બાદ પૂ. શ્રી કો ભોજન પા લેને કો મૈંને પૂછા– ઔર કહા કિ, ટિફિન સાથ મેં હૈં. આપશ્રી ને હા કહને પર મૈંને મોટર રાસ્તે કે કિનારે પર રખકર ગાડી મેં હી ભોજન નિવેદિત કિયા. આપ ભોજન

લેતે થે, મૈં હાથ પંખા સે હવા કરતા થા. શ્રી ગુરુદેવને કહા :– તૂં ભી ભોજન કર લે. મૈંને કહા કિ રાત્રિકા સમય હૈં, ગાડી ચલાના હૈં, નીંદ ન આવે ઈસલિયે મુઝે નહીં ખાના હે, આપ કી પ્લેટ મેં સે પ્રસાદ મેં લે લૂંગા. (ઈસ પ્રસંગ દશ્ય મુઝે જબ યાદ આ જાતા હે તબ શ્રી ગુરુદેવ નજર કે સામને બિરાજતે હૈં ઐસા મહસૂસ હોતા હે.) ભોજન કે બાદ થોડા વિશ્રામ કિયા. ફિર અનંતપુર પહોંચે.

દૂસરે દિન ઔર ચાર–પાઁચ મોટર તથા બસ કે સાથ બારાત ભૂસાવલ જાને કો નિકલી. નિશ્ચય કિયા ગયા કિ એક–દૂસરે સે વાહન આગે પીછે ન જાવે ઈસલિયે ઈન્દોર મેં જમનાદાસભાઈ પટેલ કી "હિંદુસ્તાન ટાઈલ્સ ફેકટરી" મેં વાહન કે સાથ રહના. શ્રી ગુરુદેવને મુઝે કહ દિયા થા કિ તૂં પીછે રહના, મૈં ઈન્દૌર તેરી પ્રતિક્ષા કરુઁગા.

દસ–બારહ મોટરેં થી. મૈં સબ સે પીછે રહા, સાથ મેં મેરે એક મિત્ર કી ગાડી થી. થોડે અંતર કે બાદ વ્હીલ મેં પંકચર હુઆ. વ્હીલ બદલા થોડે ઔર રાસ્તા કાટને પર ફિર પંકચર હુઆ. સ્પેરવ્હીલ અબ નહીં રહા ઈસલિયે દો–તીન સ્પેરવ્હીલ લેકર હમ ૧૫ કિ.મી. દૂર પંકચર રીપેર કરાકે આયે. વ્હીલ બદલે. ઔર હમ ઈન્દૌર હિન્દુસ્તાન ટાઈલ્સ ફેકટરી પહુઁચે. વહાઁ ગાડી રીપેર કરાનેકા ગેરેજ ભી અપના હે. પૂ. શ્રી ને કહા થા કિ તુમ્હારી ગાડી વહાઁ રીપેર કરા લેના ઔર નયે ટાયર લે લેના. હમારી તીન મોટરેં થી. ઈન મેં સે એક મેં બ્રેક કામ નહીં કરતી થી, દૂસરી મેં લાઈટ નહીં થી. યે સબ ઠીક કરાયા. બડી દેર હો ગઈ થી.

હમ સબ ઈન્દૌર પહુઁચે થે તબ તો શ્રી ગુરુદેવ બારાત કે સાથ પધાર ગયે થે. ગતરાત કો હમેં જાગરન કરના પડા થા. ઈસલિયે જમનાદાસભાઈને હમકો કહા કિ તુમ્હારી સ્થિતિ મોટર ચલાને જૈસી નહીં હે, ઈસલિયે મત ચલાઓ ઔર તુમ સબ કો મૈં ટ્રેન મેં બિઠા દૂઁ તો તુમ ઠીક સમય પર લગ્ન મેં ભૂસાવલ પહુઁચ જાઓગે, અબ ભી સમય હે.

મૈંને મના કિયા, ક્યોં કિ પૂ. શ્રી ને મુઝે કહા થા કિ ઈન્દૌર સે મૈં તેરી મોટર મેં બૈઠૂઁગા, પ્રતિક્ષા કરના. ઔર પૂ. શ્રી ને જિતની મોટરે તૈયાર કરને કો બોલા થા ઈનમેં સે કમ કરના મેરા જી નહીં માનતા થા. હમારી દેરી કે કારણ પૂ. શ્રી પધાર ગયે થે. અતઃ હમ તીનોં મોટર લેકર ઈન્દૌર સે ભૂસાવલ કે લિયે નિકલે. એક ટ્રકવાલે કો રાસ્તા પૂછને પર ઉસને કહા કિ મેરે ટ્રક કે પીછે પીછે ચલે આના. મૈં ભૂસાવલ કી ઓર જા રહા હૂઁ.

ટ્રક કે પીછે–પીછે હમારી ગાડી જા રહી થી. ૧૦–૧૫ કિમી. કે બાદ યકાયક એક મોટર કી લાઈટ બંધ હો ગઈ. ગંભીર ઘાટીવાલા રાસ્તા શુરુ હો ગયા થા, જો વિકટ માર્ગ થા. બિના લાઈટ આગે જાના મુશ્કિલ થા. દિન કે સમય મેં ટ્રકવાલે ભી અકેલે નહીં જાતે થે. દો–તીન સાથ મિલકર યહ ઘાટી મેં સે ગુજરને કા સાહસ કરતે હૈં. ઐસી પરિસ્થિતિ મેં હમ વાપિસ ઈન્દૌર હિંદુસ્તાન ટાઈલ્સ ફેકટરી ગયે. મિકેનીક અપને ઘર ચલા ગયા થા. હમને વહાઁ જાકર હમ તીનોં ગાડી લેકર ભૂસાવલ કી ઓર નિકલે. તેજ ગતિ મેં હમ જા રહે થે. કરીબ ૪૦–૫૦ કિમી આગે રાસ્તે પર હમ જા રહે થે.

યકાયક શાંત અંધેરી રાત્રિ મેં સડક કે કિનારે પર શ્રીગુરુદેવ અપના શ્રી વરદ હસ્ત ઉઠાયે ખડે હૈં. ઐસે સ્વરૂપ કા દર્શન હુઆ. હમને ગાડી રોક દી. પૂ. શ્રી ગાડી મેં બિરાજે. મૈં મન હી મન મેં સોચ રહા થા કિ શ્રી ગુરુદેવ કિતને કૃપાલુ–દયાલુ હૈ. યદિ મૈં ટ્રેન મેં બૈઠ જાતા તો મેરે ભગવાન કા ક્યા હોતા ? મેરા ક્યા હોતા ? મેરે ભગવાન ઈસ તરહ અકેલે ખડે ખડે મેરી પ્રતિક્ષા કર રહે થે. (સાથ મેં કોઈ ગાડી નહીં હૈ.) રાત્રિ મેં ભી અપને વચનાનુસાર મેરી ગાડી મેં બિરાજને કો પૂ. શ્રી સુમસામ રાસ્તે પર અંધેરે મેં અકેલે ખડે રહે. યહ પ્રસંગ યાદ આ જાને પર શરીર મેં રોમાંચ હો આતે હૈ. મોટર મેં બિરાજતે શ્રી ગુરુદેવને પૂછા કિ તુમારે આને મેં વિલંબ ક્યોં હુઆ ? હમને સારી બાત બતાઈ. પૂ. શ્રી ને ભી કહા કી મૈંને ટ્રકવાલે કો પૂછા થા કિ આગે કોઈ મોટર ખરાબ સ્થિતિ મેં પડી હૈ ક્યા ?

બાતેં કરતે કરતેં કરીબ એક ઘંટા કે બાદ હમ ઘાટી કા રાસ્તા પાર કર રહે થે. થોડે સમય કે બાદ શ્રી ગુરુદેવને કહા– "તુમ લોગોને ભોજન નહીં લિયા હૈ, દેખો ! સામને ચાય મિલતી હૈ. સામને ગાડી ખડી રખો, તુમ ચાય પી કે આ જાઓ. બારાતી સોતે હૈં– ઉન કો મત જગાના." મૈં મિત્ર અશોક કે સાથ ઔર ઉનકે ડ્રાયવર ઉસી જગહ પર ચાય પી કે વાપિસ આ રહે થે. મુઝે ઉસી સમય વિચાર આયા કિ ઈસ રાસ્તે પર મૈંને તિન ચાર બાર યાત્રા કી હૈ. કિસી ભી વક્ત ઘાટી કે રાસ્તે પર ચાય દિન કે સમય મેં ભી નહીં મિલતી. ઈસ આઠ કિલોમિટર કે માર્ગ મેં કોઈ ભી અપના વાહન નહીં રુકાતે હૈં. ફિર ભી આજ રાત્રિ કે સમય યકાયક કૈસે ચાયવાલે આ ગયે. હમ ચાય પી કે મોટર કી ઔર જા રહે થે. મૈં પીછે બાર બાર નજર કર લેતા થા– દેખતા થા કિ સોને કી ચમક

જૈસા ચાયપાત્ર એક સીગડી પર રખા હૈ, બગલ મેં લાલટેન હૈ. પૂ. શ્રી મુઝે દેખકર બોલે કિ ચલો, ચલો, જલ્દી મોટર ચલાઓ !!

હમ ભૂસાવલ કે પાસ આ પહુઁચે. પ્રભાત—બ્રાહ્મમુર્હૂત કા સમય, ઠંડી હવા શુરુ હુઇ, મૈં યકાયક જાગ ઉઠા ઔર દેખા તો હમારી મોટર કે એક સાઈડ કે દોનોં વ્હીલ માર્ગ કે કિનારે રખે હુએ પથ્થર કે ટુકડે કે ઢેર પર હૈં ઔર દૂસરી સાઈડ કે દોનોં વ્હીલ રસ્તા પર હૈ. મોટર બિલકુલ એક ઓર ઢલી હુઇ ચલ રહી હૈ. મૈંને બ્રેક લગાયી. બાહર આ કે મેરી આઁખો પર પાની છિડકા. મોટર કે રેડિયેટર મેં પાની ભરને લગા ત્યોં હી પૂ. શ્રી ને પૂછા કી ક્યા કરતે હો ? મૈંને ઉત્તર દિયા કિ મુઝે નીંદ આ રહી હૈ ઈસલિયે આઁખો મેં પાની ડાલતા હૂઁ, ઔર મોટર ગરમ હોતી હૈં ઈસલિયે રેડિયેટર મેં પાની ડાલતા હૂઁ. આપશ્રી ને કહા :– મોટર ગરમ હોતી હૈ તો હોને દો, ઔર તુમ તો કબ સે સો ગયે હો. અર્થાત્ કિ મેરી આઁખે ખુલી થી મગર મૈં સોયા હુઆ થા ઔર મોટર તો ચલ રહી થી. ઈસ પ્રકાર પ. પૂ. શ્રી ને તીન બાર ઐશ્વર્ય દર્શન કા લાભ પ્રાપ્ત કરાયા.

દિ. ૨૯–૪–૬૭, ભૂંસાવલ સે અંદરજીભાઈ કો લિખા :–

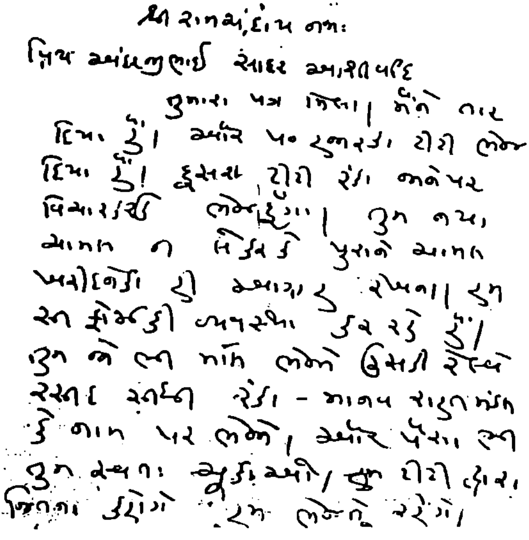

શ્રી રામચંદ્રાય નમઃ
પ્રિય અંદરજીભાઈ સાદર આશીર્વાદ
તુમ્હારા પત્ર મિલા। મૈંને તાર
દિયા હૈ। ઔર ૫૦ રુપયા રોજ ભેજ
દિયા હૈ! દૂસરા રોજ રહા ભેજને પર
વિચાર કરી ભેજૂંગા। તુમ તથા
માતાજી ને સિર્ફ પુરાને માતા
બ્રાહ્મણોં કો આગ્રહ રખના। હમ
સબ ઠીક ઠીક વ્યવસ્થા કર રહે હૈં।
તુમ તો ભી નામ ભેજો ઉસકી રેલ્વે
રસીદ રજીસ્ટર્ડ કરી। - માલ રાહુરી સ્ટેશન
કે નામ પર ભેજો, ઔર પૈસા ભી
તુમ સ્વયં છુડાઓ। [illegible]
જિતના કરોગે હમ ભેજતે રહેંગે।

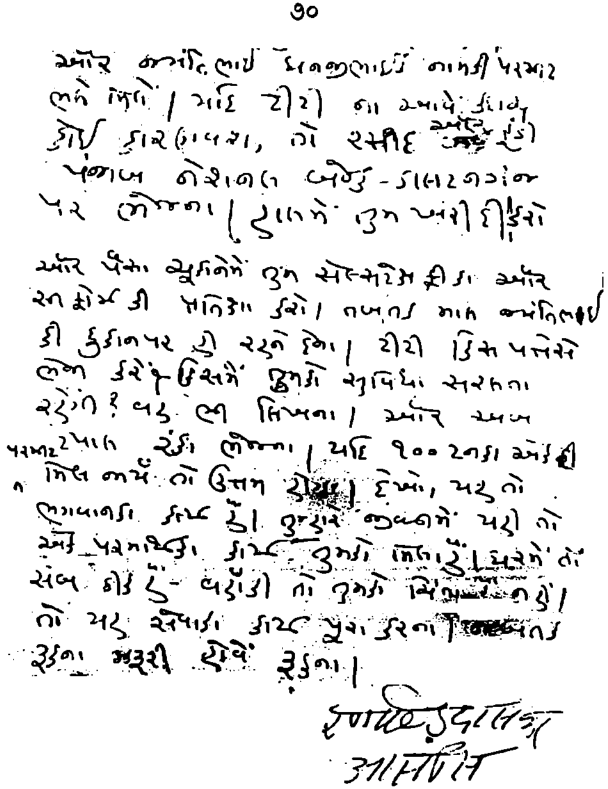

૭૦

ઔર શાંતિભાઈ [illegible] નાનજી પરમાર
ભી થે। યદિ ટીટો ના આ પાવે ક્યા
કોઈ કારણવશ, તો રમણીક ઔર કો
પંજાબ નેશનલ બેંક - [illegible]
પર ભેજના। દોનોં કે ઉન પાંચો ટિકટો

ઔર પૈસા ચુકાનેમેં ઉન સે આરામ કીયા ઔર
રાજકોટ કી પાલિકા ક્યો। તબ તક આપ શાંતિભાઈ
કી દુકાનપર હી રહતે થે। ટીટો ટિકટ પાસસે
લેના કરેં કિ ઉસમેં કિતની સુવિધા સરકાર
રહેગા? યહ ભી લિખના। ઔર અબ
પરમારપાલ રંકા ભેજના। યદિ ૧૦૦ રૂપયા ઔર ભી
ન મિલ જાયે તો ઉત્તમ હોગા। દેખો, યહ તો
ભગવાનકા કાર્ય હૈ। ઉધાર લેનામેં પડો તો
ઔર પરમાત્માકા કાર્ય ઉસકો નિભાના। યહમેં તો
સબ ઠીક હૈ - વડીલ કો ઉસકો ચિંતા નહીં।
તો યહ સેવાકા કાર્ય પૂરા કરના ~~[illegible]~~ તક
રૂકના જરૂરી હોવે રૂકના।

रणछोड़दासका
आशीष

ભગવાનને હી આનંદી ઔર છબીલ કી રક્ષા કી

રંકા, ૨–૫–૬૭. લગ્ન કે સમય પૂ. શ્રી રંકા કો યાદ કરતે રહેં. (તીન અદ્‌ભૂત ઘટનાયેં ઘટી હૈં). શ્રી ગુરુદેવ રંકા સે પધારે પશ્ચાત્ રસોઈઘર મેં સેવા કરતે વક્ત આનંદીભાઈ– પાઁવ ફિસલને સે જલતી ભટ્ટી મેં ગિર પડે થે. ઔર રાજકોટવાલે છબીલભાઈ ૩૦–૩૫ ફીટકે ગહરાઈવાલે પથ્થરોંવાલે કૂએં મેં ગિર પડે થે. લેકિન આનંદીભાઈ કો સ્વયંસેવકભાઈઓંને બાહર ખિંચ લિયા. અગ્નિસ્પર્શ કા કોઈ નિશાન નહીં હુઆ થા. છબીલભાઈ કો ભી કુછ ચોટ નહીં હુઈ.

સામ ૭ બજે શ્રી ગુરુદેવ કે સાથ મેં હમ સબ રંકા પહુઁચે. અત્યંત શીઘ્રતા

સે કિયે હુએ લમ્બે પ્રવાસ કે કારણ પૂ.શ્રી કા સ્વાસ્થ્ય બહુત નરમ હૈં. દોનોં ઘટનાએં સુનકર શ્રી ગુરુદેવ કે નેત્રોં સે પ્રેમાશ્રુ છલક આયેં. ગદ–ગદ કંઠ સે ઈતના હી બોલ પાયે કિ આપ લોગ પરમાર્થ કરને યહાઁ આયે હૈં. યહ તો ભગવાનકા હી કામ હૈં. ભગવાનને હી આનંદી ઔર છબીલ કી રક્ષા કર કે અપને શરણાગત કી રક્ષા કે પ્રણ કો પૂર્ણ કિયા હૈં.

અરે ! ઈતના બડા કામ હૈં. અભી તક કભી કા કલંકિત હો જાતા, પર ભગવાન અપને સાથ હૈં. હમેશા રક્ષા કરતે હૈં, નહીં તો કોઇ જલતી ભટ્ઠી મેં બચ સકતા હૈં ? મૈં તો ઐસે હી કામ કરતા રહતા હૂઁ. પર પતિતપાવન પ્રભુ તો બહુત ધ્યાન રખતે હૈં. અપને કરને સે કુછ નહીં હોતા હૈં.

જબ ભગવાન ધનુષ્ય તોડકર વિવાહ કરકે પહુઁચે તબ માતાને કહા– યે કોમલ કોમલ હાથોં સે ઈતના બડા ધનુષ્ય તોડા હોગા ? અરે ! યહ ઈસ બાબાજી (વિશ્વામિત્રજી)કા જાદૂ થા, વિશ્વામિત્રજી કા. જિસ સે ધનુષ્ય ટુટ ગયા.

અરે ! યે સબ જૈપુર (જયપુર) વાલોંકા (શ્રી પતિતપાવનજી ભગવાનકા) જાદૂ હૈં. જો કિ ઈતની બડી ભટ્ઠી મેં સે આદમી જિન્દા બચ ગયા ઔર યે સબ ઈતના બડા કામ ચલા રહે હૈં ઔર પૂરી વ્યવસ્થા હો રહી હૈ, અનાજ પૂરા મિલ રહા હૈં....

મૂક હોઈ વાચાલ, પઙ્ગુ ચઢઇ ગિરિવર ગહન ।
જાસુ કૃપા સો દયાલ, દ્રવઉઁ સકલ કલિમલ દહન ॥

અચ્છા, પરસોં ગુરુવાર કો મેરી માઁ કા દિન હૈ સો ચીનિયા મેં સબ કો દાલ–ભાત–સાગ ઔર કુછ બેસન પિસાકર રખના. કુછ મીઠા બનવાયેંગે– ક્યોંકિ માઁ કા દિન હૈ.

કૃષ્ણાબહન :– છબીલભાઈ કુઆઁ મેં ગિર ગયા થા, પર ચોટ નહીં લગી.

શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા રહા, ગિર ગયા. અરે ! અપની રક્ષા ભગવાન કર રહે હૈં. દેખો ! તીન ઘટના હો ગઈ– એક ભટ્ઠી મેં ગિરા, દૂસરા કુએ મેં ગિરા, તીસરા દાલ, ચાવલ મિક્સ કરનેકી કોઠી મેં ગિર ગયા– જબ કિ દાલ,ચાવલ ઉસમેં ગરમ ગરમ ભર રહે થે– પર વો ભી કહીં નહીં જલા.

યહ ક્યા કમ હૈં ? તુમ લોગોં કો વિશ્વાસ નહીં હોતા હૈ. અરે, ભગવાન અપને હી યહાઁ પર હૈં. જબ ભગવાન યહાઁ પર ઈતની રક્ષા કર રહે હૈં, તબ ક્યા આપ સબ લોગોં કે ઘર કી નહીં કરેંગે ? ઉન કે પર વિશ્વાસ રખો પક્કા.

આપ લોગોં કો વિશ્વાસ નહીં હોતા હૈં.

જિસ કો જાના હો વો જાય, જિસ કો રહના હો વો રહે. સબકો છૂટ હૈ. ઐસે મત રહના કિ મન તો ઘર પર હૈ ઔર તન યહાઁ હૈ. ઈસ સે કુછ ફાયદા નહીં હોગા.

અરે ! સેવા કર લો ! ઐસા મૌકા ફિર કભી મિલનેવાલા નહીં હૈં. ઈતને આદમિયોં કી સેવા નહીં મિલ સકતી હૈં. અરે ! યહ જીવન કિસલિયે હૈં ? હાથ સે નિકલ જાયેગા તો ફિર કભી ભી મિલનેવાલા નહીં હૈં.

લૂંટેરે સે રક્ષા

નાશિક કે ચત્રભુજ પાંધી (મામા) કહતે હૈ કિ રંકા મેં મુઝે ગૌશાલા મેં સેવા મિલી. મેરે સાથ જયપુરવાલે પુરુષોત્તમભાઈ હરિયાણી ભી થે. ગૌશાલા મેં સુબહ સાઢે આઠ બજે સે માલધારી લોગ અપની ગૌએં લેકર આ જાતે થે, ઉનકો સુખા ઘાસ, મુંગફલી કે છિલકા ચૂરી ઔર ભૂસા તૌલકર–માપ મેં દિયા જાતા થા. યદિ ઈસ સેવા સે સમય મિલતા તો ગુજરાતી રસોઈ ઘર મેં ભી સેવા કરનેકો જાતા.

એકબાર જબ મૈં શ્રી ગુરુદેવકે દર્શન–પ્રણામ કો ગયા તબ વહાઁ મથુરાદાસભાઈ દત્તાણી (કાકા), વેદભાઈ આદિ મિલે– જો ગઢવા રોડ ઔર ડાલ્ટનગંજ કેમ્પ કે કાર્ય કે હેતુ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ મેં, પુલિસ ડીપાર્ટમેન્ટ મેં અનાજ કી પરમિશન, ટ્રાન્સપોર્ટ ઈત્યાદિ કાર્ય કે લિયે જાતે રહતે થે. મુઝે દેખતે હી શ્રી ગુરુદેવને મથુરાદાસજી કો કહા કિ અબ તો મામા આ ગયા હૈ, તુમ્હારી મોટર કી ચાબી મામા કો દે દો. અબ જાઓ ઔર સેવા કે કામ મેં લગ જાઓ ભગવાન તુમ્હારે સાથ હૈં.

હમ સબ પ્રણામ કર કે ગઢવા રોડ કે લિયે નિકલે. અપની પોસ્ટ–ટપાલ કી ડિલીવરી ભી ગઢવા રોડ સે હી હોતી થી– વહ કાર્ય ભી દેખના પડતા થા. સાઢે નૌ બજે કાર્ય પૂર્ણ કર કે દોપહર કરિબન્ એક બજે વાપિસ આ જાતે થે. યહ નિત્યક્રમ થા. રાત્રિ કો પૂ.શ્રી કે પ્રવચન કા લાભ ભી મિલતા.

પહલે દિન તો મૈંને મથુરાદાસભાઈ કી મોટર ચલાઈ. લેકિન દૂસરે દિન હમ ગઢવા રોડ સ્ટેશન, ડાલ્ટનગંજ હોકર ગયા જાનેવાલે થે– એક કોલ્ડ સ્ટોરેજ મેં આલૂ રખતે થે– વહાઁ પર જાનેકા થા. પૂ. શ્રી કી આજ્ઞા લેકર હમ તીનોં નિકલ રહે થે, મૈંને પૂ.શ્રી કો પ્રણામ કિયા. આપશ્રીને મેરે મત્થે પર થોડી દેર

અપના વરદ હસ્ત રખ્ખા ઔર ફિર હોલેસે– એક ટપલી લગાયી. ઈસ સમય તો કોઈ બાત મેરે મનમેં નહીં આયી, લેકિન જબ હમ તીનોં મોટર કે પાસ ગયે, તબ યકાયક મૈંને મથુરાદાસભાઈ કો કહા કિ આપ કી ગાડી આજ આપ હી ચલાઈયે. ઉન કી ઉમ્ર ૬૭ સાલ કી– વો બોલે કિ ગાડી જબ ખરીદ કી થી ઉસી સમય મૈંને સિર્ફ પાઁચ કિલોમિટર ચલાઈ હૈ, ફિર નહીં– ઈસલિયે તુમ હી ચલાઓ. મૈંને મના કિયા ઔર ઉનકો ગાડી ચલાને કા આગ્રહ કિયા– વે માન ગયે.

શુરુ મેં મથુરાદાસભાઈ ગાડી ધીરે ચલાતે થે. ફિર તો ઐસી તેજ ગતિ મેં ચલાને લગે કિ મુઝે ભી ચિંતા હોને લગી કિ મૈંને ઉનકો ઐસા આગ્રહ ક્યૂઁ કિયા. કોઈ અકસ્માત ન કર બૈઠે તો અચ્છા અબ ગઢવા રોડ સે કામ નિપટકર હમ ડાલ્ટનગંજ કી ઓર ચલેં. વહાઁ કાર્ય સંપન્ન કરકે એક જગહ પર ખાના ખાયા. હમ એક પેઢી–દુકાન પર આરામ કર રહે થે– તબ મથુરાદાસભાઈને મુઝે પૂછા કિ મામા ! તીન સાલ સે યહાઁ બારીશ નહીં હુઈ હૈ, અબ કી બાર નહીં હોગી તો ભિષણ અકાલ સમઝો ! આપકા ક્યા ખ્યાલ હૈ ? ભગવત્ પ્રેરણા સે મુઝ સે બોલા ગયા કિ ભગવાન દયાલુ હૈ, આપ આરામ કરેં. બાદ મેં હમ લોગ આરામ કર કે બાહર નિકલે ઔર દેખને મેં આયા કિ ૧–૧ાા ઈંચ બારિશ હો ચુકી થી.

ગાડી મથુરાદાસભાઈ ચલાતે થે, શામ કો ૭ાા બજે હમ મીયાગાઁવ પહુઁચે. ગયા સે આલુ કે લિયે મોટર મેં પૈસે થે. એક હોટલ પર નાસ્તા કર કે હમ આગે નિકલે. મૈંને મથુરાદાસભાઈ સે ચાબી લેકર મૈં ગાડી ચલાને લગા. જબ હમ હોટલ મેં નાસ્તા કર રહે થે તબ મૈંને ગયા જાનેવાલે રાસ્તે પર દો ટ્રક ખડી દેખી થી. શ્રી ગુરુદેવ કી ઓર સે મુઝે સંકેત મિલને લગે, ઔર ઈસીલિયે મૈંને કાકા સે ગાડી કી ચાબી માંગ લી થી.

દો–તીન મીલ આગે જાને પર હમને દેખા કિ એક સ્કૂટરવાલા લડકા ખડા હૈ ઔર હાથ ઉઠાકર હમકો રોકને કે લિયે હાથ બતાતા થા. મથુરાદાસભાઈને કહા કિ કોઈ બેચારે કા સ્કૂટર ખરાબ હો ગયા લગતા હૈ– ગાડી રોકો, હમ ઉસ કો મદદ કરેં. પરન્તુ મેરા મન નહીં માના. મુઝે લગા કિ ઈસ મેં કુછ ષડયંત્ર હૈ. વરના અંધેરી રાત મેં નિર્જન રાસ્તે પર વહ ક્યૂઁ ખડા હૈ ? મૈંને કાકા કો ધીરે સે જવાબ દિયા, ઔર ગાડીકી રફતાર એકદમ તેજ કર દી.

ઈતને મેં સ્કૂટરવાલા ભી અપના સ્કૂટર ચાલુ કર કે હમારી ઓર તેજ ગતિ સે આને લગા, ઔર જો દો ટ્રક ખડી થી– વે ભી હમારી ગાડી કા પીછા

કરને લગી. મૈંને આઈના સે દેખા કિ અગલી ટ્રક મેં કઈ લોગ હથિયાર બંદ ખડે હૈં. મથુરાદાસભાઈને ભી યે સબ દેખા, ઘબરા ગયે, ઔર બોલે કિ અબ ક્યા હોગા મામા ? યે ટ્રકવાલે ઔર સ્કૂટરવાલા અપના પીછા ક્યોં કર રહે હૈં ? અબ ક્યા હોગા ? મૈંને કહા કિ ઈન લોગોંકા કુછ ચલનેવાલા નહીં હૈ. "દેખો ! સ્કૂટરવાલા અભી ફેંકા જાયગા" કહકર મૈંને પીછે કી ઔર દેખા કિ સ્કૂટરવાલા દાયૈંકી સાઈડ મેં ફેંકા ગયા હૈ.

દો ટ્રક ઔર હમારે બીચ કરીબ આધા–પૌના ઘંટા તક ઐસી દૌડાન ચલી. બાદ મેં ટ્રકવાલે પીછે છૂટતે ગયે; ફિર ભી મૈંને ગાડી કી ગતિ કમ નહીં કી. રાસ્તે મેં એક છોટા સા ગાઁવ આયા. મૈંને મુખ્ય રાસ્તા છોડકર ગાઁવ કે બિચ મેં સે મોટર નિકાલી. પૂ.શ્રી કી કૃપા સે ગયા કોલ્ડસ્ટોરેજ પર રાત ૧૨ાા બજે હમ પહુઁચે– કિસી ભી પ્રકાર કા અવરોધ નહીં આયા. ચપરાસીને શેઠ કી રજા લેકર હમકો અંદર લિયા. આરામ ઔર ચાય કી વ્યવસ્થા કી.

મથુરાદાસભાઈ ને કહા કિ લૂઁટેરે હમારે પીછે પડે થે, લેકિન મામા ને હમ સબ કો બચાયા. શેઠજીને કહા કિ આપ લોગ ભાગ્યવાન હૈ જો ઈન લૂઁટેરે સે બચ નિકલે, વરના આજ તક ઉનસે કોઈ નહીં બચા હૈં. પુલિસ યા સરકારી અમલદારોં સે યે જરા ભી ડરતે નહીં હૈં. મૈંને કહા કિ શ્રી ગુરુદેવ કી કૃપા સે હમ બચ પાયે હૈં. મથુરાદાસભાઈ કો અબ યાદ આયા કિ ડાલ્ટનગંજ મેં સેક્રેટરીયેટ– સચિવાયલ મેં હમ બૈઠે થે તબ વહાઁ કે લોગોંને કહા થા કિ રાત્રિ કો ગયા કે રાસ્તે સે નહીં જાના, વરના લૂઁટે જાઓગે. પરંતુ હમ દોનોં યહ ભૂલ ગયે થે.

સુબહ મેં રંકા કે લિયે હમ આગે ચલે મથુરાદાસભાઈ ડ્રાઈવિંગ કરતે થે. રાસ્તેમેં વે બોલે કિ મામા ! શ્રી ગુરુદેવને આપકો ઈતની શક્તિ દી હૈં– વો શાયદ આપકો ભી માલૂમ નહીં હોગા ! રાત ૧૧ બજે હમ રંકા પહુઁચે. પૂ.શ્રી કા રુમ બંદ થા. હમને બાહર સે પ્રણામ કિયા. દૂસરે દિન સુબહ ૮ાા બજે પૂ.શ્રી કે દર્શન કો ગયે, ભક્તગણ બૈઠે થે– ઈસમેં સૌરાષ્ટ્ર કે એક ક્ષત્રિયભાઈ ભી થે– જિન કે પાસ લાઈસન્સવાલી પિસ્તોલ થી. શ્રી ગુરુદેવને ઉસકો અપને હાથ મેં લી તબ મથુરાદાસભાઈને ઉસકી માઁગ કી. પૂ.શ્રીને કહા– યહ તુમ્હારા કામ નહીં હૈ. તુમ્હારે હાથસે જુંટકે તુમ કો હી લગાયેગા. મામા કો જરુરત નહીં હૈ– લેકિન જો કોઈ યહાઁ બાહર જાવે, ઉન કો અપને સાથ પિસ્તોલ રખના ચાહિયે; યહ લૂઁટેરે કા દેશ હૈં.

□□□ □□□ □□□

રંકા મેં શ્રી ગુરુદેવકે ઉતારે કે સામને હમ સબ કે પરિવારકા ટેન્ટ મેં ઉતારા થા. બંગલે સે થોડી દૂર પ્રહલાદભાઈ વ્યાસ સપરિવાર ટેન્ટ મેં ઠહરે થે. એક દિન સુબહ ૮ાા બજે મૈં પૂ.શ્રી કો પ્રણામ દર્શન કો ગયા– તબ પ્રહલાદભાઈ, રમેશભાઈ આદિ ચિંતિત મુદ્રા મેં બૈઠે દેખા– ઉનકો કુછ આવશ્યક કાર્ય કે વાસ્તે મુંબઈ જાનેકા થા. વહાઁ પહુઁચતે હી મેરે મુખ સે શીઘ્ર નિકલ પડા.. " ગુરુદેવ ! આપ આજ્ઞા કરેં તો મૈં ઈન લોગોંકો મુગલસરાઇ સ્ટેશન પર છોડકે આ જાઉઁ. યહ પ્રસંગ મૈં ઈસીલિયે બતા રહા હૂઁ કિ મેરે આને સે પહલે હી પૂ.શ્રીને પ્રહ્‌લાદભાઈ કો કહા થા કિ દેખો ! અબ જો વ્યક્તિ યહાઁ કમરા મેં આ રહી હૈ વહ ખુદ હી સામને સે બોલેગા કિ યદિ આપ આજ્ઞા કરેં તો ઈન લોગોં કો મુગલસરાઈ સ્ટેશન છોડ આઉઁ.

મેરે મુઁહ સે પૂ.શ્રીકે કહે શબ્દ હી નિકલ પડે– તો આપશ્રીને કહા– કાશી મેં ઈન સબ કો લે જાઓ. ઔર કાશી વિશ્વનાથ કે દર્શન, યુનિવર્સિટી આદિ સબ કુછ દિખાના, ઔર ગંગાઘાટ સ્નાન આદિ કરાના. કબીર કીર્તિમંદિર દિખાના. પ્રહ્‌લાદભાઈ પૂ.શ્રી કે શરણ મેં આયે– ઉસકે પહલે વે વ્રજેશ્વરી (મુંબઈ)વાલે શ્રી નિત્યાનંદ બાબાજી કે દર્શન સત્‌સંગ મેં રહતે થે.

અનીતિ કા ખાને સે મતિ ભ્રષ્ટ હો જાયેગી

દેખો ! તુમ કુછ ભી ઉલટા કામ કરોગે તો કંઠી મુઝ સે કહ દેતી હૈં. તુમ હઁસી નહીં સમઝના. મૈં સચ્ચ કહતા હૂઁ. સાધુ યે દેખતા હે. યે શિર કી નસે જો હૈં ઉન સે માલુમ હો જાતા હૈં. હાથોં કી નસે ભી દિખતી હૈં.

દેખો ! અનીતિકા પૈસા ખાઓગે તો મતિ ભ્રષ્ટ હો જાયેગી. યે ચાઁદી કે ટૂકડોં પર ક્યોં અપની નીતિ ખરાબ કરતે હો ? જૈસા પૈસા ખાઓગે વૈસે હી ભાવ હો જાયેંગે. દેખો, યહાઁ પર કૈસે કૈસે નીતિવાલે હો ગયે હૈં ? રાજા હરિશ્ચંદ્ર (ઔર ભી રાજાઓં કે નામ બતાયેં)....નીતિ ઐસી હી હોની ચાહિયે.

એક બાર મૈં પૈદલ ચલ રહા થા. બહુત થક ગયા. માલગાડી જા રહી થી. ગાર્ડને મુઝ સે કહા કિ ઈસ મેં બૈઠ જાઓ. મૈંને કહા– "મેરે પાસ પૈસે નહીં હૈં" ઉસને કહા :– યહ તો માલગાડી હૈં, બૈઠ જાઓ. મૈં થકા બહુત થા. બૈઠ ગયા. ઉસ મેં આમ કા ટોકરા રખા થા. ઉસને ક્યા કિયા કિ આમ નિકાલ લિયે ઔર ઉતને હી વજન કે પત્થર ઉસ મેં ડાલ દિયે ઔર સીલકર સહી કર દિયા.

મૈંને કહા– યે આપ બહુત અચ્છા કરતે હો. યે આમ આપ કે બચ્ચે

ખાયેંગે. ખૂબ ખુન બઢેગા. બચ્ચે ખાતે સમય ખૂબ ખુશ હોંગે. પર આપને યહ નહીં સોચા કિ યહ અનીતિ કા ખાને સે ઉન કી મતિ ભ્રષ્ટ હો જાયેગી, ઔર ઉસી સમય મૈં ગાડી સે ઊતર ગયા.....

મૈં તો ચાહતા થા કિ ખૂબ ભોજન, લડ્ડૂ–મિઠાઈ ખિલાયા જાય ! મગર ક્યા કરું ? તેલ તો મિલતા હી નહીં હૈં.

રાજકોટ મેં ઐસા બના થા કિ જિસ કી દુકાન પર મેરા કોઈ ફોટૂ હોતા થા– વહાઁ પર આદમી કો પૂરા વિશ્વાસ થા કિ યે કભી ભી કમ નહીં તોલેગા. પર અબ નકલી આદમીયોંને ફોટૂ લગા લિયે હૈં ઔર કમ તૌલતે હૈં. મેરે પાસ અભી રિપોર્ટ આઈ હૈં.

મન કી સેવા–અહંકાર છોડકર કી હુઈ સેવા

૩–૫–૬૭, આજ મોરારજીભાઈ દેસાઈ પૂ.શ્રી કે પાસ આનેવાલે હૈં. ઈસ પર હઁસી મેં ફરમા રહે થે :–

આઓ મુરારજીભૈયા, યહ ભી ગુરુકા દ્વારા હૈં ।
કમા કમાકર જો કુછ લાઓ, ઉસ મેં હમારા ભાગ હૈં ॥
મુરારજી દેસાઈ આયે કુટિયા મેં ।
રણછોડદાસજી રંકા કી ટટ્ટિયા મેં ॥

મૈંને સુના થા કિ બુંદ બુંદ સે સમુદ્ર ભરતા હે, પર યહ બાત આજ (વર્તમાન) સચ્ચી હો ગઈ. દેખો ! કિતના રુપયા ઈકઠ્ઠા હો ગયા !

શ્રી અરવિંદ આશ્રમ મેં એક ભી ફલ લેના હો તો માઁ સે પૂછકે લેતે હૈં. ફલ કોઈ વસ્તુ નહીં, પર નિયમ હૈં. એક ભાઈને પૂછા– અબ આપ કી તબિયત કૈસી હે ? તો બોલે– "હમારી તબિયત માઁગી હુઈ હે. નવ બજે ફિર ખરાબ હોગી– ખાંસી હોગી. હમ લોગોં સે ઐસા કભી નહીં હુઆ કિ શ્રીપતિતપાવનજી ભગવાન કે સામને આઁખ મિલાકર કભી દેખા હો. પર અભી (=આજ) તો હમ સે બરાબર જવાબ દેતે હૈં.

૪–૫–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ :– સેવા તનસે, મનસે, ધનસે– તીન પ્રકાર સે કી જાતી હૈં. તનકો તોડકર–શરીરશ્રમ કર કે કી હુઈ સેવા તન કી. અહંકાર છોડકર, મન કો મારકર કી હુઈ સેવા મન કી ઔર ઉદારતાપૂર્વક દ્રવ્ય દેકર કી હુઈ સેવા ધન કી. સેવા ઈસીલિયે તન–મન–ધન સે કરના ચાહિયે.

મૈં ખાઁસી મેં પ્રવેશ નહીં કરતા, ખાઁસી મેરે મેં પ્રવેશ કરતી હૈં. વહ મેહમાન હૈ મેરી !

માઁ :– મેહમાન એક યા દો દિન કે હોતા હૈ– બલ્કિ ૪૦–૪૦ વર્ષ તક નહીં.

શ્રી ગુરુદેવ :– (હઁસતે–હઁસતે) યહ મેહમાન અબ મેરા કુટુંબીજન બન ગયા હૈ.

હિંસા

૬–૫–૬૭. સાધન નિષ્ઠા ઔર પ્રતિજ્ઞા સે કરના ચાહિયે. કહતે તો હો કિ "ગાંધીજી કી માનતે હૈં– હમ હિંસા નહીં કરતે હૈં." અરે ! કિસી સે અપમાનપૂર્ણ વચન યા શબ્દ બોલના, કિસી કો ધોખા દેના, કિસી કો દુ:ખ દેના, યે ભી તો હિંસા સે બડી હિંસા હૈ. યે હી સબસે બડી હિંસા હૈં.

હીરાભાઈ રાજકોટવાલે જાતે સમય પ્રણામ કરને આયે તબ શ્રી ગુરુદેવને ઉન સે કહા :– જાઓ ! તુમ્હારે (યહાઁ) લડકા હોગા. નામ રામસિંહ રખના.

દૂસરે કા કલ્યાણ, દૂસરે કી ભલાઈ કરે વહ સાધુ ! સાધુ વહી જો સદા દૂસરે કી ચિન્તા કરતા હૈ ઔર એક ક્ષણ ભી ચિંતિત નહીં હોતા. જો સદા કર્તવ્યમગ્ન, સદૈવ પરહિત મેં રહતે હુએ ભી કોઈ કાર્ય નહીં કરતા. યોગી મેં યદિ મદ આવે તો વહ ભ્રષ્ટ હોતા હૈ.

યે ગ્રંથ પરમાત્મા કે સ્વરૂપ હૈં

૨–૩ દિન પહલેકી ઘટના હૈં. યોં તો છોટી સી હૈ, પરન્તુ ઉસમેં શ્રી ગુરુદેવ કી શાસ્ત્રનિષ્ઠા કા દર્શન હુઆ.

મથુરાદાસભાઈ, કેશુભાઈ, રામભાઈ– અત્યંત મહત્ત્વ કે કાર્ય કે નિમિત્ત ડાલ્ટનગંજ જા રહે થે. સુબહ કા સમય થા. સ્વાધ્યાય અભી અભી પૂરા હી હુઆ થા. ઔર યે તીનો ભાઈ શ્રી ગુરુદેવ કો પ્રણામ કરને આયે ઔર ડાલ્ટનગંજ કે લિયે આજ્ઞા માઁગી. વિશાલ હોલ મેં સમૂહ ઉપસ્થિત થા. કેશુભાઈ કો કુછ જરુરી સુચના કહના શ્રી ગુરુદેવ ચાહતે થે, ઈસલિયે કાગજ–કલમ માઁગે.

કેશુભાઈ ને કાગજ દિયા ઔર રામભાઈ ને કલમ ખોલકર દી. શ્રી ગુરુદેવ લિખના પ્રારમ્ભ હી કર રહે થે– ઉસી વક્ત એક માતાને અપને પાસકા શ્રીમાનસજી કા ગ્રંથ શ્રી ગુરુદેવ કો કાગજ કે નીચે રખને કે લિયે લેને કી

પ્રાર્થના કી. શ્રી ગુરુદેવ ગ્રંથકો દેખતે હી પહચાન ગયે, ઔર શ્રીમાનસજી કો સ્પર્શ કરકે, આઁખો વ શિર પર હાથ લગાયે, દોનોં કર જોડકર પ્રણામ કિયા. પશ્ચાત્ કહા :–

યહ ગ્રંથ તો શ્રીરઘુનાથજી કા પ્રગટ સ્વરુપ હૈં. ઈસ કી પૂજા હો, ઈસકા પાઠ હો, પરન્તુ કાગજ લિખને કે લિયે, કાગજ કે નીચે આધાર કે રુપ મેં રખનેકા ઉપયોગ તો કદાપિ નહીં હો સકતા હૈં. પાઠ–પૂજા કે સમય ભી ઈન કો પગ કે ઉપર યા ભૂમિ કે ઉપર નહીં રખના ચાહિયે. યહ તો પરાવાણી કા પૂજનીય ગ્રંથ હે. ઈસકે ગૌરવ કો, ઈસકી મહિમા કો અક્ષુણ્ણ રખના ચાહિયે. ઠીક ઈસી પ્રકાર હી, શ્રીમદ્ ભગવદગીતાજી કા ગ્રન્થ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન કા સ્વરુપ હૈં. શ્રીમદ્ ભાગવતજી, શ્રી મહાભારત, શ્રી ઉપનિષદ આદિ સબ ગ્રંથ પરાવાણી કે આર્ષ ગ્રંથ હૈં, ઔર પરમાત્મા કે સ્વરુપ હૈં.

ઈસ તરહ તીનોં ભાઈ ડાલ્ટનગંજ મેં મીટિંગ મેં પહુઁચને કો, જલ્દી જાને કી આજ્ઞા ચાહતે ખડે થે. ઈતને પર ભી શ્રી ગુરુદેવને શ્રીમાનસજી કે ગ્રંથ કા ગૌરવ સમઝાયા ઔર બાદ મેં હી સૂચનાયેં લિખી. કેશુભાઈ કો પઢનેકો દી ઔર જબ કેશુભાઈને કહા "સમઝ ગયા" (સૂચનાયેં) તબ ઉન ભાઈયોં કો પ્રેમ સે બિદા કિયે.

એક રમૂજ

૭–૫–૬૭, શહર મેં કરફ્યુ થા. ઘરકે બાહર ચારપાઇ પર એક આદમી સોયા થા. પુલિસને ઉસ કો પકડા, કહા કિ ચલો થાને પર– તુમને કરફ્યુ કા ભંગ કિયા હે. વહ આદમી અપના બિસ્તર લિયા હુઆ ચુપચાપ પુલિસ કે સાથ ચલને લગા. તબ પુલિસને બિસ્તર કો ઘર મેં છોડ આને કો કહા.

આદમીને ઘર ખુલવાયા ઔર બિસ્તર ધરને કો ભીતર જાતે હી કીંવાડ લગા લિયે. પુલિસને કીંવાડ ખટખટાયા ઔર ઉસ કો બાહર આને કો કહા. જવાબ મેં ઉસને ભીતર સે કહા :– "કરફ્યુ લગા હે, [illegible] માલૂમ નહીં હે ? કરફ્યુ મેં બાહર નિકલને કી મના હોતી હૈં". (પૂ. [illegible] કા ઔર સબ કા હાસ્ય) (ઠા.સા. રમેન્દ્રબહનજી કી નોંધ સમાપ્ત)

૮–૫–૬૭

તેરે મન કો મેરે મન કે રંગ સે પૂરા રંગ લે

શ્રી ગુરુદેવ કે સાથ મેં હમ સબ ગોવર્ધન કી બારાત મેં ભૂસાવલ ગઈ

થી. રાસ્તે મેં ખૂબ વર્ષા હુઇ. મોટરોં કે કેરિયર મેં સામાન રખા થા. સબ પાની–પાની હો ગયા. મેરે બિસ્તર મેં સૂતી રંગીન દરી રખી થી. ઉસકા કચ્ચા રંગ ઉતરા ઔર બિસ્તર મેં હી રખે હુએ પહનને કે સબ કપડોં પર લગ ગયા. સફેદ સાડી–આદિ પર રંગ કે થપ્પે પડ ગયે થે– વે ધોને પર ભી નિકલે નહીં. અબ ક્યા કરું ? મૈં વૈસે હી પહનતી રહી. શ્રી ગુરુદેવ કી નજર સે બાહર તો કુછ રહ હી નહીં પાતા !!

શ્રી ગુરુદેવ :– કુમુદ ! ઈન કપડોં કો અબ તો પૂરા હી રંગવા લો. દેખો, સફેદ કો હી દાગ લગતે હૈં. રંગે જાને કે બાદ ફિર દાગ નહીં લગતા હૈં.

મૈં :– “મૈં તો ઓઢૂં કાલી કામલી, દૂજો રંગ ના લાગે કોય.” તો મૈં ભી ઈન સબ કો કાલા હી રંગવા લૂઁ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ધત્ ! પગલી ! કાલા રંગ કપડોં મેં સોગકા ચિહ્ન બન ગયા હૈ. ઈસલિયે અસગુન હો ગયા હૈં. ઈસલિયે ઔર રંગો મેં સબ રંગવા લેના. હમ બમ્બઇ ચલેંગે તબ યહ કાર્ય કર લેના. રંગીન હોવેં તો ફિર દાગ કી જંજટ હી નહીં. ઔર સોચને કી ભી એક બાત કહૂઁ ! તેરે મન કો ભી મેરે મન કે રંગ સે રંગ લો ન ? મૈં સચ કહતા હૂઁ કમુ ! કિ મેરે શરીર સે મેરા મન પૃથક હૈં.

ખુદ કે બારે મેં કહા (ખાઁસી ઉઠી તબ) :– અબ યહ શરીર જ્યાદા દિન નહીં રહેગા. ટૂટી કી બૂટી નહીં. શામ કો બાહર કમ્પાઉન્ડ મેં બિરાજે હૈં.

આજ સ્વાસ્થ્ય બિલકુલ ઠીક નહીં હૈં. રસોઇઘર તક જાને કી ભી શક્તિ નહીં હૈં. દોપહર મેં બમન હુઇ થી. (સુબહ સે બુખાર થા)

ઈતને મેં ચિનિયા કેન્દ્ર મેં કુછ અવ્યવસ્થા કી ખબર પૂ. શ્રી કો દી ગઇ. ઈતને નરમ સ્વાસ્થ્ય મેં ભી “મૈં ચિનિયા જાતા હૂઁ” કહકર આપશ્રી ઉસી ક્ષણ ચિનિયા પધારેં. રાત્રિ ભર વહીં બિરાજેં. સુબહ રંકા પધારેં.

હે પ્રભુ ! મેરા હી સબ દોષ

૯–૫–૬૭. સબ ઐસા હી સમઝતે હૈં કિ “હમ તો ગુરુ મહારાજ કી ઉત્તમ સેવા કર રહે હૈં. ફિર ભી ગુરુ મહારાજ જાનબુઝકર અપના સ્વાસ્થ્ય અચ્છા નહીં કરતે હૈં. ગુરુ મહારાજ કો અપના સ્વાસ્થ્ય જબ અચ્છા કરના હોતા હૈં તબ કિતની ભી અસ્વસ્થ હાલત મેં સે ભી ઉઠકર બૈઠ જાતે હૈં ઔર ઘંટો તક કાર્ય મેં વ્યસ્ત હો જાતે હૈં– તબ એક ખાઁસી ભી નહીં આને દેતે હૈં; બમન ભી નહીં હોતી.”

યે સબ મૈંને અભી અભી સુના હૈં ન ! ઈસીલિયે ઈસ કે ઉપર વિચાર આતા હૈં. આજકલ મુઝે ગલ્પ બહુત યાદ હો જાતે હૈં– એક ગલ્પ સૂનાતા હૂઁ.

એક બાર બાદશાહ (અકબર) કો ગુસ્સા હો ગયા, તો બિરબલ શહર છોડ કે કહીં દેહાતોં મેં ચલા ગયા. કુછ હી દિનો મેં બાદશાહ કો અપની ગલતી માલૂમ હો ગઈ. અબ ઉન કો બિરબલ કે બિના કહીં ચેન નહીં ઔર બિરબલકા કહીં કિસી કો પત્તા નહીં.

એક પંડિતને બિરબલ કો ઢૂઁઢ નિકાલને કી એક યુક્તિ અજમાઈ. શાહી ફરમાન કે સાથ ૧૦–૧૦, ૧૫–૧૫ દેહાતોંકે બીચમેં એક એક બકરી દી, ગઈ ઔર શાહી ફરમાન સુનાયા ગયા કિ એક માસ કે બાદ દરબાર મેં બકરી પેશ કી જાયઁ. તબ બકરી કા વજન જિતના આજ હૈં ઉતના હી હોના ચાહિયે. બઢે ભી નહીં ઔર કમ ભી ન હો.

એક માસ કે પશ્ચાત્ સબ બકરી વાપિસ આઇ– ઉન મેં સે સિર્ફ 'એક બકરીકા વજન શર્ત કે અનુસાર ન ઘટા થા, ન બઢા થા. પંડિતજીને બાદશાહ કો કહા યહ કામ બિરબલ કી ચતુરાઇ સે હી હુઆ હે, ઔર ઉન્હીં દેહાતોં મેં સે બિરબલ કો ઢૂંઢ નિકાલા. બાદશાહને અપની ગલતીકી ક્ષમા માઁગી ઔર બિરબલકા સ્થાન પૂર્વવત્ હો ગયા– તબ બાદશાહને બકરી કે વજનકા રહસ્ય પૂછા.

બિરબલને બતાયા કિ દિનભર તો બકરી કો ખૂબ ખિલાતે–પિલાતે થે ઔર રાત્રિ મેં બંદ પિંજરે મેં કૈદ કર કે ઉસ કો જંગલ મેં નદી કિનારે પર રખ દેતે થે. વહાઁ હિંસક પશુઓંકી આવાજ મેં રાતભર ભય મેં રહને કે કારણ દિન ભરકા ખાયા–પિયા સબ જલ જાતા થા.

ઐસા હી હાલ હમારા હૈં. આનંદ હૈ ! પરિવાર બહુત બઢા દિયા હૈ– તો ઈસકા પરિણામ ભોગ રહા હૂઁ. કભી સુખકા પરિણામ ભોગૂઁ તો કભી દુઃખકા પરિણામ ભોગૂઁ. હે પ્રભુ ! મેરા હી સબ દોષ !!

૧૦–૫–૬૭, (ઠા.સા. રમેન્દ્રબહનજી કી નોંધ મેં સે) :–

મૈં રહતા તો યહાઁ પર હૂઁ પર દેખતા વહાઁ હૂઁ. ક્યા હો રહા હૈ ! બરાબર ધ્યાન રખતા હૂઁ (હઁસી મેં કહા)– "અરે રામ ! તેરે કામ (કાજ) ભયે બદનામ."

હરિભાઈ સે કહા :– "તુમ્હારે મેરે–વિચાર સહી આતે હૈં. ચિરાયુ હોં. જબ મેરી દશા બિગડેગી તબ એક ભી મેરે પાસ નહીં રહેગી. મૈં સત્ય કહતા હૂઁ, દેખ લેના !!

જૈસા કપડા પહનો વૈસા નાચ નચો. પર અપને કો મત ભૂલો. ડ્રામા મેં પાર્ટ (અભિનય) કરને વાલે કુછ ભી બન જાતે હૈં, પર ઉતની હી દેર કો– ઔર અપને કો કભી ભૂલતે નહીં હૈં. અપને કો નહીં ભૂલના ચાહિયે.

૧૩–૫–૬૭. જયપ્રકાશ નારાયણ સુબહ ૧૦ બજે શ્રી ગુરુદેવ કે દર્શન–મિલન કો આયે. કેમ્પ કી સુંદર વ્યવસ્થા ઔર ઈતને દરિદ્રનારાયણોં કી સેવા સર્વ પ્રકાર કી હો રહી હૈ– ઐસી પ્રશંસા કી. વ્યાવહારિક ઔર પારમાર્થિક ચર્ચા હુઈ. અંત મેં શ્રી ગુરુદેવને કહા :– જય હમારા– પ્રકાશ તુમ્હારા.

આજ પ્રામાણિકતા ઔર નીતિ તો અદશ્ય હી હૈ

બિનસાંપ્રદાયિકતાકા સીધા અર્થ હૈ સર્વ ધર્મ સમન્વય ઔર સર્વ ધર્મ સહિષ્ણુતા. કિસી ભી એક સંપ્રદાયકે ઢાઁચે મેં રાજનીતિ કો નહીં ઢાલના. જૈસે કિ અશોકને બૌદ્ધધર્મ કે ઢાઁચે મેં રાજનીતિ કો ઢાલા થા.

સર્વધર્મ કે સબ સંપ્રદાયકા રક્ષણ કરના ઔર ઉસ મેં કોઈ બાધા યા રુકાવટ નહીં ડાલના. યહ બિનસાંપ્રદાયિકતા કા મુખ્ય લક્ષણ હૈં. સર્વ ધર્મ મેં હિંદુ ધર્મ સનાતન ધર્મકા ભી સ્થાન આ હી જાતા હૈં. હિંદુઓં કી ભાવનાઓં કો ભી આઘાત ન પહુઁચે ઈસકા પૂરા ખ્યાલ રખા જાયઁ. ઈસ પ્રકાર કી બિન સાંપ્રદાયિક રાજનીતિકા સ્વરુપ હોના ચાહિયે.

અપને કો ઈતિહાસ સે માલૂમ પડતા હૈ કિ નૈતિક પતન કે કારણ બડે બડે રાષ્ટ્રોંકા ભી નાશ હો ગયા હૈં. ઉન કી પઢીલિખી વિકસિત પ્રજાઓં કા સર્વનાશ હો ગયા હૈં.

ભારત મેં કઈ સત્તા આઈ ઔર ગઈ– પરન્તુ અપની નૈતિક ઔર આધ્યાત્મિક પરંપરા કે બલ પર હી આજ પર્યંત ભારત જીવંત રહ પાયા હૈ. મહાત્મા ગાંધીજીને રાજનીતિ મેં નૈતિક સિદ્ધાંતોંકા મિલાન કર કે હી પ્રજાકા નૈતિક બલ બઢાકર ઉસી બલ પર મહાન રાજકીય વિજય પ્રાપ્ત કી, તબ સારી દુનિયા આશ્ચર્ય મેં ડૂબ ગઈ.

લેકિન આજ મૈં પૂછના ચાહતા હૂઁ કિ હમ સબને ઈસ નૈતિક બલ કો અક્ષુણ્ણ રખા હૈ ક્યા ? મૂલ્યોં કો જીવંત રખા હૈ ક્યા ? સત્ય, ન્યાય, કાર્યશુદ્ધિ, સેવાભાવના તો કમ દેખને મેં આતે હૈં. પરન્તુ રિશ્વત, ઘૂઁસ, જૂથબાજી, જૂઠવાણી, કપટ, દેશદ્રોહ કી ભાવના આદિ તો ખૂબ દેખને મેં આ રહે હૈં. પ્રામાણિકતા ઔર નીતિ તો અદ્રશ્ય હી હૈં. રાજકારણ મેં સેવાભાવના નહીં પરન્તુ

સ્વાર્થભાવના જ્યાદા હૈં. શિક્ષા કે ધામોં મેં ભી કમ વિદ્યા ઔર જ્યાદહ વિવાદ, અશિસ્ત, હિંસા, અસત્ય, ચોરી આદિ દેખનેમેં આતે હૈં.

આજકલ સમાજવાદકા નારા જોરશોર સે લગાયા જાતા હૈં. લેકિન ઈસ સમાજવાદ સે સમાજ હી દૂર ફેંકા જા રહા હૈં. રાષ્ટ્ર કી નેતાગિરી ચાહેં કિતની હી સબલ હો, પરંતુ નૈતિક અધઃપતનકી તેજ ગતિ કો રોકને મેં અસમર્થ રહેગી તો દેશ કી દુર્દશાકા પ્રશ્ન અત્યન્ત ચિંતાપ્રદ બનેગા.

હમારી સંસ્કૃતિ મેં હી સમાજવાદકા ઉચ્ચ આદર્શ સમ્મિલિત કિયા હુઆ હે. હમારે ધર્મ કે સિદ્ધાંતોકા, સંસ્કૃતિ કે અંગોકા હમ પાલન નહીં કરે યહ દૂસરી બાત હે. ક્યા હમારા ધર્મ હમેં અપરિગ્રહકા આદેશ નહીં દેતા હે ? ફિર ઈતના સંગ્રહ– પરિગ્રહ ક્યોં ? ઈસ પર સોચો ઔર આચરણ મેં ડાલો તો કિતની હાય હાય મિટ જાયઁ !!

આજ હમારી અનીતિ ખુલ્લે રુપ મેં પ્રકટ હો રહી હૈં.

જિન કે નહીં થી અકરી બકરી ઉન કી અટરી અબ લોગ લખેં ।
જિન કે ન થે ચુનવે મહુવા ઉનકે લહુઆ અબ દાખ ચુને ॥
જિન કે નહીં થી ફૂટી કૌડી ઉનકી લૌંડી મૂહરેં પરખેં ।
જિન કે ન થે ચઢનેકો ગધા ઉનકે ઘરપે તુરંગ નચે ॥

આજ તુરંગ (અશ્વ) કા કાલ નહીં હૈં, તો મોટરોં કી કતાર લગી હૈં. વિદેશી મોટરો મેં ઘૂમતે દિખાઈ દેતે હૈં. હમારે સિદ્ધાંત તો બિલકુલ ઊઁચે હૈં, પરન્તુ કેવલ કાગજો મેં લિખે હુએ ઔર વાણી મેં બોલે હુએ રહ ગયે હૈં !!

હમારે આચરણ મેં સિદ્ધાંત નહીં. ઐસે આચરણશૂન્ય, સિદ્ધાંતહીન કોંગ્રેસીઓંકા વિરોધ હૈં. ઔર યહ વિરોધ અબ દિન પ્રતિદિન બઢનેવાલા હૈં. કારણ કિ સિદ્ધાંતોંકા થોથાપન, આચરણ કી શૂન્યતા સે ગઁવાર વ અનપઢ જનતા કો ભી દેખને મેં આ જાયેગા.

યહ કામ રુકનેવાલા નહીં હે

૧૪–૫–૬૭. દેખો ! ભલે હી અકટૂબર હો જાય ! જબ તક મેરે પાસ એક દાના રહેગા તબ તક મૈં નહીં જાઊઁગા. ઈન કી મકકા બિલકુલ પક જાયેગી તબ જાઉઁગા. અગર જલ્દી ચલે ગયે તો યે કચ્ચી હી તોડ લેંગે. ઈસે પકને નહીં દેંગે. ફિર ભૂખો મર જાયેંગે. ઐસા કભી નહીં કરુઁગા. એક તો ઉત્પાદન કમ હોગા, દૂસરે યે મર જાયેંગે ભૂખ સે.

ચાહે તુમ સબ ચલે જાઓ, રણછોડદાસ ચલે જાય, પર યહ કામ રુકનેવાલા નહીં હૈં. શ્રીપતિતપાવનજી ઈસે ચલા રહે હૈં. સબ બરાબર ચલતા રહેગા. ઈસે કોઈ ભી રોકનેવાલા નહીં હૈં.

૧૫–૫–૬૭. યહ નીતિ કહી ગઈ હે કિ જ્ઞાની કે ગુરુ હોના ઔર અજ્ઞાની કે તો દાસ હી હોના. અજ્ઞાની જબ ધોકા ઉઠાવે તબ જ્ઞાની કો ચાહિયે કિ મુઁહ મેં તૃણ લે લેવેં.

જીને કી અબ ઈચ્છા નહીં, મરને કી પરવાહ નહીં, પર કિસી જીવ કે મન મોંસે દુઃખાય નહીં (નારાજ ન હો) !

તેરા ધર્મ તૂ હી જાને, મૈં અપના ધર્મ બજાતા હૂઁ ।
મૃત્યુલોક કો બહુત સમઝકર, બારબાર મૈં આતા હૂઁ ॥
હાથ થકે મુઁહ થકે, ઔર થકે નાક અરુ કાન ।
પર ભક્ત હમારે ન થકેં, સ્વાર્થ ભરે હૈં સાન ॥

મરના અનિવાર્ય હૈ. ફિર મુસ્કરાકર હી ક્યોં ન મરે ? મરના એક હી બાર હોતા હૈ, દો બાર નહીં.

પુરુષ માને પુરુષાર્થ કરના, કર્મ કરના અપના–અપના ફર્જ હૈં. ફલ દેના ભગવાન કે હાથમેં હૈં.

સાધુ કો ટોર્ચ બના રખા હૈ ક્યા ? બટન દબાયા– પ્રકાશ હો ગયા ? હમને ઐસા કભી નહીં કિયા હૈં.

૧૮–૫–૬૭. (ઠા.સા. રમેન્દ્રબહનજી કી નોંધ મેં સે)

આજ "જાનકી જયંતિ" હૈં. શ્રી ગુરુદેવકા સ્વાસ્થ્ય અત્યંત નરમ હોને પર ભી અત્યંત પ્રસન્ન ચિત્ત સે બિરાજેં. ખાઁસી ઔર કફ અત્યધિક માત્રા કે હૈં. માઁ કી ઔર દેખતે કહા :–

માઁ ! ખાઁસી પહલે કભી મહમાન થી, લેકિન અબ તો ચાલીસ–પચાસ સાલ સે મેરે મેં બની રહતી હૈં ઔર મેરા એક નિજ જન બન ગઈ હૈં. કશ્મિર મેં બહુત રહા હૂઁ. વહાઁ કી શર્દી બહુત પુરાની જમ ગઈ હે. સો અબ સંયમ ટૂટા હે તો મૌકા પાકર જોર પકડતી જાતી હૈ. લેકિન અબ ભી કુછ ઈસકા ચલેગા નહીં હો માઁ ! ચિન્તા નહીં કરના. અભી મુઝે કુછ હોનેવાલા નહીં હૈ.

ફિર કાગજ કલમ લેકર ઉસી સમય સ્ફુરિત કવિતા લીખી :–

મૃત્યુને યમસે જાકર યહી પુકારા
કર દિયા "બના"ને બંદ તુમ્હારા દ્વારા.....(૧)
ખાઁસી સે નિશદિન વહ તો લડતા રહતા,
ઉલટી કી વેદના ખુશી–ખુશી સે સહતા....
બુખાર ભેજા વહ ભી ઉસ સે હારા... ।। કર દિયા
નિજ જીવન સે કરતા હૈ મનમાની
રહ ગયે હાડ, મજ્જાકી નહીં નિશાની
બૈઠા હૈ લેકર માનો અમર ઈજારા.... ।। કર દિયા
તબ યમને હઁસકર મૃત્યુ કો સમઝાયા
વહ કીટ બેચારા યહ તો પ્રભુકી માયા
ઝટ પકડ કે લાના જબ પ્રભુકા હોય ઈશારા... ।। કર દિયા

"કાલ કર્મ ગુણ સુભાઉ–સબ કે શિર તપત" જો અનિવાર્ય હૈ. કાલ કોઈ પદાર્થ નહીં હૈ. કાલ કા માપ નહીં હૈ. વો તો અપની હી કલ્પના હૈ. કાલ ડંડા લેકર મારતા નહીં હૈં કિસી કો– તબ બુદ્ધિ મેં ક્ષેપ (છેપ) હોતા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને લિખા :–

હે દીનબંધુ ! રાઘવ ઈતની તો દયા કરના
હે મેરે પ્યારે રાઘવ ઈતની તો દયા કરના ।
ઈન કી (દિકરીઓં કી) યે ઝંઝટો મેં
ભૂલ જાઉં અગર તુઝ કો
તો મેરે પ્યારે રાઘવ મુઝ કો ન ભૂલ જાના ।। હે દીનબંધુ...
માયા સે લડતે લડતે
હો જાઉઁ મૈં શિથિલ જબ
તો મેરી ઓર આકર, માયા સે લડા કરના ।। હે દીનબંધુ...

સન્ ૬૭ મેં કર રહે હૈં માથાકૂટ ।
રંકા મેં મક્કે ભાત મેં ફિર ભી નહીં છૂટ ।।

રસોઈઘર મેં આગ, ઈશુભાઈ કો કુછ નહીં હુઆ

૧૯–૫–૬૭, કઈ સાલ સે ઔર અબ ભી ઈતને અધિક સંખ્યા કે લોગ

ધર્મ પરિવર્તન કર કે ઈસાઈ બન રહે હૈં– ઈસ કે લિયે સાધુસમાજ હી જિમ્મેવાર હૈં. છોટે–છોટે દેહાતોં મેં ઔર ગરીબ બસ્તી મેં જાના છોડ દિયા ઔર શહરો મેં પડે રહે હૈં, ઈસીલિયે હમારે ધર્મ કી આજ ઐસી દશા હૈં.

આજ સંધ્યા સમય એક ઘટના બની. ગુજરાતી રસોઈઘર મેં આગ લગ ગઈ. એક ભાઈ દૌડકર પૂ.શ્રી કે પાસ આયા, કહા– આગ લગ ગઈ. શ્રી ગુરુદેવ એકદમ બાહર પધારેં. રસોઈ ઘર સે ખૂબ ધૂઆઁ નિકલ રહા થા. બહુત સે ભાઈ–બહનોં કી ભીડ હો ગઈ.

ધૂઆઁ કો દેખકર શ્રી ગુરુદેવને કહા– "કુછ નહીં હૈં, કુછ ભી હોનેવાલા નહીં હૈં. ઈતને કહતે હુએ પૂ.શ્રી કમરે મેં પધારેં. ફિર એકદમ બાહર પધારેં, ઔર પૂછા– રસોઈઘર મેં તો કોઈ નહીં હૈં ? અગ્નિ, પાની, પવન અપને ઈષ્ટદેવ હૈં. યે અપના કુછ (નુકશાન) નહીં હોને દેંગે. દયા કરેંગે. કુછ નહીં હોગા.

એક ભાઈને બતાયા કિ શ્રી ઇશુભાઈ તો રસોઈઘર મેં હી રહ ગયે હૈં. સુનતે હી શ્રી ગુરુદેવને વરદ હસ્ત રસોઈઘર કે પ્રતિ ઉઠાયા ઔર ફૌરન નીચે કર લિયા. ફિર કમરે મેં પધારે ગયેં.

ઈશુભાઈને આકર પ્રણામ કિયા ઔર કહા કિ ચારોં ઓર સે ઉઠી હુઈ આગ કી લપેટેં ઉપર હી ઉપર ઉઠતી થી. ફિર આશ્ચર્ય દેખને મેં આયા કિ સબકી સબ લપેટેં ભૂમિ મેં ચલી ગઈ, અગ્નિ પૂરી શાંત હો ગઈ. (ઇશુભાઈ કો કુછ નહીં હુઆ).

શ્રી ગુરુદેવ :– દો આદમી ઝગડ રહે થે. એક કહતા થા કિ પુરુષાર્થ બડા હૈ, દૂસરા કહતા થા કિ પ્રારબ્ધ બડા હૈ. દોનોં રાજા કે પાસ પહુઁચે. મંત્રીને કહા યહ ઝગડા મૈં હી નિપટા દૂઁગા.

એક કમરે મેં દોનોં કો બંદ કર દિયા. એક બારી (ખિડકી) મેં એક ટોકરે મેં લડ્ડુ ભરકર રખ દિયે. જો પ્રારબ્ધી થા. ઉસને સોચા કિ જહર દેંગે તો ! તો વહ સો ગયા. દૂસરા જો કહતા થા કિ પુરુષાર્થ બડા હૈ, વહ ઉઠા. ઉસને સોચા– કહીં કુછ દેખૂઁ. એક બારી દેખી. ઉસને સોચા ઈસ મેં સે બાહર નિકલ જાઉઁ. વહાઁ પહુઁચા તો દેખા કિ લડ્ડૂ ભરે રખે હૈં. તો ઉઠા લાયા ઔર ખૂબ પેટ ભરકર ખાયે.

ખા લિયા, ફિર સોચા– ઈસે ભી દૂઁ. ઉસે જગાયા. કહા– તુમ ભી ખા લો. ખાને કે બાદ બોલા– દેખો પુરુષાર્થ બડા હૈ. લડ્ડૂ ખાને મિલા. તબ વો

બોલા– "મૈં પ્રારબ્ધી નહીં હોતા તો તુમ મુઝે ક્યોં જગાકર ખિલાતે ? યાની અન્યોન્ય દોનોં અપેક્ષિત હૈં.

સાધુ જનતા કી સંપત્તિ હૈં

અતિશયોક્તિ વૃત્તિ અહમ્ મેં ડાલતી હૈ મનુષ્યકો. ઈસ સે પરિણામ નિકલતા હૈ. જિતના કરો–ઉતના હી બતાઓ, જ્યાદા નહીં. હમેશા સત્ સે ચલો. સત સે અલગ ચલના અપની આત્મા સે ઠગાઈ કરના હૈ.

સાધૂકા જીવન ઐસા હોતા હૈ–

બઢતે બઢતે બઢ ગયે, ઘર ઘોડે પર જિન ।
ઘટતે ઘટતે ઘટ ગયે, રહે કમંડલ કૌપિન ॥

હમેશા ધ્યાન રખના ચાહિયે કિ સાધુ કિસી કી નિજી સંપત્તિ નહીં હોતી હૈં. સાધુ સબ જનતા કી સંપત્તિ હૈં– ઐસા હમેશા વિચાર રખના ચાહિયે. અપની મરજી કે અનુસાર સબ ઉપયોગ કર સકતે હૈં, પરંતુ અપની અપની પાત્રતા કે અનુસાર હી ફલ યાની પરિણામ પ્રાપ્ત કરતે હૈં. જિતના જૈસા જો પાત્ર, ઉતના વૈસા લાભ– બાકી સબ વ્યર્થ, ઔર લાભ કુછ નહીં.

૧૦૦ રુપયે મેં સે કમ સે કમ છ રુપિયે નિકાલ દો, યાની દાન કર દો. ઐસા કરને સે દ્રવ્ય કી શુદ્ધિ હો જાતી હૈ. દસવા હિસ્સા જરુર ધર્મ મેં લગાના ચાહિયે– જો ભી આદમી હો. આય સે આધા ખર્ચ કરો. આધે મેં સે કુછ અલગ રખ દો. બીમારી આદિ કે ટાઈમ પર કામ આતી હૈ. આમદાની કે હિસાબ સે ખર્ચ કરો. ફિર દેખો, ખર્ચ બરાબર ચલતા હૈ કિ નહીં ?

ચૌથાપન પર સબ મેં ભ્રમણ કર કે એક જગહ કુટી બનાકર રહેં. મતલબ કિ ભજન કરેં.

પ્રકૃતિકા નિયમ ઐસા થા કિ હંસ કી ચોંચ મેં ખટાસ હોતા થા, ઉસ સે દૂધ ફટ જાતા થા. પર અબ તો નહીં હૈ. પહલે હોતા થા.

દેખો, પહલે પગડી બાંધી જાતી થી. પગડી આતી હૈં દસ રુપયે કી. ગાંધીજીને ચલા દી ટોપી. ટોપી બનતી હૈં પાઁચ–છ આને મેં, ગાંધીજીને લગા તબ ઉનકે સાથવાલોં તો લગાયેંગે હી. બસ ! સબ લગાને લગે. સબને લગાના શુરુ કર દિયા. અબ તો કાંગ્રેસ કી ટોપી હી ગઈ.

સન્ ૧૭ મેં મૈં બંગાલ મેં થા.

એક ગુજરાતી ભાઈકા શિર દુઃખતા થા. ઉસને પૂ.શ્રી સે કહા :– શિર

દુઃખતા હૈ. તો પૂ. શ્રીને તીનબાર શિર પર હાથ ફેરા ઔર કહા– "બસ ! અબ ઠીક હો ગયા."

ઉસી સમય કૃષ્ણાબહનને બતાયા કી ગોંદિયાવાલોં કી ભી કમર દુઃખતી થી– ૧।। સાલ સે. એક દિન ઐસે હી પૂ. શ્રી ગુરુદેવજી સે કહા– "કમર દુઃખતી હૈં." તો પૂ. શ્રીને ઐસે હી હાથ ફિરા કિ બંદ હો ગઈ– અબ નહીં દુઃખતી.

૨૦–૫–૬૭. સુબહ પ્રાર્થના સમાપ્તિ કે બાદ શ્રી ગુરુદેવ હોલ મેં પધારેં. સબને દર્શન–પ્રણામ કિયે.

કેમ્પ મેં સબ એક હો

રામ નામ કી ફેરો માલા, "ચૈત" ગયા વૈશાખ આયા ।
રંકા મેં અબ બાજે ઢોલ, બનાદાસ કી ગહરી પોલ ॥

વિચારપૂર્વક ભજન કરના ચાહિયે. દેખો, તુમ યહ ધ્યાન રખના કિ તુમ કટ્ટર વૈષ્ણવધર્મી હો. મગર કેમ્પ મેં સબ એક હો. કેમ્પ મેં યહ મત સોચો કિ કૌન ક્યા હૈ ? વો ભૂખા હૈ, તુમ ભોજન દેનેવાલે હો– બસ ! યહી સોચો.

"અણુ અણુ ઔર પરમાણુ મેં દેખે રુપ તુમ્હારા"– સબમેં ભગવાન હી હૈં. યહી વિચાર રખો. કિસી કો દુઃખ દેના પાપ હૈં.

દેખો ! કિતને હિન્દુ ઈસાઈ હો ગયે હૈં ! યહ સબ અપની હી ગલતી હૈ. સાધુઓં કી ગલતી હૈં. સાધુ ધર્મકા ઉપદેશ નહીં દેતે હૈં. વૈસે કથા કહેંગે તબ દેખો. બાલ કી ખાલ નિકાલતે હૈં. મૈં ભી ઈન્કમટેક્સ ઓફિસર હૂઁ. આપ લોગ સત્તા સે લેતે હૈં; મૈં પ્રેમ સે લેતા હૂઁ. ક્યોં ! બરાબર નહીં ?

જ્ઞાનવાન રચના કા નિયામક

કિતને પ્રકાર કે જંતુ, કીડે, પ્રાણીયોં ઔર મનુષ્યકી રચના હૈં ! ઔર યહ રચના ભી કિતની વિલક્ષણ, જ્ઞાનયુક્ત ઔર અટલ નિયમબદ્ધ હૈં ! ઈતની નિયમબદ્ધતા હૈ કિ નિયામક કા વિચાર આ હી જાતા હૈ કિ યહ સબ કૌન બના રહા હૈં ? ક્યોં બના રહા હૈં ? બનાને વાલા કૈસા હૈ ? કબ તક બનાતા રહેગા ? આદિ સવાલ કે જવાબ મેં સબ તત્ત્વજ્ઞાન આ જાતા હૈં. જિસ સે મનુષ્યજન્મ કા મહત્ત્વ હમારી સમઝ મેં આ જાતા હૈં.

પક્ષીયોં કી ચોંચ પર સે ઔર પશુઓં કે નાખુનોં પર સે માલૂમ હો જાતા

હૈં કિ માંસાહારી હૈ યા નિરામિષાહારી હૈં. માંસાહારી કે નાખૂન ટેઢે હોતે હૈં. માંસાહારી પક્ષિયોં કી ચોંચ ટેઢી હોતી હૈ ઔર કબૂતર આદિ અન્ન ખાનેવાલે પક્ષિયોં કી ચોંચ સીધી હોતી હૈં. હંસકી ચોંચ મેં ઐસા દ્રવ્ય હૈં કિ દૂધ કો છૂતે હી ઉસકા દહીં હો જાતા હૈ, દહીં મેં જમા હુઆ દૂધ પી જાતા હૈ ઔર પાની છોડ દેતા હૈં. (મનુષ્ય કે લિયે) માંસ ખાના નિષેધ હૈ.

ઈસીલિયે સહતા હૂઁ

"કહા કુમરા કે પૂત– કૌન સી બૈઠક બૈઠે ઊઁટ ?" યહ કહાવત કહકર ફરમાયા–

એક કુમ્હાર થા. જો બર્તન બેચ રહા થા. ઔર એક ભાજીવાલા થા– ભાજી બેચતા થા. કિરાયે કે ઊઁટ પર દોનોં અપને માલ (વસ્તુ)કે સાથ બૈઠે થે. ઊઁટ ભાજી ખાવેં તો કુમ્હાર દેખકર હઁસે. ઈસ પર ભાજીવાલા બોલા :– "અરે ! કુમરાકે પૂત ! કૌન સી બૈઠક બૈઠે ઊઁટ."

મેરે તરફ કરવટ લેકર ઊઁટ બૈઠેગા તો ભાજી દબકર હી રહ જાવેગી. અગર તેરે તરફ કરવટ લી તો તેરે મટકે સબ ફૂટ જાવેંગે. ઈસલિયે સહતા હૂઁ.

ભગવાન અપના ધ્યાન રખતે હૈં

એક ઘોડેસવાર જા રહા થા. એક ડોકરી પર દો હજાર રુપિયે થે. દો હજાર રુપિયેકા વજન ૨૪ સેર હો ગયા થા. બિચારી ડોકરી શિર પર લે જા રહી થી. ઈતનેમેં ઘોડેસવાર દિખા– ઉસને કહા– ભૈયા, જરા યહ પોટરી રખ લેં. આગે ચલકર લે લૂઁગી.

તો, બોલા કિ મૈં તેરી પોટરી લે લૂઁ, આગે તૂ નહીં મિલી તો ! ઉસને પોટરી નહીં રખી. આગે ચલા તો વિચાર આયા કિ પોટરી મેં રુપિયે હો તો ! તબ તક તો મૈં બહુત દૂર નિકલ જાઊઁગા. સો લૌટકર આયા ઔર બોલા– માઁ ! લા તેરી પોટરી, મૈં ઘોડે પર રખ લૂઁ.

વો બોલી– બેટા ! જો તુઝ સે કહ ગયા– તુઝ સે પહલે વો મુઝ સે કહ ગયા.

પ્રતિબિંબ કા યે હોતા હૈ. મતલબ– ડોકરી કો ભગવાન ને ઈતના ધ્યાન કરા દિયા (કિ) યે રુપિયા લે જાયેગા. ભગવાન હમેશા અપના ધ્યાન રખતે હૈં.

સાધુ સાધુ સબ એક હૈં, જસ અફીમકા ખેત.

બસ ! એક કો રખો. પ્રણામ કરો. બૈઠ જાઓ. "તૂં જાન, બસ !" એક હી વિચાર. સબ કુછ ઉસી પર. અપને આપ ચિંતા રહેગી ભગવાન કો !

"અબ ઘર મેં હૈં"

એક બ્રાહ્મણ આયા માઁગને કો. બાદશાહને કહા– મંત્રી, યહ તુમ્હારી જાતિ કા હૈ. મંત્રી કો બુરા લગા. ઉસને કહા– ઘર ભૂલા હુઆ હૈ. મંત્રી બ્રાહ્મણ કે ઘર ગયા. ઉસ સે બોલા કિ "મૈં તુમ્હેં ચાર આને રોજ દૂઁગા, માઁગને મત જાયા કરો." તીન આને મેં દો સેર આટા આતા થા, પૂરે પરિવારકા ખર્ચ હો ગયા. ચાર આને રોજ દૂઁગા, યહાઁ મંદિર મેં બૈઠકર ગાયત્રીમંત્ર કી માલા કિયા કર.

બ્રાહ્મણ કરને લગા કિ કુછ દિન બાદ મંત્રીને કહા– "અબ તુમ કો એક રુપિયા રોજ દેંગે. યહીં પર દૂધ પીને દેંગે. તુમ યહાઁ સે મત જાયા કરો.

અબ તો વો વહીં પર જાપ કરને લગા. મંત્રી રોજ દેખને આતા થા. અબ બ્રાહ્મણ પૂરે દિન મંદિર મેં હી રહતા. સારે દિન ભજન કરતા હૈ. સુબહ ચાર બજે શૌચ–સ્નાન કર આવેં ઔર પૂરે દિન કિંવાડ બંદ રખેં.

અબ ક્યા થા ? સબ મેં ચર્ચા હો ગઈ કિ બહુત બડે સાધુ આયે હૈં. પૂરે દિન કમરે મેં સે નિકલતે હી નહીં હૈં. દર્શન હી નહીં હોતે હૈં. અબ તો બ્રાહ્મણ કે નિકલને કે પહિલે હી ભારી ભીડ મંદિર પર હો જાતી થી.

એક દિન બાદશાહ બોલે– "મંત્રી ! અપન ભી ચલેં દેખને ! સુબહ ચાર બજે કિંવાડ ખુલા, ઔર વો તો સીધા નદી પર ચલા ગયા. કુછ નહીં બોલા. બાદશાહ ખડે રહેં. બ્રાહ્મણ લૌટકર આયે. બાદશાહ હો યા કોઈ ભી હો, ઉસે ક્યા હૈં ?

બાદશાહને પ્રણામ કિયા– "મહારાજજી ! યે લે લો" તો વો બોલે– " કિસી ગરીબ કો દે દેના." ઔર બસ ! કિંવાડ બંદ કર દિયા. બાદશાહ કો બુરા લગા. મંત્રીને કહા– "અબ ઘરમેં હૈં" બાદશાહને ઘર કા મતલબ પૂછા. મંત્રીને કહા– યે વો હી બ્રાહ્મણ હૈ, જો માઁગને આયા થા. તબ આપને કહા થા કિ આપ કી જાતિકા હૈ. તબ મૈંને કહા થા કિ "ઘર ભૂલા હુઆ હૈ." તબ યે ઘર ભૂલા થા, અબ ઘર મેં હૈં.

તાત્પર્ય કિ ભજન કરતે કરતે ઉસ કે અંતઃકરણ મેં ઈતની શુદ્ધિ આ ગઈ ! ભજન મેં મન લગને લગા. આત્મા કી શુદ્ધિ હો ગઈ– આત્મા કી મુક્તિ હો ગઈ. ભજન કરને સે સબ હોતા હૈ. કહાઁ વહ માઁગતા થા ! અબ ઉસ કે ઈતને આચાર– વિચાર હો ગયે !!

પ્રાર્થના

પ્રાર્થના કરના ચાહિયે. પ્રાર્થના સે આચરણ સુધરતે હૈં. પ્રાર્થના સહી લગન સે કી જાય. ભગવાન અવશ્ય સુનતે હૈં. ઈસ મેં કોઇ કમી હૈ– ન સુનને મેં. પ્રાર્થના કરને સે, ભજન કરને સે અપને મન કી શુદ્ધિ હોતી હૈ, આચરણ અચ્છે બનતે હૈં.

સેવા

શ્રી ગુરુદેવ સુજાલપુર નેત્રયજ્ઞ મેં રાત કો રાઉન્ડ લગાને કો પધારેં. દેખા તો એક મરીજ કહ રહા થા કિ મુઝે પિશાબ આ રહી હૈં, ઔર સ્વયંસેવક કહ રહા થા– ભંગી–ભંગી આ.

રાત કો તીન બજે થે. મૈંને જા કર પિશાબદાની ઉઠાઇ– રખ દી ઔર કહા– કર લો ભૈયા પિશાબ ઈસ મેં.

ઈતને મેં સ્વયંસેવક કહને લગે– "અરે બાપૂ! અરે બાપૂ! યે ક્યા!" તો મૈંને કહા– ક્યા તુમ્હારી તરહ સે ભંગી ભંગી બુલાઊઁ તબ તક મરીજ કિતના પરેશાન હોગા....ઉસ દિન સે સબ બરાબર કામ (સેવા) કરને લગે હૈં.

જિસ સમય અંગદ સે કહા ગયા– અબ ઘર જાઓ. તબ ઉસને કહા–

નીચ ટહલ ગૃહ કી સબ કરિ હઉઁ। પદ પંકજ બિલોકી ભવ તરિ હઉઁ॥

નિષ્ઠા સરાહી– સબ નરનારી.

અપને અપને બલ પર આયે હૈં. દૂસરે પર નહીં. અપને સબ કુછ હૈં. સેવક હૈં, મજદૂર હૈં, સેક્રેટરી હૈં, માલિક હૈં, સબકુછ હૈં.

ચક્રવ્યૂહ ભીતર ફંસે, શત્રુન કીજૈ નાશ।
આઇ પડી સિર આપને, છોડ પરાઇ આસ॥

યહાઁ સે થોડી દૂરી પર એક કેમ્પ ઔર લગા હૈ. વહાઁ પર ઈસાઈયોં કા જ્યાદા જોર થા. મજદૂરોં કો કામ પર નહીં આને દેતે થે. ઈસ પર આપશ્રીને કહા– અનીતિ સે આત્મબલ નીચે ગિરતા હૈ. નીતિ અભયદાયક હોતી હૈં. ભય સે કભી ભી આત્મબલ નહીં બઢતા હૈ.

ચરણામૃત સમષ્ટિ મેં નહીં દેના ચાહિયે

આજ સુબહ ફરમાયા:– યહાઁ હેન્ડપંપ લગવા લો. પાની નિકલેગા પૂ.શ્રીને જાકર બતાયા કિ યહાઁ ખુદાઇ કરો.

ખુદાઇ શુરુ હુઇ. રાત કો કરીબ ૮ બજે ૬૦ ફીટ પર બહુત અચ્છા પાની નિકલ આયા. પૂ.શ્રીને કહા :– બડોંકી, છોટોં કી, ઉદાર લોગોં કી ભગવાન સુન લેતે હૈં. અગડમ્ બગડમ્ સાધુઓં કી ભી સુન લેતે હૈં.

ઔર ભી કઇ જગહ પૂ.શ્રીને બતલાઈ ઔર વહાઁ વહાઁ બરાબર પાની નિકલા. ખુદાઇવાલે કહતે થે કિ ઈતને (સારે) હેન્ડપંપ હમને લગાયે પર ઈતના અચ્છા પાની કહીં ભી નહીં નિકલા !

જમના માઁ કે મન મેં ભાવ ઉઠા કિ નયે જલસે ચરણામૃત લૂઁ. બોલનેકા સોચ રહી થી તબ હી શ્રી ગુરુદેવને કહા– માઁ, પાની નિકલ આયા હે તો ચરણામૃત લેના હે ન ? માઁ, લે લો. માઁ ને ચરણામૃત લિયા. પૂ.શ્રી પ્રસન્નતા સે નિહારતે રહે. પશ્ચાત્ કહા... મગર સમષ્ટિ મેં નહીં દેના ચાહિયે.

યહ નીતિ નહીં હૈં

મૈં કહતા હૂઁ– યહ નીતિ નહીં હૈં કિ દૂસરે આદમી ભૂખો મરે, ઔર ઔર (દૂસરે) આદમિયોં કે ઘર મેં અનાજ ભરા રહે ઔર સડે !

અરે ! તુમ ઘર મેં સાલ ભર ખાને કો રખ લો. બીજ રખ લો. સાલ ભર ખાને સે એક દાના ભી કમ મત રખો. જિતના ખાઓ ઉતના રખો. બાકી કા બચે ઉસે તો દૂસરોં કો દો. પહલે અપને કુટુંબીયોં કો દો. ઉસસે બચે તો અપની બિરાદરી કો દો. ઉસ સે બચે તો પડોશી કો દો. ઉસ સે બચે તો પહચાન વાલોં કો દો. ફિર બચે તો ગાઁવવાલોં કો દો. પર યહ નહીં કિ ઘર મેં ભરકર રખ લિયા ! કિસી કો નહીં દેના– યહ નીતિ નહીં હૈં.

૨૧–૫–૬૭, જિસ બાતકા કભી ભી વિચાર નહીં કિયા (આયા) હો– વો બાત કા સ્મરણ હોવેં તો સમઝો– ભગવાન કી પ્રેરણા હૈં. જો બાત સોચતે હો વો તો ઠીક હૈ.

જબ સેતુ બના–તબ વહાઁ પર ગોસ્વામીજી ને એક ચૌપાઇ કહી વો માતાઓં કો બહુત ખટકતી હે :

ઢોલ ગઁવાર સૂદ્ર પશુ નારી । યે સબ તાડનકે અધિકારી ॥

ઢોલ કો જોર સે પીટેંગે તો ફૂટ જાયેગા, ઔર ધીરે ધીરે મારોગે તો મધુર આવાજ આયેગી. ઐસી હી નારી કો મારના નહીં ચાહિયે.

ન સમઝે ઉસ ગઁવાર (અજ્ઞાની) પર, ગાય પર, ઘર રખે પૈસા પર ઔર હરી ફસલ– ઈનકા કભી ભી ભરોસા નહીં કરના.

પહલે ગાય કી સોચો કિ બિયાયેગી, બચ્ચા હોગા, મહી કરેંગે, ઘી હોગા. માન લો તૂન (ગર્ભપાત હો જાના) ગઇ તો ક્યા કરોગે ? દૂસરે કે યહાઁ અપના પૈસા રખા હૈ અગર ઉસ કે યહાઁ ચોરી હો ગઇ– તો ક્યા કરોગે ? તુમ્હેં કૈસે દેગા ?

હરી ફસલ ખડી હૈં. પાની બરસ જાયઁ, ઓલે પડ જાયઁ, કટી રખી હૈ, આગ લગ જાય તો ક્યા કરોગે ? ઈસીલિયે ઈન ચીજોં પર કભી ભી વિશ્વાસ મત કરો. ઘર મેં આ જાવે તબ વિશ્વાસ કરો.

એકબાર મૈંને એક આદમી કે સિર પર બહુત સી પટ્ટીયાઁ બાંધી હુઇ દેખી. ઉનકા સિર તો મુંડાયા હુઆ થા. મૈંને ઉન કો પટ્ટી બાઁધનેકા કારણ પૂછા. ઉસને બતાયા કિ હમારે ગાઁવ કે નાઇ કા લડકા હજામત બનાના સીખ રહા હૈ, તો મેરી તો કમબખ્તી હો ગઈ હૈં. દેખો ન ! ઈતની સારી પટ્ટીયાઁ લગાની પડી હૈં.

હાઁ તો ભાઈ, ઠીક ઐસા હી હાલ હમારા યહાઁ સ્કૂલ મેં ડ્રાઇવિંગ સીખનેવાલોંકા હૈં. પેટ્રોલ ખૂબ જલાતે હૈ. ટ્રકોં કે મશીનોં કો ખૂબ ખરાબ કરતે હૈ, ઔર ખર્ચ બઢતા જાતા હૈ. ઠીક હૈ. જબ તક ચલતા હૈ, ચલાઓ ! દો–પાઁચ કે ભી જીવન કા સુધાર હો જાતા હૈ તો ખર્ચકા પૂરા બદલા વ સંતોષ મિલેગા.

ઉદય કે આચરણ–શરણાગતિ

૨૨–૫–૬૭. એક બાબાજીકો દેખકર શિષ્ય કો ઈચ્છા હુઇ કિ દીક્ષા લેવેં. વે રોજ રોજ પૂછને કા મૌકા દેખતે. જબ વો સંડાસ ગયે તબ ઉસને સોચા કિ અબ ઐસા એકાન્ત કા મૌકા કહાઁ મિલેગા ? વો તો સંડાસ કે પાસ પહુઁચ ગયા. બોલા કિ દીક્ષા દે દો. ઉન્હેં કહા દૂર ભાગ!

શિષ્યને સમઝા કિ દીક્ષા દી ગઇ. બસ ! વો તો ઈસીકા જાપ કરને લગા. જબ જાપ કરને લગા તો મન લગને લગા. ક્યોંકિ જાપ બઢને પર ધ્યાન અપને આપ હો જાતા હૈ. ઉસી કો ઈસ પર હી વિશ્વાસ હો ગયા. “દૂર ભાગ” હી અપના મંત્ર સમઝા. જાપ કરતે દૂર ભાગ સિદ્ધિ હો ગઇ.

સામને સે દેનેવાલા દે રહા હૈ ફિર ક્યા ચિંતા હૈ ? ઝૂઠ નહીં બોલના. ઝૂઠ સ્થિર પદાર્થ નહીં હૈ. ઉદય કે આચરણ શરણાગતિ હૈં.

અવતાર

અવતાર કહતે હૈં– ઊઁચે સે નીચે આના. ચેતન વ્યાપક હૈ. ગુરુ કી કૃપા, ઈશ્વર અનુગ્રહ, અગલે જન્મ કે સુસંસ્કાર ઔર પુરુષાર્થ યે ચાર બાતેં ભગવત્પ્રાપ્તિ કે લિયે જરુરી હૈં.

છઠી કલા પર મનુષ્ય તો બનતા હે પર ઉસકી વૃત્તિ વિકસિત નહીં હોતી હૈં. ૮ વીં કલા મેં મનુષ્ય બુદ્ધિવાન બનતા હૈં. ૧૦ વી કલા મેં વિશેષ બુદ્ધિવાન બનતા હૈં, જૈસે મહાત્મા ગાંધીજી. ૧૨ વી કલા મેં ઇશ્વર સદશ હો જાતા હૈં– યાની અવતાર હો જાતા હૈં.

ભેંસકા ગોબર, ગધે કી પિશાબ– દોનોં કો મિક્સ કર કે રખ દો. બિચ્છૂ બન જાયેંગે.

રસ્સી (ડોરી) પર મક્ખી બૈઠતી હૈં. જબ રસ્સી કાલી પડ જાયઁ, તબ ઉસ રસ્સી કો જમીન મેં ગાડ દો. પોદીના....(ફુદીના) બન જાયેગા.

ઈતને મુલાયમ ન હો તો લડને ક્યોં નહીં જાતે ?

૧૮૫૭ મેં જબ લડાઈ હો રહી થી તબ સબ હી જગહ વિદ્રોહ હો રહા થા. એક ગાઁવ મેં મંદિર મેં ઠહર રહા થા. વહાઁ કે ઠાકુર સાહબ થે. ભગવાન કી કૃપા સે શરીર અચ્છા થા. વો લડને નહીં ગયે. ઘર મેં હી રહેં.

ઠાકુરાની સાહબ ને ક્યા કિયા કિ અપને નૌકરોં સે કહા કિ ઠાકુર સાહબ ભોજન કરને આવેં તબ લોહે કે બર્તનો મેં ભોજન પરોંસના. ઠા.સા. ખાના ખાને કો આયે, તો લોહે કે બર્તન દેખકર બહુત ગુસ્સે હુએ– યે ક્યા લોહે કે બર્તન મેં ખાના ?

ઠકુરાની બોલી– "અરે દાસી ! ઠા.સા. કો ઈતને કડે બર્તનો મેં ભોજન રખા હે ? ઠા.સા. તો બહુત હી– વો હે મુલાયમ !! ચાઁદી કે બર્તન મેં લા.

અબ તો ઠા.સા. કો ઔર ભી ગુસ્સા આયા. બોલે– ક્યા મૈં ઈતના મુલાયમ હૂઁ ? ઠાકુરાની બોલી– ઈતને નહીં હો તો ફિર ઘર મેં ક્યોં બૈઠે હો ? લડને ક્યોં નહીં જાતે ?

બસ ! ઠા.સા. કો ઈતના જોશ આયા– ખાના નહીં ખાયા, ઔર લડને ચલે ગયે. ઠકુરાનીને ખુશી–ખુશી તિલક કિયા. હાથ મેં બાંધા બાંધ, ઔર યુદ્ધ મેં ઠા. સા. મારે ગયે ફિર ભી દુ:ખ નહીં કિયા.

યહ મેરે સામને કી આઁખો દેખી બાત હૈં, ઉસ સમય ઉદયપુર મેં રાજા ભીમસિંહ થે.

ભક્તિ કે પાઁચ રસ

દયાબહન કે પિતાજી ને પ્રશ્ન કિયા કિ ભગવાન રામ, કૃષ્ણ કો મૂઁછ ક્યોં નહીં હે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખિયે, ઉપાસ્ય દેવ જો હૈ વો કુમાર અવસ્થા કે હોતે હૈં. ભક્તિ મેં પાઁચ રસ હૈ– સખ્ય, વાત્સલ્ય, દાસ્ય, શાંત, સિંગાર (= મધુર) = શ્રૃંગાર સબ સે નીચા હૈ.

નીલ સરોરુહ નીલ મનિ, નીલ નીરધર શ્યામ ।
લાજહિં તન શોભા નિરખિ, કોટિ કોટિ સત કામ ॥

સિંગાર બાલ અવસ્થા મેં. બાલ અવસ્થા મેં મૂઁછ નહીં હોતી. કિશોર અવસ્થા મેં ભી નહીં હોતી. ભગવાન કી અવસ્થા કાલ સે સંબંધ નહીં રખતી. સદા એક રસ– ઘટ બઢ નહીં. કાલ, કર્મ, ગુણ, સ્વભાવ– યે ભગવાન મેં નહીં હોતે હૈં, ઈન્સાન મેં હોતે હૈં.

ભગવાન કી તો સદા કિશોર અવસ્થા હૈ. ઈષ્ટ તો એકરસ હૈ. ઉમ્રકા ઘટના– બઢના ઈન્સાન કો હૈ– ભગવાન કો નહીં. ઈશ્વર જીવ સે મિલતા હુઆ ભી હૈ ઔર અલગ ભી હૈ.

ભગવાન ક્યા હૈ ? ભગવાન સત્ સ્વરુપ સે સર્વત્ર વ્યક્ત હો રહે હૈં– પ્રગટ હુએ હૈં. વિશ્વભર મેં જો કુછ ભી હૈ– વહી સત્ હૈં. ચિત્ સ્વરુપ સે જ્ઞાન સ્વરુપ હૈ. ઔર આનંદસ્વરુપ સે આનંદ હૈ. ઈસ તરહ ભગવાન "સચ્ચિદાનંદ" હૈ. ચિત્ત ઔર આનંદ અપ્રગટ સ્વરુપ હૈ. જીવ ઈસી (આનંદ) કો ખોજતા રહતા હૈ. પર આનંદ કી અનુભૂતિ કિસ કો હૈ ? સત્ય હૈ યહ બરાબર, ચિત્ત્ હૈ યહ બરાબર. આનંદ કી અનુભૂતિ હોતી હૈ જીવ કો– યહ કરના પડતા હૈ.

(ફિર કહા)– મૂઁછવાલા ભગવાન દેખના હૈ તો વીરપુર મેં જાકર દેખો.

શ્રીવલ્લભાચાર્યજીને વાત્સલ્યરસ કો પ્રાધાન્ય દિયા હૈ. વાત્સલ્યરસ કો નિર્દોષ રખના હૈ તો ઉસ મેં કામવાસના કો મુખ્ય દોષ માના હૈ. દાસ્યભાવ કે ઉપાસ કોં કો ક્રોધ વર્જિત હૈ. દાસ્ય ઔર ક્રોધ દોનોં વિપરીત હી હૈ.

શ્રીમાધવાચાર્યજી ને શૃંગારરસ કો મુખ્ય માના હૈ ઔર ઉસકા દોષ લોભ હૈ.

શારીરિક સૂત્ર બનાયા કિસને ? ભગવાન વ્યાસને. "બનાદાસ સાધન કરેં રામ રમે ચહું ખૂંટ"– મેરા યહ સિદ્ધાંત મુઝે ભગવાનને દિયા હૈ.

મૈં પૂછતા હૂઁ કિ ચશ્મા તુમને લિયા હૈ, ઉસ મેં ત્યાગ હૈ કિ નહીં ? ફિર સમઝો. ભગવાન કે લિયે કિતના ત્યાગ ચાહિયે ? ઉસ મેં અપને કો બિલકુલ શરણાગતિ કર દો. ફિર દેખો ! ક્યા ધ્યાન હોતા હૈ !! કૈસા મન લગતા હૈ !! અપને કો ભૂલ જાના ચાહિયે.

માધ્વ સંપ્રદાય મેં મોહ, રામાનુજ સંપ્રદાય મેં ક્રોધ, નિમ્બાર્ક સંપ્રદાય મેં લોભ, વલ્લભ સંપ્રદાય કામ...દોષ હૈ.

સાધુ મેરે સબ બડે અપની અપની ઠૌર ।
અપની અપની ફૌજ શબ્દ કાંતિ કાંતિ ॥

જિસ પર ચમત્કાર હોતા હૈ વો સાધુ નહીં હોતા.

શરણાગતિ સે ડૂબતા નહીં

૨૩–૫–૬૭. (ઠા.સા. રમેન્દ્રબહનજી કી નોંધ મેં સે)

દેખો ! જૈસા અપને ઉપર વિશ્વાસ કરતે હો, વૈસા હી ભગવાન પર પૂર્ણવિશ્વાસ હોના ચાહિયે. જૈસા તુમ સોચતે હો– "મૈં હૂઁ", વૈસે હી સોચો કિ ભગવાન ભી હૈં. ફિર દેખો. કિતના આનંદ આતા હૈ !

મથુરાદાસભાઈ પૂજા કર રહેં થે તબ કહા :– તુમ મેરે તિલક કરતે હો ઔર મૈં સોચતા હૂઁ કિ મેરે હૃદયવાલે કો યે તિલક લગા રહે હૈં. તુમ આરતી કરતે હો, મૈં સોચતા હૂઁ અંદરવાલે કી આરતી હો રહી હૈં.

આધે મન લોઢા પાની મેં ડાલો તો ક્યા હોગા ? ડૂબ જાવેગા, પરન્તુ લકડી કે સાથ સંબંધ પાને પર વહ કભી નહીં ડૂબેગા. ક્યોં નહીં ડૂબેગા ? સમુદ્ર સમઝતા હૈ કિ મૈંને ઈસ પેડ કો સીંચા હૈં– મેરી હી શક્તિ સે, મેરે હી જલ સે ઈસ લકડેકા પાલન–પોષણ હુઆ હૈ, તો અબ ઈસ કો મૈં કૈસે ડૂબને દૂઁ ?

બસ ! ઐસે હી શરણાગતિકા હૈ. ભગવાન કી સંપૂર્ણ શરણાગતિ ગ્રહણ કર લેને કે બાદ ભગવાન, શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ફિર કભી ભી હમેં ડૂબને નહીં દેંગે. લોહેકા સંબંધ લકડી સે હોતા હૈ તો વહ આસાની સે સમુદ્ર પાર હો જાતા હૈં ઉસી પ્રકાર જીવકા સંબંધ સદ્‌ગુરુદેવ સે હોને પર વહ સંસાર સમુદ્ર સે પાર હો જાતા હૈં.

શામ છઃ બજે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ કમ્પાઉન્ડ મેં બિરાજે હૈં. ભંડારિયા કેમ્પ મેં રસોઈ બનાને કો જાને કી આજ કી ગરમી મેં શ્રી નાગાજી મહારાજને (ચિત્રકૂટ કે એક સંત) કુછ અનિચ્છા સી બતાઈ હૈ, ઐસા સમાચાર શ્રી ગુરુદેવને સુના. (થોડી દેર કે બાદ શ્રીનાગાજી મહારાજ સ્વયં દર્શન કો પધારેં. ગર્મી કે દિન હૈ. બહુત જયાદાહ ગર્મી કે કારણ સર્પ– બિચ્છુકા ઉપદ્રવ ભી જયાદા રહતા હૈ– ભંડારિયા મેં, નાગાજી મહારાજને યહ સબ સુના થા.)

શ્રી ગુરુદેવ :– સાધુ કો શરીર સુખ ક્યા ? સાધુ યદિ મર ગયા તો ઉસ કે પીછે કૌન રોનેવાલા હૈં ? ભંડારિયા મેં સરૈયા કે કિતને ગૃહસ્થી સ્વયં સેવક રાતદિન સેવા મેં જૂટે હૈં. સબકે માઁ–બાપ, પત્ની–બચ્ચે, કિસાની, ધંધા સબ કુછ છોડકર યહાઁ આયે હૈં. ગર્મી ભી હૈ ઔર સર્પ બિચ્છુ ભી હૈં. ફિર ભી સેવા મેં નિશ્ચિત્ મન સે રત હૈં. ઉનકી સારી જિમ્મેવારી મેરે સિર પર હૈં. શાયદ આપ અબ ચિત્રકૂટ વાપિસ જાના ચાહતે હૈં.

લાઓ તો કૃષ્ણા, ઉન કે બિદાઈકા કવર ઔર અચલે. શ્રીનાગાજી મહારાજ શર્મિન્દા હો ગયે. ભગવાનશ્રી કો સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કર કે ક્ષમા પ્રાર્થના કી. ભંડારિયા જાને કી આજ્ઞા ચાહી.

શ્રી ગુરુદેવ :– અત્યંત પ્રસન્નતાપૂર્વક ભંડારિયા જાઓ. સાઁપ, બિચ્છુ આદિ સબ કે મુઁહ સી દિયે હૈં. કિસી કો કોઈ કુછ ભી નહીં કરેગા. ખૂબ સેવા કરો. નિર્દ્વન્દ્વ રહના.

હમેશા ખ્યાલ રખો :–

જો બાટેગા ખાજા ખજુર, વો બનેગા હજૂર ।
જો ખાયેગા ખાજા ખજુર, તો મિટેગા હજૂર ॥
તન પોષક નર નાર સગ રે । પરનિંદક જે જગમેં બિગરે ॥

"એક ભરોસા એક બલ, એક આસ વિશ્વાસ." મૈં ભગવાન કે ભરોસે યહાઁ આયા હૂઁ, ઔર ઈન લોગોં કો યહાઁ લાયા હૂઁ. મૈં રઘુનાથજી કે ભરોંસે આયા હૂઁ !

(ભજન કે બારે મેં કહા)– કિસી ભી પદાર્થકા અભ્યાસ હો જાને સે વહ ખુદ હી ઉસે નહીં છોડતા હૈં. બ્રહ્મબુદ્ધિ ઔર આઁવલા કા સ્વાદ બાદ મેં હી આતા હૈં.

જિસસે ગરીબોં કો સંતોષ મિલા હૈ વહ રહેગા

૨૪–૫–૬૭. મુઝે દો સૌ કરોડ રુપયે દે દો ઔર મેરે અચ્છે સ્વયંસેવક દે દો. મૈં દો સાલ મેં અનાજ કી કમી મિટા દૂઁ. પહાડ પર અનાજ ઉગાઊઁ. પડુઆ જમીન મેં ગેહૂઁ નહીં હોતા, જુઆર હોતી હૈ.

દેખો ભાઈ ! (રંકા મેં) યહ તો ગંગાજી બહતી જા રહી હૈં. ઉસ મેં હાથ ધોના હો તો ધો લો. યે સબ કૌન દે રહા હૈ ? કૌન કર રહા હૈ ? અપને લોગ તો હાથ ધો રહે હૈં. ન મેરા કુછ હૈ ન તુમ્હારા કુછ હૈ.

બસ ! એક હૈ સો તો યહ હૈ કિ ઉન લોગોં કી સોચો જિનકા પોષણ હો રહા હૈં. બસ ! યે હી સબ કુછ હૈં. સમુદ્ર મેં સે સબ જલ ભરતે હૈં. કિસીકા બડા પાત્ર હૈ– વો ભી ભરતા હૈં. કિસીકા છોટા હૈ– વો ભી ભરતા હૈં. ફિર અપને ક્યોં નહીં ભરે ? સમય નિકલ જા રહા હૈ– ન હમ રહેંગે ઔર ન હમારી સ્મૃતિ હી રહેગી. લેકિન વહ તત્ત્વ, જિસ સે ઈન ગરીબોં કો સંતોષ મિલા હૈ વહ રહેગા. ભગવાન દે રહે હૈં ખાને કો, ફિર અપને કો ક્યા હૈં ?

મુઝે પૂરા વિશ્વાસ હૈ– મૈં મત્થા ઊઁચા કર કે કહતા હૂઁ, મેરે યહાઁ કે સ્યયંસેવક એક ચાવલ કી ભી અનીતિ નહીં કરતે હૈં. અગર ઈનને અનીતિ કી તો મૈં ઈન્હેં મુઁહ નહીં દિખાઊઁગા.

૨૫–૫–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ કા સ્વાસ્થ્ય નરમ હૈં. ઉલટી ભી હુઈ– શામ કો. ફિર ભી થોડી દેર બાદ મુંબઈ જાને કે લિયે પધારેં. પૂ. શ્રી ફરમા રહે થે કિ ૩૦ તારીખ કો બમ્બઈ સે વાપિસ આ જાઉઁગા. ઈતને મેં કુત્તે ને કાન ફડફડાયે. તો કહા :– શાયદ ૩૦ કો નહીં આ સકૂઁગા. કુત્તા કાન ફડફડા રહા હૈં. યહ સહી વિપરીત હોતા હૈ. કુછ વિપરીત હોગા ઈસી સે.

પૂ. શ્રી મોટર સે રાંચી પધારેં ઔર રાંચી સે પ્લેનમેં કલકત્તા પધારેં. મૈં ઔર ગીધુભાઈ ટ્રેન સે કલકતા પહુઁચે.

૨૬–૫–૬૭ કો કિશનભાઈ કે ઘર ભોજન કો પધારેં, સામ કો નરેન્દ્રભાઈ કે યહાઁ ઔર જમનભાઈ કે ઘર હોતે હુએ કલકત્તા કે ગુજરાતી સમાજ મેં પધારેં. રાત કો કરીબ ૧૧ બજે પ્લેન સે મુંબઈ પધારેં. એરપોર્ટ પર વિશાલ ભક્તસમૂહ કી ભીડ થી. રાત્રિ દેવકરણભાઈ કે યહાઁ બિરાજેં.

૨૭–૫–૬૭. આજ દેવકરણભાઈ કી પુત્રી દમયંતીબહનકા લગ્ન હૈ– નેશનલ સ્પોટર્સ ક્લબ મેં. પૂ. શ્રી કી પૂરી વ્યવસ્થા વહીં પર કી ગઈ થી. લગ્ન સમારંભ મેં આશીર્વાદ દિયા. રાતકો દેવકરણભાઈ કે ઘર બિરાજેં.

૨૮–૫–૬૭. સુબહ ૧૦ બજે અરવિંદભાઈ કે યહાઁ પધારેં. શામ કો પ્રહ્લાદભાઈ કે યહાઁ બિરાજેં.

૨૯–૫–૬૭. પૂ. શ્રી આજ મુંબઈ સે નિકલે– ગુના, અનંતપુર, ઉજ્જૈન હોતે હુએ ૭–૬–૬૭ સુબહ છ બજે રંકા પધારેં. મુસાફરી, ગરમી, પરિશ્રમ, ધૂલ– આદિ કી અસર સે સ્વાસ્થ્ય અતિ નરમ હો ગયા. દો દિન તક ઐસા નરમ સ્વાસ્થ્ય રહા. (વાસ્તવ મેં યહી સહી નિકલા– કુત્તા કે કાન ફડફડાના– પૂ. શ્રી કા સ્વાસ્થ્ય ખરાબ હો ગયા થા.)

(૫–૬–૬૭. સુબહ કેમ્પ મેં શ્રી પ્રભુદત્ત બ્રહ્મચારી આયે થે. પૂ. શ્રી મુંબઇ પધારેં થે. બ્રહ્મચારીજીને કેમ્પ મેં ભજન–ધુન કિયે.)

પરદા

શ્રી ગુરુદેવ :– પરદા મુસલમાનોં સે ચલા હૈ. પહલે પરદા નહીં થા. હિંદુઓ મેં આઁખકા પરદા માનતે થે. સસુર કે સામને સે નિકલતે નહીં થે. બેમૌકા કે લાજ–લજ્જા વ શીલ કો માનતે થે. મર્યાદા–વિવેકકા પરદા થા. આઁખકા પરદા માનતે થે. આઁખ સે આઁખ મિલાકર બાત નહીં કરતે થે.

અપને યહાઁ નીતિ હૈ કિ સ્ત્રી જાતિ હમેશા પાઁવો પર દેખકર બાત કરતી હૈં. હમેશા નીચી નિગાહ રખતી હૈ. રામાયણ મેં લિખા હૈ કિ રાવણ જબ સીતાજી કે પાસ ગયા તબ સીતાજીને ઉસ કે તરફ દેખા નહીં. સીતાજી રામ ભગવાન કે ચરણોંકા ધ્યાન રખતી થી.

બસ ! અપને મેં આઁખકા હી પરદા થા પહલે.

વો હોતા થા સાહસ ઔર અબ હોતા હૈ રાહત. શ્રીકૃષ્ણ કે જમાને મેં સાહસ હોતા થા.

ગયા મેં થે અગ્યાન મેં વાંચે રોજ ચોપડી ।
બનાદાસ કે ધ્યાન મેં ખાલી હો ગઇ ખોપડી ॥
માઁગન ગયે સો મર ગયે, ઉન સે પહલે વે મરે જિન સે નિકલે નાય ॥

(નાય = ના)

ભજન કરે સો આપ કો, પૈસા ગુરુબાબા કો (યે પૈસા યાની પીતા. ખુદા ભી વહી પીતા મેં. ઐસી બાતેં જાનતા હૂઁ, તુમ ભી જો હૈ જાનતે)

પુની પુની ચંદન વ પુની પુની પાની ।
ગુરુજી બીમાર હો ગયે, તો હમ ક્યા જાની ?
જો ધન જાતે જાનિયે આધો દીજે બાઁટ ॥
નાચે ગાવે તોડે તાન, ઈસ સે નહીં મિલનેકા દાન ।
બલ બઢાઓ ભૈયા, જહાઁ તહાઁ દેખો પડે રુપઈયા ॥

તકિયે દિયે તબ કહા :–

સરિતા મૂલ સદા સુખ નાહીં । વર્ષા ગયે તહાઁ ગઇ સુખાઇ ॥

અર્થાત્ નદી મેં સરતા નહીં, ઉસમેં વર્ષા કે પાની સે ક્યા હોગા ? શરીર

મેં શક્તિ હી નહીં હૈં તો તકિયે સે ક્યા કરેગા ?

યહીં પર પડા પડા દેખતા હૂઁ કિ ચને કી ચોરી હો રહી હે

એક ભક્ત આયે તબ કહા :–

આઓ ભાઈ યહ દ્વારા તુમ્હારા હૈ,
સોઓ તો કમ્બલ પડા હૈં,
જાઓ તો રાસ્તા સફા પડા હૈં ॥

ગ્લુકોજ કી જગહ પર રાત કો ચાર–પાઁચ પિંડ ખજૂર પાની મેં ગલા દો. સુબહ ઘોલકર પિલા દો. યહ "બાબાજી એન્ડ કુંપની" કા ગ્લુકોજ હે...

યહીં પર પડા પડા દેખતા હૂઁ કિ ચને કી ચોરી હો રહી હૈ. મૈં તો તુમ્હારા હૂઁ ઔર તુમ્હારા રહૂઁગા. તુમ્હારે પાસ હી હૂઁ. પર કામ કી અપની ડયુટી પૂરી કરો. ડયૂટી પર બરાબર જાઓ. દેખો, ઈસીલિયે તુમ લોગ અપના ઘર છોડ છોડકર યહાઁ– બિરાન મેં– જંગલ મેં અસુવિધા મેં પડે હો. પૈસા ભી ખર્ચ કર કે આયે હો ઔર લગા રહે હો ?

યહ પૈસા કોઈ નહીં ખાના

ગરીબ કો મત સતાઓ. યહ ગરીબ કી આહ હૈં. ગરીબ રો દેગા. પર ગરીબકા માલિક સુનેગા (તો) જડ–મૂલ સે ખો દેગા. અપનેકો ઉન કે અવગુણોં કો નહીં સોચના. માઁ કી ગોદી મેં બચ્ચા પિશાબ કર દેતા હે, પર માઁ નહીં ડાટતી. પર ધો લેતી હૈ. ઉન લોગોં કી આદત હો ગઈ હૈ– શરાબ પીને કી. પર અપને કો તો ખિલાના હૈં.

દેખો, તુમ સબ કરના, પર ધર્માદાકા પૈસા નહીં ખાના. યહ ફૂટ–ફૂટ કર નિકલેગા. યહ ગરીબોંકા ખૂન હૈં. યહ પૈસા કોઇ નહીં ખાના. વહ બહુત બુરા હોગા, સમઝના. નીતિ અગર તુમ લોગોં કી ડોલ ગઇ તો તીન બાતેં હોગી :–

(૧) યા તો મૈં તુમ્હારે બીચ મેં નહીં હોઊઁગા.

(૨) યા તુમ મેરે બીચ મેં નહીં હોંગે.

(૩) યા યહ કામ હી બંદ હો જાયેગા.

સહી કહ રહા હૂઁ. નીતિ પર ડટકર રહના. જો બને સો સત્યનિષ્ઠા સે દેખો. ઉસ મેં અપના કુછ સ્વાર્થ મત દેખો.

કુઆઁમેં ગેસ કી ઘટના

રંકા રાજા સાહબકા એક પુરાના કુઆઁ થા. ઉસ કો સાફ કરને કો તીન આદમી ઉસ મેં આજ ઉતાર દિયે થે. મગર ઉસમેં ઈતની ગેસ ભરી થી કિ તીનોં બેહોશ હો ગયે. વહાઁ પર કિસી કી ભી હિમ્મત નહીં પડી કુએ મેં ઉતરને કી. તબ અપને સમષ્ટિ રસોડા મેં આકર કહા.

યહાઁ સે દાનાભાઈ રાજકોટવાલે ફૌરન કુએમેં ઉતર ગયે. ઔર તીનોં કો જિંદા નિકાલ લિયા. દાનાભાઇ કો ભી કાફી ગેસ લગી. કુએંકે ઉપર–બાહર ખડે થે ઉન્હેં ભી ગેસ લગ રહી થી. પર પૂ. શ્રી ગુરુદેવકી કૃપા સે સબ જિંદા નિકલ આએં.

કનુભાઈ કોટેચા કહતે થે– "અગર ઔર કહીં હોતે તો ચારોં મર જાતે. પૂ. શ્રી કી કૃપા સે હી બચ ગયે હૈં." યહ સમાચાર શ્રી ગુરુદેવજીને સુના.

ઐસા જગત્ હૈ– "મરને કો બાબાજી હૈં"

શ્રી ગુરુદેવને હાસ્ય મેં એક ગલ્પ સુનાયા:–

એક શેઠ–શેઠાની થે. ઉન કે એક બચ્ચા થા. એક સાધુ થે. બચ્ચા ઉન કે પાસ જાયા કરે. સાધુને બચ્ચે કો સમાધિ કી એક ક્રિયા બતા દી ઔર કહા કિ યહ કરના.

એક દિન બચ્ચા સમાધિ કી ક્રિયા કરકે સો ગયા. સબને કહા– યહ તો મર ગયા હૈં. અબ ક્યા કરે ? શેઠ–શેઠાની દૌડે–દૌડે ગયે બાબાજી કે પાસ. કહને લગે– બાબાજી આપ તો અંતર્યામી હૈં, સમર્થ હૈં. દયા કરો. બચ્ચા મર ગયા.

બાબાજી આ ગયે. ઉન્હેં દેખા કિ બચ્ચા પડા હૈ. કહા :– અચ્છા, ઐસા કરો– ૧॥ શેર દૂધ લાઓ. મેવા, શક્કર કેસર ડાલો. ઔર ઉસારા કરતા હૂઁ,

બસ ! સબ સામાન આ ગયા. ઉન્હેં દૂધ કો સાત બાર બચ્ચે પરસે ઉસારા ઔર કહા કિ "યહ દૂધ કોઇ પી લે વો મર જાયેગા ઔર બચ્ચા જિંદા હો જાયેગા." અબ દૂધ કૌન પીયે ?

શેઠ કહે– મૈં પીઊં ? શેઠાની કહે તુમ મત પીઓ. મૈં પીઊંગી. શેઠ કહે તૂ મત પી, મૈં પીઊંગા.

દો ઘંટે દૂધ રખા રહા. બાબાજીને સોચા કોઇ નહીં પીતા હૈં. દૂધ ઠંડા હોતા જા રહા હૈં. તો બોલે– "મૈં પી લૂઁ"

સબ કહને લગે– "બાબાજી હમ આપકા ચબૂતરા બનવા દેંગે. ભંડારા કર દેંગે. ગંગાજી મેં ભેજ દેંગે."

ઐસા જગત્ હૈં– "મરને કો બાબાજી હૈં." સબ અચ્છે અચ્છે કે હૈં.

સરદાર સર ઝુકાતે નહીં, સિરેદાર કે આગે ॥ ફાંસી પર ચઢકર સર નહીં ઝુકાયેંગે. વિરોધ કી પરવાહ મત કરો. દેતે જાઓ. હમારા રાસ્તા સાફ હૈં.

પૂ. શ્રી ખુદ કે બારે મેં બોલે :– આજ મૈંને ૧૧૭ રન બનાયેં– ખાઁસી કે. શરીર કી ચિંતા નહીં હૈ. યહ તો પ્રકૃતિ હૈ. હોતી હી હૈ. મૈં ખાઁસતા હૂઁ તો ભી આનંદ હૈ ઔર સોતા હૂઁ તો ભી આનંદ હૈ. બોલતા હૂઁ તો ભી આનંદ હૈ ઔર મૌન મેં ભી આનંદ હૈ. આજ કી હાલત હી કુછ ઐસી હો ગઇ હૈ. ચિત્ત મેં વિત્ત હૈ. ઔર વિત્તકા કૌન હૈ ? સબ કે મન મેં વિત્ત હી વિત્ત હૈ.

અનીતિ મત કરો

દેખો ! સાઢે ચાર મહિને રહ ગયે. તુમ યહ મત સોચના– રણછોડદાસ વૈસા હી હૈં. મૈંને તુમ્હારા પૈસા સબ સોચકર લગાયે હૈ. વૈસે હી નહીં લગાયે ! જબ તક તુમ્હારી નિયત ઠીક રહેગી તબ તક ઢોલ મેં પોલ ચલતી હી રહેગી. મૈંને જીવન મેં એક હી બાત દેખી હૈં– (કિ) નીતિવાલા પુરુષ હમેશ ઊઁચા રહતા હૈ. નીતિ સે કભી ભી નહીં ડિગના ચાહિયે. ૯૧ દિન તો આજ હી હો ગયે, અબ તો ૧૫૧ દિન ઔર રહ ગયે હૈં.

નીતિ કી હાનિ હો ઐસા નહીં કરના ચાહિયે. નીતિ પરિપક્વ હોની ચાહિયે. નીતિકા એક પૈસા મત છોડો. અનીતિકા કરોડોં રુપયોં કો લાત માર દો. અનીતિ મત કરો.

સ્ટેશન પર બાબૂ લોગ કામ કરતે હૈં. એક મુસાફિર કી જેબ સે નોટ ગિર ગઇ. ઉસને પૈર સે દબા લિયા– ફિર લે લિયા. ફિર ધ્યાન આયા કિ યહ અનીતિ હૈં. તો ઉસકા ગાંઠિયા લેકર બચ્ચોં કો બાંટ દિયા.

દૂસરે દિન ડિબ્બે મેં બૈંગન ભરે થે– દો સેર નિકાલ કર લે ગયા. ઘર પહુઁચે તો તેલ મસાલા નહીં થા. તેલ મસાલા લાયે. બૈંગન બનાયે. તબ હંડી ફૂટ ગઈ. તીન આને કે બૈંગન કે પીછે દો રુપયેકા મસાલા લગાયા. ઉપર સે હંડી ભી ફૂટ ગઇ– ક્યોંકિ અનીતિ થી. ચોરી સે લાયે થે. (ઠા.સા. રમેન્દ્ર બહન કી નોંધ સમાપ્ત)

૧૨–૬–૬૭. દોપહર મેં દો બજે જપાન બ્રોડકાસ્ટિંગ કોર્પ્સ કે રિપોર્ટર

મુવી કેમેરામેન– સાથ મેં ટેપરેકોર્ડર લેકર પૂ. શ્રી કે પાસ આયે. કેમ્પ કી પૂરી વ્યવસ્થાકા વિડિયો લિયા. શ્રી ગુરુદેવકો જાપાન કે લિયે સંદેશ દેને કો પ્રાર્થના કી.

શ્રી ગુરુદેવને કહા :– જપાની ઔર ભારતીય સંસ્કૃતિ મેં બહુત સામ્ય હૈ. જપાન મેં ભારતીય સંસ્કૃતિકા હમેશા પ્રભાવ રહા હૈ. જપાન કી પ્રજા કો મેરા યહી સંદેશ હૈ કિ દ્રવ્ય ઔર બલ કે મોહ મેં ન પડકર અપની સંસ્કૃતિ કી હર હાલત મેં રક્ષા કરેં.

જપાની ભાઇ :– આપકા ઈધર આનેકા હેતુ ક્યા હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– હરેક મનુષ્યકા યહ કર્તવ્ય હૈ કિ દૂસરા જબ દુ:ખ મેં હો તબ ઉસ કો સહાયભૂત બનના. અગર ઐસા ન કર સકે તો વહ માનવ નહીં હૈ.

૧૩–૬–૬૭. આંધ્રપ્રદેશ ઔર ઓરિસ્સાને રંકા કે ઈસ રાહતકાર્ય કે લિયે બહુત ચાવલ દિયે હૈં. ઈસ સમાચાર સે શ્રી ગુરુદેવ બોલે:–

એક બાર સુજાલખાં કો બાદશાહને મેજર બના દિયા. ઘર જાકર ઉસને કહા– "ફૂલેખાં કી અમ્મા, નવાબ સાહબને આજ મુઝે મેજર બના દિયા. દેખો તો સહી, ખુદા કી કિતની શાન હૈં ?" સુજાલખા ફૂલા ન સમાયા.

રંકા કે લિયે ખૂબ ચાવલ મિલે ઈસ વાસ્તે પૂ.શ્રીને ઈસ પ્રકાર અપની પ્રસન્નતા વ્યક્ત કિ, ઔર સબ કો ભી પ્રસન્ન કર દિયા. નરમ સ્વાસ્થ્ય મેં ભી શ્રી ગુરુદેવને પ્રસન્નચિત્ત સે કહા :– પારસાલ ઓરિસ્સા કો આપ લોગોંને ખૂબ દિયા થા. તો યહ તો ભાઇ બદલા હૈ !

શામ કો ભંડારિયા કેમ્પ સે મૌનીજી મહારાજ આયે ઔર સમાચાર દિયા કિ ભંડારિયા કા પક્કા વાહનમાર્ગ ઈસાઈયોંને હમારે લિયે બંદ કર દિયા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– કિતના સંકુચિત વિચાર હૈં ઈન લોગોંકા !! ઐસા કરને સે ક્યા હમ ડર જાયેંગે ? અરે ! સાક્ષાત્ યમરાજ ઝંડી બતાવે તો ભી ડરનેવાલે નહીં હૈ.

૧૪–૬–૬૭. હમ અપને ધ્યેય મેં નિશ્ચયપૂર્વક ઔર મક્કમતાસે ખડે રહેંગે. પરન્તુ ઉદંડતાપૂર્વક નહીં. રોજ સુબહ ઉઠકર પહલે અપને સાધન કરો, બાદ મેં રાહતકા કામ ઔર આખિર મેં ભોજન કરો.

(The Nation, 14 June, 1967)

AN EYE-WITNESS REPORT ON BATTLE AGAINST DROUGHT

AGONY OF PALAMAU

BY- K.A. ABBAS

"The choice before us was not an easy one- it was Human Survival of Human Dignity," said Doctor Suresh Singh, M.A., Ph.D., Deputy Commissioner of Palamau district, the worst drought- affected area in south-affected area in south-west Bihar.

He spoke with the dedicated air of an idealist rather than a bureauerat.

We chose human survival and, therefore, accepted relief from whatever quarter it same, and allowed non-official organizations to start Free Kitchens for which the Government gave all possible facilities. We also tried to co-ordinate their work, so that there was no duplication and overlapping."

That morning, I had been to Ranka where, possibly, the largest free kitchen is run by the 'Manav rahat Mandal' of Baba Ranchhoddas, a spiritual leader with a large following all over the country, specially among the Gujarati millionaires, some of whom have donated large sums to the 'Manav Rahat Mandal'.

FREE KITCHENS

There are about a thousand relief kitchens run by Jayaprakash Narayan's Bihar Relief Committee, and perhaps an equal number run by other Indian and foreign agencies. The theory about free kitchens is that they provide one meal a day mostly to children and also to the old and firm, and expectant and nursing mothers.

For others, there are Hard Manual Labour schames where they are paid daily wages, and Red ration cards which entitle the card-holder to get free rations. But in effect many Ineligible people do get into free kitchens on one pretext or the other.

CHAPATI MACHINE

But the free kitchen at Ranka is in a class by itself. Daily it provides a meal to about 5,000 people without discrimination. The Baba refuses to turn away anyone from his langar- and the result is that every morning the place is besieged by thousands who have trecked several miles for a free meal and are prepared to wait their turn in the sun for three to four hours for a handful of gruel or halwa or a couple of chapatis.

The free kitchen has a chapati-making machine which can turn out 600 chapatis per hour- an idea, I belive, borrowed from the Army but well worth emulation by other organisations serving meals en masses.

There is no doubt that the Free Kitchen sacrifices human dignity for the sake of human survival: The sight of thousands of people waiting in the sun, being pushed around, stampeding for food, old men, babies in arms begging for one extra morsel- it is not an edifying spectacle.

This Kitchen has saved thousands of lives, all these walking skeletons would have been dead long ago but for the food they got in such Relief Kitchens.

Nor can we forget the spirit of service in which many of the volunteers in this Free Kithchen have come. Kishore B. Mehta from Ahmedabad is a Workshop Supervisor and a part-time artist, Vallabhadas Veraval is a businessman. Harilal is an old man in his seventies. They are all devotees of the Baba.

Than there are as many as seventy-five lady volunteers from all over India. Among them I met Ranjana M. Kamdar and Lata M. Kamdar and Mita C. Shah, all Bombay college girls; Krishna J. Virjee, Ph.D. in History, and Shakti Bala, MA in Psychology, a practising psychiatrist from Rajasthan.

They had an animated and uninhibited discussion in our presence, Some felt that the poeple were congenitally lazy and the Free Kitchens were making them more lazy, others traced the lethargy of the Bihar peasants to malnutrition and centuries of serfdom in which hunger was the chronic condition. "Don't you see", one of the girls said with feeling, "some of them are so poor that between seven members of the family they have only one brass vassel in which they eat, turn by turn."

It is beyond my understanding how and why these educated young women from various parts of India are drawn by the appeal of the Baba to this corner of the country to serve the people of Bihar. I was unable to meet this unique character (who is reputed to be hundreds years old) as the Baba was away in Bombay.

But not all come here because of spiritual compulsion. Dr. S. W. Jager, an intern from Bombay who is running a camp hospital near the Free Kithchen, has come with a group of 15 doctors to work in various relief centres. The diseases they mostly encounter are goitre, dysentry (the pople are not really immunized against flies), cirrhosis of the liver, and respiratory track infection- all of them traceable, directly or indiractly, to malnutrition.

BOMBAY DOCTORS

But the Bombay doctors were sore on one pint. They are working by themselves in these remote villages - they have not come across any doctors or medical students from Bihar. "They just are not interested", said one of them who had spent a few days in Patna, giving 15,000 inculations against cholera and typhoid- the serum donated by the Rotary Club.

"There is a hundred times more enoeern for Bihar in Bombay than in Patna." he said.

As against a normal crop of 2,47,000 tons this year, the yield has been only 44,000 tons - a deficit of over 2 lakh tons, The extent of the famine is more alarming than the Bengal Famine of 1942-43.

બહુત દિન સે માઁ કે પાસ બૈઠા નહીં હૂઁ

૧૫–૬–૬૭. સુબહ ૭ાા બજે શ્રી ગુરુદેવ માઁ કે કમરે મેં પધારેં. મુઝે કહા કિ હરિભાઈ કો બુલા લો. ફિર કિંવાડ લગા લો તો અપને શાંતિ સે બૈઠેં. બહુત દિન સે માઁ કે પાસ બૈઠા નહીં હૂઁ.

હરિભાઇ કે આતે હી ભગવાનશ્રીને અત્યન્ત પ્રસન્નતા સે ઉનકે દોનોં હાથ અપને હાથ મેં પકડકર અપને પાસ મેં હી બિઠા લિયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો તો માઁ ! ભગવાન કિતની કૃપા કર રહે હૈં. આંધ્ર ઔર ઓરિસ્સા કિસી કો ભી અપને ચાવલ નહીં દે રહે, લેકિન માનવ રાહત મંડલ કો બડી ઉદારતા સે ૧૩ હજાર ક્વીન્ટલ દિયા હૈં. અપને ભી તો ગત વર્ષ ઓરિસ્સા કો ખૂબ ખિલાયા થા, તો અબ ઉસકા બદલા મિલ રહા હૈં. મધ્ય પ્રદેશને હમકો તીન હજાર ક્વીન્ટલ ચને દેના મંજૂર કિયા હે. યુ.પી.ને દાલ, આલૂ, ઈત્યાદિ. ગેહૂઁ તો યહાઁ સે હી હજારો ક્વીન્ટલ મિલે હૈં.

અબ મૈં બહુત પ્રસન્ન હૂઁ. લોગોં કો ખૂબ ખિલાના હૈં. ઔર અબ કી બાર ઐસી બરસાતે હોગી કિ ફસલ ક્યા હોગી– સોના હી પકેગા ! અભી અપને યહાઁ ૨૭ હજાર લોગ પ્રતિદિન ભોજન પાતે હૈં. ચાર–પાઁચ દિન મેં હી ૪૦ સે ૫૦ હજાર તક કી સંખ્યા હો જાયઁ તો કોઇ આશ્ચર્ય નહીં હૈં. અભી ઔર ભી દો રાહત કેન્દ્ર ખોલેંગે.

સુજાલખાં કી તરહ દો દિન પહલે કહા ગયા ગલ્પ શ્રી ગુરુદેવને ફિર કહા મૈં ભી ચાર રોજ સે મેરી ખુશી કો માઁ ઔર આપ સે કહને કો રોકકે રહા થા. યહ બાત મૈંને સબ કો બરાબર કહી હૈં. લેકિન આપ સે ઐસી શાંતિ સે અપને હી ઘર મેં બૈઠકર અભી કહતા હૂઁ. ખૂબ અન્તર હૈં. આત્મીયતાકા આહ્લાદ હે !

ઈન્હીંકા માલ ઈન્હેં ખિલાતે હૈં

૧૬–૬–૬૭. સુબહ નવ બજે શ્રી ગુરુદેવ પ્રસન્નતાપૂર્વક બિરાજેં હે. કમરે મેં.

શ્રી ગુરુદેવ :– બ્રહ્મ જબ બ્રહ્મમય હુઆ તબ ઉસકા રંગ કૈસા થા ?

હરિભાઇ :– કિસી કો માલૂમ હે ભાઇ ? લાલ, શ્વેત, પીલા યા હરા ?

વલ્લભભાઈ :– કાકીડા જૈસા.

શ્રી ગુરુદેવ :– હાઁ, સચ્ચ હૈં. નિત્ય બદલતા હે– વહી સગુણ હે ઔર વહી નિર્ગુણ હૈં. કાકીડા કો ભી તીન રંગ હૈં,– લાલ, કાલા ઔર સફેદ.

બાદ મેં નીતિ–અનીતિ કી ચર્ચા હુઇ. પૂ.શ્રીને ભવાનીશંકરભાઇ કે પિતાજી કી ઘટના કી બાતેં કહી– ઈસ કે અનુસંધાન મેં.

વ્યવહાર કી શુદ્ધિ સે સત્ત્વકા ઉદય હોતા હૈં. વ્યવહાર શુદ્ધિ ન હો ઔર

દસ કલાક સમાધિ લગાકર બૈઠો તો કુછ ભી હોનેવાલા નહીં હૈં. આધ્યાત્મિક જીવન મેં વ્યવહારશુદ્ધિ કી પરમ આવશ્યકતા હૈં. વ્યવહારશુદ્ધિ માને કિસીકો દુ:ખ મત દો. કિસીકા દ્રવ્ય મત લે રખો બેઈમાની સે.

વેદકો સમઝનેવાલા યા તો બડા વિદ્વાન યા ફિર પૂરા નાસ્તિક હોતા હે. ક્યોંકિ વેદ મેં બ્રહ્મ કો વિચાર ઔર બિલ્લી સ્વરુપ ભી બતલાયા હે. ઈસલિયે નાસ્તિકતા આતી હૈં.

આજ શ્રી અરવિંદભાઈ આયે. ભારતીય સંસ્કૃતિ કી રક્ષા ઔર ઉત્થાન કે બારે મેં ચર્ચા હુઇ. શ્રી અરવિંદભાઇને આખિર મેં કહા કિ સર્વ પ્રકારકી મદદ કરનેકો મૈં તૈયાર હૂઁ.

યે લોગ માનતે નહીં હે. મેરી તો ઈચ્છા હોતી હે કિ ઈન્હેં ખૂબ પ્રેમ સે પૂડી–સાગ– ચાવલ ખિલાઊઁ, ખૂબ પેટ ભર કે. મગર ક્યા કરું ? પૂડી બનાનેવાલોં કી કમી હૈં. ઔર ઘી કે પીપ આ જાયઁ તો ઉનકે મુઁહસે તો કુછ લગા દો ! અરે ! ઈન્હીં કા માલ ઈન્હેં ખિલાના હે; અપના ક્યા હે ? ફિર ભી અપનેકો અહમ્ હોતા હે ! ઉન્ કી હી ચીજ અપન ઉન્હેં વાપસ દેતે હૈં. દેખો, ક્યા હે યહ !!

અરે ! તુમ ક્યોં ચિંતા કરતે હો ? જિસકા ગુરુ લોભી હો, જિસ કા ગુરુ અનીતિ કરતા હો, વો રોયે. જિસકા ગુરુ બેઈમાન હો, ક્રોધી હો, વો રોયે. હાઁ ! ક્રોધી તો હૂઁ. ગુસ્સા કરતા હૂઁ. અરે ! યહ તો જીવન હે. મરના જીના ચલતા હી રહતા હે. તુમ મત રોના– યહ મૈં શિર ઉઠાકર કહતા હૂઁ. મૈં આપ સબ સે લડૂંગા ભી, નારાજ હોઉઁગા, માથાકૂટ કરુંગા પર કિસીકા પૈસા નહીં ખાઉઁગા. વિશ્વાસ રખના– મૈં કિસીકા પૈસા નહીં રખૂઁગા. મૈંને દિયા હે પર કિસી સે ભી લિયા નહીં હૈં.

જિતની મેરે શરીર મેં શક્તિ હે નહીં, ઉતની તો ખાંસી ઉઠતી હૈં. નિજદોષ દર્શન કરના ચાહિયે, પરદોષ દર્શન નહીં કરના ચાહિયે. છોટી ભૂલ કો હી બડી ભૂલ સુધારતી હે– યે મત કરો. છોટી સે છોટી ભૂલ કો દેખો. તુમ પઢે લિખે હો. મૂર્ખ–મૂર્ખ બનાતે હૈં.

૧૮–૬–૬૭. (ઠા.સા. રમેન્દ્રબહનજી કી નોંધ મેં સે)

ચલો, ઈસાઈયોં કો આર્ય બનાને કો !

(૧) મેરે પાસ ૨૦ લાખ રુપયે હો, અચ્છે સ્વયંસેવક હો, આગ મેં

ગિરનેવાલે હો– ઉનસે કહ દે કિ આગ મેં ગિર જાવેં, સામને સે કોઇ ગોલી દે દે, તો ખા લેં, પર ઝૂકે નહીં. ઐસે પુરુષ હો, તબ દેખો ! મૈં દાવેકે સાથ કહતા હૂઁ દેશ મેં પરિવર્તન કર દૂં !!

યે લડકિયાઁ બૈઠી હૈં– સબને અપના જીવન મેરે કો દે દિયા હે. ઉનકે જો કુછ ભી હે– સબ મૈં હી હૂઁ. સમર્પણ મેં, ત્યાગ મેં કોઇ ત્રુટિ નહીં. ઈન મેં ચાર–છ ઐસી ભી હૈં (કિ) ઉસ સે મૈં કહ દૂં કિ આગ મેં કૂદ પડો, તો કૂદ જાયેગી. બિલકુલ ભી વિચાર નહીં કરેગી. વિશ્વાસ ઈતના અટલ હોના ચાહિયે. સેવક કિસકો કહતે હૈં ? જો અપને મત્થેકી ભી પરવા ન કરે. શરણાગતિ તો ફિર શરણાગતિ. ફિર ઉસમેં અપના કુછ હો હી નહીં સકતા હૈં. અપના કુછ રહ હી નહીં સકતા હૈં.

(૨)....પર એક બાત જરુર હૈં. ચાર–છ સાધુ મરેંગે. જરુર હત્યાએં હોગી. મૈં આજ સે રોજ એક ઘંટા ઈસ કે લિયે દિયા કરુંગા. આજ હી ઋષિકેશ કે સાધુઓં કો પત્ર લિખતા હૂઁ. વહાઁ સે સાધુ બુલાઉઁગા. મૈં બહુત દિનોં સે સોચ રહા થા. આજ યહ પૂરા હુઆ. ચલો ભાઇ ! અબ તૈયારી કરો. ઉડીસા તરફ હિન્દુ ઈસાઇ હો રહે હૈં. વહાઁ પર અપને આર્યધર્મકા પ્રચાર કરેંગે.

ચલો, ઈસાઇયોં કો આર્ય બનાને કો. લગાઓ કંધે પર થેલા ! મરો તો મરો. એક હી બાર તો મરા જાતા હે. ઈન્સાન વહી હૈં જો ઈન્સાન કે દુઃખ મેં સહાયક હોવે. માનવતા કે નાતે સબ એક હૈં, પર સિદ્ધાંત અલગ અલગ હે.

(૩) દેખો, તુમ સબ કભી ભી અહંકાર મત કરના. લડકિયોં– તુમ સબ સે ભી કહતા હૂઁ. તુમ લોગ કભી ભી અભિમાન નહીં કરના. વ્યવહાર શુદ્ધ રખના. દેખો, મહારાની લક્ષ્મીબાઇ, પદ્‌માબાઇ– ઈન લોગોંને અહંકાર નહીં કિયા હૈં– આત્મસમર્પણ કિયા હૈં. દેશકે લિયે પ્રાણ દે દિયે હૈં. રામગઢ કી રાનીને ભી સન્ ૫૭મેં લક્ષ્મીબાઇ કી તરહ પ્રાણ દે દિયે હૈં. ઉન્હોંને અભિમાન નહીં કિયા હે. લક્ષ્મીબાઇ, પદ્‌માવતી જૈસી બનો, જિન્હોંને સત્યકે લિયે પ્રાણ દે દિયે.

(૪) સત્ય :– સત્ય અટલ ઔર સનાતન હે. ઉસ કો આચ્છાદિત કિયા જા સકતા હે, પરન્તુ કભી ન કભી વહ પ્રકાશિત હોગા હી. ઉસકા નાશ કભી નહીં હોતા. જો સત્ય ધારણ કરતા હૈં, ઉસકા આત્મબલ બઢા હુઆ હોતા હે. વહ અપને સત્યવ્રત પર અડિગ હોતા હૈં. જો જૂઠા હોતા હે, ઉસી કો ગવાહીકા અવલંબન લેના પડતા હે. કારણ કિ ઉસ કો અપના આત્મબલ હોતા નહીં.

બિના આત્મબલ કે અપની શક્તિ વ બુદ્ધિ મેં વિશ્વાસ નહીં હોતા હૈ, ઔર જબ તક યહ વિશ્વાસ નહીં, તબ તક ચાહે કિતની હી શક્તિ વ બુદ્ધિ હો, વે સોઇ રહતી હૈ. ઉનકા કોઇ ઉપયોગ નહીં હો પાતા.

સનાતન :– સનાતન યાની જિસકા આદિ– અંત ન હો. જો કાયમ રહતા હો. જીવ અલ્પજ્ઞ હૈ, બ્રહ્મ સર્વજ્ઞ હૈ. ચૈતન્ય કે સાથ રહકર જીવ કાર્ય કરતા હૈ. જીવ માયા સે બદ્ધ હૈ. બ્રહ્મ કો માયા બંધ નહીં સકતી.

(૫) મૈં વ દયાબહન સામને બૈઠી લિખ રહી થી. તબ દોનોં સે કહા :– જો દ્રઢ સંકલ્પી, પરમાર્થી વ સચ્ચા હૈ, પૈસા ઉસકા ગુલામ હૈ. લિખ લો, યહ ગલ્પ નહીં સમઝના.

ભારતિયોંકા કામ હૈં– દેશ કી રક્ષા કરના

આપ લોગ ઈતિહાસ પઢકર દેખો, કિતને મહાપુરુષોં કે પ્રાણ ગયે હૈં– સંસ્કૃતિ કે પીછે !

અરે, દાન કરાઉંગા. દાન ન વેચા હૈં. પ્લાન બનાઊંગા. ૪૦ હોસ્પિટલ, ૪૦ કોલેજ, કન્યાઓં કે વિવાહ, જમીન–ખેતી કો યે સબ કરવાઉંગા. અરવિંદ કી આશા પૂરી કરેં.

અરે ! ખૂબ સત્સંગ–કીર્તન કરો. બોલો. કિસી સે કુછ નહીં. દો બાર કીર્તન કરો– સુબહ–શામ. ફેરી કરો.

બસ ! એક બાત કહો– જો હમારે યહાઁ ખાને આયેગા ઉસે પ્રાર્થના મેં આના પડેગા. બસ ! ઔર કુછ મત કહો. બસ ! પ્રાર્થના મેં બૈઠના હી બહુત હૈં.

અભી તો લોગ ઘબડાતે હૈં– માનવ રાહત સે. ફિર દેખના ! સંસ્કૃતિકા ઉદ્ધારક અરવિંદભાઇ હૈં. પહલે તો અપના સર્વ કરના ચાહિયે. આત્મબલ ચાહિયે.

તુમ યહીં સે દેખો ! જબ તુમ બિહાર કે લિયે પ્લેન મેં બૈઠે થે તબ ૪ાા લાખ રુપયે લે કે અપને કો કામ શુરુ કિયા થા. આજ ૧૮ લાખ તો લે ચુકે. અભી ઔર આતા હી જાતા હૈં.

(૬) શરીર તો રહેગા નહીં. લવેદકો છોડો. દેશ કે લિયે બઢો. અપની સંસ્કૃતિ કી રક્ષા કરો. ઉડીસા તરફ ઔર ઉધર ચલો. ભારતીયોંકા કામ હૈં દેશ કી રક્ષા કરના.

મુઝ સે પૂછા– "હિન્દુ કૌન હૈં ?" જો અપનેકો હિન્દુ માને વે હિન્દુ હૈ. આત્મબલ હો. આર્યસંસ્કૃતિ કી રક્ષા કરેં. વો હિન્દુ હૈ. જબ બાંદા જિલ્લે મેં

મુસલમાનોં કો હિન્દુ બનાયા થા તબ મુસલમાન મુઝે મારને ફિરતે થે, પર બાંદા મેં મુઝે મારના ટેઢી ખીર થી. એક મુસલમાન સે મૈંને કહા– "તુમ મુસલમાન નહીં હૈં". અગર હોતા તો હિન્દુ ક્યોં બનતા ? (મુસલમાન = મુસલમ્+ઈમાન હો)

(૭) દેખો, મૈં અભી લડકિયોં કો નર્સ બનવાતા હૂઁ. સબ લડકિયોં કો સિખાઉઁગા. શિક્ષક બનાઉઁગા. ક્યોંકિ સ્કૂલ મેં પઢાના ભી તો પડેગા. ૧ા સાલ મેં ઈસ સંસ્થાકા કામ શુરુ હો પાયેગા. સબ કો ટ્રેનિંગ દિલાના પડેગા.

ભૈયા, યહ બાત કોઈ મેરે ઉપર ન સોચના. અબ તો હમારી ઉમર નિકલ ગઈ. અબ ક્યા પઢેંગે ? મૈં ઐસી કી (લડકિયાઁ) છાઁટ છાઁટ કર લૂઁગા. ૧૫ સાલ મેં દેખના, પલટા દૂઁગા. (હાસ્ય મેં કહા) ભગવાન ! અભી કોઈ લડકિયોં કી સાદી ન હોં. ક્યોંકિ નર્સ, ટીચર, વ્યવસ્થાપક આદિ ઈન સબ કો બનના હૈં. મુઝે ઈન લોગોં કા ભરોસા રહતા હૈં.

મમત્ત્વ–અપનાપન હોના ચાહિયે. જબ તક મમત્ત્વ નહીં હોગા, તબ તક પ્રવૃત્તિ નહીં હોગી.

(૮) ધર્મ કે લિયે કિતની માર ખાની પડતી હૈં !

ઈસ સરકાર સે ફાયદા નહીં ઉઠાવે વો મૂર્ખ હૈં. પર અપન તો સાધુ હૈ. સાધુ કો હિસાબ સે રહના હૈ. સાધુ કો અપની મર્યાદા નહીં છોડની ચાહિયે.

(જગઈ–મગઈ કી બાત કહી) કલેકટર થે. કાયસ્થ થે. બહુત બહુત સખ્ત થે. વહાઁ પર ગૌર વ નિત્યાનંદ ભગવાન પહુઁચે. રોજ કીર્તન કરતે થે. સુબહ ચાર બજે કી પ્રભાતફેરી સંકીર્તન કી નિકલતી થી. શ્રીરામ જય રામ જય જય રામ.... કલેકટરને સુના કિ સુબહ સુબહ યહ ક્યા હૈ ? પીટો ! હુકમ કિયા, ખૂબ મારા, પીટા.

દૂસરે દિન ફિર પ્રભાતફેરી નિકલી. ફિર મારા–પીટા. ઈસી તરહ પીટતે પીટતે આઠ દિન હો ગયે. પૂરે સૂઝ ગયે. ફિર ભી રોજ પ્રભાતફેરી નિકાલેં.

એક દિન શ્રીગૌરાંગ પ્રભુને કહા– "મૈં જાતા હૂઁ". તો શ્રી નિત્યાનંદ ભગવાનને કહા– "આપ કે જાને સે ઉસકા ઉદ્ધાર નહીં હોગા." રોજ માર ખાતે રહેં. બાદ મેં ઉસ કે (કલેટકર કે) પરમાણુ બદલે. કલેકટરી છોડ દી. બહુત અચ્છે સાધુ હો ગયે.

દેખો ! ધર્મ કે લિયે કિતની માર ખાની પડતી હૈં !! પરેશાની ઉઠાઈ. તબ ભી અપને ધર્મ સે ચલતે રહેં.

ઐસે હી તુમ સબ કો ઉડીસા કે લિયે કરના પડેગા. તબ કહીં સફલતા મિલેગી. ઈસકી તીન પીઢિ હોગી તબ કહીં બદલ પાયેગી. વહાઁ કી સ્થિતિ ઐસી હૈ– ૧૫ સાલ લગ જાયેંગે.

ઉડીસા કે આદમી બહુત સંતોષી થે. વહાઁ પર પ્રસાદ બાંટતે થે. તો જો લોગ થે– કહને લગે– "બસ ! મિલ ગયા." કોઈ ભી આદમી કુછ નહીં બોલતા થા. સબ ચુપચાપ રહતે થે. જિતના દે દેં ઉતના કહીં ખાકર રહ જાતે થે. કોઈ ભી નહીં માઁગતા થા. જબ બટુકભાઈ વગૈરહને કપડા લૂંટાયા થા તબ, અગર કિસી કી ગોદી મેં દો સાડી ગિર ગઈ તો ઉન્હેં આ કર એક વાપિસ કર દી કિ હમારે ગોદી મેં દો ગિર ગઈ થી. ઈતને ઈમાનદાર આદમી થે વહાઁકે !

એક સાધે સબ સધે, સબ સાધે સબ જાય ।
જો તૂઁ સીંચે મૂલ કો, ફૂલૈ ફલૈ અઘાય ॥

૧૯–૬–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ :– વેલોર મેં એક અસ્પતાલ હૈં. ઉસ મેં સબ ખ્રિસ્તી હી હૈં. દૂસરે ડોક્ટર ચાહે કિતને ભી હોશિયાર વ બડી–બડી ઉચ્ચ ડિગ્રીકા હો. પર વહ ખ્રિસ્તી ન હોગા તો દો પૈસે મેં ભી વે લોગ ઉસે નહીં રખેંગે.

અપની દૂસરી સંસ્થાકા જન્મ ડેઢ સાલકે ભીતર હી હો જાયેગા. (શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ કી સ્થાપના ૩૦–૩–૬૮ કો ધાર નેત્રયજ્ઞમેં હુઈ).

અસ્પતાલ ઔર સ્કૂલ બનાને કે લિયે મૈંને સોચ રખા હૈ. (આજ ચિત્રકૂટ મેં આદિવાસી ક્ષેત્ર મેં સાધન સામગ્રી સે સંપન્ન બડી હોસ્પિટલ કાર્યાન્વિત હૈં. હર મરીજ કો સારવાર–ઉપચાર કિયા જાતા હૈ. હાયરસેકન્ડરી તક પઢાઈ કી સ્કૂલ ભી હૈ.)

યહ મુઝે બહુત બુરા લગતા હૈ

તુમ લોગ સમઝતે હો કિ દૂસરે કા હૈ, પર મૈં સમઝતા હૂઁ કિ મેરા ખૂન હૈં. જબ તક શરીર રહેગા, એક બૂંદ રહેગા તબ તક કામ બરાબર કરુઁગા.

દો બાતે મુઝે બહુત બુરી લગતી હૈં– (૧) એક તો, કોઈ યહ કહે કિ મૈં સચ કહતી હૂઁ (૨) દૂસરી, કભી દૂસરે કી સાખી મત કરાઓ. મૈં કહૂઁ કિ ઐસા કિયા હૈ ? તો તુમ કહો– "મૈં દૂસરેસે પૂછવા દૂઁ કિ મૈંને વૈસા નહીં કિયા હૈં." યહ મુઝે બહુત બુરા લગતા હૈં. ક્યા મુઝે તુમ્હારે ઉપર ઈતના ભી વિશ્વાસ નહીં હૈં ? ઔર ક્યા તુમ મેં ઈતના આત્મબલ નહીં હૈ– જો દૂસરોં કી સાખી દિલાતે હો ?

(સમષ્ટિ મેં) તુમ લોગોં કો જબ મેરા વિશ્વાસ ન રહેં તબ મેરે પાસ સે નિઃસંકોચ ચલે જાના. મુઝસે સાફ કહ દેના. મુઝે બુરા નહીં લગેગા. બેકાર મેં સબકો દિખાનેકા પ્રણામ મત કરના. ચલે જાના. છૂટ હૈં. અપના તો કુછ નહીં હૈં. અપને ઘર પર અપને પૈસે સે ખુશી આવે સો કરના ! દૂસરે કે ઘર થૂક સે ભી ડરના.

ઠા.સા. રમેન્દ્રબહનજી કી નોંધ મેં સે :–

છિપકર બાત સુનના– મહાપાપ હૈં

૨૧–૬–૬૭. આપ લોગોં કો ઈતના ભી નહીં હે. પરાઈ પીડા તો દેખો ! અભી કહૂઁગા તો સબ કો બુરા લગ જાયગા. બૈઠેંગે ગુરુજી કે કિંવાડ કે પાસ. માલા કરેંગે સબ કો દિખાને કો, ઔર કાન લગાયેંગે ભીતર ગુરુજી ક્યા બાત કર રહે હૈં.

અરે ! સામને આ કર હી સુન લો. કૌન મના કરતા હૈં ? દેખો, ખુલી હુઈ ચિઠ્ઠી ઔર છિપકર બાત સુનના– યે મહાપાપ મૈં સમઝતા હૂઁ. કહીં પર, કિસી કી ચિઠ્ઠી પડી હો, ખુલ્લી હો, બંદ હો, મત પઢો. ઐસા પાપકર્મ મત કરો. સિવાય હાનિકે ઔર કુછ નહીં મિલેગા !

અરે તુમ ઉપર ઉઠને કી બજાય ઔર નીચે ગિરતે હો. કિસી પર ટીકા કરને કે સિવાય ઔર કર હી ક્યા સકતે હો ? ટીકા (નિંદા) કા પાત્ર બનાને કે સિવાય ઔર કુછ નહીં કર સકતે.

અરે ! કિતની દુઃખકી બાત હે ! અપને કો તો કિતના ઉદાર બનના ચાહિયે ! અગર આપ મેં યે બાતે હૈં (ઉપર કી)તો સાધુ કે પાસ રહકર છોડ દેના ચાહિયે. ઈતને દિન મેરે પાસ રહતે હો પર અભી તક આપ લોગો મેં યહ હાલ હૈં !

મૈં કિસી એક કે ઉપર નહીં કહ રહા હૂઁ. સમષ્ટિ મેં કહતા હૂઁ. અગર માન લો કિ કોઈ આપ કી હી બુરાઈ કર રહા હો– ઉસે છિપકર સુન લોગે તો આપકા ભાવ ઉસ કે પ્રતિ ખરાબ હો જાવેગા. ઈસસે વિષાદ બઢેગા ઔર કુછ નહીં હોગા. અગર આપ મેં છિપકર સુનને કી આદત નહીં હે તો પ્રભુ કી બહુત કૃપા હૈં.

દેને મેં સેવા ઔર લેને મેં શરણાગતિ.

૨૨–૬–૬૭. આજ સુબહ સે "શ્રીરામ જય રામ જય જય રામ" કી

અખંડ ધુન હો રહી હૈ– ૨૪ ઘંટે કી. (૧) કોઈ યહાઁ દે જાયઁ, ઐસી આશા કરના બેકાર હૈં. કોઇ કોઈ લે ગયા, ઐસા સોચના પાપ હૈં. ક્યોંકિ ઉનકી ચીજ કો હી લે ગયા હૈ. અપના ક્યા હૈં ? (એક બહન કો) યહ મત સમઝના કિ હમ કો અમુકને (= કિસીને) ભેજાં હૈં. લેકિન યહ સમઝના કિ હમ સેવા કર રહે હૈં. ભગવાનને ભેજા હૈં... બેટા, પરમાત્મા સમઝકર સેવા કરના. તીન હાથ કી ખોલી નિકલ જાય તો પરમાત્મા હી હૈં.

દેખો ! યે લોગ દેર કર રહે હૈં. વાસ દે દેંગે. જબ હમારા છાપરા બન જાયેગા તબ પાની બરસેગા. જબ તક છાપરા નહીં બન પાયેગા તબ તક પાની નહીં બરસેગા. જલ્દી બાંસ દે દેવેં તો જલ્દી બન જાયગા.

૨૦ સાલ મેં ઈસકા ફલ મિલેગા

(ક્રિશ્ચિયન બને હુએ કા સ્વભાવ બદલને કે કાર્યકા)

૨૪–૬–૬૭. દેખો ! યે સબ હાય હાય બઢી હૈ. શાસન બહુત ખરાબ હૈં. સબકા સત્યાનાશ કર દિયા ! નીતિ જૈસા કુછ રહા હી નહીં. અભી અભી છોડ દેં તો ઠીક હૈં. પર અભી ભી કહાઁ છોડનેવાલે હૈં ? લેકિન કબ તક ઐસા ચલેગા ? ભગવાન કુછ નહીં કરેંગે ક્યા ? જરુર કરેંગે ! કૌન કહતા હૈં કિ કલિયુગ મેં ભગવાન હૈં નહીં !

(ગેસ કી તકલીફ હોને પર) આતાપિ, વાતાપિ– દોનોં રાક્ષસ પ્રાણી કા ભક્ષણ કરતે થે. કભી હમ ભી કહતે થે કિ હમ ભી કુછ હૈં. પર અબ કુછ નહીં હૈં.

શ્વાસવાલે કો રાત કો રોટી, પાની, ફલ યે સબ નહીં લેના ચાહિયે. ફલ જહર હૈ, પાની અસાધ્ય હૈ– રાતકો.

આઠ આઠ નૌ નૌ પીઢી હો ગઈ હૈ લોગોં કો ક્રિશ્ચિયન બને. બડી મુશ્કિલ સે ઉન કે સ્વભાવ બદલ પાયેંગે. ૨૦ સાલ મેં અપને કો ઈસકા ફલ મિલેગા. ઈસ કે લિયે વિપુલ ધન ચાહિયે.

૬૦ પ્રતિશત બિહાર મેં સૂખા હૈ.

પઢાઈ મેં હજારોં રુપયે લગાતે હૈં; કમાઈ મેં બિન્દુ. પ્રોફેસર હો જાયેંગે. ૨૫૦ સો મેં જીંદગી બેચ દી. ગુલામી પસંદ હૈ. સ્વતંત્રતા નહીં. મહનત નહીં કરતે. મગજ દૌડાયે તો કિતના અચ્છા રહે ! જિસ કે સ્વતંત્ર વિચાર હો ઉસ કો પઢકર સંસ્કૃતિકા કામ કરના ચાહિયે.

ધ્યાન દો પ્રકાર કા હોતા હૈં– સગુણ ઔર નિર્ગુણ.

જો આવે ઉસે ખિલાઓ. ઉઠાઓ નહીં. પર ધ્યાન રખો. ભગવાનને બુદ્ધિ દી હૈં. ઉસકા ઉપયોગ કરો. યદિ બુદ્ધિકા ઉપયોગ નહીં કરોગે તો ભગવાન હઁસેગે કિ બુદ્ધિ દી હૈં– ઉસકા ભી ઉપયોગ નહીં કરતે હૈં. દેખો ! ગુન્ડા (= બદમાસ લોગ) ખા જાયેગા....ગરીબ ભૂખા રહ જાયેગા– ઐસા જબ દેખૂઁગા તબ ખોલ દૂઁગા ઔર કહૂઁગા કિ ખા જાઓ !

દેખો ! યહ સમય આગે આનેવાલા હૈં. જહાઁ તક હોગા સમ્હાલૂઁગા. નહીં તો કહ દૂઁગા– ખા જાઓ. દેખો, ઐસા હી હૈ. ગલ્પ મત સમઝના. ૨૦ હજાર આદમી રંકા મેં હો જાયેંગે તો મૈં પ્રસન્ન હોઉઁગા. પર અભી યહ દશા નહીં હૈ. અગસ્ત કે બાદ મેં ભલે હી ઐસી દશા હો. ફસલ તો બહુત અચ્છી હોગી. ઈસ મેં કુછ સંદેહ નહીં. આદ્રા (નક્ષત્ર) લગ ગઈ. શુરુ મેં પાની બરસના ચાહિયે. પાની નહીં વર્ષા આદ્રા મેં તો પરેશાની હોગી. સાધુ કો બડી મુશ્કિલ હૈ. આખિર સાધુ ક્યા કરેં ?

માનવ કો કામ નહીં હોતા તો ફાલતુ બાતે સોચતા હૈ. પ્રાર્થના કરના ચાહિયે. પ્રાર્થના કભી વ્યર્થ નહીં જાતી હૈ. નિત્યપ્રતિ પ્રાર્થના કરો. પ્રાર્થના કભી ભી અસફલ નહીં હોગી. સ્વાધ્યાય વાણીકા તપ હૈં.

દેખો ! ઐસી ખાઁસી કો પહલે મૈં કુછ નહીં સમઝતા થા. ઈસ સે ભી જ્યાદા જ્યાદા ખાઁસી સહન કી હૈ. અબ ઈતની ભી સહન નહીં હોતી હૈં. ખાઁસી સે ડરતા હૂઁ.

યહ દેખતે હુએ મુઝે નીંદ નહીં આતી હૈ !

૨૬–૬–૬૭. પ્રશ્નોત્તર ચલ રહા થા. શ્રી ગુરુદેવ :– (એક સાધુ કે બારે મેં કહા. આજ પત્રિકા આઈ થી. ઈન કે બારે મેં કહા:–) ઈંટ પત્થરકા કામ તો અચ્છા સમઝતે હૈં. મૈં સમઝતા હૂઁ કિ માનવ કો પહલે ખાને મિલે. ભોજન બહુત જરુરી હૈં.

આર્યસંસ્કૃતિ વ હિન્દુધર્મ દિનપ્રતિદિન ગિરતે જાતે હૈં. યહ સોચતે–દેખતે હુએ મુઝે નીંદ નહીં આતી હૈં ! આર્યસંસ્કૃતિ મેં વિશાલતા હૈં. ક્રિશ્ચિયન ઔર મુસલમાનોં કો છોડકર બાકી સબ આર્ય હૈં. સભી સંપ્રદાયવાલે અપને અપને ધર્મકા પ્રચાર શુરુ કર દેં તો ક્રિશ્ચિયન મિશનરીકા ધર્મપ્રચારકા પરિણામ કુછ નહીં હોવે, ઔર વે ઘબડા જાયેંગે. ધર્મપ્રચાર કે લિયે મિશનરીઓંકો વિદેશોં સે

બહુત ધન મિલતા હૈં. અપને કો પૈસેકા વિચાર કરના પડતા હૈં. ઈન સાધુ કે પાસ લાખો રુપયે હૈં– ચાહે તો સંસ્કૃતિકા અચ્છા કામ કર સકતે હૈં. પર રુપયે સબ મંદિર બનાને મેં ખર્ચ કર રહે હૈં !

દેહાતોં મેં ઔર આદિવાસી ક્ષેત્રો મેં કોઇ જાતે નહીં હૈં. વહાઁ મિશનરીવાલે પહુઁચ ગયે હૈ– ઈસ કી ઓર હમ ધ્યાન નહીં દેતે હૈં. યે હી દેવવંદિર વ આશ્રમ– નાટયગૃહ ઔર પુસ્તકાલય મેં બદલ જાયેં તો કોઈ આશ્ચર્ય નહીં. અગર ઐસા ચલતા રહે તો હિન્દુ સંસ્કૃતિ વ હિન્દુધર્મ નષ્ટપ્રાય હો જાયઁ તો ભી ક્યા આશ્ચર્ય ? જબ અપને હી ઈસ કી ઓર સે મુઁહ મોડ લે તો ઐસા હોને મેં આશ્ચર્ય ક્યા ? મુઝે લગતા હૈં કિ ૧૮–૨૦ સાલ કે બાદ અચ્છા સમય આયેગા– હિન્દુ ધર્મ કે સચ્ચે સ્વરુપ કો સબ કોઇ દેખેગા, સમઝેગા.

જિસકા હૃદય ઉદાર હો વો હી દે સકતા હૈં. ઉદારતા નહીં હૈ વે તર્કબુદ્ધિકા ઉપયોગ કરતે કહતે હૈં કિ "હમ દેના તો ચાહતે હૈં, પર દેવેં કિસ કો ? કોઈ પાત્ર મિલેં તબ તો દેવેં ! ઐસા કોઇ દરિદ્રી હૈં હી નહીં ! અગર હમ કુછ દેંગે તો વહ પ્રમાદી હો જાયેગા. ચાર દિન મેં દિયા હુઆ દ્રવ્ય ખતમ કર દેગા. શરાબ પી ડાલેગા. સીનેમા દેખને દૌડેગા. રોજ સુખી રોટી વ નમક ખાતા હૈ, લેકિન હમ સહાયતા કરેંગે તો રોટીકી સાથ મેં દો સબજી પાને લગેગા. હમારે દિયે હુએ પૈસે સે મૌજ કરને લગતા હૈ." યા કહતે હૈં – " દેને સે ઉસકા પ્રમાદ ઈસ તરહ બઢ જાયેગા કિ વહ પુરુષાર્થહીન હોકર પડા રહેગા. ભૂખા ભી રહેગા; ઔર હમારી દયાવૃત્તિકા ગેરલાભ ઉઠાતા રહેગા."

બાત ભી સચ્ચી હૈં. ઐસા ભી હોતા હૈ; ફિર ભી અગર તુમ્હારે પાસ તુમ્હારી આવશ્યકતા સે જ્યાદા સંગ્રહ હૈં તો દેના હી ચાહિયે. હોને પર ભી નહીં દોગે તો તુમ્હારા સુખ, સંતોષ, આનંદ ટિકેગા નહીં. કુછ ન કુછ ઉદ્વેગ, પીડા ચૌક્કસ ઉઠેગી. ક્યોંકિ પ્રાકૃતિક સંતુલનકા કાનૂન હી કુછ વૈસા હૈ. તુમ્હારે પાસ જ્યાદા હૈ– યહ ઠોસ સબૂત હૈં કિ કઈયોંકા ઈસમેં હિસ્સા હૈં. વહ હિસ્સા તુમ ઉદારતાપૂર્વક અર્થાત્ પ્રેમભાવ સે જલ્દી જલ્દી દે દોગે તો તુમ તુમ્હારા હિસ્સા નિરાપદ ભોગ પાઓગે. નહીં તો નહીં. ઈસલિયે દેના હી ચાહિયે. દેના હી પડતા હૈ. પ્રસન્નતા સે નહીં દોગે તો સહકર દેના પડેગા ! ધ્રુવ હૈં કિ દેના પડતા હી હૈ, ક્યોંકિ ઉતના જ્યાદા તુમ્હારે પાસ હૈં.

શ્રદ્ધા

શ્રદ્ધા અટલ હોની ચાહિયે. "શ્રદ્ધાવાન લભતે જ્ઞાનં ॥ " ઐસા નહીં

હોની ચાહિયે કિ :–

વાણી મેં ભગવાન હૈં, તન સે હૈં ગુરુદેવ ।
મન સે હૈં ફોટૂ ફક્ત, કેહિ બિધિ હોવે સેવ ॥

શ્રદ્ધા મેં કમી હોતી હૈં તબ હી યે બાતેં હોતી હૈં. શ્રદ્ધા બડી બલવાન હૈં. સામને સે સબ "બરાબર" બોલતે હૈં– સબ "બરાબર" હૈ. સબ પકનેવાલે ફલ હૈ, સબ પકેંગે. કભી કભી ગુરુ કો પ્રણામ કર દિયા, દર્શન હો ગયે કભી કભી.

ભગવાન અપની કર રહા હૈં, દૂસરા કૌન કર સકતા હૈં ! અપને કે લિયે કોઈ ન કોઈ તો કર હી રહા હૈ ન !

ઢેબરભાઈ મુઝ સે કહ રહે થે– "આપ કો તો પ્રધાનમંત્રી બનાયે જાયઁ તો જનતા–જનાર્દનકા કષ્ટ દૂર હોવેં." હમને કહા– રહને દો, ક્યોં નર્ક મેં ડાલતે હો ! (સબકા હાસ્ય) વે કહને લગે– આપ સૌરાષ્ટ્ર મેં હોતે હુએ ભી હમ અંધેરે મેં રહેં.

મૈં એક જગહ બૈઠા થા. દો ભાઈ આયે. એકને એક સાધુ કો દુશાલા ઓઢા દિયા. તો દૂસરે કો બુખાર આ ગયા. ઉસને પૂછા કિ બુખાર ક્યોં આયા ? ઉન્હોંને કહા કિ ઈતના કીમતી દુશાલા સાધુ કો ઓઢા દિયા ! ઈસ સે બુખાર આ ગયા. દેખો ! યહ હૈ દશા !! અરે એક પૈસા ખર્ચ કરનેકો ભી ઉદાર ઐસા હૃદય ચાહિયે.

જબ અપની કમાઈકા પૈસા આપ લોગ મેરે ભરો સે પર મુઝે દેતે હોં, મૈં સોચતા હૂઁ– ઉસ કો ઠીક તરહસે વ્યય કરનેકી વ્યવસ્થા કરને કી મેરી જિમ્મેવારી હૈં.

દેખો ! અપને ચાર આદમી આજ જા રહે હૈં. ભગવાન શામ તક ઔર ચાર આદમી ભેજ દેંગે. સેવા કરો ભૈયા, સેવા કર લો. અરે ! ઈતની મહેનતકા કમાયા પૈસા દેનેવાલા દે રહા હૈ, ફિર સેવા કરને મેં હી અપના ક્યા જાતા હૈ ? આજ મનુષ્ય શરીર હૈં ! ફિર ભી ઐસા હી મિલેગા હી ક્યા ? ક્યા માલૂમ ! ઈસ શરીર કામ હી ક્યા આયેગા ? માનવસેવા તો બહતી ગંગાજી હૈં. બહતી ગંગાજી મેં હાથ ધો લો, સ્નાન કર લો.

અન્ધા ધુન્ધ કી સાહબી, ઘટા ટોપ કા રાજ ।
કહીં કહીં આલૂ હૈં, તો કહીં કહીં પર પ્યાજ ॥

અન્ધા ધુન્ધ ચલને દો બાબા ! યે દિન ભી નહીં રહેંગે વો દિન ભી ગયે. અરે, ઈન્જેક્શન સે કુછ નહીં હોગી ! શાંતિ સે, આરામ સે પડા રહને દો– યહી મેરી દવા હૈં.

દેખો ! અકટુબર તક ખૂબ ચલાઓ. ઈસ મેં તુમ્હારા મિથ્યાભિમાન હૈં કિ મૈં કર રહા હૂઁ. ન મૈં કરતા હૂઁ, ન તુમ કર રહે હો, ઈસે તો કર રહે હૈં ભગવાન.

ઈસ સમય અપને પાસ મેં ૨૦૦ કવીન્ટલ અનાજ જરુરિયાત સે જ્યાદા હૈ. લેકિન કિસી ભી હાલત મેં મૈં ઉસે કિસી કો ભી દેનેવાલા નહીં હૂઁ. વહ ગરીબોં કે લિયે હૈં.

સમય, વૃક્ષ, ઔર પુરુષ સદૈવ એક સે નહીં રહતે. સમય હમેશા બદલતા રહતા હૈં. વૃક્ષ હમેશા નહીં ફલતા, ઔર પુરુષકા પ્રેમ સદૈવ એકસા નહીં રહતા.

યોગીજી મહારાજ કો પત્ર

દોપહર કે બાદ શ્રી ગુરુદેવને મુઝે કહા :– કુમુદ ! આજ કઈ પત્રોં કે જવાબ લિખના ચાહતા હૂઁ, ઈસલિયે તુમ ડાકકા સારા સરંજામ લેકર બૈઠો.

શ્રી ગુરુદેવને કઈ પત્ર લિખવાયે. ઉન મેં એક પત્ર પ.પૂ. શ્રી યોગીજી મહારાજ કો (સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય કે સંત) ગોંડલ (ગુજરાત) લિખવાયા. ઉન કી ઓર સે ઉન કે જન્મમહોત્સવ કી નિમંત્રણ પત્રિકા ઔર સાથ મેં એક પત્ર શ્રી ગુરુદેવ કો મિલે થે. પ્રત્યુત્તર મેં શ્રી ગુરુદેવને લિખાયા :–

પૂજ્યવર શ્રી શ્રી યોગીજી મહારાજ, સાદર યોગ. આપકા કૃપાપત્ર મિલા. બડા અનુગ્રહ. આપ કે જન્મમહોત્સવ કે ઉપલક્ષ મેં મેરી હાર્દિક પ્રેમપૂર્ણ બધાઈ. ભગવાન સે પ્રાર્થના કરતા હૂઁ કિ ઉનકી કૃપા સે આપ સંસ્કૃતિ વ ધર્મપ્રચારકા કાર્ય ખૂબ કરેં ઔર ઈસી કો અપના લક્ષ્ય બનાવેં તાકિ આર્ય સંસ્કૃતિ કી રક્ષા વ પુષ્ટિ હો.

કૃપયા, લિખેંગે કિ આપકા પ્લાન બન ચુકા હોગા, ઔર મહામાયાનગરી બમ્બઈ આપ કે પ્લાન કો ફલપ્રદ હુઈ હોગી ઐસી આશા મૈં કરતા હૂઁ.

માન્યવર ! આપ કે તીનોં હી સિદ્ધાંત પ્રશંસનીય હૈં. જિસ સમય ભી આપ મેરા ઉપયોગ કરના ચાહે કરને કા આપ કો પૂરા અધિકાર હૈં.

અપનત્ત્વ મેં એક બાત લિખ દેના ચાહતા હૂઁ કિ છોટે–છોટે ૮–૯ સાલ કે બાલકોં કો વિરક્ત દિક્ષા દેને કે પહલે ઉન કે માતાપિતા કી સમ્મતિ પ્રાપ્ત

હો. છોટે છોટે બાલ કો કોં અપને ગુરુકુલ મેં ધર્મજ્ઞાન વ આચાર વિચાર પઢાયા જાયઁ, સમઝાયા જાયઁ. ઉન કી વિચારશક્તિ જાગ્રત હો ઐસા પૂરા પ્રયત્ન કરેં. ઐસા હોને સે અપને ઉપર કિસી તરહ કા મિથ્યાદોષ કોઇ ભી નહીં લગા સકેગા.

ધર્મ પ્રચારકા આપકા કાર્ય ખૂબ બઢતા હી જાયઁ. ભગવાન આપ કો દીઘાર્યુ પ્રદાન કરેં. યહી હાર્દિક કામના.

કૃપયા કૃપા બની રહેં. આપકા પ્રેમી (શ્રી ગુરુદેવ કી સહી)

આજ પૂરા દિન પૂ.શ્રી કા સ્વાસ્થ્ય ખૂબ અચ્છા રહા.

દેખે બિના દુઃખ, દરિદ્રતાકા ખયાલ નહીં આતા (બિહાર મેં)

("પ્રભાત" ૨૬–૬–૬૮)

બિહાર કી અકાલ કે કારણ પરિસ્થિતિ ઈતની વિકટ ઔર વિશાદમય હૈં કિ બિના દેખે વહાઁ કે ભૂખમરી ઓર ગરીબી કા ખ્યાલ કલ્પનાતિત હૈં. જબ તક દેખેંગે નહીં, તબ તક વહાઁ કા દુઃખ ઔર દરિદ્રતાકા ખયાલ નહીં આતા.

બિહારકા જો વિસ્તાર ગુજરાત ને રાહતકાર્ય કે લિયે લિયા હૈ વહ સબ સે અધિક પીડિત, ગરીબ, ભૂખમરી ઓર રોગગ્રસ્ત હૈં. યહીં પર જો–જો રાહતકાર્ય ચલતે હે વહીં સ્થાન પર પાની કી ભી સમસ્યા બડી કઠિન હે. રાહતકાર્ય કે રસોડે મેં ભોજન પકાને મેં જરૂરી પાની ભી ૧૬ મીલ કી દૂરી સે લાના પડતા હે. એક વિશેષ મુલાકાત મેં "પ્રભાત" કો અરવિંદભાઈ મફતલાલ શેઠને યે શબ્દ કહે.

આગે ઉન્હોંને બતાયા : બિહાર કે લોગોં કી કંગાલી કા ચિતાર સુન કે કિસી ભી કઠોર હૃદયી દિલ ભી મોમ કી તરહ જરૂર દ્રવિત જાતા હે. ૫–૭ મિલ કી દુરી પર સે ભી અકાલપીડિત ભોજન કે લિયે રાહતકાર્ય પર આતે હે. ઉન કી કૃષ કાયા, બિના તેજ કી આઁખે, સિકુડે પેટ, ટુટે–ફુટે વસ્ત્ર– વે ભી પાની કે અભાવ મેં ભારી મૈલ સે ભરા હુઆ દેખને મેં આતે હે. બચ્ચોં કી સ્થિતિ ભી ઐસી હી હૃદયદ્રાવક ઔર ભારી અન્તરવેદના ઉત્પન્ન કરનેવાલી હે. સુખી લકડી જૈસે ઔર બાહર સે હડ્ડી ગિન પાવે ઐસે કંકાલ કા શરીર, પતલે રજ્જુ જૈસે હાથ–પાઁવ, ઔર જો ભી મિલા સો ખા લેને સે ફૂલે હુએ પેટ કો દેખકર ભારી કસક હોતી હે દિલ મેં. અકાલપીડિત લોગોં કી સ્થિતિ પશુ સે ભી બુરી હે. જો ચીજ કુત્તે ભી નહીં ખાતે ઐસી ચીજ યે લોગ ખાને લગ ગયે હૈં.

બિહાર ૧૧૫ ફે. ડિગ્રી તાપમાન કે ચિલચિલાતી ધૂપ મેં ગુજરાતી સ્વયંસેવક ભાઈ–બહન અપને ખુદ કે વ્યય પર અમદાવાદ, રાજકોટ, મુંબઈ ઔર દૂસરી જગહ સે આયે હૈં, ઔર સેવા કરતે હૈં. યે ગુજરાતીઓં કે લિયે ગૌરવ કા વિષય હૈં.

સેવા કે લિયે આયે ડોકટરોં ભી તંબુ મેં રહતે હૈં. નેત્રપીડિતોં કે લિયે એક નેત્રયજ્ઞકા ભી આયોજન કિયા ગયા થા. ગુજરાતી ભાઈ–બહન કી ઈસ પ્રકાર કી ઉત્તમ સેવા સે ગુજરાતીઓં કે લિયે બિહાર મેં બડા આદર હૈં.

એક પ્રશ્ન કે ઉત્તર મેં શ્રી અરવિંદભાઈ ને બતાયા કિ બિહાર મેં દૂસરી જગહ મૈં નહીં ગયા, લેકિન શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજને જો રસોડા શુરુ કિયા વહ મૈંને દેખા હૈ. વહાઁ કિ વ્યવસ્થા દેખકે મુઝે પૂરા સંતોષ હુઆ હૈ. વ્યવસ્થા કે જરીયે કુછ ભી તકલીફ નહીં હૈ.

અપને દાન કે વિષય કે પ્રશ્ન કે ઉત્તર મેં ઉસને બતાયા કિ પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી બાબાને બતાયા, તો ઈસ રાહતકાર્ય જબ તક ચાલુ રહેગા તબ તક કા જો ખર્ચ હોગા વહ પૂર્ણ કરને કી જિમ્મેવારી મૈંને લી હૈ. રોજાના ૩૫ હજાર મનુષ્ય યહાઁ પર ભોજન પાતે હૈ.

યહાઁ પૂ. રવિશંકર મહારાજ, મણિબહન નાણાવટી ઔર પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી બાબા જિસ તરહ કાર્ય કર રહે હૈં, ઔર મૃતપ્રાયઃ માનવતા કો જગાને કા જો મહાયજ્ઞ કર રહે હૈં, યહ ભી એક મહાભારત કે સમાન હી હૈં.

જબ તક રાહતકાર્ય ચાલુ રહે તબ તક ભોજન મેં ચાવલ નહીં ખાનેકા નિયમ અરવિંદભાઈને લિયા હૈં. ઈસ કે બારે મેં પ્રશ્ન કે જવાબ મેં અરવિંદભાઈને બતાયા કિ ઐસી પ્રતિજ્ઞા સે ચાવલ કી બચત હોગી, ઈતના મર્યાદિત હેતુકા સંકલ્પ નહીં હોતા.પરંતુ જબ કોઈ મહાન કાર્ય કા પ્રારંભ કરના હો ઔર વહ પૂર્ણ કરને કી જિમ્મેવારી કા સ્વીકાર કિયા હો તબ ઐસે કાર્ય પૂર્ણ કરને કે લિયે ઐસે સંકલ્પ સે શક્તિ પ્રાપ્ત હોતી હૈં એવમ્ કાર્ય મેં પ્રમાદ ભી નહીં આતા. અતઃ, કોઈ પ્રમાદ મુઝે બાધા ન પહુઁચાવે ઈસલિયે મૈંને ઐસા સંકલ્પ કિયા હૈં. વિશેષ મેં ચાવલ હમારે પ્રતિદિન કે ભોજન કી એક સહજ સામગ્રી હૈં, ભોજન લેતે સમય યે ભૂખે લોગોંકા, ઉન કે કષ્ટ કા સ્મરણ રહતા હૈ. યહ સંકલ્પ અપની ફર્જ નિભાને મેં અલાર્મ કા કામ કરતા હૈ– જો નિષ્ઠા દઢ બનાતા હૈં.

ઈસ સમય તો બિહાર કા સમગ્ર સામાજિક જીવન ધુંધલા બન ગયા હૈ. કોઈ સંત– કોઈ આધ્યાત્મિક શક્તિ સંપન્ન માનવ હી ઐસા કાર્ય કર સકતે હૈ.

માનવતા કા અકાલ હૈ

ઉસને આગે બતાયા કિ દેશ મેં પૈસે કા અકાલ હી નહીં હૈ, પરંતુ જો અભાવ હૈ વહ હૃદયકા હૈં. હૃદય કી સચ્ચાઈ કા અકાલ હૈ. યદિ હમ સંકલ્પ કરેં કિ દેશ મેં જિતના અનાજ હૈ ઉસકા હમને વ્યવસ્થિત વિતરણ કર કે ખાના હૈ, તો વિદેશ સે અનાજ કી આયાત કરને કી જરૂરત શાયદ ન ભી રહે. દેશ કે કાર્ય કે વાસ્તે ભોગ તો દેના હી હોગા ! બિના ભોગ દિયે કાર્ય કી સફલતા કૈસે હોગી ?

અરવિંદભાઈને બતાયા કિ બિહાર કે દુર્ભિક્ષ કી બાતેં સુનકર કઈ વિદેશીયોંને સિગરેટ, મદ્ય પિના છોડ દિયા હૈ ઔર ઈતની રકમ વે લોગ બિહાર મેં અકાલ પીડિત જનતા કી સહાય કરતે હૈં. અભી હાલ મેં લગ્ન કી મૌસમ કા સમય હૈ. હમારી બહને છઃ માસ સાડી ન ખરીદે ઔર જહાઁ કપડે નહીં હૈં વહાઁ ભેજ દે, તો ક્યા બાધા હૈ ? આજ હમારા દિલ પથ્થર જૈસા બન ગયા હૈં. આપ પટના યા રાઁચી મેં (બિહાર) જાયેંગે તો લગેગા કિ લોગોં કો ભૂખમરે કી કુછ અસર હી નહીં હૈ ! અપને દેશ કી યહ કરૂણતા હૈં ! હમારે યહાઁ હૃદય કી દરિદ્રતા હૈ. જરૂરત હૈ– ઐસે માનવતા કે કાર્ય પ્રારંભ કરને કી, લોગોં કે આત્મા કો ટટોલને કી. તાકિ લોગસમૂહ ઈસ તરફ મોડ સકે. આજ યહાઁ પર (અમદાવાદ) મેરે ૫૦ વેપારી હૈં, ઉન કો મૈંને કહા કિ બિહાર કે લિયે કુછ કરના ચાહિયે, તો ઉન્હોંને ઢાઈ લાખ રુપયે એકત્રિત કર કે રાહતકાર્ય મેં દે દીયે.

યહ ગુજરાત કી મિટ્ટી હૈં

૨૭–૬–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ :– મેરે પાસ મેં શ્રી ગુરુદેવ (શ્રી પતિતપાવનજી ભગવાન) કી દી હુઈ દો લંગોટી ઔર એક કમંડલ હૈં, ઔર કુછ નહીં હૈં. ઔર તો આપ લોગ હૈં. આપ સબ કુછ કરતે હૈં. મૈં તો કુછ ભી કરતા નહીં હૂઁ. પડા રહતા હૂઁ. મેરા શરીર રુગ્ણ હો ગયા હૈં, ચલતા નહીં હૈં.

દેખો ! યહ ગુજરાત કી મિટ્ટી હૈં. ગુજરાત કી મિટ્ટી મેં યહ ગુણ હૈં. અગર ગુજરાત ન હોતા તો મૈં દાવે સે કહતા હૂઁ કિ પલામૂ જિલ્લા મેં હજારોં આદમી મર જાતે.

ગુજરાતીઓને મિલકર બિહારકો બચા લિયા હૈ. ચેનપુરમેં મંછીબહન (મણીબહન), અંબા મેં રવિશંકર મહારાજ ઔર પલામૂ મેં આપ સબ લોગ. નહીં તો ૪૦–૫૦ હજાર આદમી ભૂખમરી સે મર જાતે. આપ સબ લોગ

કિતના પૂણ્યકાર્ય કર રહે હૈં ! એક તરફ ચિત્રભાનુ ઔર જયપ્રકાશજી ભી હૈં બિહાર કો બચાને કે લિયે ગુજરાતીઓં કે લિયે મુઝે બડા ગૌરવ હૈં. ઈતના કાર્ય ઔર કોઇ નહીં કરતા.

રંકા મેં ડંકા બજા, મહા અકાલકા ઘોર ।
રક્ષક ભેજા રામને, ગુર્જર આયે દૌડ ।।
ઉત્પીડક ન બને કિસી કો, હો વિનમ્ર મૃદુભાષી ।
સેવાધર્મ પરાયણ હોવે, તજકર અશ પિશાચી ।।

ઈસ પદ કા એક હી ચરણ યાદ રખો. "સેવા ધર્મ પરાયણ હોવે, તજકર આસ પિશાચી." આશા મત કરો, આશા છોડ કર સેવા કરો. જો કિસી ભી પ્રકાર કી આશા ન રખતા હો વહી સચ્ચી સેવા કર સકતા હૈં.

મૈં જાનતા હૂઁ– જો જિમ્મેવાર વ્યકિત હૈં વો સબ મેરે સોને કે સમાન તપાયે હુએ હૈં. સબ કી નહીં કહતા હૂઁ.

એક બાત યાદ રખના– જો લડ્ડૂ ખાકર મર રહા હો ઉસે જહર નહીં દેના. અપરિચિત આદમી કો અપના સમઝકર ઉસ કી સેવા કરનેકા નામ દયા હૈ.

યે ચીજેં કભી મિલતી નહીં હૈં– મરને કે બાદ મિલતી હૈં :–

કેહરિ મૂછ ફણિ કી મણિ, પતિવ્રતા કી દેહ ।
શૂર કટારી, વિપ્રધન, પ્રાણ જાય કોઉ લેય ।।

ફણિ મણિ યાને સાપ કી મણિ– મરને પર હી મિલતી હૈં. જિંદા સર્પ પર સે નહીં. સૂર કટારી યાની શૂરવીર કી તલવાર ભી ઉસકે મરને પર મિલતી હૈં. જિન્દા હો તબ તક નહીં. પતિવ્રતા નારીકા શરીર ભી જિન્દા નહીં મિલતા. વિપ્રધન માને બ્રાહ્મણ કા ધન ભી જબ સેવા કરે તો હી મિલે– યા મરને પર. (સોના બનાના જાનતે એક સાધુ ઔર અકબર કી બાત કહી.)

મૈં અંતરિક્ષ સે વહીં પર હૂઁ

બાબુભાઈ કી લડકી કી શાદી થી. ઉસ મેં શ્રી ગુરુદેવ નહીં પધાર રહે થે. ઈસ પર કહા (બાબુભાઈ સે) :– મૈં નહીં જાને સે ભી વહાઁ પહુઁચ જાઊઁગા– રાજકોટ મેં. બાબુભાઇ, મૈં વહીં પર હૂઁ. મન મેરા વહીં પર લગા હુઆ હૈ. તુમ વિશ્વાસ રખો. મૈં અંતરિક્ષ સે વહીં પર હૂઁ. મેરી સારી શકિત વહીં પર લગી હુઇ હૈ.

તુમ યહ મત સમઝના કિ મૈં નારાજ હૂઁ. મૈં નારાજ નહીં હૂઁ. ઔર ભી સોચો, અગર તુમ સે નારાજ નહીં હોઉઁગા તો ક્યા કુએઁ–નદી સે હોઉઁગા ? તુમ મેરે હો તો તુમ સે નારાજ હોતા હૂઁ !

૨૮–૬–૬૭. "જાકો રાખે સાઇયાઁ માર સકે ના કોય." પ્રભુ બડે પ્રેરક હોતે હૈં.

અપરિચિત કો દેના હી દાન હૈ, યહી પ્રેમ હૈં. ઈન લોગોં સે અપને કો ક્યા સ્વાર્થ હૈ ? ન જાન, ન પહચાન ! ફિર કભી મિલના ભી નહીં હૈં. તો ભાઇ ખૂબ પ્રેમ સે દો. ઉન કો અપના સમઝો.

સબ દિન હોત ન એક સમાન. એક દિન વો ભી થા જો રાજા હરિશ્ચંદ્ર ભંગી કે ઘર બીકે (હાસ્ય મેં કહ રહે થે પૂ.શ્રી)–

અરી મેરી બૈના, ગગરિયાવાલી ।
દેના લેના કુછ નહીં હૈ, મત્થા પચાવૈ ખાલી ॥
(બચાલે આલી) ॥
સુંદર સુભાઉ ઔર કોઇ જી મન બૈઠે થાલી....દેવી બિકાઇ...॥

કિસી સ્થાન, જિતને આવરણ મેં બુદ્ધિ રહતી હૈં ઉસકા નામ સંસાર. યહી ગગરિયા હૈ, સંસાર–વ્યાપાર. બુદ્ધિ ન હો તો સબ બેકાર હૈં. ઈસ મેં સે નિકલ ગયે તો નિકલ ગયે, ઔર રહ ગયે તો રહ ગયે. ઈસ કો ગલ્પ મત સમઝના. વાસ્તવિક બાત હૈં. મૈં જો કહતા હૂઁ ગલ્પ નહીં કહતા. સોચો તો ! સબ અચ્છા કહતા હૂઁ.

મૈં ઉસી કો ધર્મ, કર્મ સમઝતા હૂઁ. ધર્મ વો હૈ જો અપની જિમ્મેદારી માને.

૨૯–૬–૬૭. સુબહ મેં શ્રી ગુરુદેવ બોલે :–

રંગ હૈં રામ કો, લે ચલે અપને ધામ કો ।
લાનત હૈ ઈસ ચામ કો, જો ન ભજેં રામ કો ॥
(લાનત = ધિક્કાર)

જીવન કો અસલી બનાઓ

ભજન કરો. ખૂબ ભજન કરો. ખૂબ દાન કરો, કપડા બાંટો. ભોજન કરાઓ. અન્ન બાંટો. દેખો ભૈયા, ત્યાગ મેં આત્મશાંતિ હૈં, ભોગમેં નહીં. જ્યોં

જ્યોં તૃષ્ણા બઢતી જાયેગી– ત્યોં ત્યોં ઉદ્વેગ કી જ્વાલા–સંતાપ બઢેંગે.

કિસી કો જબ હમ રોટી દેતે હૈં, કપડા દેતે હૈં, તબ હમેં આત્મસંતોષ હોતા હૈં. અપને ઘર પર કોઈ મિત્ર આતા હૈ તબ હમ ઉસે ચાયકા કપ પિલાતે હૈં, તો હમેં સંતોષ હોતા હૈં. આત્મસંતોષ જીવનકા ધન હૈં. જીવન મેં આત્મસંતોષ હોના ચાહિયે.

શુભ ઔર અશુભ કર્મોં સે હી જન્મ હોતા હૈ. ઈસલિયે યહી સોચો. ત્યાગ સે રહો. અપના જીવન નકલી ન હોને દો. દેખો ! કિતને દિન કે લિયે જીવન હૈ ?

જો પહલે કહતે આયે જી, વો અબ કીંવાડ લગાતે હૈં ।
ઈસમેં કોઈ ખોટ નહીં, યહી પરમ્પરા હૈં ॥

અબ મૃત્યુ કૈસી ઔર જીવન કૈસા ! કોઈ વસ્તુ નહીં હૈં. દેખો ભૈયા, એક વસ્તુ હૈં, બસ ! ભજન કરના હૈ. બિતી વો તો ગઈ, અબ આનેવાલી નહીં. અબ આગે કી દેખો, ખિલા હુઆ ફૂલ ફિર નહીં ખિલતા હૈ. જીવન ગયા વો નિકલ ગયા. ઈસલિયે બુદ્ધિમાન પુરુષ કાલ કો ત્યાગ કર કે અપના જીવન અચ્છા બનાતા હૈં. દેખો, ઈસ મેં દિખાવટ ચલ નહીં સકતી.

અસલિયત છિપ નહીં સકતી, કભી ઝૂઠે અસૂલોં સે ।
ખુશ્બૂ આ નહીં સકતી, કભી કાગજ કે ફૂલોં સે ॥

ઈસલિયે યે ચમક દમક મત કરો, યે થોડે દિન કી હૈં. જિતના હો સકે સાદા જીવન બનાઓ. હમને ભી ચમક–દમક કર લી, પરિણામ દેખ રહે હો ન ?

જીવન કો અસલી બનાઓ, નકલી નહીં. નકલી ફૂલ ચાહે કિતના ભી સુંદર ક્યોં ન હો, ફિર ભી ઉસ મેં સે સુગંધ નહીં આતી હૈં. જીવન મેં સાદગી રખો. સચ્ચા જીવન વહી હૈં. દંભ મત કરો. વૈરાગ્ય હોના ચાહિયે. જૈસે હો વૈસે હી દિખાનેકા આગ્રહ રખો. ભોગોંસે વૈરાગ્ય હોના ચાહિયે. બુદ્ધ ભગવાન જો કભી સિદ્ધાર્થ કહલાતે થે– ઉન્હેં વૈરાગ્ય આયા તો ભગવાન કહલાને લગે.

એક ભાઈને શ્રીચરણો મેં ચંપા કે ફૂલ ચઢાયે. તબ કહા :–

ચંપા તો મેં તીન ગુણ, રુપ રંગ ઔર બાસ ।
અવગુણ ઐસો કૌન હૈ, જો ભ્રમર ન આવે પાસ ॥

ચંપાકા અવગુન હૈ– ઉસકી તીવ્ર સુગંધ. “અતિ સર્વત્ર વર્જયેત્” ઐસા આપ લોગ ભી કહતે હૈં ન ?

તપ જાય તબ ક્યા આવે ? ભોગ. પ્રવચન કી તરહ આચરણકા તપ હૈ. ભાવો હી વિશ્વાસ. દેખો ભાવ હી. "દીન કો દયાલુ જાનો દૂસરો દેખો ન કોઇ." નિર્દ્વન્દ્વ રહના. પક્કા વિશ્વાસ રખના.

નજર કે ફેર સે સુમેર હોત સોનેકા ।
નજર કે ફેર સે સુમેર હોત માટીકા ॥

જપો ! જો સમય ગયા વહ વાપિસ નહીં આયેગા. જીવન ઐસે હી ચલા જાયગા. પરન્તુ અસામન્ય જીવન હો તો ઉસ કી સ્મૃતિ બની રહતી હૈં. જીવન મેં સંઘર્ષ તો આતા હી હૈં– ઉસ કે સાથ લડના ચાહિયે. અસામાન્ય જીવન વહી હૈ જો દૂસરોં કે સુખકા નિમિત્ત બનેં. દૂસરોં કે કામ મેં આવે વહી જીવન સાર્થક હૈં. સાર્થક જીવન હી અસામાન્ય હોતા હૈં.

બનાદાસ પ્રભુ હૈ કહાઁ, મન કરિ દેખ બિચાર ।
સુખ દુઃખ નિજ સમ જાનકે સેવા કરેં ઉદાર ॥
મુરગા બોલા કુકરુ કુ, હુઆ સબેરા ઉઠ જા તૂઁ ।
કોઇ આજ ગયા કોઈ કલ ગયા, કોઈ જાનેકો તૈયાર ખડા ।
ઈસ જગત્ કી ઐસી રીતિ, વિષયોં પર તૂઁ કર દેના યૂઁ ॥
હુઆ સબેરા....

"ટર" આયા હૈ, તબ સે મુસીબત આઈ હૈ

જબ સે અપને યહાઁ "ટર" લગી હૈં, "ટર" આયા હૈં, તબ સે મુસીબત આઇ હૈં. ૧૫૦–૨૦૦ સાલ સે અપને યહાઁ "ટર" આઇ હૈં. "ટર" યાની અભિમાન. જૈસે કિસી સે કહો– મિત્ર ! તો ઉસે આનંદ નહીં આયેગા. પરન્તુ ' 'મિસ્ટર" કહો તો ખુશ હો જાયેંગે, અચ્છા લગેગા. બહનજી કહોતો આનંદ નહીં હોગા. પર "સિસ્ટર"કહો તો આનંદ આયેગા. કલેક્ટર, માસ્ટર. હોટલ પર જાકર કહો "પાની દો", તો બૈરા સુનેગા હી નહીં, (લેકિન) કહો– " વોટર", તો ફૌરન લા કર દેગા. સભી ટર કે ટર (સબકા હાસ્ય) યહી ટરકા જમાના હૈ.

અરે ભાઇ ! યહ જીવન નહીં હૈં. અપને સાદા બનના હૈ. ઈસ મેં કુછ નહીં હૈ ભૈયા, જીવન સ્વાભાવિક હોવે. કોઇ ભડક નહીં તો જીવન અચ્છા રહેગા. નહીં તો ફિર રંગ બદલતે હૈં– કીડા જૈસે.

શ્રી ગુરુદેવને મુઝે કહા કિ કુમુદ ! આજ મૈંને ઉષા સે સ્ટ્રેપ્ટોમાયસીન કા ઈંજેકશન લગવાયા હૈં. અબ દૂસરા એક તારીખ કો દેગી. સબ કી સલાહ હુઈ કી યહ ઈંજેકશન લેના ચાહિયે. તો મૈંને ભી કહા કિ જૈસા તુમ સબ કહો. (આપશ્રીને પ્રથમ વાર યહ ઈંજેકશન લિયા).

શાંતાબેન ખખ્ખર (રાજકોટ) કો લિખકે દિયા.

શાંતા શાંતિ જો ચહો, કરો રામગુન ગાન ।
ઈતને સે હરિ ના મિલે, તો બનાદાસ જમાન ॥

પરદ્રવ્ય તો ધૂલ સમઝતે થે

૩૦–૬–૬૭. બાંકા–રાંકા દોનો પતિપત્ની થે. ધાર્મિક વૃત્તિ કે થે. પરદ્રવ્ય કો ધૂલ સમજતે થે. યહ આર્યસંસ્કૃતિ હૈં. રાસ્તે મેં ચલે જા રહે થે. રાસ્તે મેં એક સોનામુહર પડી થી. બાંકાજીને દેખી તો સોચા (કિ) પીછે રાંકાજી આ રહે હૈ. ઔરત જાતિ હે, શાયદ મન બદલ જાયઁ તો ! ઉન્હેં મુહર પર મિટ્ટી ડાલ દી. ક્યોંકિ પરાયા દ્રવ્ય હૈં. આગે જાકર એક પેડ કે નીચે બૈઠે. તબ રાંકાને પૂછા– આપને રાસ્તે મેં ધૂલ ક્યોં ડાલી થી ? તો બાંકાજી બોલે– રાસ્તે મેં મુહર પડી થી; મૈંને સોચા– કહીં તુમ્હારા મન ન બદલ જાયઁ. ઈસલિયે મિટ્ટી ડાલી. રાંકા બોલી– આપને મિટ્ટી કો મિટ્ટી સે ઢાંકા. દેખો ! બાંકાજી કો સોના દિખા ઔર રાંકાજી કો મિટ્ટી દિખી. ભારતકા યહ હાલ થા. પહલે કિતના ત્યાગ થા ! પરદ્રવ્ય મિટ્ટી અર્થાત્ ધૂલ દિખતા થા.

આત્મબલ ઘટ ગયા હૈં ઈન્સાનકા ! કર્તવ્ય પર રહો. હમ તો યહ કહતે હૈં કિ કર્તવ્ય પર રહો તો આત્મબલ બઢેગા. કર્તવ્ય પર ઠીક ટાઈમ મેં પહુઁચ જાઓ. (વક્ત પર નહીં પહુઁને સે દીનતા આતી હૈં. હાથ જોડકર કહના પડતા હૈં– માફ કરો.) આત્મગૌરવ બરાબર રખો.

સહન કરના સાધારણ વસ્તુ નહીં

પ્રજ્ઞા કહતી હૈં– "મૈંને ખૂબ સહન કિયા, હમ બહુત સહન કરતે હૈં." મૈંને પૂછા– ભીતર અંતઃકરણ મેં વિચાર આતે હૈં ? દુઃખ હોતા હૈં ? પ્રજ્ઞા બોલતી હે હાઁ, હાઁ હોતા હૈં. તો મૈંને કહા– ફિર ક્યા સહન કરતી હો ?

સહન કરના તો વો હૈ કિ મન મેં ભી દુઃખ ન હો. જો બદલા નહીં લે સકતા હૈ વો દીન હૈં. સબલ વો હે જો બદલા લે સકતા હૈં. સહન કરના વો હૈં– જો ભી આઘાત હો– તબ ભી ચિત્ત ઐસા હી રહેં. પ્રતિકૂલતા મેં જો કુછ ભી

કહા ગયા હો, ઉસ સે મન જરા ભી વ્યથિત ન હો, ઔર પ્રતિકૂલ વ્યક્તિ કે લિયે હમારા વૈસા હી ભાવ બના રહે, તબ સમઝના કિ સહન કિયા. ઔર, ઐસી સહનશીલતાકા પરિણામ ચૌકસ આતા હૈં. સહન કરના સાધારણ વસ્તુ નહીં !!

ઘર મેં જો કુછ હો– શાંતિ સે સહન કરો. જો તુમ્હારે ઘર કે હોંગે વહ તુમ્હારે પડૌસી નહીં હોંગે.

મહાન પુરુષ યા સાધુ ઉન કો કહા જાતા હે જિનકે અંતઃકરણ મેં દુઃખ ન હોતા હો. જો સહન કરતે હો. ઔર, ઉન મેં વહી તો વિશેષતા હોતી હૈં. પર યહ ભગવાનકે સિવાય ઔર કિસી મેં નહીં. વો હી મહાપુરુષ હૈં– જિસકા ચિત્ત એક સા રહે હમેશા.

દૂસરે કે દ્વારા જો દુઃખ હોતા હૈં, ઉસ મેં પહલે અપને દોષ દેખો. ફિર દૂસરે કે દેખો. અપને દોષ દેખને સે અપને દોષ માલૂમ હો જાયેંગે. તો શાંતિ મિલેગી.

"તુલસી પર ઘર જાય કે દુઃખ ન કહિયે રોય." કોઈ અપના દુઃખ નહીં બાંટતા હૈં– હઁસતે હૈં. તિરસ્કાર કે પાત્ર બનાયેંગે, વો દૂસરે સે કહેંગે. મૈંને દેખા હૈં. કહીં કથા હોગી– તો વહાઁ પર સબકે ઘર કી બાતેં સુન લો. ઔર કુએં પર પાની ભરને જાયેગી તબ વહાઁ પર ભી– કહાઁ– ક્યા હુઆ– યે સબ બાતેં બતાયેંગી. ઈસ મેં ફાયદા કુછ નહીં. ઈસ સે તુમ હાઁસી કે પાત્ર બનોગે. સાધુ સે અપના દુઃખ કહને સે– વે દૂસરી દષ્ટિ સે દેખતા હૈં કિ કિસ પ્રકાર ઈસકા દુઃખ મિટ સકતા હૈં.

યહ દેશ તો ઐસા હૈ !

અકબર સાધુ કે પાસ ગયે, બોલે– મહારાજ ! કુછ માઁગિયે. ઉન્હેં કહા– હમેં કુછ નહીં ચાહિયે. તો નહીં માને. સાધુ બોલે– "હમ યહી માઁગતે હૈં કિ ફિર હમારે પાસ કભી મત આના." ઐસા હોના ચાહિયે. સાધુ પર કોઈ શાસન નહીં કર સકતા હે. જિસ પર શાસન હોતા હૈ વહ– સાધુ નહીં હૈં. યહ દેશ તો ઐસા હૈં !

અંધેર નગરી એક કલમ દાન કી, ગધે પર લગતી એક છ દામ ।
હમને લિયા સો તુમ ભી લેના, ઔર ઈન ગધોં કો જાને દેના ॥

(હઁસી મેં કહા–) અભી કે રાજ્યશાસનકા સ્વરુપ સમઝ લો.

મનુષ્ય જીવનકા ધ્યેય ક્યા હે ? યહ અપનેકો વિચારનેકા હે. જીવન તો પ્રાણી માત્રકા હૈં. આહાર, નિદ્રા, ભય આદિ સબ કો– જગત મેં એક સા હૈં. તબ માલૂમ પડતા હૈં કિ મનુષ્ય મેં આત્મશાંતિ કી ચાહના હૈં.

સત્પુરુષ કે વાક્ય બહુત અટલ હોતે હૈં. પરન્તુ વાક્ય દેને ઔર લેને મેં અન્તર હૈં. ધ્યાન સે સુનના હો ! તુમ હઁસકર નિકાલ દેતે હો. મૈં કહતા હૂઁ વિચાર સે. અપને ઈસ પર સોચે તો અચ્છા હી હે– બસ ! જ્યાદા ક્યા કહૂઁ !

મૈં જો સામને સે કહતા હૂઁ વો સહીમેં કરતા હૂઁ, ઔર જો તુમ કહલવાઓ– વો હો જાય તો ઠીક, નહીં હો તો ભી ઠીક. ક્યોંકિ મના કરું તો તુમ્હેં દુઃખ હોતા હૈં.

પહલે મેરા ઐસા થા કિ એક મિનિટકા ભી ફેર નહીં હોતા થા. જિસ સમય ઉઠતા થા, નિયમ કરતા થા, બરાબર ટાઈમ પર કરતા થા. બિલકુલ ઠીક સમય પર ઉઠતા થા.

ધ્યાતા–ધ્યાન–ધ્યેય કી એકતા–યહ સમાધિ હૈં. જગત્–જાગૃતિ મેં સુષુપ્તિ લાના યહ ભી સમાધિ હૈં. નિઃચેષ્ટ મન યહ ભી સમાધિ હૈં.

સ્વાધ્યાય કે અર્થાનુસંધાન મેં શાન્તિ બહુત હૈં. "પૂરા કરના હે", યહ નહીં હોના ચાહિયે. શાંત વાતાવરણ સે કરેં. બહુત આનંદ આયેગા. ઈસસે તો યહી અચ્છા હો સકતા હૈં કિ એક જના સ્વાધ્યાય કરેં– ઔર બહુત હી શાંતિ સે વ મધુર આવાજ સે કરે, ઔર સબ ગદ્ગદ્ હોકર શાંતિ સે સુને. યાને અપને મન મેં રખે. અર્થ કો સુને.

જ્ઞાન–ભક્તિ

જ્ઞાન કિસકા હોના ચાહિયે ? અપનેકા, જગત્કા ઔર ઇશ્વરકા. ઈશ્વર કો જાનનેકા નામ જ્ઞાન હૈં. જ્ઞાન ઈશ્વરકા–મોક્ષકા દાતા હૈં. પરન્તુ જ્ઞાન પ્રાપ્તિકા માર્ગ ભક્તિસહિત જાનના. અર્થાત્ ભક્તિ દ્વારા ઈશ્વર કો જાનનેવાલા હી જ્ઞાની હૈં. ભક્તિ સ્વતંત્ર હૈં. સાધક કો જ્ઞાન પ્રાપ્ત કૈસે હોવે ?

"ગુરુ બિન હોવે કિ જ્ઞાન ? જ્ઞાન કિ હોય વિરાગ બિન ?" ગુરુદેવ સે જ્ઞાન પ્રાપ્ત હોતા હૈં. સાધન નિશ્ચયાત્મક હોના ચાહિયે. નિષ્ઠા સે સાધન પૂર્ણ હોતા હૈં. નિષ્ઠા બિના સાધન પરિશ્રમ માત્ર હોતા હૈં.

જબ હમ કો જ્ઞાન હોતા હૈં તબ ભક્તિ સ્નેહમય હોતી હૈં. ભક્તિ સાધન હૈં, ઈશ્વરપ્રાપ્તિ ભક્તિ સે હોતી હૈં. ભક્તિ મેં શ્રદ્ધા મુખ્ય હૈં. ભક્તિ મેં શ્રદ્ધા અંધી હોતી હૈં.

કિસી સે ભી મિલાના– બનાના હૈં– તો દો બાતેં કરની હૈં :– (૧) યા તો અપને કો ઉસ મેં મિલાના– યા (૨) ઉસકો અપના બનાના. સાધન તુમ્હારે પાસ હૈ હી. યદિ કરો તો આત્મસાક્ષાત્કાર હો.

"કૃપાસાધ્ય રઘુનાથ હૈં, સાધન એક નિમિત્ત." પ્રભુભજન કભી વ્યર્થ નહીં જાતા.

રંકા છોડકર એકાન્ત મેં જાનેકા મુઝે વિચાર આયા. તબ નારદજી કી બાત યાદ આ ગઈ. નારદજીને એક બાર એક શેઠજી સે કહા કિ ચલો, મૈં આપ કો વૈકુંઠ મેં લે જાઉંગા. તબ શેઠજી બોલે– મૈં સબ કો છોડકર કૈસે આઉઁ ? વૈસે હી મૈં ભી ઈસ પરિવાર કો (ભક્ત સમુહ કી તરફ દેખકર) છોડકર કહાઁ જાઉઁ ? યહી પરિવાર અચ્છા હૈ. (સબ હઁસને લગે)

ઘીસે કાગા પાલિયે, નેહ સે પાલે બન્દર ।
ખલ કો દિયે જ્ઞાન, નહીં ઉતરે હિયઁ અન્દર ॥
નીમ ન મીઠે હોય, સીંચે ગુડ ઘી તે ॥

રેલ મિનિસ્ટર કો પત્ર

શ્રી ગુરુદેવને એક પત્ર લિખાયા :–

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ.

સુજ્ઞ મહાશય,

યહ પત્ર પઢકર સમ્ભવતઃ આપ કો ખેદ તથા આશ્ચર્ય અવશ્ય હોંગે. હમ કો તો પત્ર લિખને મેં શર્મ આતી હૈ, પરન્તુ પરિસ્થિતિકા વાસ્તવિક જ્ઞાન આપ કો કરા દેના ઉચિત સમઝ કરકે આપ કો લિખ રહે હૈં તાકિ આપ કે આપ કો કાર્યાલયોંકા વિચાર આવેં.

હમ બિહાર કે દુષ્કાલ મેં રાહતકાર્ય કરને કે લિયે "માનવ રાહત મંડલ" કે નામ સે એક સંસ્થા યહાઁ પર ચલા રહે હૈં. યહ સમ્ભવતઃ આપ કો સમાચાર પત્રોં દ્વારા માલૂમ હી હોગા.

મહોદય ! હમને ઢેબરભાઈ કે દ્વારા ઊડિસા, મધ્યપ્રદેશ ઔર આઁન્ધ્ર સે ચાવલ પ્રાપ્ત કરને કે પ્રયત્ન કિયે ઔર સફલ હુએ. વહાઁ સે જબ ચાવલ આયે તબ હમ કો સ્વપ્ન મેં ભી યહ વિચાર નહીં થા કિ રેલ્વે મેં ઈતની અંધેરગરદી હોગી. ૧૫–૬–૬૭ સે આજ તારીખ તક ક્રમશઃ ૬૬ બોરા ચાવલ કુલ વેગનો મેં સે નિકલ જાનેકા અનુમાન હૈં. જિન કે સર્ટિફિકેટ સ્ટેશન માસ્તર દ્વારા હમારે

પાસ મેં મૌજૂદ હૈં. ઈતના હી નહીં, પર પાર્સલ દ્વારા દશ બોરે ચાવલ બોધન સે તા. ૩૦–૫–૬૭ કો ચલે ઔર બિચ મેં હી પાઁચ બોરે ઉતાર લિયે ગયે ઔર હમકો કેવલ પાઁચ બોરે ૭–૬–૬૭ કો મિલેં. ઔર દૂસરે પાઁચ બોરેકા અભી તક ભી કોઈ પતા નહીં કિ વે કહાઁ હૈં. રેલ્વે કર્મચારી કોઈ ઠીક સે ઉત્તર દેતે નહીં ઔર કહતે હૈં– "કલેઈમ કરો." પર પરિસ્થિતિ તો ઈસ પ્રકાર હૈં કિ આજકલ હમારે યહાઁ રાહતકાર્ય મેં દ્રવ્ય સે અનાજકા મૂલ્ય વિશેષ હૈં.

અરે બાબા ! ઔર અગાડી સુનિયે ન કિ તા. ૬–૫–૬૭ કો સિક્કા (જોડિયા– સૌરાષ્ટ્ર) સે દો બેગન નમક ચલે હૈં, ઔર આજ તા. ૩૦–૬–૬૭ તક ઉનકા પત્તા ભી નહીં હે કિ કહાઁ હૈં ? તાર આદિ દેતે હૈં, પરન્તુ સબ નિરર્થક.

દેખિયે, ૧૦–૬–૬૭ કો પોરબંદર સે કપડે કી તીન ગાંઠે ઔર ખજૂર કે ચાર બંડલ પાર્સલ દ્વારા રવાના હુએ હૈં, પરન્તુ ઉનકા ભી અભી તક કોઈ પત્તા નહીં. યહ હે રેલ્વે–યાતાયાતકા છોટે અંશકા નમૂના. અબ આપ વિચાર કરેંગે કિ જબ ૨૦–૨૫ વેગનો મેં ૬૨–૬૨ બોરેકા ઘટાડા હૈં ઔર ઐસી સ્થિતિ હૈં. તો ઈતને બડે ભારત કે કાર્યો મેં ક્યા હોતા હોગા ઈસકા આપ હી અનુમાન લગાવેં.

હમ યહ વિશ્વાસ નહીં કર સકતે કિ યહ આપ કી જાનકારી સહિત હોતા હૈં. પર ઈતના તો અવશ્ય હી હૈં કિ આપ ઈસ પદ પર નિયુક્ત હોતે હુએ ઔર બાહોશ હોતે હુએ ભી ઈતની પોલ ક્યોં ?

યહ મૈં જાનતા હૂઁ કિ યહ પત્રકા મૂલ્ય શાયદ આપકો નહીં, તો આપકે કર્મચારીઓં કો રદી ટોકરેકા સ્થાન હી હૈં, પર સ્મરણ રહેં કિ યહ અનાધિકાર ચેષ્ટા હૈં ઔર કર્તવ્ય વિમુખતા હૈં યા નહીં યહ આપ વિચારેં. પત્ર કટૂ હૈં. હમ કો ખેદ હૈં કિ ન ચાહને પર હમ કો લિખને કો વિવશ કર રહા હૈં.

સહી :– રણછોડદાસ
માનવ રાહત મંડલ રંકા,
ગઢવાહ, જીલ્લા પલામૂ, (બિહાર)

કોપી :– શ્રી જગજીવનરામજી કો :–

મહોદય, યહ પત્ર રેલ્વે સચિવ કે લિયે ભેજા ગયા હૈં. પરન્તુ અન્ન સમ્બન્ધ હોને કે લિયે આપ કો ભી દેનેકા વિચાર હુઆ.

૧–૭–૬૭. (સુબહ પ્રાર્થના કે સમય)

શ્રી ગુરુદેવ :– પ્રાર્થના મેં સબ કો બરાબર આના ચાહિયે. જો લોગ ડયૂટી પર હો, વો ભલે ન આવેં. પર ઔર સબ કો તો આના હી ચાહિયે. પ્રાર્થના મેં બૈઠને સે ઉતની સમય તો શુભ વિચાર રહેંગે હી. પ્રાર્થના સે હમ સત્ત્વ કે સમીપ પહુઁચ સકતે હૈં. પ્રતિદિન પ્રાર્થના કરો. પ્રાર્થના કભી વ્યર્થ નહીં જાતી હૈં. પ્રાર્થના સિર્ફ બોલને કે લિયે નહીં હૈં. ધીરે–ધીરે શાંત મન સે પ્રાર્થના કરના ચાહિયે. સિર્ફ નિયમ પૂરા કરને કે લિયે નહીં.

નિઃસ્વાર્થી હી સચ્ચી સેવા કર સકતા હૈં

શ્રી ગુરુદેવ કો શુદ્ધ દૂધકા પ્રસાદ ધરાને કો ઔર ગાય કો દાના –પાની મિલેં ઈસ ખ્યાલ સે એક દેહાતીને અપની ગાય કો લાલ બંગલા કે કમ્પાઉન્ડ મેં હી રખી થી. વહ ગાય જોરોં સે બંબાતી થી. (ઈસ પર) શ્રી ગુરુદેવ :– સુનો ! ગાય બુલા રહી હૈં. કોઈ જાકર દેખેં. ચારા–દાના યા પાની કુછ રખવા દેં. એક કથા કહૂઁ ?

એક શેઠજી થે. મંદિર મેં કથા સુનને કો જાતે થે. ઔર કથા કી સમાપ્તિ હોને તક સબ કે ચલે જાને પર ભી બૈઠતે થે. કથાકારને કહા :– "શેઠજી, આપ બડે ભાવિક હૈં. પ્રતિદિન નિયમ સે કથા સુન રહે હૈં. કથા મેં આપકા બડા પ્રેમ હૈં."

શેઠજીને કહાઃ– મૈં તો અપની દરી (શતરંજી) કે લિયે બૈઠતા હૂઁ. આપ જિસ પર બૈઠકર કથા કરતે હૈં વહ અગર મિલ જાય તો મૈં જાઉઁ !! ઈસલિયે કથા કી સમાપ્તિ પર્યંત બૈઠતા હૂઁ.

હાઁ, વૈસા હી મેરા હૈં. ગાય યહાઁ બાંધ રખી હૈં– તાકિ દૂધ મેં પાની ન મિલાયા જાયઁ. ગૌસેવા કા તો નામ માત્ર હૈં. આપ લોગ મેરે જૈસા મત કરના. નિઃસ્વાર્થી હી સચ્ચી સેવા કર સકતા હૈં. જો અપના દોષ દેખતા હૈં વહી નિઃસ્વાર્થી રહ સકતા હૈં. સેવા કર કે મન મેં સ્વાર્થ રખોગે, બદલા ચાહોગે તો હીરા દેકર કાચ ખરીદને જૈસા હૈ.

મેરી બીમારી દેખકર મુઝ સે કોઇ કહતા હૈં કિ ઔષધ લે લીજિયે. કોઈ કહતા હૈં– ઈન્જેકશન લીજિયે. લેકિન અબ ઈસ કી કોઇ દવાઇ નહીં હૈં. આપ લોગોં કી સદ્ભાવના હી ઈસ શરીર કી ઔષધિ હૈં.

યહ ઈનકા અહમ્ બોલ રહા હૈ

દોપહર તીન બજે શ્રી ગુરુદેવ સમષ્ટિ રસોઇઘર મેં પધારેં. હમેશા કી

તરહ પૂ. શ્રી કે પધારને સે વહાઁ આનંદોલ્લાસ કી બડી લહર ફૈલ ગઇ. આપશ્રી વહાઁ પર જમીન પર હી બૈઠ ગયે. એક ભાઇ જલ્દી સે ખુરશી લાયા. ઉસ પર બિરાજેં. દો તકિયા નિવેદન કિયા ગયા. એક ભાઇ પંખા ઝેલ રહે હૈં. આસ–પાસ કે ભાઇ–બહન ઈકટ્ઠે હો ગયે. સબ પ્રસન્નતા સે કાર્ય મેં લગ ગયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– સબ ભલે આ ગયેં. હમ કો કુછ કામ નહીં હૈં. બૈઠે–બૈઠે સિર્ફ ૫૦–૭૦ બોરે આલૂ આમન્યા કરને હૈં. બસ ! ઈતના હી.

ખાઁ સાહબ એક બાર કાલે જામુન ખા રહે થે. જામુન કે સાથ મેં કાલા જીવડા (કીટક) આ ગયા. મુઁહ મેં ડાલતે હી વહ ચરડ–ચરડ બોલને લગા. ખાઁ સાહબને કહા:– ચરડ બોલ, ચાહે મરડ બોલ. કાલા કાલા એક ભી નહીં છોડૂઁગા. સભીકા સાગ બના ડાલેંગે. (સબ હઁસને લગે)

થોડી દેર કે પશ્ચાત્ બાહર સે કુત્તોં કે જોર સે ભૂંકને કી આવાજ શુરુ હો ગઇ. ઈસ પર સે શ્રી ગુરુદેવને કહા– દેખો તો ! ઈન કુત્તોં કી ન જાને કૌન સી બડી જાયદાદ ચલી જા રહી હૈં, જો ઈતના લડ રહે હૈં ! કિતના ભૂંક રહે હૈં. યહ ઈનકા અહમ્ બોલ રહા હૈં. જબ પશુ મેં ઈતના અહમ્ હે તો મનુષ્ય મેં કિતના હોગા ?

“પરકાર્યાણિ સાધયતિ–ઈતિ સાધુ”

મૈં ચમત્કારો મેં નહીં માનતા હૂઁ. સાધુકો ચમત્કાર નહીં કરના ચાહિયે. સાધુઓ મેં મેરા અનાદર હૈં, ક્યોંકિ મૈં સત્ય બોલતા હૂઁ જો કટુ લગતા હૈં. ઈસ કે લિયે વિરોધ હૈં. મૈં તો ચાહતા હૂઁ ઔર કહતા હૂઁ કિ ચમત્કારી મહાત્મા લોગ યહાઁ આકર અનાજ કે બોરે નિકાલ દેં તો અનાજકા પ્રશ્ન હલ હો જાયઁ.

જો સચ્ચા સાધુ હોતા હે– ઉસકી શક્તિકા ઉસ કે બગલ મેં રહનેવાલે કો ભી પતા નહીં ચલતા હૈં. સિર્ફ ભગવા કપડા દેખકર ઉસે સાધુ નહીં કહા જા સકતા હૈં. “પરકાર્યાણિ સાધયતિ ઈતિ સાધુઃ ॥” દૂસરે કે લિયે જિસકા જીવન હૈં વહ સાધૂ.

એક મિનિસ્ટરને મુઝ સે કહા :– બાબા ! કોઈ ચમત્કાર બતાઈયે. મૈંને કહા:– મૈંને કહા :– તુમ એક મિનિસ્ટર હોકર મેરે પાસ આયે હો ઔર મુઝે પ્રણામ કરતે હો વહી ક્યા ચમત્કાર નહીં હૈં ?”

તુલસી સાધુ જગત્‌ગુરુ, જગ સે રહે નિરાસ ।
જબ આશા પીછે લગી, તો જગત્ ગુરુ વહ દાસ ॥

આશા મત કરો. આશા મેં– નિરાશા સે દુઃખ હોગા.

આધી મિલે તો અતિ ભલી, કોરી મેં હૈં સ્વાદ ।
જો તૂઁ ચાહે ચોપડી, તો પૂરા કરેગા પાપ ॥

જિતની જ્યાદા ઈચ્છાયેં બનાઓગે ઉતના હી પાપ કરને પડેંગે. ધૂપ મેં સોનેવાલા, જમીન મેં સોનેવાલા, બિસ્તર પર સોનેવાલા– સભી કો નીંદ એક સી હી આતી હૈં.

હમેશા યાદ રખો, કિ હમ ભોજન જીનેકે લિયે કરતે હૈં, ભોજન કે લિયે નહીં જીતે હૈં. હમેશા વિચાર કરો. જીવનકા અગર ઐસા વિચાર બઢ જાયઁ તો બહુત અચ્છા રહેગા. પુરુષાર્થ કરો ઔર ઉસકા જો પરિણામ આવે ઉસમેં હર્ષ–વિષાદ ન હો– ઈસ કી સાવધાની રખો. “ચાર દિન કી ચાંદની ઔર ફિર વહી અંધેરી રાત....”હોગી.

આજ બબીબહન કો મૈંને લિખા :– આપને ભેજા હુઆ આમ કે ટોકરેં મિલ ગયે હૈં. પૂ.શ્રી કો ધરાયે થે, ઉસ મેં સે એક રખી ઔર સબ કો અપને વરદ હસ્તે પ્રસાદ દિયા ઔર કહતે રહેં કિ “લો, યે જયરામને મુઝે ભેજા હૈં.”

યહાઁ પર ભોજન પાનેવાલે કી સંખ્યા રોજાના ૩૦–૩૫ હજાર તક હો ગઈ હૈં. સાત રસોડે ખોલે ગયે હૈં. અનાજકે ૧૧૦ બોરે પ્રતિદિન ઉપયોગ મેં લગતે હૈં. ઈસકે ઉપરાંત દાલ ઔર આલૂ અલગ !

નૌ કા અંક પૂર્ણ હૈં

ગણિત મેં નૌ સે આગે કોઇ અંક નહીં હૈં. નૌ કા અંક પૂર્ણ હૈં. પ્રકૃતિ આઠ હૈં. નૌ કા પહાડા પઢિયે– નૌ હી નૌ આતે જાયેંગે :–

૯ × ૨ = ૧૮ = ૧ + ૮ = ૯
૯ × ૩ = ૨૭ = ૨ + ૭ = ૯
૯ × ૪ = ૩૬ = ૩ + ૬ = ૯
૯ × ૫ = ૪૫ = ૪ + ૫ = ૯
૯ × ૬ = ૫૪ = ૫ + ૪ = ૯
૯ × ૭ = ૬૩ = ૬ + ૩ = ૯

ઈસી તરહ નૌ પૂર્ણ હી હૈં. નૌ કે આગે શૂન્ય હે ઔર કુછ નહીં. શૂન્ય લગાને સે ૧૦ ગુના હોં જાતા હૈ. ઘટતા નહીં હૈ. યાની હ્રાસ નહીં હોતા.

રામનામ કો અંક હૈં, સબ સાધન હૈ શૂન્ય ।
અંક ગયે કુછ હાથ નહીં, અંક રહે દસ ગૂન્ય ॥

આઠ કો દેખિયે ! ઘટતા હી જાયેગા. પહાડા પઢિયે, ઈસ મેં હ્રાસ હૈં.

૮ × ૨ = ૧૬ = ૧ + ૬ = ૭
૮ × ૩ = ૨૪ = ૨ + ૪ = ૬
૮ × ૪ = ૩૨ = ૩ + ૨ = ૫
૮ × ૫ = ૪૦ = ૦ + ૪ = ૪

નૌ કા અંક બ્રહ્મ હૈં, પરિપૂર્ણ હૈં.

અસત્યકા યથાર્થ ત્યાગ હો, તબ સત્સંગ

દેખો ! સબ તો સત્સંગ કરતે હૈં, ઔર મૈં કરતા હૂઁ બતસંગ– બાતોંકા સંગ. સત્સંગ માને વેદ, ઉપનિષદ, પુરાણોંકા વ્યાખ્યાન. મૈં સમઝતા હૂઁ કિ સબ સે પહલે વ્યવહાર શુદ્ધ હોના ચાહિયે. વ્યવહાર શુદ્ધિ સબ સે બડી ચીજ હૈં. વ્યવહાર શુદ્ધિ નહીં હોતી ઉનકે અંતઃકરણ કી શુદ્ધિ કભી નહીં હો સકતી. ઔર અંતઃકરણ કી શુદ્ધિ યાની સત્વ કી શુદ્ધિ સે સબ કુછ હોતા હૈં.

સત્સંગ યાની સત્યકા સંગ. સત્સંગ બાતોંકા વિષય નહીં, પર કરનેકા– આચરણકા વિષય હૈં. સત્કા સંગ સ્વતઃ હી હોને લગતા હૈં. યહ અભી જો હૈં વહ સત્સંગ નહીં હૈં, યહ તો લતસંગ હૈં. લત યાની આદત. ચલો ભાઇ ! સિનેમા મેં નહીં ગયે, ઘૂમને નહીં ગયે ઔર યહાઁ ચલે આયે. વર્ના હમારે મેં કોઇ પરિવર્તન ન હો ઐસા કભી હો નહીં સકતા હૈં. સત્સંગ સે મોહ ન જાય તો ક્યા સત્સંગ !!

દેખો ! શાસ્ત્ર પ્રમાણ હૈં, સાક્ષી હૈં; સર્વાંગ સુંદર હોતે હૈં. વ્યાખ્યાન સર્વાંગસુંદર હોતે હૈં. પર દેખો– લુહાર ઐસી બઢિયા તલવાર બનાતા હૈં, પર ચલાના નહીં જાનતા હૈં. ચલાના શુરવીર હી જાનતા હૈં. ઐસે હી હમ સુનાતે હૈં. આચરણ મેં લાના તુમ્હારા કામ હૈં. આચરણ મેં ઉતારના ચાહિયે.

એક મહાત્મા કે પાસ એક બાઇ અપને લડકેકો લેકર આઇ ઔર કહા :– આપ બડે મહાત્મા હૈં. મેરા યહ લડકા ગુડ જ્યાદા ખાતા હૈં. આપ ઈસે ઉપદેશ દીજિયે. સાધુને જવાબ દિયા કિ આઠ રોજ કે બાદ આના. દૂસરી બાર આને પર આઠ રોજકી અવધિ બઢા દી. ફિર બાઈ આયી તબ મહાત્માને લડકે કો ગુડ કે ગેરફાયદે દિખાયે. લડકા કો જંચ ગયા ઔર ઉસને ગુડ નહીં ખાને કી પ્રતિજ્ઞા કી.

બાઈ કો આશ્ચર્ય હુઆ. પૂછા કિ મહારાજ ! આપને ૧૫ દિન કે બાદ ક્યોં ઉપદેશ દિયા ? મહાત્માને કહા :– મૈં ખુદ હી બહુત ગુડ ખાતા થા. ૧૫ રોજમેં છુટ ગયા. – ફિર ઉપદેશ દિયા તો લડકે કો બરાબર જંચ ગયા !

નિષ્કર્ષ કિ કેવલ ઉપદેશ માત્ર ન દો. પહલે ખુદ ઈસકા આચરણ કરો– બાદમેં દૂસરોં કો સમઝાનેકા પ્રયત્ન કરેં તો અવશ્ય સફલતા મિલેગી. અપને દોષોં કા ત્યાગ પ્રથમ કરો.

શ્રોતા કે પ્રકાર

વૃષભ, મિટ્ટી, પોપટ (તોતા)– ઐસે હી બારહ પ્રકાર કે શ્રોતા શાસ્ત્રો મેં બતાયે હૈં.

વૃષભ ઉસે કહતે હૈં જો કથા સુનકર ઐસા મત્થા કર દેં કિ હમ મહાજ્ઞાની હો ગયે. પોપટ શ્રોતા– કથા સુનકર બાહર ચિલ્લાતા રહતા હૈં. મિટ્ટી મેં પાની ડાલને સે કિતની મુલાયમ હો જાતી હે ! મિટ્ટીશ્રોતા સત્સંગકા અસર રહે તબ તક મુલાયમ રહતી હૈં, ઔર ઘર–સંસાર કી હવા લગતે હી ઔર ભી કઠોર હો જાતે હૈં– સુખી મિટ્ટી કી તરહ.

યહ તો હુઈ શાસ્ત્રીય શ્રોતાઓં કી બાત. મેરે શ્રોતા ચાર પ્રકાર કે હૈં. (૧) શ્રોતા (૨) સોતા (૩) સરોતા (૪) સિલોટા

(૧) શ્રોતા– યાની તીવ્ર જિજ્ઞાસુ. શાસ્ત્ર સુનકર ઉસે સાંગોપાંગ જીવન મેં ઉતારનેકા પ્રયત્ન કરે વહ.

(૨) સોતા– વહ જો કથા મેં અવશ્ય જાયઁ પર વહાઁ જાકર સોતા રહે.

(૩) સરોતા– યાની સુડી. બાતોંકા જમા ખર્ચ કરતા રહે ઔર સુડી કી સોપારી કી તરહ સત્સંગ મેં ભી બાતે કરતે રહેં.

(૪) સિલોટા– યાની પત્થર. કિતની હી કથા સુને, પર કોઈ અસર નહીં. પત્થર પર ચાહે કિતના ભી પાની ડાલો, વહ ભીતરસે સૂખા કા સૂખા હી રહતા હે....(સુનકર સબ હઁસે)

આજકલ સત્સંગ એક પ્રકાર કા મનોરંજન હો ગયા હૈં. વર્ના સત્સંગ સે મોહ ન જાય ઐસા કભી નહીં હો સકતા.

બ્રહ્મજિજ્ઞાસા

એક બાબાજીને વેદાન્તશાસ્ત્ર પઢે. ઉન કે પાસ આકર એક જિજ્ઞાસુને

કહા કિ, આપ મુઝે શારીરિક સૂત્ર પઢાઓ. શાસ્ત્રોં કે અધ્યયન કો તીવ્ર જિજ્ઞાસા ચાહિયે. દૂસરે રોજ એક જિજ્ઞાસુ આયા ઔર સમિધા રખકર પ્રણિપાત કિયા. બાબાજીને મંગલાચરણ કર કે પઢાના પ્રારંભ કિયા– "અથાડતો બ્રહ્મજિજ્ઞાસા."

જિજ્ઞાસુને પ્રશ્ન કિયા કિ બ્રહ્મજિજ્ઞાસા કિસ કે પીછે ? ઉસ કે પહલે ક્યા ? બાબાજીને જવાબ દિયા કિ– "સાધનચતુષ્ટય પશ્ચાત્ બ્રહ્મજિજ્ઞાસા" સાધન ચતુષ્ટય મેં પહલે વૈરાગ્ય. વૈરાગ્ય યાની સ્વર્ગ સે લેકર મૃત્યુલોક તક કે ભોગોં મેં અરુચિ. સુનતે હી જિજ્ઞાસુને અપના કમંડલ ઉઠાયા ઔર ચલ દિયા. બાબાજી ઉસે ઢૂંઢને લગે. એક દિન વહ મિલ ગયા– તબ પૂછા કિ તુમ ફિર પઢ ને ક્યોં નહીં આયે ? જિજ્ઞાસુને જવાબ દિયા– "મહારાજ ! સ્વર્ગ સે લેકર મૃત્યુલોક તક કે ભોગો મેં સે વૈરાગ્ય પાનેકા પ્રયત્ન કર રહા હૂઁ. ઈતના હો જાયઁ તો બાદ મેં આગે પઢને આઉઁગા.

શાસ્ત્રોં કો હમ અપને અનુકૂલ બનાના ચાહતે હૈં. એક ગલ્પ સુનાઉઁ ? એક ગીતાપાઠી બ્રાહ્મણ દંપતિ થે. અતિથિ સત્કારકા ઉનકા નિયમ થા. એક બાર ઉન કે યહાઁ એક અતિથિ પહુઁચ ગયા. ઔર બોલે– "ભગવતી ભિક્ષાં દેહિ." બ્રાહ્મણીને સત્કાર કિયા. બ્રાહ્મણ બાહર ગયે હુએ થે. અતિથિને કહા– ઉનકે આને પર આઉઁગા. અતિથિ કો રાસ્તે મેં હી બ્રાહ્મણ મિલ ગયા. દોનો ગંગા સ્નાન કો ગયે. ઘર લૌટને મેં દેર હો ગઈ.

ઘર મેં બાઈ ભોજન બનાકર ગીતા પાઠ કો બૈઠી. પાઁચવા અધ્યાય પઢા– ઉસ મેં આઠવા ઔર નૌવાઁ શ્લોક થા :–

નૈવ કિંચિત્કરોમીતિ યુક્તો મન્યેત તત્ત્વવિત્ ।
પશ્યન્શ્રૃણ્વન્સ્પૃશજિંઘ્રન્નાશ્નન્ગચ્છન્સ્વયંશ્વસન્ ॥ ગીતા ૫–૮ ॥
પ્રલપન્વિસૃજન્ ગૃહણન્નનૂગચ્છન્સ્વપન્શ્વસન્ ।
ઈન્દ્રિયાણીન્દ્રિયાર્થેષુ વર્તન્ત ઈતિ ધારયન્ ॥ ગીતા ૫–૯ ॥

ભાવાર્થ :– તત્ત્વ કો જાનનેવાલા જ્ઞાની તો દેખતા હુઆ, સુનતા હુઆ, સ્પર્શ કરતા હુઆ, સૂઁઘતા હુઆ, ભોજન કરતા હુઆ, ગમન કરતા હુઆ, સોતા હુઆ, શ્વાસ લેતા હુઆ, બોલતા હુઆ, (મલ–મૂત્રકા) ત્યાગ કરતા હુઆ, ગ્રહણ કરતા હુઆ તથા આઁખો કો ખોલતા હુઆ ઔર મૂઁદતા હુઆ ભી, "સબ ઈન્દ્રિયાઁ અપને અપને અર્થોં મેં (=વ્યાપાર, ક્રિયા મેં) બરત રહી હૈં"–

ઈસ પ્રકાર સમઝકર નિઃસંદેહ ઐસા માનતે હૈં કિ મૈં કુછ ભી નહીં કરતા હૂઁ.

દેખના, સુનના, ખાના આદિ સબ ઈન્દ્રિયોંકા કામ હૈં. અપન તો અકર્તા હૈં. બાઈને મન હી મન કહાઃ– અરે ! ઈતને દિન તક ઈન શ્લોક કો મૈંને ઠીક સે પઢા હી નહીં. ગીતા મેં હી ઐસા લિખા હૈં તો અબ રોટી ખા લેને મેં હર્જ ક્યા હૈં ? પેટ મેં ભૂખ તો લગી થી. બાઈ રોટી ખાને કો બૈઠી.

ઉતને મેં અતિથિ કે સાથ બ્રાહ્મણ આ ગયા. બ્રાહ્મણને પત્નીકો રોટી ખાતે દેખા તો ઉસે બહુત હી રંજ હો ગયા. ક્યોંકિ અતિથિ ઔર પતિ કો ભોજન કરાને કે બાદ હી સ્ત્રી કો ભોજન કરના ચાહિયે. બ્રાહ્મણી બોલી :– અરે મહારાજ ! ઈતને સાલ તક ગીતા પઢતે રહે ઔર ઉસે આચરણ મેં નહીં ડાલા ?

બ્રાહ્મણીને ગીતા ઉઠાકર પાઁચવા અધ્યાય કા ૮ વાઁ ઔર નૌવાઁ શ્લોક પઢકર સુનાયા. બ્રાહ્મણ બુદ્ધિવાન થા. વહ સમઝ ગયા કિ યહ ઉસકા ઉલટા ઔર મનમાના અર્થ કર રહી હૈં. ઉસને તુરંત અંગીઠી મેં સે જલતી લકડી ઉઠાયી ઔર બ્રાહ્મણી કો જલાને લગા. બ્રાહ્મણીને કહા :– "અરે ! યહ ક્યા કરતે હો ?" તબ બ્રાહ્મણ બોલા :– "સુન, ગીતા મેં તો હી લિખા હૈ કિ :–

નૈનં છિન્દન્તિ શસ્ત્રાણિ, નૈનં દહતિ પાવકઃ ।
ન ચૈનં ક્લેદયન્ત્યાપો, ન શોષયતિ મારુતઃ ॥ ગી. ૨–૨૩ ॥

ઈસ આત્મા કો ન તો શસ્ત્ર છેદ સકતા હૈ, ન હી અગ્નિ જલા સકતી હૈ. "ફિર તુમ ક્યોં ચિલ્લા રહી હો ?" (સબકા હાસ્ય) બ્રાહ્મણી સમઝ ગઈ ઔર ક્ષમા માંગી:

જિસકા દેહાધ્યાસ નહીં છુટા હો ઉસકો, પાઁચવા અધ્યાય કે આઠવાઁ શ્લોક આચરનેકા અધિકાર નહીં હૈં.

વેદાન્તશાસ્ત્ર કી ઈસ સમય ૪૬ ટીકાયે હૈં, જિન મેં ૧૦ તો મૈંને દેખી હૈં. આચરણમેં ડાલને કે લિયે શાસ્ત્ર હૈં.

દ્વૈત–અદ્વૈત કે વિષય મેં ચર્ચા હુઈ– અમુભાઈ, દોશીભાઈ ઔર ચંપકભાઈ કે સાથ.

શ્રી દોશીભાઈને પ્રશ્ન કિયા :– પુનર્જન્મ હોતા હૈં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ક્યોં નહીં ? બરાબર હોતા હૈં ? ગીતાજી મેં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને ભી કહા હૈ કિ "શુચિતાં શ્રીમતાં ગેહે યોગભ્રષ્ટોઽભિજાયતે" ॥ જન્મ અવશ્ય હોતા હૈ. તીન પ્રકાર કે જન્મ હોતે હૈં.

(૧) સદ્યજન્મ– પુણ્યશાલી જીવ કો મિલતા હૈ (૨) કાલાન્તર મેં ઔર (૩) દેહાન્તર મેં ભી જન્મ હોતા હૈ. ઐસે પ્રાણી આપને દેખેં હોંગે કિ ઈધર જન્મ હુઆ ઔર ઉધર મરે. ફિર જન્મ હુઆ, ફિર મરે. ફિર માઁ કે ગર્ભમેં ગયે. ગર્ભ મેં હી પડા રહે. યહ (જન્મ–મૃત્યુ) કર્મ કે અનુસાર હૈ.

યે દોનોં– ચંપકભાઈ ઔર અમુભાઈ અદ્વૈતવાદી હૈં ઈસલિયે મૈં અદ્વૈત પર બોલા. પરન્તુ દ્વૈત હી હોના ચાહિયે, મૈં ઔર ઈશ્વર નહીં તો ભક્તિ કિસકી કરેં ?

દ્વૈતાદ્વૈત વિશિષ્ટ કી, ખાલી માથાકૂટ ।
'બના' સાર સાધન કરો, રમે રામ ચહૂઁ ખૂટ ॥

દેખો ! મૈં પટ્ટાવાલા નહીં હૂઁ કિ ૨૦ હજારકા પટ્ટા બાંધ દો ઔર ખીંચો કિ બાપૂ ઈધર, બાપૂ ઉધર ! ઐસા મૈં નહીં હૂઁ. મુઝે કિસી કે પૈસે નહીં ચાહિયે. પૈસે સે મુઝે કુછ નહીં હૈં. મુઝ સે પ્રેમ સે કુછ ભી કરવા લો. અગર તુમ કહો કિ ઘૂઁસ સે યા ડર સે કુછ કરવા લો– તો મેરે બાપ કી ભી દમ નહીં હૈં ઐસા કરવાને કી.

અખબારોં કી આઁખો મેં– બાબાજી કી અજીબ છાવની !

(જન્મભૂમિ. ૨૮–૩–૬૭, ૨૫–૪–૬૭, મુંબઈ સમાચાર. ૪–૪–૬૭, ૧૪–૫–૬૭, વિશ્વમિત્ર. ૨૪–૪–૬૭, ફૂલછાબ. ૧૩–૪–૬૭, સમરાંગ, જયહિન્દ, ૨૩–૪–૬૭, પ્રભાત, ૨૬–૬–૬૭, રાંચી એક્સપ્રેસ, ૨–૭–૬૭ મેં સે સંકલિત)

અકાલગ્રસ્ત બિહારકા– પલામૂ જિલ્લા કે રંકા ગ્રામ મેં સંત શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ કી ઓર સે "માનવ રાહત મંડલ" કે દ્વારા મુફત ભોજનાલય શુરુ કિયા હૈ– જહાઁ પર રોજાના ૫૦૦૦ માનવ કો ભોજન દિયા જાતા હૈં. ઉપરાંત ટ્રકોં દ્વારા દૂર–દૂર રહનેવાલે કો ભી તૈયાર ભોજન પહુઁચાયા જાતા હૈં. મહારાજશ્રી ઈસ સમય બિહાર મેં હૈં, ઉન્હોંને કહા હૈં કિ– બિહારકે અકાલ પીડિતોં કો બચાના હી માનવ ધર્મ હૈં (જન્મભૂમિ. ૨૮–૩–૬૭).

બિહાર રાહતમંડલ કી ઓર સે કાર્યાન્વિત મુફત ભોજનાલય મેં પ્રતિદિન રંકા મેં ૮૦૦૦ માનવ કો તૈયાર પૂર્ણ ભોજન દિયા જાતા હૈં. ઉપરાંત રંકા સે ૧૪ મીલ દૂરી કે ગાઁવો મેં નિત્ય ૭૦૦૦ વ્યક્તિ કો તૈયાર ભોજન ટ્રકોં કે દ્વારા પહુઁચાયા જાતા હૈં. કુછ હી દિનો મેં મોબાઈલ (ફિરતે) રસોડે ભી શુરુ કિયે જાયેંગે. (સૌરાષ્ટ્ર કે) વીરપુરવાલે જલારામબાપા કે ગાદી વારીસદાર શ્રી

ગિરધરરામબાપાને ઈસ કાર્ય મેં સેવા દેના પ્રારંભ કર દિયા હે, ઔર ઉનકે પુત્ર શ્રીબટુકભાઈ ઔર પુત્રવધૂ શ્રીમતિ સુશીલાબહન સેવાર્થ રંકા પહુઁચ ગયે હૈં. (મુંબઈ સમાચાર– ૪–૪–૬૭)

બિના દેખે દિન–રાત સેવા કી લગન ।
રોટી કે સાથ રોજીકા આયોજન ।
બિહાર મેં માનવતા કી અનૂઠી મહકાન ।

શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ સંચાલિત બિહાર રાહત મંડલને પૂ. મહારાજશ્રી કી આજ્ઞા સે લોગોં કો રોટી કે સાથ સાથ રોજી ભી મિલતી રહે ઐસી યોજના બનાઈ હૈં. ઈસ હેતુ સે યહાઁ પર મોટર–ટ્રક ડ્રાઈવીંગ, વાયરમેન ઔર મિકેનીક કે તાલીમકે વર્ગ શુરુ હોંગે.

જહાઁ ભીષણ અકાલ હૈં ઐસા જિલ્લા પલામૂ કે રંકા ગાઁવ મેં દિ.૧૮–૩–૬૭ સે જો મુફત ભોજન રસોડાકા પ્રારંભ હો ગયા હૈં– વહાઁ પર પ્રતિદિન કરીબ ૨૦–૨૫ હજાર લોગોં કો ભરપેટ ભોજન દિયા જાતા હૈં. જંગલ કે અંદરુની લોગોં કે લિયે મોબાઈલ કેમ્પ શુરુ કિયા ગયા હે– જિસ મેં ૬ મિલ બરવાડી, ૮ મીલ પર શિક્ષિકા ઔર ભંડારિયા તથા ૧૬ મીલ ચીનિયા કે પાસ વ્યવસ્થા કી ગઈ હૈં. ભોજન કે લિયે આનેવાલી વ્યક્તિ કો ભોજન મેં કોઈ નિયંત્રણ નહીં હૈં.

રાહતકાર્ય ઔર સુચારુ વ્યવસ્થા દેખકર બિહાર સરકાર કે અધિકારી લોગ આશ્ચર્યમેં પડ જાતે હૈં. અધિકારીયોંને તથા શ્રીજયપ્રકાશજીને યે દેખતે શ્રીરણછોડદાસજી મહારાજજી કો બિહાર કી પ્રજા કો ભૂખમરી સે બચાને કે લિયે અધિક સેન્ટર ખોલને કી પ્રાર્થના કી હૈં.

રાજકોટ, મુંબઈ, કલકત્તા, મધ્યપ્રદેશ, ઉત્તર પ્રદેશ આદિ સ્થાન સે મહારાજશ્રી કે ૩૦૦ કુશલ ઔર સેવા કી તમન્નાવાલે સ્વયંસેવક ઈસ મહાયજ્ઞ મેં સતત કાર્યરત હૈં, ઉન મેં બહને ભી હૈં. શ્રીજયપ્રકાશજીને ઈસ સેવા કી ભૂરી–ભૂરી સરાહના કી હૈં. (ફૂલછાબ, ૧૩–૪–૬૭)

એક જમાના થા– જગડુશાહને ઔર ભામાશાહને પ્રજા કે લિયે અપના ભંડાર ખુલા કર દિયા થા. યે સિર્ફ ઈતિહાસ નહીં હૈં. જહાઁ પર ભી દિલ, દયા, કરુણાદ્રષ્ટિ હોતી હૈં, તો આજ ભી હમારે મેં સે જગડુશાહ ઔર ભામાશાહ મિલ જાતે હૈં.

આજ બિહાર મેં ભારી અકાલ સે ઉત્પન્ન વિષમ પરિસ્થિતિ કો પાર કરને કે લિયે સંત શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ, શ્રી જયપ્રકાશ નારાયણ, શ્રીરવિશંકર મહારાજ (ગુજરાત કે) હો સકે ઈતના રાહતકાર્ય કર રહે હૈં. યહ એક ગૌરવ કી બાત હૈં કિ ઈસ કાર્ય કે અધિકાંશ બોજ દેશ–વિદેશ મેં રહતે ગુજરાત કે લોગ હી ઉઠા રહે હૈં.

ઐસે તો ૬ વિદેશી તથા ૧૪ ભારતીય સંસ્થાયે કાર્યરત હે, પરન્તુ વિશેષ સરાહનીય કાર્ય શ્રીરણછોડદાસજી મહારાજ સંચાલિત– "બિહાર રાહત મંડલ"કા હૈં, જિસકા મુખ્ય સેંટર પલામૂ જિલ્લા કે રંકા નામક સ્થાન પર હે– જો એક સુઆયોજિત લશ્કરી છાવની જૈસા લગ રહા હૈં.

જીવન સંધ્યા પર આ પહુઁચે હે ઐસા રંકા કે રાજા શ્રી બહાદુરશાહજીને અપના મહલ, બગીચા, વિશાલ પ્રાંગણ– મૈદાન પૂ. મહારાજશ્રી કી સેવા મેં દે દિયા હૈં– જહાઁ પર યહ છાવની લગી હૈં. કેમ્પ કે મધ્ય ભાગ મેં "પૂછતાછ" ઓફિસ હૈં. જહાઁ સે બાર બાર માઈક દ્વારા સૂચનાયેં દી જાતી હૈં. દૂસરી ઓર સદાવ્રત પર આનેવાલે હજારોં નિરાશ્રિતોં કો બૈઠને કે લિયે બડે બડે શેડ બનાયે ગયે હૈં. નજદિક મેં રાજા સાહબને બનવાયા એક વિશાલ દેવમંદિર હે જહાઁ પર નિત્ય પૂજા–સ્વાધ્યાય, આરતી– અધ્યયન હોતે રહતે હૈં. સુબહ પાઁચ બજે સે માઈક પર સે પ્રભુ પ્રાર્થના ધ્વનિત હોતી હે. રાજા બહાદુરજી કી આયુ ૮૪ સાલ કી હે ઔર દિનકા મહદ્ અંશ ઉનકા ભગવાન કી પૂજા ઔર અધ્યયન મેં બિતતા હે.

ઈસ મૈદાન મેં હી વિશાલ ચૂલ્હા બનાયા ગયા હે– જિસ કો દેખે બિના કલ્પના ભી નહીં કી જા સકતી. એક હી સાથ પાઁચ બોરે ચાવલ ઉબાલા જાય, ઐસે ૫–૬ બડે બડે બર્તન રહ પાવે ઐસી લંબે ચૂલ્લહે બનાયે ગયે હૈં, જિસ મેં વૃક્ષકે બડે–બડે થડ રાત–દિન જલતે દિખાઈ દેતે હે. ઐસી તીન લાઈન કે ઉપર ૨૦–૨૫ હજાર માનવ કે લિયે રસોઈ હોતી રહતી હૈં. તૈયાર ચાવલ યા દલિયાકા તપેલા ચૂલ્હાપર સે ઉતારને કે લિયે ૮–૧૦ આદમી કી જરુર પડતી હૈં. લેકિન અબ શેઠ અરવિંદભાઈ કૈ પ્રયાસ સે ઈસ કે લિયે કેન આ ગઈ હૈં. દૂસરી તરફ ચને, જવ ઔર મક્કી ભૂઁજે જા રહે હૈં.

મહારાજશ્રી ખુદ ભી ભારી પરિશ્રમ ઉઠાતે હૈં. રસોઈ ઘર મેં બનતે ભોજન પર પૂરા ધ્યાન રખતે હૈં– દેખતે ભી હૈં કિ તૈયાર ભોજન કે ટ્રકેં દૂસરે સેન્ટર પર ઠીક સમય પર જાતે હે યા નહીં. ભોજન મેં ગેહૂઁ– ચનેકા યા મકઈકા

દલિયા બનતે હૈં– જિસ મેં આલૂ ઔર પ્યાજ મિલાયા જાતા હૈં. સપ્તાહ મેં દો બાર સત્તૂકા ભોજન (જો યહાઁ કે લોગોંકા પ્રિય ભોજન હૈં) ઔર ચાવલ–દાલ દિયે જાતે હૈં.

તૈયાર રસોઈ બડે–બડે પીપોં મેં ટ્રકોં દ્વારા દિન ૧૧–૧૨ બજે સભી સેન્ટર પર પહુઁચ જાતી હૈં. શામ તક સબ વાપિસ આ જાતે હૈં; યદિ કોઈ નહીં આયા તો ઉસે ઢૂઁઢને કો દૂસરા વાહન ભેજા જાતા હૈ.

રોજાના રસોઈ ઔર પ્યાઉ કે લિયે ૮૦૦૦ ગેલન પાની ૧૫ મીલ દૂર કન્હાર નદી મેં સે ટેન્કરો દ્વારા લાયા જાતા હૈં. બર્માશેલ કંપની કે ટેન્કર સેવા મેં હૈં. ગેહૂઁ, ચને, મક્કી ચાવલ, આલુ આદિ રખને કો દસ ભંડાર હૈં. આધુનિક યુગ સે જો બીસ–બીસ સાલ પિછે રહ ગયે હૈં– ઐસે યહ ગાઁવ મેં બિજલી કી સુવિધા નહીં હોને સે મહારાજશ્રીને છાવની મેં એક જનરેટર લગવાયા હૈં; ઔર અનાજ પીસને કી ઘંટી ભી અપની હૈ, જૈસે અપને ઘર મેં હોતા હૈ, ઐસે હી અનાજ આદિ કી પૂરી સફાઈ કરને કે બાદ હી પિસા જાતા હૈ– કઈ બહનેં ઈસ કાર્ય મેં ઝૂટી લગી રહતી હૈં.

૨૦ બોરે આલૂ, ૭૫ બોરે અનાજ વ ૮–૧૦ બોરે પ્યાજકા પ્રતિદિન ઉપયોગ હોતે હૈં. ઉબાલે આલૂ રખને કો સિમેન્ટ સે બના એક બડા કુણ્ડ બનાયા હૈં. પ્રતિ મિનટ ૩૦ રોટી તૈયાર કર સકે ઐસે મશીન ભી લગાયે ગયે.

યહાઁ રંકા મેં મહારાજશ્રી કે સાનિધ્ય મેં રાય ઔર રંકકી સુભગ બિરાદરીકા દર્શન હોતા હૈ. આપશ્રી કે આજ્ઞાંકિત ઐસે ૨૫૦ સે ૩૦૦ 'સ્વયંસેવકોં' કી સેના તૈયાર હૈં, જિસ મેં કઈ ઐસી સુખી વ્યક્તિ ભી હૈ– જિન્હોંને જિંદગી મેં કભી ધૂપ–શીત સહન નહીં કિયા હૈ, સુખશૈયા મેં હી નીંદ લી હૈ, જિસ કે ઘરો મેં ડઝનસે નૌકર કામ કરનેવાલે હૈં. પરિવારકા સુખ, અપના ધંધા–કારોબાર છોડકર મહારાજશ્રી કે સાથ તીર્થયાત્રી બનકર સેવામેં પ્રસ્તુત હૈં. ઈસ ફોજ મેં પરિવારોં કી બહન– બહુ બેટીયાઁ ભી હૈં.

કિસી સ્વયંસેવક કો ઐસા નહીં લગતા કિ બિહાર પરાયા હૈ. ઉન કે મન તો કોઈ ભી દુ:ખી માનવ પરાયા નહીં હૈં. ઉન કે મન મેં બિહાર તીર્થભૂમિ હૈ, ઔર યહાઁ પીડિતોં કી સેવા હી તીર્થયાત્રા હૈં. ઈસલિયે તો જીવન મેં યદા–કદા ચોરી–ઠગાઈકા કાર્ય ભી કિયા હો ઐસી વ્યક્તિ ભી પાપનાશ કી ઈચ્છા સે ઈસ સેવારુપ તીર્થયાત્રા મેં આયે હૈં.

જહાઁ પર નહાને કે લિયે સિર્ફ ચાર લોટા પાની મિલતા હૈં, શરીર કી ત્વચા જલ જાયઁ ઈતને ધૂપ મેં ઔર શરીર મેં દર્દ હોને લગ જાયઁ તબ તક પરિશ્રમ કરના હૈં. યે સબ અપની સ્વેચ્છા સે, અપને પૈસેકા હી ખર્ચ કરકે ઔર કિસીભી પ્રકાર કે બદલે કી આશા રખે બિના સેવા કરતે હૈં. યે સબ તો સંત–ગુરુદેવ કે પ્રતિ બિના આસક્તિ, બિના માનવતાકા ઋણાનુબંધ ઔર જીવનસાર્થકતા કી તમન્ના કે બિના શક્ય હી નહીં હૈં !!

મહારાજશ્રી કી આજ્ઞા સે સેવાર્થ માત્ર ગૃહસ્થી હી નહીં, પરંતુ ચિત્રકૂટ સે ૧૪ વિરક્ત સાધુ ભી આયે હૈં. એક સાધુ સામાન્યજન સે ચાર ગુના તાકતવાન હૈ– જો રસોઈકાર્ય કી સેવા મેં લગે રહતે હૈં.

રાજકોટ, અમદાવાદ, મુંબઈ, ઈન્દૌર, કલકત્તા મેં એરકન્ડિશન કમરા મેં સે બાહર નહીં નિકલનેવાલે ધન–સંપન્ન વ્યક્તિ ભી નઁગે પાઁવ, પસીનાસે તરબતર અકાલ પીડિતોં કો મહમાન સમઝકર ખાના પરોંસતે દેખે જાતે હૈં તબ દિલ જરુર પિઘલ જાતા હૈં. જિમાનેકા કાર્ય સુબહ સે ૨ાા–૩ બજે તક ચલતા હૈં. બડી લંબી–લંબી ૨૦–૩૦ પંગત લગતી હૈં. પ્રતિદિન ૨૦–૨૫ હજાર લોગોંકા ભોજન દિયા જાતા હૈં. ઈસ પ્રકારકા જો સદાવ્રત ચલાયા જા રહા હૈ– વહ સંભવતઃ સંસાર મેં સબ સે બડા સદાવ્રત હૈં. ઈસ રસોડે મેં સબ કોઈ ભોજન કે લિયે બૈઠ સકતે હૈં, કિસી કો ભી પંગત સે ઉઠાયા નહીં જાતા.

“હોમગાર્ડવાલે કિસી વ્યક્તિ કો ભોજન કે લિયે મના કરે તો ભી ઐસી વ્યક્તિ કો બિઠા દેના. ૧૦–૧૨ બોરા અનાજ જ્યાદા ઉપયોગ મેં લેના પડેગા, ઈતના હી ન ! ઈસ મેં ક્યા ? કિસી કો પરેશાન નહીં કરના” મહારાજશ્રી કી ઐસી સુચના હૈં. ભોજન કે લિયે રોજ કિસી ન કિસી નયી વસ્તુ બનતી હૈં.

અખબાર જયહિન્દ (૨૩–૩–૬૭) કે રીપોર્ટરને લિખા હૈં કિ મેરે ઉતારે કી બગલ મેં અનાજ કે ગોડાઉન કે પાસ જો દાને બિખરે હૈં ધૂલ મેં– ઉન કો ઈકટ્ઠા કરને કે લિયે છોટે બચ્ચે ઔર ઔરતે એકત્રિત હો જાતે હૈં.

‘સ્વયંસેવકોં’ કી ભોજન સમાપ્તિ મેં સે હમે કુછ મિલેંગે– ઐસી આશા રખે બચ્ચે દૂર બૈઠે રહતે હૈં, ઔર કુત્તે કે પાસ સે થાલી છુડા કે જબ ખાને લગતે હૈં– ચાટને લગતે હૈં, તબ મન મેં ગહરી ચોટ લગતી હૈં કિ હે ભગવાન ! કર્મ કી ગતિ વિચિત્ર હૈં. આપ કી યહ ભૂમિ પર કહીં પર ધન–ધાન્ય કે ઢેર લગતે હૈં– તો કિસી ઔર ભાગ મેં તેરે હી બાલક તલસતે હૈં, અનાજકે દાને કે લિયે !

બેહાલ લોગોં કો, યહાઁ પર ભોજન કે ઉપરાંત કપડે ભી દિયે જાતે હૈ. કપડા પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે અબાલ–વૃદ્ધકા ઝુંડ કે ઝુંડ જમ જાતે હૈં. સ્થલ પર હી કપડે પહિનાયે જાતે હૈં– તાકિ નયા કપડા વે બેચ ન સકે.

બીમાર વ્યક્તિયોં કે રોગકા ઉપચાર ઔર શુશ્રુષા ભી હોતી હૈં. ૨૮ માર્ચ સે નેત્રયજ્ઞકા ભી પ્રારંભ હો ગયા હૈં. ઈસ કે લિયે વોર્ડ, ઓપરેશન થીએટર આદિ કી ખાસ અલગ વ્યવસ્થા કી ગઈ હૈ, નેત્રપીડિત મરીજોં કે ઓપરેશન, સારવાર, ભોજન, ચશ્મા, વસ્ત્ર આદિ કી સુવિધા નિઃશુલ્ક હોતી હૈં. ડો. છબીલદાસ જોબનપુત્રા, ડો. મુકુંદભાઈ જોષી ડો. જોગલેકર, ડો. વેલનકર, ડો. ઝવેરી, ડો. મજમુદાર આદિ સેવા પ્રદાન કર રહે હૈં.

બેરોજગાર યુવકોં કે લિયે છાવની મેં હી શ્રી જલારામ ડ્રાયવીંગ, ઈલેક્ટ્રીક ઔર દૂસરે મિકેનીકલ કામ સીખાયે જાતે હૈં.

વીરપુર (ગુજરાત)વાલે શ્રીબટુકભાઈ ઔર ઉન કી ધર્મપત્નિ સુશીલાબહન કો રસોડે કી જિમ્મેવારી સૌંપ દી ગઈ હૈં. ઈસી તરહ સબ સ્વયંસેવક કો ભંડાર કી, ખરીદાઈ કી, નયા કેમ્પ બનાને કી, ટ્રાન્સપોર્ટ કી, પરોંસને કી આદિ ભિન્ન ભિન્ન જિમ્મેવારી સૌંપ દી હૈ, ઔર સબ અપની અપની ફર્જમેં લગન સે તત્પર રહતે દિખાઈ પડતે હૈં.

મંડલ સ્વયં સબ ખર્ચ કરતા હૈં. ખર્ચ કી તો બાત હી ક્યા ? પ્રતિમાસ ડીઝલ પેટ્રોલકા ખર્ચ હી દસ હજારસે અધિક રુપયે લગ જાતે હૈ. બર્માશેલ એન્ડ કું. વાલેને ઈસ કેમ્પ મેં હી ડીઝલ–પેટ્રોલ કે ટૈંક બનાનેકા નિર્ણય લિયા હૈ. દૈનિક વ્યય ૨૦ હજાર રુપયે હૈં. ૮ માસ તક યે કાર્ય ચલેગા. કુલ મિલાકર યોજના તક એક કરોડ રુપયેકા વ્યય હોનેકા અંદાજા હૈં. પરંતુ મહારાજશ્રીકા સંકલ્પ અટૂટ હૈં. કભી ઐસી કોઈ બાત ચલતી તો શ્રી ગુરુદેવ કહતે– "અરે ! છોડો યે બાત. માઁગના ક્યા ? ભેજનેવાલે ભેજેંગે....ઔર દેનેવાલે દેંગે....અપનેકો માઁગના ક્યા !! રામજી કી મરજી હોગી તબ તક ચલેગા; ઉસકા કામ હૈ– અપન તો નિમિત્ત હૈ બાબા !! દેનેવાલે અવશ્ય દેંગે બાબા !! અપને કો માઁગના ક્યા !! ઈસ કાર્ય કે સંચાલક ગુજરાતી લોગ હૈ યહ બડે આનંદ ઔર ગૌરવ કી બાત હૈં."

સેંકડો મીલ કી યાત્રા કરકે અસુવિધાકા વિચાર કિયે બિના સેવા કરનેકા બલ શ્રીગુરુ સન્નિધિ સે અસુવિધાકા વિચાર કિયે બિના સેવા કરનેકા બલ શ્રીગુરુ સન્નિધિ સે પ્રાપ્ત હો જાતા હૈં. ઐસે સંતો કે આચરણ સે હી સેવા ઔર

દાનકે લિયે લોગોં કો પ્રેરણા મિલતી હૈં. સેવા ઔર દાન એક સાથ હો તો યે હાથ–પાઁવ જૈસે ઉપયોગી બન જાતે હૈં. ઈસ તરહ દુર્ભિક્ષતા સે પીડિત બિહાર કી જનતા કે બીચ માનવતા કી પુનિત ગંગા મેં સ્નાન કરતે કરતે અસંખ્ય વ્યક્તિ તીર્થયાત્રાકા પુન્ય હાઁસિલ કર રહે હૈં.

મહારાજશ્રી કે અનુયાયીઓં કે અનુસાર ઉન્હોંને ૧૫૦ **વર્ષ પૂર્વ ભી** બિહાર કે દુર્ભિક્ષ કે સમય રાહતકાર્ય કિયા થા. ઉન્હોંને ઔર બતાયા કિ ફિર શ્રી ગુરુદેવને ઐસે રાહતકાર્ય કી શુરુઆત પિછલે સાલ કી થી. ઉદેશ્ય યહ થા કિ ઈસાઈ મિશનરીઓં કી ધર્માન્તર પ્રવૃત્તિ કે જવાબ મેં ઉડીસા મેં રાઉરકેલા કે નિકટવર્તી વિપત્તિગ્રસ્ત ક્ષેત્રો મેં લોગોં કો ભોજન, વસ્ત્ર આદિ દિયા જાય. ઈન સબ કે મૂલ મેં સન્ ૧૯૫૦ સે દેહાતો મેં નેત્રરોગોં કે ઈલાજ–સારવાર કે વાસ્તે શુરુ કિયા ગયા નેત્રયજ્ઞ હૈં.

રાજા બહાદુરજીકા કહના હૈ કિ યે સારા કાર્ય વ્યવહાર શ્રીગુરુ મહારાજ હી ચલાતે હૈં. ઈસલિયે તો ઈતના ખર્ચ હોતા હૈ; બાકી સરકાર યદિ કાર્યક્રમ ચલાતી તો....!

વૈશ્વવજન તો તેને રે કહિયે, જે પીર પરાઈ જાને રે.....
પર દુઃખે ઉપકાર કરે તો યે, મન અભિમાન ન આને રે...

ગુજરાત કે ભક્ત કવિ શ્રીનરસિંહ મહેતા કી યહ ઉક્તિકા મહાત્મા ગાઁધીને સાક્ષાત્કાર કિયા થા, ઐસા હી સાક્ષાત્કાર ઈસ સેવાયજ્ઞ મેં પૂ. સંત શ્રીરણછોડદાસજી મહારાજ સબ કો કરા રહે હૈં.

બિહાર કે (રંકા મેં) આમ આદમી કહતે હૈં :– "ભાઈ સાહબ ! હમારે યહ પ્રદેશકે મનુષ્ય કી બાત હી છોડ દો ! ચોર, બડે ચોર ! રિલીફ કાર્ય મેં કમ સે કમ આધા ભાગ ખા જાતે હૈં. ....ક્યા હાલ હૈ હમારા બિહારકા !! બડે હરામી !"

"ભાઈ સાહબ દેખો ! શ્રીગુરુમહારાજને અચ્છા કિયા.... ગરીબોં કો ખિલાતે હો, વો અચ્છા કિયા. આપ સબ સેવા કરને આતે હો,.....લેકિન ઈધરકા આદમી સિર્ફ ખાના ખાતે હૈં, કામ કરના ઈધરવાલે કો અચ્છા નહીં લગતા હૈં."

લગતા હૈ કિ ઐસા આક્રોશ યહીં પર તો ક્યા, પરંતુ સમગ્ર દેશ મેં હોતા હોગા. ઈસ પ્રકાર...વર્તમાન સમય મેં ઘૂઁસ, રિશ્વત, કાલેબાજાર, ભ્રષ્ટાચાર, મહઁગાઈ, અછત, ઉદ્વેગ, બેકારી, ભૂખોમરના ઈત્યાદિ સે સારા વાતાવરણ

કલુષિત–ધુઁધલા બન જાને સે બહુધા લોગોં કે મન સંતપ્ત બન ગયા હે. ઐસી આઁધી મેં સે માર્ગ નિકલેગા યા નહીં ? ઐસે વિચાર સે બડે વિચારવાન ભી દ્વિધા મેં પડે હૈં. ઐસે સમય મેં ભી કહીં કહીં માનવતાકા દીપક જલ રહા હૈં.

બિહાર કે અકાલ પીડિતોં કો– ભૂખે માનવોં કો ભોજન દેને મેં હમેં નિમિત્ત બનનેકા હમારા ધર્મ હૈં. ઔર તો, રામ હી સબ કે રક્ષક હૈં. હમ કો તો સિર્ફ નિમિત્ત ભર બનનેકા હૈં. સ્વેચ્છા સે દિયા દાન ઉત્તમ દાન હૈં.

૩–૭–૬૭. સુબહ મેં એક પરિચિત મહાત્મા આયે. શ્રી ગુરુદેવને કુશલ પૂછતે પૂછા– કહિયે મહાત્મા ! સ્વાસ્થ્ય કૈસા રહતા હૈં ?

મહંતજી :– અબ સહારા બગૈર નહીં ચલ સકતા હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ (સહાસ્ય) :– મૈં અપને પુત્ર કો રો રહા થા, પર આપકા તો પતિ હી ખો ગયા હૈં ! મૈં તો અપને શરીરકે બારે મેં હી સોચ રહા થા કિ મુઝે રાતભર નીંદ નહીં આતી ઔર બેચૈની રહતી હૈં, તો આપ તો સહારા બગૈર ચલ હી નહીં સકતે હૈં. (મહંતજી હઁસને લગે)

શ્રી ગુરુદેવને મહંતજી કે સાથ હી ભોજન પાયા. રાત કો મહંતજીને બિદા લી. બાદ મેં પૂ.શ્રીને બતાયા કિ મહંતજી અબ ઔર સમય નહીં રહેંગે, સાધન મેં ખૂબ આગે નિકલ ગયે હૈં. (બાદ મેં મહંતજી નહીં રહે......)

મક્કા મેં કાબા – શિવલિંગ હી હૈં

ભગવાન કો ૧૪ સાલકા વનવાસ થા. અપને કો ૭ માહકા હે. યહ ભી તો વન હૈં. દેખો ન ! જંગલ હી જંગલ હૈં....

નેપાલ, ભૂતાન, તિબ્બત, અનામ, કમ્બોડિયા, ભારત કે હી ભાગ થે. તૂર્કિ, જાવા, બાલિ, મોરીસ્યસ, ઈજિપ્ત, ઈટાલી, કાબૂલ, બુખારા, અમરિકા કે અન્તર્ગત ભાગો મેં, ઔર યૂરોપ કે અન્તર્ગત ભાગો મેં આર્યસંસ્કૃતિ હી મૂલ મેં હૈં. આર્યપ્રજાકા હી ખૂન હૈં. આજ ભી કઇ સ્થાનો મેં, કઇ સ્થલ પર શિવલિંગ કે મંદિર હે. ગણપતિ કે મંદિર હે. શ્રીરામજી કે મંદિર ભી હે ઔર રામાયણ કી કથા ભી હૈં.

મક્કા મેં કાબા હે વહ ક્યા હૈં ? વહ શિવલિંગ હી હૈં. જમજમકા પાની લાતે હૈં ઉસ કુએ મેં ભી શિવલિંગ હૈં ઔર ઉસી કી પૂજા કી જાતી હૈં.

આજ કે વિશ્વ કે સબ ધર્મ વ સંપ્રદાય ચાર હજાર વર્ષ કે અન્તર્ગત ઉદય હુએ હૈં. જબ કિ સનાતન ધર્મ હી હજારોં વર્ષ કે પહલેકા અત્યન્ત પ્રાચીન હૈં.

૪–૭–૬૭. આજ શ્રી ગુરુદેવને શ્રી વૈષ્ણવદાસજી મહારાજ કો માણેકપુર, બાંદા ભેજે– વહાઁ કે લોગો કો રાહત દેને કો. પ્રતિદિન પાઁચ હજાર લોગોં કો કચ્ચા અનાજ કાર્ડ પર દેને કી વ્યવસ્થા કરને કી હૈં.

ભગવત્કથા ઔર સાધુવેષ કે લિયે મર્યાદા વ આદેશ

શ્રી ગુરુદેવ :– પહલે કે કનોજ રાજ્ય મેં પદ્મનાભદાસજી નામ કે ભક્ત હૃદય કે વિદ્વાન શ્રી ભાગવત્ કથાકાર થે. ઉન કી વાણી મેં ઈતના માધુર્ય ઔર ભાવ રહતે થે કિ જહાઁ ભી ઉન કી કથા હોવે વહાઁ ભારી ભીડ હોતી થી. ભગવાન કી લીલાઓં કે ગહન રહસ્ય અત્યન્ત સુંદર વાણી સે દિવ્યભાવ સે સમઝાતે થે.

એક બાર શ્રીમહાપ્રભુ શ્રી વલ્લભાચાર્યજી કનોજ મેં પધારેં. વૈષ્ણવોંને બહુત અચ્છી પ્રકારસે સ્વાગત કિયા. પૂર્વ કે સંસ્કારો કે કારણ, પદ્મનાભદાસજી મહાપ્રભુ કે પ્રથમ દર્શન કરતે હી મહાપ્રભુજી કે અનન્ય અનુરાગી હો ગયે ઔર ઉનકે શિષ્ય બનેં.

શ્રી મહાપ્રભુજીને કથા પ્રસંગ મેં કહા કિ શ્રીમદ્ભાગવતજી કી કથા ઉદરનિર્વાહ કે અર્થ કરતે હૈં, જો યહ અત્યન્ત શોચનીય કર્મ હૈં. કારણ કિ શ્રીમદ્ભગવદ્ લીલાકા ગુણાનુવાદ તો કેવલ આત્મકલ્યાણ કે લક્ષ્ય સે હી હોના ચાહિયે.

પદ્મનાભદાસજી કે હૃદય મેં ઈન શબ્દોંકા બહુત પ્રભાવ પડા ઔર ઉન્હોંને પ્રતિજ્ઞા કર લી કિ શ્રીમદ્ ભાગવતજી કી કથા ઉદર નિર્વાહ કે અર્થ નહીં કરુઁગા.

અબ શ્રીભગવત્ કથા કે લિયે ભી યહ મર્યાદા ઔર આદેશ હૈં– તબ સાધુવેષ કે લિયે ભી યે હી મર્યાદા ઔર આદેશ હોને ચાહિયે. યહ બાત તો મોટી બુદ્ધિવાલે કી સમઝ મેં ભી સહજ આ જાયઁ ઐસી હી હૈં.

પેટ કે ખાતિર સાધુવેષ ધારણ કરના યહ કલિયુગકા પ્રભાવ હૈં. ઈસીલિયે સાધુવેષધારીઓં કી ભરમાર હૈં. જનસમૂહ કો ખૂબ સચેત ઔર હોશિયાર હોના ચાહિયે ઔર ખરે–ખોટે કી પહચાન કરનેકા સીખના ચાહિયે.

એક પાપડ ને (=ઔર) આધા ખાખરા ।
પચે નહિં તો પડેગા આખરા ॥

(ખાખરા = એક પ્રકાર કી સૂખી રોટી, આખરા = આકરાં, મુશ્કિલ)

રામાયણ કે હિસાબ સે ચલો તો કિસી કી ભી જરુરત નહીં

કિસીને કહા કિ માનસજી ઈતની પ્યારી ક્યોં હૈં ? મૈંને કહા– અમૃત હૈં. અમૃતકા બીજ હૈં– "વ" કાર. "વ"કાર સે હી ઉઠાયા ઔર "વ" કાર પર હી સમાપ્ત કિયા હૈં.

પ્રાતઃકાલ મેં પ્રકાશ હુઆ કિ મુર્ગા બોલા. ભગવાન કે પાસ ઘડી તો થી નહીં. ભગવાન કે પહલે લખનજી ઉઠતે હૈં. ઐસા ક્યોં કહા ? સ્વામી કી સેવા–સ્વામી કી રક્ષા કરના સેવકકા ધર્મ હૈ. લખનજી સોતે હી નહીં થે. ઈસીલિયે ઉન્હેં "ઉઠે" બતાયા. આરામ સે પડે થે, સો ઉઠ આયે. (ઔર) ભગવાન જાગે.

ઉઠે લખન નિશિ બિગત સુની, અરુણ શિખા ધુની કાંન ।
ગુરુ તે પહલે જગતપતિ, જાગે રામ સુજાન...॥

ભગવાન જાગે– સો રહે થે સો જાગે. અબ કે સમય મેં ક્યા હૈં ? માઁ–બાપ જગ જાયેંગે તબ બચ્ચે જાગેંગે.

ભગવાન કભી અકેલે ભોજન નહીં કરતે થે, જબ સબ ભાઈ આ જાતે થે તબ હી ભોજન કરતે થે.

રામાયણ કે હિસાબ સે ચલો તો કિસી કી ભી જરુરત નહીં હૈં. કૈકેઈ અમ્મા બહુત હોશિયાર થી. જબ દેખા કિ અબ ભગવાન કો સંસ્કૃતિ કી રક્ષા કે લિયે જાના હૈં તબ હી દો વરદાન માઁગે હૈં.

રામજી કો સોચ હોતા હૈં કિ મુઝે અકેલે કો હી ક્યોં રાજ્ય દિયા જાતા હૈં ? હમ ચારોં સાથ હી જન્મેં, પઢે, ખેલે....ઈત્યાદિ.

ઉધર ભરતજીકા ભી દેખો. કહતે હૈં :

મોહિ રાજૂ હઠિ દેઈહહુ જબહીં ।
રસા રસાતલ જાઈહિ તબહીં ॥

ઈધર દેખો– કૌશલ્યાજીને ક્યા કહા ?–

જો પિતુ માતુ કહેઉ બન જાના ।
તો કાનન શત અવધ સમાના ॥

અગર રામાયણ પઢતે હો તો સચ્ચે ગૃહસ્થ બનો.

રામજી કે રાજ્ય મેં આઠ તરહ કે "વોટર" હોતે થે, મતદાતા થે–

ગની ગરીબ ગ્રામનર નાગર । પંડિત મૂઢ મલિન ઉજાગર ॥

વ્રત સે મન કી શુદ્ધિ હોતી હૈં

શ્રી ગુરુદેવ :– વાસના યાની ઈચ્છા, શુભ–અશુભ દોનોં તરહ કી હોતી હૈ. મૃત્યુ સમય હમારી જૈસી વાસના રહતી હૈ ઉસ કે અનુસાર જન્મ હોતા હૈ. વાસના કર્મોંકા પરિણામ હોતા હૈ, અર્થાત્ કર્મ વાસના ઉત્પન્ન કરતી હૈં. વાસનાકા મતલબ અશુભ ઈચ્છા નહીં, શુભ યા અશુભ દોનોં.

વિચાર અન્ન કે ઉપર નિર્ભર હૈ. “જૈસા ખાઓ અન્ન, વૈસા બને મન.” ગેહૂઁ, આલૂ આદિ સબ ફલ હૈં. લેકિન જો અગ્નિ પર પકાયા જાતા હૈં ઉસ કો ફલાહાર નહીં કહા જા સકતા. અભય ઔર નિજદોષદર્શન ઈસ કે લક્ષણ હૈં. વ્રત સે મન કી શુદ્ધિ હોતી હૈં ઔર અચ્છે વિચાર આને લગતે હૈં.

પહલે મૈં એકાદશી બરાબર કરતા થા. રામનવમી, જન્માષ્ટમી, શિવરાત્રી ઔર વામનદ્વાદશી ભી કરતા થા. અબ એકાદશી કબ હૈં ઉસકા ભી પતા નહીં ચલતા હૈં. સિર્ફ રામનવમી કરતા હૂઁ. એકાદશી ઉપવાસ આયુર્વેદ કી દ્રષ્ટિ સે આરોગ્ય કે લિયે અચ્છા હૈ. અમાશય મેં જો કચ્ચા આમ રહતા હૈ વહ પક જાતા હૈ ઔર પેટ સાફ હો જાતા હૈ.

૬–૭–૬૭. રંકા કે મંદિર કે પૂજારીજી કો શ્રી ગુરુદેવને કંઠી દી. ઉન સે કહા :– આપ કો આજ્ઞા હૈ, ઔર ઈષ્ટ મેં પરિપક્વ ભરોસા, વિશ્વાસ હોના ચાહિયે.

સાધુ હોના બુરા નહીં હૈં, દેશકા હિતકર હૈં, પર બિના ધ્યેય કે સાધુ બેકાર હૈં.

કુછ સંકલ્પોંકા ભી હોતા હૈ. દેખો ! ૪–૫ દિન પહલે કહા થા કિ અબ પૈસે કી જરુરત નહીં હૈ. તો દેખો, ૪–૫ દિન સે એક ભી પૈસા નહીં આયા હૈ. સંકલ્પ સહી હોતા હૈ.

વાસ્તવ મેં સુખ ઉસે કહતે હૈ જિસ સે દુઃખ ન હો. વિચાર સે વૈરાગ્ય પુષ્ટ હોતા હૈં. સાધન વિચાર દ્વારા કરના ચાહિયે. વિષય કભી સ્થિર નહીં હૈ. વિચાર પરિપક્વ હોના ચાહિયે.

પરિવર્તન તો હોતા હી રહતા હૈ. પર માલૂમ નહીં હોતા હૈ. જૈસે દૂધ મેં દહીં ડાલતે હી ઉસ કી જમને કી ક્રિયા શુરુ હો જાતી હૈ. પર અપને કો તો નહીં દિખતી. જબ પૂરા જમ જાતા હૈ તબ હી અપને કો માલૂમ હોતા હૈ. પરિણામ યહ હૈ કિ હમ કો આત્મશાંતિ મિલેં.

તેલ મલેરિયા કો પુષ્ટ કરતા હૈ. ૧૫–૨૦ દિન તક, મલેરિયા મેં તેલ મત ખાઓ.

ગેસવાલે કો આલૂ વ દૂધ નહીં લેના ચાહિયે. આપ કુછ ભી કરતે રહે– પર મન ભગવાન મેં લગા રહે તો કુછ નહીં હોગા; ક્રિયા કરતે રહો– પનિહારી કી તરહ.

કરો, ફિર ભી ડરો પ્રભુ સે; ન કરો ફિર ભી ડરો પ્રભુ સે ।
જીતે પર ભી હારે, હારે પર ભી હારે ॥
ઉસે મંજૂર હૈ જો કુછ વહ કરકે દિખાતા હૈ ।
ન કોઈ ઉસ કુદરતકા, અભી તક ભેદ પાતા હૈ ॥

ભગવાનને ભોગ પાયા

એક ભાઈને પૂ.શ્રી કે હાથ મેં આમ ધરા. આપશ્રીને કહા– લો, પ્રસાદી લે જાઓ. (ઔર કહા) :–

મુઝે એક બાત યાદ આ ગઈ પ્રસાદ કી. જયપુર મેં એક સાધુ થે. કુછ સંગ્રહ કરને કી આદત હોતી હૈ. મંદિર મેં કોઈ પ્રસાદ ચઢાવે, વો રખ લેતે થે. એક બાર કિસી સે જિદ હુઈ કિ ભગવાન કો ખિલાઓ. ઉસને કહા– અચ્છા. પાઁચ સેર પેંડા મઁગવાયે. સબ સે કહા– ઈન્હેં તોલો. સબ કે સામને તોલે– પાઁચ સેર. ફિર કહા– ગિનો. સબ કે સામને ગિને. ૭૫ નિકલેં. અબ ઉસને ભગવાન કે સામને રખવા દિયે, ઔર પરદા ડાલ દિયા. વો નહીં ગયા. જો લોગ કહતે થે– ઉન્હીં સે સબ કરવાયા. ઔર ખૂબ પ્રેમ સે ભોગ લગાયા.

અબ, પત્તા નહીં, વો કુછ જાનતે થે, ક્યા થા યા સહી થા, ભગવાન જાને ! થોડી દેર બાદ થાલ ઉઠવાયા. બોલે– અબ ગિનો ! ગિનતી મેં તો પૂરે ૭૫ નિકલે. ફિર કહા તોલો. તોલ મેં ૧૪॥ છટાક કમ નિકલે, ઔર ગિનતી મેં પુરે. ટૂટે નહીં, કુછ નહીં. યહ મેરે સામને કી હી બાત હૈં. ગલ્પ નહીં હૈં. જયપુર મેં ઘટના દેખી હૈ.

રેવતી તારા–યહ સબ સે ઊઁચા તારા હૈં.

મન ક્યા હૈ ?

૭–૭–૬૭. મન કો ખોજો. કહાઁ હૈ ? કહાઁ સે ઉત્પન્ન હોતા હૈ ? સંકલ્પ–વિકલ્પકા નામ હી મન હૈં. સંકલ્પ કહાઁ સે આયા ? સંકલ્પ સંસ્કાર સે

ઉત્પન્ન હોતે હૈં. સંસ્કાર કર્મ સે ઉત્પન્ન હોતે હૈં. ઔર કર્મોં કી ઉત્પત્તિ, જ્ઞાનેન્દ્રિયોં સે હોતી હૈ. તો મન જ્ઞાનેન્દ્રિયોં સે હી ઉત્પન્ન હોતા હૈં. શબ્દ, સ્પર્શ, રુપ, રસ, ગંધ આદિ તન્માત્રાઓં સે હી મન ઉત્પન્ન હોતા હૈ. ઔર સંસ્કાર દ્વારા પોષિત હોતા હૈ. વ્યવહાર મેં નામ "મન" રખા ગયા હૈ. મન ચૈતન્ય કી એક દશા હૈ.

સંસ્કાર દ્વારા હી જ્ઞાનેન્દ્રિયાઁ પુષ્ટ હોતી હૈં. ઉદાહરણ કે તૌર પર મોર બોલા. હમને આવાજ સુની તબ માલૂમ નહીં થા કિ યહ મોર બોલતા હૈ. પરન્તુ કિસીને હમેં બતાયા કિ યહ મોર કી આવાજ હૈ. ફિર જબ કભી મોર બોલેગા તબ સ્મૃતિ ઉઠેગી કિ યહ મોર બોલતા હૈ. યહી સંસ્કાર હૈ. સંસ્કાર સ્વતઃ હી ઉદય હોતે હૈં.

બહરે આદમી કે પીછે નગાડે બજાયે જાય તો ક્યા વહ સુન સકેગા ? નહીં ન ! તો ફિર ઉસકા મન ભી નહીં બનેગા. શરદી હોતી હૈં તબ હમે સુગંધી નહીં આતી ઔર મન ભી નહીં બનતા.

મનકા કોઈ રુપ, અવયવ, ઔર આકાર નહીં હૈ. મન તો ચૈતન્યતત્ત્વ દ્વારા જ્ઞાનતંતુઓં સે ઘનિષ્ઠ સંબંધ રખતા હૈ. ઔર ઉસ સે જો કંપન હોતા હૈ વહી મન હૈ. **"કહો, કૌન મનકા રુપ ? બિન અંગ જગકા ભૂપ ॥ "**

"યોગશ્ચિતવૃત્તિનિરોધઃ." ઈન્દ્રિયોં દ્વારા મન બનતા હૈ ઔર વહી ફિર ઉસ પર શાસન કરતા હૈ. હમેં સિનેમા દેખનેકા મન હુઆ તો આઁખો કો ન દેખને કી ઈચ્છા હો તો ભી દેખના પડતા હૈ ન ? બહરે આદમી કો કભી સંગીત સુનને કી ઈચ્છા નહીં હોતી.

મન જબ ઈન્દ્રિયોં પર શાસન કરતા હૈ તબ વહ સાધન મેં સ્થિર નહીં હો સકતા. ઈસલિયે ધ્યાન કરતે સમય મન કો ધ્યેય મેં લગાઓ. ઈન્દ્રિયોં કે ધર્મો પર વિચાર કરો. સાધન વિચાર યુક્ત કરો. પહલે ઈન્દ્રિયોં કો સમઝના ચાહિયે. ઉન કો ઠીક રાસ્તે પર લાના ચાહિયે. હમ બુરી બાત ન સુને– કહે. (તો) હમારા મન અચ્છા બનેગા.

મન કી ગતિ હૈ અટપટી, ઝટપટ લખે ન કોય ।
જો મનકી ખટપટ મિટે, તો ચટપટ દર્શન હોય ॥

જ્ઞાનતંતુઓં કી વિષયોં કે સાથ મેં પરમ ઘનિષ્ઠતા હૈ, પરન્તુ મન એક બાર ધ્યેય મેં લગ જાય ફિર વહ છૂટ નહીં સકતા– ક્યોંકિ ઉસ કો સાધન મેં રસ લગ જાતા હૈં. સમજપૂર્વક મન કો સાધન મેં લગા દો. ધીરે ધીરે શાંત હોકર ફિર

વહ કેવલ શ્રીગુરુ મેં હી લગા રહેગા. જબ મન શ્રીગુરુદેવ મેં સ્થિર હો જાતા હૈ, તબ ઉસકી ચંચલતા મિટ જાતી હૈ.

નિષ્કર્ષ કિ જબ એકાગ્રતા આતી હૈ તભી વિષયો મેં આનંદાનુભૂતિ હોતી હૈં. ઈસીલિયે મન ઉસ તરફ દૌડતા હૈ. એકાગ્રતા હી રસદાઇ હૈ, ન કિ વિષય. આનંદ વિષયો મેં નહીં, પરંતુ એકાગ્રતા મેં હી હૈ. ઈસી તરહ ભજનકા આનંદ લેને કે લિયે એકાગ્રતા કી જરુરત પડતી હૈ. મન કો સંકલ્પ–વિકલ્પ રહિત બનાકર ધ્યેય મેં એકાગ્ર કરના પડતા હૈ. એકાગ્રતા કે બાદ જબ લય મેં–નિરુદ્ધ મેં મન જાતા હૈં તબ શાંતિ પ્રાપ્ત હોતી હૈં.

અભ્યાસ બરાબર કરના ચાહિયે. મન જબ સંકલ્પ–વિકલ્પહીન બનેગા તભી એકાગ્રતા હોગી. પીછે વહ અપને આપ સરસતા મેં પહુઁચ જાયેગા. મન કો સ્થિર કરને કે લિયે તીન સ્થાન હૈં– નાભિ, હૃદય ઔર ત્રિપુટી. તીનોં હી સ્થાન સે સુષુમ્ણા ચલતી હૈ. જિસને જહાઁ સે અભ્યાસ કિયા હો, વહ વહીં સે ધ્યાન કરના બતાતા હૈ.

જબ તક મન હૈ તબ તક જગત્ હૈ. મન કી સમાપ્તિ, જગત્ કી સમાપ્તિ હૈ. લક્ષ્ય પર પહુઁચને પર જો આનંદ મિલતા હૈ વહ અદ્વૈત હૈ. વિષયો કી આનંદાનુભૂતિ ક્ષણિક હૈ. ધ્યેય કી પ્રાપ્તિ પર મન અતિ તૃપ્ત ઔર એકરસ હો જાતા હૈ.

દ્વેષ ક્યા ? ક્રોધ ક્યા ? ઉસકા કોઇ આકાર હૈ ? કેવલ હમેં પ્રતીતિ હોતી હૈ. સુખ–દુઃખ એક દશા હૈ. અનુકૂલતા આતી હૈ તબ આનંદ હોતા હૈ ઔર પ્રતિકૂલતા મેં દુઃખ હોતા હૈ. યે સબ વૃત્તિયાઁ હૈં. એક પ્રકાર કી દશા હૈ. ઔર ઉસે હી મનકા કલ્પિત નામ દિયા ગયા હૈ.

મન કી એક દશાકા નામ હૈ– અહંકાર. અહં મિશ્રિત વ્યાપાર હી હમ સે રાગ–દ્વેષાદિ કરાતા હૈ. વસ્તુસ્થિતિ એક હી, કેવલ નામ અલગ અલગ હૈ. (૧) જબ સંકલ્પ–વિકલ્પ કરતા હૈ, જબ વિચાર હૈ તબ વહ મન હૈ. (૨) જબ ચિંતન કરતા હૈ, સંલગ્ન હોતા હૈ– તબ ચિત્ત (૩) જબ વિચાર કે બાદ નિશ્ચય નિકાલતા હૈં તબ બુદ્ધિ, ઔર (૪) પરિણામ નિકલને પર જો વૃત્તિ ઉદય હોતી હૈ વહ અહંકાર કહલાતા હૈં. ચારોં દશા કો એક કર કે ઉસકા નામ રખા અંતઃકરણ. કરણ યાની ખીંચના, ઈન્દ્રિયોં કો ખીંચનેવાલા; ઈન્દ્રિયોં સે વ્યાપાર કરાનેવાલા સાધન જો હૈ વહ અંતઃકરણ.

નિષ્કર્ષ યહી કિ સ્વસ્થ ચિત્ત હોકર, સંકલ્પ છોડકર સાધન કરના ચાહિયે.

મન ફિર અપને આપ શાંત હો જાયગા.

ઈન્દ્રિયોં કે દો વિભાગ હૈં– શુભ ઔર અશુભ. જિસ સે હાનિ હોતી હૈ વહ અશુભ ઔર જિસ સે લાભ હોતા હૈ વહ શુભ. ઈન્દ્રિયોં કો પહલે યહી કામ દો કિ વહ શુભ કરે– (તો) ધીરે ધીરે સંકલ્પ ભી શુભ હી ઉદય હોને લગેંગે, ઔર મન અપને આપ શુદ્ધ બનેગા.

(ઈન્દ્રિયોં કો) જૈસા ભોજન મિલેગા વૈસે સંસ્કાર બનેંગે. અચ્છે ઔર સાત્વિક ભોજન સે સંસ્કાર અચ્છે બનતે હૈ. ક્રિયા યાની સંસ્કાર. સંસ્કારો કી સ્મૃતિ બનતી હૈ ઔર ઉસી કે અનુકુલ ક્રિયા મિલ જાયઁ તો પુષ્ટિ હોતી હૈ. પડે હુએ સંસ્કારો કી સ્મૃતિ કરાઉઁ ? ઈસ વક્ત સબ યહ વિચારે કિ– લાલબહાદુર શાસ્ત્રીજી કહાઁ મરે થે ? મૈંને કહા ઉસકે પહલે કિસી કો ભી યહ વિચાર નહીં થા કિ યહ સવાલ હોગા. સ્મૃતિ કો ઉસ કે અનુકૂલ ભોજન મિલ ગયા, ઔર દેશકાલ સહિત સંસ્કાર ઉદય હો ગયે કિ શાસ્ત્રીજી કહાઁ, કિસ વક્ત મરે થે. અભી આપ સબકા ધ્યાન મેરી ઔર થા. શાસ્ત્રીજી કહાઁ મરે સો મૈંને યાદ દિલાયા. ઈસી તરહ શ્રી ગુરુદેવ મેં મન લગાઓ. સ્મૃતિ કો તેજ કરનેકા નામ બુદ્ધિ હૈ.

અભ્યાસ અગર હુઆ તો સબ અપને આપ શાંત, વિલિન હો જાયેગા. શેષ કેવલ સત્ત્વહીન સ્મૃતિ પડી રહેગી. ગેહૂઁ કો એક બાર હમ સેંક દે– ફિર ઉસ મેં વહ ઉદ્બીજ રહતા નહીં હૈ. ઉસી તરહ વિચાર—અભ્યાસ દ્વારા સ્મૃતિ ભી સેંકે હુએ ગેહૂઁ કી તરહ સત્ત્વહિન બન જાતી હૈ.

દોપહર કો ક્ષૌરકર્મ કે લિયે કમ્પાઉન્ડ મેં શ્રી ગુરુદેવ બિરાજેં– મુખમુદ્રા પ્રસન્ન. હઁસતે હઁસતે કહા :–

મુંડ મુંડાયે તીન ગુણ, સર કી મિટ ગઈ ખાજ ।
ખાને કો રોટી મિલે, ઔર લોગ કહે મહારાજ ॥

શ્રી હરિભાઈ :– રિસીવિંગ સેન્ટર પાવરફૂલ હૈ. મેરે મન મેં અભી અભી ઈસ દોહે કી સ્મૃતિ હુઈ ઔર તુરન્ત આપ બોલે.

શ્રી ગુરુદેવ :– કઈ બાર ઐસી ઘટના બન ચુકી હૈં. દો રોજ પહલે એક સાડી દેખકર દમી કે મન મેં વિચાર આયા કિ યહ સાડી તો અનંતપુર કી બુઆજી કે હી પહનને યોગ્ય હૈ, ઉન્હેં ભેજના ચાહિયે. ઔર મૈંને ઉસી વક્ત કહા કિ, યહ સાડી બુઆજી કે લિયે રખ દો. તો દમી હઁસને લગી.

ભગવાન જો કરતે હૈં, અચ્છા હી કરતે હૈં

એક રાજાકા મંત્રી ઈશ્વર ભક્ત થા. મંત્રી ઔર રાજા બગીચે મેં ઘુમ રહે થે. રાજા કલમ બનાને લગા. ચાકુ ઉઁગલી મેં લગ ગયા. મુઁહ સે નિકલા– અરે ! મંત્રીજી બોલે– "ભગવાન જો કરતે હૈં, અચ્છા હી કરતે હૈં." રાજા કો ગુસ્સા આ ગયા કિ મેરી ઉઁગલી કટી ઉસ મેં ભગવાનને ક્યા અચ્છા કિયા ? મંત્રી કો જેલ મેં ભેજ દિયા. વહાઁ ભી ઉન્હોંને યહી કહા– "ભગવાન જો કરતે હૈં, અચ્છા હી કરતે હૈં."

ચાર–છ દિન બાદ રાજા શિકાર ખેલને ગયે. જંગલકે આદિવાસીઓંને રાજાકો પકડ લિયા. પહલે આદમી કી બલી ચઢતી થી. રાતકો ખિલાયા. અબ ખાયા કૈસે જાય ? ચિંતા તો લગી થી સુબહ મરને કી. સુબહ હુઆ– સ્નાન કરવાયા– અબ ઉસ કે આચાર્યને પૂછા :– ઈસકા કહીં અંગભંગ તો નહી હૈ ? ક્યોંકિ અંગભંગ કી બલી નહીં હોતી. દેખા તો ઉઁગલી કટી હુઇ થી. રાજા કો છોડ દિયા ગયા.

રાજા ઘર આયે. સોચા મંત્રીને કહા થા–"ભગવાન જો કરતે હૈં, અચ્છા હી કરતે હૈં"– સો યહ દેખ લિયા કિ અચ્છા કિયા. પર મંત્રીને જેલ જાતે સમય ભી ઐસા હી કહા થા, ઉસકા ક્યા અર્થ ? ક્યા અચ્છા ? મંત્રી કે પાસ પહુઁચે. સબ હાલ બતાયા. પૂછા– જેલ મેં ક્યા અચ્છા હુઆ ? મંત્રી બોલે– અગર મૈં જેલ મેં નહીં હોતા તો આપ કે સાથ શિકાર કો ચલતા. આપ કી અઁગુલી કટી દેખકર વે લોગ મુઝે પકડકર બલી ચઢા દેતે. ભગવાનને અચ્છા હી કિયા કિ મુઝે જેલ મેં રખા. ભગવાન જો કરતે હૈં, અચ્છા હી કરતે હૈં.

ઈષ્ટ એક હી માનો. સેવા કિસી કી ભી કરો. બાર બાર ઈષ્ટબદલને સે શંકા હો જાતી હૈ. સબ મેં રામકા હી સ્વરૂપ દેખના.

એક હી સાધે સબ સધે, સબ સાધે સબ જાયઁ ।
જો તૂઁ સિંચે મૂલ કો, ફૂલે ફલે અઘાયઁ ॥

કટુતા છોડો

આપ સબ કો ચાહિયે કિ જિતની બને ઉતની અગવડ સહન કર કે અપને ભાઇ–બહનોં કો, દૂસરે સબ સ્વયંસેવકોં કો સગવડ પહુઁચાનેકા પ્રયત્ન કરેં. અપને લોગ યહાઁ પર સેવા કરને આયે હૈં. સેવા કરેં. કોઈ કિસી સે કટુ ન બોલેં. ભાઇ ! કિસી દૂસરે પર અપના ભાર મત રખો. પ્રેમ સે રહો. દેખો ! કોઈ કહીં

તીર્થ જાતા હૈ– તબ કુછ ન કુછ છોડતે હૈં. અપને ભી રંકા તીર્થ મેં હૈં. અપને ભી યહાઁ કુછ છોડે. કટુતા છોડો. અપના સ્વભાવ અચ્છા રખો.

૮–૭–૬૭. સુબહ પ્રાર્થના બાદ– રંજન બહન કોટેચા કો દેખકર શ્રી ગુરુદેવઃ–

રંજન તુમ દ્રગખંજન મેં, રજ અંજન નિત્ય લગાયા કરો ।
ભવ ભંજન ગંજન દુઃખ મહા, રઘુનંદનકા યશ ગાયા કરો ॥
ગુરુ માતા પિતા અરુ બંધુ સખા, ઈન કો મત ભૂલ સતાયા કરો ।
જો સહજ બને ગૃહ કી ચર્યા ગૃહિણીવત્ મન કો લગાયા કરો ॥

શ્રીમાનસજી કે અખંડ પાઠ સે ચૌક્કસ વર્ષા હોતી હૈં.

સોઈ જલ અનલ અનિલ સંઘાતા । હોઈ જલદ જગ જીવન દાતા ॥

ઈસ પ્રકાર ચૌપાઈ કે સંપુટ સે પાઠ કરના ચાહિયે.

માગશર સુદી ષષ્ઠિ કે રોજ બાદલ હુએ હો ઔર વર્ષા નહીં આઈ હો તો અષાઢ વદી ષષ્ઠિ કે રોજ જરુર વર્ષા હોગી. ઔર યદિ માગશર મેં વર્ષા હો ગઈ તો અષાઢ મેં કભી ભી ઉસી દિન વર્ષા નહીં હોગી.

શુદ્રોં કો શાસ્ત્ર પઢનેકા બરાબર અધિકાર હૈં.

પહલે મૈં રાજકોટ જાતા થા તબ મોચી બજાર સે આતે મોચીઓં કો "વિચાર સાગર" પઢાતા થા. ઈસ કે લિયે પ્રાણજીવન નામક એક ભક્ત રોજ મેરે સાથ ચર્ચા કરેં ઔર લડે કિ ઉનકો શાસ્ત્ર નહીં પઢાના ચાહિયે.

મૈંને પૂછા કિ બતાઓ, બ્રાહ્મણ કહાઁ સે ઉત્પન્ન હુએ હૈં ? તો બોલે કિ ભગવાન કે મુખ સે. મૈંને પૂછા કિ શુદ્ર કહાઁ સે ઉત્પન્ન હુએ ? તો ઉન્હોંને બતાયા– ભગવાન કે પૈરસે–ચરણ સે.

બ્રાહ્મણોઽસ્ય મુખમાસીદ્ બાહૂ રાજન્યઃ કૃતઃ ।
ઉરુ તદસ્ય યદ્વૈશ્યઃ પદ્ભ્યાં શૂદ્રો અજાયત ॥ પુરુષ સુક્ત–૧૧ ॥

અર્થ :– દેવોંને તથા ઋષિઓંને ઈસ વિરાટ પુરુષ કી સૃષ્ટિરુપ યજ્ઞ મેં ઈસ વિરાટ પુરુષ કે મુખ મેં સે બ્રાહ્મણ જાતિ, બાહુ મેં સે ક્ષત્રિય જાતિ, જાંઘ મેં સે વૈશ્ય જાતિ ઔર પાઁવોં મેં સે શૂદ્ર જાતિ કી ઉત્પત્તિ કી કલ્પના કી હૈં.

મૈંને કહા– સબ લોગ ભગવાન કે પૈર કી પૂજા કરતે હૈં, ચરણામૃત લેતે હૈં, પરંતુ મુખામૃત કોઈ નહીં લેતા ! તો ઈસ કે જરિયે હમ શુદ્રોં કી હી પૂજા કરતે હૈં. ફિર ઉન સે ધૃણા ક્યોં ? શુદ્રોં કો શાસ્ત્ર પઢનેકા બરાબર અધિકાર હૈં.

યહી ભારત કી આજ યહ દશા ?

ઢેબરભાઈ કે સાથ વાર્તાલાપ (દેશ કી દશા. ત્યાગ, ધ્યાન, મંત્રજાપ ન છોડો) : દોપહર કો શ્રી ગુરુદેવ હોલ મેં બિરાજે હૈં. સ્વાસ્થ્ય થોડા નરમ હૈં. ફિર ભી મુખમંડલ પ્રસન્ન હૈં. શ્રી ઉછંગરાય ઢેબર (ઢેબરભાઇ) પૂ. શ્રી કે દર્શન કો આયે. ભકતજન સબ ઈકટ્ઠે હો ગયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– ઢેબરભાઈ ! તુમ્હારે પુરુષાર્થ સે આજ હમારે યહાઁ– ચાવલ, ચના, ગેહૂઁ આદિ કી ઈતની પર્યાપ્ત રાશિ હૈં કિ અબ તીન માસ તક કિસી ભી બાત કી ચિન્તા નહીં હૈં, ઔર હમ લોગ રોજ ૪૦–૫૦ હજાર લોગોં કો બરાબર ભોજન દે સકેંગે.

ભારતને હમેશા હી સારે વિશ્વ કો દિયા હૈં. ભલે આજ કે ભૌતિકવાદી ઈસકા સ્વિકાર ન કરેં. પરન્તુ ભારતને બુદ્ધિ દી હે. બલ દિયા હૈ ઔર અન્ન ભી દિયા હૈ. યહી ભારત કી આજ યહ દશા ? બહુત હી રંજ હો રહા હૈ. પહલે હમારે ભારત સે હી બાહર કે દેશો મેં અનાજ ભેજા જાતા થા. આજ હમેં બાહર સે અનાજ મઁગાના પડતા હૈ.

પહલે પહલ ચાવલ, જૌ, આદિ કો પૈદાઈશ કરનેકા ભારતને જાના થા ઔર ભારત સે હી કૃષિક જ્ઞાન ઔર રાષ્ટ્રોંને અપનાયા હૈ. આજ વે હમારે સે બહુત આગે નિકલ ગયે હૈં ઔર હમેં અનાજ કી ભિક્ષા દે રહે હૈં.

મૈં ઐસા નહીં ચાહતા હૂઁ કિ હમારે કેમ્પમેં દો (૨) આદમી ખાયેઁ ઔર પ્રચાર કે લિયે પેપર મેં (= અખબાર મેં) હમ તીન કી સંખ્યા ડાલેં. યહ મેરે સિદ્ધાંત કે વિરુદ્ધ હૈ. મૈં કીર્તિ–પ્રચાર કે વિરોધી હૂઁ. પ્રચાર મનુષ્યે કે અહંકો બઢાતા હૈ. પ્રચાર સે હાનિ જ્યાદા હૈ ઔર લાભ કમ. હમેં તો સચ્ચી સેવા સે જો આત્મસંતોષ મિલ રહા હૈ વહ અકથનીય હૈ.

ગરીબ કો કભી નહીં સતાઓ. સતાને પર વહ બેચારા ક્યા કરેગા ? રો દેગા ! પરન્તુ ગરીબકા માલિક, જો અવ્યક્ત વ સર્વસમર્થ શક્તિ હૈ– વહ અગર સુન લેગા તો તુમ્હેં જડ–મૂલ સે ઉખાડ દેગા. ઔર વહ જરુર એક ન એક દિન સુનેગા હી. "કબહુંક દીનદયાલ કી ભનક પડેગી કાન." અનીતિ ઔર ઈતની અંધેરગર્દી કર કે તો આજ હમારી યહ દશા હુઈ હૈ ! અબ આગે ઔર ભી કરેંગે તો કહાઁ પહુઁચેંગે. ? (શ્રી ગુરુદેવ કો ખાઁસી ઊઠી)

શ્રી ઢેબરભાઈ :– મૈંને આપ કો નરમ સ્વાસ્થ્ય મેં બહુત કષ્ટ પહુઁચાયા હૈં. બોલને સે ખાઁસી ઉઠ આઈ. અબ આપ વિશ્રામ કરેં.

શ્રી ગુરુદેવ :– યહાઁ પર મુઝે શરીર–સ્વાસ્થ્યકા તો કોઈ વિચાર હી નહીં આતા હૈં– તબ વિશ્રામકા તો ક્યા કહૂઁ ? ઈસ સમય તો મુઝે દિનરાત એક હી વિચાર રહતા હૈ કિ ય ભૂખમરી કિસ પ્રકાર મિટે ?

શ્રી ઢેબરભાઈ :– મદ્રાસ મેં સી.કે. અન્નાદુરાઈને કામરાજ કો વિરોધી જુથકે લીડર માન્ય રખેં ઔર કહા કિ હમારે દોનોં કે સિદ્ધાંત મેં– લક્ષ્ય મેં કોઈ અન્તર નહીં. દોનો હી જનતા કી વ ભારતકી સેવા હી કરતે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– યહ હૈં મન કી ઉદારતા. સિદ્ધાંત કભી ભી બુરા નહીં હોતા હૈ. સિદ્ધાંત તો સાર્વભૌમ ધર્મ હૈ, જો સનાતન હૈ. આજ કૉંગ્રેસ હૈ, કલ કોઈ દૂસરા પક્ષ આયેગા. ઉન્હેં ભી ઈન્હીં સિદ્ધાંતોકા પાલન કરના હી હોગા. અગર ઐસા નહીં કરેગા તો ઉસ કે પ્રતિ ભી વિરોધ ઉઠેગા. સોચને કી બાત તો યહી હૈ કિ હમેં પાઁચ સાલકા સમય મિલા હૈ, તો ફિર ઉસ સમય કો ક્યા હમેં કૉંગ્રેસ કે છિદ્ર દેખકર હી વ્યતિત કર દેના હૈં ?

ઢેબરભાઈ :– જનસમાજ મેં પરિવર્તન હો ગયા હૈં ઔર હોતા જા રહા હૈં. ભૌતિક સાધનોં કો સબ જ્યાદહ ચાહતે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– સમાજ યાની ક્યા ? સમાજ જૈસી કોઈ વસ્તુ હી નહી હૈં. દો–ચાર વ્યક્તિ કે વિચાર સે વહ બનતા હૈં. ઔર વહ જિસ પ્રકાર સમાજ કો મોડતા હૈ વૈસા હી અનુકરણ હોતા હૈ. અનુકરણ હોતે હોતે એક સંગઠન બન જાતા હૈ. ઈસ પ્રકાર, સમાજ વ્યક્તિકા–ઈકાઈકા હોતા હૈ. ઔર વહ વ્યક્તિત્વકા વિચાર હી હૈં. પહલે પહલ સમાજ મેં જો પદ્ધતિ બનતી હૈ ઉસ કી પ્રેરણા કિસી એક કો મિલતી હૈ. સોલહ હાથ કી પગડી જો તીન રુપયે મેં બિકતી હૈ, ઉસે હમ તીન પૈસે મેં ઉપલબ્ધ કરેં તો ? સબ સે પહલે સિર્ફ મહાત્મા ગાંધીજી કો યહ વિચાર આયા ઔર ફિર વહ સમાજકા વિચાર બન ગયા. આજ "ગાંધી–ટોપી" સબ કી હો ગઈ હૈ.

ભૌતિક સાધનોં કી ચાહ હોના સ્વાભાવિક હૈ, કારણ કિ મનુષ્ય વ પ્રાણીમાત્ર સુખ કે ઈચ્છુક હૈ. પરન્તુ બુદ્ધિમાન મનુષ્ય સુખકા લાલચ બતાકર અભાવગ્રસ્તોં કે સુખ કી ઈચ્છાકા ગેરલાભ ઉઠાતા હૈ. ઈસકા નિવારણ હો જાયઁ તો આજ હી કષ્ટ દૂર હો જાયઁ.

બુદ્ધિમાન પુરુષ કી વિચારધારા જૈસી હોતી હૈ ઉસી તરફ સમાજ ખીંચ જાતા હૈં. ઈસલિયે વિચારધારા મેં યદિ પરિવર્તન ઔર સુધાર હો તો હમ આજ

હી સુખી હો સકતે હૈં. બુદ્ધિમાન પુરુષો મેં ત્યાગભાવના કી જરુરત હૈ. પ્રત્યેક કો યહ ભાવના ઉત્પન્ન કરની ચાહિયે કિ "હમે દૂસરોં કો સુખ દેના હૈં." સબ ક્રિયા બરાબર કરો, પરન્તુ નિઃસ્વાર્થ ભાવ સે. પરન્તુ આજ બુદ્ધિમાન મનુષ્ય સ્વાર્થત્યાગ નહીં કર સકતા હૈ.

હમેં જો પ્રાપ્ત કરના હૈં ઉસકે અનુકૂલ ઉસ કે પરિમાણ મેં હમારે મેં ત્યાગ નહીં હૈ. ત્યાગકા અર્થ હૈ કષાય પહનના, આદિ સમઝ લેતે હૈં. પરન્તુ ત્યાગકા અર્થ સ્વાર્થત્યાગ ઔર દૂસરોં કે સુખ કી કામના. વસ્તુતઃ જો સ્વાર્થત્યાગ કરતા હૈ વહી બુદ્ધિમાન હૈ. હમારે ઋષિમહર્ષિ ઈનકે ઉદાહરણ હૈં.

શ્રી ઢેબરભાઇ :– બુદ્ધિજીવી તો હર એક બાત કો બુદ્ધિ સે તોલતા હૈ. ઔર એક બાત યહ ભી હૈં કિ સમાજ કી શર્તે ઉસ પર ભી લગ ગઈ હૈ. શર્તોંકે મુતાબિક ઉસકા ભી એક નાપ બન ગયા હૈ. ઈસલિયે અબ વે કહતે હૈં કિ મેરી શર્તકે મુતાબિક મુઝે ગુરુ ચાહિયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– ગુરુ કો યદિ સચમુચ ઉનકા ઉદ્ધાર કરના હો તો બુદ્ધિજીવી કી શર્તે મંજૂર કર લેની ચાહિયે. શિષ્ય યદિ શરાબ પીતા હો તો ખુદ શરાબ તક પીકર, શિષ્યકા પ્રેમ વ વિશ્વાસ સંપાદન કર કે પશ્ચાત્ શરણાગત કે દોષ બતાને ચાહિયે. તો શિષ્ય કે વ્યસન અવશ્ય છુટ જાયેગા. ટેઢા આદમી (જૈસે દૂજકા ચંદ્ર) શંકરકે સંગ મેં હૈ તો વહ ભી વંદનીય હો જાતા હૈ.

એક બાત કા વિચાર કરે ઢેબરભાઈ કિ પૂર્ણ માર્ગદર્શક ઈનેગીને હી હૈં. યોગ કી એક પરિષદ મેં મુઝે બુલાયા ગયા થા. મૈં વહાઁ પહુઁચ સકા થા. મુઝે વિચાર આતા હૈ કિ યોગીઓં કી અખબારો મેં જાહેર ખબરો મેં– દૂસરી ચીજોં કી તરહ યોગ મેં ભી અબ ઘુડદૌડ (રેસ) લગી હૈ.

સ્થૂલ મેં સે સૂક્ષ્મ મેં પ્રવેશ કરો. પ્રયત્ન કરો. અંતરંગ બનો. પ્રત્યેક વ્યક્તિ મેં અખૂટ ખજાના ભરા હૈ, ઈતના કિ યદિ સહી પદ્ધતિ ઉસ કો મિલ જાય તો વહ સુખી હો સકતા હૈ.

નિષ્ઠાપૂર્વક નામ જપ કરતે કરતે હમારે મન કી શુદ્ધિ હો જાયગી. પૂજાપાઠ આદિ કી સ્થૂલતા મન કો એકાગ્ર કરનેકા આધાર માત્ર હૈ– વિક્ષિપ્ત મન કો કુછ આધાર ચાહિયે. નામ–જાપ કી આદત નહીં પાડના, નહીં તો સ્વભાવ બન જાયગા.

વ્યવહારશુદ્ધિ સે મન કી શુદ્ધિ અપને આપ હોતી હૈ. જબ કોઇ ભી

કલુષિત વિચાર મન મેં ન આવે તબ સમઝના કિ મનકી શુદ્ધિ હો રહી હે. મન કી પરીક્ષા કરતે રહના.

એકબાર પુષ્કર મેં ચાર–પાઁચ સાધુ ધૂપ મેં તપ રહે થે. ઉન્હેં દેખકર સાધકને સોચા– ઉનસે કુછ લૂઁ, તો :–

મસ્તરામ મુર્દોં સે બોલે, હમકો કુછ દિલવાઓગે ?
એક મુર્દા ઉન મેં સે બોલા, મરો તો તુમ સુખ પાઓગે ॥

બસ ! યહી સાધન હે. પાઁચ હાથ કે ખોલીયા (= શરીર) કો છોડો. શેષ બચે સો તુમ રહ જાઓગે. દેહાધ્યાસ છોડના હી પડેગા– મુર્દા બનોગે તભી કુછ પાઓગે.

શ્રી ઢેબરભાઈ :– ધ્યાન કરતે સમય, ધ્યાન મેં કુછ સોચને કી ગુંજાઈશ રહ જાતી હે,– વહ ધ્યાન કી અવસ્થા હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– જબ ધ્યાન મેં આપ કો એકાગ્રતા આયેગી તબ મન અપને આપ શાંત હો જાયેગા. સ્થુલ જગત્ કો છોડકર જબ આપ સૂક્ષ્મ મેં પ્રવેશ કરતે હૈં તબ વિચાર આપ કે સાથ હોતે હૈં. ઈન વિચારોં કો તોડના હૈં. ' 'સોચના'' આપ કે હાથ કી બાત નહીં. સ્મૃતિ આયેગી હી. સોચના ભી આયેગા. લેકિન સમઝપૂર્વક ઈન કો હટાકર ઉપર ઉઠના હે.

શ્રી ઢેબરભાઈ :– મંત્રજાપ કિયા ઔર ધીરે ધીરે ઉસે છોડ દિયા, ઈસ સે એકાગ્રતા આતી હે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– મંત્રજાપ ન છોડો. મંત્રજાપ આખરી વસ્તુ નહી. મંત્રજાપ સ્વતઃ હી સૂક્ષ્મ હોતે હોતે છૂટ જાયેગા, છોડનેકા પ્રયત્ન કરને સે તો સ્મૃતિ ઉસી મેં લગી રહેગી. જાપ કરતે રહને સે, એકાગ્રતા હોને સે સ્મૃતિ છૂટકર મંત્ર મેં કેન્દ્રિત હો જાયેગી ઔર ફિર મંત્ર ભી છૂટ જાયેગા. મંત્ર સ્મૃતિ કો છોડને મેં કારણભૂત હે. એકાગ્રતા આને પર ફિર લય ઔર (ફિર) દિવ્યતા આતી હે. ઔર ધીરે ધીરે ફિર સિલસિલા બન જાતા હે.

અર્થાનુસંધાન સહિત યદિ નામજપ નહીં કરોગે તો સ્મૃતિ ઉદય હોગી ઔર ફિર ઉસ કો હટાને કે કે લિયે આપ કો પ્રયત્ન કરના પડેગા. મન કો કેન્દ્રિત કરને કે લિયે અર્થાનુસંધાન કી આવશ્યકતા હે. ધીરે–ધીરે અર્થ–મંત્ર સબ છૂટ જાયેગા, ઔર એક સી દશા હો જાયેગી.

મન પે જ્યાદા ભાર ન દો. મન તો સંકલ્પ કે ઉદયકા હી દૂસરા નામ હે.

જગત્ કી ઉત્પત્તિસ્થાન બુદ્ધિ હૈ. મન તો (અપના) સંકલ્પ ઉઠા કર ફૈંક દેતા હૈ. બુદ્ધિકો હી પકડો.

મન કા ઉત્પત્તિસ્થાન ઈન્દ્રિયાઁ હૈં, ઔર ઉન કા જ્ઞાનક્ષેત્ર ભી ઈન્દ્રિયાઁ હી હૈં. સંકલ્પ, મનન ઔર નિશ્ચય યે તીનોં હી ક્રિયા મન એકસાથ કરતા હૈ. ઉદાહરણ દૂઁ આપ કો– હમ જબ શેરડી (= ગન્ના) ખાતે હૈં તબ દાંતો કી કડકડાહટ મન સુનતા હૈ, મન ઉન કા આસ્વાદ ભી લેતા હૈ ઔર નીરસ હો જાને પર ઉસ કો ફૈંક દેનેકા જ્ઞાન ભી વહ રખતા હૈ.

અંધે લોગોં કે પાસ હાથીકો ખડા કર દિયા. ઉન મેં સે એકને સૂંઢકો હાથી બતાયા. એકને પૈર કે પાસ જાકર પૈર કો હાથી બતાયા. આઁખો સે સંપૂર્ણ દેખનેવાલા હી સર્વાંગ હાથી ક્યા વસ્તુ હૈ વહ સમઝ સકતા હૈ. ઈસી તરહ આધ્યાત્મિક માર્ગ મેં ભી હૈ. આગે બઢતે બઢતે– યહ નહીં, યહ નહીં, યહ ભી નહીં કરતે કરતે; બસ છોડતે છોડતે આખિર મેં એક ભી નહીં રહેગા. ઠીક સે અભ્યાસ કરને પર સબ સરલ હો જાયેગા. અભ્યાસ કે લિયે કમસે કમ તીન ઘંટે દેના ચાહિયે. અભ્યાસ બ્રહ્મમૂહર્ત મેં કરના ચાહિયે, ઔર ધીરે ધીરે અભ્યાસ કે સમય કો બઢાના ચાહિયે.

કલ્પના યાની સ્ફૂરણા અવ્યક્ત શકિત કી પ્રેરણા હૈ, જો હરેક કો નહીં હોતી હૈ. વહ અપને આપ હી પૂર્વસંસ્કાર કો લેકર ઉદિત હોતી હૈં. ઉદાહરણ કે લિયે– ઈતિહાસ દેખિયે :–

ભાપ સે જબ કીટલીકા ઢક્કન ઉછલને લગા તબ જેમ્સ વોટ કો ભાપ કી શકિત કા ખ્યાલ આયા. ઉસકે પહલે ક્યા કભી ઢક્કન નહીં ઉછલતા થા ? ગુણધર્મ તો વસ્તુ મેં મૌજૂદ હૈ હી. હમને સિર્ફ ગુણધર્મ કે સંયોગ કી ક્રિયા પ્રાપ્ત કી હૈ.

આજ હમ દવાઈયોં કે નાપ–તોલ ઔર મિશ્રણકો સમઝતે હૈં. પરન્તુ ઈસકા અનુભવ પહલે પહલ કિસને કિયા ? નાપ–તોલ તો પહલે હી સે થે. હમારે મેં વિકાસ અબ હુઆ હૈ. કલ્પના સિદ્ધ હોતી હૈ ન ! જબ સ્ફૂરણા હોતી હૈ તબ ઉસ કે હાથ પાઁવ કુછ ભી નહીં હોતા હૈ. પરન્તુ વહ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કર હી લેતી હૈ.

ઈસી તરહ આપ ભી કલ્પના કર કે ભીતરકા ખજાના ઢૂંઢિયે. અવશ્ય આગે બઢેંગે. વ્યવહાર મેં ઈસ ભગવાન કી સૃષ્ટિ સમઝો. લેકિન અભ્યાસ મેં

સ્થૂલ જગત્કા સંકલ્પ–વિકલ્પ હી મત કરો. સિર્ફ મંત્રાનુસંધાન કરો. સ્વાધ્યાયકા હેતુ અશુભ વિચારોં કા નાશ ઔર શુભ વિચાર લાના હૈ. માનવ પહલે અપના અપરાધ કરતા હૈ, અપને મન કો ઠગતા હૈ. પીછે દૂસરોં કે અપરાધ કરનેકા સાહસ કરતા હૈં. મૈં જબ ઝૂઠ બોલને જાતા હૂઁ તબ પહલે મન મેં ઉત્પન્ન હોતા હૈં કિ મૈં ઝૂઠ બોલ રહા હૂઁ. વ્યવહાર મેં સત્ય આચ્છાદિત હો સકતા હૈ. પરન્તુ વહ કભી ન કભી ખુલ જાયેગા.

તુમ્હારી શુભભાવના હી સેવા કે રુપ મેં રોગી કો નીરોગી બનાતી હૈ. ભલે હી વહ વોર્ડ મેં ન હો, ઔર ખુલે ચોગાનમેં પડે હો !

શ્રી ઢેબરભાઇ :– આપને બહુત હી અચ્છી તરહ સે શંકા કા નિવારણ કિયા. અબ આપ આરામ કરેં. આજ આપ કો કાફી કષ્ટ હુઆ. શ્રી ઢેબરભાઈ કે જાને કે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને ભોજન લિયા. રાતકો કાર્યકરભાઈઓં કે સાથ કેમ્પ કે કાર્યકી ચર્ચા હુઈ.

ઢેબરભાઈ કા પરિચય

ઢેબરભાઈ યાની સૌરાષ્ટ્ર કે ગાંધી, જાહેરજીવન કે સંત. શ્રી ગુરુદેવ કે દર્શન–સત્સંગ કો સમય–સમય પર આતે રહતે થે. દિ. ૨૧–૯–૧૯૦૫ કે દિન ગુજરાત–સૌરાષ્ટ્ર કે જામનગર કે પાસ કે છોટાસા ગાઁવ– "ગંગાજલ" મેં આપકા જન્મ હુઆ. અચ્છે પુસ્તક પઢને કી ભૂખ ઔર પ્રિયતા અંતિમ તક બની રહી. સન્ ૧૯૨૯ સે રાજકોટ મેં વકાલત કા સ્વંતત્ર વ્યવસાય શુરુ કિયા. સત્યપ્રિયતા મેં દ્રઢ રહે. અસિલ કી જરા સી છુપાને કી વૃત્તિ હોતી, તો કેસ લડના છોડ દેતે. સન્ ૧૯૩૬ મેં વકાલત કા વ્યવસાય છોડકર સામાજિક ઔર રાષ્ટ્રિય પ્રવૃત્તિ મેં લગ ગયે.

સ્વતંત્રતા કે પહલે સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ ઔર જવાહરલાલ નહેરુ સૌરાષ્ટ્ર કે સભી કાર્ય ઢેબરભાઈ કો સોંપ દેતે થે. સૌરાષ્ટ્ર કે ૨૨૨ રિયાસતોં કે રાજાઓં કો મિલના, ઉનકો સમઝાને કા ઔર ઉસ સમય કે કઠિન કાર્ય ઢેબરભાઈને ઉત્તમ પ્રકાર સે કિયા. ફલતઃ સન્ ૧૯૪૮ મેં "સૌરાષ્ટ્ર રાજ્ય" કી સ્થાપના હુઇ. શ્રી ઢેબરભાઈ કો સૌરાષ્ટ્ર રાજ્ય કે મુખ્યમંત્રી બનાયા ગયા.

બાદ મેં તો વે અખિલ ભારતિય કોંગ્રેસ અધ્યક્ષ બને. (૧૯૫૬ સે ૧૯૬૦), સન્ ૧૯૬૨ સે નવ વર્ષ તક અખિલ ભારતિય ખાદી ઔર ગ્રામોદ્યોગ પંચ કે અધ્યક્ષ કા કામ કિયા, આદિવાસી પંચ કે અધ્યક્ષ કે પદ પર રહકર ભી કાર્ય કિયા.

આપ અચ્છે વહીવટદાર, ઉચ્ચ કક્ષા કે વિચારક, શ્રેષ્ઠ પુસ્તકોં કે વાચક ઔર લેખક ભી થે. અધ્યાત્મ વિષય પ્રિય થા. આપ સંતસેવી ઔર સંતહૃદયી સ્વભાવ બને રહેં. વિશાલ ભાવના, સમદૃષ્ટિ, દુન્યવી મોહ સે મુક્ત, પવિત્ર, સરલ, સત્યપ્રિય જીવન, અનાસક્તભાવ, દરિદ્રનારાયણોં કે પ્રતિ અનુકંપા, રાગદ્વેષકા અભાવ, અપરિગ્રહ આદિ સંતગુણ કે ધારક થે. સતત જાગ્રતિ રખતે થે કિ અપની વાણી ઔર કર્મ સે કિસી કો દુઃખ ન પહુઁચે. નમ્રતા તો ઉન કી હી. બિલકુલ નિરાભીમાની વ્યક્તિત્વ થે. ૫–૭ જોડ કપડા કે સિવા "અપના" કુછ નહીં થા. સૌરાષ્ટ્ર કે લોગ ઉસકો સૌરાષ્ટ્ર કે ગાંધી કહતે થે. ભારત સરકાર દ્વારા સન્ ૧૯૭૩ મેં ઢેબરભાઈ કો "પદ્મ વિભૂષણ" સે સમ્માનિત કિયા ગયા. દિ. ૧૧–૩–૭૭ કો ઢેબરભાઈકા દેહાંત હુઆ.

આપ સમઝતે થે ઔર સમઝાતે થે કિ :–

(૧) બાહરકા બહુત મહત્વ નહીં હૈં, અંદર જો હૈ– મહત્વકા હૈ. જીવન સદૈવ રહતા નહીં હૈ ઔર રહે તો બરાબર નહીં હૈ. જીવન કા ઉદ્દેશ સ્પષ્ટ હોવે, જીવન કી ક્ષતિ દેખને કી દૃષ્ટિ મિલે, ઉનકો દૂર કરને કી સમઝ મિલે– યહી મહત્વકા હૈ.

(૨) જીવન મેં અપને લિયે ઔર પરાયોં કે લિયે કુછ કરને કી વૃત્તિ જો હૈ– યહ ભી એક પ્રકારકી લાલસા હૈ. ઐસી લાલસા કે વેગ મેં (તીવ્રતા મેં), સત્ય મેં જો "મૈં" હૂઁ, ઉસ કી સમ્હાલ તો કી નહીં, યહ બાહર કે વ્યવહાર મેં શરીર કા વ્યય કર ડાલને જૈસા હી હૈ. ભીતરી તત્ત્વકા વિકાસ હોવે, વ્યક્તિ કા શ્રેય સિદ્ધ હોવે ઔર ઈનકે સાથ સમાજકા જો ઉત્કર્ષ હોતા હૈ– વહી સમાજ વૈભવશાલી, પ્રભાવશાલી વ તેજસ્વી હોતા હૈં.

(૩) સદીયોં તક હમ ઐસા માનતે રહે કિ જીવન કા કુછ મુલ્ય નહીં હૈ, સંસાર ખારા હૈ, દુઃખ સે બચનેકા એક હી ઉપાય હૈ– સંન્યાસ– આદિ–આદિ. સદીયોં તક હમને ત્યાગ–ત્યાગ ઔર ત્યાગ કી બાત હી કહી– બિના સમઝે !

ચૈતન્ય કો જાનને કે લિયે ભૌતિક પદાર્થોં અનિવાર્ય હૈ, ઉનકી ઉપેક્ષા– ચૈતન્ય કી ઉપેક્ષા કરના બરાબર હૈ. સાથ હી ઉનકા દુરુપયોગ ભી ચૈતન્યકા દ્રોહ હૈ, ઉનકા અનુપયોગ યા ઉન કી ઉપયોગિતા મેં શિથિલતા ભી દ્રોહ હૈ.

(૪) કોઈ ભી વ્યક્તિ સંયમ સે, ધ્યાનપૂર્વક કી સાવધાની સે ભોગ–વિલાસ કી પલાયનતા કો વશ મેં કર સકતા હૈં.

વર્તમાન પત્ર "દી ઈન્ડિયન નેશન" (The Inidian Nation)ને ૮– જુલાઈ કો રંકા મેં ચલ રહે રાહતકાર્યકે બારે મેં લિખા હૈં :–

Biggest Free Kitchen :-

Probably the biggest free kitchen of its kind in the world. Men, women and children comming from a distance of eight to ten miles are served food daily without any prejudice.

Saint Ranchhoddasji who pilots the big show won't turn anyone out of the feeding centre on humanitalian and religious grounds."Every one is equal and above all a guest is incarnation of God", he would tell you.

DAY BEGINS :-

The work at the feeding centre starts as early as in the morning 3-30 a.m.v they transport food stuffs to other feeding centres. Around midday meal is served to waiting people and the process continues till evening when preliminary arangements for the kitchen next day are made.

Starting from the big godowns where food grains and other cooking articles are stocked in hundreds of bags and containers. one is led in the preparation room. Food grains are thoroughly sleved and cleaned here before being sent to the kitchen. The centre has a four mile of its own.

The kitchen presents a unique sight. Sadhus from Chitrakoot act as cooks. cereals are cooked in giant sized vats, cans and cauldrons on the tunnels with blazing faggots. They are raked and mixed with laders of the size of botme's oars. Cooked food is finally stocked in huge cement frought and tanks.

The power operated bread making machine turn out 600 breads per hours.

About 250 men and women of all age groups mostly drawn from well-to-do families of Bombay and Gujarat including about 100 sadhus from chitrakoot are camping there to run the big show with a spirit of dedication and service. They all have come at a word from their spiritual leader Saint Ranchhoddasji Maharaj about whom very little is known even to his discipler. The Saint a legedary character in himself is the founder of the "Manav Rahat Mandal" a well-knoan philalanthrophic organisation of Gujarat.

Saint Ranchhoddasji Maharaj is believed to be over 200 years old but the frail, asthamatic and short statured sage, reluctant to disclose his age seem to still young and energestic. He is nowhere and at the same time everywhere. From early hours of the morning till late in the night he is busy supervising almost every point from cooking to distribution. He can be seen tasting the cooked food before distribution.

The Saint told us that he had the opportunity and privileage of offering his services in the great Bangal-Bihar famine of 1957 Vikram Samvant corres ponding to 1901 A.D. (in those days). He said, there was no death foodgrains but people had no money to buy these. The condition to-day are just the reverse. They have ample of money but little of foodgrains, he said.

"I don't like to make people lazy or idle by providing free meal, but I can't be rude to our starving guets", The sant observed.

Job also given :-

The Mandal has tried to provide them some job too. They are running a motor driving taining centre and a sewing centre where women also learn and earn.

The Saint belives that relief to the distressed people should be free from any strings. If free kitchens are opened with some motive other than to alleviate the sufferings, it could be nothing but a criminal offence against the soul in distress.

A camp hospital where free treatment after expert's advice is available to people, activities at Ranka. A batch of about 15 specialists and young medical graduates, both boys and girls from Bombay treat on average 300 patients daily. About 1500 of them are on regular treatment where they are provided with the best of medicines available free of any charge. The majority of patients suffered from goitre dysentry, liver troubles and respiratory tract infection, all to them originally from malnutrition.

Free Medical Aid :-

The Mandal has also organised blind relief camp in which 754 presons were operated upon for catract. Another camps is expected to be opened by the end of this month.

The orgainisers and voluntreers have set up seprate camp and mess which have nothing to do with the Manav Rahat Mandal or its funds.

Maharajbhai, a bussinessman from Bombay told us that all this show obviously required a lot of money, but Sant Ranchhoddasji Maharaj never cared for it. Whenever he is in need thousands of his disciples scattered throughout the country are ready to sacrifice their all.

The Manav Rahat Mandal had strated the free kitchen at Ranka on march 18 this years and they propose to continue up to October.

અપને દુર્ગુણોં કો છોડો

૯–૭–૬૭. સુબહ આઠકા સમય હૈં, શ્રી ગુરુદેવ હોલ મેં બિરાજે હૈં. પાસ મેં ઢેબરભાઈ બૈઠે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– હમ જબ તીર્થ મેં જાતે હૈં તબ કુછ ન કુછ વહાઁ છોડતે હૈં. આપ લોગ સબ રંકા આયે હૈં. યહ તો તીર્થસ્થાન સે ભી બઢકર હૈં. તો આપ લોગ યહાઁ પર ભી કુછ છોડકર જાઈયે. મૈં ફલ–ફૂલ સાગભાજી આદિ છોડને કો નહીં કહતા હૂઁ હોં ! અપને મેં રહે હુએ દુર્ગુણોં કો છોડનેકા પ્રયત્ન કરો.

અર્થાનુસંધાન કે, ઉપાસ્ય કે નામ, રુપ, લીલા, ધામ ચાર વિભાગ હૈં. પરિધિ સે બાહર જો હૈં વહ ઈશ્વર !

૨૦ પૈસે કી ચીજ ૧૪ પૈસે મેં કૈસે મિલે ? દુકાનદાર કૃપા કરે તો મિલે !

હમારે પાસ પાઁચ જ્ઞાનેન્દ્રિયાઁ, પાઁચ કર્મેન્દ્રિયાઁ, ઔર મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર = અંતઃકરણ ચતુષ્ટય. યે ચાર મેં બુદ્ધિ આખરી હૈ. બુદ્ધિ કે પરે જબ હમ ચલતે હૈં, તબ અવ્યક્ત શક્તિ કૃપા કર કે મન કો ખીંચ લેતી હૈં.

જ્યોં જ્યોં સાત્વિકતા ઉદય હોતી હૈં– ત્યોં ત્યોં અંતઃકરણ કી શુદ્ધિ હોતી જાયેગી. ત્યોં ત્યોં હમ ઉપર ઉઠતે જાયેંગે. પ્રકૃતિકા ભી નિયમ હૈં (કિ)– હલકા પદાર્થ ઉપર આતા હૈં.

શ્રદ્ધા ઔર વિશ્વાસ મેં ફર્ક હૈ

શ્રી ઢેબરભાઈ :– શ્રદ્ધા ઔર વિશ્વાસ મેં ક્યા ફર્ક હૈં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રદ્ધા ઔર વિશ્વાસ મેં બહુત ફર્ક હૈ. વસ્તુકો ઠીક સે સમઝ કરકે હમ ઉસ પર અટલ રહે ઉસે શ્રદ્ધા કહતે હૈં. ઔર આઁખે મીંચકર ઉસી પર ડટે રહેં ઉસે વિશ્વાસ કહતે હૈં. ઈસકા ઉદાહરણ દૂં.

પાર્વતીજી વન મેં તપસ્યા કરતી થી. સપ્તઋષિઓં કો શંકરજીને ઉન કે પાસ ભેજા. પૂછે– ક્યોં તપસ્યા કરતી હૈ ? પાર્વતીજીને કહા– શિવજી સે હમારા લગ્ન હો ઈસલિયે. યહ શ્રદ્ધા હૈ.

ઋષિયોંને કહા– ઐસા તુમ્હેં કિસને બતાયા ? બોલી– નારદજીને. ઋષિયોંને કહા– અરે ! નારદજી કી સીખ માનકર તુમ શિવજી કી આરાધના કરતી હો ! વો તો બેલકી સવારી કરતે હૈં, ચમડા પહનતે હૈં, સાઁપ આભૂષણ હૈ. સંપત્તિ મેં એક બેલ હી હૈ. ઉન્હેં છોડકર વિષ્ણુ કે સાથ લગ્ન કરેં. પાર્વતીજીને કહા– યહ કભી નહીં હો સકતા, મેરા અટૂટ સંકલ્પ હૈં કિ–

મહાદેવ અવગુણ ભવન, વિષ્ણુ સકલ ગુણધામ ।
જેહિકર મન રમ જાહિ સન તાહિ તાહિ સન કામ ॥

યહ સુનકર ઋષિયોંને કહા– યદિ શંકરજીને મના કર દિયા તો ? પાર્વતીજીને ઉત્તર દિયા–

જન્મ કોટિ લગિ રગર હમારી ।
બરઉઁ શંભુ ન ત રહઉઁ કુમારી ॥

અગર શંકરજી મના કર દેંગે તો મૈં શાદી હી નહીં કરુઁગી. જન્મ–જન્મ તક કુમારી હી રહૂઁગી. શાદી હોગી તો શંકરજી સે હી હોગી. યહ હુઈ શ્રદ્ધા કી બાત.

ઈધર દેખિયે શંકરજીકા વિશ્વાસ ! સમુદ્ર મંથન મેં વિષ નિકલા. કિસીને નહીં કહા કિ હમ પી લેં. શંકરજીને હી પીયા. રામનામ સે અમૃત મિલતા હૈં– યહ સબ દેવતા જાનતે થે. પર વિષ પીને કો કોઈ તૈયાર નહીં હુઆ. શંકરજીને "રા" કહકર પીયા ઔર "મ" કી લકીર લગાદી. વિષ કંઠ મેં હી રહ ગયા. "રામ" કહકર પી લિયા. વિશ્વાસ કે ભરોસે. યહી વિશ્વાસ સે હોતા હૈં.

શ્રદ્ધા અરુ વિશ્વાસ સે મિલે પ્રેમ કી ખાન ।
સદ્ વિચાર સે હોત બના, આસક્તિ કી હાન ॥

ગાંધીજી કો જિસ સમય વિચાર આયા કિ ખદ્દર સે માન્ચેસ્ટર કો (= ઉસ કે ઉદ્યોગ કો) હાનિ પહુઁચ સકતી હૈ. પર વિશ્વાસ હો ગયા કિ સાદગી ભી આયેગી. તો, દો વર્ષ મેં સબ સાર્થક હો ગયા થા. યહ હૈં વિશ્વાસ. શ્રદ્ધા મેં વિચાર હોતા હૈ. વિશ્વાસ અંધ હોતા હૈ.

રામકૃષ્ણને વિવેકાનંદ સે કહા :– તુમ કો ઈશ્વર દેખના હૈં ન ? બૈઠ જાઓ યહ અંધેરી કોઠરી મેં ! વિવેકાનંદજી બૈઠ ગયેં. વિશ્વાસ ઈસે કહતે હૈ.

હમ કો એક હી શ્રદ્ધા હોની ચાહિયે કિ હમ આજ પ્રાપ્ત કર હી લેંગે. કલ્પના સત્ય હોતી હૈ. માર્ગ ઠીક હોના ચાહિયે, ઔર પરિશ્રમ કરના ચાહિયે.

હમ સાધન કો દોષ દેના ખૂબ સીખે હૈં. પર યહ ધ્યાન નહીં રખતે કિ સાધન કિતના હી સરલ વ ઉત્તમ ક્યોં ન હો, પરંતુ યદિ ઉસ મેં લગન નહીં તો ચોક્કસ વ્યર્થ હી જાયગા.

હમારી જિજ્ઞાસા તબ ફલિત હોતી હૈ જબ હમ મછલી બનેં. લક્ષ્યપ્રાપ્તિ કી અતિ ઈચ્છા હી સાધનકા પ્રથમ સોપાન હૈ. મછલી કી દશા પર અપન વિચાર કરેં તો જિજ્ઞાસાકા સ્વરુપ સહજ હી મેં સમઝ મેં આ જાયગા.

મછલીને અપના જીવન સમર્પણ કિયા હૈ જલકો. વહ જલ બિના એક ક્ષણ ભી નહીં રહ સકતી. મછલી કો પાની મેં સે બાહર નિકાલો. ક્યા દેખોગે ?

ઉસ કે કાન મેં જાકર પૂછો :– મછલી તુઝે ક્યા ચાહિયે ? ઉત્તર મેં વહ પાની માઁગેગી. ઉસ સે કહો કિ અરે ! પાની સે મૂલ્યવાન દૂધ હૈ, મિઠાઈયાઁ હૈં. પાની કે બદલે તૂ ઉન્હેં લે લે. મછલી સિર્ફ પાની હી કહેગી. મછલી સિર્ફ પાની કે લિયે સારી સૃષ્ટિકા તિરસ્કાર કર દેતી હૈ.

સાધન મેં સફલતા ન મિલનેકા યહી કારણ હૈં કિ સાધક જિસ કે નિમિત્ત સાધન કરતા હૈ ઉસ કે બિના રહ સકતા હૈ. યદિ ઉસ કે બગૈર વહ ન રહ સકે તો

જરુર સફલ હો જાય ! હમારે મેં તીવ્રતા હોના ચાહિયે, તડફડાહટ હોના ચાહિયે.

દ્રોણાચાર્યજીને અર્જુન કો ધનુષ્યવિદ્યા સિખાઈ થી. એક ભીલ થા– એકલવ્ય ઉસકા નામ થા. ઉસને દ્રોણાચાર્ય સે પ્રાર્થના કી કિ મુઝે ધનુષ્યવિદ્યા સિખાઓ. દ્રોણાચાર્યને મના કર દિયા. તો ભીલને કહા કિ ‘‘કૈસે નહીં સીખાઓગે ! મૈં આપ સે હી વિદ્યા સીખૂંગા.'' આપ માનો ચાહે ન માનો– ‘‘ હમ તો આપ કો અપના માનતે હૈં.'' યહ નિષ્ઠા સે– ફિર વહ સ્વયમ્

ભીલને દ્રોણાચાર્ય કી મૂર્તિ બનાઈ ઔર મૂર્તિ સે પૂછ–પૂછકર ધનુષવિદ્યાકા અભ્યાસ પ્રારંભ કર દિયા. પરિણામ યહ હુઆ કિ ભીલ ધનુષવિદ્યા મેં ઈતના પ્રવિણ હો ગયા કિ– એક દિન અર્જુન ઘૂમ રહે થે. સાથ મેં કુત્તા થા વહ જંગલ મેં નિકલ ગયા. ભીલને કુત્તે કે મુઁહ મેં બાણ ઈસ પ્રકાર મારે કિ કુત્તાકા મુઁહ બાણોં સે ભર ગયા, લેકિન ચોટ નહીં આને દી. કુત્તા અર્જુન કે પાસ આયા, અર્જુન કો કુત્તા કો દેખકર આશ્ચર્ય હુઆ કિ ઐસા કૌન ધનુષ્યબાણ ચલાનેવાલા હૈં. કુત્તા સમઝદાર થા. વહ ભીલકે પાસ અર્જુન કો લે ગયા.

અર્જુનને પૂછા તો ભીલને કહા કિ મુઝે ધનુષ્યવિદ્યા દ્રોણાચાર્યજીને સિખાઈ હૈ. ઈસ પર અર્જુન કો ક્રોધ પૈદા હો ગયા કિ ગુરુદેવજીને મુઝ સે કપટ કિયા હૈં; મુઝે ઐસી વિદ્યા નહીં સીખાઇ. અર્જુન દ્રોણાચાર્ય સે દૂર રહને લગે ઔર અનમના બાત કરને લગે. દ્રોણાચાર્યને પૂછા– અર્જુન ! ક્યા બાત હૈં ? મુશ્કિલ સે અર્જુનને બતાયા કિ આપને ભીલ કો વિદ્યા સીખાઇ વહ મુઝે નહીં બતાઈ. અર્જુન કો યહ અધ્યારોપ હો ગયા થા કિ ગુરુજીને ભીલ કો વિદ્યા સીખાઈ– યહ ઝૂઠા અધ્યારોપ થા. કિતના ખરાબ હોતા હૈ મનુષ્યકા, ઈસ પ્રકાર સે મિથ્યા અધ્યારોપ સે ! ઈર્ષા મનુષ્ય કો કહાઁ પહુઁચા દેતી હૈં ! ભીલ સે ઈર્ષા હો ગઈ. યદિ ઈસી ભીલ કો અર્જુન મિત્ર બના લેતે તો બડા કામ આતા.

દ્રોણાચાર્યને ભીલ સે કહા– મૈંને તુમ્હેં કબ ધનુષવિદ્યા સિખાઈ હૈં ? ભીલ ઉસ સ્થાન પર દ્રોણાચાર્ય કો લે ગયા. દેખા કિ દ્રોણાચાર્ય કી મૂર્તિ–પ્રતિમા બની હૈ, અગરબત્તી ધૂપ આદિ લગી હૈ. દ્રોણાચાર્યને ભીલ સે દક્ષિણા મેં હાથકા અંગૂઠા માઁગા. ભીલને દે દિયા. વહ ખુશ હો ગયા. દ્રોણાચાર્યને આશીર્વાદ દિયા કિ તેરે પાઁવકા અંગૂઠા કામ કરેગા. ભીલ પાઁવ કે અંગૂઠા સે બાણ ચલાને લગા. નિષ્ઠા ઈતની થી !

નિષ્ઠા પરિપક્વ હો તો ઈશ્વરપ્રાપ્તિ હોતી હૈં. નિષ્ઠા પરિપક્વ હોને કે કારણ ભીલ સ્વયમ્ વિદ્યા સીખ ગયા.

વાક્યજ્ઞાન અત્યંત નિપુણ, ભવપાર ન પાવૈ કોઈ ।
નિશિ ગૃહ મધ્ય દીપ કી બાતન્હ, તમ નિવૃત્ત નહીં હોઈ ॥

જો અપને મનકા સ્વામી હૈં, વહી સુખી હો સકતા હૈ

કેવલ વહી મનુષ્ય– જો અપને મનકા સ્વામી હૈ સુખી હો સકતા હૈ, દૂસરા નહીં. તુમ સુખી તભી હો સકતે હો જબ તુમ સ્વયંકો જીત લેંગે.

જબ તક મન વિલીન નહીં હોતા તબ તક વાસનાકા નાશ નહીં હોતા ઔર જબ તક વાસના વિનષ્ટ નહીં હોતી, તબ તક ચિત્ત શાંત નહીં હોતા. જબ તક વાસનાકા સર્વનાશ નહીં હોતા તબ તક તત્ત્વ જ્ઞાન કહાઁ સે હોગા ? ઔર જબ તક તત્ત્વજ્ઞાન નહીં હોતા તબ તક વાસનાકા સર્વથા વિનાશ નહીં હોગા.

ઈસલિયે પરમાત્માકા યથાર્થ જ્ઞાન, મનોનાશ ઔર વાસના ક્ષય યે તીનોં એક દૂસરે કે કારણ હૈં. વિશેષ પ્રયત્ન કરને સે યે તીનોં કાર્ય સિદ્ધ હો સકતે હૈં.

વાસના પરિત્યાગકે સાથ સાથ પ્રાણ નિરોધકા અભ્યાસ કરના ભી આવશ્યક હૈ. ચિરકાલ પ્રાણાયામ કે અભ્યાસ સે, યોગાભ્યાસ મેં કુશલ ગુરુ દ્વારા બતાઈ હુઈ યુક્તિ સે, સ્વસ્તિક આદિ આસનોં કે સિદ્ધિ સે ઔર ઉચિત ભોજન સે પ્રાણસ્પંદનકા નિરોધ હો જાતા હૈ.

આધ્યાત્મવિદ્યા કી પ્રાપ્તિ, સાધુ સંગતિ, વાસના કા સર્વથા પરિત્યાગ ઔર પ્રાણસ્પંદનકા નિરોધ– યે હી યુક્તિયાઁ ચિત્ત પર વિજય પાને કે લિયે નિશ્ચિત્ રુપસે દ્રઢ ઉપાય હૈં.

૧૦–૭–૬૭. અખબાર પાઁચજન્યને લિખા હૈ......(લેખક– નાના ભાગવત)

આજ કે હિન્દી અખબાર “પાઁચજન્ય” ને રાહત કાર્ય કે બારે મેં લિખા હૈ :–

ગંગા કી ગોદ મેં અકાલકા તાંડવ ઔર ઈસાઈયોં કી કુચેષ્ટાયેં

“ગંગા કી ગોદ મેં અકાલકા તાંડવ. પ્રકૃતિ કે પ્રકોપ સે જહાઁ સેવા ઔર સોહાર્દ ટક્કર લે રહા હૈં.”

કૈસા દુર્દૈવ વિકાસ હૈ યહ !! અન્નકી દાત્રી “સુજલાં સુફલાં”ભૂમિ ભિખારિન બની બૈઠી ? કુબેર હી ધન કી યાચના કરતા ફિરે તો કૈસા વિચિત્ર અનુભવ હોગા ? ઠીક ઐસી હી સ્થિતિ આજ બિહાર કી હો ગઈ હૈ.

ભૂખ કી પીડા સે અપને બાંધવ કાલ કે ગાલ મેં જાય યહ કૌન સહ સકતા હૈ ? સુહૃદય વ્યક્તિ શક્તિભર સહયોગ દેકર સહાયતાર્થ દૌડ રહા હૈ બિહાર કી ઓર ! આસેતુ હિમાચલ ભારતવાસી બિહાર કી કરાહ સુનકર જગ પડા હૈં ! ઈતના હી નહીં ભારત કે બાહર વિદેશ મેં ગયે ભારતીય ભી સહયોગકા હાથ બઢા રહે હૈં.

નિરીક્ષણ મેં પ્રવાસં કરતે સમય લેખક કે અનુભવ મેં કઇ પ્રસંગ ઉપસ્થિત હુએ હૈં. જિસસે ઉસકી ગહરાઈકા પતા ચલતા હૈ. પટના જિલ્લાગત બરબિઘા મિશન કેન્દ્ર સે પીડિતોં કે લિયે અનાજ વિતરણ હો રહા થા. વહાઁ સે લૌટી હુઈ એક મહિલા જો સદહા ગ્રામકી રહનેવાલી હૈ લેખક સે મિલી. ઉસને અપની કરુણ કહાની સુનાકર કહા :– પરિવાર મેં ભરણપોષણાર્થ જબ ગેહૂઁ લેને ઉસ કેન્દ્ર મેં ગઈ-તો વિતરણ કરનેવાલે ને કહા કિ "ગોદ મેં બચ્ચે કે સર પર હાથ રખકર કસમ ખાઓ કિ આજ સે અપને ઘર મેં છઠકા પર્વ (સૂર્ય ષષ્ઠી પર્વ) કભી ન કરુંગી."

બડે અભિમાન સે લેખક સે ઉસ મહિલાને કહા કિ "આગ લગ જાય ઐસે અનાજ કો ! બિના અનાજ લિયે હુએ મર જાઉઁગી પર સૂર્ય ભગવાન કી પૂજા, વ્રત ન છોડૂઁગી." ઐસા નિશ્ચય ઉસ માઁને પ્રકટ કિયા.

દૂસરા ઉદાહરણ હૈ– ગયા જિલ્લા કે અન્તર્ગત મઠગુલની નામ કે ગ્રામ કે નિકટકા. જહાઁ પેય જલ કી વ્યવસ્થા ઈસાઇયોં દ્વારા કી ગઈ. એવં જો ઈસાઈ ન બને ઉન્હેં વહાઁ સે પાની લેને કે લિયે મના કિયા ગયા.

અકાલ કી સમસ્યાકા હલ કરનેકે લિયે ભિન્ન ભિન્ન નામોં સે સેવા (?) કાર્ય મેં લગી હુઇ યે વિદેશી ઇસાઇ સંસ્થાએ સ્વયં એક સમસ્યા ન બન જાય ઐસી આશંકા કિસી કે મન મેં ઉત્પન્ન હોના અત્યંત સ્વાભાવિક હૈ. બિહડ દેહાતો મેં જહાઁ એકાધ પરિવાર ભી ઈસાઇ નહીં મિલતા થા વહાઁ આજ હજારોં કી સંખ્યા મેં લોગ ઈસાઈ બનતે દિખાઇ દે રહે હૈં.

બિહાર મેં રામકૃષ્ણ મિશન, સદ્વિચાર પરિવાર, માનવ રાહત મંડલ, ભારત સેવાશ્રમ સંઘ, મારવાડી રિલીફ સોસાયટી (કલકત્તા), આનંદમાર્ગ રિલીફ કમિટી, રાષ્ટ્રિય સેવક સંઘ ઔર અન્ય ભારતીય સંસ્થાએં કાર્ય કર રહી હૈં. ઉન મેં વિશેષ ઉલ્લેખનીય કાર્ય "બિહાર માનવ રાહત મંડલ" કા હૈં. પલામૂ જિલ્લા કે અત્યંત બિહડ ક્ષેત્ર રંકા નામક એક પહાડી સ્થાન પર જંગલ મેં જહાઁ એક બૂંદ ભી પાની નહીં હૈ, કઈ મીલ પર દૂર સે ટ્રક દ્વારા પાની વહાઁ

લાયા જાતા હૈં. ઐસે સ્થાન પર પ્રતિદિન ૨૫૦૦૦ લોગોંકા ભોજન ચાર કેન્દ્રો મેં કરાયા જાતા હૈ. સહાયક સમન્વય સમિતિ કી એક બેઠક મેં લેખક સ્વયં ઉપસ્થિત થા. પલામૂ જિલ્લા કે કઇ નિઃશુલ્ક ભોજનાલય કી ચર્ચા કરતે હુએ સભી વિદેશી સંસ્થાઓં દ્વારા એક તરફ સે શિકાયત કી ગઇ કિ મુફ્ત ભોજનાલય કી ઈસ યોજના સે લોગ આલસી બન રહે હૈં. સબ કાર્ય 'ઠપ' પડ ગયા હૈ. લેખક ઉત્સુકતાવશ અપને સમિતિ કે અધ્યક્ષ તથા બિહાર પ્રદેશ રા. સ્વ. સંઘ કે પ્રાંત સંચાલક મા. શ્રીકૃષ્ણ વલ્લભપ્રસાદ નારાયણસિંહ કે સાથ નિરીક્ષણાર્થ ગયા થા.

આસપાસ કે ક્ષેત્રોં કે લોગોંકા અભિપ્રાય લેનેકે હેતુ કિયે ગયે વાર્તાલાપ સે પતા ચલા કિ યદિ સ્વામી શ્રી રણછોડદાસજી કી પ્રેરણા સે યહ કાર્ય શુરુ ન હોતા તો ક્ષેત્ર કે હજારો લોગ ભૂખ સે તડપકર મર જાતે. ઔર શેષ બચે હજારો ઈસાઇ બન જાતે. ઈન કી યોજના કે ફલસ્વરુપ વિદેશી મિશનરીયોં દ્વારા ઈસાઇ બનાનેકા કાર્ય અવશ્ય 'ઠપ્પ' પડ ગયા હૈં. જિસ કે કારણ વે ઈસ કાર્ય કી નિંદા કરનેકા દુસ્સાહસ કરને લગે હૈં.

પ્રત્યક્ષ ઉસ સ્થાન પર કાર્ય દેખકર ઉસ મહાપુરુષ કે દર્શન કે ઉપરાંત વિશ્વાસ હો ગયા કિ સબ આરોપ મિથ્યા હૈ. દો– ઢાઈ સો પ્રબંધકો દ્વારા ચલાયા જા રહા યહ કાર્ય કાફી વ્યવસ્થિત એવં અનુશાસિત દિખાઇ દિયા. મુંબઇ કે વાતાનુકૂલિત ઘરોં મેં રહનેવાલે અનેક પરિવારોં કો ધૂપ મેં પરિશ્રમ કરતે દેખકર હૃદય ગદ્ ગદ્ હો જાતા હૈ. સચ્ચી નિઃસ્વાર્થ સેવા ઈસીકા નામ હૈ. યહી ભાવના ભારત કે કોને કોને મેં જગ જાય તો અકાલ તો ક્યા, પ્રત્યક્ષ કાલ સે ભી હમ સબ ટક્કર લે સકેંગે.

અરાજકતા જ્યાદહ દિન તક નહીં ચલતી

૧૧–૭–૬૭. પ્રાર્થના કે બાદ (સુબહ સાત બજે) શ્રી ગુરુદેવ ભક્તોં કે સાથ બિરાજેં હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– બુદ્ધિ મેં ખોટે વિચાર, બુદ્ધિમેં કુવિચાર હી પાપ હૈ. ઈસ સે અનીતિ વ અરાજકતાકા પસારા હોતા હૈં. આપ લોગોં કો મૈં એક સચ્ચી ઘટના સુનાઉઁ.

એક ગાઁવ મેં એક નાયબ તહસીલદાર થા. પૂરે ગાઁવવાલે ઉસ સે તંગ આ ગયે થે, પરંતુ સત્તા કે પદ પર થા તો ઉસકી અનીતિ સહન કરતે રહતે થે.

ઉસને એક કિસાન કે ઘર જાકર એક ટ્રક પૂરા અનાજકા ભરવાયા. કિસાન બહાર ગયા થા. આતે હી ઉસને સારા મામલા સમઝ લિયા ઔર વહ ગંભીર હો ગયા; ઔર નિશ્ચય કર લિયા. બસ ! ફૌરન હી ભરી બંદૂક લેકર ડ્રાઈવર કે સામને ખડા હો ગયા ઔર કહા કિ ખબરદાર ! ટ્રક ચલાયા તો ઉડા હી દૂઁગા. સબ ગાઁવવાલોં કો કહા કિ સભી એક એક બોરા ઉઠા લે જાઓ. મિનિટો મેં ટ્રક ખાલી હો ગયા. અનીતિકા સામના ઈસ પ્રકાર સંગઠનશક્તિ જાગ્રત કર કે કિયા ગયા, તબ સે ગાઁવલોગોંને તહસીલદાર કે જુલ્મ સે છુટકારા પાયા.

અરાજકતાકા વ અંધેરગર્દીકા યહ એક ઉદાહરણ હૈ. દેહાતો મેં ઐસા બહુત ચલ રહા હૈ. હમારે મિનિસ્ટર વ નેતાલોગ દેહાતો મેં જાતે હી નહીં હૈ ! ચુને ગયે પ્રતિનિધિ ભી શહરો મેં બને રહતે હૈં. ઔર ઉસી પ્રયત્ન મેં લગે રહતે હૈં કિ હમ કિસ પ્રકાર જલ્દી મિનિસ્ટર હો જાયઁ ! અરાજકતા કી ઓર ધ્યાન દેનેકો કોઈ ચાહતા હી નહીં ! કારણ કિ સ્વયમ્ અરાજકતાકા ફાયદા ઉઠાને મેં વ્યસ્ત હૈં.

પરન્તુ ઈસી પ્રકાર દીર્ઘકાલ તક ચલતા રહા તો અરાજકતા કા પરિણામ હોગા પરાધીનતા. બ્રિટનને ઐસી અરાજકતાકા લાભ ઉઠાયા થા ઔર સિર્ફ પૌને દો મહિને મેં હી ભારતકા કારોબાર અપને હાથ મેં લે લિયા થા. અરાજકતા જ્યાદહ દિન તક નહીં ચલતી. વિદ્રોહ હો જાયેગા. શાસન મેં પૂરી કડકાઈ હોની ચાહિયે.

અનાજ પૂરા ધન હૈં ઔર પશુ આધા ધન હૈ. ઐસા કભી ન વિચારો કિ અનાજસે હમેં કાગજ (રુપયે) બનાના હૈં. છઃ પૈસેકા એક નોટ કિતના કચ્ચા સામાન ભારત સે બાહર ભેજ દેતા હૈ ? સોચો તો ! દ્રવ્ય જીવનયાપનકા સાધનમાત્ર હૈ.

બુરે વિચારોંકા, ખોટે વિચારોંકા હમ સંકલન કરતે હૈં, અચ્છે વિચારોં કો હમ દૂર ફેંકતે હૈં.

દો મિયાઁ કી દાઢી મેં અગર આગ લગે તો દોનોં પહલે કિસકી બુઝાવે ? અપની હી ન ? તો ભાઇ ! પહલે અપને ભારતકા તો સોચે ! ફિર વિશ્વભરકા વિચાર કરેં.

આજ અષાઢી પંચમી હૈ. આકાશ મેં ઘનઘોર બાદલ છાયે હૈં. ગરજતે હૈં, ઔર બિજલી ચમક રહી હૈ. શ્રી ગુરુદેવ ઈસ સે બહુત હી પ્રસન્નતા સે બોલ ઉઠે કિ–

સુદિ અષાઢી પંચમી, ગાજત ઘન ઘનઘોર ।
ભડલી કહત સુન કિસાન, મધુરો મેઘાસોર ॥
સુદિ અષાઢી સપ્તમી, ચંદ્ર જો નિર્મલ દેખ ।
જા પિયુ તૂઁ તો માલવે, ભીખ માઁગની પેખ ॥

(માલવા = ભારત કા એક પ્રદેશકા નામ)

અબ દો–તીન દિન મેં હી ખૂબ અચ્છી બરસાત હોગી. તીન ઘંટે તક લગાતાર ખૂબ બરસના ચાહિયે. ઈસ સાલ બઢિયા ફસલ હોગી.

રાવણને બ્રાહ્મણ વ ઋષિયોં સે કર લિયા થા. ઋષિયોં કે પાસ રુપયે પૈસે તો થે નહીં, પરન્તુ રાવણને કરકે રુપ મેં ઉન કે ખુન સે ઘડા ભરવાયા ઔર રાવણને જનકજી કે રાજ્ય મેં ઉસ ઘડે કો ગાડ દિયા. ઈસ સે જનકજી કે રાજ્ય મેં બારહ વર્ષ તક અનાવૃષ્ટિ રહી થી. ઋષિયોંને શાપ દિયા થા કિ જિસ કે રાજ્ય મેં યહ ખૂન રહેગા વહાઁ અનાવૃષ્ટિ હોગી. રાવણ કે વિનાશ કે નિમિત્તકારણ વહી બના ઔર જગજ્જનનીકા પ્રાકટય હુઆ.

આપત્તિકાલ મેં બુદ્ધિ સ્થિર રખના ચાહિયે. બુદ્ધિ હમેં પ્રકાશ દેતી હે, સન્માર્ગ દેતી હે. ઔર કષ્ટ સે છુટકારા પાને મેં હમારી મદદ કરતી હે.

શ્રીમાનસજી કો દેખિયે

બરસાત અચ્છી હો ઈસ કે નિમિત્ત શ્રીમાનસજી કે અખંડ પાઠકા દોપહર ચાર બજે પ્રારંભ હુઆ. સંપુટકી ચૌપાઈ હૈ :–

સોઈ જલ અનલ અનિલ સંઘાતા । હોઈ જલદ જગ જીવનદાતા ॥

પૂ. શ્રી કઈ બાર પાઠ મેં પધારેં. પાઠ શુરુ હોને કે પહલે શ્રી ગુરુદેવને કહા :– અગર પાની નહીં બરસા તો આપ લોગોં કો ઉપવાસ કરના પડેગા. આખિર મેં ઉપવાસ હી હે. ઔર ક્યા કરે ! રામાયણકા પાઠ કરો– ધીરે ધીરે આરામ સે કરેં. પહલે હનુમાન બાહુકકા પાઠ કરેં.

અપને કો પાઠ (સાધન) કરના ચાહિયે. દેખો, આપ કો વિચાર આતા હોગા. આપ સબ મેં સે ૧–૨ કો હી વિચાર આ રહા હોગા કિ ક્યા રામાયણ કરને સે વર્ષા હોગી ? મૈં કહતા હૂઁ ચોકસ હોગી. જરુર હોગી.

રામાયણ મેં જ્ઞાની, સાહિત્યકાર, ભક્ત, કર્મકાંડી સભી ચક્કર ખાતે હૈં. ગૌસ્વામીજીને રામાયણ મેં સમાજકા એક આદર્શ ચિત્ર ખિંચા હે. કૈસે બોલના,

કેસે ઉઠના, આદિ સબ ઉસ મેં બતલાયા હૈં. બોલને કી પદ્ધતિ દેખિયે! દશરથજી કે દેહત્યાગકા સમાચાર સુનાને કે લિયે વસિષ્ઠજી રામજી કે પાસ ચિત્રકૂટ ગયે થે. જનકપુર ઔર અવધ કે હજારોં આદમી સાથ મેં થે. પરન્તુ કિસીને ભી રામજી સે નહીં કહા કિ દશરથજી મર ગયે હૈં. રઘુનાથજી સબ સે મિલે, પરન્તુ કોઈ કુછ નહીં બોલા. સભી એકત્ર હુએ તબ વસિષ્ઠજીને સંસારકા રુપ દિખાકર ઉન્હેં સંસાર સે નિરસ બનાયા. હાનિ, લાભ, હર્ષ શોક કી સ્થિતિ બતાયી. અંત મેં કહા કિ દશરથજીકા અવસાન હો ગયા હૈં. કિસીને ભી અનધિકાર ચેષ્ટા નહીં કી. ક્યોંકિ સબ જાનતે થે કિ યહ કામ વસિષ્ઠજીકા હૈ.

ચુનાવ કે લિયે શ્રીમાનસજી કો દેખિયે. ઉસ કાલ મેં જિસ પ્રકાર રાજાકા ચુનાવ હોતા થા, વૈસા અભી હોને લગે તો રામરાજ્ય હો.

ગરીબ ધની ગ્રામ નર નાગર । પંડિત મૂઢ મલિન ઉજાગર ॥
કુકબિ સુકબિ નિજ મતિ અનુસારી । નૃપ હીં સરાહત સબ નરનારી ॥

આજકલ તો ચુનાવ નહીં હો રહા હૈ, ભરાવ હો રહા હૈ. આજ કી તરહ પહલે ઐસા નહીં થા કિ સામને સે જાકર કહેં કિ હમેં વોટ દો, હમેં વોટ દો. “નિજ મતિ અનુસારી” કી પ્રથા થી.

રાજ્યાભિષેક કે અવસર પર દશરથજી ગુરુદેવ કે પાસ ગયે ઔર રામજી કો યુવરાજ બનાને કી અનુમતિ લી. ફિર સભામેં આકર ગુરુદેવ કી ઈચ્છા જાહેર કી. સબને કહા કિ બરાબર હૈ, ગુરુ કી આજ્ઞાકા પાલન કીજિયે. યહાઁ પર દશરથજીકા વિવેક દેખિયે. રામાયણ હમેં વિવેક સીખાતી હૈં.

ગોસ્વામીજીને રામાયણ મેં સામાન્ય પદ્ધતિ કે સત્ય મેં ઐશ્વર્ય લગા દિયા હૈ. ઐશ્વર્ય બગૈર રામજી કી મહત્તા માલૂમ નહીં પડતી. ગોસ્વામીજી હર જગહ હમેં યાદ દિલાતે હૈં કિ રામજી કો ઈતના હી મત સમઝ લેના. પરન્તુ ઈન કે સાથ મેં યહ વસ્તુ ભી હૈ :—

બિનુ પગ ચલહિ સુને બિન કાના । કર બિનુ કરમ કરૈ બિધિ નાના ॥
આનન રહિત સકલ રસ ભોગી । બિનુ બાની બકતા બડ જોગી ॥
તન બિનુ પરસ નયન બિનુ દેખા । ગ્રહે ઘ્રાણ બિનુ બાસ અશેષા ॥
અસિ સબ ભાઁતિ અલૌકિક કરની । મહિમા જાસુ જાય નહીં બરની ॥
ચિદાનંદમય દેહ તુમ્હારી । બિગત બિકાર જાન અધિકારી ॥

આદમી અપના લક્ષ્ય ભૂલ ન જાય ઈસલિયે ઉન્હોંને હર જગહ પર ઐશ્વર્ય લગાયા હૈં.

પાપકા બાપ લોભ હૈ

એક શુકલજી મહારાજ કાશી સે વિદ્વાન હોકર ઘર ગયે. વેદ પઢતે થે. એક પૈસેકી દવાઈકા છ: પૈસા લે. ઉનકી પત્ની બડી સાધ્વી થી, દેખકર વહ ભીતર હી ભીતર દુ:ખી હોવે. પંડિતજી કો બહુત સમઝાયા પર વે નહીં માને.

એક રોજ પત્નનીને સવાલ કિયા કિ મહારાજ ! આપ સબ શાસ્ત્ર પઢે હૈં, આપ યહ બતાઈયે કિ પાપ કા બાપ કૌન ? પંડિતજી સોચ મેં પડ ગયે. કહા– સુબહ બતાઉँગા.

રાત્રિ કો સબ શાસ્ત્ર ઉલટ ડાલે, પરન્તુ ઉત્તર નહીં મિલા. પત્નીને તાના મારા :– "મહારાજ આપને કુછ નહીં પઢા !" પંડિતજી ચિઢકર ઘર સે ચલ દિયે. રાસ્તે મેં કુએં પર પાની પીને રુકે. સામને હી એક વેશ્યાકા ઘર થા. પાસ આકર ઉસને પંડિતજી કો પ્રણામ કિયા ઔર પૂછા :– "મહારાજ કહાँ પધારતે હૈં ?" પંડિતજી બોલે– પાપકા બાપ કૌન હૈ ? ઈસ પ્રશ્ન કો પઢને જા રહા હૂँ.

વેશ્યા કહા– મહારાજ ! ઈસે તો મૈં ભી પઢા સકૂँગી. પંડિતજીને પૂછા કિ તુમ કૌન હો ? જવાબ મિલા કિ વેશ્યા હૂँ. વેશ્યાને અલગ કોઠરીકા પ્રબંધ કર દિયા. ભોજનકે લિયે ગાँવ મેં વ્યવસ્થા કર દી.

એક રોજ પંડિતજી સે કહા :– "આપ અલગ કોઠરી મેં ઠહરે હૈં સો મુઝે અચ્છા નહીં લગતા. મૈં દૂર સે પૈસે દે દૂँગી. આપ આટા–દાલ લાકર યહીં ભોજન બના લેં ઔર ચારસો રુપયે ઘર ભેજ દે." શુકલજીને સોચા– બાત તો ઠીક હૈ. રુપયા ભેજ દિયા ગયા ઔર સ્વયમ્ વેશ્યા કે ઘર મેં ઠહર ગયે.

વેશ્યા એક રોજ ફિર બોલી :– "મહારાજ આપ હાથ સે બર્તન મલતે હૈં સો ઠીક નહીં. આપ કે બર્તન નૌકર બ્રાહ્મણી મલ દેગી." વેશ્યાને બ્રાહ્મણી કો સમઝા દિયા કિ બર્તન જૂઠે ઔર દાગવાલે રખના. બ્રાહ્મણ રોજ ઉસ સે લડને લગા. આખિર વેશ્યા ખુદ બર્તન મલને લગી. પત્ની કો એક હજાર રુપયે ઔર ભિજવાયે, ઔર બ્રાહ્મણ કો રોટીકા આટા ભેજ દિયા. ઐસા કરતે કરતે વેશ્યાને દૂધકા ભોજન બનાકર બ્રાહ્મણ કો ખિલાયા.

આખિર મેં બોલી :– યહાँ કી સારી માલમત્તા મૈં આપકે નામ પર કર દૂँગી. આપ ઘર જાકર કોઈ ધંધા કરેં. કહાँ કે પ્રપંચ મેં પડે હૈં ? મેરે હાથકા પાનીકા ભોજન ખાકર આપ ઘર જાઈયે.

બ્રાહ્મણ તૈયાર હો ગયા. જબ ભોજન કરને બૈઠા તબ વેશ્યાને ઉસે એક

ચાંટા લગા દિયા, ઔર કહા– "ખબરદાર મહારાજ ! મૈં વેશ્યા હૂઁ. ક્ષૂદ્ર ધન કે લાલચ મેં ધર્મ બેચને કો તૈયાર હુએ હો ? ઘર જાઓ મહારાજ ! પાપકા બાપ લોભ હૈં." બ્રાહ્મણ સમઝ ગયા.

જિસ કે અંતઃકરણ કી ખૂબ ઘુટાઇ હો ગઇ હો, જિસકા અંતઃકરણ બિલકુલ દર્પણ જૈસા સાફ હો ઉસ મેં હી ઇશ્વરકા પ્રતિબિંબ પડતા હૈં. જરા સા ભી કચડા નહીં રખના ચાહિયે. મૈં સચ્ચ કહતા હૂઁ હો !

૧૨–૭–૬૭. દો દિનસે પૂ.શ્રી કા સ્વાસ્થ્ય સુધાર પર હૈં. હોલ મેં પધારતે હૈં, ફિરભી સમષ્ટિ રસોઇઘર મેં નહીં જા સકતે હૈં.

સુબહ પ્રાર્થના કે બાદ રામાયણ અખંડ પાઠ આરંભ હુઆ. તબ પૂ.શ્રી આરતી મેં પધારેં. બહુત દેર તક બિરાજેં. કોઈ–કોઇ ઘૂમતે થે.

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો, તુમ લોગ ઈધર–ઉધર ઘૂમતે હો યહ અચ્છા નહીં હે. અપને સમાજ કો બદનામ મત કરવાઓ. બાહર સે શિકાયત આતી હૈં. યહ અચ્છા નહીં હે. જબ કામ મેં ફુરસત હો તબ અપન બૈઠે– સત્સંગ કરો, અપની બુરી આદત તો અપને ઘર હી છોડકર આના ચાહિયે. યહાઁ આકર ભી ખરાબ વિચાર રખના અચ્છા નહીં હે. નીતિ સે રહના ચાહિયે. અગર ઐસા હી કરના હે તો અપને ઘર ચલે જાઓ. યહાઁ રહના હૈ તો ઠીક સે રહો. યે શબ્દ કુછ નારાજી મેં, ડાટતે હુએ બોલે– "ભાઇઓંકા હા હા, હૂઁ હૂઁ યહ ઠીક નહીં હૈં."

ઘર મેં એકા જરુરી હે

દેખો, માતા–પિતા જબ વૃદ્ધ હોવે તબ બડે લડકે કી જુમેદારી હોતી હે– ઘરકી પૂરી વ્યવસ્થા કરને કી. ભલે ઘર મેં સબ લડે ભિડે. પર ઉસ કો અપની પૂરી જુમેદારી માનના ચાહિયે. બડે લડકેકા ધર્મ હે– સબ કી સેવા કરનેકા ઔર સબ ભાઈ–બહનોં પર અચ્છા સ્નેહ રખના.

એક કિસ્સા બતાઉઁ એકતાકા. એક પરિવાર થા. એકતા બહુત જ્યાદા થી. ઉન કે દેશ મેં પડા અકાલ. પતિને પત્ની સે કહા– અબ ક્યા કરેં ? યહાઁ પર તો પૂરા પડતા નહીં હે, અપન કહીં દૂસરી જગહ ચલે. ઉસને કહા હાઁ, જૈસા આપ કહે– તૈયાર હૂઁ. ચલો. ફિર બોલા– લડકે સે તો પૂછ લે. લડકે સે કહા. લડકા બોલા– હાઁ પિતાજી, જૈસી આપ કી આજ્ઞા. ફિર બોલા કિ લડકી ભી તો બડી હે, ઉસ સે પૂછા– લડકી બોલી– હાઁ પિતાજી, જૈસી આપ કી આજ્ઞા હો. હમ તૈયાર હૈં, ચલો.

ચારોં જીવ ઘર મેં જો કુછ થા– દાલ, ચાવલ, બર્તન– સબ બાંધ લિયે ઔર ચલ દિયે. ચલતે ચલતે પિતા કો લડકી કુછ થકી સી લગી. પિતાને કહા પત્ની સે કિ લડકી કુછ થકી સી હો ગઈ હૈ. અબ કહીં થોડા વિશ્રામ કર લેં. પત્ની બોલી– મૈં ભી ઐસા હી સોચ રહી થી– લડકી થક ગઈ હૈ.

એક પેડ કી છાયા મેં અપના લંગર (ડંગરા) રખ લિયા. લડકી સે બોલા– બેટી ! તુમ જરા દાલ, ચાવલ સાફ કર લો. બોલી હાઁ પિતાજી અભી કરતી હૂઁ. પત્ની સે બોલા તુમ જરા ચૂલા બના લો. ઉસને કહા– અભી બનાતી હૂઁ. લડકે સે બોલા– તુમ જરા જાકર લકડી બીન લાઓ. ઉસને કહા અભી જાતા હૂઁ પિતાજી ! અબ બોલા જરા યે ટુકડે ઉઠા દો. મૈં રસ્સી બટ લૂઁ, કુછ કામ આયેગી. બૈઠકર રસ્સી બટને લગા.

પેડ પર એક ભૂત રહતા થા. વો આદમી બનકર ઉસ કે પાસ આયા. બોલા– યહ ક્યા કરતે હો ? ઘર માલિક બોલા– રસ્સી બનાતા હૂઁ. વહ બોલા– ઈસકા ક્યા કરોગે ? બોલા ભૂત કો બાઁધૂગા. ભૂતને સોચા ઈન મેં ઈતના એકા હૈ, શાયદ બાંધ હી લે. બોલા– આપકો ક્યા ચાહિયે ? બોલા પૈસા ચાહિયે. ભૂતને કહા– અગર આપ કો પૈસા લાકર દે દેં તો નહીં બાંધેગે ન ! પુરુષ બોલા– નહીં બાંધેગે. ભૂતને ખૂબ પૈસા લાકર દે દિયા. જિસ કે કોઈ વારિસ નહીં હોતા હૈ, ઔર ઉસ કી સંપત્તિ ગડી હો– ઉસે ભૂત નિકાલ લેતે હૈં.

ભૂતને પૈસે દે દિયા. અબ તો (પરિવાર) વાપિસ ઘર લૌટ આયે. રાત કો હી પૈસે ગિને. રુપયે કી આવાજ આયે પડોસિયોંને સુના. અભી તો યે ભૂખો મરતે થે. ઔર આજ રુપયે ગિન રહે હૈં ? સુબહ પડોસિયોંને પૂછા– બહન રાત કો આપ કે યહાઁ રુપયે બજ રહે થે. ઉસને જો થા સો સબ સુના દિયા.

અબ પડોસીને સોચા– હમ ભી જાવેં. ઉસને ભી અપના ડેરા–ડંગર લેકર ચલ દિયે. ઉન મેં એકા નહીં થા. અબ ઉસી પેડ કે નીચે પહુઁચ ગયે. બેટા સે કહા– જરા લકડી લે આ. બોલા કિ દાદા, તૂઁ હી લે આ. બેટી સે કહા– જરા દાલ–ચાવલ સાફ કર લો. વહ બોલી કિ માઁ બૈઠી હૈં, વો ક્યોં નહીં કરતી ? પત્ની સે કહા– જરા ચૂલા બનાઓ. વો બોલી– ઈતની બડી બેટી હૈં, બૈઠી બૈઠી ક્યા કર રહી હૈં ? વો ક્યોં નહીં બનાતી હૈં ? ઘર માલિક ખુદ બૈઠકર રસ્સી બટને લગા.

ભૂત આયા પૂછા ક્યા કર રહે હો ? બોલા– રસ્સી બના રહા હૂઁ. ક્યા કરોગે ? બોલા ભૂત બાંધૂગા. ભૂત બોલે કિ પહલે ઘરકા ભૂત બાંધ લે ફિર

(દૂસરા)ભૂત બાંધના. સો દેખો, પહલે ઘર મેં સુમન–સંપ રખો. જબ તક સુમન–સંપ નહીં હોગી, તબ તક કુછ નહીં હોગા. ઘર મેં એકા જરુહી હૈં.

ધર્મરાજ કો રાજસૂય યજ્ઞ કરના થા. પૈસે કે લિયે કુબેર કે પાસ ગયે. ઉન્હોંને કહા– લેતે સમય જૈસા મન હૈ, જૈસી પ્રસન્નતા હૈ, વૈસા હી મન ઔર ઉતની હી પ્રસન્નતા પૈસે લૌટાતે સમય રહે તો લે જાઓ. ધર્મરાજ વાપસ ચલે ગયે. ઈસકો બરાબર સમઝના હોં !!

“તશ્વીર તેરી રહમતે હર જા દિખાઇ જાયેગી”

ડાલટનગંજ કે “પંજાબ ક્લોથ હાઉસ” કે માલિક શ્રી તખ્તસિંહ– “ નાજ” ને અપની ઓર સે છપી હુઇ પત્રિકા શ્રી ગુરુદેવ કે શ્રીચરણો મેં પેશ કી. જિસ મેં છપા હૈ (મહિમા) કિ :–

તશ્વીર તેરી રહમતે હર જા દિખાઈ જાયેગી ।
ખાક તેરે ચરણોં કી મસ્તક લગાઈ જાયેગી ॥

જબ અકાલ કે સમય ગુરુ મહારાજ શ્રીરણછોડદાસજીને જિલ્લા પલામૂ–બિહાર મેં દર્શન દેકર મખલૂકાત કો ભૂખ ઔર મૌત સે બચાયા ઔર કઇ હજાર આદમિયોં કી આઁખો કી બિનાઇ અતઃ કી. હજુર કી કરમ ફરમાઇયોં કો દેખકર દિલ નાચ ઉઠા. નીચે લિખી ગુરુ મહારાજી કે ચરણો મેં શ્રદ્ધાંજલિ “ નાજ” ને ભેંટ કી.

કિતને ગુણ ગાકર સુનાઉઁ તૂઁ ગુણી સાહબ નિધાન ।
તેરી મહિમા કર સકૂઁ ના તૂઁ બડા શક્તિ મહાન ॥
ક્યા કહૂઁ કહ ન સકૂઁ કહનેસે ના ઈન્કાર હૈ ।
અકાલ કી ગિરફત મેં જકડા હુઆ બિહાર હૈં ॥ ૧ ॥
નાગપુર છોટા પલામૂ મેં મચી હાહાકાર જબ ।
ચલ પડા ચિત્રકૂટ સે પૂરન ગુરુ અવતાર હૈં ॥
મહારાજ ગિરવરપ્રસાદસિંહજી કી તપસ્યા દેખકર ।
રાજ રંકા લાલ કોઠી મેં લગા દરબાર હૈ ॥ ૨ ॥
બીરતા કા બલ ભરા હૈ આપ કે બલવીર મેં ।
માલા અલખ નિરંજની કે જબ સે ઈસ કો પ્યાર હૈ ॥
બંમ્બે ઔર ગુજરાત કે સેઠોંને આકર બિહાર મેં ।

ધન દિયા તન મન દિયા સેવા કા અન્ત ન પાર હૈં ॥ ૩ ॥
જાનકારી દે સકૂઁ ન સેઠોં કી બે ખબર હૂઁ ।
સામને આતા નજર, નટવરલાલકા દિદાર હૈં ॥
દેખકર હૈરત હુઈ સેવા કો ઈસકે દેખકર ।
જલ્લાબાબા કે સેઠ ગિરધરકા યે રોશન પ્યારા હૈં ॥ ૪ ॥
સેઠ ગિરધર કી નજર મિઠી, બટુકભાઈ કમાલ ।
ગાડી નૌકર આપ ખુદ, સેવા કો હરદમ તૈયાર હૈ ॥
આઁખોકા જો કેમ્પ ખોલા, સત્‌ગુરુ મહારાજ ને ।
ઉસ કી મહિમા લિખનેકો ઈક સમ્મા દરકાર હૈં ॥ ૫ ॥
રાત દિન ઈન ભાઈ–બહનોં કી સેવા દેખકર ।
સર ઝુકા મુઁહ સે કહૂઁ, ધન ધન માલી જિસ કી બહાર હૈં ॥
રુપ માતા કૃષ્ણા બહન કે હૈં હમ એહસાન મંદ ।
નેત્રોંકા દાન દેકર હમ પર કિયા ઉપકાર હૈં ॥ ૬ ॥
ડાક્ટર કિતને હઁસી આયે બમ્બે ઔર ગુજરાત સે ।
કામરેકર, જોગલેકર, દવે, જોશી, મજમૂજદાર હૈં ॥
ઉષા શાંતા ઉરમિલા, ગુલાબ મંજુ સોભના ।
અનિલ ભરત રમેશ બનો મનુ રામજી મની મીનાર હૈં ॥ ૭ ॥
ઐસા લંગર મેં કભી દુનિયા મેં દેખા હી નહીં ।
દૂધ બિસ્કુટ હલૂઆ ખીચડી, ચાવલ દાલ શુમાર હૈ ॥
ખાનેવાલોં કી સદા લગી, ભીડ રંકા રાજ મેં ।
રોજ ગિનતી ખાનેવાલોં કી કઈ હજાર હૈં ॥ ૮ ॥
મુફત ખાના ખાનેવાલે, કિતને ખુશ હૈ મુફત પે ।
અરવિંદ હઁસી હૈ મુફત કી, વાહ મુફત કી ગુલજાર હૈં ॥
ધરત પર દેખા કરિશ્મા, ઈન્દ્રને ભગવાન કા ।
હાર લેકર બારશો કા, આ કિયા નમસ્કાર હૈં ॥ ૯ ॥
ગર ના આતે સત્ગુરુ હોતા યહાઁ કા હાલ જો ।
ઢેર લાશોં કે નજર આતે મેરા વિચાર હૈં ॥

ધન ગુરુ ધન તેરે સેવક કા સદા ખાદિમ હૂઁ મૈં ।
તેરે મેહરોં કરમ પર, સબ ખલક શુક ગુજાર હૈં ॥ ૧૦ ॥
કર સકૂઁ કુછ ન જહાઁ મેરી છોટી હૈં જબાન ।
"નાજ" તેરી રહમતો સે ખુશ ખુરમ સંસાર હૈં ॥ ૧૧ ॥

રામાયણ આચરણકા ગ્રંથ હૈં

શામ છ બજે શ્રી ગુરુદેવ લાલ બંગલા કે ચબૂતરે પર બિરાજેં હૈં. હોલ મેં શ્રીમાનસજીકા અખંડ પાઠ હો રહા હૈ. તબ શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

રામાયણ સે પવિત્ર વિચાર ઔર જીવનકર્તવ્ય પ્રાપ્ત હોતા હૈ. રામાયણ કો ગંભીરતા સે પઢને પર હમેં ઐસા લગેગા કિ હમ મહાસાગર મેં ગોતે લગા રહે હૈં. રામાયણ ક્યોં ? ગ્રંથ–બનાને કે ચાર હેતુ હોતે હૈં– (૧) ગ્રંથકા પ્રયોજન (૨) ગ્રંથકા વિષય (૩) ગ્રંથકા અધિકારી, યાની ગ્રંથ કિસ કે લિયે ? (૪) સંબંધ. અબ રામાયણકો દેખે.

(૧) પ્રયોજન :– "સ્વાન્તઃ સુખાય તુલસી રઘુનાથગાથા ॥" અર્થાત્ ' 'મૈં વિશુદ્ધ બુદ્ધિસે આપ સે માઁગતા હૂઁ કિ મેરે અંતઃકરણ કો સુખ મિલે ઈસલિયે યહ ગ્રંથ હૈ."

(૨) વિષય :–

"જેહિ મઁહ આદિ મધ્ય અવસાના । પ્રભુ પ્રતિપાદ્ય રામ ભગવાના ॥"

(૩) અધિકારી :–

યહ માનસ તે અધિકારી । જિનકો સતસંગતિ અતિ પ્યારી ॥

(૪) સંબંધ :–

સેવક સેવ્ય ભાવ બિન ભવ ન તરિય ઉરગારી ।
ભજહૂ રામ પદપંકજ, અસ સિદ્ધાંત વિચારી ॥

કિસીને કહા કિ ઈતની પ્યારી ક્યોં હૈં ? મૈંને કહા– અમૃતકા બીજ "વ" કાર હૈ. શ્રીરામાયણજીકા પ્રારંભ "વ" કાર સે– "વર્ણાનાં અર્થસંઘાના" ઔર અંત ભી "દહયન્તિ નો માનવાઃ" – "વ" કાર સે હી હૈં.

રામાયણ આચરણકા ગ્રંથ હૈં. મૈંને એક બાર ટ્રેન કે ડિબ્બે મેં સબ કો હસાયા. મૈં ટ્રેન મેં યાત્રા કર રહા થા. જબ સ્ટેશન સે ગાડી ચલી તો એક ભાઈ ચિલ્લાને લગે. ઉન કે બચ્ચે– પત્ની પ્લેટફોર્મ પર રહ ગયે. ઘબરાહટ મેં બુદ્ધિ

કામ નહીં કરતી. મૈંને કહા– જંજીર ખીંચ દો. ગાર્ડને કારણ પૂછા– ઉસને બતાયા કિ ઈન કી પત્ની નીચે રહ ગઇ થી. ટ્રેન ફિર સે ચલને લગી.

બાદ મેં મૈંને કહા કિ અગર આપને જીવનમેં બારહ આને મેં રામાયણ લેકર પઢી હોતી તો આપકો ઐસા મૌકા નહીં આતા. રામાયણ મેં લિખા હૈં :– “પ્રિયા ચઢાઇ ચઢે રઘુરાઇ” પહલે પત્નીકો ડિબ્બે મેં ચઢાકર બાદ મેં આપ કો ચઢના ચાહિયે થા. (સબકા હાસ્ય)

રામાયણજી મેં ઉઠને કી પદ્ધતિ દેખિયે :–

ઉઠે લખન નિશિ વિગત સુની, અરુણ શિખા ધુનિ કાન ।
ગુરુ તે પહિલે જગતપતિ, જાગે રામ સુજાન ॥

આજકલ તો માતા–પિતા પહલે ઉઠતે હૈં, ઔર ધૂપ નિકલને કે બાદ બચ્ચે કો ઉઠાવે, તબ વે બિસ્તર મેં હી મુઁહ ઢઁકે હુએ પૂછતે હૈં કિ ચાય બન ગઇ કિ નહીં ?

લખનજી સેવક હૈં. સેવકકા ધર્મ હૈં– સ્વામી કી સેવા મેં સદૈવ જાગૃત રહના. યહાઁ પર લખનજી કે લિયે “ઊઠે” શબ્દ કા પ્રયોગ કિયા હૈં. ક્યોંકિ લખનજી જાગતે થે, ઔર રામજી સોતે થે.

આઁખ ખુલતે હી હમેં ઈશ્વર સ્મરણ કરના ચાહિયે, ઉસ કે બાદ

“પ્રાતઃકાલ ઉઠિ કૈ રઘુનાથા । માતુપિતા ગુરુ નાવહિં માથા ॥”

રામાયણજી હમેં ભોજન કી પદ્ધતિ ભી સિખાતી હે :– “અનુજ સખા સંગ ભોજન કરહીં.” કિતના ભ્રાતૃભાવ હૈં ! અભી હમેં દસ હજારકા બંટવારા કરના હો તો કૈસે લડના પડે. જબ કિ માનસજી કે ભાઈયોંને ચક્રવર્તી રાજ્ય કે લિયે ક્યા કિયા સો દેખિયે :–

રામજીને કૈકેયીજીસે પ્રશ્ન કિયા– “માઁ ! પિતાજી દુઃખી ક્યોં હૈં ? માતા–પિતા કો સુખ ન દે વહ ભી કોઈ પુત્ર હે ? આપ કષ્ટનિવારણકા ઉપાય બતાઈયે.”

કૈકયીજી બોલી :– અચ્છા, સુનો ! યુદ્ધ મેં એક બાર ઉન કે સાથ થી તબ રથ કી ધરી કી કીલ નિકલ ગઈ. મૈંને ઉસ સ્થાન પર અપની ઉઁગલી લગા દી ઔર પહિયા ફિરતા રહા. તુમ્હારે પિતાજી ઈસ સે લવણાસુરકા નાશ કર સકે. ઉસ સમય પ્રસન્ન હોકર ઉન્હોંને મુઝે દો વચન દિયે થે. મૈંને ઉન કો માઁગે હૈં– પહલા હે– ભરત કો રાજ્ય ! ઈતના સુનતે હી રઘુનાથજી કહતે હૈં કિ “ભરત

પ્રાણપ્રિય પાવહિ રાજુ "– પ્રસન્નતા સે રામજી ખિલ ઊઠતે હૈં.

કૈકયીજી દૂસરા વચન કહતી હૈં કિ રામ કો ચૌદહ વર્ષકા વનવાસ દિયા જાય.

અબ ભરતજી કો દેખિયે :– રામજી કે વનવાસ કે બાદ મામા કે યહાઁ સે ભરતજી અયોધ્યા આતે હૈં. ભવન સૂના દેખકર ઉન્હેં આશ્ચર્ય હોતા હૈ. સભા મેં ગુરુજન ઉન્હેં સલાહ દેતે હૈં કિ અબ તુમ્હેં રાજ્ય સંભાલના ચાહિયે. તબ ભરતજી કહતે હૈં :–

બરબસ રાજ દેહૂ મોહિ જબં હી । રસા રસાતલ જાઈહી તબ હી ॥

"બડે ભાઈ વન મેં જગહ જગહ ભટકતે ફિરે ઔર મૈં રાજ્ય કરૂઁ ? યહ નીતિ હૈં ?" આજ કી હમારી દશા દેખિયે, બંટવારે કે સમય ભી હમ કૈસે લડતે હૈં !

રામાયણજી મેં કૌશલ્યાજી કો ભી દેખિયે. રઘુનાથજી જબ ઉન કે પાસ બિદા માઁગને આતે હૈ તબ વે કહતી હૈ :–

જો પિતુ–માતા કહા બન જાના । તો કાનન શત અવધ સમાના ॥
રાખઉઁ સુતહી કરઉઁ અનુરોધૂ । ધર્મ જાય અરુ બંધુ વિરોધૂ ॥

"પતિ કે સામને બોલને સે મેરા ધર્મ જાયગા ઔર કૈકયીજી સે ભી વિરોધ બઢેગા"

ઐસી દશા હૈ આજ !!

આજ હમ પૈસે કે લિયે ચાહે કુછ ભી કરને પર ઊતારુ હો જાતે હૈં.

એક રાજાકા નિયમ થા કિ ભગવાન કે દર્શન કરને કે પશ્ચાત્ હી બાહર જાના. એક બાર રાત્રિ કો બાહર જાનેકા કાર્ય આ પડા. રાજા દર્શન કે લિયે મંદિર મેં ગયે તો પૂજારીજીને કહા કિ સુબહ ચાર બજે દર્શન હોંગે. રાજાને દિવાનજી કી સલાહ કે અનુસાર કિયા ઔર રુપયોં કી થેલી લેકર ગયે. પૂજારી કો થેલી દી તો ઝટ સે ઉન્હોંને કિંવાડ ખોલ દિયે ઔર ભગવાન કે દર્શન કરા દિયે.

દર્શન કે પશ્ચાત્ રાજાને ગુસ્સા સે કહા કિ રુપયે લેકર બેવક્ત કિંવાડ ખોલતે હો ? પુજારીને કહા – મુઝે ભગવાન કી આજ્ઞા મિલી કિ લક્ષ્મીજી કબ સે બાહર ખડી દ્વાર ખટખટા રહી હૈં, જલ્દી સે કીંવાડ ખોલકર ઉન્હેં ભીતર લે લો.

અબ સોચો તો ! હમારે ઐસે પૂજારી ઔર મહંતજી કહાઁ તક હમારા કલ્યાણ કરેંગે ? હમેં ક્યા ઉપદેશ દેંગે ? ઐસી દશા હૈં આજ.

ચાર પુરુષાર્થ મેં સે અર્થ ભી એક પુરુષાર્થ હૈ. સમાજ વ્યવસ્થા કે લિયે અર્થકા આવિષ્કાર હુઆ હૈ. પહલેકે લોગ ચીજવસ્તુઓં કી બદલી કર કે આવશ્યકતા કી પૂર્તિ કર લેતે થે. અબ આદાન–પ્રદાન મેં રુપયે–સિક્કે માને જાતે હૈં. પહલે સોને ચાઁદી કે સિક્કે બનતે થે. સોના કમ હોને પર ચાઁદીકે બનને લગે, ઔર અબ તો ચાઁદી ભી ગઇ ઔર પિતલ, નીકલ આદિ કે તથા કાગજ કે નોટ બનતે હૈં.

સોના–ચાઁદી કે સિક્કો મેં ઔર ગહને જેવર મેં દ્રવ્યકા સંચય હોતા થા. ગહનોં કી પ્રથા બડે પુરુષોને બુદ્ધિમાની કરકે નિકાલી હૈં. ગહને શોભા ભી દેતે હૈં ઔર દ્રવ્યકા સંચય ભી કરતે હૈ જો વક્ત પર કામ દેતા હૈ.

દ્રવ્ય જીવનયાપનકા સાધનમાત્ર હૈં. પરંતુ આજ દ્રવ્ય કે લિયે સબકુછ છોડા જાતા હૈં, જૈસે કિ દ્રવ્ય હી જીવન હો. અર્થ મનુષ્યજીવનકા સાધ્ય નહીં હૈં. અર્થ મેં ઈતની ભારી મમતા માનવતાકા હ્રાસ કર દેતી હૈં. અર્થ કો આવશ્યકતા સે અધિક મહત્ત્વ દેકર અવિચારી મનુષ્ય અપના જીવન દુઃખમય બના ડાલતે હૈં.

પૈસા જોરુ પૈસા લડકા પૈસા બાબા બહના ।
પૈસા હાથી પૈસા ઘોડા પૈસા કપડા ગહના ॥
પૈસા દેવ પૈસા ધરમ પૈસા સબ કુછ ભાઈ ।
પૈસા રાજા રાજ્ય કરાવે પૈસા કરે લરાઈ ॥
પૈસા હાથી સે ઊતરાવૈં પૈસા ગાદી બિઠાવે ।
એક દિન પૈસા બદલ ગયા તો પાઁવ મેં લંગર પહિરાવૈ ॥
પૈસા ચેલા પૈસા ગુરુ પૈસા ભક્તિ કરાવૈ ।
કહત કબિરા સુન ભાઈ સાધુ પૈસા ધૂમ મચાવૈ ॥

જહાઁ તક હમ અનીતિ પર રહેંગે, સુખ કભી પ્રાપ્ત નહીં હોગા. હમ વિચાર કરેં કિ દ્રવ્ય હી યદિ સુખ હૈં, જીવનકા લક્ષ્ય હૈં, તો પૈસેવાલોં કો હમ અકસર દુઃખી દેખતે હૈં– સો ક્યોં ? કરોડપતિ સે જા કર પૂછો– ક્યા વાસ્તવ મેં હી તુમ સુખી હો ? ઈસ સમય અમરિકા કે પાસ સબ સે જ્યાદહ દ્રવ્ય માનતે હૈં. ક્યા વહ સુખી હૈં ?

ગૌસ્વામીજીને કહા હૈ કિ કલિયુગ મેં લોગોં કે મન મલગ્રસિત હૈં. ઐસે મલિન મન કે લોગ પ્રીતિ બતાકે યા નાતા જોડ કે, યા વ્યાપાર આદિ અનેક ઉપાયોં સે, સબ પ્રકાર સે કલ–બલ–છલ કર કે– પરસ્પર એક–દૂસરે કો ઠગતે રહતે હૈં. પરન્તુ–

સત્ય વચન માનસ બિમલ કપટ રહિત કરતૂતિ ।
તુલસી રઘુબર સેવક હિં સકે ન કલિયુગ ધૂતિ ॥

નારાયણ યાની ?– "નાર = જલ અયન યસ્ય સઃ નારાયણ"॥

પાની મેં જિસકા ઘર હૈં વહ. હમ ભગવાન કો નારાયણ કહતે હૈં. પાની મેં જૈસી તરલતા હોતી હૈ વૈસી તરલતા ભગવાન મેં હૈં, ઈસલિયે વહ નારાયણ કહલાતે હૈં. પરન્તુ નારાયણ = પાની મેં જિસકા ઘર હો વહ– યાની મછલી. મછલી કો– નારાયણ કો મારકર હમ નારાયણ બનાતે હૈં, = નાર નામ વ્યવહારકા ભી હૈ. વ્યવહાર મેં જો ચલતા હો વહ– યાની રુપયા ! તો પૈસા ભી નારાયણ હૈ. મછલી કો મારકર રુપયા બનાયા તો નારાયણ કો મારકર નારાયણ બનાયા ન ? (સબ હંસને લગે)

અખંડ મંડલાકારં વ્યાત યેન ચરાચરં ।
તત્પદં દર્શિતં યેન તસ્મૈ શ્રીગુરવે નમઃ ॥

"અખંડ મંડલાકાર" = રુપયા ગોલ હોતા હૈ, અખંડ હોતા હૈ.

"વ્યાપ્તં યેન ચરાચરં" = રુપયા સબ જગહ વ્યાપ્ત હૈ.

"તત્ પદં દર્શિતં યેન તસ્મૈ શ્રી ગુરવે નમઃ"– જો ગુરુ રુપયે કે, પદોંકા દર્શન કરા દેં, ઉસ ગુરુ કો મૈં પ્રણામ કરતા હૂઁ. (સબકા હાસ્ય પૂ.શ્રી ભી હઁસને લગે.)

રાત ૧૨ બજે શ્રીમાનસજી કે અખંડ પાઠકી પૂર્ણાહુતિ હુઈ. શ્રી ગુરુદેવ ભી પધારે હૈં. કહા :–

હાસ્યરસ કોઈ બુરી ચીજ નહીં હૈં. પરન્તુ હાસ્ય મર્યાદા સહિતકા હોના ચાહિયે. હાસ્ય મેં અવિવેક, અમર્યાદા નહીં હોના ચાહિયે. વિવેકયુક્ત વાણી હી અમૃત હોતી હૈ, નહીં તો વહ વિષ હો જાતી હૈ.

લડકો કોં શિષ્ટાચાર સિખના ચાહિયે. બડોં કે આગે કૈસા વર્તાવ કરના– સો સમઝના ચાહિયે. માઁ–બાપને ૨૦–૨૫ વર્ષ તક પાલા–પોષા, ઔર લગ્ન કરને કે બાદ સ્ત્રી ઘર મેં આઈ તો ઉનકા કહા સુનને લગે ! યહ ક્યા ? જરા તો

ખ્યાલ કરો કિ માતા–પિતાને તુમ્હારે લિયે કિતના કષ્ટ ઉઠાયા હે !! અલગ ભલે રહો, અલગ રહના ઈતના બુરા નહીં હૈ. લેકિન પ્રેમ સબ સે કરો. માતા–પિતા કી અવહેલના ન કરો, ઉન કી સેવા કરો.

નીંદ નહીં આતી હૈ– ભારતવર્ષ કી યહ દુર્દશા !!

જૈસે હમારે શરીર કે હાથ–પૈર આદિ વિભિન્ન અંગ હૈ ઔર ઉનકા સબ સુખ–દુઃખ હમેં પહુઁચતા હૈં, ઈસી તરહ અપને આપ કો માનવ સમાજકા એક અભિન્ન અંગ સમઝો. સબ કે સુખ મેં અપના સુખ સબ કે દુઃખ મેં અપના દુઃખ સમઝેં.

માનવતા, ઉદારતા, આત્મીયતા, સહિષ્ણુતા, સમતા, નૈતિકતા જૈસે સદ્ગુણ સચ્ચી સંપત્તિ હૈં. અપને જીવન મેં ઈન્હેં નિરન્તર બઢાતે રહને ચાહિયે.

મૈં તો દાવે કે સાથ કહતા હૂઁ કિ અનીતિ સે પ્રાપ્ત સફલતા, ઔર ભૌતિક સુવિધાઓં સે તો નીતિ સે પ્રાપ્ત કષ્ટયુક્ત જીવન ઉત્કૃષ્ટ હૈં. કારણ કિ મૈં માનતા હૂઁ કિ મનુષ્યકા મૂલ્ય ઉસ કે સદ્વિચાર, સદ્ભાવના ઔર સત્કર્મ સે હોતા હૈ, રુપયોં સે નહીં. મનુષ્ય જીવન સ્વાર્થ કે લિયે નહીં પરન્તુ પરમાર્થ કે લિયે હૈ.

માનવ સેવા કી ગંગાજી કો દેખો. ગરીબોંકા સત્કાર કરો. હરિભાઈ ! મુઝે બહુત દુઃખ હોતા હૈ, ઈતની વેદના હોતી હૈ– રાતભર નીંદ નહીં આતી હૈ ! હમારે ભારતવર્ષ કી યહ દુર્દશા ! આદમી ભૂખો મર રહે હૈં. જરા ભી નિયમ મેં બૈઠતા હૂઁ તો યહી વિચાર આતા હૈ કિ યહ સત્ય હૈ કિ ઝૂઠ ? ઈતના અત્યાચાર બઢ ગયા હૈ !!

બ્રહ્મજ્ઞાન બિન નારી નર કહે ન દૂસરી બાત ।

બ્રાહ્મણ વ ગુરુજનોં કી હત્યા કરને મેં ભી નહીં ચુકતે હૈં.

ચોરી કરે એરન કી કરે સુઈકા દાન ।
ઉપર ચઢકર દેખત આવત હૈ વિમાન ॥

ભારત કી દુર્દશા હો રહી હૈ ઔર હમારે હી સામને ! અરે ! એક ભી સાધુ હો વહાઁ ઐસા નહીં હોતા. યે કાનૂન બના હૈ ગરીબોં કે લિયે યા સરકારી અફસરોં કે લિયે ? યા કિસી ઔર કો ! પ્રભુ ! ગરીબ કો હી કાનૂન બનાતે હૈં. મૈં તો યહ કહતા હૂઁ કિ અભી અભી ૪૦–૫૦ સાલ સે કથા બહુત હોને લગી હૈં. ફિર યહ ક્યોં ? મૈં તો કહતા હૂઁ અપને સબ નૌકા મેં બૈઠકર ડૂબ જાવે ઈસ સે તો

યહી અચ્છા હૈં. યે નહીં દેખા જાતા હૈં ! ધર્મ કી આડ મેં યહ ક્યા છાયા હૈ–અંધિયારા !

(થોડી દેર બાદ)

ધર્મ કી આડ મેં છાયા હૈ અંધિયારા

મન કૌઆ તન બક સરિસ, બૈન મયૂર સમાન ।
બનાદાસ ફિર કૌન બિધિ, તૂઁ ચાહે કલ્યાન ? ।।
જે અપકારી ચાર તિન્હ કર ગૌરવ માન્ય તેઈ ।
મન ક્રમ બચન લબાર તે બકતા કલિકાલ મહુઁ ।।
દંભ સહિત કલિ ધરમ સબ, છલ સમેત વ્યવહાર ।
સ્વારથ સહિત સનેહ સબ, રુચિ અનુહરત આચાર ।।
ધર્મકી આડ મેં, ક્યા છાયા હૈ અંધિયારા ।
ઠાકુર કો તો ભોગ લગાતે ખટ્ટા, મીઠા ખારા ।।
ઈશ્વર તો તકતે હી રહ ગયે, માલ ઊડે પરબારા ।
ધર્મ કી ઈસ આડ મેં, ક્યા છાયા હૈ અંધિયારા ।।

આગે ભૂલ ગયા હો ! દમી, લા તો ડાયરી. યહ મેરી કવિતા લિખ લેતી હૈં. પૂ.શ્રી કો ડાયરી દી ગઈ. આપશ્રી આગે બોલને લગે :–

હમેં ખિલાઓ પિતૃ તરંગે, ગાયા રાગ કેદારા ।
ભોલી દુનિયા ફંસી જાલ મેં, ખૂબ બજા એકતારા ।।
ધર્મ કી યહ આડ મેં...
બ્રહ્મ નિરુપણ બ્રહ્મનિષ્ઠ કહે જૂઠા સબ સંસારા ।
મૌજ ઊડાતે ફક્કડ સ્વામી, ભાડ મેં બ્રહ્મ બેચારા ।।
ધર્મ કી યહ આડ મેં...
"બનાદાસ" યહ જાલ ઠગોંકા, રહના સબ હુશિયારા ।
ધર્મ અધોગતિ ભઈ જગત્મેં, પાહિ રામ ઉદારા ।।
ધર્મ કી યહ આડ મેં...

* * *

શ્રીવિષ્ણુ ષોડશનામ સ્મરણ

ઔષધે ચિંતયેદ્ વિષ્ણું, ભોજને ચ જનાર્દનમ્ ।
શયને પદ્મનાભં ચ વિવાહે ચ પ્રજાપતિમ્ ॥
યુદ્ધે ચક્રધરં દેવં, પ્રવાસે ચ ત્રિવિક્રમમ્ ।
નારાયણં તનુ ત્યાગે, શ્રીધરં પ્રિયસંગમે ॥
દુઃસ્વપ્ને સ્મર ગોવિંદં, સંકટે મધુસૂદનમ્ ।
કાનને નારસિંહ ચ, પાવ કે જલશાયિનામ્ ॥
જલમધ્યે વરાહં ચ, પર્વતે રઘુનંદનમ્ ।
ગમનં વામનં ચૈવ, સર્વકાર્યેષુ માધવમ્ ॥
ષોડશૈતાનિનામાનિ, પ્રાતરુત્થાય યઃ પઠેત્ ।
સર્વ પાપવિનિર્મુક્તો, વિષ્ણુલોકે મહીયતે ॥

આજ રાત શ્રીમધુસૂદનજી મહારાજ અપને શિષ્ય સમૂહ કે સાથ શ્રી ગુરુદેવ કે દર્શન કો પધારેં.

૧૩–૭–૬૭. સુબહ પ્રાર્થના કે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવ હોલ મેં પધારે, સબને પ્રણામ કિયા.

શ્રી ગુરુદેવ :– એક આદમી કો ૧૭–૧૮ રોજ કી કૈદ હો ગઈ. છુટ્ટી કે દિન જેલરને કહા– કિ જાઓ, આજ સે તુમ્હારી છુટ્ટી હો ગઈ હૈં. કૈદીને કહા– બાહર જાકર મૈં ક્યા ખાઉઁગા ભૈયા ? ક્યા કરુઁગા ? થોડે રોજ કી સજા ઔર બઢવા દો.

જેલરને કહા :– "ફિર કિસી કો માર–પીટકર આ જાના. અભી તો જા." હમારે કેમ્પકા ભી ઐસા હી હાલ હૈં. રોગી આરોગ્ય ઔર દ્રષ્ટિ પ્રાપ્ત કર લેને કે બાદ ભી હમારે કેમ્પ સે જાના નહીં ચાહતે હૈ. કાલ હી ઐસા હૈ.

શ્રાદ્ધ– એક યજ્ઞ હૈ

૧૪–૭–૬૭. સુબહ પ્રાર્થના મેં શ્રી ગુરુદેવ કે સાથ પાટ પર શ્રીમધુસૂદનજી મહારાજ ભી બૈઠે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– યોનિયાઁ કર્માનુસાર હૈં. પુનર્જન્મ મેં મનુષ્ય સે મનુષ્ય હોતા હૈ યહ ભી હો સકતા હૈ કિ વહ દેવ સે ભી મનુષ્ય હોતા હૈ. ઈતર યોનિયોં સે વહ મનુષ્ય હો સકતા હૈ ઔર મનુષ્ય સે દેવ ભી હો સકતા હૈ.

માન લો કિ મેરે પિતાને કર્માનુસાર હિરણકા જન્મ લિયા હૈ. અબ મૈં યદિ શ્રાદ્ધ કરું તો ઉસે વહ પીંડ કૈસે પ્રાપ્ત હો સકતા હૈ ? મેરે સે હમેશા યહ સવાલ હોતા હૈં. ક્યોંકિ મૃત્યુ પશ્ચાત્ તો તત્કાલ મનુષ્યકા દૂસરા જન્મ હો જાતા હૈ.

શ્રાદ્ધ એક યજ્ઞ હૈં ઔર ઈસે પિતૃયજ્ઞ કહા હૈ. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને ગીતાજી મેં ભી કહા હૈ :–

સહ યજ્ઞાઃ પ્રજાઃ સૃષ્ટ્વા પુરોવાચ પ્રજાપતિઃ ।
અનેન પ્રસવિષ્યધ્વમેષ વોઽસ્ત્વિષ્ટ કામધુક્ ॥ ૩–૧૦ ॥

હરેક શુભકર્મ યજ્ઞ હી હૈં. અગ્નિ દ્વારા પિતૃઓં કે લિયે જો યજ્ઞ કિયા જાતા હૈ ઉસ મેં દી હુઇ આહુતિયોંકા સૂર્ય શોષણ કરતા હૈં, કૌન સે જીવ કે લિયે કૌન–સા પદાર્થ હૈ ઉસકા પ્રકૃતિ કો બરાબર ખ્યાલ હોતા હૈ. સૂર્ય જિસ પદાર્થોંકા શોષણ કરતા હૈ ઉન કે સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ રજકણ બરસાત કે રુપ મેં નીચે આતે હૈં. જિસ સે ઘાસ ઔર અન્ન પૈદા હોતા હૈં; ઔર વહ ઘાસ ઔર અન્ન હિરણ કે રુપ મેં યા અન્ય જીવાત્મા કે રુપ મેં જન્મે હુએ અપને સંબંધિયોં કો મિલ જાતા હૈ.

બ્રાહ્મણકા કાર્ય ભી પોસ્ટ–માસ્તર જૈસા હૈ. "અમુક વર્ષ કે, અમુક માસ મેં, અમુક પક્ષ કી અમુક તિથિ કો– અમુક શર્મા યા વર્માકા પુત્ર અમુક કર્મ (શ્રાદ્ધ) કરતા હૈ, સો ફલાને ફલાને કો અર્પણ હો." ઐસા કહતા હૈ– (સંકલ્પ કરાતા હૈં). યહ સંકલ્પ પોસ્ટ માસ્ટર કી મનીઓર્ડર રજિસ્ટર જૈસી ડાયરી હૈ.

બ્રાહ્મણલોગ શ્રાદ્ધ કે વક્ત સૂર્ય કો પિંડ અર્પણ કરતે હૈં. ઔર સૂર્ય અપની કિરણેં ફેંક કર કર્માનુસાર જો પ્રાણી જહાઁ ભી હોતા હૈ વહાઁ ઉસ કે લિયે કિરણોં દ્વારા ખાનેકા પદાર્થ ઉત્પન્ન કરતા હૈ. યહાઁ કી પોસ્ટ ઓફિસ મેં જમા કરાયા હુઆ રુપયા જૈસે અપને સંબંધી કો ગાઁવ મેં મિલ જાતા હૈ ન ? ઉસી પ્રકાર શ્રાદ્ધ પિંડ ભી અપને પિતૃઓં કો પહુઁચ જાતા હૈ.

દેખો, યજ્ઞ કરતે સમય અપનેકો બ્રાહ્મણ કહતે હૈં કિ દક્ષિણ કી તરફ મુઁહ કરકે બૈઠો. કારણ– દક્ષિણ દિશા મેં સબ સે જ્યાદા બીજલી હૈ ઔર ફિર અંગૂઠે સે તર્પણ કરને કે લિયે કહતે હૈં– કારણ કિ અંગૂઠે મેં સબ સે જ્યાદા બીજલી હૈ. ઔર વીરાસન પર બૈઠનેકા અપને કો આદેશ કરતે હૈ– તાકિ મેરુ સે અપની નાભિ બરાબર બીજલી ગ્રહણ કર સકે.

શુભ કર્મ

જિસ પ્રકાર બીજ સે વૃક્ષ, ફલ ફૂલ આદિ પ્રાપ્ત હોતે હૈં, ઉસી પ્રકાર શુભકર્મ સે સુખ–શાંતિ–આનંદ પ્રાપ્ત હોતે હૈં. સુખકા બીજ શુભકર્મ હૈ. શુભકર્મ મેં વ પરમાર્થવૃત્તિ મેં સમય, પ્રભાવ, જ્ઞાન–બુદ્ધિ, તન–મન–ધન વ પુરુષાર્થકા એક અંશ નિયમપૂર્વક બરાબર લગાતે રહના. કર્તવ્યબુદ્ધિ સે દાન કરના. માનવધર્મ હો વહ ઉત્તમ ફલદાતા હૈ. શુભકર્મો મેં ઈશ્વર કી પ્રેરણા વ સહાયતા અવશ્ય મિલતી હી હૈં. શુભકર્મો સે અનિષ્ટકા નાશ અવશ્ય હોતા હૈં.

ફલાસક્તિ કો ત્યાગ કિયે બિના કર્તવ્યકર્મો કે અન્ત મેં વિશ્રામ મિલ નહીં સકતા. સકામ કર્મ જો યથાવિધિ સંપન્ન હો તો ઈચ્છિત ફલ નિશ્ચિત્ દેતે હૈં. કામનારહિત હોકર, કર્તવ્યબુદ્ધિ સે કર્મ કરને પર કામ આદિ મન કે દોષોંકા નાશ હોતા હૈ, ઔર નિર્મલબુદ્ધિકા પ્રકાશ હમેં વૈરાગ્યાદિ મેં સહાયક હોતા હૈ. હમારે લક્ષ્ય સિદ્ધિ કે માર્ગ કો હમેશા પ્રકાશિત રખતા હૈં ઔર હમ ઉલઝ નહીં જાતે હૈં.

ચૈતન્ય સર્વ વ્યાપક હૈં

યહ જગત્ સત્ય હૈ. ઉસકા વિનાશ નહીં હૈ. પરિવર્તન તો હમેશા હી હોતા રહતા હૈ. આજ હમ દેખ રહે હૈં, ઉસકા કલ રુપાન્તર હોગા, પરન્તુ નાશ નહીં.

ચૈતન્યતત્ત્વ સદા સ્થિર હૈ. ઉસે કિસીને ભી બનાયા નહીં હૈ ઔર નહીં બના સકેગા. ચૈતન્ય મેં જો ક્રિયાશક્તિ હૈ વહ પ્રકૃતિ કી દેન હૈ. પ્રકૃતિ કે દ્વારા વહ ક્રિયા કરતા હૈ. લોહે મેં સ્વાભાવિક તો હિલને કી શક્તિ નહીં હૈ; પરન્તુ ઉસ કે સામને લોહચુંબક રખને પર જિસ પ્રકાર લોહે મેં ચલનક્રિયા આતી હૈ, ઉસી પ્રકાર પ્રકૃતિ કે દ્વારા હી યહ સબકુછ હો રહા હૈ. ચૈતન્ય સે રહિત કોઈ ભી વસ્તુ નહીં હૈ. ઔર ચૈતન્ય સર્વવ્યાપક હૈં. ચૈતન્ય કી જો ક્રિયાશક્તિ હૈં વહ પ્રકૃતિ.

જલ મેં કીટાણુઓં હી ભરે હુએ હૈં, તો વાયુ મેં અવશ્ય હૈ હી. અભ્યાસકાલ મેં હમેં ઈન ત્વચામેં ભી કીટાણુ દિખાઈ દેંગે, ઔર ક્રિયા કરને પર ઈન્હીં ત્વચા મેં રશ્મિ યાને કિરણ નિકલતે હુએ દિખાઈ દેંગે.

પ્રાણીમાત્ર કો ચાર બાતેં (આહાર, નિદ્રા આદિ)કા હમેશા જ્ઞાન હોતા હી હૈ. વહ વિકાસયુક્ત હૈ. ઔર ઈતર પ્રાણીઓં મેં વિકાસજ્ઞાન હોતા નહીં હૈ.

ઈન પ્રાણીઓં મેં જ્ઞાન તો હોતા હૈ લેકિન સીમિત વ પરાવલંબી હોતા હૈ, ઔર મનુષ્ય મેં સ્વાલંબી જ્ઞાન હૈ.

જિસ પ્રકાર સૂર્ય ૧૨ રાશિ મેં અનાયાસ આ હી જાતા હૈં, ઉસી પ્રકાર મનુષ્ય ભી અપને કર્માનુસાર અપને અપને સ્થાન બનાતા જાતા હૈ; ઔર અનેક યોનિયાં કો છોડતે છોડતે ફિર વહ માનવ બન જાતા હૈ. માનવ જન્મ હી એક ઐસા સ્થાન હૈ– જહાઁ પર ઉન્નતિ ઔર અવનતિ દોનોં કા અવકાશ હૈં. જિસ યોનિ મેં જન્મ મિલતા હૈં ઉસ મેં જીવ આનંદ હી માનતા હૈં. દેખો, ઉસે મારને કે લિયે પ્રયત્ન કરો, વહ ભાગ જાયેગા, કારણ–ઉસે મરના નહીં હૈ.

અપને કો શિક્ષા દેને કે લિયે યે (ઈતર) યોનિયાઁ હૈં. અપને કો ધ્યાન મેં આવે કિ બુરા કર્મ કરને સે ઐસા હોતા હૈ. પરાધીન મેં પશુ, પેડ આદિ હૈં.

એક કુત્તા થા, એકાદશી કો ખાતા નહીં થા. બહુત સે લોગ દેખને ગયે. એક સાધુ કે અખાડે મેં વહ કુત્તા રહતા થા. ઉસે કિતના હી ખાને ડાલો, નહીં ખાયેગા. મૈંને આઁખો સે દેખા હૈ. મગર ઉન્હેં પતા કૈસે પડતા કિ એકાદશી હૈ ? યા તો વો સાધુ હોગા યા કોઈ અચ્છા માનવ હોગા. કિસી કિસી ગાય મેં ભી યહ હોતા હૈ.

પૂર્વજન્મ કી સ્મૃતિ

મૈં રહતા થા ઋષિકેશ મેં. એક કાયસ્થ કે ઘર મેં એક શારદા છોટી લડકી થી. વો કહે કિ હમે મથુરાજી લે ચલો. હમારા વહાઁ ઘર હૈ. પૂછા– ક્યા નામ હૈ ? બોલી– મથુરાદાસ ચૌબે હૈ. મૈં ગયા. ઉસી દિન ઉસે લેકે ચલે– ટ્રેન મેં. ડિબ્બે મેં સબ સે કહ દિયા કિ કોઈ ભી સ્ટેશનકા નામ લડકી કો નહીં બતાયેંગે, ન ઘરકા; લડકી હી બતાયેંગી.

બહુત દૂર–દૂર કે લોગ દેખને આયે થે. પુલિસ લગી થી. જબ ભૂતેશ્વર ગાડી પહુઁચી તો લડકી બોલી– ભૂતેશ્વર સ્ટેશન હૈ. મથુરા પહુઁચકર તાંગવાલે કો પૂરા રાસ્તા બતાયા. ઘરકા મકાન પર પહુઁચી તો બોલી પહલે યહ પીલા પુતા થા અબ સફેદ હોય ગયા. કુએઁ પર ગઈ. રસોઈ કી જગહ બતાકર કહા કિ યહાઁ પર મેરે રુપયે ગડે હૈં. ખોદા એક લોટા મેં રુપયે નિકલે. લડકી કહે મૈં તો યહાઁ હી રહૂઁગી. પર ઉન કે પિતાને નહીં રહને દિયા. ઔર ૨૦ સાલ (ઉમ્ર) બાદ ભૂલ ગઈ. કુછ ભી યાદ નહીં રહા.

૧૫–૭–૬૭. સુબહ કી પ્રાર્થના મેં શ્રી ગુરુદેવ બિરાજે હૈં. શ્રીમધુસૂદનજી

મહારાજ ભી પૂ.શ્રી કે સાથ હી બૈઠે હૈં. પ્રાર્થના કે બાદ :–

દસ સાલ કે બાદ તુમ્હારા યહ વેદાન્ત સુનેગા કૌન ?

યોગીકો પૂંછડા (શિષ્ય પરિવાર, જમીન જાયદાદ, આશ્રમ મંદિર મોટર–હવાઈ જહાજ યે સબ પૂંછડા હી હૈં), ભોગી કો શિંગડા (= સીંગ) મૈં, મૈં = અહંકાર ઔર મેરા–મેરા = મમત્વ– યે શિંગડે ભોગી કો અવશ્ય હોતે હૈં; ઔર રોગી કો લંબી જીભ (વિભિન્ન ખાદ્યપદાર્થો કી લિપ્સા ઔર બહુત બોલના– સન્નિપાત હોના) ન હો તબ તક હી વે મનુષ્ય હે.

પૂંછડાવાલે યોગીકા મન સ્થિર હો, શિંગડાવાલે ભોગીકા મન સ્થિર હો ઔર લંબી જીભવાલે રોગીકા મન પ્રસન્નતા સે ભરા હો તો યે તીનોં હી દંભી હૈં. અપને પથ પર સે ગિરતે હૈં. યોગ જગત્‌મેં, ભોગ વન મેં ઔર રોગ ઉપવન મેં હોતા હી નહીં હૈં.

(શ્રી મધુસુદનજી મહારાજ કે તરફ દેખકર–) હમારે યોગી બૈઠે હૈં. ભારત મેં યોગીઓં કી કમી નહીં હે. અરે ! એક યોગી સે હી તો કિતના હો સકતા હૈં ! પર આજ યહ દશા ? ઈસ સે માલૂમ હોતા હે કિ હમે ધોખા દે રહે હૈં. માફ કરના, મૈં દૂસરોં કી ટીકા નહીં કર રહા હૂઁ. દુ:ખસે કહ રહા હૂઁ. યહ દેશ કી દુર્દશા હો રહી હે. મધુસુદનજી હમેશા પૂજનીય હૈં. પ્રાત:કાલ ઉઠતે હી હમેં યહી વિચાર આતા હૈં– હે પ્રભુ ! હમ ક્યા દૂસરે દેશ સે માઁગતે હી રહેંગે ?

હમારે મૂલ અસ્તિત્ત્વ હી નષ્ટ હો રહા હે. દેખિયે, વિચારિયે, હમારી સારી બાતેં નષ્ટ હૈં. દુ:ખ તો ઈસ બાતકા હૈં કિ આગે હોનેવાલે નાગરિકોંકા ક્યા હોગા ? ન કોઈ સાધન હે, ન કોઈ વિવેક. ઔર તો ઔર, અબ મહાપુરુષો મેં દૌડ ચલ રહી હે. પ્રજા અભી અંધેરે મેં હૈં. ઔર અંધેરે મેં ઉસે જો હાથ લગ જાતા હે ઉસે વહ સહારા માન લેતી હે.

હમેં તો યહી દુ:ખ હે કિ હમારે યહાઁ પર ઈતને બડે બડે યોગીયોં કે હોતે હુએ ભી હમારે દેશ કી યહ દશા ? ઔર હમારી ઉત્તમ સંસ્કૃતિકા ઐસા નાશ ? આપ લોગ જાનતે હૈં કિ એક યોગી કી સત્તા કિતની બડી હોતી હે ? શક્તિ કી ખોજ કે લિયે કોઈ યોગી તૈયાર નહીં હે. મૈં જો બોલ રહા હૂઁ વહ કટુ હે, પર સત્ય હે.

આજ પૈંતીસ પ્રતિશત ઈસાઈ લોગ ભારત મેં હૈં ઔર વે લોગ અપને ધર્મકા જોરદાર પ્રચાર કર રહે હૈં. યદિ વે લોગ આગે બઢ જાયેંગે તો ફિર ક્યા

હમ ઈસી પ્રકાર સે યોગ કર સકેંગે ? ઔર ફિર ક્યા ઈસી પ્રકાર સે ઈશ્વર પ્રાર્થના કર સકેંગે ? ક્યા યહ આપકી સંસ્કૃતિ રહેગી ? ભારતકે એક–એક મનુષ્યકી જવાબદારી રહેગી. દેશ પતન મેં જા રહા હૈં. ઈસ કી જુમ્મેદારી સાધુઓં કી હૈ. અગર દેશ ગયા તો ૨૦૦ સાલ કી મહનત વ ઈતની મૌતે જો હુઈ દેશ કે લિયે– વે સબ વ્યર્થ ચલી જાયેગી.

દો સાલ પહલે શ્રીજગદીશજી કી રથયાત્રા મેં દેખા કિ તમામ ઈસાઈ રથયાત્રા ઔર શ્રીજગદીશજી કે દર્શન કરને આયે ઔર બોલે કિ “હમ ઈસાઈ હૈં પર હમારે જગદીશ સ્વામી તો હમારે હી હૈં. ઉન્હેં કૈસે છોડ દેંગે ?” અબ પ્રયત્ન કરને સે હિંદુ હો સકતે હૈં. અભી સત્ કી હત્યા હો રહી હૈ. સાધુ જનતા કી સંપત્તિ હૈં. અરે હજારોં તો હૈં !! પાઁચસો હૈ !! પાઁચસો સાધુ પાઁચ સૌ ગાઁવો મેં પહુઁચ જાવે. એક ગાઁવ મેં એક સાધુ કાફી હૈં.

આજ કઈ લોગ સિર્ફ સેર ભર અનાજ કે લિયે અપના ધર્મ બેચ દેતે હૈં. શ્રીમંતો કો ચાહિયે કિ અપને ધર્મ ઔર અપની સંસ્કૃતિ કી રક્ષા કે લિયે વે તન, મન ઔર ધન સે ઐસે કાર્યો મેં સહાય કરેં. (લોગ) ઈસાઈ હો રહે હૈં, હમ બૈઠે દેખ રહે હૈં. શરમ આના ચાહિયે !!

ચૌબીસ ઘંટે તક લગાતાર સબ કોઈ ધ્યાન, યોગ યા ઈશ્વર સ્મરણ મેં નિમગ્ન નહીં રહ સકતા હૈ. અભ્યાસ, નિયમ મેં કુછ ઘંટે રહતે હૈં. મન જબ અંતરંગ સે નિકલ કર બહિરંગ મેં આ જાયઁ તબ જનતાકો ઈસાઈયોં સે બચાને કે કાર્ય મેં મહાત્માઓં કો લગ જાના ચાહિયે. એક સચ્ચા આસ્તિક હી કાફી હૈ ભારત કે ઉદ્ધાર કે લિયે. હમેં સાધુ પુરુષોં કી મનોવૃત્તિ બદલની હોગી.

ઈસ દેશ કે સૂત્રધાર હમેશા સાધુહી રહે હૈં. ઔર સાધુ હી રહેંગે. દેશકા ઉદ્ધાર તો મહાપુરુષોં કે હાથ મેં હી હૈં. સાધુકા અર્થ ભગવાધારી યા કમંડલુધારી નહીં હૈ. જો બિના સ્વાર્થ, પર જીવન કો બનાને કે લિયે પ્રયત્ન કરતા હૈ વહી સાધુ હૈં. સાધુ નામ અર્થાત્મક યા પ્રતીકાત્મક નહીં પરન્તુ આચરણાત્મક હૈ. ઐસે મહાપુરુષોં કે હાથ સે હી દેશકા ઉદ્ધાર હૈ. સાધુને દેશકા ઉદ્ધાર કિયા હૈં, ઔર સાધુ હી ઈસ દેશકા ઉદ્ધાર કરેંગે. (પરન્તુ) આજકલ તો “શારીરિક સૂત્ર” ઔર “બ્રહ્મસૂત્ર” કે શીંગડા સભી મહાપુરુષ લગાયે ફિર રહે હૈં કિ બ્રહ્મ ઐસા ઔર બ્રહ્મ વૈસા ! અરે બાબા ! પર વિચાર તો કરો કિ જબ તુમ્હારા ધર્મ ઔર સંસ્કૃતિ હી નામમાત્ર કો રહ ગઈ, તો ફિર દસ સાલકે બાદ તુમ્હારા યહ વેદાન્ત સુનેગા કૌન ? ઔર યે સબ જલાયે જાયેંગે એક દિન, અગર ઐસી હી હાલત રહી તો.

જિતને પ્રેમ સે ઈસાઈયોંને હિન્દુઓં કો ધર્મપરિવર્તન કરાયા હૈં ઉસ સે અધિક પ્રેમ યદિ ઉન લોગોં કો દિયા જાયઁ તો વે ચૌકસ ફિર સે હિન્દુ બન સકતે હૈં. ઉનકે સંસ્કાર તો ભારતીય હૈ. ઈસ મેં સાધુઓં કી જરુરત હૈ. જહાઁ ૧૦ સ્કૂલ ઈસાઈયોં કે હો વહાઁ પર એક હાઈસ્કૂલ અપના હો, જિસ મેં પ્રાર્થના અવશ્ય હો. ફિર અચ્છે ઉપદેશ હો. અભી ઉન કે વિચારો મેં હિન્દુત્વ કી ભાવના હૈ. ઉન કે મન પલટ સકતે હૈં, ઔર સબ હિન્દુ હો સકતે હૈં. શુભ કર્મોં મેં ઈશ્વર સહાય હોતે હૈં– યહ સત્ય હૈ. મૈં તો દો સાલ સે યહી વિચાર કરતા હૂઁ. પર ક્યા કરું ? ગાઁવ મેં ઘર નહીં ઔર સીમ મેં ખેત નહીં.

સાધુઓ કોં ઘર છોડ દેના ચાહિયે– ગાઁવ મેં રહના ચાહિયે

મુઝે પૂરા વિશ્વાસ હૈ કિ દો સાલ મેં બદલ સકતા હૈ. ઈધર બિલકુલ લગ જાઓ તો દો સાલ મેં રુપયે મિલ સકતે હૈં સાધુઓં કો શહર છોડ દેના ચાહિયે– ગાઁવ મેં રહના ચાહિયે. મૈં તો કહતા હૂઁ કિ સાધુ ટુકડે ખાય ઔર ઈસ કાર્યમેં લગ જાયઁ. મૈં સચ કહતા હૂઁ– યે સબ બદલ સકતે હૈં. ઈસાઈયોં સે અપને ધર્મ કી રક્ષા કરને કે લિયે સાધુઓં કી હી જરુરત હૈં, ગૃહસ્થી લંબે સમય તક ટિક નહીં સકતે.

ગરીબી મિટાને કે લિયે ઘર ઘર મેં છોટી છોટી મશીનેં દો. ઉન સે કહો– “બહન રોટી બનાલી ? અબ ચલો ઈસ મશીન સે મોજા બનાઓ ! સિલાઈ કરો.” અથવા કુછ ભી કામ કરવાઓ. એક રુપયા તો આયેગા. મગર નિષ્ઠા સે કરના. દિખાને કો કોઈ કાર્ય નહીં કરના. ઈમાનદારી સે કરોગે તો ઘર આકર (દાન દેનેવાલે) પૈસે દેંગે; પૂછેંગે આપ કો– ક્યા ચાહિયે ? ઝૂઠે આશ્રમેં ચલતે હૈં, તો આપને સચ ક્યોં નહીં ચલેંગે ? બિલકુલ ચલેંગે !!

આજ સે ૬૦–૭૦ વર્ષ પહલે હમ ઓસ્ટ્રેલિયા આદિ કો અનાજ દેતે થે. અબ હમ ભોગ રહે હૈં. દુઃખ હોતા હૈ– ક્યા ઈસી તરહ ભિખારી બને રહેંગે ? ભીખ માઁગને શર્મ નહીં આતી હૈં ? યહાઁ પાની ફૈલા દો, સૂખતા નહીં દિખેગા. જબ પાની બરસેગા તબ સબ દેખેંગે.

(યહાઁ પર) સબ સે જ્યાદા તો ઈસાઈ હૈં, આધે મુસલમાન હૈં. અપને લોગ બહુત થોડે હૈં. ફિર ભી એકા નહીં હૈં. કોઈ જૈન, કોઈ બ્રાહ્મન હૈં, કોઈ–કોઈ હૈં. દેખો, એક માસ મેં ક્યા હોતા હૈ. ભગવાન જલદી કરવા દેવેં. જો હોના હો– હો જાવેં. સંકલ્પ ભી પૂરા હો જાવે. યહ પ્રલય કે લક્ષણ દિખતે હૈં. ભારત કી

ક્યા દશા હોગી !!

અપની દિનચર્યા મેં પ્રાર્થના અનિવાર્ય સાધન હૈં. પ્રાર્થના મેં બલ હૈ. પ્રાર્થના સચ્ચે હૃદય સે હોની ચાહિયે. અચ્છે–અચ્છે પાષાણ ભી પ્રાર્થના સે દ્રવિત હો જાતે હૈં, તો ક્યા ઈશ્વર નહીં હોંગે ? અવશ્ય હોંગે ! શુભકાર્યો મેં ઈશ્વર ચૌક્કસ મદદ કરતે હૈં. દંભ નહીં હોના ચાહિયે. ક્યોંકિ ક્રિયાકા દંભ હમેં પતન કી ઓર લે જાતા હૈં.

શ્રીમધુસુદનજી મહારાજને શ્રી ગુરુદેવ સે કહા કિ "અબ મૈં યોગ કી ક્રિયા નહીં કરવાયા કરુઁગા."

શ્રીમધુસુદનજી મહારાજ વ ઉન કી પત્ની, પુત્રી ઔર શિષ્યોં કે સાથ પૂ. શ્રીકે દર્શન–મિલન કો આયે થે. સબ કો રંકા મેં ઈતના અચ્છા લગા કિ ઉનકા મન હી જાને કો નહીં હોતા થા. પૂ.શ્રી સે કહ રહે થે– "હમારા મન જાને કો નહીં હોતા હૈં..." વે આજ સુબહ ૯–૩૦ બજે કે કરીબ ચલે ગયે.

શામ ૭ બજે શ્રી ગુરુદેવ બંગલેકે ચબૂતરા પર બિરાજેં. તબ :–

શ્રી ગુરુદેવ :– સચ્ચે સાધુ ઈંટ પે ઈંટ નહીં રખતા હૈ, આશ્રમ આદિ નહીં બનાતે હૈં. સાધુ તો રોટી પે રોટી રખતે હૈં. સાધૂ કો કોઈ વાડા નહીં હોતા. વાડા છોડકર હી તો આયા હૈ. સાધુ તો સાપ જૈસા હોતા હૈં. ઉસકા કોઈ ઘર નહીં હોતા, કોઈ આશ્રમ નહીં હોતા. સાંપ જો ભી બિલ ખાલી પડા દેખતા હૈ, ઉસી મેં ઘુસ જાતા હૈ.

આજકલ હમ દો આને મેં સાધુ હો સકતે હૈં. પઢે–લિખે તો હોતે હી હૈં. ફિલોસોફી લેકર બી.એ. કિયા ઔર ફિર સોચા કિ કરના ક્યા ? બાઝાર સે દો આનેકા ગેરુઆ રંગ લે આયે, રાત્રિ કો કપડે રંગકર સવેરે હી સાધુ બન ગયે ! ફિર લગે અંગ્રેજી મેં ઉપદેશ ઝાડને. મૈં પૂછતા હૂઁ કિ અપની માતૃભાષાકા ત્યાગ કર વિદેશી ભાષાકા ઉપયોગ ક્યોં ?

બુદ્ધિજીવી કી ચતુરાઈ

આપ લોગોં કો એક બુદ્ધિજીવી ઈન્સાન કી ચતુરાઈ બતાઉઁ. એક ગાઁવ કે મિયાંને પ્રદર્શની મેં જાહેરાત કી કિ હમ આપ લોગોં કો ખુદા કી ખુદાઈ ઔર ઈન્સાન કી જાન બતાયેંગે; શર્ત કિ ઈન કો દેખકર તુમ દૂસરોં સે કહના નહીં. જબ ટિકટ ખરીદકર લોગ દેખને ગયે, મૈં ભી સાથ મેં થા. તબ ગંગાજી મેં ખડે હોકર ઉસને ગંગાજીકા પાની બતાયા– ઔરે બોલે– દેખો, ખુદા કી ખુદાઈ.

સબને પૂછા– કહાઁ હૈં ? તો બોલા યે ગંગાજી ખુદા કી ખુદાઇ નહીં તો ક્યા તેરે બાપ કી ખુદાઇ હૈં ? સબ દેખતે રહ ગયે ઔર રુપયે લે લિયે. ઐસા જમાના હૈ.

ઈસ કે બાદ એક રેશમી કપડે મેં બંધી હુઇ એક બડી સી ગઠરી લે આયે. એક કે બાદ એક કપડા ખુલતા ગયા. લોગ કુતુહલ સે દેખને લગે. આખરી કપડે મેં સે છોટા–સા રોટીકા ટુકડા નિકાલા. ઉસે લોગોં કો દિખાકર કહા કિ દેખો– યહ હૈ ઈન્સાન કી જાન ! ઈસ કે બિના કોઈ જિન્દા રહ સકતા હૈ ?

"તુલસી" સો નર ચતુર હૈ, રામચરન લયલીન ।
પરધન પરમન હરન કો, વેશ્યા બડી પ્રવિન ॥

ખુલી કિતાબ હૈ

આપ કી ભાવના હો તો દે દીજિયે ! હમ કપડે–બરાબર અભાવગ્રસ્તોં કો બાઁટ દેંગે. હમ કો ઉસ મેં ન હર્ષ હૈ ન શોક હૈ; હાનિ હૈ, ન લોભ હૈ. કિસી ભી દાતાકા એક પૈસા ભી હમને દ્રવ્ય મેં લગાયા હૈ ઐસા કોઇ નહીં કહ સકતા હૈ. "માનવ રાહત મંડલ" કા હિસાબ ખુલી કિતાબ હૈ. જબ ભી જો કોઈ દેખના ચાહે બરાબર દેખ સકતા હૈ. યહાઁ પર જિતને ભી સ્વયંસેવક હૈં– આજ ચાર મહિને સે સબ અપને ઘરકા ખા રહે હૈં, ઔર કોઇ ઐસી ઈચ્છા નહીં રખતા કિ પરમાર્થકા એક પૈસા ભી અપને ઉપયોગ મેં લગે.

યદિ ઈતના ધ્યાન મેં લિયા જાયઁ

૧૫–૭–૬૭. જબ તક હમારા વ્યવહાર અનીતિ પર રહેગા હમ સુખી નહીં હોંગે, ચાહે જિતના અર્થ હમારે પાસ હો !

પરમેશ્વરકા અસલી સ્વરુપ હૈ– શરીર કે સાથ ધર્મકા સંબંધ. ધર્મકા અધિષ્ઠાન હૈ– શરીર. મનુને ધર્મ કે દસ વિભાગ કિયે હૈં. અધર્મ કે તરફ જાને સે રોકને કે સાધન કો ધર્મ કહતે હૈં. "ધારયતિ ઈતિ ધર્મઃ" ધર્મ કી ક્રિયાએં ઉર્ધ્વગતિ કી તરફ લે જાતી હૈં.

બુરે વિચાર સ્થૂલ, જડ યા ભારી હોતે હૈં ઔર ઈસલિયે સ્થૂલ વિચાર સે જડત્ત્વ કો પ્રાપ્ત કરતે હૈં. સૂક્ષ્મ વિચારોં સે હમારી બુદ્ધિ સ્થિર હોતી હૈં. ઈસલિયે હમેં સૂક્ષ્મ યાને શુભવિચાર કરને ચાહિયે.

ખુદા પરસ્ત બનો, ઈન્સાન પરાસ્ત મત બનો. એક જીર્ણકાય પુરુષ કો જાતે દેખ કર એક ફકિરને કહા– કિ યહ ખુદા પરસ્ત હૈં. ક્યોંકિ ઈસને ત્યાગ

કિયા હૈ. ત્યાગ બિના પ્રભુ સે અનુરાગ નહીં હો સકતા.

કિસી કે પ્રતિ ક્રોધ વ અપ્રસન્નતા કે સમય યદિ ઈતના હી ધ્યાન મેં લિયા જાયઁ કિ સામનેવાલી વ્યક્તિ કિસ અવસ્થા (આયુ) પરિસ્થિતિ સે નિકલ રહી હૈ– તો બહુત–સે દુઃખ વ ઉદ્વેગકા અભાવ રહેગા. મનુષ્ય ૧૮ વર્ષ કી આયુ તક બંદરકી, ઉસકે પશ્ચાત્ ૧૨ વર્ષ તક ગદ્ધા કી ઉસ કે પશ્ચાત્ ૩૦ વર્ષ મનુષ્ય કી ઔર આખરી ૧૫ વર્ષ તક કુત્તેકી અવસ્થા મેં સે ગુજરતા હૈ.

સબ સે જ્યાદહ અહિત વિચારોં કી પરતંત્રતા સે હોતા હૈ. દેખાદેખી, એક અનુકરણ કી વૃત્તિ સે વિચારશક્તિ કુંઠિત રહતી હૈ ઔર ઈસ તરહ કી બૌદ્ધિક પરતંત્રતા સે મનુષ્યકા આત્મગૌરવ નષ્ટ હો જાતા હૈ.

બિહાર મેં અબ કી બાર ઐસા અનાજ હોગા કિ બિહાર નિહાલ હો જાયગા. પ્રકૃતિ કે નિયમ (અચ્છે) પરમાણુઓં કો ચાહતે હૈં. ક્રિયા મેં અગર ભાવના– ધર્મ ઔર સેવા કી ન રહેં તો ક્રિયા થોથી હો જાતી હૈ.

૧૬–૭–૬૭. પ્રાર્થના કે પશ્ચાત્ (સુબહ)

ચાઁદી કે ઘોલ કો સમઝેં

શ્રી ગુરુદેવ :– એક મહાત્મા કે પાસ એક સેઠજી પહુઁચે. ઔર બોલે– "મહારાજ કુછ ઉપદેશ દીજિયે." મહાત્મા કુછ નહીં બોલે. ફિર શેઠજીને પ્રાર્થના કી. મહાત્માને એક દર્પણ લાકર સેઠજી કે સામને રખ દિયા. સેઠજી બોલે :– મહારાજ ! ઈસ મેં તો મેરે અતિરિક્ત ઔર કુછ ભી નહીં દિખતા હૈં. મહારાજને પૂછા ક્યોં ? સેઠજીને કહા "ઈસ કે પીછે ચાઁદીકા પાની (= ઘોલ) લગાયા ગયા હૈં– જિસ સે યહ કાચ અપારદર્શી હો ગયા હૈ." મહાત્મા બોલે :– જિસ પર ચાઁદી કી દિવાર, ઘોલ ચઢ જાયગા ઉસકો અપને અતિરિક્ત ફિર ઔર કુછ ભી નહીં દિખેગા. અપના હી અપના દિખતા હૈ. હમ ચાઁદી કે ઘોલ કો સમઝેં ઔર ઉસકા ત્યાગ કરેં.

સાધુકા જીવન ખર્ચીલા ન બનાઓ

કલ સે મુઝે બહુત વેદના હો રહી હૈ. ક્યોંકિ મેરે ઉપર મેં બહુત ખર્ચ હોતા હૈ. આપ લોગ મહેરબાની કર કે સાધુકા જીવન ખર્ચીલા બનાને મેં સહાયક ન હો, બસ ! ઈતના હી મૈં ચાહતા હૂઁ. મેરા અનુભવ હૈં કિ જબ મૈં નીચે જમીન પર સોતા થા તબ કૈસી બઢિયા નીંદ આતી થી. અબ ઈસ ગદી પર સોતા હૂઁ તો નીંદ નહીં આતી હૈ. આપ લોગ સમઝે ઔર સોચે. ભાવાવેશી કો ભાવ મેં કુછ

ખબર નહીં પડતી હૈ, પરન્તુ જો નિરીક્ષક હૈ, વિચારવાન હૈ વહ બરાબર સમઝતા હૈ. જ્યાદહ ક્યા કહૂઁ! સમઝે તો અચ્છા હૈ ! ન સમઝો તો ભી અચ્છા હૈ ! સાધુ કો મત સતાઓ. સાધુ રો દેગા ઔર ઉસકા માલિક સુન લેગા તો....

કૌન ક્યા હૈ ?

અપને ઘર મેં તંગી સહન કર કે, ખર્ચ કર કે જો લોગ સેવા કરને આતે હૈં– ઐસી સેવા કો મૈં ગૌણ માનતા હૂઁ. અપની શક્તિ સે જ્યાદહ જો દાન કરતા હૈ ઉસ કો મૈં મૂર્ખ માનતા હૂઁ. પર્યાપ્ત ધન હોને પર ભી જો દાન–ધર્માદા નહીં કરતા હૈ. ઉન કો મૈં કર્તવ્યભ્રષ્ટ ઔર અશુભપથગામી માનતા હૂઁ. ઔર દંભી માનતા હૂઁ. અપને કુટુમ્બ કે લોગ યદિ ભોજન, વસ્ત્ર વ ઔષધ આદિ અભાવ સે કષ્ટ ઉઠાતે હો ઔર ઉન કી સહાયતા નહીં કર કે કીર્તિ, નામબડાઇકા, દાન–ધર્માદા ઔર ઉપભોગ કરતા હૈં, ઉસ કો મૈં માનવતાવિહીન કેવલ અતિ અધમ મનુષ્ય માનતા હૂઁ. ભજન કો જીવનધ્યેય રખા હો ફિર ભી વ્યવહાર–અશુદ્ધિઓં કો બઢાને મેં હી તન મન વચન સે જો વ્યસ્ત હૈ ઉસ કો મૈં મહાન મૂર્ખ માનતા હૂઁ.

બાંદા જિલ્લે મેં ભૂખમરી હૈં. બરસાત કી કમી હૈ. યુ.પી. સરકાર શ્રી ગુરુદેવ કો જિતના ચાહે ઉતના અનાજ બેચનેકો તૈયાર હુઇ હૈં. ઔર અપને કો બાંદા મેં અન્ન વિતરણ રાહતકેન્દ્ર શુરુ કરને કો કહા હૈ. ઈસ કે લિયે પૂ.શ્રીને આજ શ્રી મૌનીજી મહારાજ કો ચિત્રકૂટ ભેજે હૈં. વહાઁ સબ નિશ્ચિત્ હો જાને પર ગુરુપૂર્ણિમા સે પ્રતિદિન દસ હજાર લોગોં કો રેશનકાર્ડ પર અન્ન દિયા જાયેગા.

ઈસી તરહ મધ્યપ્રદેશને ભી શ્રી ગુરુદેવ કો અનાજ દેને કી હા કહી હૈં. વહાઁ પર સબ પક્કા કરને કે લિયે શ્રી ગુરુદેવને છેલુભાઇ કો વહાઁ ભેજે હૈ. અંબિકાપુર કી તરફ સરગૂજા મેં ભી પૂર્ણિમા સે પ્રતિદિન ૫–૭ હજાર લોગોં કો કાર્ડ પર અનાજ દિયા જાયેગા. યહાઁ પર ૧૯–૭–૬૭ સે નેત્રયજ્ઞ પ્રારંભ હોગા.

ઠાકુર સાહબ રમેન્દ્રબહનજી કી નોંધ મેં સે :–

જહાઁ તુમ હો– વહાઁ પર આશીર્વાદ હૈં

ઈન સબ મેં (સ્વયં સેવકોં કે બારે મેં) કુછ લોગ ઐસે ભી હૈ– જિન કે પાસ કિરાયા નહીં હોતા હૈ, ઔર ઉધાર લેકર આ જાતે હૈં. કહતે હૈં– "બાપૂ કે

આર્શીવાદ સે સબ ઠીક હો જાયેગા.'' યે સબકા ભ્રમ હૈ. ઐસા નહીં હૈ– બાપૂકા આર્શીવાદ તો ઘર પર ભી હૈં. વિશ્વાસ રખો. ઐસા નહીં હૈ કિ મેરે પાસ આને સે હી આપ કો જ્યાદા આદર કરુઁ ! યે સબ તો ભ્રમ હૈ. આશીર્વાદ તો બાહર ભી હૈ; જહાઁ તુમ હો વહાઁ પર આશીર્વાદ હૈ. ઘરવાલોં કો દુઃખ દો ઔર આપ યહાઁ આ કર સેવા કરેં યે મૈં તો અચ્છા નહીં સમઝતા હૂઁ.

દીન મત બનો

સુબહ ઉઠકર પ્રાતઃસ્મરણ તો કિયા– પર યહી વિચાર આતા હૈં કિ– હે ભગવાન ! ભારતકા ક્યા હોગા ? ક્યા હમેશા હી ભીખ માઁગતા રહેગા ? યહાઁ પર કોઇ અચ્છા મંત્રી નહીં ! અચ્છા રાજા નહીં. કુછ નહીં હૈ. મુઝે ૨૪ ઘંટે યહી દુઃખ લગા રહતા હૈ. આખિર ક્યા હોગા ?

કભી દીન મત બનો. હમારા જીવન વિડમ્બના યુક્ત હો ગયા હૈ. હમારા જીવનયાપનકા તો વસ્તુ–નાજ (=અનાજ) આટા ઔર વસ્ત્ર ભલે હી નમક ન હો ફિર ભી સમાજ કે સાથ ચલના હૈં. નહીં તો અપની જરુરતે કમ કર દો. જો હૈ– ઉસે દે દો. દીન ક્યોં બનતે હોં ?

ધર્મ હી જીવન, ધર્મ હી મરન હૈ. સાધુ અપની વ્યક્તિગત સંપત્તિ ન સમઝેં. તો ઐસે કઈ મનુષ્યોં કો ખિલા સકતા હૈં. સાધુ કે પાસ જો આવે– દૂસરે કો ખિલા દેવે– વો હી સાધુ હૈં.

સાધુ નીકલે સેર ન કિસી સે દોસ્તી ન કાહુ સે બૈર ।
ન રુપયા સે દોસ્તી ન રુપયા સે વૈર ॥

વિચાર કર લેના– "ભૂત કે ઘર સામાન, સાધુ કે ઘર મહમાન"– ભૂત કે ઘર મેં કભી ભી સામાન નહીં હોતા હૈ. સાધુ કે ઘર મેં કભી ભી મહમાન નહીં હોતા. સબ ઉસ કે સંબંધી હોતે હૈં. સાધુ પ્રજા કી સંપત્તિ હૈં. સાધુ તો ઉસી રોજ દેશ કે હાથ બિક ગયા, જિસ રોજ વહ ઘર છોડતા હૈ.

મધ્યમ શ્રેણીવાલોં કો સહાય

યહીંકા હાલ બતાઉઁ ! એક ઔરત થી. બચ્ચા ગોદી મેં થા. ઈસાઇ યહાઁ પર ખાને દેતે હૈં. વો લેને ગઇ. તો ઉસ સે કહા– તૂ તેરે લડકે કી કસમ ખા કિ મૈં સૂર્યપૂજા નહીં કરુઁગી. ઔરત બોલી :– આગ લગે તેરે અનાજ મેં. મૈં અપની સૂર્યપૂજા નહીં છોડ સકતી,– ચાહે મર જાઉઁ.

તો દેખો, ઈન લોગો મેં અભી ભી અપના ભાવ હે. અભી યે લોગ સમઝ સકતે હૈં. અપને કો બરાબર મહનત કરના ચાહિયે અગર સંસ્કૃતિ કી રક્ષા કરના હે તો !

મધ્યમ શ્રેણીવાલે કુટુમ્બ કો અનાજ ઘર મેં દેના થા– ઈસ પર શ્રી ગુરુદેવને એક ભાઈ સે કહા :– "દેખો, ભગવાનકા ધ્યાન કરકે કાર્ડ બનાના શુરુ કર દેના. ધ્યાન કરને મેં જો વિચાર આવે કિ કિતના આટા, અનાજ દેના હૈં ? ઉતના હી લિખ દેના કાર્ડ મેં."

વિતરણ કે લિયે પૂ. શ્રી ને સ્વયં ઉઠકર નિયમાવલી બના કર સ્વયંસેવક ભાઈ કો દે દી, ઈસ પ્રકાર :–

માનવ રાહત મંડલ કી સસ્તે અનાજ વિતરણ કી નિયમાવલિ : (૧) ૧ સેર કે બદલે મેં ૧ રુ. લિયા જાયેગા. (૨) પ્રત્યેક કુટુંબ કો પ્રતિદિન દો સેર સે જ્યાદા ન દિયા જાયેગા. (૩) સેર કે માપ બનાકર– માપ દ્વારા દિયા જાવેગા. યદિ વજન મેં શંકા હો તો કાંટા–જો વહાઁ તૈયાર હોગા, સ્વતઃ તોલ લે. (૪) વિતરણ સ્થાન સે હટને કે પશ્ચાત્ વધ–ઘટ કી જવાબદારી ગ્રાહક કી હોગી. (૫) અનાજ બહુત શાંતિપૂર્વક લેનેકા નિયમ પર જ્યાદા ધ્યાન દેના ચાહિયે. (૬) વિતરણ કા સમય પ્રાતઃ ૮ સે ૧૨ બજે તક, શામ કો ૩ સે ૬ બજે તક. સેર કી કિંમત સોચ કર ઈસ મેં લિખેં.

શ્રી ગુરુદેવ ઉન લોગોં કે બારે મેં કહ રહે થે– જૈસે બ્રાહ્મણ, બનિયા કાયસ્થ– જો મધ્યમ શ્રેણી કે થે. વો સમષ્ટિ મેં ભોજન કરને નહીં આતે થે. ક્યોંકિ નિયમ છૂઆ–છૂતકા ઔર શર્મ. ઈસલિયે શ્રી ગુરુદેવ ઉન કે ઘર હી આટા યા ગેહૂઁ, દાલ, આલૂ, નમક આદિ આઠ દિન યા૧૫ દિન યા એક માહકા– જૈસા લેનેવાલા કહે વૈસા હી ઘરકા હિસાબ જોડકર–જિતને જને પરિવાર મેં ખાનેવાલે હોતે હૈં ઉનકે હિસાબ સે જ્યાદા હી પહુઁચ જાય, પર કમ નહીં પહુઁચે– ઈસ હિસાબ સે દેને કો બતા રહે થે. કપડે ભી દેનેકા હૈં. ઉન લોગોં કો સામાન દેતે થે તબ યહ ભી પૂ.શ્રી ફરમાતે થે કિ ઉન કે પડોશીઓં ઔર લોગોં કો પત્તા નહીં પડના ચાહિયે, નહીં તો ઉનકો શર્મિંદા હોના પડેગા.

મરે હુએ આદમી કો ઔર આયે હુએ પૈસે કો નિકાલને મેં કભી દેર નહીં કરના ચાહિયે.

જો સર સાટે હરિ મિલે, તો પુનિ લીજિયે દૌડ ।
નારાયણ યા દેહ મેં, ગ્રાહક આવેં ઔર ॥

અરાજકતા, ભ્રષ્ટાચાર– દેશ કો કહાઁ પહુઁચા દેગા ?

જબ આંધ્ર પ્રદેશને રંકા કે લિયે હમેં ચાવલ રેલ્વે વેગનો મેં ભેજે તબ બોરે મેં લોહેકા સીલ લગા હુઆ થા. સીલ કો તોડકર રેલ્વે કર્મચારીયોંને ચાવલ નિકાલ લિયે. હમારી નીતિ, પ્રમાણિકતા કહાઁ ચલે ગયે ? ભારત કી નીતિનાશ કી દશા દેખતા હૂઁ, સાધારણજન કી રોજ કી ભૂખમરી દેખતા હૂઁ ઔર પરિણામ પર વિચાર કરતા હૂઁ– તબ રો લેતા હૂઁ. પરિશ્રમ કર કે નીતિપૂર્વક કમા કરકે ખાના લોગ નહીં ચાહતે હૈં.

બિના નીતિકા જીવન જીવન હી નહીં. નૈતિકતા હી ધર્મ હૈ નીતિ સે હી ભારત કી સ્થિતિ સુધર સકતી હૈ. અનીતિ ઔર અપ્રમાણિકતા, ભ્રષ્ટાચાર આદિ કે લિયે ભારી સે ભારી દંડ હોના ચાહિયે. કેવલ રુપયોંકા દંડ હી નહીં હોના ચાહિયે– પરન્તુ જેલ કી કડી સજા ભી દી જાની ચાહિયે ઔર ઉસ કે ઉદ્યોગ–વ્યાપાર યા નૌકરી–પદ કો કાનૂન સે લે લેને ચાહિયે. ઈતની અરાજકતા ઔર ભ્રષ્ટાચાર !! દેશ કો કહાઁ પહુઁચા દેગા ? અબ કી બાર દેશ યદિ પરાધીન હુઆ તો સંસ્કૃતિકા નાશ હો જાયેગા.

યદિ અપને લોગ અબ ભી આદિવાસી ક્ષેત્રોં કી ઔર ધ્યાન નહીં દેંગે તો વહાઁ મિશનરી ઔર ભી અધિક પહુઁચેંગે. ફિર યે હી હમારે દેવમંદિર વ આશ્રમ, મઠ ઈત્યાદિ નાટયગૃહ યા પુસ્તકાલય યા ગિરજાઘર (= ઈસાઈયોં કે ઉપાસના ગૃહ)મેં બદલ જાયઁ તો કોઈ આશ્ચર્ય નહીં. હમારે શાસ્ત્રોં કો રોજ જલા દિયે જાયેંગે. યા ફિર યે બ્રહ્મ ઔર વેદાન્ત પુસ્તકાલય મેં પડે પડે સડેંગે. યદિ અબ હમ સબ સાવધાન હો જાય તો સમય હૈ.

ત્યાગ એક બલવાન વસ્તુ હૈ. હમ સબ કુછ ભોગ ચુકે હૈં. ફિર ભી કુછ છોડના નહીં ચાહતે હૈં. મૈં ચાહતા હૂઁ કિ જલ્દી સે જલ્દી સબ કુર્સીકા મોહ છોડકર નઈ પીઢી કો તૈયાર કરેં તો કુછ હી દિનો મેં ભારત કી સ્થિતિ સુધર સકતી હૈ. વાદ ઔર પ્રાંત કી સંકુચિતતા કો છોડ દો. કેવલ વ્યક્તિ કી યોગ્યતા કો પિછાનો ઔર કદર કરો. હમારે યહાઁ યોગ્ય વ્યક્તિ પર્યાપ્ત હૈં, પરન્તુ હમ તો ઈન વાદ ઔર પ્રાંતો કે મારે ઉલઝે હુએ હૈં.

મેરા એક શિષ્ય અમરિકા સ્થાયી હોને કે લિયે જા રહા થા. જાને કે પહલે વહ મેરે પાસ વિદા માઁગને આયા, તબ મૈંને ઉસ સે પ્રશ્ન કિયા– બુદ્ધિશાલી લોગોં સે ભારત ભારી આશા લગાયે બૈઠા હૈં, ઔર તુમ અમરિકા ઠહર જાઓગે ? તબ ઉસને જવાબ દિયા– "પ્રભો ! ભારતને કભી અચ્છાઈ કી યા

બુદ્ધિ કી કદર કી હૈં ?" હમારે યહાઁ બુદ્ધિશાલી લોગ હૈં, પરન્તુ હમ ઈન "વાદોં" કે મારે પરેશાન હૈં. યોગ્ય વ્યક્તિ કહીં સે ભી મિલે., ઉસે આગે બઢાઓ. વિશ્વ મેં ફૈલે હુએ જો બુદ્ધિશાલી આદમી હૈં, વે ભારત કે હૈં. ભારત કે ઉત્થાન કે લિયે બુદ્ધિજીવી પુરુષ સાધન ઔર ધન ચાહિયે. સાધુ કો દૂસરે કે સંકટ સુનકર વેદના હોતી હૈ, ઔર વહ કૈસી હોતી હૈ વહ ખુદ હી જાનતા હૈ.

અભય આતા હૈ આત્મવિશ્વાસ સે

ગુના જિલ્લા કે મેરા એક ભક્ત ઈન્ટરવ્યુ દેને જાને કે પૂર્વ મેરે પાસ આયા થા. મૈંને ઉસ સે કહા :– "તુમ નિઃસંકોચ બાત કરના. તુમ્હારી સમઝ મેં જો આવે નિર્ભિકતા સે બતા દેના. યહી તુમ્હારી "લાગવગ" ! સ્કૂલ કે પ્રિન્સીપાલને ઉસ સે પૂછા કિ ગુના જિલ્લે મેં આજકલ કૌનસા વિકાસ કાર્ય હો રહા હૈ ? ઉસને જવાબ દિયા– "સાહબ ! ગુના જિલ્લે મેં આજકલ રિશ્વતકા વિકાસ બહુત જોરોં સે હો રહા હૈં." પ્રિન્સિપાલને પૂછા– તુમ કહાઁ રહતે હો ? જવાબ દિયા કિ મૈં "બિના" રહતા હૂઁ, ઔર મેરા કોઈ નહીં હૈ. પ્રિન્સિપાલને સબકા વિરોધ ઉઠાકર ઉસ સચ્ચે આદમી કો નૌકરી પર રખ લિયા. (પૂ.શ્રી કો ખાઁસી ઉઠી–પશ્ચાત્)–

વ્યાસજીને જબ દૈવીસંપત્તિકા આવિર્ભાવ કિયા તબ સબસે પહલે કહા– અભય ! બિના અભય દૈવીસંપિત્તકા વિકાસ નહીં હોગા. મિત્ર કો સચ્ચી બાત કરનેસે– ઉન કો બુરા લગ જાયેગા તો ? ઐસા સોચકર ઉસકે સામને મૈં ઝૂઠ બોલતા હૂઁ. ક્યોંકિ હમ અભય નહીં હૈં. અભય આતા હૈ– આત્મવિશ્વાસ સે. ઔર આત્મવિશ્વાસ આતા હૈ આશાઓં કા ત્યાગ કરને પર.

સબ કો સુખ વ આનંદ પહુઁચે તો કષ્ટ સહન કરને કો તૈયાર હૂઁ

૧૭–૭–૬૭. વર્ષા કે કારણ ભેજ કી ઠંડી વાયુ ચલ રહી હૈં. વર્ષા હો રહી હૈં. ભગવાનશ્રી કે કમજોર સ્વાસ્થ્ય મેં જુકામને ભી વૃદ્ધિ કી હૈં. નાકમેં સે પાની ગિરતા હૈ ઔર ભગવાનશ્રી રુમાલ સે બારબાર પોંછતે હૈં. કુછ દેર કે પશ્ચાત્ એક રુમાલ ગીલા હો જાતા હૈ, તબ દૂસરા રુમાલ દિયા જાતા હૈં. આવાજ મેં ભારીપના હૈ. બુખાર ભી હૈ.

સબ કે સંતોષ કે લિયે, ઐસી હાલતમેં ભી ભગવાનશ્રી પ્રસન્ન મુખ સે બાહર હોલ મેં બિરાજે હૈં. ઔર કૃષ્ણાબહન સે બાઁટને કે વસ્ત્રોં કે બારે મેં ધીરે ધીરે બાત કરતે હૈં.

કુછ હી દેર મેં પ્રાતઃકાલ મેં (ભગવાનશ્રી કી) શ્રી ગુરુદેવકી પૂજા કરનેકે નિયમવાલે આતે હૈં. એકને પૂજા કી. દૂસરેને કી. તીસરેને કી. અબ ભગવાનશ્રી કો છીંક આને લગી. નાકમેં સે પાનીકા બહાવ બઢ ગયા. પૂજા ચાલુ હૈ. ચંદન–મસ્તક પર, કપાલ પર, ઔર શ્રી ચરણોં પર લગાયા જાતા હૈ. ઉસી તરહ પુષ્પ ચઢાયે જાતે હૈં. કોઇ ઠંડે જલ સે, કોઇ તપાયે હુએ, કુછ ગરમ જલ સે શ્રીચરણામૃત લેતે હૈં. ભગવાન શ્રી કો ખાઁસી ઊઠી હૈં. પૂજા વિધિવત્ ચાલુ હૈ.

પરંતુ, અબ કૃષ્ણાબહન સે સહા નહીં જાતા હૈ. વહ બોલ ઉઠી કી ભાઇઓ, બહનો, અબ તો દયા કરકે પૂજન બંદ કર દો. દેખો તો સહી કિ ગુરુદેવ કો કિતના જુકામ હૈ ! બુખાર હૈ. ઔર ઉપર સે ચંદન, પુષ્પ– જલકા લગાતાર સ્પર્શ હોને સે છીંક, ખાઁસી આને લગી હૈ. તબ ભી આપ લોગ પૂજન બંદ નહીં રખતે હૈં. ગુરુદેવ કો કિતના કષ્ટ પહુઁચતા હૈં ! ઐસી ભી ક્યા પૂજા હોતી હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– કૃષ્ણા બેટા ! યહ ક્યા ? તૂઁ ઐસા ગુસ્સા કરતી હૈં ? સબ કો કિતના દુઃખ હો જાયેગા !

કૃષ્ણાબહન :– આપ હમેશા ઐસા હી કરતે હૈં. આપ મુઝે ઈસ પ્રકાર કહતે હૈં તો ઈસ સે તો સબ કો પૂજન ચાલુ રખનેકા પ્રોત્સાહન મિલતા હૈ ભગવન્ ! આપ તો કુછ કહતે નહીં, ઔર હમ સમઝાકર કહતે હૈં, તબ ભી આપ હમારે પર નારાજ હોતે હૈં. સબ લોગ પૂજન કરતે રહેંગે ઔર આપકા સ્વાસ્થ્ય જ્યાદહ બિગડેગા, યહ સજા હમ કો દે રહે હૈં આપ. પૂજન કે નિયમવાલોં કે દુઃખ આપ સે સહન નહીં હોતે હૈં, લેકિન આપ કે નરમ સ્વાસ્થય કો દેખકર હમેં જો દુઃખ હોતા હૈ વહ આપકો સહન હોતા હૈં. (ઔર, કૃષ્ણા બહન ઈતના સબકુછ રોતી રોતી બડી મુશ્કિલ સે કહ પાઇ)

પૂજન બંદ કર દિયા. ઔર સબ શાંત હો ગયે. ૧૦ મિનિટ કે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવ :– (અત્યંત મૃદુતાપૂર્ણ ધીમી આવાજ સે કહા) :– બેટા કૃષ્ણા ! તુઝે કિતના દુઃખ હોતા હૈં યહ મૈં જાનતા હૂઁ, ઔર વહ ભી સહ્ય નહીં હૈ; પર ક્યા કરુઁ બેટા ! યહ પંચભૌતિક નાશવાન દેહ કો સ્વસ્થ રખનેકા મોહ ભી દુઃખદાઇ હી હૈ ન ! જિતના ઔર જિસ પ્રકાર ભી ઈસ દેહ સે બન સકે સબ કો સુખ વ આનંદ પહુઁચે યહી મેરા લક્ષ્ય હૈ. જીવ કિસી ભી પ્રકાર સે શ્રીરામ કે અભિમુખ હોવેં તો મૈં કિતના ભી કષ્ટ સહન કરને કો સદૈવ તૈયાર હૂઁ. મૈં અહર્નિશ ચાહતા

રહતા હૂઁ કિ મેરે રક્ત કે એક એક બૂઁદ કો જીવોં કે કલ્યાણ કે હેતુ ઉપયોગ હો જાયઁ.

ઠાકુર સાહેબ રમેન્દ્રબહનજી કી નોંધ મેં સે :–

દેશકાલ કો દેખકર ધર્મ મેં પરિવર્તન રખે જાતે હૈં

આજ સે અભાવગ્રસ્તોં કો ગેહૂઁ દેના શુરુ કિયા– એક આદમી કો આધા કિલો કે હિસાબ સે. મધ્યમ પરિવારવાલોં કે લિયે પૂ.શ્રીને કહા– "જો કોઈ ભી યે દેને કા કામ લેના ચાહે વો આ જાવે." એક ભાઈ આયે. ઉન સે કહા :– દેખો, એક રુપયાભર જ્યાદાહ હી દેના, પર કમ નહીં દેના. ઔર દેખો, અગર કોઈ ભૂખા આ જાવે, ઔર તુમ્હેં દિખે કિ ભૂખા હૈ– તો મેરે સે ચુરાકર ભી દે દેના હોં!

આજ પ્રાર્થના કે બાદ શ્રી ગુરુદેવ બહુત હી જયાદા આનંદ મેં હૈં. ખૂબ હઁસ રહે હૈં. કુછ ગેહૂઁ મઁગાયે ઔર ડિબે નાપે. એક કિલોકા, દૂસરા પાઁચ કિલોકા. તો બહુત જ્યાદા હઁસી મેં બહુત સી બાતેં કરતે રહેં. તોલનેકા ઝંઝટ નહીં. ડિબેં મેં ગેહૂઁ ભરે ઔર દે દિયે નાપ કર !!

(હરિભાઈ સે) – યહાઁ આકર મૈંને દેખા હરિભાઈ, કિ ભગવાન સબ પૂરા પાડતે હૈં. ૧૦૦ બોરે રોજ યહાઁ લગતે હૈં. વો ભી પૂરા હોતા જા રહા હૈં. અબ અપને કો ૧૧૨ બોરા ખર્ચ કરના ચાહિયે. ૧૨ બોરા મધ્યમ શ્રેણી કે પરિવારોં કે ઘરો મેં ભેજો.

૭૦ બોરી અનાજ રેલ્વે મેં ચુરા ગયા, વ કપડા, ખજૂર ભી બહુત સા સામાન ચોરા ગયા– તેલ ભી.

કહાવત હૈં કિ "ઉતને પૈર પસારિયે જિતની ચાદર હોય." પર મૈં ઉલટા કર રહા હૂઁ. ચાદર સે ભી જ્યાદા પાઁવ પસાર રહા હૂઁ. ઈતના બઢા રહા હૂઁ કિ પૂરા પડેગા કિ નહીં ? દેખો, બચ્ચા ગલતી કરેં તો ગુરુજન, માતા–પિતા સમ્હાલેં; ઔર ગુરુજન ગલતી કરે તો કૌન સમ્હાલે ? મૈં જો યહ કહ દેતા હૂઁ કિ દસ હજાર ચુકા દો; ઈસ કો પંદ્રહ હજાર દે દો. યે સબ તુમ્હારે હી બલ પર હૈં, આપ કે ઉપર બઢાવા હૈ.

શૂદ્ર જન્મ સે નહીં હોતા હૈ, જન્મ સે સબ માનવ હોતા હૈ. કહાર કી પુત્રી સે વ્યાસજીકા જન્મ હૈ. બતાઓ ! અબ વો ક્યા હુએ ? તાત્પર્ય કિ ગુણ–કર્મ– સ્વભાવ સે હી શુદ્ધિ હૈ. દેશકાલ કો દેખકર ધર્મ મેં પરિવર્તન રખે જાતે હૈં. જાબાલિને ઉન કે ગુરુ કે પૂછને પર સાફ કહા કિ મૈં મેરે પિતાકા નામ નહીં

જાનતા હૂઁ માતાજીકા નામ જાનતા હૂઁ.

ઈન્દ્ર કી પૂજા શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને બંદ કરવાઇ ઔર દીપાવલી કી એકમ કે દિન ગોવર્ધન પૂજન કરવાયા.

સચ્ચા સુખ

દેખો, બુદ્ધિ હી પ્રબલ હોતી હૈ. બુદ્ધિ હી સબ કરતી રહતી હૈ. દો સૌ– ચાર સૌ વર્ષમેં ક્રાંતિ હોતી હી રહતી હૈ ઔર પલટતા રહતા હૈ,– ક્યોંકિ મનુષ્ય સુખ ચાહતા હૈ, ઔર સુખ મિલતા નહીં હૈ. દેખો, કોંગ્રેસને પહલે કહા થા કિ રિશ્વત નહીં લેના. પર અબ દેખિયે! કોઈ મહાપુરુષ તો અબ રહા નહીં. અચ્છા, તો સબ મનુષ્ય સુખ ઢૂઁઢતા હૈં. પર સચ્ચા સુખ હૈ– "આત્મસુખ". શ્રીરામાનંદજી મહારાજ મહાન ક્રાંતિકારી થે.

દયા અપની માલા ફેર રહી હૈ, ગીતા લિખ રહી હૈ. ઈન્દુ ઉલટી માલા ફેર રહી હૈ. સબ અપને અપને સુખ મેં હૈં.

માલા ફૈરત દિન ગયે, મિટા ન મનકા ફેર ।
કરકા મનકા છોડકે, મનકા "મનકા" ફેર ॥
માલા મન સે લડ પડી, તૂઁ ક્યોં છોડે મોય ।

મનકા મોટા હોના

"તનકા મોટા ન ચહે, મનકા મોટા હોય." મનકા મોટા કિસે કહતે હૈં? સુનો!

એકબાર બાદશાહ અકબર ઔર બિરબલ બૈઠે થે. એક કારીગર તીન પુતલી બનાકર લાયા. તીનોં બિલકુલ એક સી થી. પૂછા– ઈન કી કીમત ક્યા હૈં? બોલા એક કી કીમત ૧૦૦ રુપયે, દૂસરી કી એક હજાર ઔર તીસરી કી દસ હજાર રુપયે. પૂછા– યે સબ એક સી હી હૈં, પર ઈન કી કીમત ઐસી ક્યોં? વો બોલા– યહ તો પુતલી હી સે પૂછો. ઈસકા જવાબ પુતલી હી દેગી. સબ દેખ રહે થે.

મંત્રીને કહા– મૈં દેખૂઁ? બાદશાહને કહા– હા દેખો. બિરબલને બડી ગોર સે દેખા. તીનોં પુતલી કે કાન મેં છેદ થા. એક પુતલી કે કાન મેં છેદ સે લકડી ડાલી. સીધી મુઁહ સે નિકલ આઇ. દૂસરી કે કાન મેં ડાલી– સીધી દૂસરે કાન સે (બાહર) નિકલ આઇ. તીસરી કે કાન મેં ડાલી– સીધી પેટ મેં પહુઁચ ગઇ.

મંત્રીને કહા– હજુર, ઈસ– તીસરી કી કીમત ઠીક હી હૈ. ક્યોંકિ સૌ રુપયાવાલી પુતલી ઐસી હૈ કિ જો બાત સુની ઔર મુઁહ સે નિકાલ દી. મતલબ– જો બાત સુની– સબસે કહ દી. હજાર રુપયાવાલી પુતલી થી વો એક કાનસે સુને ઔર દૂસરે કાન સે નિકાલ દે. સુને હુએ પર કુછ ન સોચે, ન વિચારે, કુછ નહીં, ઈધર સુની ઉધર નિકલ ગઈ. તીસરી તો દસ હજારવાલી પુતલી કૈસી હૈ ? જો બાત સુને– સીધી પેટ મેં રખે. કિસી સે કુછ નહીં કહે. ઉસ કી દસ હજાર કીમત કી હૈ– વો સહી હૈ.

સો; દેખો, સુનો ઔર પેટ મેં રખો. જરા કિસી કી બાત સુની ઔર કિસી સે કહી તો સૌ રુપયા કીમત રહેગી. જો બાત સુનો પેટ મેં રખને કી કોશિષ કરો. ગુરુજનોં કે પાસ યહી તો મિલતા હૈ. યહ ગલ્પ નહીં સમઝના. ગોર સે સોચના. લડકિયોં કો જ્યાદા ધ્યાન દેના હૈં ઈસ પર. કભી ભી કિસી કી બાત કિસી સે મત કહો.

એક રાજા થે– ઉનકે બડે–બડે કાન થે. ઈસલિયે ઉન્હેં બાલ બઢા રખે થે. એક હી નાઈ ઉન કી હજામત બનાતા થા. વો મર ગયા. દૂસરા નાઈ બુલાયા. ઉસ સે કહા કિ દેખ, કિસી સે કહના નહીં કિ મેરે કાન બડે બડે હૈં. કહા તો ફાઁસી કી સજા હોગી. વો બોલા– મૈં નહીં કહૂઁગા, સરકાર !

અબ ઉસે થા બાત ન કહનેકા અજીરન ! વો બાલ બનાકર આયા તો અબ કહે કિસ સે ? અબ ઉસકા પેટ તો ફૂલા ! અબ પૂરે ઘર મેં ફિરે. ઘરવાલીને પૂછા– ક્યા બાત હૈ ? બોલા– કુછ નહીં. અબ ઉસને સોચા કિ કિસ સે કહૂઁ ? જંગલ મેં જાકર સૂખી લકડીયોં સે કહ આઉઁ. કહ આયા– રાજા કે કાન બડે બડે હૈં. અબ ભાગ્યવશ વો હી લકડી કી સિતાર બની– વો હી બોલને લગી રાજા કે કાન બડે બડે હૈં. ભાગ કી બાત દેખો !

સો દેખો. જો ભી બાત સુનો– અપને મન મેં રખો. કભી કિસી કી બાત અચ્છી યા બુરી કિસી સે મત કહો. ક્યોંકિ સબ ફલ છોડતે હૈં. તુમ યહી છોડ દો. કિસી કી બાત નહીં કહના. અગર કિસી કી સાક્ષીકા ભી મૌકા આયે તો કહ દો– “હમેં ધ્યાન નહીં હૈં.” બાત કહને સે કુછ હોતા નહીં. ચરિત્ર ખરાબ હોતા હૈ; ભેદ બઢતા હૈ, મિલતા કુછ નહીં હૈ.

દેખો, યહાઁ સક્કર નહીં મિલતી હૈ. સક્કર પર કમ ખર્ચ કરો. દેખો, જંગલ મેં આયે હો. જૈસા મિલે વૈસે હી ગુજારા કરો. યહી સેવાકા મૌકા હૈં. આપ સબ મેરે લિયે કિતના કષ્ટ ઉઠાતે હૈં ! ઔર મૈં બહુત બોલ દેતા હૂઁ. અચ્છા

બોલતે બોલતે એક બાર કડક કહ કર સબ ધો દેતા હૂઁ. ક્યા કરૂઁ ? મૈં આપ સબ કો સુખ નહીં પહુઁચા પાતા હૂઁ ! ક્યા કરૂઁ !!

ધ્યાન ઔર યોગ કે વર્ગ—એક નટ તમાશા હૈ

આજકલ ધ્યાન કે ઔર યોગ કે વર્ગ લગાયે જાતે હૈં. ૫૦–૧૦૦ વ્યક્તિયોં કે સમૂહ કો ધ્યાન ઔર યોગ સિખાયા જાતા હૈં. યોગ કોઇ ગાઁજે કી ચિલમ હૈં કિ લગાયે ઔર નશા આ જાયેઁ ? યોગ સિખાયા ઔર સમાધિ લગ જાયેઁ ?

ઈસકા મુઝે હમેશા કુછ આશ્ચર્ય જૈસા રહા હૈં, કારણ કિ જિસ કી આત્મચેતના બહુત પ્રખર, પ્રગટ ઔર વિસ્ફુટિત હો ચુકી હો, ઐસી કોઈ વ્યક્તિ ભી ઈસ તરહ સમૂહ કો ધ્યાન ઔર યોગ સિખાવેં તબ ભી ઉનકો સફલતા નહીં મિલ સકતી હે– ઐસા મૈં સમઝતા હૂઁ. અપને લિયે મૈં સાફ સાફ કહતા હૂઁ કિ શિષ્ય કે શિષ્ય કો સમાધિ લગતી હો ઉન ગુરુ સે હી મૈં તો ધ્યાન ઔર સમાધિ કી પ્રક્રિયા સિખૂઁગા.

“જો કોઈ ઈસ પ્રકાર સામૂહિક યોગ ઔર ધ્યાન કરા રહે હૈં વહ ઠીક નહીં હૈં” ઐસા કહનેકા મુઝે કોઇ અધિકાર નહીં હે, પરંતુ મેરે વિચાર સે મુઝે કોઇ શંકા ભી નહીં હૈં.

પ્રત્યેક વ્યક્તિકા મન અલગ અલગ સ્તર પર પહુઁચા હુઆ હોતા હૈં. યહ ઈસ બાત સે સ્પષ્ટ હોતા હે કિ એક હી કામ એક વ્યક્તિ ઉસ કે મન કે વિકાસ કે સ્તર કે અનુકૂલ કરતી હે, જબ વહી કામ દૂસરી વ્યક્તિ ઉસ કે મનકે વિકાસ કે સ્તર કે અનુકૂલ કરતી હે. ઈસીલિયે એક હી કામ કરને કી દો વિભિન્ન પદ્ધતિ– દો વ્યક્તિ કે દ્વારા અપનાઇ જાતી હે. ઈસ મેં મહત્વ કી બાત યહ હે કિ વિકાસ મનકા હોતા હૈ ઔર ધ્યાન મેં યહી બાત મુખ્ય હોતી હે.

સબ કે મન એક સે હી સ્તર પર નહીં હોતે હૈં. ઈસ કારણ સામૂહિક સાધના કે વર્ગ કે દ્વારા સબ કે મન કો ઉઠાનેકા કાર્ય અત્યંત હી મુશ્કિલ હે યા લગભગ અસમ્ભવ જૈસા હી હૈં. હાઁ ! યહ બાત નિશ્ચિત્ હૈં કિ સિદ્ધ ધ્યાન યોગી યા પહુઁચે હુએ સંત કે આસપાસ કે પરમાણુંઓંકા ગહરા પ્રભાવ વાતાવરણ મેં રહતા હી હે. ઐસે વાતાવરણ મેં જીવમાત્ર કી આત્મચેતના કો કુછ ન કુછ અસર પહુઁચાતા હી હૈં.

એકાંત મેં અકેલા બૈઠકર હી સાધના કરેં

પરન્તુ સાધક કે લિયે પહલા નિયમ યહી હે કિ વહ એકાંત મેં અકેલા

બૈઠકર હી અપની સાધના કરેં. સાધનાકા સ્થાન ભી ઉસકા એક હી નિશ્ચિત્ રખેં. સાધનાકા સમય ભી નિશ્ચિત્ રખેં. આસન ભી અપના નિશ્ચિત્ રખેં. મૈં તો યહાઁ તક કહતા હૂઁ કિ સાધના કે સ્થાન મેં સાધક કે અતિરિક્ત કિસી કો નહીં જાના ચાહિયે.

વ્યક્તિગત અપની સાધના કર કે ખુદ કો ઉપર ઉઠા લે. પહલે અપને સિદ્ધ હો લે. પશ્ચાત્ લોગોં કે સંપર્ક મેં આકર જિજ્ઞાસુઓં કો અપની સાધના–પદ્ધતિ કે અનુસાર માર્ગદર્શન દેકર ઉન કો ઊઁચા ઉઠાનેકા પુરુષાર્થ કરના. યહ બાત યુક્તિયુક્ત ઔર સરલ હૈ. શાસ્ત્રોંને ભી યહી ક્રમ બતાયા હૈં.

જિસ પ્રકાર અપને ખુદ, એકાંત મેં અકેલે સાધના કરકે ઉપર ઉઠે હો ઉસી પ્રકાર ઉસી ક્રમ સે, લોગોં કો સાધના કરનેકા માર્ગદર્શન દેના. માર્ગદર્શકકા યહી ફર્જ હૈ.

એક સાથ મેં, ઔર એક સ્થાન મેં અલગ–અલગ મનઃસ્તર કે સમૂહ કો સાધના કરાને મેં કેવલ અધિક માત્રાકા પરિશ્રમ હૈ. સમૂહ મેં સે ક્વચિત્ હી કોઇ એક વ્યક્તિ ઉપર ઉઠ સકેગી. પ્રચાર દ્વારા લોગોંકા બડા બડા સમૂહ ઈકઠ્ઠા કર કે જાહિરમેં, ખુલ્લે મેં, ઊઁચે મંચ પર બૈઠ કે યોગ કે ઔર ધ્યાન કે વર્ગકા આયોજન કરના યહ તો નટતમાશા હૈ, ઐસા મૈં માનતા હૂઁ. કાન કે પીછે કી ઔર ગલે મેં યહાઁ આઇ હૈતા નાડી (ખુદ કી બતાકર) કો ઉઠાને સે (દબાને સે) કિસી કો ભી જબ ચાહો તબ, ઔર ચાહો ઉતની દેરી તક મૂઢ સમાધિ લગા દી જા સકતી હૈ. પરન્તુ ત્યાગ વ વૈરાગ્ય કે બિના ઔર સાત્વિક અંતઃકરણ કે બિના કોઇ સાધનાસિદ્ધિ નહીં પાતા હૈ.

વ્યવહાર શુદ્ધિ અંતઃકરણ કો શુદ્ધ કરતી હૈ– સત્ય કા ઉદય

૧૮–૭–૬૭. સુબહ પ્રાર્થના કે બાદ શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

આજ એકાદશી હૈં, દેવશયની એકાદશી. વ્યવહારશુદ્ધિ મન સે સંબંધિત હૈં. ઔર મન જબ તક શુદ્ધ ન હો, તબ તક કુછ ભી હો ઐસા મૈં માનતા નહીં હૂઁ. અપને યહાઁ ઐસી પદ્ધતિ હૈં કિ ઉત્તમ દિન પર કુછ નિયમ લિયે જાતે હૈં. ઔર તીર્થાદિક મેં જબ જાતે હૈં તબ કુછ ન કુછ વહાઁ છોડતે હૈં. કહનેકા તાત્પર્ય યહ હૈ કિ આજ એકાદશી કે ઉત્તમ દિન પર કુછ નિયમ લેં ઔર રંકા તીર્થ મેં કુછ છોડ જાયઁ. ઔર યહ વિચાર હમકો સતત સાધતે રહના ચાહિયે કિ મૈંને જો નિયમ લિયા હૈ વહ બરાબર નિભતા હૈ યા નહીં ? આજ બહુત ઉત્તમ દિવસ

હૈ. ઈસ દિન યે તીન નિયમ લે લેના ચાહિયે :–

(૧) પરદોષ દર્શન ન કરના :– હમ પરદોષ દર્શન ન કરેં. ઈસ સે હમેં કોઈ લાભ નહીં હોગા. પરદોષદર્શન સે મન મેં ઘૃણા, દ્વેષ ઈત્યાદિ દુર્ગુણ અપને મેં આતે હૈં. દ્રઢ પ્રતિજ્ઞ હોકર નિયમોંકા પાલન કરના ચાહિયે.

(૨) પરનિંદા નહીં કરના ચાહિયે :– અપની ભલાઈ કે લિયે દૂસરે કી નિંદા નહીં કરના ચાહિયે. એક ઔર– યે નિંદક દૂસરોં કે લિયે ભલાઈ કરતે હૈં– ક્યોંકિ વે હમારે દોષ બતલાતે હૈં– જિસ સે વે દોષ હમ અપને મેં સે નિકાલ સકે, પરન્તુ ઉન કી સ્વતઃકી હાનિ હોતી હૈં.

મેરે ભાવે કછુ કરો, ભલો બુરો સંસાર ।
"નારાયન" તૂઁ બૈઠકર અપનો ભવન બુહાર ॥

(૩) છિપકર કિસી કી બાત સુનનેકા પ્રયત્ન ન કરો. ઈસ સે આપકા અંતઃકરણ અશુદ્ધ હોગા.

યાદ રખેં, નિયમ વહી લો જો નિભા સકો, વરના આપ કી આદત પડ જાયગી કિ નિયમ લિયા ઔર છોડ દિયા. જો ભી નિયમ લેવે ઉનકા પરિપક્વ ઔર દ્રઢ પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક પાલન કરેં.

વ્યવહારશુદ્ધિ અંતઃકરણ કો શુદ્ધ કરતી હૈ. વ્યવહારશુદ્ધિ બિના અંતઃકરણ શુદ્ધ નહીં હોતા હૈ. અંતઃકરણ શુદ્ધ હોને સે સત્યકા ઉદય હોતા હૈ, ઔર સત્ય કે ઉદય હોનેસે જીવનમેં સફલતા પ્રાપ્ત હોતી હૈ.

વ્યવહાર સે મતલબ વ્યાપાર ન હોતે હુએ જીવન સે મતલબ હૈ. જીવન મેં નીતિકા એક પૈસા ભી કિસીકા દેના હૈં તો વહ દે દેના ચાહિયે. ઔર અનીતિ સે મિલનેવાલે કરોડોં રુપયે કો ઠોકર સે ઠુકરા દો. કિસી કો કષ્ટ નહીં દેના ચાહિયે. ક્યોંકિ– "પરોપકારાય પુણ્યાય પાપાય પરપીડનમ્" હોતા હૈ.

સહનશીલતા–પરિવાર મેં

શ્રી ગુરુદેવ કી પુનિત સન્નિધિ મેં રમાબહન કે ભાઈ ધીરુભાઈ પુરુષોતમજી હરિયાણીકા બ્યાહ (સગાઈ) રાજકોટ કે ગુરુભાઈ શ્રી રાજદેવભાઈ કી સુપુત્રી દીનુબાલા કે સાથ સમ્પન્ન હુઆ. શ્રી ગુરુદેવ સે ચુંદડી ઓઢાઇ ગઈ. ઈસ પ્રસંગ પર કહા:–

ક્યા કરે ? સક્કર તો મિલતી નહીં હૈ. ગઢવા સે બતાસા હી મઁગવા લેં. લગ્ન તો સમાજ કી પદ્ધતિ કે અનુસાર હી હોના ચાહિયે. લગ્ન સમઝપૂર્વક હી

કરના ચાહિયે. સમાજ કે બંધન કો વ્યર્થ ન સમઝો. કારણ કિ ઉસ સે હી જીવન મેં સૌન્દર્ય આતા હૈ. ઔર "સત્યમ્ શિવમ્ સુન્દરમ્" અન્યોન્યાશ્રિત હૈં.

ક્યોં લગ્નકા પ્રતિબંધ ? ન સમાજ હો સ્વચ્છંદ ! "અબ હમારા લગ્ન હો ચુકા ઔર માતા–પિતા કી ઓર હમારા કર્તવ્ય પૂરા હો ગયા"– ઐસા કભી ન સમઝો.

ખૂબ અચ્છી તરહ સે દેખા હૈ કિ માતા હો, પિતા હો અથવા પતિ–પત્ની કોઇ ભી હો, સહનશીલતા હોની ચાહિયે. મગર ઐસા ન હો કિ મન મેં જલ રહે હૈં, પર બાહર સહનશીલતા મેં હૈં. ઐસા નહીં. સંયુક્ત પરિવાર મેં સહનશીલતા વ ઉદારતા હી કામ આયેગી. યે જો અગર હો જાય તો સબ કે લિયે બહુત અચ્છા હો જાયઁ.

કૌટુમ્બિક સ્નેહ સદૈવ બના રહે ઉસ કે લિયે સહનશીલતા જરુરી હૈ. યહ ગુણ જિસને નિભા લિયા હૈં વહ અપના જીવન સુખી બના સકતા હૈ.

ઈસ કી એક ઘટના યાદ આ ગઇ. રુસકે બડે નેતા એક બાર એક સંયુક્ત કુટુમ્બ મેં ગયે ઔર બોલે કિ "તુમ બાસઠ આદમી એક સાથ એક ઘર મેં કૈસે રહ સકતે હો ?" જવાબ મિલા– "સહનશીલતા સે." સહનશીલતા સે ક્રોધી ભી નમ્ર હો જાતા હૈં.

સહનશીલતા વહ કિ મન મેં જરા ભી વિકાર ઉત્પન્ન ન હો ! જો વસ્તુ હમ સહન કરેં ઉસ કી ગ્લાનિ ચિત્ત પર કિંચિત્ નહીં રહના ચાહિયે.

એક પતિ–પત્ની રોજ હી લડે. દોનોં પઢેલિખે થે. એક દૂસરે કો કહતે કિ ગુરુજી કો આને દો. સબ બાતે ઉન સે કહેંગે– ન્યાય ઉન સે કરાયેંગે. ગુરુજી પહુઁચે. દોનોંને અપની નિર્દોષતા બતાઇ. ગુરુજીને સબ સમઝ લિયા, પર કુછ બોલે નહીં. ફિર, જ્ઞાન કી ખૂબ બાતે હુઇ. તબ ગુરુજી બોલે– આપ દોનોં જ્ઞાન કી બાતેં ખૂબ કરતે હૈં, પરન્તુ જ્ઞાની નહીં હો. કારણ કિ ગૃહસ્થાશ્રમ મેં તબ હી સુખ–આનંદ રહતા હૈં– જબ પતિ–પત્ની દોનોં એક–દૂસરે કી ભાવના વ વિચાર કો સમઝને કી તત્પરતા રખેં. ગૃહસ્થી મેં તો ઐસા હી હૈ ભાઇ કિ :–

એકને કહા એકને માની, કહે બના યે દોનો જ્ઞાની ।
એકને કહા એકને તાની, કહે બના યે દોનો અજ્ઞાની ॥

સોચને–સમઝને મેં જરા ભી ગલતી હુઇ તો ગૃહસ્થી જૈસા કોઇ નર્ક નહીં, ઔર ઠીક સે સમઝકર રહેં તો ઈસ કે બરાબર કોઇ સ્વર્ગ નહીં. ગૃહસ્થી

કો હમ ભોગ સામગ્રી સમઝતે હૈં, પરન્તુ ઐસી વસ્તુ નહીં હૈં.

દેખો, બાહ્ય સ્થૂલ શરીર કે આકર્ષણ મેં ન ગુણ હૈ ન પ્રભાવ હૈ. વહ તો કેવલ ઉપરી દિખાવા માત્ર હૈ. જિસ કો હમ શારીરિક સૌંદર્ય કહતે હૈ, વહ કેવલ વાસના કો હી આકર્ષિત કરતા હૈ. જબ કિ ગુણ– જિસ કો હમ હૃદયકા ભીતરી સૂક્ષ્મ સૌંદર્ય કહેં– વહ હૃદય કો, પ્રેમ કો આકર્ષિત કરતા હૈ. ગુણકા પ્રભાવ ચીરકાલ રહતા હૈં. પ્રેમ ઔર વાસના મેં યહી અન્તર હૈં. વાસના કભી ન કભી શાન્ત હો જાતી હૈ, જબકિ પ્રેમ ઉત્તરોત્તર બઢતા હી જાતા હૈ. વાસના વિષયોં કો ઉત્પન્ન કરતી હૈ, ઔર બઢાતી હૈ; જબ કિ પ્રેમ વિષયોં સે ઉપર ઉઠાતા હૈ ઔર વિષયોંકા તિરોધાન કર દેતા હૈ. તાત્પર્ય કિ પ્રેમ ઔર વાસના મેં તો આકાશ–પાતાલકા અન્તર હૈ.

આજ ધીરુભાઈકા ટીકા હુઆ હૈ– ઉસ કે બારે મેં પૂ.શ્રીને ફરમાયા (સબ કે ભાલ કુમકુમ લગા રહે થે તબ) :– દેખો, યહ કુમકુમ ઈતની સસ્તી ચીજ હૈ, પર ઈસ કી શક્તિ કિતની હૈ ? આજ બસ, ઈસ કુમકુમ સે હી ઈન દોનોં મેં ઈતના પ્રેમ બઢ જાયેગા કિ એક–દૂસરે કો પ્રાણ દેને કો તૈયાર હો જાયેંગે. પત્રવ્યવહાર વ એક દૂસરે કે દુઃખ મેં દુઃખી વ સુખ મેં સુખી હોંગે. સિર્ફ ઈસ કુમકુમ કે તિલક સે હી. આજ સે ઈન મેં ઈતના પ્રેમ બઢ જાયેગા.

છીંક

ઈતના કહત છીંક ભઈ બાંયે । કહત સગુનિયા ખેત સુહાયે ॥

છીંક હમેશા અશુભ હી નહીં હોતી હૈં. કહીં કહીં પર છીંક શુભ હોતી હૈં.

ઔષધે વાહનારોહે ભોજને શયનાસને ।
વિદ્યારંભે બીજ બોયે છિક્કશ્ચે સપ્ત શોભને ॥

કોંગ્રેસ કે રાજ્ય મેં વિદ્રોહ બઢ ગયા હૈં. ઐસે હી મેરે શરીર મેં ભી રોગોંકા વિદ્રોહ બઢ ગયા હૈં. કોઈ ભી ક્રિયા અતિ કરને પર ઉસકા પરિણામ બુરા હી આતા હૈ. શરીર કે સાથ મેં અતિ કિયા ગયા.

"આપ મિંયા માઁગને ઔર બાહર ખડે દરવાન"– મેરા તો ઐસા હાલ હૈ. મૈં બહુતોં સે ઝંઝટ કરતા હૂઁ. બહુતોં સે ગુસ્સા કરતા હૂઁ. તો જબ મૈં ખુદ હી અપના ક્રોધ નહીં મિટા સકતા હૂઁ તો દૂસરોં કે ક્રોધકા શમન કૈસે કર સકતા હૂઁ ? યહ તો શ્રી રુઘનાથજીકા સામર્થ્ય હૈં. કરુણા, દયા, આદિ ગુણ ભી વે હી હમારે મેં લા સકતે હૈં.

ત્યાગ મેં હી સુખ હૈ

એક ગુરુ ઔર ચેલા થે, દોનોં હી વૈરાગ્યવાન થે. જો કુછ ભી મિલે સબ સાધુઓંકો ખિલા દેતે. બાબાજી રોજ ચેલા સે કહે :– બેટા, કુછ ભી પાસ મેં રખના નહીં. એક બાર દોનોં પૈદલ કહીં જા રહે થે. ચેલાજીને દો રુપિયે પાસ મેં રખ લિયે. બીચ મેં નદી આઇ. દોનોં નાવમેં બૈઠે. જબ કિનારા આયા તો નાવિકને દો રુપયે ઉતરાઇ માઁગી.

બાબાજી બહુત આશ્ચર્ય મેં પડ ગયે ! ઉનહેં આઘાત લગા. ચેલા સે પૂછા– "કુછ હૈ ક્યા પાસ મેં ?" શિષ્યને કહા– "હાં, દો રુપયે હૈં." ગુરુજી બોલે– "દે દે બેટા ! જલ્દી કર."

રાસ્તે મેં ચલતે હુએ ફિર ગુરુજીને વહી સલાહ દી :– "બેટા, કુછ ભી પાસ મેં રખના નહીં." ચેલાજી ઝટ સે બોલે :– "બાબાજી, રુપયે રખે તભી તો પાર હુએ." બાબાને કહા :– "નહીં બેટા, રુપયે ફેંકે તભી પાર હુએ. સંગ્રહમેં પાર હુએ યહ ઝૂઠી બાત ! રુપયા છોડ દિયા તભી પાર હુએ."

ત્યાગ મેં હી સુખ હૈ, રાગ (આસક્તિ)મેં નહીં. ઈસ પર વિચાર કરો. સંગ્રહકી ના નહીં (હૈ) પરન્તુ વિવેકપૂર્ણ કરના ચાહિયે.

હમારી અનીતિ

જો બિચારા બાર બાર ઊઠ–ઊઠકર ફિર ગિર જાતે હૈં, ઐસે લાચાર ઔર કમજોર મનુષ્યકા, ભૂખે લોગોંકા ભી ખા જાને તક હમારી અનીતિ પહુઁચી હૈં. ઈન્હીં કા હી ખૂન તુમ કો મિલા ! કહાઁ ગઇ માનવતા ? યહ કાર્ય ખૂન પીને જૈસા હી હૈં. કસાઇ તો બેચારા મારકર ખાતા હૈ. યહ કમાયા હુઆ નહીં હૈ, ધર્માદાકા હૈ. સાધુતા સ્વાર્થ કી વિરોધી રહી હૈં.

નિષ્ઠા

એક વૈશ્ય તુલસીદાસજી કે પાસ ગયા ઔર કહા કિ મુઝે ઈશ્વર કે દર્શન કરાઇયે. તુલસીદાસજીને કહા કિ યે નીમ પર ચઢ જાઓ ઔર નીચે ભાલે ગડવાકર ઉસ પર કૂદ જાઓ– ભગવાન કે દર્શન હો જાયેંગે.

મહાજન ભાલે ગડવાકર નીમ પર ચઢ ગયા ઔર કૂદને કે લિયે એક પૈર આગે નિકલા. તો સ્ત્રી યાદ આ ગઇ, પુત્ર યાદ આયા. ઉધર સે એક ક્ષત્રિય નિકલા. ઉસને મહાજન સે પૂછા– ક્યા કર રહે હો ? ઉસને સારા કિસ્સા સુનાયા.

ક્ષત્રિયને કહા– કિ યહ મેરે પાસ જો ધન હૈ યહ તુમ લે લો ઔર ઘર જાકર ધંધા કરો. મૈં ભગવાન કે દર્શન કરતા હૂઁ. ક્ષત્રિય નીમ પર ચઢકર ભાલે પર કૂદા. કહતે હૈં વહ ફૂલ કી તરહ હલકા હોકર ભાલે પર લેટા હુઆ પાયા ગયા ઔર ઉસે જરા ભી ચોટ નહીં આઇ. યહ હૈ "નિષ્ઠા".

હમ દેશ કે કુછ ભી નહીં હૈં. પરન્તુ છોટેપન સે હી હમારા ઐસા સંસ્કાર બન ગયા હૈં કિ દેશ કી આપત્તિ પર હમેં કુછ ન કુછ કરનેકા વિચાર રહતા હૈ. જબ પાકિસ્તાનકા યુદ્ધ હુઆ તબ રાતભર નીંદ નહીં આતી થી– ઐસા લગતા થા કિ મગજ ફિર જાયગા.

આપ લોગ જિતને યહીં સેવા કરને આયે હૈં, સબ ગરીબી સહન કર લેના. પર નીતિ કભી નહીં બેચના. અનીતિ કે સોને કે ઢેર કો ભી લાત માર દેના.

શોક કરને સે શરીર બિગડતા હૈ

વનિતા બહન અપની પુત્રી કી મૃત્યુ કે દુઃખ સે બહુત રો રહી થી. ઈસ પર શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

દેખો વનિતા ! ઋણાનુબંધ હોતા હૈં ઉસી કે અનુસાર સંયોગ–વિયોગ હોતા રહતા હૈં. એક વૃક્ષ મેં જિતને ફૂલ ખિલતે હૈં– વે સબ ફલતે નહીં હૈં. ફિર, જિતને ફલતે હૈં ઉન મેં સે ભી કઈયોં કો તો કીડે, ચીડિયાઁ, કૌએ, તોતે, છીપકલી આદિ ખા જાતે હૈં. કઇ ફલ તો કચ્ચે હી ગિર જાતે હૈં, કિસી કો સૂર્ય સૂખા દેતા હૈં ઔર કોઇ સડ–ગલ જાતા હૈં. જિતને ફલ લગતે હૈં, વે સબ પરિપક્વ નહીં હોતે હૈં. યહ તો સબ કો અનુભવ હૈ. જીવન, સંસારકા સ્વરુપ તો ઐસા હી હૈં. શોક કરને સે શરીર બિગડતા હૈ, ઔર કોઇ લાભ નહીં.

મૃત્યુ કી શરણ હુઇ વ્યક્તિ ઔર બીતા હુઆ સમય કભી વાપિસ લૌટતે હી નહીં. ઈસીલિયે શોક કભી કરના નહીં.

દુઃખી રહને સે બુદ્ધિ વ શક્તિ નષ્ટ હોતી હૈ. ઉદાસીનતા કે કારણ કોઇ ભી કામ મેં સફલતા નહીં મિલતી. રોગ બઢાનેવાલે સમસ્ત કારણો મેં સબ સે બડા કારણ હૈં દુઃખી રહના, મન મેં ગ્લાનિ બનાયે રખના.

આજ ભી જલાબાપા સબ કી પુકાર સુનતે હૈં

પ્રશ્ન : વીરપુરકે પૂ. જલાબાપા કે દર્શન આપને કિયા હૈ ? ઉન સે રામરોટી પાઇ થી ?

શ્રી ગુરુદેવ :– કરીબ ૧૫૦ સાલ કે પહિલે મૈં જલાબાપા કો મિલા હૂઁ. વીરબાઈ માઁ કે સાથ મેં ખૂબ સાદા જીવનયાપન કરતે થે.

મૈં દ્વારકા સે જામનગર, રાજકોટ, ગોંડલ હોતા હુઆ વીરપુર સે નીકલતા થા. વીરપુર ગાઁવ કે બાહર પેડકે નીચે બૈઠા થા. તબ મત્થે પર બડી પાઘ પહને હુએ જલાબાપા આયે ઔર શુદ્ધ કાઠિયાવાડી ભાષા મેં ભાવભરી આવાજ સે ઔર હાથ જોડે હુએ કહા :– "મહાત્માજી, રામરોટલી લેવાની મારા પર કૃપા કરો." (= રામરોટી લેને કી મુઝ પર કૃપા કરિયે) રામરોટી મેં કભી ખિચડી ભી ખિલાતેં.

ધર્મ, વર્ણ, જાતિ કે કોઇ ભેદ નહીં રખતે થે. ઔર અત્યન્ત પ્રેમ સે સબ કો રામરોટી ખિલાતે થે. ઈસ પર મેરા હૃદય બહુત આહ્લાદિત હો ગયા થા. સાધના મેં ઔર સંતસેવા મેં બહુત પક્કે. ઉન કી રામરોટીકા પ્રભાવ ભી દિનપ્રતિદિન બઢતા હી ગયા. લોગોં કી શ્રદ્ધા ભી બહુત બઢ ગઈ. જો અભી તક બઢતી હી રહી હૈં. જલાબાપા કઇ નિરાધાર દીન–દુખિયોં કી આર્ત પુકાર સુનતે થે. કિતનોં કી આપત્તિ ઉન્હોંને દૂર કી થી. કિતની કન્યાઓં કે લગ્ન કર દેતે થે. આજ ભી જલાબાપા સબકી પુકાર સુનતે હૈં.

૧૯–૭–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ :–

જિંદા વ્યંગ કટાક્ષ સ્તુતિ માયણો ।
બાની તુર્ત હી દેતી ફેર (બના) રુચિકર બ્રાહ્મણો ॥

યહ "બાજિદા કવિતા" કહલાતી હૈ. આજ બહુત કાલકે પશ્ચાત્ ઐસી રચના હો ગઇ. પહલે બાજિદા કવિતા બહુત હી પ્રચલિત થી. ખાસ કર કે શીઘ્ર કવિતાઓં મેં.

થેલી ટૂટત દેખકર, કિયા કપડેકા અઁદાજ ।
અસલ મૂલ કી ક્યા ચલી, તુમ્હેં ન મિલી હૈ વ્યાજ ॥

દેખો તો ! વ્યાપારિઓંકા અન્ન કિતના પ્રભાવ બતાતા હૈ ! સાધુ ભી અસલ મૂલ ઔર વ્યાજકા હિસાબ લગાયા કરતા હૈ. જૈસા અન્ન વૈસા મન. **શ્રી પતિતપાવનજી ભગવાન કો ભગવાન શ્રી રામજીકા સાક્ષાત્કાર પુષ્કર મેં હુઆ હૈં. મુઝે ગલતાજી મેં.**

ચાર સ્થાન મેં રખે હૈં આદિ રામાયણ

શ્રીપતિતપાવનજી ભગવાનને લિખાઇ હુઇ આદિ રામાયણ કી

હસ્તલિખિત પ્રત, મેરા વ મેરે કુલ કે વૃત્તાંત કી હસ્તલિખિત પ્રત, ટાટ મેં લપેટકર, ઉપર ડામર લગાકર ચાર સ્થાનો મેં રખે હૈં.

(૧) કોટી દેવાંગના – ચિત્રકૂટ

(૨) અનસૂયાજી – ચિત્રકૂટ

(૩) ઊજજડખેડા હનુમાનજી – ઉજ્જૈન

(૪) લાખોરિયા ગુફા – અનુપપુર

રંગ વ રસાયણ કે સંશોધનકા બહુત–સાહિત્ય હસ્તલિખિત રુપ મેં રસાયણી ગુફા મેં છોડા થા.

(૫) પહલે પક્કા નિશ્ચય થા કિ કાર્તિક સુદિ ચતુર્થી કો હી દેહોત્સર્ગ કી તિથિ રખની હૈં. લેકિન અભી અભી ૫–૬ સાલ સે કુછ સંકલ્પ હી નહીં રખ પાતા હૂઁ. ક્યોંકિ ઈચ્છા હી નહીં. ઈતના નિશ્ચિત્ હૈં કિ બિના ઈચ્છિત મરુઁગા નહીં. ઔર બિના ઈચ્છા કે દેહધારણ નહીં કરુઁગા.

પ્રચારકા યુગ

યહ તો પ્રચારકા યુગ હૈં. જિતના જોરશોર સે તુમારા બાજા અખબારો મેં, રેડિયો મેં, સીનેમા મેં– બજાઓગે ઉતના હી જ્યાદહ તુમારા માલ બાજાર સે ઉઠેગા.

પ્રચાર કી ભી કલા હે. ધૂલ કે વ્યાપાર મેં ભી પ્રચાર કે પ્રભાવ સે લાખો રુપયે કમાયે જાતે હૈં. ધૂલ કે ચમત્કાર કી વ લાલિત્યપૂર્ણ શબ્દોં કી માયાજાલ પ્રચાર સે ફૈલા દી જાયઁ તો ધૂલકા કારોબાર ભી ચલને લગતા હૈં. એકબાર ચલને લગ ગયા તો ફિર ચલેગા. ફિર તુમારા દેખકર દૂસરા હરીફ ભી યહી કરામત અજમાયેગા. ઔર ઉસકા ભી ચલને લગેગા.

પ્રચાર કી બોલબાલા હે. જહાઁ જલ હી નહીં હે વહાઁ કીચડ ભી નહીં હોતા હે, ફિર ભી આજ કે પ્રચારક હમ કો વહાઁ સુંદર કમલ દિખા દેતે હૈં. હમ ભી સોચતે નહીં હૈં કિ ન જલ હૈં– ન કીચડ હે તો ફિર કમલ કહાઁ સે હો સકતા હે ?

કોઈ ક્ષેત્ર પ્રચારસે બચ નહીં સકા હે. મંદિરોં, મહાત્માઓંકા ઔર આશ્રમોંકા વ્યાપાર ભી પ્રચાર દ્વારા બઢાયા જાતા હે. જનસમાજકા જીવન હી ઈસ પ્રકાર કા બન ગયા હે. ચાહે કિતના ભી બુદ્ધિમાન, બલવાન યા ધનવાન હોગા, ઉન કી બુદ્ધિ મેં ભી પ્રચારકા પ્રભાવ પડતા હે. ઈતના ચાતુર્યભરા

પ્રચાર આજકલ કિયા જા રહા હૈ. ઈસ સે કોઈ નહીં બચ પાતા. જાહેરાત કો પઢ કર, દેખકર માન્યતા દે દેતે હૈં.

ધન કુબેર સમ બલ પવનસમ, બુદ્ધિ ગણેશ સમ હોય ।
મિથ્યા પ્રબલ પ્રચાર સે, વૃત્તિ મેં ભ્રમ હોય ॥

મૈં સન્ ૪૬ મેં ડૂમસ ગયા થા. ડૂમસ મેં સાધુ–ફકીરકી બંદી થી. મોટા મામા (જયંતીભાઈ જોબનપુત્રા) તબ ડૂમસે મેં થે. સચીન કે દિવાન થે. ઉસ વક્ત મૈં કભી કિસી કો મેરે પહુઁચને કી ખબર નહીં દેતા થા. મોટા મામા, માઁ, હરિભાઈ, વ ઠાકુરભાઈ સ્ટેશન પર પ્રત્યેક ગાડી દેખતે રહે થે. ઔર મૈં તો પૈદલ હી ડૂમસ પહુઁચ ગયા. વહાઁ ચોકીદાર મુઝે દેખતે હી સમઝ ગયે કિ દિવાન સાહબ કે ગુરુમહારાજ યે હી હોંગે. મૈં સ્નાન કર રહા થા. ઉસી વક્ત હરિભાઈ આદિ આ ગયે.

એક ભરોસો– એક બલ– આસ–વિશ્વાસ

પરાયી આસ (આશા) અચ્છી નહીં હૈ. પહલે તો આસ ચાહિયે હી નહીં. ઔર અગર હુઈ તો ફિર પરાયી ન હોના (ચાહિયે). સાધુ વિચારવાન હોતા હૈ, ઔર અતિ અવિચારી ભી હોતા હૈ. મેરી ગિનતી અવિચારી મેં હૈ. જો કોઈ કહતા હૈં કિ યહાઁ સેન્ટર ખોલ દો, વહીં ખોલ દેતા હૂઁ. આગે–પીછેકા કુછ ભી વિચાર નહીં કરતા હૂઁ. (હઁસાનેવાલા એક કિસ્સા કહા :– "ગુરુ બરસે તો ભલે બરસે, પર ચેલા અબ નહીં બરસેગા"– સુનકર સબ હઁસે.) પરન્તુ "એક ભરોસો–એક– બલ– એક આસ વિશ્વાસ". ભગવાન સબ કુછ જરુર પૂરા પાડ દેંગે– ઐસા પક્કા ભરોસા હૈં.

મુખિયા મુખ–સો ચાહિયે, ખાન–પાન કો એક ।
પાલે–પોષે સકલ અંગ, તુલસી સહિત વિવેક ॥

વિવેક મેં હી ભગવાન હૈં. ખાતા હૈં મુખ, લેકિન વહાઁ સે જિસ અવયવ કો, જિતના ચાહિયે ઉતના પહુઁચ જાતા હૈં. દેખને મેં સિર્ફ મુખ હી ખાતા હૈં. પરન્તુ સબ કો જરુરત મુતાબિક મિલતા હૈ– કહીં કમ, કહીં જ્યાદા નહીં. મુખિયા ભી મુખ જૈસા હોના ચાહિયે.

આશીર્વાદ યાની ક્યા ?

મૈં હમેશા હી પત્ર મેં લિખતા હૂઁ કિ અમુક કો આશીર્વાદ કહના. પરન્તુ આશીર્વાદ માને ક્યા ? જબ કિસી ભી સેવા યા ક્રિયા સે આહ્લાદ ઉત્પન્ન હો

જાય ઔર હૃદય ડોલકર કહ દે કિ તુમ્હારા કલ્યાણ હો. તુમ્હારા મંગલ હો. વહ આશીર્વાદ કહલાતા હૈ.

ઈસી પ્રકાર ગ્લાનિ, પહુઁચાનેવાલે કાર્ય સે હૃદય અત્યંત પીડિત હો જાય ઔર ભીતર સે કહ દે કિ તુમ્હારા નાશ હો. તબ સર્વનાશ હો જાતા હૈં. યહ શાપ કહલાતા હૈં.

મૈં ભાવ કો પ્રથમ (= મુખ્ય) માનતા હૂઁ. પીછે તો માનવ સ્વભાવ હૈં કિ ભાવ ઉર્ધ્વ–નીચે તો આતા–જાતા હી રહતા હૈં. પુત્ર ચાહે કૈસા ભી બુરા વ્યવહાર કરે ફિર ભી માઁ ઉસે છોડ નહીં સકતી. બાલક જબ પ્રથમ બાર ખિલખિલાકર હઁસતા હૈ, તબ માઁ કે હૃદય મેં જો વાત્સલ્યભાવ ઉદય હોતા હૈ, વહ કાયમ રહતા હૈ. ઉસી તરહસે સાધુ કે હૃદય મેં ભી પ્રથમ ભાવ જો ઉદય હોતે હૈં વહી કાયમ રહતે હૈં.

ગુરુપૂર્ણિમા ક્યોં ?

૨૦–૭–૬૭. આજ જીવન પર વિચાર કરના હૈ– સત્ય ક્યા હૈ ? સત્ય વસ્તુ વહી હૈ– જિસ કો દેખના ચાહતે હો ઔર જિસ કો પ્રત્યક્ષરુપ મેં દેખના ચાહતે હો.

શ્રી ગુરુદેવ કી પૂજા તો હમ નિત્ય કરતે હૈં. ફિર અષાઢી પૂર્ણિમા કો હી ક્યોં ? ઔર યહ બાહ્ય ઉપચાર ક્યોં ? કલ તો ગુરુપૂર્ણિમા હૈ. કલ તો ફુરસદ નહીં મિલે. ઈસલિયે આજ હી ઈસ પર વિચાર કરેં.

સબ સે પહલે 'ગુરુ' શબ્દ પર વિચાર કરેં. 'ગુરુ' શબ્દ એક વ્યાપક શબ્દ હૈ. કર્તવ્યનિષ્ઠ અવ્યક્ત પુરુષ કો ગુરુ કહતે હૈં. હમ સદૈવ કહતે હૈં :–

ગુરુર્બ્રહ્મા ગુરુર્વિષ્ણુ, ગુરુર્દેવો મહેશ્વરઃ ।
ગુરુઃ સાક્ષાત્ પરબ્રહ્મ, તસ્મૈ શ્રી ગુરવે નમઃ ॥

શ્રી ગુરુદેવ કો હમને બ્રહ્મા કી ઉપાધિ દે દી, ઔર ગુરુદેવ કો હમને વિષ્ણુ ભી બનાયેં; મહેશ્વર કી પદવી ભી દે દી.

'ગુ' નામ હૈ અંધકાર ઔર 'રુ' નામ હૈ પ્રકાશકા. જો અંધકારકા નાશ કરે ઔર પ્રકાશ કી તરફ લે જાય વહ ગુરુ. જૈસે સૂર્ય જગત્ગુરુ હૈં.

બ્રહ્માકા કાર્ય સૃષ્ટિ કો ઉત્પન્ન કરના હૈં. તો ગુરુકા કર્તવ્ય હૈં કિ શિષ્ય કે હૃદય મેં દૈવી સંપત્તિ કી ઉત્પત્તિ કરેં. દેવાધિદેવ ગુરુદેવ કે લિયે વિષ્ણુ કી ઉપમા દી હૈં. વિષ્ણુકા કર્તવ્ય હૈ સૃષ્ટિકા પોષણ કરના. શ્રી ગુરુદેવ હમારે મેં

દેવી સંપત્તિકા વિકાસ કરતે હૈં. ઉત્તમ વિચારોં કો પોષણ દેતે હૈં. દેવી સંપત્તિ કી રક્ષા કરતે હૈં. યહ ગુરુકા કામ હૈ– ઈસલિયે વે વિષ્ણુ કહલાતે હૈં. મહેશ્વર યાની રુદ્ર. ગુરુદેવ રુદ્ર ભી હૈં– કારણ કિ વે શિષ્ય કે હૃદય મેં સે સર્વ દુર્ગુણોંકા સર્વ અશુભોંકા નાશ કરતે હૈં, સો વે મહેશ્વર હૈં.

બ્રહ્મ શબ્દ "બૃહદ્" ધાતુ સે બના હૈ. ઈસકા અર્થ હૈ– ઈસ સે બડા કોઈ નહીં. ગુરુદેવ હી પ્રત્યક્ષ ઈષ્ટદેવ હૈં.

અબ પૂજન ક્યોં કરતે હૈં ? ઈસ પર વિચાર કરેં. જિસ સે બડા કોઈ નહીં– યે પરબ્રહ્મ હૈં. ઇસી કારણ પૂજા કરના ચાહિયે.

શ્રદ્ધા ચિત્ત કી એક અરુપ, અવમાન રહિત શ્રેષ્ઠ ભાવના હૈ. ઉસે મૂર્તિમાન કરને કે લિયે પૂજન હોતા હૈ. શ્રદ્ધા કો હમ પૂજન કે માધ્યમ સે દર્શાતે હૈં. હમારા કિતના ભાવ હૈ, કિતના ત્યાગ હૈ– સો હમ પૂજન દ્વારા મૂર્ત કરતે હૈં, દર્શાતે હૈં. શ્રદ્ધા કો દર્શાને કો આચાર્યોંને પૂજન રખા હૈં.

ઈસ કે લિયે અષાઢી પૂર્ણિમા હી ક્યોં ? આજ સે ચાતુર્માસ પ્રારંભ હોતા હૈ. ચાતુર્માસ કો સાધન–અભ્યાસકા વિશિષ્ટ સમય કહા હૈ. વેદ પઢનેકા પ્રારંભ કિયા જાતા હૈ. ઔર શ્રાવણ માસ મેં સમાપ્ત હોતા હૈ.

દાદુર ધુનિ ચહૂઁ ઓર સુહાઈ । વેદ પઢૈ જનુ બટુ સમુદાઈ ॥

યોગારંભ મેં સર્વ પ્રથમ હમેં ગુરુપૂજન હી કરના ચાહિયે. શ્રદ્ધા કે બિના હમ કુછ નહીં કર સકતે હૈં.

'વેદ' નામ હૈ જાનનેકા. ઈશ્વર કો જાને બિના હમ કુછ નહીં કર સકતે હૈં. અપને અંતઃકરણ મેં બૈઠે હુએ ઈશ્વર કો બગૈર શ્રદ્ધા ઔર વિશ્વાસ કે કોઈ નહીં દેખ સકતા. અરુપ પ્રચંડ શક્તિ જો હમારે મેં હૈં– ઉસે હમ દેખ નહીં સકતે. ઉસ શક્તિ કો મૂર્તિમાન કરને કો યહ વિશિષ્ટ પૂજન હમ કરતે હૈં.

બરષા રઘુપતિ ભગતિ, તુલસી સાલિ સુદાસ ।
રામનામ બર બરન જુગ, શ્રાવણ ભાદૌં માસ ॥

ઈસલિયે વર્ષા મેં વેદ પઢને કી વિધિ હૈ. વેદપાઠન શ્રી ગુરુપૂજન કે પશ્ચાત્ હી હોતા હૈં.

ઈસ કો વ્યાસ પૂર્ણિમા ભી કહી જાતી હૈં. "વ્યાસ" નામ હૈ લંબા–ચૌડા કરનેકા. વેદોંકા વિસ્તાર વ્યાસ ભગવાનને કિયા હૈં. વેદોં કો–પુરાણોં કે અંતર્ગત બડા–ચૌડા બનાકર હમેં પ્રલોભન દેકર હમેં સન્માર્ગ પર ચઢાવે–ઉસકા નામ

વ્યાસ હૈં. વ્યાસ ઉનકા સ્વતઃ નામ નહીં થા. ગુરુપૂર્ણિમા કો વ્યાસ પૂર્ણિમા ભી કહતેં હૈ.

આજ કે જીવન મેં ઔર શ્રદ્ધાકાલ કે જીવન મેં આકાશ–પાતાલકા અન્તર હૈ. મૈં બરાબર બતા દૂઁ કિ સાધનમાત્ર અનુમાન હૈ ઔર સબ શ્રદ્ધા પર અવલંબિત હૈ– જીવન મેં ગુરુ, સાધના કે લિયે. હમ ઉસ પર વિશ્વાસ કરતે હૈં. પૂજા શ્રદ્ધાકા પ્રતીક હૈ.

શ્રદ્ધા ઔર વિશ્વાસ સે એક વૃત્તિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ– વહ હૈ નિષ્ઠા. શ્રી ગુરુદેવકે પૂજન સે હમ શ્રદ્ધા કો રુપ દેતે હૈં. શ્રદ્ધા અટલ હોની ચાહિયે. પાર્વતીજી કી શ્રદ્ધા દેખિયે– શિવજી કો રિઝાને કે લિયે વે કોટિ જન્મ તપસ્યા કરને કો તૈયાર હૈં. સપ્ત ઋષિ કો પાર્વતીજીને બતા દિયા કિ મુઝે નારદજીકા વચન હૈ. ભલે ચાહે કુછ ભી હો, પર ગુરુકા વચન નહીં છૂટ સકતા. શ્રદ્ધા મેં અત્યંત નિષ્ઠા હો તબ હી ફલ પ્રાપ્ત હોતા હૈ– પરમતત્ત્વકા ચિંતન.

અનુમાન પ્રત્યક્ષકા પ્રતીક હૈ. અનુમાન પ્રમાણ બડા પ્રબલ હૈ. અનુમાન મેં પ્રતીક કી સ્થિતિ હૈ. હમ સિર્ફ અનુમાન કો લેકર હી આગે ચલતે હૈં. આજ સે હમ કો અનુમાન કરાયા, ઔર ફિર પ્રત્યક્ષ હુઆ– જિસ સે હમ કૃતકૃત્ય હો જાતે હૈં. ગૌસ્વામીજીને કહા હૈં :–

ભવાનીશંકરૌ વંદે શ્રદ્ધા વિશ્વાસ રુપિણૌ ।
યાભ્યાં વિના ન પશ્યન્તિ સિદ્ધાઃ સ્વાન્તઃ સ્થમીશ્વરમ્ ॥

કહનેકા તાત્પર્ય કિ કલ હમ ગુરુપૂજન બહુત હી ભાવ સે કરેંગે. સદ્‌ગુરુકા પૂજન–યહ શ્રદ્ધાકા પ્રતીક હૈં.

સુબહ નવકા સમય હૈં, શ્રી ગુરુદેવ હોલ મેં બિરાજે હૈં. ઈસી વક્ત બાહર સે રુપયોંકા મનીઓર્ડર આયા. શ્રી ગુરુદેવને કહા :– યહ તો મરઘટ કી લકડી હૈં. કભી વાપિસ નહીં જાતી. યે ક્યોં– તુમ્હેં બિના માઁગે મિલતા હૈં ? ઔર જબ નહીં મિલેગા તબ સોચ લેના. યે તુમ્હારી નીતિ હૈં, ઈસલિયે મિલતા હૈ. જિસ રોજ તુમ્હારી નીતિ ડિગ જાયેગી– તબ નહીં મિલેગા.

રાવણને "રામ" ચતુરતા સે કહા હૈ

વ્યવહારશુદ્ધિ કે બિના અંતઃકરણ કી શુદ્ધિ નહીં હોગી. અરે ભાઈ ! પ્રાણ છોડતે વક્ત તો કપટ છોડો ! પૂરી રામાયણ દેખો– રાવણ ને 'રામ' કભી નહીં કહા, મરતે સમય બોલા. તપસી, રાજકુમાર–આદિ સંબોધન કિયા. યુદ્ધ

મેં, અંતસમય મેં ઉસને સોચા– રામ કહે બિના મોક્ષ નહીં હૈ. રામ કહને કી શ્રદ્ધા હૈ, પર સોચતા હૈ કિ અગર ઐસે હી નામ લૂઁ તો સબ કે સામને ઠીક નહીં. ક્યોંકિ સબ કે સામને તો લડાઇ થી. રામ કહને કી શ્રદ્ધા હૈ પર સીધી રીતિ સે કહના નહીં હૈ. ઈસલિયે ઈતની ચતુરતા સે– "કહાઁ રામ રણ હતૌ પ્રચારી" બોલા, ઔર કિસીને જાન નહીં પાયા. રાવણ કો મંત્રીને કહા– અબ તો યુક્તિ છોડો ! બસ. ઈતના– કહાઁ રામ... કહકર રાવણને પ્રાણ છોડ દિયે. ભગવાન હઁસ દિયે.

શબ્દપ્રમાણ ઔર અનુમાન પ્રમાણ

શાસ્ત્રોં કે શબ્દ પ્રમાણ કે બગૈર આદમી આગે નહીં ચલ સકતા. શબ્દ, અનુમાન, પ્રત્યક્ષ ઔર અનુભવ યે ચાર પ્રમાણ હૈં. ઈન ચારો ચીજોં સે વસ્તુ સત્ય સાબિત હો જાયઁ તો ઉસે શાસ્ત્ર સત્ય માનતે હૈં.

પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ મજબૂત (=આખરી) નહીં હૈં. ક્યોંકિ જો આજ હૈ– વહ કલ નહીં રહેગા. પ્રત્યક્ષ (વર્તમાન મેં સ્થિત) કભી મજબૂત પ્રમાણ નહીં ગિના જા સકતા.

શબ્દ વેદ હૈ, અપૌરુષેય હૈ ઔર અનુભવજનિત હૈં. વેદોં કો હમ અપૌરુષેય કહતે હૈં– ઈસકા અર્થ યહ નહીં કિ ભગવાનને અપને હાથ સે લિખા હો. પરન્તુ ભગવાનને ઋષિયોં કો પ્રેરણા દી હૈં. પ્રેરણા અવ્યક્ત હોતી હૈ.

શબ્દપ્રમાણ બગૈર હમ વસ્તુકા નિશ્ચય નહીં કર સકતે. ફલકે સ્વાદ– આકૃતિ જો હમારે સ્મૃતિપટ પર અંકિત હુએ હૈં– વે કભી નહીં મિટ સકેંગે. જૈસે કિ જબ પપીતાકો હમ દેખતે હૈ, તબ હમારી સ્મૃતિ ઉઠતી હૈ કિ યહ પપીતા હૈં.

"પ્રત્યક્ષ કે બગૈર શબ્દ મેં કોઇ મહત્ત્વ નહીં હૈં," ઐસા મુઝે કિસીને કહા. મૈંને કહા કિ, આપ સાબિત કર દેં કિ આપ અપને બાપ કે પુત્ર હૈં. વે ચુપ હો ગયે. બાપ પહલે હૈ, પીછે બેટા હૈ, ઈશ્વર પ્રથમ હૈં હમ પીછે હૈં. વૈસે હી શબ્દ પહલે હૈ, પ્રત્યક્ષ પીછે હૈ. જૈસે કિ મૈંને શબ્દ સે અપને કાકા–મામા સે સુના હૈ કિ મૈં અમુક કા બેટા હૂઁ. (તો) પહલે શબ્દ (આયે), ફિર અનુમાન, ફિર પ્રત્યક્ષ ઔર ફિર અનુભવ.

અગ્નિ કો, ઉસ મેં સે નિકલતા હુઆ ધુઆઁ હમને દેખે હૈં તો અબ જબ

ભી દૂર કહીં પર હમ ધુઆઁ દેખેંગે તબ માનેંગે કિ અગ્નિ વહાઁ હૈં. ઈસ કો હમને અનુમાન કે સહારે કહા.

કભી આપ કુએં મેં સે ચુલ્લૂ (અંજલી)ભર પાની પિયેંગે, (યદિ) પાની ખારા હોગા તો આપ સમઝ લેંગે કિ પૂરે કુઆઁ કા પાની ખારા હૈ. અનુમાન સાધન હૈ, ઔર અનુભવ જો હૈ વહ સાધ્ય વસ્તુ હૈ.

તપ કે પરિણામ સે અંતઃકરણ મેં જો શુદ્ધિ હુઈ હો વહ કાયમ રહતી હૈ. તપકા અર્થ કષ્ટ નહીં હૈ. તપકા અર્થ હૈ– નીતિયુક્ત જીવન, વ્યવહારશુદ્ધિ– અર્થાત્ વૃત્તિઓંકા પરિવર્તન. નિશ્ચયબુદ્ધિ કર કે સાધન મેં લગ જાઓ.

સાંચ બરાબર તપ નહીં, જૂઠ બરાબર પાપ ।
જિસ કે હૃદય સાઁચ હૈ, ઉસ કે હૃદય આપ ॥

અધિકાર કે પ્રતિ ન દૌડો, કર્તવ્ય સમઝો

અધિકાર કે પ્રતિ ન દૌડો. ઘરકે છોટે કામ ભી સંયુક્ત કુટુમ્બ મેં વૈસે હી કરેં જૈસે કિ અલગ હોને પર કરતે હૈં. કર્તવ્ય કો સમઝો. કુટુમ્બને યહ નહીં કહા કિ તુમ અકર્મણ્ય હો જાઓ. મનુષ્ય કે કંધે પર જબ બોજા પડતા હૈ તબ નાનીમાઁ યાદ આતી હૈં. બંધી મુટ્ઠી લાખ કી હોતી હૈં, ઔર ખુલને પર ખાલી હો જાતી હૈં. = હમારા ભેદ ખુલ જાતા હૈ. સંયુક્ત કુટુમ્બ બંધી મુટ્ઠી હૈં. અલગ હોને પર મુટ્ઠી ખુલ જાતી હૈં. સંયુક્ત કુટુમ્બ મેં એક હી ચાહિયે– સહનશીલતા ઔર વાણીકા સંયમ. ચૌબેજી છબ્બે બનને જાવે ઔર દૂબે બનકર લૌટે ઐસા નહીં કરના.

સુનો, એક ગાઁવ મેં એક ચૌબેજી રહતે થે. એક બાર ઉન કો છબ્બેજી બનનેકા શૌક હુઆ. ગાઁવ છોડકર ચલ દિયે. રાસ્તે મેં નદી આઇ. ચૌબેજી પાની પીને રુકે. દૂસરે ગાઁવકા આદમી ઉધર સે નિકલા. અનજાન આદમી કો દેખકર ઉસને કહા– કહો દૂબેજી ! કહાઁ ચલે ? સુનકર ચોબેજી વાપસ અપને ગાઁવ લૌટ પડે. છબ્બે બનને ગયે, ઔર દૂબે બન કર રહ ગયે (સબકા હાસ્ય).

અર્જુન ઔર દ્રોણાચાર્યજી કી બાત કરતે શ્રી ગુરુદેવને કહા :– જિસકા ધ્યાન એક કેન્દ્રિત હૈ વહી કુછ પા સકતા હૈ. ઈસી તરહ હમારે ધ્યેય મેં હમારી પરિપક્વતા ઔર જિજ્ઞાસા હો તો હી હમ કુછ પા સકતે હૈં. **"મનુષ્યાણાં સહસ્રેષુ કશ્ચિત્ યતતિ સિદ્ધયે"** ॥ ગીતાજી ૭–૩ ॥ અધ્યાત્મ વિષય યાનિ– **"કાર્યં સાધયામિ વા દેહ પાતયામિ".**

શુદ્ધ સત્ત્વ ઉસી કો કહતે હૈં જો વ્યવહાર કી શુદ્ધિ સે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. વ્યવહાર કી જરા–સી ભી અશુદ્ધિ હમારે અંતઃકરણ કો નીચે ગિરા દેતી હૈં. સંગકા દોષ ઈતના પ્રભાવશાલી હૈં કિ અચ્છે અચ્છે વિદ્વાન ભી ઈસ સે નહીં છૂટ સકતે. કુસંગકા ઐસા ચશ્મા ચઢ જાતા હૈં કિ ફિર ઉસ કો અસત્ય–સત્ય ઔર સત્ય–અસત્ય દિખને લગતા હૈં. જો સુનતે હો– ઉસ કો આચરણ મેં ડાલનેકા પ્રયત્ન કરો. ઐસા નહીં કરોગે તો સુનના સ્વભાવ (આદત) બન જાયેગા.

વિશ્વાસઘાત ક્યોં કરતા હૈ ?

એક બાત કહૂઁ? કટુ હૈ, પર સત્ય હૈ. આસ્તિક કિસ કો કહતે હૈ? ઈશ્વર કો માનનેવાલે કો. હમારે મેં આસ્તિક કિતને હૈં? આસ્તિક વહ હૈ જો ઈશ્વર કો જાનતા હૈ, સમઝતા હૈ. બરાબર હૈં ન ? આપ કહેંગે કિ હરેક આસ્તિક હૈં. ઈશ્વર એકદેશીય નહીં હૈં. અબ હમ યહ પૂછતે હૈં કિ ઈશ્વર કો જાનનેવાલા– (અરે) યહાઁ તક કહનેવાલા કિ

અણુ અણુ ઔર પરમાણુ મેં, દેખેઉ રુપ તુમ્હારા ।
સર્વ સમર્પણ હોય આપ મેં, રહે ન અંશ હમારા ।।

વિશ્વાસઘાત ક્યોં કરતા હૈં ? જિસ કે સાથ તુમ વિશ્વાસઘાત કરતે હો, ઉસ મેં ક્યા ઈશ્વર નહીં હૈં ?

ઈશ્વર કો હાજરા હજૂર સમઝકર જબ આચરણ કરેં તબ હમ આસ્તિક કહલાવે. પ્રભુ કો માનતે હો ઔર પ્રભુકે સાથ વિશ્વાસઘાત કરતે હો? ઈશ્વર કો માન કર કે ન માનના ડબલ નાસ્તિકતા હૈં. હમ લોગોં સે તો નાસ્તિક હી અચ્છા! વિચાર કરતે રહને પર ધીરે ધીરે વ્યવહારશુદ્ધિ હોગી.

સંસ્કૃતિ કે ઉત્થાન કે લિયે ત્યાગ કરના હોગા

એક બાર રાણી વિકટોરિયા કે વક્ત મેં લોકમાન્ય ટિલક અપની ડયુટી પર ગયે થે. ઉનસે કહા ગયા કિ પઘડી પહનકર સભા મેં ન આના. મહાત્માજી (ગાંધીજી) કા ઉદાહરણ આપ લે લીજિયે. ઉનસે કહા ગયા કિ યે કપડે પહનકર શહનશાહ કો નહીં મિલ સકતે હૈં. વે બોલે કિ– મૈં વાપસ જાને કો તૈયાર હૂઁ. કપડા સંસ્કૃતિ કે લિયે સાધારણ સી સાધારણ વસ્તુ હૈં, ઔર દો ઘંટે હી અચ્છે કપડે પહનને કી બાત થી. પર ઉન્હોંને નહીં માના. અબ આપ હી સોચ લેં કિ સંસ્કૃતિ કે ઉત્થાન કે લિયે હમેં કિતના ત્યાગ કરના હોગા !!

મૈં પ્રાણીમાત્ર સે સ્વતંત્ર ઔર અપને કર્તવ્ય સે પરતંત્ર હૂઁ. મૈં અપની ઈચ્છાનુકૂલ રાહતકા કામ કરુઁગા. તુમ પરીક્ષક ભલે રખો. પરન્તુ અપને કાર્ય મેં કિસી કો ભી મૈં હસ્તક્ષેપ નહીં કરને દૂઁગા.

બુદ્ધિમાન ભી ભારી ગલતી કર જાતે હૈં

બડા આદમી ભૂલ નહીં કરતા ઐસા માનના મૂર્ખાઈ હૈં. ઔર છોટે આદમી મેં અક્કલ નહીં હોતી ઐસા માનના ભી મૂર્ખાઈ હૈં. પૃથ્વીરાજ ચૌહાન કિતના બુદ્ધિમાન થા. પર રાજકારભાર મેં અતિથિ સત્કાર કો ઘુસેડ દિયા, ઔર દુશ્મન કો– શાહબુદીન ઘોરી કો અતિથિ સમઝકર છોડ દિયા.

જબ અકબર હિન્દુ હોને કો તૈયાર હુઆ તબ બિરબલને કહા કિ "ગદ્ધા કહીં ગાય બન સકતા હૈ ?"

જવાહરલાલજીને ચીન કો સારી પલટન, ફૌજ આદિ બતા દિયા. રાજા કે પાસ કિતને શસ્ત્ર હૈ, કિતને મિત્ર હૈં, કિતના ધન હૈં, કભી કિસી કો નહીં બતલાના ચાહિયે. જવાહરલાલજીને ઐસા કર કે ઘર મેં હી સાઁપ પાલ લિયા. મેરા કહનેકા તાત્પર્ય ઈતના હી હૈ કિ બુદ્ધિમાન ભી બડી ભારી ગલતી કર જાતે હૈં. ભારત વર્ષ એક બિના ગાદલા (ગદ્દી) કી ખાટ હૈં. ઔર જિતની પાર્ટિયાઁ હૈં– સબ ખટમલ હૈં– ભારતવાસીઓંકો ચૂસેગા.

એક લડકીકા વિવાહ થા. પ્રબંધક સે જિસ ચીજકા પૂછે વહી નહીં થી, ઔર સબ કુછ થા. ભારત કી ભી આજ ઐસી હી દશા હૈં.

ઈસી ધર્મ કો આપ છોડ દેંગે ?

મેરે રખે હુએ આદમી ધર્માદા મેં જરા ભી અનીતિ કરેંગે, તો યા તો મૈં વિશ્વ મેં નહી રહુઁગા, યા ફિર વે મેરે ઘેરે મેં નહીં રહેંગે. આપને કંઠી બંધવાકર મુઝે માના હો તો ઈસ કાર્ય મેં કભી અનીતિ ન કરના. યહ સબકુછ ધર્માર્થ હૈ. એક ઘર તો ડાકિન ભી છોડ દેતી હૈં. તો યહ ધર્માદાકા ઘર તો છોડો. ઘર કે ધંધે મેં મૈંને કિસી સે કુછ નહીં કહા. ક્ષૂદ્ર પૈસે કે લિયે કભી ધર્મ નહીં બેચના. ઈસી ધર્મ કી રક્ષા કે હેતુ મહાપુરુષોંને પ્રાણ ત્યાગ દિયે હૈં. ઈસી ધર્મ કો આપ છોડ દેંગે ? યહ અનાજ ગરીબ લોગ ખાયેંગે, ઔર ઉસ સે ઉનકા ખૂન બનેગા. ઈસ અનાજ કી યદિ તુમને અનીતિ કી તો તુમ ગરીબોંકા રક્ત હી ચૂસોગે. અપને તો યહાઁ થોડે હી કાલ કે લિયે હૈં, પરન્તુ દેના ઉદારતાપૂર્વક, ઔર અપના સા હી દેના– "દાનેન પાણિ ન ચ કંકણેન"॥

અન્નદાન તૃપ્તિદાન હૈ. બાકી દાન સબ અતૃપ્ત હૈ. દો કોટ દોગે, સૌ રુપયે દોગે તો વહ ઔર કી ભી આશા કરેગા. પર પાઁચ લડ્ડૂ દોગે તો ફૌરન હી વહ મના કરેગા કિ બસ ! અબ નહીં. યહ તો પ્રાણઃદાન હૈં, પ્રાણ રક્ષા કે હેતુ હૈં. ભોજન કે સિવા ઔર કોઇ તૃપ્તિદાન નહીં હૈ.

યે હમારે મહમાન ખાયેંગે

શામ કા સમય હૈ, શ્રી ગુરુદેવ બાહર મંડપ મેં બિરાજે હૈં. કલ–ગુરુપૂર્ણિમા કે દિન બાંટને કે લિયે કપડા ફડવા રહે થે. ઈતને મેં એક સાધુજી આયે– સીતારામ કહા. પૂ.શ્રીને પૂછા– ક્યા હૈં ? વો બોલે કિ ધોતી ચાહિયે. ઉન્હેં ધોતી દે દી. થોડી દેરમેં મણિભાઇ પટેલ સાગરવાલે કા એક આદમી આયા– ઉસને કહા– "મેરા નામ સીતારામ હૈ. યહ ભેટ મણિભાઈને ભેજી હૈં." ઉસ મેં રુપયે થે. પૂ.શ્રીને કહા દેખો ભાઈ ! એક સીતારામ કહકર કપડા લે ગયા. એક સીતારામ કહકર રુપયે દે ગયા. સીતારામ હી તો સબકુછ હૈં. ઉન્હેં કૌન નહીં પહચાનતા હૈ !

દેખો ! જબ અપને યહાઁ કોઇ મહમાન આતા હૈ તબ ઉસે અચ્છા ખિલાને કી કોશિષ કરતે હૈં. નહીં હોતા હૈ તો ઉધાર લાકર બનાતે હૈં. મઁગવાતે હૈં બાઝાર સે.

યે દરિદ્રનારાયણ– સબ હમારે મેહમાન હૈ. ઉન કો ભોજન મેં દાલ, ચાવલ, સાગ દેતે હૈં. ઉન્હેં ગુરુપૂર્ણિમા કે દિન ખાને કો પૂડી બનવાઇ હૈં. આજ ચાર બજે સે હી પૂડી બનાના શુરુ હો ગયા હૈ. પૂડી બનાનેવાલોંકા અલગ–અલગ ટાઇમ રખા હૈં. ક્યોંકિ કલ તક બરાબર બનતી હી રહેગી.

શ્રી ગુરુદેવને રસોડા સે પૂડી મઁગવાકર દેખી. પૂડી કોઇ જ્યાદા મોટી નહીં થી, ફિર ભી પૂ.શ્રીને કહા– દેખો ! કહના કિ યે હમારે મહમાન ખાયેંગે. લોઈ છોટી રખેં. પૂડી પતલી બેલે. આટા ગૂઁદને મેં જરા મહેનત કરેં. યે તો મૈં જાનતા હૂઁ કિ યે સબ (ખાનેવાલોં કે બારે મેં કહા) જેબ મેં રખનેવાલે હૈં.

હાસ્ય મેં પૂ.શ્રીને મણિભાઈ (સાગર)સે કહા– "મણિ તો મણિ, નહીં રામ સે તણી."

એક બહન આઈ થી. ઉન કી ગોદી મેં છોટા બચ્ચા થા. બચ્ચા કમજોર થા. ઔર ભી બચ્ચે સાથ થે. તબ ઉસ સે પૂ.શ્રીને કહા :– બચ્ચોં કો દૂધ યહાઁ સે લિયા કરો. બાદમેં કહા– અશ્વત્થામા કો દૂધ નહીં મિલતા થા. ઉન કી માઁ

ગેહૂઁ ગલાકર પાની મિલાકર પીસકર પિલાતી થી.

.....તો ભી મૈં આપકા હૂઁ

શ્રી ગુરુદેવ (દીક્ષા લેને કો આયે ભક્તોં સે) :– દેખિયે ! જો લોગ દીક્ષા લેનેકા વિચાર કરતે હૈં, ઉન કો યહ જાનના ચાહિયે કિ મેરેમેં કુછ હૈં. ઈસીલિયે વે મેરી દીક્ષા લે રહે હૈં. યદિ આપ દીક્ષા ન લો તો ભી મૈં આપકા હૂઁ, અપરિચિત હો તો ભી આપકા હૂઁ. સત્‌પુરુષ તો અપને વચન સે કભી ચલિત નહીં હોતે હૈં. "સત્પુરુષ વાક્યં ન ચલંતિ ધર્મ:"

દીક્ષા લેને કે પશ્ચાત્ સબ સે પહલી વસ્તુ યહ હોગી કિ દીક્ષા કે નિયમોંકા આપ કો પાલન કરના હોગા. યદિ આપ પાલન નહીં કરેંગે તો આપકો સંકલ્પભ્રષ્ટ કી પદવી મિલેગી. કંઠી લેની હૈ તો પહલે ઉસ કી પ્રતિક્ષા કરો. ઔર ફિર કંઠી લો. આપ બુરા કરેંગે તો કંઠી ચિલ્લાયેગી નહીં. કંઠી ન તો યે તુલસી સંબંધ યા રુદ્રાક્ષ સંબંધ હૈ. યે તો ચિન્હમાત્ર હૈ– જૈસે સફેદ ટોપી યે કોંગ્રેસકા ચિન્હ હૈ. ઉસી પ્રકાર ભગવત્ ભક્તકા યે નિશાન હૈ. સંકલ્પ કર કે ફિર સંકલ્પભ્રષ્ટ હોના નહીં. તુલસી કી કંઠી ક્યોં પહનના ચાહિયે ? (ક્યોંકિ) ઈસ કે પહનને સે મંથર જ્વર હોગા નહીં, ઔર યદિ હુઆ તો અનુભૂતિ નહીં હોગી.

દયા

સેવા મેં સ્વાર્થ નહીં હૈ. સેવા કરેં. જો કુછ હો સકે– ક્રિયા કરતે રહો. સેવા કરતે રહો વો હી દયા હૈ. કરુણા સાધન હૈ, દયા સાધ્ય હૈ. દેખો ! અપના બચ્ચા કહીં ગિર જાય તો હમ કિતની જલ્દી સે ઉઠાયેંગે. કિતના દુઃખ હોગા ? ઈસી તરહ આપ કે વિચાર દૂસરોં કે પ્રતિ ભી હો– વહ દયા.

ગુરુદેવ દ્રષ્ટિ સે પોષણ કરતે હૈં

૨૧–૭–૬૭. ગુરુપૂર્ણિમા, સંવત ૨૦૨૩ સુબહ સાતકા સમય હૈ. કમ્પાઉન્ડ મેં ભક્તજનોં કી ભીડ લગી હૈં. આપશ્રી કે લિયે એક પુષ્પમંડપ કે મધ્ય મેં પાટ પર આસન રખા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ અપને કમરે મેં સે બાહર પધારેં. શ્રીચરણ સ્પર્શ કે લિયે સબને ધકાધકી કર દિયા. પૂ.શ્રી શાંત ચિત્ત સે દેખ રહેં. ફિર કહા :–

જબ સભા લગી હો તબ અપને કો પ્રણામ કૈસે કરના ચાહિયે સો

ચતુરાઈ સે રીઝે નહીં, રીઝે મન કે ભાવ । સ્વામી સેવક એક મત, મન હી મેં મિલ જાય ॥

પ્રેમી પ્રેમ પ્રેમાસ્પદ હુએ એક હી રૂપ । પ્રેમ સરોવર મેં મિલા બ્રહ્માનંદ અનૂપ ॥

મેરાપન મિટા મુક્ત ભયી, પાયા બ્રહ્મ વિશ્વાસ ।
અબ મેરે દૂજા કોઈ નહી, એક તુમ્હારી આસ ॥

અરે ! સ્થૂલ મેં ક્યાં રખા હૈ, મૈં સદૈવ તુમ્હારે સાથ હૂં, યહ વ્યવહારિક હી નહી કહતા, સત્ય કહતા હૂં. નિષ્ઠા રખો વહ ફલેગી.

શ્રીરઘુનાથજીને હમેં બતલાયા હૈં. પરન્તુ યહાઁ પર તો કોઇ સુનતા હી નહીં હૈં ! યા તો આપ લોગોં કો સુનને કી આદત પડ ગઇ હૈ, યા ફિર મેરી કહને મેં કહીં ગલતી હોતી હૈ. જહાઁ સભા હો, પ્રણામ હો વહાઁ કિસ તરહ પ્રણામ કરના ?.. **"ગુરુ હી પ્રણામ મન હી મન કીન્હા"॥** પરન્તુ આપ લોગ ન જાને ક્યા સમઝતે હૈં ! પ્રણામ ઔર વંદન અલગ અલગ વસ્તુ હૈ. જબ સભા લગી હો, પ્રાર્થના ચલતી હો, તબ મન સે હી પ્રણામ કર અપની જગહ પર બૈઠ જાના ચાહિયે.

જિન કો હમ ગુરુ માનતે હૈં, ઉન કી દ્રષ્ટિ કછુઆ જૈસી હોતી હૈ. કછુઆ રહતા હૈ પાની મેં ઔર ઉસ કે અંડે રેતી મેં રખતા હૈ. મગર ઉસ કી દ્રષ્ટિ ઉસી પર રહતી હૈ. ઔર ઉસી સે ઉસકા પોષણ હોતા રહતા હૈ. ઉસી તરહ હમેં ભી ગુરુદેવ દષ્ટિ સે પોષણ દેતે હૈં. ગુરુ કિસી વ્યક્તિ વિશેષ નહીં હૈં (= નામ માત્ર નહીં હૈં) ગુરુ પ્રકાશકારી હોતા હૈં.

હમ ચાહે કહીં ભી હો, પરન્તુ ગુરુદેવ હમારી ભાવના જાનતે હૈં, સમઝતે હૈં ઔર હમારી ઓર દેખતે હૈં– યહ સદૈવ ધ્યાન મેં રખના ચાહિયે. ભાવના ઈતની પ્રબલ વસ્તુ હૈ કિ હમ મનુષ્ય મેં દેવત્વ પ્રગટ કર સકતે હૈં. મૃતિકા કી મૂર્તિ મેં યા કાષ્ઠ મેં પ્રભુ નહીં હૈં ભાવના મેં હૈં. ભાવના પ્રભુ કો ઈસ મેં સે પ્રગટ કરતી હૈં.

ન દેવો વિદ્યતે કાષ્ઠે, ન પાષાણે ન મૃણ્મયે ।
ભાવે હી વિદ્યતે દેવ:, તસ્માત્ ભાવો હિ કારણમ્ ॥

હમારી ભાવના સે હી વે સબમેં ઓતપ્રોત હૈં. કલ મૈંને ગુરુપૂજન ઔર ગુરુપૂર્ણિમા કે લિયે થોડા કહા થા. આજ અચ્છી તરહ ઉસ પર વિચાર કરેં.

ગુરુતત્ત્વકા યદિ અચ્છી તરહ સે હમકો અનુભવ હો જાય, તો ફિર સામીપ્ય–દૂરી રહતી હી નહીં. ગુરુ એકદેશીય નહીં હોતે. હમ સદૈવ યહ પ્રયત્ન કરેં કિ હમારા શિસ્તભંગ ન હો.

જબ દેખો તબ પાસ મેં, રહે સદા ભરપૂર ।
પ્રેમ પૂર્ણ જિસ મેં ઉદય, 'બના' કબહૂઁ નહીં દૂર ॥

માતા–પિતા ઔર ગુરુ– તીનોં કો વેદને દૈવસ્વરુપ બતાયા હૈં. "માતૃદેવો ભવ". ક્યોં ? બાલક સબ સે પહલે માઁ કો હી જાનતા–સમઝતા હૈં. માતાકા અધિકાર પિતાસે દસગુના જ્યાદા હૈ. ઈસલિયે પહલે માતા, ફિર પિતા ઔર

પીછે ગુરુ. ઈન તીનોં કી વંદના કરને સે હમારે અંતઃકરણ કી શુદ્ધિ હોતી હૈ. સવેરે ઉઠકર હી હમેં માતા–પિતા ઔર ગુરુદેવ કો પ્રણામ કરના ચાહિયે. આજ સે દો માસ તક હમેં ઉઠને કી પદ્ધતિ કા નિયમ લેના હૈ. "ક્રોધોઽપિ દેવસ્ય વરેણ્ય તુલ્યઃ"।। દેવોંકા ગુસ્સા ભી વરદાન–લાભ હી હૈ, ઔર જો પ્રસન્ન હો જાય તો ક્યા નહીં કર સકતે !

ઘૃણા–તિરસ્કાર આદિ દુર્ગુણોં કો હમ છોડ દેં

હમને સુના થા કિ તીર્થો મેં કુછ છોડા જાતા હૈં. પરન્તુ છોડે ક્યા ? છોડનેકા અર્થ સાગ–ભાજી આદિ નહીં હૈ. મૈં બારબાર યહી કહતા હૂઁ કિ યદિ કુછ છોડના હૈ તો નિરર્થક ઔર જિસ મેં હમેં કોઈ લાભ નહીં ઔર હમારે હૃદય મેં ઘૃણા, તિરસ્કાર આદિ દુર્ગુણોં કો હી ઉત્પન્ન કરતે હૈં, ઉન કો છોડો. દેખો ! આપ હી વિચાર કરો કિ પરાઈ નિંદા કરને સે હમે ક્યા લાભ મિલતા હૈ ? કભી–કભી હમ ઐસા કરતે હૈં કિ જિસ સે કામ નિકલવાના હો ઉસ કે પાસ દૂસરે કી– ઉન કે શત્રુ કી નિંદા કરતે હૈં. પરન્તુ વિચારવાન પુરુષ ઈસ નિંદા કો કુછ સુનતા નહીં ઔર આપ સે ઘૃણા કરને લગેગા, માનને લગા કિ "ઉસકા તો યહ સ્વભાવ હી હોગા." "પરનિંદા સમ ન અઘ ગરીસા." ઈસલિયે કભી નિંદા ન કરો.

હમ ઐસા માનતે હૈં કિ સમાજ મેં વાતાવરણ હી ઐસા હૈ કિ નિંદા કરની પડતી હૈ. તો ઉસ મેં હમારી નિર્બલતા હૈ.

મેરે ભાવે કછુ કરો, ભલો–બુરો સંસાર ।
નારાયણ તૂઁ બૈઠકે, અપનો ભવન બુહાર ।।

હમ નિંદા ન કર સ્તુતિ કરનેકા અભ્યાસ ક્યોં ન ડાલે ? ઔર ભી નિયમ સુનોગે ? દૂસરેકા કિયા હુઆ અપકાર ભૂલ જાઓ.

જો તોકો કાંટા બોવે, તૂઁ બો ઉસકો ફૂલ ।
તોકો ફૂલકા ફૂલ હૈં, વા કો હૈં ત્રિશૂલ ।।

અગર આપ સચ્ચે હૈં, તો આપકા કોઈ કુછ નહીં બિગાડ સકતા. દૂસરેને કિયા હુઆ અપકાર ભૂલ જાના– યહ ક્ષમાકા સ્વરુપ હી હૈ. ક્ષમા તો સામર્થ્ય કી વસ્તુ હૈ.

આપ કહેંગે કિ મહારાજ ! "આપ તો બાબાજી હૈં. આપ તો કહકર રહ જાયેંગે. પર કોઈ હમારા અપમાન કરેગા તો હમ બરાબર ઉસકા અપમાન

કરેંગે.'' બદલા લેને કી યહ પદ્ધતિ ઠીક નહીં હે. આપ કો ઉસે નીચા હી દિખાના હે ન ? તો પદ્ધતિ બદલ દો ઔર ઐસા બદલા લો કિ ઉસે ઉમ્રભર ખટકે. બતાઉઁ કિસ તરહ ?

અપકાર કરનેવાલે પર ઈતના ઉપકાર કર દો કિ આપ કો દેખતે હી ઉસ કી આઁખેં શર્મ સે નીચી હો જાયઁ. ઔર ઉસે વિચાર આવે કિ અરે ! ઈન કે સાથ મૈંને કૈસા બુરા વ્યવહાર કિયા, ફિર ભી ઈન્હોંને મેરે સાથ કિતની ભલાઇ કી ! આપ જરા કર કે તો દેખિયે ! અપકારકા બદલા યદિ લેના હી હે તો હમ ઉપકાર કર કે લેં. યહ તભી હો સકેગા જબ હમ સંયમશીલ ઔર તટસ્થ રહેં. જબ તક હમ મેં ક્રોધ રહેગા તબ તક બદલા કી હી ભાવના સુઝેગી.

યદિ આપ કે સ્વભાવ ઔર પુન્ય સે આપને કિસી પર ઉપકાર કર દિયા હો તો ઉસે ભૂલ જાઈયે. ક્યોંકિ ઐસા નહીં કરેંગે તો ઉસ કિયે હુએ ઉપકાર સે આપ કા અહંકાર બઢેગા, ઔર વહ એક દિન આપ કો નીચા દિખાયેગા યા ફિર આપને જિસ પર ઉપકાર કિયા હે વહ આપકા અપમાન કર દેગા તો આપ દુઃખી હો જાયેંગે.

(ઔર) જો આપ કો બુરા લગે સો દૂસરોં કો મત દો. સીધી સી બાત હે. કોઈ હમકો ગાલી દે તો હમેં કૈસા લગેગા ? બુરા હી ન ? તો હમ દૂસરોં કો ગાલી ન દેં, દૂસરોંકા હમ અપમાન ન કરેં. યે નિયમ હે તો છોટે, પર યે જીવન સુધારને કે અમોઘ શસ્ત્ર હૈં, ઈસ સે હમારે સ્વભાવ મેં બહુત પરિવર્તન આ જાયગા.

નિયમ યાની નિયમ. સંકલ્પ બેવિચારકા મત કરો. ઔર દ્રઢ સંકલ્પ હોકર ઈન નિયમોંકા પાલન કરો.

વર્ષાઋતુ મેં કીટાણુ બહુત હોતે હૈં– વે હરે સાગ મેં ઔર ફલ મેં ભી આ જાતે હૈં. ઈસલિયે વર્ષાઋતુ મેં ઈનકા ત્યાગ કરના ચાહિયે. સાગ છોડ દેના કોઈ ત્યાગ થોડા હી હૈં. અભી યહાઁ રંકા મેં શક્કર મિલતી નહીં હૈં તો હમને કહા કિ હમને શક્કર ખાના છોડ દિયા હૈં. યહ ભી કોઈ ત્યાગ હૈં ? જિન દુર્ગુણોં સે જીવન બિગડ જાતા હૈં ઉનકા ત્યાગ કરો ન !

શામ પાઁચકા સમય હે. શ્રી ગુરુદેવ કમરે મેં પાટ પર બિરાજે હૈં. શ્રીઅરવિંદભાઈ અપની માતાજી કે સાથ પૂ.શ્રી સે બિદા લેને કો ઔર દર્શન કો આયે. તબ શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

ઈશ્વર અનુમાન સે અનુભવ મેં આતે હૈં

અરવિંદભાઈને જો યહ પ્રાણદાન દિયા હૈં સો પૂર્વસંસ્કારોં કો લેકર હી હુઆ હૈં.

માનવ કે લિયે તન કી પુષ્ટિકે લિયે ભોજન અનિવાર્ય હૈ, ઉસી તરહ મન કી પુષ્ટિ કે લિયે ભજન અતિ અનિવાર્ય હૈં. ઈસ મેં (ભજન મેં) આલસ્ય કરેંગે તો મન ધીરે ધીરે ગિરતા જાયગા. મન જબ તક સુષુપ્તિ અવસ્થા મેં યા સમાધિ મેં ન હો તબ તક ઉસે વિચાર ચાહિયે હી. મન કાર્ય મેં રત રહતા હી હૈં. સ્મૃતિ, મન સે ડાયરી જૈસા તાદાત્મ્યભાવ રખતી હૈં. મન સ્મૃતિ કી ડાયરી મેં સબ લિખતા રહતા હૈં. ઈસે શાન્ત કરને કો ભજન અનિવાર્ય હૈં.

જિતને ભી સાધન હૈં, સબ અનુમાન હૈં. જિસ મેં કહને કી શક્તિ હૈ– ઉસ મેં દેખને કી નહીં; ઔર જિસને દેખા હૈ વહ કહ સકતા નહીં હૈ. આઁખો મેં દેખને કી શક્તિ હૈ, પર બોલને કી નહીં હૈ. જીભ બોલ સકતી હૈ, પર દેખ નહીં સકતી. ઈશ્વરકા અનુભવ કરનેકા હૈ. યહ વાણી કા વિષય નહીં હૈ. ગુરુદેવ અનુમાન સે ઈતના અચ્છા સાધન હમેં બતાતે હૈં કિ શ્રદ્ધા સે હમ કરેં તો સફલ હો જાતે હૈં. ચરમ લક્ષ્ય પર પહુઁચ જાતે હૈં.

જિસ તરહ ખેલ શુરુ હોને પર સરકસકા નટ બિના હિચકિચાહટ કે તાદાત્મ્યવૃત્તિ સે ખેલ કરતા હૈં. ઉસી તરહ મન ભી અભ્યાસ કરનેસે, તટસ્થ રહને પર સંકલ્પરહિત હો જાતા હૈ. નામ ઊઠના ચાહિયે બસ !

સાધનકા પરિણામ અવશ્ય આતા હૈ

(રોગનાશ કે લિયે) ડોક્ટર કે પાસ જાને પર પાઁચ નિયમોંકા પાલન કરના ચાહિયે :– (૧) ડૉ. મેં પૂર્ણ વિશ્વાસ (૨) ઉપચાર મેં તર્ક બિના શ્રદ્ધા. ડૉ. ને જો નિદાન કિયા વહ બરાબર હૈ ઐસા નિશ્ચય કરના. (૩) જો દવાઈ બતાઈ હો ઉસે ઠીક સમય પર લેના (૪) ડૉ. જો પથ્ય બતાવે ઉસકા ઉત્સાહપૂર્વક પાલન. દહીં ખાને કી મના હો તો હમેં દહીં નહીં ખાના ચાહિયે. (૫) ડૉક્ટર દવાઈ મેં પરિવર્તન કરે તો મના નહીં.

સાધનાકા ભી ઐસા હી હૈ :– (૧) શ્રીગુરુદેવ પર પૂર્ણ વિશ્વાસ કરો (૨) જો સાધન વે બતાવેં ઉસે શ્રદ્ધાપૂર્વક કરો. ગુરુ–નિર્લોભી, દાતા, ઔર ભય ઔર શોક કો હરણ કરને મેં સમર્થ હોતે હૈં. (૩) સાધનકા સમય નિશ્ચિત્ રખો (૪) જો સંયમ બતાયા હો ઉસકા બરાબર પાલન કરો (૫) ગુરુસાધન મેં

ફેરફાર કરાવે તો મના નહીં.

સાંગોપાંગ ઐસા હી સાધન હમ કરેં, ફિર ભી હમ સફલ ન હો, તો ઉસ કે દો કારણ હૈં :–

(૧) સાધન બતાનેવાલા ખુદ હી કુછ નહીં જાનતા હોગા. ઉસકા સિર્ફ વાણીમાત્રકા સાધન હોગા. (૨) યા ફિર હમારી સાધના મેં કુછ ગલતી હુઈ હોગી. હમારા માર્ગદર્શન ઠીક હો, ક્રિયાયેં ઠીક હો, શાસ્ત્ર–પુરાણ સત્ય હો ઔર હમને સોચ–સમઝકર સાધન કિયા હો તો હમ અવશ્ય સફલ હોતે.

મૈં જિસ સમય શરણાગતિ મેં ગયા (શ્રીપતિતપાવનજી ભગવાન કી)– તબ મુઝે દેખકર વે બોલે– કિ "મૈં તેરી રાહ હી દેખતા થા." ઉસ સમય મેરી ઉમ્ર ગ્યારહ વર્ષ કી થી.

સાધન મેં જિજ્ઞાસા હોના ચાહિયે– ઈતની તીવ્રતમ– જૈસે કિ મછલી ! મછલી જલ મેં હી રહકર સારી ક્રિયા કરતી હૈં. હમેં સાધન કરને કે લિયે સંસાર છોડને કી જરુરત નહીં હૈં. યદિ સચ્ચા વિદ્યાર્થી હૈ તો પરીક્ષા કે સમય પેપર ઔર પ્રશ્ન હલ કરને કે સિવા ઉસે ઔર કુછ નહીં દિખેગા. પેપર પૂરા હોને પર ફિર વહ સમસ્ત સંસાર કો દેખતા હૈ.

સાધનકા પરિણામ અવશ્ય આતા હૈ. લય ન હો તો ન સહી પર શાંતિ તો રહતી હૈ. ચિત્ત કી વિક્ષેપતા તો મિટતી હૈ.

હમ દાવે કે સાથ કહતે હૈં કિ સાધન મેં જિસ વક્ત આપ તીન ઘંટેકા અભ્યાસ કર લેંગે, તબ આપ અતિસૂક્ષ્મ જગત્ મેં પહુઁચ જાયેંગે. સાધન સમઝપૂર્વક કરના ચાહિયે. સ્મૃતિ કો તોડના જરુરી હૈ. જન્મ કે પહલે યહ જગત થા ? મૃત્યુ કે બાદ રહેગા ? ફિર મધ્ય મેં યહ સબ પ્રપંચ ક્યોં ?

સાધન મેં વિચાર પ્રથમ હૈ. પ્રભુને બુદ્ધિ દી હૈ, ઉસકા હમ ઉપયોગ કરેં. ઉસકી પરિધિ તક હમ સાધન કરેં. ઉસ કે બાદ કી સ્થિતિ વે ખુદ સમાલ લેંગે. સાધન હમ બુદ્ધિ કી પરિધિ તક હી કર સકતે હૈં. ઉસ કે આગે ઉન્હીં કી કૃપા કી આવશ્યકતા પડેગી. અર્થાત્ ભગવાન સાધન–સાધ્ય નહીં, કૃપાસાધ્ય હૈં.

કૃપાસાધ્ય રઘુનાથ હૈં, સાધન સર્વ નિમિત્ત ।
ગુરુ બિન પાર ન પાઈયે, "બના" વિહંગ ચિત્ત ॥

હમને યદિ પેપર ઠીકસે કિયા તો ક્યા નંબર નહીં મિલેંગે ? ચૌક્કસ મિલેંગે.

જ્ઞાનદાતા સમ્યક્ પૂર્ણિમા– વ્યાસ પૂર્ણિમા

આજ સુબહ સે પૂર્ણિમા ઉત્સવકા સર્વત્ર ઉલ્લાસિત માહોલ બના હૈ. સબને પ્રેમ–ભક્તિ સે શ્રી ગુરુપૂજનકા લાભ પ્રાપ્ત કિયા. – આઈયે અપના ભાવ વ્યક્ત કરે :–

શ્રી ગુરુવંદના

નિત્યં નમામિ મનસા રણછોડદાસં
શ્રી સદ્ગુરું જનહિતાય સદા પ્રવૃત્તમ ।
શ્રીરામચંદ્રપદ પંકજ લુબ્ધ ભૃંગં
વૈરાગ્યજ્ઞાનતપસાં મધુરં મહાબ્ધિમ્ ॥

અર્થ :– જનકલ્યાણ કે લિયે સદા પ્રવૃત, શ્રીરામપ્રભુ કે ચરણકમળોંમેં પ્રીતિમાન ભ્રમર રુપ ઔર વૈરાગ્ય, જ્ઞાન તથા તપના મધુર મહાસાગર રુપ સદ્ગુરુ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ કો મૈં નિત્ય પ્રણામ કરતા હૂઁ– કરતી હૂઁ.

પરચિંતા પરિજ્ઞાય તૂર્ણાઁ હુરકરોતિ યઃ ।
સદ્ગુરું રણછોડં તં નમામિ પરમાદરાત્ ॥

અર્થ :– જો પર કી (દૂસરે કી) ચિંતા અચ્છી તરહ સે જાનકર ચિંતા કો હટા દેતે હૈ, ઐસે સદ્ગુરુ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ કો મૈં અત્યંત ભાવ સે પ્રણામ કરતા હૂઁ.

પદભ્યાં કરાભ્યાં અનુભ્યાં ઉરસા શિરસા દશા ।
મનસા વચસા ચૈવ રણછોડં નમામ્યહમ્ ॥

અર્થ :– પગ સે, હાથોં સે, ઘુંટનોં સે, છાતી સે, મસ્તક સે, આઁખ સે, મન સે ઔર વચન સે (ઈસ પ્રકાર આઠો અંગો સે) સદ્ગુરુદેવ શ્રી રણછોડદાસજી કો પ્રણામ કરતા હૂઁ.

ત્યાગવૈરાગ્યોમૂર્તિ સ્વરુપં ભક્તિજ્ઞાનયોઃ ।
રણછોડગુરું પ્રેમ્ણા પ્રણમામિ પુનઃ પુનઃ ॥

અર્થ :– જ્ઞાન ઔર વૈરાગ્ય કી સાક્ષાત મૂર્તિ, તથા જ્ઞાન ઔર ભક્તિ કે સાક્ષાત્ સ્વરુપ સદ્ગુરુ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ કો મૈં બાર–બાર પ્રેમપૂર્વક પ્રણામ કરતા હૂઁ.

વન્દે ગુરું વન્દે ગુરું ગુરું વન્દે પુનઃ પુનઃ ।
રણછોડ ગુરું વન્દે સર્વાવસ્ત્રાસુ સર્વથા ॥

અર્થ :– ગુરુમહારાજકો મૈં પ્રણામ કરતા હૂઁ, ગુરુ મહારાજ કો મૈં પ્રણામ કરતા હૂઁ, ગુરુમહારાજકો મૈં બાર બાર પ્રણામ કરતા હૂઁ. સદ્‌ગુરુ રણછોડદાસજી મહારાજ કો સર્વ અવસ્થા મેં, સબ પ્રકાર સે પ્રણામ કરતા હૂઁ.

અષ્ટાંગયોગજ્ઞાતારં ત્રાતારં સર્વ સંકટાત્ ।
અમિતસ્ય પ્રદાતારં રણછોડગુરું નુમઃ ॥

અર્થ :– યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન ઔર સમાધિ રુપ અષ્ટાંગ યોગ કો જાનનેવાલે; દૈહિક, દૈવિક ઔર ભૌતિક ઐસે સર્વ પ્રકાર કે સંકટો સે રક્ષા કરનેવાલે તથા અનંત સુખ દેનેવાલે સદ્‌ગુરુ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ કો હમ નમસ્કાર કરતે હૈં.

નમઃ શ્રીરણછોડદાસાય ગુરવે સમરુપિણે ।
યત્કૃપામૃતલેશેન કલેશહાનિઃ પ્રજાયતે ॥

અર્થ :– જિન કી કૃપા અમૃત કે એક બિન્દુ માત્ર સે ભી સર્વ દુઃખ કા નાશ હો જાતા હૈ, ઐસે પ્રગટ રામ રુપ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ કો મૈં નમસ્કાર કરતા હૂઁ.

માધવેન કૃતમિદં સદ્‌ગુરુસ્તવનં શુભમ્ ।
યે પઠન્તિ નરા ભકત્યા તેષુ રામ પ્રસીદતુ ॥

અર્થ :– “માધવ” કૃત ઈસ શુભ સદ્‌ગુરુ સ્તવન કા ભક્તિપૂર્વક પાઠ કરનેવાલે વ્યક્તિ પર પ્રભુ શ્રીરામ પ્રસન્ન હો.

શ્રી ગુરુદેવ :– હમારે ઋષિ–મુનિયોંને પ્રકૃતિ મેં ઈશ્વર તત્ત્વકા દર્શન કિયા હૈ. જલ, અગ્નિ, સૂર્ય, વર્ષા, ગ્રીષ્મ ઈત્યાદિને ઋષિ–મુનિયોં કી સાધના મેં બડી સહાયતા દી હૈં. યા યોં કહો કિ ઋષિયોંને પ્રકૃતિકા નિરીક્ષણ કિયા ઔર પ્રાકૃતિક અવસ્થાઓંકા ઉપયોગ અપની સાધનામેં બડી સાવધાની પૂર્વક કિયા હૈં.

સૂર્યોપાસના, જલરાશિયોં મેં સ્નાન, વૃક્ષોં કે નીચે આસન, ફૂલ, મૂલ આદિકા ભોજન, આરણ્યોં મેં એકાંત વાસ, પત્રમ્–પુષ્પમ્–તોયમ્– આદિ સે પૂજન– અર્ચન, અર્ધ્ય આદિ– ઈત્યાદિ કઇ બાતોં મેં પ્રકૃતિકા સહયોગ જો ઋષિ–મુનિયોંને લિયા હૈ ઔર દિવ્ય જીવન પ્રાપ્ત કિયા હૈ– સ્પષ્ટ હો જાતા હૈ.

તપસ્યા કે સાથસાથ વેદાધ્યયન નિરન્તર હોતા થા. જયેષ્ઠ માસ કી પહલી બરસા ધરતી કી તપન, ગરમી મિટાકર હરિયાલી સે ઉસે નવપલ્લવિત

કર દેતી હૈં. તબ પશુ–પક્ષીયોંકે ચિત્ત મેં ભી ચૈત્ર–વૈશાખ કી ગરમી કે પશ્ચાત્ બરસા સે અતિશય આહ્‌લાદ હો આતા હૈં. તબ મનુષ્યસમાજ ભી પ્રસન્નચિત્ત હો જાતા હૈ. ગરમી કી અકુલાહટ સે મુક્ત હો જાતા હૈં. ફિર બરસા સે અનાજ આદિ જીવન નિર્વાહકી આવશ્યક વનસ્પતિયોં કી પૈદાઈશ હોતી હૈ. અચ્છી બરસા સે સમાજ કે સભી વર્ગ પ્રસન્ન હોતે હૈં કિ અબ કી ફસલ અચ્છી હોગી. દૂધ, ઘી, ગેહૂઁ, ચાવલ આદિ વિપુલ માત્રા મેં પ્રાપ્ત હોંગે.

ઐસા આહ્‌લાદક વાતાવરણ મેં ઋષિ–મુનિયોં કે યહાઁ જનસમાજ ઈકટ્ઠા હોતા રહતા થા. ઋષિમુનિ અપને તપસ્યાપૂર્ણ જીવન કી અનુભૂતિયોં સે પ્રાપ્ત કિયા હુઆ જ્ઞાન લોગોં કો સમઝાતે થે. અધ્યયન, અધ્યાપન ચલતા થા. મનુષ્ય કિસ તરહ કે જીવનમાર્ગ પર ચલતા હુઆ અપનેમેં દેવત્ત્વ કી–ઈશ્વરત્ત્વ કી અનુભૂતિ વ અભિવ્યક્તિ કર સકતા હૈ, ઈસકે બારે મેં યથાર્થ જ્ઞાન ચર્ચા હોતી થી.

બરસા કે કારણ લોગોંકા ઔર લૌકિક કાર્ય સંપન્ન હોના સુગમ નહીં રહતા થા. લોગોં કે બોયે હુએ ખેતો મેં ભી રખવાલી આદિ કે સમય કી ભી અભી દેરી હૈં. ઈસ પ્રકાર જયેષ્ઠ કે અંત મેં બરસા હોતી હૈ ઔર બાદ મેં, પ્રથમ પૂર્ણિમા કો ગુરુપૂર્ણિમા કહી, જ્ઞાનદાતા સમ્યક્ પૂર્ણિમા. ઈસલિયે વ્યાસપૂર્ણિમા.

શ્રી ગુરુદેવ જૈસા કૃપાલુ કોઈ હો સકતા હૈ ?

એક ગાય કો યદિ સૂખા ઘાસ મિલે તો સિર્ફ ઉસકા પોષણ હોતા હૈ. ઔર યદિ ઉસે હરા ઘાસ, ખોલ, આદિ મિલે તો વહ પુષ્ટ હોકર જ્યાદા દૂધ ભી દેતી હૈં.

સાધુ ગાય હૈં. સૂખા ઘાસ યાની સાંસારિક પ્રશ્ન ઔર દુઃખ હૈં, જો લોગ મેરે સે હલ કરના ચાહતે હૈં. હરા ઘાસ યાની સત્સંગ સે સાધુકા મન પ્રસન્ન હોતા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ જૈસા કૃપાલુ કોઇ હો સકતા હૈ ? ટેઢે આદમી કો કોઇ પૂજનીય માનેગા ? પરન્તુ ટેઢે આદમી ભી અચ્છી સંગતિ સે આદરણીય બન જાતા હૈં. ટેઢા ચંદ્રમા શિવજી કે શીશ પર હોને કે કારણ હમ ઉસે દેખને કો કિતને લાલાયિત રહતે હૈં. ઉસી તરહ ગુરુદેવ ભી ટેઢે–સીધે સબ કો સમ્હાલ લેતે હૈં.

ગુરુ સમ દેવ નહીં, જાન ભજો કર નેમ ।
કર કૃપા દેવે સકલ, પદારથ ક્ષેમ ॥

જન્માન્તર મેં ઈશ્વર હી હમારે સાથ હોગા. જન્મ કે પહલે ભી વહી થા ઔર મધ્ય મેં ભી વહી હૈં.

મૈં સદૈવ ચાહતા હૂઁ કિ પ્રત્યેક માનવ અપને ભીતર કે ખજાને કો દેખે, ઔર અનુભવ કરેં કિ ઉસ કે પાસ અપરિમિત ખજાના હૈ. પરમાત્મા પૂર્ણ હૈં, ઔર ઉનકા સંકલ્પ ભી પૂર્ણ હૈં. હમારી બુદ્ધિ અપૂર્ણતા કે કારણ ઉસ કો ગ્રહણ કરને મેં અસમર્થ હૈં.

રાત નવ બજે શ્રી દેવકરણભાઈ આદિ આયે તબ શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

અનવિચાર રમણીય સદા, સંસાર ભયંકર ભારી ।
સમ સંતોષ દયા વિવેક સે, હોત મહાસુખકારી ॥

સંસાર કો ભયંકર ક્યોં કહા ? બેવિચારે સંસાર મેં હમ પડ જાતે હૈં તો વહ ભયાનક હો જાતા હૈ, ઔર વિવેક સે, સંતોષ સે ઈસ સે ઉબર જાતે હૈં, તો યહી સંસાર સુખદાયી હો જાતા હૈ, રમણીય હો જાતા હૈ.

શ્રીદેવકરણભાઈ :– બાપૂ ! અબ આપ આરામ કીજિયે, હમ રજા લેતે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– સાધુ તો કિરાયે કી ઘોડાગાડી હૈં. અરે બાબા ! તુમ ચલે જાઓગે તો અભી દૂસરા આકર બૈઠેગા.

જીવનકા નામ હી મૃત્યુ હૈં. જન્મ કાહે કો ? મૃત્યુ કો ! ફિર યહ જીવન વ્યર્થ ક્યોં જાય ? જબ તક શરીર મેં રક્તકા એક બિંદુ ભી રહે તબ તક હમ લોગોં કે ઉપયોગ મેં આ સકેં યહી વિચાર રખેં.

ચંદુભાઈ મજેઠીયા કો–ફોટા મેં લિખા :– સમત્વ સાધુ રખના ચાહતા હૈં પર પરિચયકા મમત્ત્વ ઉસ સે બડા રોડા હૈં. (રોડા = અવરોધ)

યજ્ઞોપવિત સંસ્કાર

૨૨–૭–૬૭. સુબહ સાત બજે પ્રાર્થના કે બાદ શ્રી ગુરુદેવ કમ્પાઉન્ડ મેં બિરાજે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– ભારતીય સંસ્કૃતિ મેં સોલહ સંસ્કાર હૈ, ઔર ઉસ મેં પાઁચવા સંસ્કાર હૈ યજ્ઞોપવિત. યહ ક્યોં ઔર કિસ લિયે કિયે જાતે હૈં ? આર્યો મેં યે કબ આયા ? આજ ઈસ પર હમ વિચાર કરેં.

આર્યોકા ઔર અનાર્યોકા જબ વિભાગ હુઆ ઔર અનાર્ય આર્યો કે

ઉપર અત્યાચાર કરને લગે તબ ઈસસે બચને કે લિયે માર્ગ નિકાલા ગયા. ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ ઔર સામવેદ મેં ઈસકા ઉલ્લેખ નહીં હૈ. મગર અથર્વવેદ મેં યજ્ઞોપવિત સંસ્કારકા વિવરણ હૈં.

ગોત્રપતિયોંને અથર્વા કે નેતૃત્વ મેં એક સંમેલન કર કે યહ નિશ્ચય કિયા કિ અનાર્યોંકા સામના કરના જરુરી હૈ. ઈસકે લિયે આર્યો મેં સંસ્કાર ડાલના ચાહિયે. અથર્વાને ખૂબ વિચાર કર યુવકોં ઔર બાલકોં કો યજ્ઞોપવિત ધારણ કરાને કી પ્રથા નિકાલી. ઈસ કે તીન વિભાગ હૈં :–

(૧) પહલા વિભાગ "વ્રતબંધ"– અનાર્યોંકા સામના કરને કે લિયે તૈયાર કિયા ગયા. યજ્ઞોપવિત ધારણ કરતે હૈં– ઉસ દિન સે હમારી કન્યા, માઁ લક્ષ્મી કી ઔર દેશ કી માતાઓં કી રક્ષા કરના હમારા વ્રત હો જાતા હૈં. યજ્ઞોપવિત મેં તીન ધાગે હોતે હૈં. યહ (વ્રતબંધ) હુઆ એક ધાગા.

(૨) દૂસરા વિભાગ સમાજ રચનાકે લિયે "ઉપનયન સંસ્કાર"કે નામ સે કિયા ગયા. ઈસકા અર્થ હૈ કિ જો કુછ ભી હમ કમાય– ઉસમેં સે હમારા કુટુંબકા પોષણ કરતે હુએ જો બચે, ઉસ સે પરમાર્થ, સમાજસુધાર ઔર સમાજ કી વ્યવસ્થા કરના. યહ હુઆ દૂસરા ધાગા.

(૩) તીસરા વિભાગ "ઉપવિત" નામ સે કિયા ગયા. જો વિરક્ત રહકર ધર્મ રહસ્ય કો સમઝાનેકા ઔર યજ્ઞાદિકકા કાર્ય કરને મેં વ્યસ્ત હુઆ. યહ હુઆ તીસરા ધાગા. યજ્ઞોપવિત કે તીન ધાગે– તીન પ્રતિજ્ઞાઓં કી સ્મૃતિ ચિહ્ન હૈં. યજ્ઞોપવિત કે તીન સંસ્કાર હોતે હૈં :– (૧) કટિમેખલા (૨) અજીન (૩) દંડ.

જબ વીર્યકા અથવા શૌર્યકા કામ કરના હોતા હૈં તબ પહલે કટિ બાંધી જાતી હૈં. કટિ બાંધનેકા અર્થ હોતા હૈ કિ– "મેખલે ! તુમ હમ કો ચારોં તરફ સે શૌર્યવાન બનાના." ઈસે બાંધકર હમેં શૌર્ય રખના હૈં ઔર બ્રહ્મચર્યકા પાલન કરના હૈં. અભી ચમડેકા પટ્ટા બનતા હૈં, પહલે મુંજકા બનતા થા.

દૂસરે સંસ્કાર મેં શપથ કી વિધિ હોતી હૈં. દૂસરા સંસ્કાર હૈં– અજીન. અજીન યાની મૃગચર્મ. "હમ પ્રતિજ્ઞા કરતે હૈં કિ હમ અપને ગોત્રપતિ, બડી લગન ઔર દેશ કે લિયે મૃગચર્મ સે હી નિર્વાહ કરેંગે ઔર નિઃસ્પૃહી બનકર સમાજસેવા કરેંગે."

તીસરા સંસ્કાર દંડ હૈ. દંડકા અર્થ યહ હોતા હૈ કિ "હમ સમાજ કી

વ્યવસ્થા કરેંગે. યદિ સમાજ અવ્યવસ્થિત હુઆ તો દંડ સે કામ લેંગે ! નિયમભંગ કરે ઉસે દંડ દેંગે." અભી ભી દંડીસ્વામી પાયે જાતે હૈં.

એક એક પ્રતિજ્ઞા કી એક એક સ્મૃતિ હમેં યજ્ઞોપવિત કે તીન તાર દિલાતે હૈં. પરન્તુ અબ તો યહ સંસ્કાર, ચિહ્નમાત્ર રહ ગયા હૈ. અથર્વાને ઈસ કી ઉત્પત્તિ કી ઔર યમને ઈસકા પોષણ કિયા, ઔર સૂર્યને ઈસ કી રક્ષા કર કે વિકાસ કિયા.

પૂર્વકાલ મેં કુમારીકાઓંકા ભી મેખલા સંસ્કાર હોતા થા– જો ઉપનયન સંસ્કારકા પ્રથમ ભાગ હૈં. કટિમેખલા મેં બહને સોનેકા ગહના પહનતી હૈં. શાસ્ત્ર સ્પષ્ટ કહતે હૈં કિ– "પુરા કલ્પે હિ નારીણાં મૌજીબન્ધનભીષ્યતે" (યમસ્મૃતિ).

જનેઉ પાકર બાલક બટુક અવસ્થા મેં આતા હૈં. યજ્ઞોપવિત પહનકર બટુક કો કાશી પઢને ભેજતે થે. ઉસ વક્ત પ્રલોભન દે દેકર મામા બીચ મેં સે ઉસે વાપસ ઉઠા લાનેકા પ્રયત્ન કરતે થે.

પહલે (કે સમય મેં) અવસ્થા કે ચાર વિભાગ કર દિયે થે :– (૧) બ્રહ્મચર્યાશ્રમ (૨) ગૃહસ્થાશ્રમ (૩) વાનપ્રસ્થાશ્રમ (૪) સન્યાસાશ્રમ. બ્રહ્મચારી બુદ્ધિકા વિકાસ કરે ઔર ગુરુજનોં સે પઢે યહ ઉસકા કામ થા. બ્રહ્મચારી કો પાઁચ બાતે યાદ રખના ચાહિયે–

કાકચેષ્ટા બકધ્યાનં, શ્વાનનિદ્રા તથૈવ ચ ।
સ્વલ્પાહારઃ સ્ત્રીત્યાગઃ વિદ્યાર્થી પંચલક્ષણમ્ ॥

કૌઆ સતર્ક રહતા હૈ. કિસીકા ભી કભી વિશ્વાસ નહીં કરતા હૈ. હર બાત મેં સાવધ, હોંશિયાર રહના ચાહિયે. કુત્તે કી નીંદ સોના ચાહિયે. કુત્તા જરાસી આવાજ હોતે હી ઉઠ બૈઠતા હૈ. હલકા ભોજન લેના ચાહિયે ઔર સ્ત્રીસંગકા ત્યાગ કરના ચાહિયે. યહ સત્ય નહીં હૈ કિ કુમારીઓં કો ઔર શૂદ્ર કો યજ્ઞોપવિત ધારણ કરનેકા અધિકાર નહીં હૈ.

ભોજન કી શુદ્ધિ

શ્રી ગુરુદેવ :– એક બાર હમ સે કહા ગયા કિ હોટેલ મેં ખાઓ, સબ કે સાથ ઊઠો, બૈઠો. મૈંને પૂછા– ઈસ સે ક્યા હોગા ? જવાબ મિલા કિ સંગઠન બઢેગા. સ્નેહ બઢેગા. અબ આપ વિચાર કરેં કિ એક હી માઁ કે પયોધર પીનેવાલો મેં ક્યોં સંપ નહીં ? દો ભાઈઓ મેં કોર્ટ મેં દાવા નહીં ચલતે ? ટી.બી. વાલે

રોગી કે સાથ બૈઠકર હમેં કોઇ ખાને કો કહેગા ? ઐસે હી, ભોજન કી અશુદ્ધિ સે, કુવિચારવાલોં કે ટી.બી. જૈસે પરમાણુ ક્યા હમારે મેં નહીં આયેંગે ?

આપ દો મહિને તક હોટેલ મેં ખૂબ ખાઇયે. ફિર અપને વિચારોં કી નોંધ લિખે. દો મહીને તક નૌકર કે હાથ સે બના હુઆ ભોજન કરેં ઔર વિચારોં કી ડાયરી લિખેં. ઉસ કે બાદ દો મહિને તક ઘર મેં શુદ્ધ હોકર અપને હાથ સે બનાયા હુઆ ભોજન કરેં ઔર વિચારોં કી ડાયરી લિખે. આપ ખુદ હી ફર્ક કો સમઝ સકેંગે.

અભી તો માતાએં ચમડે કે ચપ્પલ પહનકર ખડે ખડે રોટી બનાતી હૈં. ઐસા નહીં કરના ચાહિયે. ચમડા હમેં ઉપદેશ દેતા હૈં કિ “અરે– તુમ મેરી તરફ તો દેખો ! મૈં મરા–મરાયા ચમડા હૂઁ, પરન્તુ તુમ્હારે પૈર કે જૂતે બનકર તુમારી સેવા કી, ઔર તુમને મુઝે મોજા દિયે; ફિર મુઝે કમરે મેં સ્થાન દિયા. તુમ્હારે ચશ્મા દ્વારા તુમ્હારી આંખો પે આ ગયા ઔર હેટ બનકર સર પર ભી બૈઠ ગયા હૂઁ.– મૈંને કૈસી ઉન્નતિ કી ઔર તુમ જીવિત હોતે હુએ ભી ઉન્નતિ નહીં કરતે હો ઔર અપને અમૂલ્ય ખજાને કો છોડતે હો !!”

હમારે કિતને નીચે વિચાર હૈં !! હમ જીતે–જાગતે ચમડે–છોટે છોટે ઈન્દ્રિય સુખ કે લિયે અવનતિ મેં જાતે હૈં. યહ શર્મજનક નહીં હૈં ? જો ઈન્દ્રિયોં કે વશ મેં હોગા ઉસે દંભ ઔર અનીતિ કરની પડેગી, જૂઠ બોલના પડતા હૈ. પેંડા ખાઓ, પર દંભ કર કે નહીં (અનુભવ પર કહા). ઐસા કરને સે તો મર જાના બહેતર હૈં.

ધોખે સે બઢકર કોઇ પાપ નહીં હૈ

હમસે કહા જાતા હૈ કિ “અહિંસા પરમો ધર્મ:” ઈસકા અર્થ હમને સમઝ લિયા કિ તલવાર સે કાટના હિંસા હૈ. ક્યા વિશ્વાસઘાત હિંસા નહીં હૈં ? અહિંસાકા અર્થ માનસિક હિંસા કો ભી લાગુ હોતા હૈ. તલવાર સે મરા હુઆ તો ફૌરન હી મર જાયેગા. પર વિશ્વાસઘાતકા મરા આદમી તો જીવનભર તરસતા રહતા હૈ. છટપટાતા રહતા હૈં. ઐસા કરને મેં હમ અપને કો ચતુર માનતે હૈં. શિબિ, હરિશ્ચંદ્ર, મોરધ્વજને ઈસી ધર્મ કી રક્ષા કો અપની જાન તક બેચ દી થી. તુમ આજ કહાઁ પહુઁચે હો !! વિચાર તો કરો !! કટુ હૈ, માફ કરના હો, પર સત્ય હૈ. આજ હી પ્રતિજ્ઞા લેં કિ હમ કિસી કે સાથ વિશ્વાસઘાત નહીં કરેંગે.

ઈશ્વર સબ મેં હૈં, ઐસા કહતે હો આપ. ઔર ફિર ઈશ્વર કે હી સાથ

વિશ્વાસઘાત કરતે હો ? ધોખે સે બઢકર કોઇ પાપ માના નહીં હૈં. આપ એક કે સાથ ઐસા કરેંગે તો તુમારે સાથ ચાર આદમી કરેંગે. વિશ્વાસઘાત એક અન્યાય હૈં.

કિયે હુએ કર્મોંકા પરિણામ અવશ્ય ભોગના હોગા. વ્યાપાર ખૂબ કરો, અચ્છી તરહ સે કરો; પર દૂસરોં કો કષ્ટ દેકર નહીં. પરિણામ સમઝકર ભોગોં કો ભોગો. પર વિશ્વાસઘાત સે નહીં. જિતની તડફડાહટ મૈંને વિશ્વાસઘાત મેં દેખી હૈં ઉતની મૈંને તલવાર સે કટે મનુષ્ય મેં ભી નહીં દેખી હૈં. અરે યહાઁ તક દેખા હૈં કિ (સામનેવાલા) મર જાતા હૈં. એક ભાઇ તીર્થ કરને ગયા ઔર અપને રુપયે મિત્ર કે યહાઁ ધરોહર મેં રખ દિયે. તીર્થ સે આ કર ભોજન–ભંડારા કરાના ચાહા– કિ કહીં અશુદ્ધિ હુઇ હો, કિસી દૂસરેકા ખાયા હો તો ઉસ સે કમ હો જાતા હૈં. મિત્ર સે કહા, તબ વહ બોલા– હા– હા, કરા દો. જબ અપની અમાનત માઁગી તો ઉસને કહા કિ "તુમ્હારા મગજ તો ફિર નહીં ગયા ? કૈસા રુપયા ? હોશ મેં હો યા નહીં ? " ઔર ઐસા કહા કિ જૈસે કોઇ સ્મૃતિ હી ન હો. વો બિચારા મર ગયા. યહ મેરે સામને કી બાત હૈં.

જો દ્રવ્ય વિશ્વાસઘાત સે કમાયા હુઆ હૈ ઉસે વિચારવાન કભી ગ્રહણ નહીં કરેગા. તુમ્હારે ભરોસે કોઇ હૈ. તુમકો અપના માનતા હૈં. ક્યા ઉસી કે સાથ તુમ ઐસા કરોગે ?

વિશ્વાસ કે ઉપર હી વ્યવહાર ચલતા હૈ. મૈંને વહ જમાના દેખા હૈ– જબ માતાએં બીસ સે જ્યાદા નહીં ગિન સકતી થી. જબ કિસી કો ઉધાર દેના હોતા થા, તબ અકબરી સિક્કા એક લોટે મેં ભરકર દેતે થે, ઔર ઉસી નાપ સે ફિર લે લેતે થે. કોઇ શાહુકાર કભી અપના ચોપડા ભી નહીં બનાતા થા. ઋણ કો ઈતના ભારી પાપ માનતે થે. "ઋણ કે રહતે હુએ મુક્તિ નહીં હોતી"– ઐસા સમઝતે થે.

આજકલ અવિશ્વાસ ઈતના બઢ ગયા હૈં કિ હમ ચોપડા બનાતે હૈં. ઔર અબ હમારે યહાઁ ઋણ કો કોર્ટ મેં જાતે હૈં– ક્યોંકિ તર્ક મેં સત્ય કો અસત્ય ઔર અસત્ય કો સત્ય કરને કી સત્તા હૈં.

ક્યા હૃદય કહતા હૈ કિ હમ સન્માર્ગ પર હૈં ? યદિ અનીતિ હૈ, વિશ્વાસઘાત હૈં તો ઉસકા પરિત્યાગ કર હી દેના ચાહિયે. વર્ના, હમ ચાહે સત્સંગ મેં જાય, ચાહે કહીં જાય, હમારે અંતઃકરણ કી શુદ્ધિ નહીં હોગી. જીવન ચલા જા રહા હૈ, ઔર હમ અપના મિથ્યા અહઁકાર પોષને કો ક્યા ક્યા નહીં કરતે હૈં ? યહ દંભ હૈં.

કૌન અભયદાતા હૈ ?

ગુરુ ઔર શિષ્યકા નાતા ગોંસાઈજીને ઈસ તરહ બતાયા હૈં–

શિષ્યકા એહ ચાહિયે, ગુરુ કો સરવસ દેત,
ગુરુ કો ઐસા ચાહિયે, શિષ્ય સે નહીં લેત ।
ગુરુ લોભી શિષ્ય લાલચુ, દોનોં ખેલે દાવ,
દોનોં બૂડે બાપડે, બૈઠ પથ્થર કી નાવ ॥
હરઈ શિષ્ય ધન શોક ન હરઈ । સો ગુરુ ઘોર નરક મહુઁ પરઈ ॥

ક્યા ઈસ કે લિયે ગુરુ હૈં, જો શિષ્ય કી પીડા કા કોઇ વિચાર હી ન કરેં ? જબ મનુષ્ય સંતપ્ત હોતા હૈ– ચાહે કિસી ભી કારણ સે, તબ વહ ગુરુ કે પાસ જાતા હૈ.

અપાર સાગર સમુદ્રમધ્યે નિમજ્જતા મે શરણં કિમસ્તિ ? કિસી વિષય કો લેકર દુ:ખાનુભૂતિ સે શિષ્ય સંતપ્ત હૈં ઉસી વક્ત વહ કહ રહા હૈં– મૈં ડૂબ રહા હૂઁ. તબ કૌન અભયદાતા હૈ ? આપ કો એક ગલ્પ સુનાઉઁ !

ગુરુ ઔર એક ચેલા બૈઠે થે. ગુરુને કહા– ચલો વૃક્ષ કે નીચે આરામ કરેં. થોડી દેર કે બાદ વહાઁ સે એક સર્પ આયા. ગુરુજીને સાઁપ સે પૂછા– ક્યા ચાહિયે ? સાઁપ બોલા મુઝે તુમારે શિષ્ય કા ખૂન ચાહિયે. ગુરુજીને ઉઠકર ચાકૂ સે શિષ્ય કી છાતી સે ખૂન નિકાલ કર દે દિયા. ચેલાજીને આઁખ ખોલી, ગુરુજી કો દેખકર ફિર બંદ કર લી. કોઇ સવાલ–જવાબ નહીં કિયા. દોનોં ઉઠકર ચલ દિયે.

દૂર ખડા એક આદમી યહ સારી ક્રિયા દેખ રહા થા. ઉસ સે નહીં રહા ગયા. ઉસને પાસ આકર શિષ્ય સે પૂછા– "તુમને કોઇ પ્રશ્ન નહીં કિયા ?" શિષ્યને હઁસકર કહા :– "યે મેરે ગુરુદેવ હૈં, મેરે રક્ષક હૈં, યે જો કુછ ભી કરેંગે– મેરે હિત મેં કરેંગે. ઈસ મેં પૂછને કી ક્યા જરુરત હૈં ?.." માતા, પિતા વડિલ ઔર ગુરુદેવ કભી ભી હમારા બુરા, અનિષ્ટ નહીં સોચેંગે. વિશ્વાસ કરના ચાહિયે.

કરુણા ઔર દયા

પહલે કરુણા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ફિર દયાકા ઉદય હોતા હૈ. પૂર્વલક્ષણ ઉદય હોને કે બાદ જિસ તરહ જ્વર આતા હૈ, વૈસે કરુણા કે બાદ દયા આતી હૈ.

કરુણારસ જબ ઉદય હોતા હૈ તબ સારી સંપત્તિ એક તરફ ઔર કરુણા એક તરફ હોતી હૈ. યહ ભાવ હૈ; ઔર ઈન્દ્રિયોં મેં ઈસકા અનુભવ હોતા હૈ. ઈસ કો શરીર નહીં હૈ. કરુણા મેં મમત્વ મિશ્રિત હો જાતા હૈ. દોનોંકી પરિપક્વ અવસ્થાકા નામ દયા હૈ. દયા સાધારણ વસ્તુ નહીં હૈ.

'બનાદાસ' પ્રભુ હૈ કહાઁ, મનકર દેખ વિચાર ।
દયા, દાન, કરુણા જહાઁ, તહાઁ પ્રગટ કરતાર ॥

એક રખવાલેને એક બૈલ કે પૈર મેં આર લગા દી– ક્યોંકી બૈલ ચલતા નહીં થા. માલિકને દેખ લિયા. રખવાલે કો બુલાયા ઔર ઉસ સે આર લેકર નૌકર કે પૈર મેં લગા દી. નૌકર કે પૈર મેં સે ખૂન નિકલ આયા. તબ સે માલિકને હુકમ કિયા કિ બૈલ કો કોઈ ન મારે.

આનંદસ્વરુપ આત્મા ચિત્ત કે ભીતર હૈં

પરમાર્થ પથકા કોઇ ભી સાધન કરને સે જ્ઞાન ઔર વૈરાગ્ય પ્રકટ હોંગે– વે યદિ નિષ્કામ ઔર મોક્ષ કે હેતુ હોંગે તો. વિષયો મેં સુખબુદ્ધિ જૈસે જૈસે ઘટતી હૈં ઔર સંસાર મેં અરુચિ હોતી હૈં, વૈસે વૈસે જાનના ચાહિયે કિ સાધના સફલ હો રહી હૈં. ઈસ કે લિયે ખૂબ આદરપૂર્વક લગે રહેં, ઔર સમય આને પર જૈસે અપને આપ નદી સમુદ્ર મેં મિલકર સમુદ્રરુપ હો જાતી હૈ, ઉસી પ્રકાર આત્મા પરમાત્મા મેં મિલકર પરમાત્મરુપ હો જાતી હૈં.

જિસકા મન સદા પ્રસન્ન રહતા હૈ, જિસકા મન ચાહે જૈસા હી પ્રલોભન આને પર ભી વિકારવશ નહીં હોતા, વહ સદા મુક્ત હોતા હૈ.

આનંદ સ્વરુપ આત્મા તો ચિત્ત કે ભીતર હૈં. ઈસે જાનકર જગત્ કે પ્રાણીપદાર્થ મેં આનંદ કો ખોજતા નહીં હૈં.

ધર્મ ઔર ચરિત્રકા ઘનિષ્ટ સંબંધ હૈં. યદિ ભારત ધર્મસાપેક્ષ હો ગયા તો ફિર યહાઁ ચરિત્રકી પૂજા હોગી– જો હમારે અધિકાંશ રાજનેતાઓ મેં નહીં હૈ, અધિકારીયોં ઔર કર્મચારીઓ મેં નહીં હૈ, ઔર તબ સમાજકા નેતૃત્વ ઉનકે હાથોં સે નિકલકર ચરિત્રવાન વ્યક્તિયોં કે હાથ મેં પહુઁચ જાયેગા– જિસે હમારે ઉદ્યોગપતિ ઔર વ્યવસાયી ભી નહીં ચાહતે.

તન ભી તેરા મન ભી તેરા, તેરા સબ કુછ પ્રાન ।
સબ કુછ તેરા, તૂઁ હૈ મેરા, યહ દાદુકા જ્ઞાન ॥

ઈમાનદારીકા મૂલ્ય સુખ– સુવિધા નહીં હૈં. રાગરહિત ભૂમિ મેં યોગકા ઉદય હોતા હૈ. રાગરહિત વ્યક્તિ હી યોગવિત્ હોતા હૈ, વહી બ્રહ્મવિત્ હોતા હૈ.

દૂસરોં કો અધિકાર દેતે જાઓ. અપને અધિકાર છોડતે જાઓ. સુખ–શાંતિકા યહી રાજપથ હૈ. ચિરશાંતિ, અમરત્વ ઔર શોકરહિત સ્થિતિકા યહી હૈ એકમાત્ર અમોઘ સાધન.

ભગવાન કી સબ સે પ્રિય વસ્તુ

ભક્તિ ભક્તકા જીવન ઔર ભગવાનકા સ્વભાવ હૈ. ભક્ત વહ હૈ જો ભગવાનકો અપના માનતે હૈં. વે મિલે– ન મિલે ઉનકી ઈચ્છા. ઉન સે કુછ લેના નહીં હૈ. "ભગવાન કો માન લેના" હી ભગવાન કી સબ સે પ્રિય વસ્તુ હૈ. શાંતિ, મુક્તિ, અમરત્વ સે બઢકર ભક્તિ હૈ. ભક્તિ કે પીછે–પીછે મુક્તિ ઔર શાંતિ ચલતી હૈં. ઉસ કે હોકર સદા કે લિયે નિશ્ચિંત્ ઔર નિર્ભય હો જાઓ.

મૈં મનુષ્ય કે કર્મમાર્ગ ઔર પુરુષાર્થ મેં વિશ્વાસ કરતા હૂઁ. ઈશ્વર કી પ્રસન્નતાકા ઔર કૃપા પ્રાપ્ત કરને કે લિયે કેવલ ઈતના હી કાફી નહીં હૈં કિ હમ સદા નિષ્ક્રિય બૈઠે બૈઠે કેવલ પૂજા, સ્તુતિ, જપ, ધ્યાન ઔર કીર્તન માત્ર હી કર કે સંતુષ્ટ હો જાયઁ. અસલી પૂજા તબ પ્રારંભ હોતી હૈ, જબ આદમી મજબૂતી સે ઈમાનદારી કે સાથ કાર્ય કરતા રહે. કુવિચારોં ઔર કુકર્મો સે બચને કે લિયે સત્કાર્યો મેં મેહનત, મજદૂરી મેં લગા રહે. ઈશ્વરકાર્યો મેં કર્મયોગ મેં હૈં. પરમાત્મા હમ સે પૂરા ઔર ખરા કામ માઁગતે હૈં. અપને શુભ કાર્યો સે ખુદ અપને ચરિત્ર મેં દેવત્વ કો પ્રકટ કરના હી ઈશ્વરકો પ્રિય હૈ. હમ ખાલી ન બૈઠે રહે– બલ્કિ જો મિલે ઉસે ઈમાનદારી સે પૂરા કરેં.

મન કો વૈરાગ્યવાન પુરુષ કે પ્રયત્ન સે શીઘ્ર હી જીતા જા સકતા હૈ. ઉદ્વેગ વ ઉકતાહટ ન હોને સે હી જીવ કો મન કે ઉપર વિજય પ્રાપ્ત હોતી હૈં. ચિત્તશાંતિ કે સિવા મુક્તિકા કોઇ દૂસરા ઉપાય હૈ હી નહીં. ઋત (સત્ય), વ્યાપકતા ઔર નિર્મલ જ્ઞાનકા હ્દય મેં ઉદય હોને પર મનકે લય હોને માત્ર સે પરમશાંતિ પ્રાપ્ત હો જાતી હૈં.

આત્મા (પરમાત્મા) હી મન બન ગયા હૈં

અવિદ્યા :– બાહ્ય વિષયોં કી ઇચ્છા હી અવિદ્યા હૈ. ક્યોંકિ અવિદ્યા સે

હી ઈચ્છા ઉત્પન્ન હોતી હૈં, (ઔર) વહ અવિદ્યા પરમાત્મા કે ચિંતન સે નષ્ટ હો જાતી હૈં.

જો વિષયોંકા સંસર્ગ સે રહિત, અસાધારણ ઔર અનિર્વચનીય ચેતન તત્ત્વ હૈ વહી પરમેશ્વર, આત્મા યા પરમાત્મા શબ્દ સે કહા ગયા હૈ.

અવિદ્યારુપ આવરણ સે મલિન હુઆ ચેતન જીવાત્મા હી મન કે રુપ મેં પરિણત હોને કે કારણ મન નામ સે કહા ગયા હૈં. આત્મા નિત્યમુક્ત સ્વરુપ હૈં. ઈસ ભાવના કે અનુરુપ વ્યવહાર સે જીવાત્મા કી મુક્તિ હોતી હૈં.

પ્રાણોં કે ભીતર ચિત્ત હૈં, ઔર ચિત્ત કે ભીતર વિવિધ આકાર–પ્રકાર સે યુક્ત જગત્ વૈસે હી વિદ્યમાન હૈ જૈસે બીજ કે ભીતર વૃક્ષ. પુરુષ કી મૃત્યુ હો જાને પર ઉસ કે શરીર સે નિકલે હુએ પ્રાણ બાહ્યાકાશ મેં ભરે હુએ સમૂહ કે સાથ મિલકર એક હો જાતા હૈ.

ધ્યાન હી હમેં ભગવાન કે સમીપ પહુઁચાતા હૈ

૨૩–૭–૬૭. સુબહ પ્રાર્થના કે બાદ શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

હમ લોગ સ્વાધ્યાય સે થોડા સમય બચાકર ધ્યાન મેં ઉતના જ્યાદા સમય દે. સબ સે પહલા ધ્યાન હૈં. “વ્યાવસાયત્મિકા (નિશ્ચયાત્મિકા)” બુદ્ધિ કો સ્થિર કરના. પહલે હમ સ્થૂલ ધ્યાન કરેં. ઉત્કૃષ્ટ ધ્યાન તો નિરાવલંબ હૈ. ઈસ મેં નામાધાર સે હી ઉપર ઉઠના હોતા હૈ. પરંતુ નાભિ સે મંત્ર ઉઠાને મેં હમને અનુભૂતિ કી હૈ કિ સબ કી વહાઁ તક પહુઁચ નહીં હૈ, ઔર સાધન અધૂરા રહ જાતા હૈ.

ભગવાનકા અચ્છા મનોહર ચિત્ર લેકર ઉસકા ધ્યાન કરેં. સિર્ફ ભગવાનકા ચિત્ર, મહારાનીજીકા નહીં લેના. ઉસ ચિત્રકો તીન–ચાર મિનટ તક હમ ગૌર સે દેખેં, વહી ચિત્ર ફિર નેત્રોં કી પલક પર બનાનેકા પ્રયત્ન કરેં. જબ પલકોં પર મૂર્તિ સ્થિર રહને લગે તબ ફિર હમ ઉસે હૃદય મેં બનાનેકા પ્રયત્ન કરેં. સાથ મેં મંત્રજાપ ભી કરતે જાય.

ઈષ્ટ કો ક્રિયાશીલ બનાના પડેગા. ધ્યાન મેં સાંગોપાંગ પ્રતિમા જલ્દી બનેગી નહીં. ઐસા હોને લગે તબ ફિર આઁખે ખોલકર ચિત્ર કો દેખના. જિસ (વ્યક્તિ)સે નાભિ, હૃદય ઔર ત્રિપુટી સે ધ્યાન ન હો સકે ઉસ કે લિયે યહ સરલ માર્ગ હૈ. ઈસ કો સાકાર ધ્યાન કહતે હૈં.

જબ ભગવાન કી પ્રતિમા હૃદય મેં બનાને મેં હમ સફલ હો જાય તબ

હમારે મન મેં જો વિચાર ઉઠતે હૈં– ઉન કો તોડનેકા હમ પ્રયત્ન કરેં. ઔર ભગવાન કી પ્રતિમા કે આસપાસ હમ માનસિક પરિક્રમા લગાના શુરુ કરેં. ઈસ તરહ એક સાથ તીન કાર્ય મેં મન કો રોકે. જૈસે કિ મન, જબ શેરડી (ગન્ના) ખાતા હૈ તબ કડકડાહટ સુનતા હૈ, રસ લેતા હૈ, ઔર ગન્ના કે સુખ જાનેકા ભી અનુભવ કરતા હૈં. ઐસા કરતે કરતે ધીરે ધીરે હમારા મન કેન્દ્રિત હો જાયગા. યહ સ્થૂલ ધ્યાન કી ક્રિયા હૈ.

પહલે મૈં, તૂઁ ઔર ક્રિયા (હોતે હૈં); ફિર મૈં ઔર તૂઁ, ઔર અંત મેં સિર્ફ "તૂઁ" હી રહેગા, ધ્યાન મેં ઔર નહીં રહ જાયગા.

જબ ભગવાન મેં ચિત્ત ઓતપ્રોત હો જાયગા તબ ઉસ મેં ક્રિયા હોને લગેગી. મતલબ કિ ફિર જૈસા તુમ વિકલ્પ કરોગે વૈસા હી હોગા, કેવલ ભગવાન માત્ર રહ જાયેંગે. ઈસકા નામ ત્રિપુટી ભેદન, ત્રિપુટીકા નાશ. સાધનકા યહ આખરી સોપાન હૈં.

કોઈ ભી સાધન હો, કોઈ ભી યોગ હો– સબ મેં નામાવલંબન અવશ્ય લેના પડતા હૈ. નામાધાર બિના એકાગ્રતા તો આયેગી, પર ઈસ મેં શુષ્કતા આ જાયેગી, ઔર તકલીફ પડેગી.

સબ સાધન સત્ય હૈ– ભલે કોઈ ભી ગુરુ દ્વારા મિલા હો. (પર) ઉસ પર પરિશ્રમ કરના ચાહિયે. ધ્યાન મેં હમારી પ્રગતિ હમેં માલૂમ ન પડે તો હમ સંશોધન કરેં ઔર ધ્યાન કે જાનકાર સે પ્રશ્ન પૂછકર હલ કર લેં. ધ્યાન હી ઐસી વસ્તુ હૈ, જો હમેં ભગવાન કે સમીપ પહુઁચાતી હૈં.

નામી, હૃદય ઔર ત્રિપુટી – યે તીન ધ્યાન કે સ્થાન હૈં. ધ્યાન આપ "પ્રાતઃસ્મરણ મેં" ભી કરતે હૈં– "પ્રાતઃસ્મરામિ"– કે પાઁચવે શ્લોક મેં પૂરી પ્રતિમાકા ધ્યાન–વર્ણન હૈ, ઔર "શાન્તાકારં ભુજગ શયનમ્" મેં શ્રીવિષ્ણુકા વર્ણન હૈ.

શુભ કર્મ હી મુક્તિ દિલાતે હૈ

હમારે શુભાશુભ કર્મ ઇશ્વરાર્પણ કરને કી હમારે યહાઁ પદ્ધતિ હૈ. જબ શુભકર્મ અર્પણ કરના હો તબ શાંતચિત્ત હોકર, એકાન્ત મેં બૈઠકર ઈશ્વર સે કહેં કિ "ઐસા શુભકાર્ય કરને કી હમારે મેં શક્તિ નહીં હૈ. હે પ્રભુ ! આપ કી હી પ્રેરણા સે યહ સત્કર્મ હુઆ હૈ. આપ કી યહ ચીજ મૈં આપ કો દેતા હૂઁ. આપ મુઝે સદૈવ હી ઐસી પ્રેરણા દેં."

અશુભ કર્મોકા જબ સમર્પણ કરના હો તબ હમ ઈશ્વર સે કહેં– "હે પ્રભુ ! મેરે કૌન સે પાપોંકા ઉદય હુઆ જો આજ મૈંને યે અશુભકર્મ કર ડાલે હૈં. હે ઈશ્વર ! મુઝે સન્મતિ દેના ઔર ઐસી કુમતિ સે બચાના– જિસ સે મૈં દૂસરોં કો કષ્ટપ્રદ ન હોઉં !"

શુભાશુભ કર્મ ઈશ્વર કો અર્પણ કર દેને સે મન હલકા હો જાતા હૈ પરન્તુ ઐસા નહીં સોચના કિ અપરાધ કરકે ફિર બાર બાર ક્ષમા માઁગ લેંગે. પાપકા પ્રાયશ્ચિત હૈ સચ્ચા પશ્ચાતાપ. સચ્ચા પશ્ચાતાપ કરને કે બાદ ભી હમ (યદિ) અશુભકર્મ કરતે રહેં તો હમ અપને મન કો ઠગતે હૈં.

પાપ સ્થૂલ હૈ, પુન્ય સૂક્ષ્મ હૈ. પુન્ય સૂક્ષ્મ હોને સે હમ કો જલ્દી ઉપર લે જાયેગા. ભગવત્કૃપા સે હમ પુન્ય કર સકતે હૈં, ઔર ભગવતકૃપા સત્સંગ સે હોતી હૈ.

હમારે પાસ મેં લક્ષચૌરાસી યોનિયોંકા એક કમરા હૈ. ઉસ મેં સે નિકલનેકા દરવાજા એક હી– શુભકર્મ હૈ. ઈસ કમરે મેં સબ સે પહલે હમને કપાસિયા ભરે, ઉસકે બાદ ગેહૂઁ, ઉસ કે બાદ ચાવલ ભરે, ઔર આખિર મેં લડ્ડુ ભરે. અબ જબ નિકાલને કી બારી આયગી તબ સબ સે પહલે ક્યા નિકલેગા ? લડ્ડુ હી ન ? હમ આજ તક જિતને ભી અશુભ કર્મ કર ચુકે હૈં– ઉનસે છૂટનેકા અબ ઈતના શુભ કર્મ કર ડાલેં કિ વહ અશુભ કર્મોં કો– જો આખિર મેં હૈં ઉનકો સડા દે. યહ શુભ કર્મ હી ઐસા દરવાજા હૈ જો લક્ષચૌરાસી યોનિયોં સે મુક્તિ દિલાકર અશુભકર્મોં સે હમેં બચાતા હૈ.

મમત્ત્વકા પરિત્યાગ કરના હી શ્રેયસ્કર હૈ. હમ દો દિન જ્યાદા જીયેંગે તો જગત્ કા કુછ સુધરેગા નહીં ઔર દો દિન જલ્દી મર જાયેંગે તો જગત્ કા કુછ બિગડેગા નહીં. ફિર મમત્વ ક્યોં રખતે હૈં.

શાસન કી મૂલ પદ્ધતિ મેં હી સડા પૈઠ ગયા હૈ

દોપહર કરીબ ૧૨ બજે– પ્રધાનમંત્રી શ્રીમતિ ઈંદિરા ગાંધી કે સેક્રેટરી કો લેકર, ડિસ્ટ્રિક્ટ કલેક્ટર શ્રીસીંગ શ્રીગુરુદેવ કે દર્શન–મિલન કો આયે. કેમ્પ કે કાર્ય સે પ્રભાવિત હોકર ઉન્હોંને બાંદા જિલ્લા કે (ઉત્તરપ્રદેશ) લિયે ઔર મધ્ય પ્રદેશ કે લિયે સૌ–સૌ ટન ગેહૂઁ દેનેકા વચન દિયા.

શ્રી ગુરુદેવને કહા :– ખેતી–ખેતી સબ ચિલ્લાતે ભર હૈં. જમીન વૈસે હી પડી હૈં. પર હમ ખેતી કરતે નહીં હૈ. મૈં ઐસા માનતા હૂઁ કિ ભારત કે

અનાજકા આઠવાઁ હિસ્સા ચૂહે ખા જાતે હૈં. ઉત્પાદન કો કમ કર કે દો તીન સાલ તક હમેં ખેતી મેં હી લગ જાના ચાહિયે. જમીન હે ઉસ કે પાસ બૈલ નહીં હે ઔર બૈલ હે ઉન કે પાસ જમીન નહીં હે. સરકાર ઐસે પ્રત્યેક કિસાન કો દો–દો બૈલ દે દે, ઔર ઉપજાઉ ભૂમિ મેં અનાજ બોના શુરુ કરવા દે. ઉસ કે બાદ કુએઁ, સડક આદિ બનાનેકા વિચાર કરેં.

હમારા સ્વભાવ ભિખારી બન ગયા હે. "હમ કો દો, હમ કો દો" યહી લગા હે. જિસ દેશ કો ભીખ કી આદત પડ જાય ઉસકા ઉત્થાન નહીં હોતા.

હમ કિતની મોટી બુદ્ધિવાલે હૈં ! સબ કો સમાન હક દેના ચાહતે હૈં. દેખિયે, આપ સત્તા દ્વારા હમારા ખેત બાઁટ દેંગે; પૈસે, જાયદાદ બાઁટ દેંગે, ઔર હમારે આદમિયોં કી મિલિટરી મેં ભર્તી કર દેંગે. પરન્તુ આપ બુદ્ધિકા બઁટવારા નહીં કર સકતે. જો બુદ્ધિમાન હોગા વો ફિર વિષમતા ખડી કર દેગા. ઈસલિયે સામ્યવાદ બેકાર હૈં.

હમ લોગ હૈં સુખ–ઈચ્છુક. કાર્યકર લોગ હમેં સુખ કી લાલચ દેતે હૈં. બીસ વર્ષ પહલે યહી કોંગ્રેસ બ્રિટન કી રિશ્વત કે બારેમેં ચિલ્લાતી થી. ક્યા આજ રિશ્વત નષ્ટ હુઈ હે ? લોકસભા ઔર વિધાનસભા મેં જો લોગ ચુને ગયે હૈં વે અપને હી રિશ્તેદારોંકા પરિકર તૈયાર કરતે હૈં. ઈસ સે શાસન કી મૂલ પદ્ધતિ મેં હી સડા પૈઠ ગયા હૈં.

મૈંને એક પુલિસ સે પૂછા– "તુમ ઈતની રિશ્વત લેતે હો, કહીં પકડે જાઓગે તો ?" જવાબ મિલા– તો ક્યા હુઆ ? રિશ્વત દેકર છૂટ જાયેંગે ! હમારી મનોવૃત્તિ કહાઁ પહુઁચી હે, દેખિયે તો !

શુભ પ્રસંગ પર રુપયે દેને કી પદ્ધતિ

"ચાંદલા યા ભેટ ભેજના નહીં" – એક લગ્ન પત્રિકા મેં યહ લિખા થા, ઈસ પર શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

"પ્રસંગ પર ઈસ તરહ રુપયે દેને કી પદ્ધતિ ખોટી હે"– ઐસા હમ સે કહા જાતા હે, ઔર કઈ લોગોંને ઈસકા વિરોધ કરના શુરુ કર દિયા હૈં. પરન્તુ યહ પદ્ધતિ કિતની અચ્છી હે ! મારવાડ મેં અબ ભી ઈસકી ચાલ હે.

પહલે કે જમાને કે સમય કી બાત બતાઉઁ. માન લો કિ એક આદમી કે બચ્ચેકા લગ્ન હો રહા હે. તો ગાઁવ કે સબ લોગ ઉસે અપને ઘર બુલાકર ભોજન કરાયેંગે, ઔર એક રુપયા દેંગે.

હમારે દ્વાર સે દુલહા નિકલેં ઔર હમ ભી યદિ એક રુપયા દેં તો સામનેવાલે કે સાથવાલે (કોઇ) ફૌરન પુસ્તક મેં લિખ લેં, ઔર હમારે યહાઁ પ્રસંગ આને પર ફિર યાદ કર કે લૌટા દે. દુલહા કે પાસ ઈસ તરહ પાઁચ સૌ–છઃ સૌ રુપયે હો જાય. ઔર પહલે ઈતને રુપયે મેં તો બ્યાહ હો જાતા થા.

પહલે જબ તીર્થ મેં લોગ જાતે થે, તબ વહાઁ સે લૌટને પર કુશલ પૂછને સંબંધી લોગ ઉન કે ઘર પર જાતે થે. ઉસ વક્ત પૂજા કે નામ સે વહાઁ એક થાલી રખી જાતીથી. ઉસ મેં સબ પૈસે ડાલતે થે; ઔર ઈસ તરહ તીર્થ કરનેવાલોં કો ખર્ચ મેં મદદ કરતે થે.

લગ્ન સમય દુલ્હા–દુલ્હન કે પૈર ધોને કી ભી એક પ્રથા, પદ્ધતિ થી. પૈર ધોકર થાલી મેં સંબંધી લોગ રુપયે ડાલતે થે. ઈસ સે લગ્ન મેં બડી સહાયતા રહતી થી, ઔર લગ્ન સરલતાપૂર્વક હોતે થે. લેનેવાલે લોગ પ્રસંગ આને પર ફિર ઉતને રુપયે દેનેવાલે કે યહાઁ લૌટા દેતે થે.

જબ કોઇ મર જાય તબ સ્મશાન તક જાને કી પ્રથા હૈ. પહલે કે જમાને મેં– જબ કિસી કી મૃત્યુ હો જાય તબ પીપલ કે તલે દીપ જલાતે થે. ઔર વહાઁ સબ લોગ પૈસે રખ જાતે થે. ઈસ તરહ પૈસે ઈકટ્ઠે કર કે ગાઁવ કે લોગ બારમા–તેરમા તક મૃતકકે ઘરવાલોં કો સહાય પહુઁચાતે થે. અબ તો મુર્દા પડા રહે તો કોઇ કફન તક ન દે !

નિર્દ્વન્દ્વતા આતી હૈ વિશ્વાસ આને પર

એક કે બાદ એક આકર ભક્તજન શ્રી ગુરુદેવ કો વંદન ઔર ચરણ સ્પર્શ કર રહે હૈં. ઉસ મેં રુપસિંગભાઇ ભી ઉનકી પત્ની કે સાથ આયે. રુપસિંગભાઇને પરિચય દેતે પત્ની કે બારે મેં કહા– "બાપૂ ! વોરંટ આ ગયા હૈ. (પૂ.શ્રી ઔર સાથવાલેકા હાસ્ય)"રાજકોટ મેં અપને પરિવાર મેં લગ્ન પ્રસંગ હૈ, ઈસલિયે રુપસિંગભાઇ કી પત્ની ઉન કો લેને કો આઇ હૈ. યે વોરંટ જૈસા લગા.

શ્રી ગુરુદેવ :– હમારે યહાઁ રાત્રિ કો રુપસિંગજી ઈતની અચ્છી ચૌકીદારી કરતે હૈ કિ ઉસ પર સે મુઝે રામાયણ કી એક ઘટના યાદ આ ગઇ. ગૌસ્વામીજીને લિખા હૈ–

પ્રણવૌં પવનકુમાર, ખલ વન પાવક જ્ઞાનઘન ।
જાસુ હૃદય આગર, બસહી રામ શર ચાપ ધર ॥

હનુમાનજી કે લક્ષ્ય મેં રામજી કિતને નિર્દ્વન્દ્વ હૈં. તુલસીદાસજી કહતે હૈં કિ ઔર જગહ પર જબ રામજી સોતે હૈં, તબ ધનુષ–બાણ સાથ મેં હી રખકર સોતે હૈં. પર હનુમાનજી કે હૃદય મેં તો શર ઔર ચાપ અલગ રખકર રામજી સો જાતે હૈં. નિર્દ્વન્દ્વતા આતી હૈં વિશ્વાસ આને પર !

પહલે ખુશાલી મેં જાગીર, ગાઁવ, દ્રવ્ય આદિ દિયા જાતા થા. અકબરને ભી માનસિંહ વિજેતા કે નામ તીન ગાઁવ– વીરભૂમિ, માનભૂમિ ઔર સિંહભૂમિ દિયે થે. અબ માન–ઈજ્જત કરને કો અક્ષર દિયે જાતે હૈં– પદ્મશ્રી, પદ્મવિભૂષણ આદિ. ભૂખ લગે તો ક્યા પદ્મશ્રી ચાટે ?

વનવાસ કે બાદ શ્રીરામજીકા રાજ્યાભિષેક હુઆ તબ સબ કો જાગીર, દ્રવ્ય, ગાઁવ આદિ દિયા ગયા. જબ હનુમાનજીકા નંબર આયા તબ સબને આપસ મેં સલાહ કર કે ઉન કો શ્રીમહારાનીજી કે ગલે કી અમૂલ્ય રત્નમાલા દી. લોગ દેખકર બડે પ્રસન્ન હુએ. હનુમાનજીને માલા લેકર ઉસ મેં સે એક રત્ન તોડ દિયા. સબ યહ દેખકર બોલે કિ આખિર તો બંદર હી હૈં ન ? સુગ્રીવજીને ભી સોચા કિ આજ હનુમાનજી યહ ક્યા કર રહે હૈં ? હનુમાનજી સે ઐસા કરનેકા કારણ પૂછા– તબ વે બોલે કિ "મૈં ઈસ મેં રામનામ" ઢૂઁઢ રહા થા. કહીં મિલ જાય. યદિ રામનામ નહીં, તો ફિર યહ માલા મેરે કિસ કામ કી હૈ ?" સુનકર સુગ્રીવજીને કહા– અચ્છા ! તબ તો તુમ્હારા યહ શરીર ભી કિસી કામકા નહીં હૈં– ક્યોંકિ ઉસ મેં રામ કહાઁ હૈં ?

તબ હનુમાનજીને (અપની) છાતી ચીરકર રામજી બતલા દિયે. ઈસીલિયે તો...."**જાસુ હૃદય આગાર, બસહી રામ શર ચાપ ધર**".

૨૪–૭–૬૭. પ્રાતઃ શ્રી ગુરુદેવ કે કમરેકા કીંવાડ ખુલે, માઁ, ઔર મૈં અંદર ગઈ. પ્રણામ કર કે બૈઠી. પૂ.શ્રીને પૂછા– માઁ, હરિભાઈ કહાઁ હૈં ? માઁ ને કહા કિ કમરેમેં રજિસ્ટર લિખ રહે હૈં. પૂ.શ્રીને કહા– કુમુ, જાકર હરિભાઈ કો તો બુલા દો ! ફિર અપન આરામ સે બૈઠેં, બાતેં કરેં. હરિભાઈ કો બુલાકર ઉન કે સાથ મેં હી મૈં વાપિસ આઈ.

પુરુષસૂક્ત

શ્રી ગુરુદેવ :– હરિભાઈ, પુરુષ સૂક્ત જાનતે હૈં ન આપ ? દેખા ન ! સૃષ્ટિક્રમ કી બાત બતાઈ ગઈ હૈ ઉસ મેં, ઔર ઉન્હી મંત્રો ષોડ્શોપચાર પૂજન કી વિધિ મેં માને ગયે હૈં. યહ સૂક્ત ભગવાનકા વિરાટ સ્વરુપકા દિગ્દર્શન

કરાતે હૈં, ઔર જિસ કે પ્રતિ ભગવાન કે તુલ્ય શ્રદ્ધા હોતી હે, ઉન કે પૂજનવિધિ મેં ભી ઈન મંત્રોંકા માનના, ઈસ મેં ભી વહી વિરાટ શક્તિકા સર્વવ્યાપ્ત મહાન ઐશ્વર્ય કો હી ઉદ્‌બોધન કિયા જાતા હૈં.

મેરે ભાવ તો ઐસે હી હૈં– પુરુષ સૂક્ત કે બારે મેં. જિતના જિતના સોચતા હૂઁ ઉતના હી અધિક આનંદ–રસાસ્વાદન મિલતા હૈં. દેખો તો–

બ્રાહ્મણોऽસ્ય મુખમાસીદ્ બાહૂ રાજન્યઃ કૃતઃ ।
ઊરુ તદસ્ય યદ્ વૈશ્યઃ પદ્‌ભ્યાં શૂદ્રો અજાયત ॥

અર્થાત્– ઈશ્વર કી ઈસ સૃષ્ટિ મેં વેદ ઔર ઈશ્વરકે જ્ઞાતા બ્રાહ્મણ મુખ કે તુલ્ય હૈં. વિદ્યા, સમ, દમ, આદિ સર્વોત્તમ ગુણોં સે ભૂખ કે સમાન બ્રાહ્મણ સર્વ મેં ઉત્તમ હૈં. મુખ કો કૈસા હોના ચાહિયે ?

મુખિયા મુખ સો ચાહિયે ખાન પાન કો એક ॥

ઈસ પર સોચા જાયઁ તો પતા પડે કિ બ્રાહ્મણ કૌન ઔર કૈસા હોતા હે ? મુખ (કો) દેખકર શરીર કી સામર્થ્ય, પાત્રતા, યોગ્યતા સબ જ્ઞાત હો જાતા હે. "આકૃતિ ગુણાન કથયતિ".

આગે કહા ગયા હે કિ જો અધિક વીર્યવાન, શૌર્યવાન, બાહુકવત્ કાર્યસાધન કરનેવાલે હૈં, વે ક્ષત્રિય હૈં. હાથ કે મુખ્ય કાર્ય હાથ સે ખાયા જાતા હે, સબ ક્રિયા–કર્મ વ પુરુષાર્થ, પરાક્રમ કિયા જાતા હે, અભય, રક્ષા કિયે જાતે હૈં.

પ્રજાકા પાલન, પ્રજા કો અન્નવસ્ત્રાદિ ઔર અનિવાર્ય જીવનનિર્વાહ કે સાધન ઉપલબ્ધ કર દેના ઔર સબ પ્રકાર કે દુશ્મનોં સે ઔર ભય સે રક્ષણ કરના– યહ શૌર્યકા કાર્યક્ષેત્ર હે.

જો વ્યવહાર મેં, વ્યાપાર, વાણિજ્ય મેં, વિદ્યાપ્રસાર મેં, કલાશુકલ, ધનોપાર્જન મેં કુશલ– વહ વૈશ્ય. ઉન કી ઉત્પત્તિ ઊરુ મેં સે બતાતે હૈં. ઊરુ વેગ સે ભ્રમણ કરને કે સામર્થ્યવાલા વૈશ્ય હે. રાષ્ટ્ર મેં વૈશ્ય હી મેરુદંડ કે સમાન હૈં. મેરુદંડ સીધા–ટટ્ટાર સ્વસ્થ હૈં– તો હી પૂરા શરીર ભી સીધા ટટ્ટાર વ સ્વસ્થ રહકર સોતા, બૈઠતા, ઘૂમતા, ફિરતા રહ સકતા હૈં. વૈશ્ય કે સહયોગ સે હી રાષ્ટ્ર કી સર્વતોમુખ ઉન્નતિ હો સકતી હે.

સ્વાભિમાનરહિત ઔર સેવા કે વશ શુદ્ધબુદ્ધિ આદિ ગુણોં સે યુક્ત શૂદ્ર પગ સે ઉત્પન્ન હુએ હૈં. યે લોગ સેવા કરકે સેવા પાને કે ભી અધિકારી હૈં.

તુમારી સેવા કર જાયઁ, બદલે મેં તુમ ભી ઉસકો અન્ન, વસ્ત્ર, વિદ્યા, જીવનનિર્વાહ, ઔષધિ આદિ પ્રાપ્ત હોનેમેં મદદ કરો– યહ તુમારે દ્વારા ઉસકી સેવા હૈ.

એક રમૂજ કી કલ્પના યાદ આ ગઈ હૈં :– સબ લોગ જહાઁ સે શૂદ્ર ઉત્પન્ન હુએ હૈં– ઉસ પૈરોં કો હી ક્યોં ધોતે હૈં ? "ચરણામૃત" લિયા જાતા હૈં. "મુખામૃત" કા કહીં પર ભી વિધાન નહીં હૈં, ઔર મુખામૃત કોઈ લેતા ભી નહીં હૈ. એક વ્યક્તિ મુખામૃત લેનેકા નિયમવાલી હૈં– કુમુદ ઉસકો જાનતી હૈં.

હરિભાઈને પૂછા કિ કૌન હૈ વહ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– કુમુદ કભી નહીં બતાયેગી. મેરી આજ્ઞાકા ભંગ કભી નહીં કરેગી. કિસી કી વ્યક્તિગત બાત જાહેર કરનેસે લોગો મેં સંભ્રમ ઔર શંકા–કુશંકા ઔર કઈ પ્રકાર કે તર્ક–કુતર્કકી વૃદ્ધિ હોતી હૈ. જો અહિતકર હૈ.

પુરુષસૂક્ત કે મંત્રોને વર્ણવ્યવસ્થા બતાકર ઉનકે ગુણકર્મો કો ભી સ્પષ્ટ કરકે ઉસ મેં ઉત્તમ, મધ્યમ, કનિષ્ઠાદિ દિખાકર સામર્થ્ય–બલ કે આધાર પર જો ગુણકર્મ હૈં ઉસ કે અનુસાર વર્ણવ્યવસ્થા રખને કી આજ્ઞા દી હૈ.

"શતપથ બ્રાહ્મણ" મૈં ભી હૈ :–

બ્રહ્માદિ બ્રાહ્મણઃ । ક્ષત્રઁ–હીન્દ્રઃ ક્ષત્રઁ રાજન્યઃ ॥

યહાઁ બ્રહ્મ– યાની પરમાત્માકી ઉપાસના સે જો વિદ્યાદિ ગુણયુક્ત હૈ, વહી બ્રાહ્મણ હોને કો સમર્થ હોતા હૈ. અર્થાત્ વો હી બ્રહ્મસાક્ષાત્કાર પ્રાપ્ત કર સકતા હૈ.

ઈસી પ્રકાર ક્ષત્રિય જો પુરુષઈન્દ્ર હૈ પરમ ઐશ્વર્યવાન હૈ, શત્રુઓંકા નાશ કરનેમેં સદા તત્પર, પ્રજાપાલન કરનેમેં તત્ત્પર હૈ, વહી ક્ષત્રિય હો સકતા હૈ.

ઠીક ઈસી પ્રકાર ગુણકર્મ કે દ્વારા હી વૈશ્ય, શૂદ્ર, મ્લેચ્છ આદિ અંત્યજ આદિ કે લિયે સમઝના હૈ.

તાત્પર્ય યહી હૈ કિ ગુણકર્મ કે દ્વારા હી બ્રાહ્મણ હો સકતા હૈ અથવા ક્ષત્રિય, યા વૈશ્ય, શૂદ્ર, અંત્યજ– ઈત્યાદિ. ઊપર ચઢો યા નીચે ઊતરો. તુમારી જાતિ તુમારે હી ગુણકર્મો કે દ્વારા તુમ હી નિશ્ચિત્ કરતે હો.

મનુસ્મૃતિ મેં સ્પષ્ટ કહા ગયા હૈ કિ શૂદ્ર બ્રાહ્મણત્વ પ્રાપ્ત કરતા હૈ, ઔર બ્રાહ્મણ શૂદ્રત્વ પ્રાપ્ત કરતા હૈ. ઈસી પ્રકાર ક્ષત્રિય મેં ઉત્પન્ન હુએ કે બારે મેં તથા વૈશ્યોં કે બારે મેં સમઝના.

"નિરુક્ત" મેં કહા હૈ કિ– વર્ણો વૃણોતેઃ ॥ અર્થાત્ ગુણકર્મ કે અનુસારકા યથાર્થ જો જો આચરણ જો–જો કરતા હૈ, વહ ઉસ–ઉસ વર્ણ કે જાતિકે હોતે હૈં.

ગુણકર્મ કે અનુસાર કી વર્ણવ્યવસ્થા મેં પ્રધાન સિદ્ધાંત તો સામર્થ્ય કે ભાવકા હી થા. ઉસ સામર્થ્ય કે અભાવ મેં વર્ણ કે ગુણકર્મો સે હીન હો તબ ભી ઉસી વર્ણ કો હી જાતિવાચકત્વ સમઝાકર અપને કો અધિકારી માનને કી રુઢિ ચલાઇ ગઇ. તબ સે જો–જો વર્ણ કે અભિમાન કે અનુસાર જો જો ગુણકર્મ પ્રાપ્ત કરનેકા ઔર કરાનેકા તથા ઉસ કો માનનેકા વ મનાનેકા સામાજિક બંધન યા મર્યાદા થી વહ ટૂટતી ગઇ.

યોગ્યતાહીન બ્રાહ્મણ ભી અપને કો જન્મજાતિ સે બ્રાહ્મણવર્ણ મનાને લગા. અપની સ્વાર્થપૂર્તિ કે લિયે શાસ્ત્રો મેં વિભિન્ન ક્ષેપક ભર દિયે. બ્રાહ્મણજાતિ કી હી મહતા બઢા દી. (જૈસે કી)–

પતિતોઽપિ દ્વિજઃશ્રેષ્ઠો ન ચ શૂદ્રો જિતેન્દ્રિયઃ ।
સર્વ ભક્ષા ગવાઁશ્રેષ્ઠા સર્વ ત્યાગી ન ગદર્ભઃ ॥

"પતિત હોને પર ભી દ્વિજ હી શ્રેષ્ઠ હૈ તથા શૂદ્ર જિતેન્દ્રિય હોને પર ભી શ્રેષ્ઠ નહીં હો સકતા હૈ. ગૌ–વિષ્ઠાદિ સર્વભક્ષી હોને પર ભી પવિત્ર હૈ ઔર સર્વ ત્યાગ કરને પર ભી ગદ્ધા શ્રેષ્ઠ નહીં હૈ."

"મૂર્ખ હોવે, અનપઢ હોવે, દુરાચારી હોવે યા વિદ્વાન હોવેં, જૈસા ભી હો– બ્રાહ્મણ માત્ર સર્વકા ગુરુ હૈ. બ્રાહ્મણ કે વચન પર ઔર સૂર્ય કી સાક્ષી મેં હી સર્વ કર્મ કરનેકા વિધાન હૈ. બ્રાહ્મણ કે જીવનનિર્વાહ કો તોડેગા ઉસકા વંશ નિર્મૂલ હોગા" ઈત્યાદિ સબ વચનોં બ્રાહ્મણોંને અપને સ્વાર્થવશ બનાયે ઔર બહુત પ્રચાર કિયે. પ્રજા અશિક્ષિત થી. ઈસલિયે યહ પાખંડાચાર ખૂબ ચલા. અભી તો ચલ રહા હૈ. દેહાતો મેં જાઓ તો બ્રાહ્મણોંકા વર્ચસ્વ દેખને કો મિલતા હૈ.

મનુમહારાજને લિખા હૈ કિ પાખંડી, યા વેદ કે વિરોધી વિચારોંવાલા નૂતન મત નિકાલકર લોગોં કો ભ્રમિત કર કે સહી રાસ્તે પર સે દૂર કરનેવાલા, શાસ્ત્રોક્ત કર્તવ્ય કર્મો કો ન કરતે હુએ નિષિધ કર્મ કરનેવાલા; બિલ્લી જિસ પ્રકાર ચૂહા કી પ્રતિક્ષા કરતી હૈ ઔર ચૂહા દેખતે હી અપના શિકાર ગ્રસ લેતી હૈ, ઠીક ઉસી પ્રકાર ગૃહસ્થીઓં કો ઠગનેવાલા તથા અપના નિજી સ્વાર્થો કી પૂર્તિ હોવે તો શાસ્ત્રોં કી મર્યાદાઓંકા ઉલ્લંઘન કરનેવાલા– બગુલા કે સમાન

દંભી સાધુ બનકર ભોલે મનુષ્યોં કો ઠગનેવાલા– ઐસે ઠગનેવાલોંકા ચાહે શિક્ષિત પંડિત હોવેં, તબ ભી વાણી કર્તવ્યકર્મોંકા મનુષ્યધર્મકા નિરુપણ હે– પ્રત્યેક મનુષ્ય કો દેખને યોગ્ય હે– મનુસ્મૃતિ–૧

અંધશ્રદ્ધા, પાખંડાચાર કો નિર્મૂલ કરને કે લિયે ભી મનુસ્મૃતિકા પ્રચાર હોવેં તો શુભ પરિણામ નિકલેં.

દાન કે પાત્રાપાત્રકા આદેશ મનુસ્મૃતિ મેં બહુત સ્પષ્ટ હે કિ જિસ કે ઘર મેં મૂર્ખ બ્રાહ્મણ હોવેં ઔર બહુશ્રુત યોગ્ય દૂર રહતા હોવેં તબ ભી ઉતની દૂર જાકર ભી વહ બહુશ્રુત કો હી દાન દેના; મૂર્ખ કો દેના નહીં. વસિષ્ઠ ધર્મસૂત્ર મેં ભી ઐસા હી કહા હે. દાન તો સત્યપાત્ર કો હી ઔર કરુણા વ દયા તો દીનદુઃખી, દરિદ્ર સબ કે ઉપર.

યહ હે– અપના સિદ્ધાંત

ઉત્પીડક ન બને કિસી કો, હો વિનમ્ર મૃદુભાષી ।
સેવાધર્મ પરાયણ હોવે, તજ કર આશ પિશાચી ॥

યહ હે અપના સિદ્ધાંત ! ગરીબોં કી સેવા ઈષ્ટ સેવા હૈં. અગર હમારે મેં યહ બાત નહીં હૈં તો માનવ મેં 'મા' કી જગહ પર 'દા' લગા દો, તો સીધા શબ્દ હો જાતા હે દાનવ.

અપને પાસ ઈસ સમય ૨૨૦૦૦/– ક્વીન્ટલ અનાજ હૈં, ઔર બિહાર ગવર્નમેન્ટ કે પાસ ઈસ સમય કુલ બિહાર કે લિયે સોલહ હજાર ક્વીન્ટલ અનાજ હૈં. અનાજ સે હમ ઈતને મજબૂત હો ગયે હૈં. ચિન્તા કભી કરના નહીં. ચિન્તા કરને સે જીંદગી મેં અભાવ મિલતા હૈં ચિન્તા કો લાત માર દો.

ચિન્તાજવાલ શરીર મેં, દાવાનલ લગ જાય ।
પ્રકટ ધુઆઁ હોવે નહીં, અંદર હી ધુંધકાય ॥

યુધિષ્ઠિરને જબ રાજસૂય યજ્ઞ કરનેકા નક્કી કિયા તબ કામ બાઁટા ગયા. બડે કામ મેં શ્રેષ્ઠ પુરુષોં કી સલાહ લી જાતી હૈં. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને સારે અતિથિયોંકે પૈર ધોનેકા કામ માઁગા. શ્રીકૃષ્ણ ભગવદાવતાર હૈં. ઉનકા વૈભવ વ ઐશ્વર્ય આપ લોગોં કો યાદ હૈં હી. ઉન્હોંને ક્યા માઁગા ? પૈર ધોને કી સેવા !

હમારે જીવનવ્યવહાર બિગડ ગયે હૈં. હમ અધોગતિ કી ઔર જા રહે હૈં. યહ હમારા વિકાસ નહીં– ફિકાસ હૈં. આપ સુખ ઔર શાન્તિ કો હી પ્રયત્ન કરતે હૈં ન ? ક્યા વહ જીવન મેં હૈં ? નહીં ન ? બસ, તો ફિર હમ આગે નહીં

બઢે, પીછે હટે હૈં.

પરમાર્થ કી ઓટ મેં સ્વાર્થ સાધના અધમતા હૈં. પરમાર્થ કી વિકૃતિ ન કરો. ઉસે કલંકિત ન કરો. પરોપકાર ચોલા હી માત્ર પહનનેવાલે બહુતોં કો હમને દેખા હૈં.

કોઈ સફા ન દેખા દિલકા,
કોઈ બગુલા, કોઈ બિલ્લી દેખા, પહને ફકીરી ખિલકા ।
ઉપરસે તો સાફસૂફ હૈં, ભીતર કોરા છિલકા,
પઢે–ગુને કુછ ઐસે હી તૈસે, બડા ઘમંડ અકિલકા ॥

માનવ હૃદય મેં થોડા તો વિચાર હોના હી ચાહિયે ! પરાયેકા દુઃખ દેખકર અપનોંકી સી દુઃખાનુભૂતિ હોના ચાહિયે. એક વ્રત યા ઉપવાસ–જો કિ વિચારપૂર્વક કિયા જાતા હે, ઉસ મેં ભી કિતના સહના હોતા હે ! સો આપ સબ જાનતે હી હૈં. ફિર ભૂખેકા તો ક્યા કહના !!

ઈશ્વરકો સંપ્રદાયોં મેં કેન્દ્રિત મત સમઝો. જો એકદેશીય હો વહ ઈશ્વર હો હી નહીં સકતા. ઈશ્વર સર્વવ્યાપી હૈં, સર્વજ્ઞ હૈં, ફિર જો સેવા કે પાત્ર હૈં ઉનમેં ક્યા ઈશ્વર નહીં હૈં.

કોંગ્રેસકે નિયમ કે ખિલાફ અગર કોઈ ચલે તો વહ શાસન કી અવહેલના માની જાયગી. (ઈસી પ્રકાર) ઈશ્વર કી અવહેલના ન કરો. વાડે મત બનાઓ. વાડાબંધી હમને અપને સ્વાર્થ કી બનાયી હે. આચાર્યોને તો તુમ સે કુછ નહીં લિયા. બલ્કિ ઔર દિયા હે. જબ હમકો જરુરત પડતી હે– તબ શાસ્ત્રો મેં સે અપને અનુકૂલ અર્થ હમ નિકાલ દેતે હૈં– યહ ઠીક નહીં હે. હમ કો વાડા ક્યોં ચાહિયે ? હમ તો પ્રાણીમાત્ર કી સેવા કરને કે અનુયાયી હે; સદૈવ ઐસે વિચાર રખો.

શિવ વ્યાપક શબ્દ હૈં. શિવકા અર્થ કલ્યાણ હોતા હૈં. મેરે હી શ્રીકૃષ્ણ શિવ હૈં, ઔર મેરે હી શિવ–વિષ્ણુ હૈં. ઈતની અનન્યતા હમ રખેં. શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનને કહને કે લિયે નહીં કહા હૈં, પર આચરણ કરને કે લિયે કહા હૈં. ઈસ વાસ્તે સુનકર કે આચરણ મેં ડાલના. તો કહના યથાર્થ હોગા. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન કહે સો કરના ઔર શ્રીરામજી કરેં સો કરના. શ્રીરામજી કે જીવનકા અનુસરણ કરના ઔર શ્રીકૃષ્ણ કે ઉપદેશકા અનુસરણ કરના.

૨૫–૭–૬૭ કો શ્રી ગુરુદેવ બાંદા, ચિત્રકૂટકે લિયે પધારેં. ચાર દિન કે ભ્રમણ બાદ ૨૯–૭–૬૭ કો રંકા પધારેં.

બાંદા જિલ્લા કે લોગ

બાઁદા મેં અનાજ બાઁટને કે કાર્યકે લિયે સ્વયંસેવક ભાઈઓ શામ છઃ બજે શ્રી ગુરુદેવકે દર્શન કો આયે, રજા માઁગી. તબ....

શ્રી ગુરુદેવ :– મૈં બાંદા જિલ્લા કી બાત કરતા હૂઁ. ભગવાન જબ ચિત્રકૂટ પહુઁચે તબ ઉન્હોંને સબ સે કુશલ પ્રશ્ન કિયા. લોગોંને કહા કિ– "નાથ હમારી બડી સેવકાઇ, બાસન–બસન ન લેત ચુરાઈ". અર્થાત્– "આપકા કુછ લેતે નહીં હૈં સો આપ કી બડી સેવા ઔર આપ કો પીટતે નહીં હૈં સો આપ કી છોટી સેવા." બાંદા જિલ્લે કે લોગ ઐસે હૈં.

સમઝના હો ! બાંદા જિલ્લા મેં તુમ લોગ જા રહે હો. દેશ–કાલકો સોચકર રહના. ભૂખમરીકે દેશમેં જા રહે હો. અપના અપના કામ કરના. ભૂખા માનવ શેરકે બરાબર હોતા હૈં. શાસન સ્વાર્થી હો ગયા હૈં ઔર યુ.પી.મેં અપના અધિકાર નહીં હૈં. અનાજ નાપાતુલા આયગા. ઈકઠ્ઠા (એકસાથ) તોલને મેં ઔર અલગ–અલગ તોલને મેં ફર્ક પડ જાતા હૈં. ઈસકા વિચાર કરના હોગા.

રંકા મેં રહે વહ તો પૂરા હે હી. પર કઠિન સ્થાન પર જાકર સેવા કરે વહ શૂરા હે.

સેવક સુખ ચહ માન ભિખારી । લોભી યશ શુભ ગતિ વ્યભિચારી ॥

યહ કૈસે હો સકતા હે ? "સબ સે સેવક ધર્મ કઠોરા" હે.

ક્લેકટર (યુ.પી.)ને કહા હે કિ બાંદા જિલ્લા મેં કામ કરને કો ગુજરાતી આવે તો અચ્છા ! ઈસ પર સે આપ અનુમાન કીજિયે કિ ગુજરાતી કી કિતની કીમત ઔર ઈજ્જત હે !

આપ કે હાથ સે છૂટા પથ્થર કૈસે તર સકતા હે !

એક બાર રઘુનાથજી કો વિચાર આયા કિ મેરે નામ સે પથ્થર તર ગયે ? મન મેં શંકા હો ગઈ તો ચુપચાપ ઉઠકર ચલ દિયે. હનુમાનજીને દેખા તો સાથ હો લિયે. એક કૂઆઁ કે પાસ પહુઁચે. હનુમાનજી આશ્ચર્ય સે દેખતે રહે. રામજીને ઈધર–ઉધર દેખકર એક કંકર ઉઠાકર પાની મેં ડાલા. કંકર ડૂબ ગયા તો ઉદાસ હો ગયે. હનુમાનજીને પાસ આકર કહા– આપ આજ ગમગીન ક્યોં હૈં, મહારાજ !

રામજી બોલે– કુછ નહીં. હનુમાનજી સમઝ ગયે, બોલે કિ પ્રભુ ! જિસ કો આપ છોડ દેંગે વહ કભી બચ સકતા હૈં ? વર્ના આપકે હાથમેં ઐસા ગુણ હે

કિ વજ્ર તક ટૂટ જાય. આપકે પૈર લગને સે શલ્યા કી અહલ્યા હો ગઈ થી. ઈસ બાતકો સ્મરણ મેં રખકર કેવટને શંકા કી થી કિ આપ કે પૈર જિસ કો લગ જાયેંગે– ઉસ કી નારી હો જાયગી. ઈસલિયે આપ કે પૈર ધોયે બગૈર હમ આપ કો નાવ પર નહીં ચઢને દેંગે, ઔર આપ કે પૈર ઉન્હોંને ધોયે.

કેવટ કા ભાઈ ઈતને મેં પાસ આ પહુઁચા– ઔર કહને લગા કિ ઈન કે પાઁવ મેં હી દોષ નહીં હૈ– હાથ મેં ભી દોષ હૈ. જબ યે જનકજીકી સભા મેં ગયે થે, તબ ઈન્હોંને ધનુષ્ય કો હાથભર હી લગાયા થા– કિ "છુઅત ટૂટ પિનાક પુરાના". વજ્રકા બના હુઆ ધનુષ્ય સ્પર્શમાત્ર સે હી ટૂટ ગયા થા. ઉસ હાથ સે નાવ ક્યા નહીં ટૂટેગી ? ઈન કે હાથ ભી ધોના ચાહિયે. યુક્તિ કર કે હાથ ભી ધો લિયે.

ઈતને મેં કેવટ કી પત્ની દૌડી–દૌડી આઈ થી. ઔર કહને લગી થી કિ– "અરે ઈનકા મુઁહ ભી ધુલા દો."ક્યોંકિ– "જિન નિજ રુપ મોહિની ડારી". આપકા મુઁહ ભી કેવટ કુટુમ્બને ધો લિયા થા. વે તર ગયે. મુખ્ય વસ્તુ યહ હૈ કિ જિસ હાથ સે હે ભગવન્ ! આપને છોડ દિયા ઉસકા ફિર કહીં ઠિકાના લગ સકતા હૈં ? આપ કે હાથ સે છૂટા પથ્થર કૈસે તર સકતા હૈ ?

બિગડને મેં એક ક્ષણ કી ભી દેર નહીં લગતી

દેખો ! યહ કેમ્પ બનાને મેં કિતના સમય લગ ગયા ? પરન્તુ ઉખાડને મેં તીન રોજ ભી નહીં લગેંગે. ઐસા હી જીવનકા ભી હૈં. બનાનેમેં કિતના સમય લગ જાતા હૈ ! પર બિગડને મેં એક ક્ષણ કી ભી દેરી નહીં લગતી. કહતે હૈં, સુનતે હૈં, સમઝતે હૈં, પરન્તુ ફિર ભી દશા પર સ્થિરતા નહીં આતી હૈં– ક્યોંકિ મમત્ત્વ ઔર અહંકારકા ચૈતન્ય કે સાથ ઈતના મેલ મિલ ગયા હૈં કિ વહ હમેં ઉબરને હી નહીં દેતા હૈં.

(શ્રી ગુરુદેવને બતાયા કિ "શાલીવાહન સંવત અષાઢ માસ કી અમાવસ્યા સે શુરુ હોતા હૈં, તો અમાવસ્યા કો એક બાર અપને અખંડ રામાયણકા પાઠ રખેં ?" સબને હા કહી)

ગંગાજી (ઉસ મેં ભી ચૈતન્ય હૈં)

તીર્થ યાની તારણ કરના. ગંગાજી કે જલ સે લાખો એકર જમીન સીંચી જાતી હૈં. જલ ભી બડા વિલક્ષણ હૈ. કહીં સે ભી આપ શીશી મેં જલ ભરકર રખિયે. બરસોં તક ઉસ મેં એક ભી કિટાણુ નહીં પડેગા. ઉસી પાની સે ખેતી હો

રહી હે. ઈસ કી ઉદારતા દેખિયે કિ હમ ઉસ મેં થૂંકતે હૈં, અંગ ધોતે હૈં, કફ ડાલતે હૈં; ફિર ભી વહ હમ પર ઉપકાર કરતી હૈં. ઉસ મેં ભી ચૈતન્ય હૈં, વહ જડ નહીં હૈં. ઐસા (અપરાધ) નહીં કરના ચાહિયે.

અતિભાવ હોના ચાહિયે

૩૦—૭—૬૭. મન બંદર હે, કભી એક જગહ રહનેવાલા નહીં હે. ઉપાસના મેં ભાવ હી મુખ્ય હોતા હૈં. અતિ ભાવ હોના ચાહિયે. સામને કી મૂર્તિ કો દેખકર પાષાણમૂર્તિકા ભી વિચાર આયેગા. ઈસ કો હટાને કે લિયે ભાવ કી જરુરત પડતી હૈં. મહાન સૌભાગ્ય ઉદય હો વહી નિરાવલંબ ધ્યાન કર સકતા હે.

અવલંબનયુક્ત ધ્યાન કે લિયે હી પૂજાપાઠ હે. ભગવત્ અર્ચા મેં યદિ પ્રેમ ન હો તો ઉસ કો નહીં કરના ચાહિયે. ઈષ્ટદેવ કો સર્વવ્યાપી સમઝના. પૂજા કી આદત પાડ દેને સે હમ આગે બઢ જાયેંગે, ઐસા મત માનો. હમ કો ચિન્મયાનંદ સ્વરુપકા સતત ખ્યાલ રખના હી હોગા. પૂજા ભાવસહિત કરના ચાહિયે.

ઈશ્વર

અવધ મેં પધારતે ભગવાન સબ સે મિલે, ઈસ મેં માધુર્ય હે. પરન્તુ “ક્ષણ મેં મિલે સબ હી ભગવાના”, ઈસમેં ઐશ્વર્ય હે. ભગવાન કે સિવા કોઈ ક્ષણભર મેં સબ કો નહીં મિલ સકતા હૈં. માનસજી મેં ગૌસ્વામીજીને માધુર્ય કે સાથ મેં ઐશ્વર્ય કો બાર બાર લિયા હૈં.

ઈશ્વરકી વ્યાખ્યા અથર્વવેદ મેં હૈં. ઈસકે સિવા કોઈ વેદ મેં ઈશ્વરકા નામ નહીં હે. અપ્રાકૃત માયાકા જો પદાર્થ હે વહ ઈશ્વર હે. જબ અપ્રાકૃત માયા હોતી હે, તબ ઉસકા નામ બ્રહ્મ પડતા હે. જબ વહ સત્વ, રજ ઔર તમ મેં આતી હે તબ જગત્ બનતા હે, ઔર જબ હમારે સંસ્કાર મેં આતી હૈ તબ ઉસકા નામ માયા પડતા હે.

ઈશ્વર મેં જો અપ્રાકૃત ગુણ હે વહ ઐશ્વર્ય કહલાતા હે. ઔર ઐશ્વર્યકા ગ્રહણ કરનેવાલા ઈશ્વર કહલાતા હે. મનુષ્ય કી પરધિ હૈં. વહ (= મનુષ્ય) મહાપુરુષ, સજ્જન તક સીમિત હે. ઈશ્વરત્વ મેં હમારે જૈસે ગુણધર્મ નહીં હોતે હૈં. એક હી જગહ પર રહે હો સાયુજ્ય હો, સખા હો, સબ કુછ હો, પર સબ અલગ હોતા હે.

ઉદાહરણ :– કોઇ પૂછે કિ જેલર સાહબ કહાઁ હૈં ? જવાબ મિલે કિ જેલ મેં હૈં, તો આપ તુરન્ત સમઝ સકેંગે કિ ડયુટી બજાને ગયે હોંગે. ઈસી તરહ જો ઇશ્વરત્ત્વ મેં પ્રવેશ કરતા હૈ ઉસકો કુછ ભી લાગૂ નહીં પડતા. મુઝે જેલ કે કાનૂન લાગૂ હોતે હૈં, ક્યોંકિ મૈં પ્રાકૃત માયા મેં હૂઁ, પર જેલર સાહબ કો નિયમ લાગૂ નહીં પડતે, ક્યોંકિ વે અપ્રાકૃત માયા મેં હૈં.

“ઈશ્વર કી શક્તિ અબાધ્ય હૈં ઔર વહ બરાબર અખંડ હૈં. સમુદ્રકા જલ અખંડ હૈ. જબ લહર ઉઠતી હૈં તબ ટુકડે પ્રતીત હોતે હૈં, વાયુકા સંયોગ હોને સે અપને કો ઐસા દિખતા હૈ. ઐસે હી ઇશ્વર અખંડ હૈં.” ઈસ ભાવના કો પરિપક્વ કરો....

શ્રાદ્ધ તો રોજ કરના ચાહિયે

તર્પણ, શ્રાદ્ધ આદિ નિત્ય કર્મ હૈં. શ્રાદ્ધકે લિયે એક હી મહિના ક્યોં ? પુરાને કાલ મેં ચાતુર્માસ વિશ્રામકા મહિના માને જાતે થે. ભાદ્રપદ મેં જ્યાદા અવકાશ રહતા થા. ખેતી સે ભી ફૂરસદ મિલતી થી. ઈસલિયે શ્રાદ્ધ કે લિયે પસંદ કિયા ગયા. બાકી યહ કામ (શ્રાદ્ધ) તો રોજ કરના ચાહિયે.

ભગવાન કો આને મેં ઈતની હી દેરી લગતી હૈં

સુમર સનેહ સે તૂ નામ રામરાય કો ।
સંબલ નિસંબલ કો, સખા અસહાય કો ॥
(વિનય પત્રિકા– ૬૯)

સ્નેહ સે ભગવન્નામ સ્મરણ કરને સે, ભગવાન જિસકા કોઇ આધાર ન હો, બલ ન હો– ઉસ કે સખા બન જાતે હૈં.

એકબાર ગજ કો ગ્રાહને પકડા. હાથી (ગજ)ને કહા કિ અરે ! તૂઁ મુઝે ક્યા કર લેગા ? દોનોં બલવાન પ્રાણી ! પરંતુ હાથી સ્થૂલકા પશુ થા. ઈસલિયે પાની મેં ઉસકા કમ જોર પહુઁચા. ગ્રાહ ઉસે ખીંચકર ગહરે પાની મેં લે ગયા. જબ સૂંઢ બાકી રહ ગઇ તબ વહ અસહાય હો ગયા. ઉસને ‘હ’ કહા કષ્ટ મેં ઔર ‘રિ’ કહતે હી ગજ કો ગ્રાહને છોડ દિયા. ભગવાન કો આને મેં ઈતની હી દેરી લગતી હૈ. ઈસ તરહ ભગવાન અસહાય કે સખા હૈં..સચ્ચે હૃદય સે ઉન્હેં પુકારો.

ભગવન્નામ સ્મરણ સે પૂર્વ કે ઊલટે કર્મ સબ સીધે હો જાતે હૈં; ઔર

વિમુખતા સે સીધે કર્મ ભી ઊલટે પડ જાતે હૈં. વ્યવહાર શુદ્ધિ કર કે ભગવન્નામ સ્મરણ કરને સે અવશ્ય ફલ મિલતા હૈં.

કુંભમેલા મેં દેશ કી પરિસ્થિતિ ઔર સુધાર કી ચર્ચા હોતી થી

૩૧–૭–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ :– નાસિક મેં કુંભમેલા હૈં. હમારી માન્યતા અનુસાર કુંભમેલા કી પ્રથા મહારાજા હર્ષને ચલાયી. એક બાર સમ્રાટ હર્ષ કો વિચાર આયા કિ ધર્મ કી ઉન્નતિ કિસ પ્રકાર હો સકતી હૈં ? વિચાર કરતે કરતે સોચા કિ વિરક્ત સમાજ ધર્મ કો અપને હાથ મેં લેકર પ્રચાર કરેં તો હમ સફલ હો સકતે હૈં. ઈસકે લિયે ચાર સ્થાન નક્કી કિયે. નાસિક, ઈલાહાબાદ, હરદ્વાર, ઔર ઉજ્જેન. તીન વર્ષ કી અવધી રખી. ક્યોંકિ સાધુ લોગ પહલે પૈદલ ચલકર હી એક જગહ સે દૂસરી જગહ પર જાતે થે.

વિરક્ત સમાજ કો તીન વર્ષ મેં એક બાર, એક સ્થાન પર એક મહિના તક હર્ષ ઈકટ્ઠા કરતે થે. વહાઁ પર સબ દેશ કી પરિસ્થિતિ પર ચર્ચા–વિચારણા કરતે થે. કુંભમેલા મેં હર્ષને દાન કરના શુરુ કર દિયા. તીન વર્ષ તક કી જરુરિયાત જિતના રખકર કુંભ મેં અપને કપડે તક વે દાન કર દેતે થે. મેલે મેં પૂરે ભારત કે સમાચાર મિલતે થે.

અભી કુંભમેલા મેં રોટી ચલતી હૈં; પહલે ચર્ચા ચલતી થી કિ દેશ મેં કહાઁ પર સુધાર કી આવશ્યકતા હૈ. કર્મકાંડી, જ્ઞાની ઔર ઉપાસક– તીનોંકા કુંભ મેં સમાવેશ ઔર મેલ રહતા થા. અબ હઠાગ્રહ રહ ગયા હૈ. પહલે સંશોધન હોતા થા, સત્ય કી ખોજ હોતી થી. અબ હઠ ઔર આગ્રહ કી ખોજ હોતી હૈ. પરિણામ સ્વરુપ સબ અલગ અલગ હો ગયે.

જીવ ક્યા વસ્તુ હૈ ? જગત્ ક્યા વસ્તુ હૈ ? જગત્‌કા સ્થાન કહાઁ ? ઈન્હીં બાતોં પર પહલે કુંભમેલા મેં મતભેદ હોતા થા– ઈસકા રુપાંતર હોતે હોતે અબ સિર્ફ સિદ્ધાંત પર લડના હી બાકી રહ ગયા હૈ. અસલી મહત્વ કો સબ ભૂલ ગયે હૈં. અસંયમ ઔર ઈર્ષા કો લેકર સબ સંગઠન છૂટ ગયા. સાધુઓં કે આપસી ઝઘડે કે કારણ સરકારને કુંભ કી વ્યવસ્થા અપને હાથ મેં લે લી હૈં. અપને વિચારોં સે હમ નીચે ઊતરે તબ કાનૂન હસ્તક્ષેપ કરતા હૈ. સૈદ્ધાંતિક મતભેદ, ઈર્ષા આદિ સબ બઢ ગયા હૈ. કુછ ભી તથ્ય ન હો– ઐસી બાતોં કો લેકર સાધુલોગ લડતે હૈં. ઈસ કારણ સે સરકારને હસ્તક્ષેપ કિયા ઔર વ્યવસ્થા રખને કો તથા ભીડ કો પહુઁચને કો તીન તિથિ નિશ્ચિત્ રખી. શુભ તિથિયોં કે

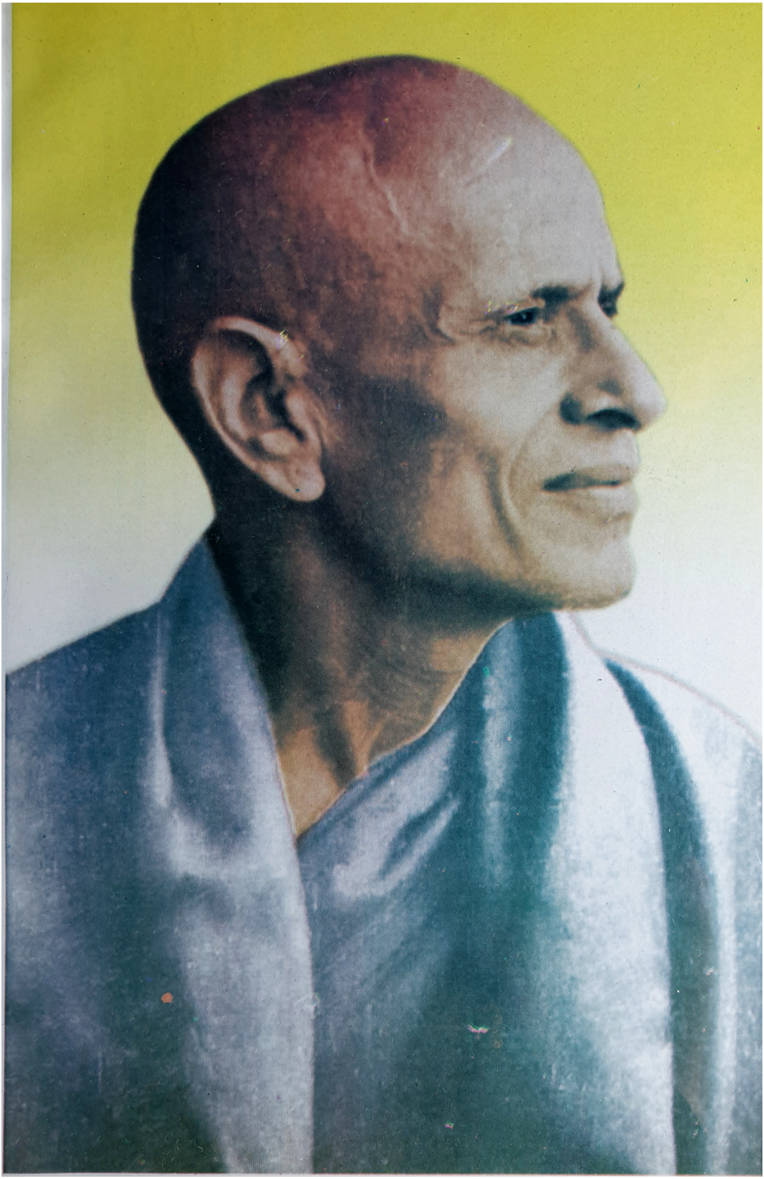

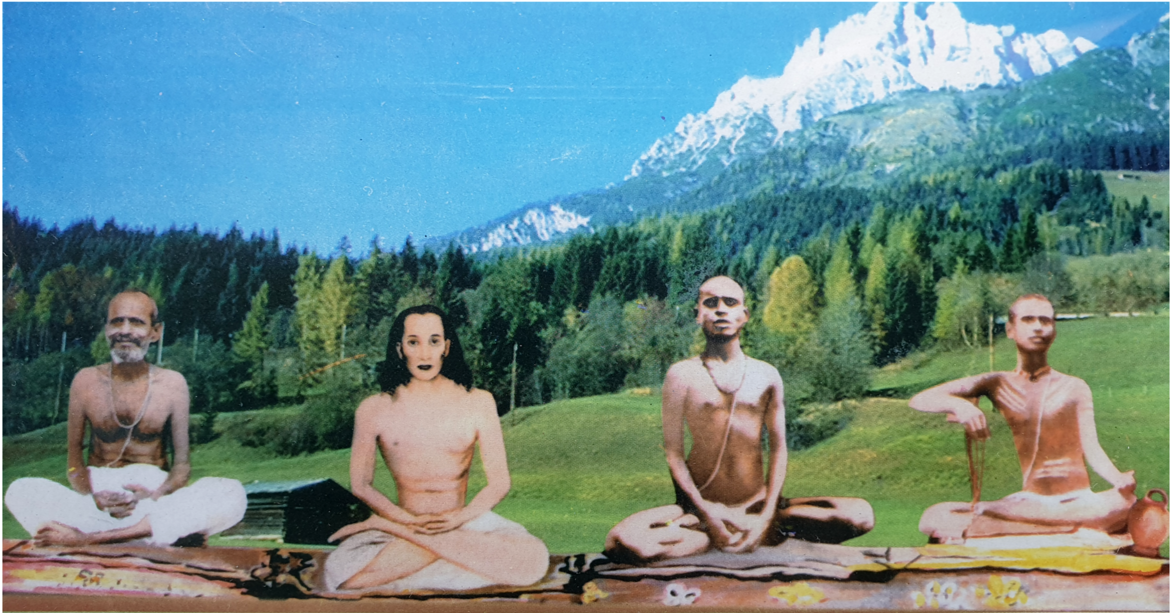

પૂ. ગુરુદેવ શ્રી રણછોડદાસજીમહારાજ

ક્રિયાયોગી બાબાકે રુપમેં પૂ. શ્રીગુરુદેવ.
શ્રીગુરુદેવઃ- યોગસ્થિત સ્વરુપ વિશેષ કર ઇસસે મિલતા જુલતા હી હૈ.બાબાજીકે નામસે જો કિયા વહી અબ રણછોડદાસ કે નામસે કિયા. મૌલિક વિશિષ્ટતા કભી છૂટતી નહીં હૈ.

ओकृदिन षट्. मीं था।
તા. ૩-૧૦-૬૮

પ. પૂ. ગુરુદેવકા સર્વ-પ્રથમફોટો- રાજકોટ કે પાસ કે ન્યારા ગાંવમેં ખીચા ગયા થા

શ્રીગુરુદેવઃ-
યે મેરા ફોટૂ નહીં હૈ. યે મધુસુધન હૈ. વહ અચ્છા સાધક થા. સાધના કે લિયે મેરે પાસ આતા જાતા થા.

સ્નાન કે મહત્વ કો ભી લક્ષ્ય મેં રખા.

ઉપદેશક ઔર મહાન પુરુષ હી ક્ષુલ્લક બાતોં પર લડને લગે તો ફિર આપ લોગોં કો તો કહના હી ક્યા ? દિન–પ્રતિદિન દશા ખરાબ હોતી જાતી હૈ, ઔર લોગ ઈસે અચ્છા માનતે હૈં. કુછ કહા નહીં જાતા. જો કરના ચાહિયે થા વહ હોતા નહીં હૈ, ઔર (જો) નહીં કરના ચાહિયે વહ કુંભ મેં હોતા હૈ. સંગઠનશકિત કો હમને નષ્ટભ્રષ્ટ કર ડાલા.

કુંભ મેં હર્ષ કે જમાને મેં સાધુલોગોં કો 'મંડલ' કે નામ સે પહચાના જાતા થા. મુસલમાનોં કે વક્ત મેં ઈસકા 'જમાત' નામ પડા, ઔર ગુરુ ગોવિંદસિંહ કે જમાને મેં ઈસે "ખાલસા" કે નામ સે પહચાના ગયા.

કુંભમેલા કે સાથ એક પૌરાણિક ગાથા કો જોડ દિયા ગયા હૈ– જબ સમુદ્રમંથન હુઆ તબ અમૃત નિકલને પર દેવ–દાનવ ઔર માનવ મેં ઝઘડા હુઆ. ગરુડજીને સોચા કિ યહ તો ઠીક નહીં હોતા, વે કુંભ લેકર ઊઠે. ઉન્હોંને પહલે ઉસે પ્રયાગ મેં રખા, ઉસ કે બાદ નાસિક, ઉજ્જૈન ઔર હરદ્વાર મેં રખા. ચાર જગહ પર યહ (અમૃત) કુંભ રખને કી વજહ સે ઈસે ચાર જગહ પર મનાતે હૈં. વાસ્તવ મેં ઈસે હર્ષને ચલાયા હૈ.

અપને સ્વરુપ કી સ્મૃતિ કાયમ રખના

પરમાત્વતત્ત્વ સમઝકર જિતની હો સકે ઉતને દીનોં કી સેવા કરો. દીનોં પર ઉપકાર કરો. કલ કો કૌન જાનતા હૈ ? કલ હોગા યહ નિશ્ચિત્ બાત હૈ, પર હમ કલ હોંગે– યહ નિશ્ચિત્ નહીં હૈં. કલ હી લોગ કહેંગે કિ ભાઇ, ઈનકા તો હાર્ટ ફેઈલ હો ગયા ! મૃત્યુકા કભી વિશ્વાસ હૈ ! ઈસ કે લિયે ક્યા હાય હાય કરતે હો !

ચાહે મઁગા લો સ્વિટઝર્લેન્ડ સે, ઉત્તમ સી ઘડીયાલ ।
"બના" બતા સકતી નહીં વહ, અંત સમયકા કાલ ॥

જગત્ મેં રહકર રાજાકા રોના રોઓ ! સુનાઉઁ કિસ તરહ ? ગ્વાલિયર મહારાજ મર ગયે તબ બડૌદા મહારાજને શોક પ્રદર્શિત કરને કે લિયે અપને દિવાન કો ભેજા. જબ તક ગ્વાલિયર સ્ટેશન નહીં આયા તબ તક દિવાનજી આનંદ મેં રહેં. ગ્વાલિયર આને પર આઁખે નીચી કર લી. મુઁહ ઉદાસ કર લિયા. રોયે ધોયે ઔર બહુત લઁબી–ચૌડી બાતેં બનાયી. પરન્તુ મન કહતા થા :– ચાય, સિગરેટ જાને કબ મિલેંગે ? ઉનકા કોઈ બાપ તો મરા નહીં થા ! વે તો આઠસૌ રુપયે કી નૌકરી બજાને ગયે થે.

ઈસી તરહ જગત્ મેં ઉપર સે સબ કુછ કરતે રહો, પર મન એક ભગવાન મેં હી લગાયે રખો. અપને સંસ્કારાનુકૂલ કાર્ય કરતે રહો, પર મન પ્રભુ મેં હી રખો.

મૈંને એક નાટક દેખા થા. નાટક મેં એક ભિખારીકા છોકરા રાજા બના થા. ઔર બહુત હી અચ્છા રાજાકા અભિનય અદા કર રહા થા. પરન્તુ ભીતર મન મેં વહ બરાબર સમઝતા થા કિ યહ નાટક હૈ, ઔર મૈં તો ભિખારી હી હૂઁ.

ઈસી તરહ જીવન એક નાટક હૈં. સંયોગ (કે) બાદ વિયોગ હૈં. સંસ્કારાનુકૂલ સંયોગ પ્રાપ્ત હુઆ હૈં. જબ તક રહના, અભિનય મેં કપટ નહીં કરના, દંભ નહીં કરના, પરન્તુ ભીતર સે સાફ રહના. અપને સ્વરુપ કી સ્મૃતિ કાયમ રખના. ઐસા જીવન બનાને સે હી જીવન સુખી બન સકતા હૈં.

સૂર્ય કો દેખો ! સવેરે પ્રફુલ્લ હોતા હૈં, કોમલ હોતા હૈં. દોપહર કો આગ બરસાતા હૈં– ઈતની કિ કોઈ બાહર ધૂપ મેં ખડા તક નહીં રહ સકતા હૈ. પરન્તુ શામ હોતે હી મરા–મરાયા હોકર બેચારા અસ્ત હો જાતા હૈં. સૂર્ય કો દેખકર ભી ક્યા તુમ કો અપને જીવન પર કોઈ વિચાર નહીં હોતા ? "મન મૂઢ સિખાવન મેરો સુન". રાતદિન હમ મૃત્યુકો દેખતે હૈં; પરન્તુ હમેં મરના હી ન હો ઐસી હમારી વૃત્તિ હૈ.

પ્રભુ પ્રાપ્ત કરને કે તીન સાધન હૈં. (૧) નિષ્કામ કર્મયોગ– કર્મ (૨) અનન્ય ભક્તિ–ઉપાસના (૩) ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન.

સ્થૂલ મેં હી કબ તક રમતે રહોગે ?

૧–૮–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ :– સબ પૂછતે હૈં કિ શ્રાવણ માસકા નિયમ ક્યા કરેં ? વ્રત ક્યા કરેં ? અરે બાબા ! સ્થૂલ મેં હી કબ તક રમતે રહોગે ?

સાવન સાધન રામમિલન હિત, કરો નેમ સાધો ।
મેરા–તેરા તૂઁ–તૂઁ મૈં–મૈં યહી ઘોર કાદો ॥ (કાદો = કીચડ)

રામ કે નિજ જન હોના મુશ્કિલ ક્યોં ?– મન કી દશા એક સી નહીં રહતી.

મન કી ગતિ હૈં અટપટી, ઝટપટ લખે ન કોય ।
જો મન કી ખટપટ મિટે, તો ચટપટ દરસન હોય ॥
કબહુઁ મન રંગ તુરંગ ચઢે, કબહુઁ મન સોચત હૈં ધન કો ।
કબહુઁ કિ નારી પિયારી લગેં, કબહુઁ મન ધાવત હૈં વન કો ॥

ઈષ્ટદેવ બાલક રામ ક્યોં ?

"ઈષ્ટદેવ મમ બાલક રામા" યહ ભાવ ઉત્તમ હૈ. બાલક અદેયકા ભી અતિ સરલતા સે અમાનતા સે ઔર પ્રસન્નચિત્ત સે પ્રેમપૂર્વક સહજ હી મેં દે દેતા હૈં– જૈસે મનુ–શતરુપા કો કિતના મિલા હૈં !!

સુના હુઆ સબ હૈં કહાઁ ?

આપ મેરે પાસ કબ સે આ રહે હૈં ? કિતના– કિતના સુના હૈં ! અબ યહી વિચાર કરો કિ સુના હુઆ સબ હૈં કહાઁ ? વાણી મેં યા ક્રિયા મેં ? સુનને પર હમેં હમારી ત્રુટિયોં કી સમઝ આ જાયઁ ફિર ભી હમ ત્રુટિયોં કો નિકાલતે નહીં હૈ, તો ઈસ કો હમ ક્યા કહેંગે ? બિના–કહે–સુને અપને મેં પરિવર્તન કરેં સો દેવતા, કહને પર કરેં સો મનુષ્ય ઔર કહને સે ભી ન કરેં ઉસ કો તો કહના હી ક્યા ?

જબ નુકશાન હોતા હૈ વ પ્રતિકૂલતા કી થપેડે લગતી હૈં તબ અપને કો ખ્યાલ આતા હૈં. ઈસ કે પહલે હી યદિ સમઝ આ જાયઁ તો ફિર કહના હી ક્યા ?

તુમ લોગ ગુરુ કે પાસ આયે કિસ હેતુ સે હો ?

તુમ લોગ યહાઁ ભી વિવેક નહીં રખતે હો, વિવેક નહીં સિખતે હો– તો યહાઁ આના હી નિરર્થક હૈં. ગુરુકા વિશેષ ગુણ, વિશેષ લક્ષણ યહી હૈં કિ સર્વ વિદ્યાઓંકા મૂલ વિવેકકા જ્ઞાન ઉન કે પાસ મેં હોવેં.

વિવેક કે ઉદય કે લિયે દોષપૂર્ણ, અનીતિયુક્ત ઔર રાગાદિકોં કે અશુદ્ધ વાતાવરણકા નાશ આવશ્યક હૈં. ઈસ પ્રકારકે સ્વાર્થરત વિચાર, અનુદાર ભાવનાએં, સંકુચિત નિકૃષ્ટ ધ્યેય કો અભિવ્યક્ત કરતે હૈં. ભજનમાર્ગકા જીવન ધ્યેય બનાકર ફિર ઈસ પ્રકાર કે જીવન આચરણ ? મુઝે યહી વિચાર આતે હૈં કિ આખિર તુમ લોગ ગુરુ કે પાસ આયે કિસ હેતુ સે હો ? કિસ ચાહ સે આયે હો ? આપ લોગ સબ કિસલિયે ગુરુ ચાહતે હૈં ? અથવા મૈં સ્પષ્ટ કહૂઁ કિ ગુરુસે આપ ક્યા ક્યા આશાએં રખતે હૈં ? આપ લોગોંકા દોનોં બિગડ રહા હૈં. મુઝે યહી ગ્લાનિ હો રહી હૈં !!

ઉદારતા, ત્યાગ ઔર સહિષ્ણુતા કે બિના આત્મોન્નતિ સર્વથા અસંભવ હૈં. દૈવીસંપત્તિ મેં પરિપૂર્ણ શ્રદ્ધા હોની ચાહિયે. ઔર ઉસ કો પ્રાપ્ત કરને કે હેતુ જીવનકા પ્રત્યેક વ્યવહાર ઉન્હીં કે અનુકૂલ બનાનેકા પર્યાપ્ત પુરુષાર્થ હો તો હી પૂરા પડતા હૈં.

મૈં તો ઐસા માનતા હૂઁ કિ શિષ્ય કો દીક્ષા દેકર ઉસ કે હ્રદય મેં નીતિ, પ્રામાણિકતા, ચારિત્ર્ય, શીલ, સદાચાર, શુદ્ધ વ્યવહાર, માનવસેવા, દેશસેવા, ભક્તિ ઔર ધર્માનુષ્ઠાન કી ક્રિયાત્મક ભાવનાકા ઉદય કરના હી ગુરુકા યથાર્થ પ્રધાન કર્તવ્ય હૈં. શિષ્ય કો સ્વાર્થવૃત્તિ સે, સંકુચિત ભાવના સે, ભૌતિકવાદી દેહાત્મકબુદ્ધિ સે ઉપર ઉઠાકર પરમાર્થબુદ્ધિવાલા બનાનેકા ગુરુ હી સચ્ચે અર્થોં મેં સદ્ગુરુ હોતા હૈં.

આપ ચાહતે હૈં કિ ચુટકી બજાતે હી આપકો ભગવદ્દર્શન યા આત્મસાક્ષાત્કાર હો જાયઁ, આપ સિદ્ધ હો જાયઁ. આપ કો ન સાધન–ભજન કરના પડે, ન ત્યાગ–ઉદારતા અપનાને પડે, ન શમ–દમ–યમ–નિયમાદિકા આચરણ કરના પડે !

તો, મૈં સ્પષ્ટ કહતા હૂઁ કિ ઐસા કોઇ ગુરુ કર નહીં સકેગા. પર્યાપ્ત પરિશ્રમ ઔર પર્યાપ્ત શ્રદ્ધા આપ મેં હોની ચાહિયે. આપ કો યે પ્રાપ્ત કરની ચાહિયે– તો હી કુછ બન સકતા હૈં.

મૈંને કઇ બાર દેખા હૈં કિ સબ કહતે તો બરાબર હૈં કિ “હમારે બાપૂ ભગવાન હી હૈં. ભગવાનકે પાસ હમ જબ પહુઁચ ગયે હૈં તો બસ ! અબ કિસ બાત કી ચિંતા કરના ? સબ કુછ બાપૂ હી પૂરા કર હી દેંગે.” એક દ્રષ્ટિ સે–ભાવ સે યહ બાત બિલકુલ સહી હૈ. પરંતુ શર્ત હૈ કિ આપ કો સહી મેં ઈતની દ્રઢ શ્રદ્ધા હો. સો– વો બાત તો હોતી નહીં હૈ. શાબ્દિક શ્રદ્ધા મેં કોઇ બલ નહીં હોતા હૈ. વહ તો કેવલ પ્રદર્શન જૈસા હૈ. એકને કહા, દૂસરેને કહા, ઔર ઈસી પ્રકાર સબ કહતે રહે !

આપ ચાહતે રહતે હૈં કિ બાપૂ કે આશીર્વાદ સે હમારે ધંધા–રોજગાર જ્યાદા ચલેં, હમારે પુત્ર–પરિવાર કે સુખ બઢે, આપકા માન–બડાઇ–કીર્તિ સબ બના રહેં, હમારી આપત્તિ દૂર હોવેં, હમારી બિમારીયાઁ મિટ જાયઁ– ઈત્યાદિ–ઈત્યાદિ.

મૈં નિશ્ચિત્ માનતા હૂઁ કિ શિષ્યકે આધિ, વ્યાધિ ઔર ઉપાધિ તીનોં તાપોં કો જો નહીં મિટા સકે તો વહ ગુરુ હી ક્યા હૈં ? ગુરુ કે શરણાગત કો ગુરુદેવ ઈન ચિંતાઓં સે મુક્ત કરતે હી હૈં. કેવલ સાંસારિક બાતોં કે લિયે હી ગુરુ કી આવશ્યકતા સમઝતે હૈં– તો યહ તો પૂરા પડને જૈસા નહીં હૈં.

પરન્તુ ગુરુ કે આદેશોંકા યથાર્થમેં પાલન હોતા હૈં, ઔર સદાચાર–સેવા–

ઉદારતા કે સમેત દ્રઢનિષ્ઠા ઝલકતી હૈં, તબ ગુરુકે હૃદય મેં પ્રસન્નતા વ સંતોષકા આહ્‌લાદ અપને આપ અનાયાસ ભર જાતા હૈં; વહી આહ્‌લાદ હી ગુરુદેવ કે આશીર્વાદ કે રુપ મેં અનાયાસ પ્રાપ્ત હો જાતા હૈં.

યહાઁ તો વાતાવરણ હી ઔર (ઉલટા) હોતા હૈં. ક્યોં ઐસા હો રહા હૈં ? ઈસ કે વિચાર કરને પર મુઝે યહ વિચાર આયા હૈં કિ આપ કો પૂછુઁ કિ ભાઇ ! આપ સબ યહાઁ ગુરુ કે પાસ આયે કિસલિયે હૈં ?

ગુરુ સિર્ફ ભૌતિક સુખ–સુવિધાઓં કે લિયે આશીર્વાદ દેતે રહેં, ઈસ કે બારે મેં ગુરુ આપ કો કુછ કરનેકો ભી ન કહેં, આપકે જીવન વ્યવહારો મેં– આચરણો મેં અનીતિ, અશુદ્ધિ ઔર દોષ હોને પર ભી ગુરુ ઉન દોષોં કી ચર્ચા ભી ન કરેં, જબ ભી ગુરુકે પાસ આપ જાઓ તબ ગુરુ આપકા સન્માન કરેં– આપ કો સ્નેહ કરેં, આપ કો પ્રિય લગે ઐસે વચન હી બોલે, આપ કી ઈચ્છાઓંકા હી ખયાલ રખા કરેં; આપ કો પ્રસાદ–માલા આદિ દેકર આપ કો પ્રસન્ન રખેં, આપ કે ઠહરને કી, ભોજન કી– ઔર ભી જો ભી આપ કી અનાપ–સનાપ આવશ્યકતાયેં હો– ઉસકા પૂરા ધ્યાન રખેં, સમષ્ટિ મેં સબ કે સન્મુખ "આપ મેરી સેવા બહુત કરતે હૈં," ઐસી પ્રશંસા કરુઁ; આપ કે ત્યાગ, ઉદારતા, વૈરાગ્ય, ભક્તિ, સાધુ–સેવા, ઈત્યાદિ ન હોવેં તો ભી બઢા–ચઢાકર પ્રશંસા કરતા રહૂઁ, તો હી મૈં આપકા ઠીક ગુરુ હૂઁ– ઐસા સમઝા જાતા હૈં યહ અત્યંત સોચનીય પરિસ્થિતિ હૈં !!

લંબી–લંબી દંડવત્ ભી હોતી હૈં; ધૂપ–દીપ–નૈવેદ્ય– આરતી, માલા, ચંદન આદિ સે ભલીભાઁતિ રોજ નિત્યપ્રતિ કઇ બાર પૂજા ભી બરાબર હોતી હૈં. બિના ચરણામૃત લિયે તો પાની તક ગ્રહણ નહીં કિયા જાતા હૈં. પરન્તુ સબ કી ક્રિયાઓં કે અંદર મેં મૂલ અપેક્ષા તો બસ યહી કિ ગુરુદેવ આપ કે સમ્માનકા, સુખકા, પ્રસન્નતાકા, સુવિધાઓંકા પૂરા ધ્યાન રખેં.

યહ સબ દેખ–દેખકર મન મેં ઉદાસીનતા હોને લગી હૈં. કિસી કો કુછ વાસ્તવ મેં પ્રાપ્ત કરને કી ચાહ નહીં હે, ન જિજ્ઞાસા હૈં, ન પરિશ્રમ કરને કી–સાધન– ભજન કી તત્પરતા હૈં. આદેશોં કે પાલન કરનેવાલે ઈનેગિને ચુને હી લોગ રહ ગયે હૈં. બાકી તો સમૂહ દિનપ્રતિદિન બઢતા જાતા હૈં, ઔર બઢતા હી રહેગા. ગૂડ પર મખ્ખિયાઁ બૈઠતી હૈં ન ?....

અપરિચિત, દીન–દુઃખી ઔર પીડિતોંકો દેખકર વ પરિચિતોંકે કષ્ટપૂર્ણ ઘટનાઓં કે હાલ જાનકર કરુણા, આર્દ્રતા, મન મેં આ હી જાતે હૈં કિ હે

કરુણાનિધાન સર્વેલોકેશ્વર ! જીવોં કે ઉપર દયા કરો. હે નાથ ! ઉનકે કષ્ટોં કા નિવારણ કરો. બસ ! મૈં તો યહી ચાહતા હૂઁ કિ ભલે ઈનકા દુઃખ મૈં ભોગ લૂઁ; ઈનકી પીડાકા નાશ હો બસ !

વિવેક

૨–૮–૬૭. વિવેક કો સદા જાગ્રત રખો. વિવેક સે હી સાધારણ જનસમૂહ સે ઉપર અલગ ઉઠા જાતા હૈં. વિવેકકા ત્યાગ કરોગે તો ફિર વિશેષતા કુછ નહીં. જૈસે ઔર વૈસે હી હમ. વિવેક હમારા અમૂલ્ય ભૂષણ હૈં. ઉસી સે હમારા મૂલ્યાંકન હોતા હૈં.

યથાર્થ માનવજીવન વહી હો સકતા હે કિ જિસ સે કિસી કે ભી તન–મન કો પીડા ન હો. ઈસકા અર્થ યહ નહીં કરના કિ તન–મન કો છોડકર હમ કિસી કે ધન કો હડપ લેં. ધન હરણ કરોગે તો ક્યા ઉસ કે મન કો પીડા નહીં પહુઁચેગી ? પરધનહારી અપને કો ચતુર સમઝતા હૈં, પરન્તુ સમાજ વ ધર્મ ઉસી કો પાપી સમઝતા હૈં. સમાજ કે અધિક લોગ પરધનહારી હોતે હૈં, તબ ફિર વે હી લોગ એક–દૂસરે કો માનબડાઈ દેને લગતે હૈં,– "મેરી ભી ચુપ, તેરી ભી ચુપ" કા એગ્રીમેન્ટ બિના કુછ કહે– સુને યા લિખાપઢી કે હી મન હી મન હો જાતા હે.

ઐસા હોના અતઃપતન હૈં. હમારી સમઝ મેં યહ આ જાયઁ તો હમારે મેં દંભ, કપટ, અનીતિ, આદિ રહ હી નહીં સકતે. દંભ, અનીતિ, આદિ કે અશુદ્ધ વ્યવહાર જ્યાદહ દિન તક ચલતા નહીં હૈં; એક ન એક દિન બિલકુલ ઠપ્પ હો જાતા હૈં.

ભગવાન હમારી પ્રાર્થના બરાબર સુનતે હૈં. હમારે મહેમાનોં કી પંગત કે સમય પર કભી બરસાત નહીં હોતી હૈં, ઔર સમય પર યા રાત્રિકો ભલે હી વર્ષા હોતી રહેં, હમેં ઈસ મેં કોઈ હરકત નહીં હૈં.

"વિધિ" (વિધાતા) નામ પૂર્વકૃત કર્મકા હે

યુ.પી.મેં, મધ્યપ્રદેશ મેં ઔર બિહારમેં દુષ્કાલ હૈં. ઔર પારસાલ ઓરિસ્સામેં ભી દુષ્કાલ પડા થા. થોડી–સી બરસાત કી કમીસે ઐસા નહીં હો સકતા. "હાનિ–લાભ, જીવન–મરન, યશ–પયયશ વિધિ હાથ," યે અપને હાથ કી બાત નહીં હૈં. વિધિ નામ પૂર્વકૃત કર્મ હૈં.

કર્મપ્રધાન વિશ્વ કરિ રાખા । જો જસ કરહીં સો તસ ફલ ચાખા ॥

ભરતજી વન મેં રઘુનાથજી સે મિલને ગયે, તબ ઉન્હોંને ભગવાન સે કહા– આપ કિતને અગાધ શક્તિવાન હૈં સો– હમ જાનતે હૈં, અપને બ્રહ્મા કી ગતિ કો ભી મિટા દિયા હૈં. હમને દેખા હૈં ઔર સુના ભી હૈં. આપ પ્રભુ કે રહતે હુએ હમારે કુટુંમ્બ કી યહ દશા ?

રામજીને કહા :– જાનતે હૈં, પર રોક નહીં સકતે હૈં.

ભરતજી :– તો ફિર હમારે મેં હી કોઇ દોષ હોના ચાહિયે.

રામજી :– નહીં ભરત ! તુમ્હારા દોષ નહીં હૈં. રાવણકે વધ કો યહ નિમિત્ત હૈં, ઔર વિધિકા ઐસા વિધાન હૈં. વિધિગતિ છેકને યોગ્ય હો વહી હી છેકી જાતી હૈ. સારે વિશ્વકા ભલા હોતા હો તો ચૌદહ વર્ષકે વનવાસકા કષ્ઠ ઉઠાના મહઁગા નહીં હૈં. ઈસલિયે નહીં છેકી (વિધિ કી ગતિકો).

વનિતા કો મૈંને ચિટ્ઠી ભેજી થી કિ તુમ જલ્દી સે જલ્દી બચ્ચોં કો લેકર યહાઁ આ જાઓ. પરન્તુ વહ નહીં આઇ. મૈં ભવિષ્ય કુછ જાનતા નહીં હૂઁ. મુઝે માલૂમ નહીં થા કિ બચ્ચી મર જાયગી. અનાયાસ હી મન મેં ઐસા વિચાર આ ગયા, તો પત્ર ભેજ દિયા, પરન્તુ બચ્ચી ઈંદોર મેં હી મર ગયી.

૩–૮–૬૭. સચ બતા દૂઁ ? જ્યોં–જ્યોં મૈં આપ લોગોં કે નિકટ આતા હૂઁ. ત્યોં–ત્યોં મુઝે અપાત્રતાકા અનુભવ હોને લગતા હૈં. અપાત્રતા મેં અમૂલ્ય નિધિ વ્યર્થ બહાને કો બજાય તો વૈસે હી જાના ઉત્તમ હૈં. ગૃહસ્થી કો મોહશ્રૃંખલા હોતી હૈં. પુત્ર કુપુત્ર ભી હો (પર) મોહ બના રહતા હૈ કિ મેરા વંશ ચલાનેવાલા હૈં. સાધુ કો પરંપરા ચલાનેકા મોહ નહીં રખના ચાહિયે.

મૂર્ખ મિત્ર સે વિચારવાન શત્રુ અચ્છા

એક રાજાને એક બંદર પાલા, અપના અંગરક્ષક બનાયા. બંદર બડા હી અચ્છા, હિતકારી થા, પર સમઝ નહીં થી.

રાજાકે દેશ મેં એક વિદ્વાન બ્રાહ્મણ રહતા થા. ઉસ કી પત્નીને એકબાર સોને કે દાગીના (= ગહને) બનાને કી જીદ કી. બ્રાહ્મણને બહુત સમઝાયા પર વહ નહીં માની. આખિર બ્રાહ્મણને કહા કિ ચોરી કરને કે સિવા ઔર કોઇ ચારા નહીં. તૂઁ કહે તો ચોરી કર લાઉઁ. બ્રાહ્મણી કહે ભલે ! બ્રાહ્મણ રાજા કે યહાઁ બને બનાયે દાગીના કી ચોરી કરને ચલા.

સોને કી પેટી ઉઠાઇ; ફૌરન હી શ્લોક યાદ આયા કિ સોને કી ચોરી કરને

સે સપ્ત જન્મ તક નર્ક ભોગના પડેગા. ચુપચાપ ઉસે રખકર ચાઁદી કી પેટી ઉઠાયી. ફિર ઉસે ભી છોડકર પૈસેકી પેટી ઉઠાયી. સબકે શ્લોક યાદ આતે ગયે ઔર વહ છોડતા ગયા. આખિર મેં ભૂસા હાથ લગ ગયા. ભૂસાકા શ્લોક યાદ નહીં થા. તો ઉસીકા બોરા ઉઠા લિયા.

ફિર સોચા કિ મહલ મેં આયા હૂઁ તો રાજા કે દર્શન કરતા જાઉઁ. રાજા કે શયનખંડ મેં બત્તી જલ રહી થી. દીવાર પર એક સર્પ ચલ રહા થા, ઔર ઉસ કી પરછાઈ રાજા કે છાતી પર પડતી થી. બંદર–ચૌકીદારને દેખા તો સમઝા કિ સાઁપ રાજા કી છાતી પર ચલ રહા હૈ. અક્કલ તો થી નહીં ! સર્પ કો મારને કો જ્યોં હી તલવાર ઉઠાયી, ત્યોં હી બ્રાહ્મણને છૂડા લી; ઔર સર્પ કો માર ડાલા. ફિર બંદર કો ભી માર ડાલા. સોચા કિ ઈસ મૂર્ખ કે રહને સે રાજા કી કભી ન કભી હત્યા હો જાયગી.

મૂર્ખ મિત્ર સે અતિ ભલો, પંડિત શત્રુ હોય ।
રાજા વાનર કી કથા, "બના" સમઝ જીય જોય ॥

છાશ અમૃત કે સમાન હૈ

સાવન સાગ, ભાદો દહીં, કવાંર કારેલા કારતક મહી ।

મરે નહીં તો પડે તો સહી....(વર્જિત હૈં). ધન્વન્તરીજી કો આખરી સમય પર કહા ગયા કિ– તુમ તો જા રહે હો. અબ યહાઁ કે લોગોં કે લિયે કોઈ ઔષધિ તો બતાતે જાઓ ! તબ ઉન્હોંને તીન બાર "તકં તકં તકં" કહા (તક = છાશ). છાશ માનવી કે લિયે અમૃત કે બરાબર હૈં. છાશ મેં નમક–જીરા હોના ચાહિયે. ઉસે જીરે સે બઘારકર ઉસ મેં નમક મિલા દેના. છાશ અનુપાન કો લેકર સર્વ ઋતુ મેં લાભ પહુઁચાતી હૈં. છાશ લેના હો તો અનુપાન કો ખૂબ ખ્યાલ રખના ચાહિયે. મનુષ્ય કી પ્રકૃતિ અલગ અલગ હોતી હૈ– વાતજ, પિતજ ઔર કફજ. ઋતુ મેં ભી તીન પ્રધાન હૈં– શીત, ગ્રીષ્મ ઔર વર્ષા.

શીત મેં મસાલા કે સાથ, ગ્રીષ્મ મેં સાકર વા પતાસા કે સાથ, વર્ષા મેં.....છાશ લેના હિતકર હૈં.

મુઝે એકાંત મેં થોડા તો છોડો !

તુમ સબ મુઝે બાર–બાર પૂછતે હો કિ "આપ કો ઈતની બીમારી ક્યોં ? બુખાર, શ્વાસ, ખાઁસી, કઈ સાલ સે બને હી રહતે હૈં, મિટતે નહીં હૈં, ઈસકા કારણ ક્યા ?"

ઈસકા કારણ મૈં સ્પષ્ટ સાફ બતાદૂઁ ? કોઈ બુરા નહીં લેના ઔર ફિર મુઝે લંબી–લંબી ચીઠ્ઠિયાઁ દેકર તંગ નહીં કરના હાઁ !! મેરી યે સબ બીમારી મેરે સંકલ્પભ્રષ્ટ હોનેકા પરિણામ હૈં. સંકલ્પભ્રષ્ટ ક્યોં હોતા હૂઁ ? ઈસકા જવાબ તો સબ ભક્ત લોગ અપને હી મન કો ટટોલેં ઔર જાન લેવેં તો અચ્છા રહેગા. (એકાંત મેં ન જાને દેનેકા ભક્તોંકા આગ્રહ કી ઔર સંકેત હૈં)

મુઝે તો એક સત્ય ઘટના યાદ આતી હૈં. સ્વામી રામતીર્થજી અમરિકા સે લૌટકર હરિદ્વાર મેં ઠહરે થે. નિયમાનુસાર કે વ્યાયામ ઘૂમના– ફિરના, સાત્વિક આહાર ઈત્યાદિ કે બાવજૂદ ભી ઉન કો જોરકા બુખાર લાગૂ હો ગયા. ઔષધિ લેને પર ભી લાભ નહીં હુઆ. ઉન કે ભક્ત સમૂહ મેં ઈસ સે બહુત ચિંતા, દુ:ખ હોના સહજ હૈં. એક દિન એક શિષ્યને હિંમત કરકે પ્રેમ સે પૂછા :– “સ્વામીજી ! આપ કી ઈતની બીમારીકા કારણ ક્યા હૈં ?”

તબ સ્વામીજીને કહા :– “મેરા સંકલ્પ થા કિ ભારત પહુઁચકર મૈં હિમાલય મેં એકાંત મેં બિલકુલ નિર્દ્વન્દ્વ રહકર સાધના ઔર તપશ્ચર્યા બઢાઉઁગા. યહાઁ આને પર ભક્તોં કે આગ્રહપૂર્વક ભાવને પરવશ બના દિયા. એક ભક્તકા એક નિમંત્રણકા સ્વીકાર કિયા તો દૂસરેને ભી અપના નિમંત્રણ સ્વીકાર કરનેકા દબાવ ડાલા. સંકોચવશ ઉસકા ભી સ્વીકાર કરના પડા. ઈસ પ્રકાર મૈં સંકલ્પભ્રષ્ટ હોતા રહા– ઉસીકા પરિણામ યહ બીમારી.”

સંકલ્પભ્રષ્ટ હોને સે ચિત્ત મેં અતિ ક્ષોભ પૈદા હોતા હે; અતિ ગ્લાનિ હોતી હૈં– ઔર હૃદય કમજોર પડતા જાતા હૈં.

સબકા મન ઔર માન સંકોચવશ રખ તો લેતા હૂઁ, પરન્તુ સંકલ્પ સે ભ્રષ્ટ હોકર ઉસ સે ઉલટા જીવન–વ્યવહાર, સૂક્ષ્મદેહ કો બહુત ક્ષોભ પહુઁચાતા હે, ઔર વહી ક્ષોભ સ્થૂલ દેહ મેં બીમારી કે રુપ મેં પ્રગટ હો જાતા હૈં.

સુબહ સે રાત તક ૨૪ ઘંટોમેં કઈ બાર સંકલ્પ સે વિપરીત કરના પડતા હે ઔર મૈં જો કહ રહા હૂઁ યહ કટુ સત્ય હે, પર યહી વિધાન હે તો મૈં ભી ચુપચાપ હૂઁ !!

આપ સબ યહ નિશ્ચિત્ સમઝના કિ કોઈ ભી બીમારી સંકલ્પભ્રષ્ટતા કે કારણ, સંયમભ્રષ્ટ હોને સે હી પૈદા હોતી હૈં. ઈસલિયે મૈં બારબાર કહતા હૂઁ કિ મુઝે એકાંત મેં થોડા તો છોડો ! ૨૪ ઘંટે મેં કમ સે કમ ૪ ઘંટે તો મુઝે અકેલે રહને દો ! ઈસ પ્રકાર રાત–દિન લગાતાર ૨૪ ઘંટે ઘિરકર રહતે હો તો જીવનશક્તિકા હ્રાસ હોતા હે. ચિત્ત ઊબ જાતા હૈં શરીર ગલતા જાતા હૈં. આપ

લોગોં કો ઈતના ભી સમઝના નહીં હૈં; તો અચ્છી બાત હૈં ! ભગવાન કી જૈસી ઈચ્છા ! પરેચ્છા પ્રારબ્ધ હી તો હૈં. સાધુ કો ક્યા ? જૈસા તુમ લોગ રખોગે– રહ લેગા. હમકો તો હમારી તરફ સે સાંગોપાંગ નિભા દેના હૈ. તુમારા તુમ જાનો !!

હરિભાઈ ! સચ બાત કહૂઁ ? નિર્દ્વન્દ્વતા સે એકાંત મેં બૈઠનેસે આરામ મિલતા હૈ ઔર ખૂબ કામ હોતા હૈ. જબ તંગ આ જાતા હૂઁ તબ મૈં સંડાસ મેં ચલા જાતા હૂઁ. વહાઁ (દો મિનિટ વાલેસે) નિર્દ્વન્દ્વતા મિલતી હૈ.

યહાઁ પર કિસી કો કુછ નહીં હો સકતા

૪–૮–૬૭. "મેરા ઐસા પક્કા વિશ્વાસ હૈં કિ યહાઁ પર કિસી કો ભી કુછ નહીં હો સકતા હૈં. સોચો તો ! તુમ લોગ કિતના પરમાર્થ કર રહે હો ! કિતને જીવોં કો ખિલા રહે હો ! યહાઁ પર કિસીકા ભી અનિષ્ટ નહીં હો સકતા હૈં."

આનંદીભાઈ કો નિહારતે પૂ.શ્રીને કહા :– યે આનંદી સે હી પૂછો ન ! યે તો સુલગતી ભટ્ઠી મેં ગિર પડે થે, પર ઈનકો ઈતની–સી ભી આઁચ નહીં લગી. ઔર લગ ભી કૈસે સકતી હૈં ? ક્યોંકિ શ્રીપતિતપાવનજી ભગવાન બરાબર સમઝતે હૈં કિ ઈન કી યદિ મૈં રક્ષા નહીં કરુઁગા તો શરણાગત કી રક્ષાકા પ્રણ કૈસે રહેગા ? પરમાર્થકા કાર્ય ઉન્હીંકા હી તો કામ હૈં. ઉન્હીં કે ભરોસે પર તો અપને સબ યહાઁ આયે હૈં.

....યે પાપ હૈ, દોષ હૈ

નિર્બલ પરિસ્થિતિવાલોં પર ગુસ્સા કરના– ઉનકા અપમાન કરના તો હૈ હી, પર પાપ ભી હૈં. મનુષ્ય પરિસ્થિતિ મેં પડકર દીન હો જાતા હૈં, ઉસ કો સાંત્વના ન દેકર ક્રોધ કરના કહાઁ કી માનવતા હૈ ? કિસી કી સરલતા કા દુરુપયોગ કરના ભી એક તરહ કા દોષ હી હૈં....

તબ આનંદ આયગા

કહતે હૈં કિ પરિચયકા લાભ ન લેં તો ફિર પરિચય કિસ કામકા ? (પરન્તુ) "હમ ઉન કે લિયે હૈં, વે હમારે લિયે નહીં (હૈં). વે ભલે હમારા ઉપયોગ કરેં." ઐસી વૃત્તિ જબ બનેગી તબ કુછ સમઝ મેં આયગા, જીવન મેં આનંદ આયગા. "ઉત્પીડક ન બનેં કિસી કો...અનિવાર્યતા હો તો બરાબર, વર્ના કિસી કો ભી કષ્ટ નહીં દેના."

સરોજબહન કે સાથ મેરી આત્મીયતા. પરન્તુ બલવંતભાઈ જબસે મુખ્યમંત્રી બને (ગુજરાત કે) તબ સે ઉનકે યહાઁ મૈં નહીં ગયા. બસ ! અબ નહીં. પ્રધાનમંત્રી કે સાથ યદિ મૈં સંબંધ રખૂઁ તો ભાઇ, રાતભર સો નહીં સકૂઁ ! ફિર સબ કહેં કિ બાપૂ ! પ્રધાનજી સે ઐસા કરવા દો, ઔર ઈસ કી સિફારિશ કર દો.

"માનવ રાહત મંડલ" એક બંદ ચોપડી હૈં

હમ ચાહતે હૈં કિ દેશ મેં દુર્ભિક્ષ ન પડે. ઔર "માનવ રાહત મંડલ" દુર્ભિક્ષ કો છોડકર સદૈવ શુભકાર્ય કરતા રહેં. નીતિ કે લિયે હમ ઈતને ઉજ્જવલ રહેં કિ દુશ્મન, બુરા માનનેવાલા ભી યહ કહે કિ "માનવ રાહત મંડલ કભી અનીતિ નહીં કરેગા, ઔર સબકુછ તુમ ભલે કહો." ઐસી બિલકુલ ઠોસ હમારી ક્રિયા હોની ચાહિયે.

કિસી ભી દિન હમ કો યહ સોચના નહીં પડતા કિ કલ–અબ હમ ક્યા કરેંગે ? યહ તુમ લોગોં કી તપસ્યાકા પરિણામ હૈં. તુમને હૃદયપૂર્વક માવનતાકા નિર્વાહ કિયા, નીતિપૂર્વક કામ કિયા હૈં ઉસકા ફલ હૈ; ઔર ન જાદુ હૈ, ન સિદ્ધિ હૈ, ન કુછ હૈ.

માનવ રાહત મંડલ એક બંદ ચોપડી હૈ, દેશ જબ ખોલના ચાહે– ખોલ દે. જિસ કો ભી ખોલના હો, ખોલ સકતા હૈ. નેત્રયજ્ઞ કે લિયે પૈસેકા વિચાર કભી નહીં કરના. પહલા નેત્રયજ્ઞ સત્રહ હજાર રુપયેં મેં હુઆ થા. મહઁગાઇ બઢતી ગઈ ઔર નેત્રયજ્ઞ અબ ડેઢ લાખ રુપયે પર પહુઁચા હૈ. નેત્રયજ્ઞ કે પાસ સાધન સુવિધા ભી અબ કાફી હો ગયે હૈં. મૈં બારબાર યહી કહૂઁગા કિ તારા બહનને કોઇ શુભ ઘડી મેં નેત્રયજ્ઞકા સંકલ્પ કિયા હોગા.

તુમ્હારી નેત્રદાન સંસ્થા સાધુ કી હૈ, તો તુમ્હારા સત્કાર ભી ઐસે હી હોના ચાહિયે ન ! સાધુકા સત્કાર ચાર જને કરતે હૈં– કુત્તા, છોકરા (લડકોં), પુલિસ ઔર ચલમબાજ. કુત્તા સાધુ કો દેખતે હી ભૌંકને લગતા હૈં, છોકરે– "બાવો આવ્યો" (= બાવા આયા) કહકર ભગાતે હૈં, પુલિસ ફૌરન પૂછને લગતા હૈં કિ કહાઁ સે આયે ? કહાઁ જાઓગે ? ઔર ચલમબાજ કહતા હૈ– બાબા ! ગાંજા પીઓગે ?

બ્રહ્મકા વિચાર શુષ્ક હૈ, પહલે મન નહીં લગતા. ઔર જબ લગ જાતા હૈં, તબ ફિર છૂટ નહીં સકતા ! ઐસા હી હમારે નેત્રદાન યજ્ઞકા હૈ, પહલે ઉસકા

નામ સુનતે હી લોગ ભાગતે હૈં, ફિર કહેં કિ હમેં દો હજાર પતરા ચાહિયે, તો સુનકર વે સ્તંભિત (સ્તબ્ધ) હો જાતે હૈં. જબ કેમ્પ દેખતે હૈં– તબ કહતે હૈં કિ બાબા ! ઈતના પતરા ભી તુમકો કમ પડેગા. નેત્રયજ્ઞ કષ્ટકે ડરસે છોડ નહીં દેના. અપમાન સહન કર લેના.

ઈન કે મરે ન રોઈયે

૫–૮–૬૭. સાજીદા નામક મુસલમાન કવિ હો ગયે. ઉન્હોંને વેતાલ ઔર વિક્રમ કી બાતચીત કી કવિતા લિખી હૈં. (વૈતાલ– વિક્રમકા મંત્રી થા.)

મરે કર્કશા નાર, મરે વો બલમ નિકટ્ટૂ ।
ફૂઅડ બૈલ મર જાય, મરે અડિયલ ટટ્ટૂ ॥
પુત્ર વહી મર જાય, જો કુલકો દાગ લગાવે ।
મિત્ર વહી મર જાય, જો વક્ત પર કામ ન આવે ॥
કહે બેતાલ સુન વિક્રમ, ઈનકે મરે ન રોઈયે ।
પાવ પસાર કર સોઈયે ॥

ઉત્તમવિદ્યા યદ્યપિ નીચ વર્ણજાતિ કે પાસ હોય તબ ભી ઉસ સે શિષ્યત્ત્વ કર કે પ્રાપ્ત કર લેના ચાહિયે.

પડો અપાવન ઠોર કંચન તજે ન કોય ।

પિતાજી કે પિતાજીને બચપન સે હી મુઝે સંસ્કૃત શ્લોકોં કી પઢાઈ પ્રારમ્ભ સે હી કરાઈ. "મનોરમા", "સારસ્વત", "શબ્દરુપાવલિ" આદિ પઢાયેં. રામો હરિ કરિ સે સંસ્કૃત વ્યાકરણ કે પાઠ પઢાતે થે.

અભી મૈં ઐસે સવાલ બતાઊંગા– જિનકા એક હી શબ્દ મેં જવાબ હો (સબ કે જવાબ શ્રી ગુરુદેવને હી દિયા)

મહીફલ તુરત મઁગાઓ, દે કૃષાનુ મોહે ગોદ લે ।
પત્રી દે ઘર આઓ, કહ્યો કૃષ્ણ, બારી નહીં ॥

મહીફલ કે લિયે બારી = વાડ નહીં હૈં. દે કૃષાનુ કો ચૂલ્હે મેં બારી = અંગાર નહીં હૈં. ગોદ લેને કો તુમ બારી = બાલક નહીં હો. પત્રી દેને કો તુમ બારી યાની પત્રવાહક નહીં હો.

બ્રાહ્મણ પ્યાસા ક્યોં ? ઔર ગદ્ધા ઉદાસ ક્યોં ? (જવાબ – લોટા નહીં થા.) બ્રાહ્મણ કે પાસ લોટા ન હોનેકા કારણ વહ પાની નહીં પી સકા, ઔર ગદ્ધા ન લોટનેકે કારણ ઉદાસ થા.

પાન સડે ઘોડા અડે, વિદ્યા બિસર જાય,
અંગારેમેં બાટી જરે, કહીં ચેલા કાય ?

(= ફેરા નહીં હોગા)

પાન કો ફેરે નહીં તો વહ સડ જાતા હૈં. ઘોડે કો એક હી જગહ બાંધકર રખે, ઘૂમને–ફિરને ન દેં તો વહ અડ જાતા હૈ (–રુક જાતા હૈં). વિદ્યા કો ફિર યાદ ન કરતે રહેં તો ભૂલ જાતે હૈં; ઔર રોટી કો પલટે નહીં તો વહ જલ જાતી હૈં.

રથચક્રં સમાહિતં સ્ત્રીનામ ત્રિઅક્ષરમ્ ।
આદિ જજ્જા, અંત બબ્બા, મધ્ય જાને તે પંડિતઃ ॥

(= જલેબી)

અર્ધનિશા વ આયો મૌન, સુંદરતા બરને અસ કૌન ।
તાહિ દેખકર ભયો અનંદ, ક્યોં સખી સજ્જન ?

(ના સખી– ચંદ્ર !)

આપને અન્નદાન નહીં– પ્રાણદાન દિયે હૈં

આજ ગ્યારહ બજે (સવેરે) અરવિંદભાઇ, સુશીલા બહન અરુન્ધતીબહન, ઉષાબહન કે સાથ શ્રી ગુરુદેવ કે દર્શન કો આયે– તબ–

શ્રી ગુરુદેવ :– દિન કે બાદ રાત્રિ હોના હી ચાહિયે, નહીં તો દિનકો દિન કૌન કહેં ? એક અધ્યાત્મ વિષય હી ઐસા હૈં, જિસ મેં દુઃખાનુભૂતિ નહીં હોતી. વહ સદા એકરસ રહતા હૈં. વ્યાવહારિક જીવન મેં કષ્ટકે બાદ સુખ હોતા હૈં. સુખ–દુઃખ દ્વન્દ્વ હૈં.

ભગવાન– જિસને યહ દુનિયા બનાઇ હૈં, વહ ઈતના ક્રૂર નહીં હૈં. માઁ ખુદ અપને બચ્ચે કો મારતી હૈં, પર દૂસરે કિસી કો મારને નહીં દેતી હૈં. કોઇ માર લે તબ લડકા દોષી હો તો ભી ઉસીકા પક્ષ લેતી હૈં. ઈસી આશય સે મૈંને કહા થા કિ અબ કી બાર બિહાર મેં બહુત અચ્છી ફસલ હોગી. દો સાલ સે યહાઁ પર ફસલ નહીં હુઇ હૈં. ભગવાન જલ્દી સે દ્રવિત હો જાતે હૈં.

આપને અન્નદાન નહીં પ્રાણદાન દિયા હૈં. આપ લોગોંને બિહાર કો જિતને ભી અંશ મેં બચાયા, અચ્છી તરહ સે બચાયા હૈં. ઈસ કે સિવા ઔર ફાયદા યહ હુઆ કિ લોગ ઈસાઇ હોને સે બચ ગયે.

સંસ્કૃતિ કી રક્ષા કો પ્રાણદાન દેના હી પડતા હૈ

જિસ સમય ધર્મ કી ક્રાંતિ હોતી હૈં– ઉસ સમય નેતાકો બિના મૌત મરના પડતા હૈં. ઈસ કે લિયે શંકરાચાર્યજી, દયાનંદજી, રામાનુજજી આદિ કો વિષ દિયા ગયા થા. શ્રદ્ધાનંદકો ગોલી માર દી થી. ઈસ કામ કરનેવાલા તો ઉસી રોજ મર જાતા હૈં– જિસ રોજ વહ સંકલ્પ કરતા હૈં. જી કો ન ડર, ઔર જીમેં આયે સો કર; મત્થા હાથ મેં હો ઔર ધડ કરે કામ. વહી કુછ કર સકતા હૈં. પ્રાણકે ડર સે હી ઈસ કાર્ય મેં શિથિલતા આતી હૈં. સંસ્કૃતિ કી રક્ષા કો પ્રાણદાન દેના હી પડતા હૈં.

ક્રોધ કે વશ હોકર માનવ અનુચિત્ત ક્રિયા કર બૈઠતા હૈ

એક મહીના (શ્રાવણ માસ) સબ ક્રોધ ન કરેં. સબ અપને કમરે મેં લિખકર રખેં કિ શ્રાવણ માસ હૈં, ગુસ્સા કરના પાપ હૈં. ક્રોધ પાપકા મૂલ હૈં. ગીતાજી મેં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને કહા હૈં :–

ધ્યાયતો વિષયાન્ પુંસઃ સઙ્ગસ્તેષૂપજાયતે ।
સઙ્ગાત્સજ્જાયતેકામઃ કામાત્ક્રોધોઽભિજાયતે ॥ ગીતાજી ૨–૬૨ ॥
ક્રોધાદ્ ભવતિ સંમોહઃ સંમોહાત્સ્મૃતિવિભ્રમઃ ।
સ્મૃતિભ્રંશાદ્ બુદ્ધિનાશો બુદ્ધિનાશાત્પ્રણશ્યતિ ॥ ગીતાજી ૨–૬૩ ॥

અર્થ :– વિષયોં કા ચિન્તન કરનેવાલે પુરુષ કી ઉન વિષયોં મેં આસક્તિ હો જાતી હૈ, આસક્તિ સે ઉન વિષયોં કી કામના ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઔર કામના મેં વિઘ્ન પડને સે ક્રોધ ઉત્પન્ન હોતા હૈ.

ક્રોધ સે અત્યંત મૂઢ ભાવ ઉત્પન્ન હો જાતા હૈ, મૂઢ ભાવ સે સ્મૃતિ મેં ભ્રમ હો જાતા હૈ, સ્મૃતિ મેં ભ્રમ હો જાને સે બુદ્ધિ (= જ્ઞાનશક્તિ) કા નાશ હો જાતા હૈ ઔર બુદ્ધિ કા નાશ હોને સે યહ પુરુષ અપની સ્થિતિ (= પદ) સે ગિર જાતા હૈ.

ક્રોધ કે વશ હોકર માનવ અનુચિત્ત ઔર માનવતા કો શોભા ન દે વૈસી ક્રિયા કર બૈઠતા હૈં. વિચારવાન કો ક્રોધ શાન્ત હોને પર ફિર બહુત પશ્ચાતાપ હોતા હૈં. ક્ષમા કિસ કો કિયા જાતા હૈં ? અપરાધી કો. જિસ મેં અપરાધ હી ન હો ઉસે ક્યા ક્ષમા કરના !

મન મેં જલતે રહકર ઉપર સે શાન્ત નહીં બનના. શાન્તચિત્ત હોકર

વિચાર કરને સે ક્રોધી વિચાર નરમ પડ જાયેંગે. નાભિ કી ગતિ પહલે આઁખ સે સંબંધ રખતી હૈં– ઈસલિયે પહલે ક્રોધ આઁખ પર આતા હૈં. ક્રોધી મનુષ્ય કી આઁખોકા ભાવ બદલ જાતા હૈં. બાદ મેં વહ સારે શરીર મેં ફૈલતા હૈં. ઈસલિયે આઁખો પર ક્રોધ આવે ઉસકે પહલે હી હમેં વિચાર કરના ચાહિયે, વર્ના ક્રોધ હમ પર સવાર હોકર હમારી બુદ્ધિકા નાશ કર દેગા.

પ્રતિકૂલતા ક્રોધકા કારણ હૈં. પ્રતિકૂલ સુનના ઔર પ્રતિકૂલ દેખના– યે દો હી કારણ ઐસે હૈં– જો ક્રોધકો ઉત્પન્ન કરતે હૈં. કોઈ હમ પર ચોરીકા દોષારોપણ કરતા હૈ તબ હમેં ગુસ્સા આતા હૈ. ઉસ સમય હમેં વિચાર કરના ચાહિયે કિ હમ ચોર નહીં હૈં, દોષારોપણ કરનેવાલા માર્ગ ભૂલતા હૈ. ભૂલે હુએ પર ક્યા ક્રોધ કરના ?

(પરન્તુ) યદિ હમ સચમુચ મેં ચોર હૈં, તો ઐસા કરનેવાલા હમ કો અપના દોષ બતાતા હૈં, ઔર સચ્ચા હી તો કહતા હૈં. અપના દોષ જો બતાવે વહ હમારા ગુરુ હૈં. ગુરુ પર ક્રોધ કરના ચાહિયે ?

કાઠિયાવાડ મેં કુએં પર છોટે–છોટે પત્થર રહતે હૈં. પાની ખીંચને સે રસ્સી સે ધીરે ધીરે પત્થર ઘિસ જાતે હૈં. જબ ઈતના કડા પત્થર નરમ પડ જાતા હૈં, તો વિચાર કરને સે ક્યા હમારા ક્રોધ નહીં જાયગા ?

કરત કરત અભ્યાસ કે, જડમતિ હોત સુજાન ।
રસ્સી આવત જાત કે, પત્થર પડત નિશાન ॥

સાવન મેં એકટાના (એક સમય ભોજન) કરના. સાગ નહીં ખાના... આદિ (તો) સ્થૂલ નિયમ હૈ. ઔર ક્રોધ નહીં કરના આદિ સૂક્ષ્મ નિયમ હૈ. હમ યદિ ઈન નિયમોં કા પાલન કરેંગે તો હમારા કલ્યાણ હોગા, ક્યોંકિ સાવન શિવજી કા મહીના હૈ ન ? શિવ યાની કલ્યાણ.

એકાદશી પુણ્યતિથિ હૈ

પંદ્રહ રોજ મેં એક ઉપવાસ કરને કે લિયે એકાદશી કી જાતી હૈં. યહ એકાદશી પુણ્યતિથિ હૈં.

એકાદશી મેં આલુકા ભજીયા, સિંઘાડે કે આટે કા હલવા ઔર મૂઁગફલી હમલોગ ખાતે હૈં. ઔર હમે અજીર્ણ હો જાતા હૈં. ઈસ સે તો દાલ–ભાત હી ખાના અચ્છા. એકાદશી કો હલ કે સે હલકા પદાર્થ લેના ચાહિયે. આગ મેં પકાયા હુઆ કુછ ભી ન લેના, એસા ફલાહાર કા અર્થ હોતા હૈ. ઈસ કે સિવા જો

ભી ચીજ હમ ખાતે હૈં વહ આહાર મેં હૈં.

ઉપવાસ કે પ્રકાર હોતે હૈં– (૧) જિસ મેં જલ તક ન લિયા જાય, વહ નિરાંબુ યા નિર્જલા. (૨) જિસમેં સૂક્ષ્મ– (યાની) દો ભાગ ફલ, દો ભાગ પાની, ફલ યા ફૂલ જૈસી વસ્તુ લી જાય– વહ ફલાહાર (૩) જિસ મેં ફલ આદિ ન લેકર કેવલ દૂધ યા શક્કરકા પાની લિયા જાય વહ નિરાહાર (૪) જિસ મેં બારહ બજે પશ્ચાત્ એકબાર હલ્કા ભોજન લેકર ફિર કુછ ભી ન લિયા જાય– વહ એકટાના.

જીવન કા યહી તો રસ હૈ

હમેશા ભગવત્સ્મરણ કર કે સોના, ઔર ઉઠના ભી હરિસ્મરણ કરતે કરતે ! ખૂબ આનંદ આયેગા. હમારી દિનચર્યા ઐસી હોની ચાહિયે કિ કિસી કો ભી હમ સે ઉદ્વેગ, વિક્ષેપ યા દુઃખ ન હો, ઔર હમેં અપને સાધન મેં ઉત્સાહ બના રહેં.

મૈં તો ઈતના હી કહૂઁગા કિ ભજન ઔર પ્રત્યક્ષ નારાયણ કી સેવા મેં હી હમારે જીવન કી ક્ષણ ક્ષણ બીતેં !! યહ શ્રાવણ માસ કે કલ્પવાસ સે હી હમ પ્રારંભ કર દેવેં તો કિતના ઉત્તમ ! જિસકા જીવન પરહિત મેં ખપા હો વહી જીવન–માનવજીવન હૈ. ઐસા માનવી હી મનુષ્ય કી આકૃતિ મેં દેવ હૈ. જીવન મેં ઔર રખા હી ક્યા હૈ ? જીવનકા યહી તો રસ હૈ, યહી તો આનંદ હૈ ! મૈં તો યહી ચાહતા હૂઁ કિ મેરા જન્મ ઈસી આનંદ વ રસ કો લેને કો ખૂબ હોવેં. મેરે રામ કે યે પ્રત્યક્ષ નારાયણ કી સેવા કભી ન છૂટેં.

તેરા ધર્મ તૂઁ હી જાન, મૈં અપના ધર્મ બજાતા હૂઁ ।
મૃત્યુલોક કો ખૂબ સમઝકર, બારબાર મૈં આતા હૂઁ ॥

પ્રાણી એક પાની કા બુલબુલા હૈ.

ચલ રહે હૈં ક્ષેત્રોં હો રહા હૈં હક્કા ।
બો રહે હૈં ગેહૂઁ, લહલહા હૈં મક્કા ॥

અબ ધરતી પ્રસન્ન હો ઉઠી હૈ, પ્યાસ મિટ ગઇ ન ! ઈસલિયે. પ્રસન્ન આત્મા હી સબકુછ દે સકતી હૈં.

આજ મૈં અતિ પ્રસન્ન હૂઁ. સબ પૂજા કે લિયે અભી આ જાયઁ. ચલો, આઓ ઔર હમારી પૂજા કરો. દેખો ! મૈં કિતની પ્રસન્નતા સે પૂજારી વ પૂજારિનોં કો બુલાતા હૂઁ ! બસ ઈતને સે હી સબ કિતને પ્રસન્ન !

ભાગ્યવાન બહનેં નિત્યપ્રતિ દર્શન જાવેં ।
ભાગ્યવાન ભાઈએં નિત્યપ્રતિ સેવા બજાવેં ॥
વિરહ રો રહા હૈં, મિલન ગા રહા હૈં ।
કિસે યાદ કર લૂઁ, કિસે ભૂલ જાઉઁ !!
બિરહિણી થકી નીંદ તો ચાહતી હૈં ।
અભી ઔર કુછ દેર ઠહરે અંધેરા હૈં ॥

પ્રારબ્ધ પુરુષાર્થ ચાહતા હૈ

૬–૮–૬૭. સુબહ પ્રાર્થના કે બાદ શ્રી ગુરુદેવ કી ઉપસ્થિતિ મેં શ્રીમાનસજી કા અખંડ પાઠ કા પ્રારંભ હુઆ.

પાઠ ચાલુ હૈ. કમરે મેં શ્રી ગુરુદેવ કે પાસ મેં હમ ૮–૧૦ વ્યક્તિ બૈઠી થી. શ્રી ગુરુદેવને એક ચિઠ્ઠી પઢકર કહા :–

ચિન્તા ન કરો, પરન્તુ ધૈર્ય સે પુરુષાર્થ કરો. પક્કા નિશ્ચય કરો કિ જો હોનેવાલા હૈ સો તો હોકર રહેગા.

સબ સુખ ચાહતે હૈં. સુખ કી ઈચ્છા સે પ્રેરિત હોકર હી યહ સબ ચહલ–પહલ સુબહ સે રાત તક, ઔર પરંપરાગત હોતી રહી હૈં. થોડે સે સમય મેં ઔર થોડે સે પરિશ્રમ સે ભી વિપુલ સંપત્તિ પ્રાપ્ત હો જાયઁ, તો ઈસ મેં પૂર્વસંસ્કાર કી પ્રબલતા જો પ્રારબ્ધ હૈં– ઉસકો સમઝો. પ્રારબ્ધ નિમિત્ત પુરુષાર્થ ચાહતા હૈ.

પુરુષાર્થ હમેશા સ્વાર્થરહિત કરના ચાહિયે. અપને થોડે સે સ્વાર્થ કે લિયે મનુષ્ય ઈતના અઘટિત કાર્ય કર ડાલતા હૈં કિ કુછ કહા હી નહીં જા સકતા. માનવતા કો છોડકર દાનવતા કી ઔર મનુષ્ય ચલા જા રહા હૈ.

વિ.સં. ૧૬૮૭ કા દુષ્કાલ

વિ.સં. ૧૬૮૭ મેં મહા વિકટ દુષ્કાલ પડા થા. ધર્મભ્રષ્ટ હોકર, ઔર બાલકોં કી વિક્રી કર કે ભી રોટી કે ટુકડે પ્રાપ્ત કર કે લોગોંને જાન બચાઈ થી. ઉસ સમય સોના–ચાઁદિ કે બદલે મેં ભી કહીં અનાજ નહીં મિલતા થા. ફિર તો ઐસી ભિષણ દશા હો ગઈ થી કિ કુત્તે આદિ પશુઓં કા માંસભક્ષણ કિયા જાતા થા. ઈતના હી નહીં, નિર્બલ માનવ કી હત્યા કર કે ઉસકા ભક્ષણ કિયા જાતા થા. ઐસે માનવભક્ષીયોં સે ડરકર અસંખ્ય લોગ બંદ ઘરો મેં હી મૃત્યુ કે શરણ હો ગયે થે.

પ્રશ્ન :– ઝઘડુશાહ ઉસ સમય થે ? આપને ઉસકો દેખા થા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– નહીં ! મૈંને ઝઘડુશાહ કો દેખા નહીં હે. ઔર સંવત ૧૬૮૭કે દુષ્કાલ મેં વહ નહીં રહે થે. લેકિન ઉન કી સ્મૃતિ સબ કોઇ કરતે થે. કહા જાતા થા કિ ૭૦–૮૦ સાલ પહિલે ઐસા હી વિકટ દુષ્કાલ પડા થા તબ ઝગડુશાહ લોગો મેં મુફત અનાજ બાઁટતે થે. વિશાલ અન્નક્ષેત્ર ખોલે થે.

ફિર સંવત– ૧૯૫૬ કે દુષ્કાલ કી બાત તો અભી અભી કી હે. અતિ વિકટ દુષ્કાલ થા. અનાજ તો થા પરન્તુ પૈસા નહીં થા. ઉસ સમય બર્દવાન કે રાજાને ખૂબ પરમાર્થ કિયા. અનાપ–સનાપ દ્રવ્ય લગાકર લોગો મેં અનાજ બાઁટા થા. ઉસ સમય રાહતકાર્ય કા મેરા ક્ષેત્ર બારીસાલ જિલ્લેકા ચેતુવાઁ ગાઁવ થા. બારીસાલ ભર મેં ઉન કે દ્રવ્ય સે અનાજ–અનાજ હો ગયા થા.

બિહાર કા ઈસ વક્તકા દુષ્કાલ ભી કિતના ભયંકર હૈં ! જબ હમને યહાઁ રસોડે ખોલે તબ પ્રારંભ કે દિનો મેં કુછ વ્યક્તિ વ બચ્ચેં તો પંગત મેં ભોજન પાતે પાતે મૃત્યુકી શરણ હો ગયેં. કઇ દિનોં કી ભૂખમરી કે કારણ શરીર મેં સત્વ નહીં રહા થા. ઈસી કારણ ઈસ પ્રકાર કી આકસ્મિક મૃત્યુ હુઈ.

હમને બરવાડી, ચિનિયા કે લિયે "મોબાઈલ કેમ્પ" શુરુ કિયે તબ હમારે સ્વયંસેવકોને આસપાસ કે જંગલો કે રાસ્તે પર ભી ઐસે કુછ મૃતક દેખે થેં. યહ ઈતના કરાલ ભીષણ દુર્ભિક્ષ હે.

ઐસે ભીષણ કાલ મેં ભી ધની ધન કા વ્યય નહીં કરેં ઉસ કો ક્યા કહના– મુઝે સમઝ નહીં પડતી. હમારે તો ઝઘડુશાહ સૌદાગર અરવિંદ આ ગયે હૈં. સર્વેશ્વર શ્રીરામજી કી ઈચ્છા વ પ્રેરણા હી સદૈવ કાર્ય કરતી રહતી હૈં. ઔર પરિણામ મેં ભી વહી રહતી હૈં. ઈન પીડિતોં કી પુકાર ભગવાન ને સુન લી હૈં ઈસ મેં કોઇ સંદેહ નહીં.

પ્રેમાસ્પદ કે લિયે પ્રેમી સબ કુછ નિછાવર કર દેતે હૈં

પ્રેમી, પ્રેમ, પ્રેમાસ્પદ કે વિષય મેં દષ્ટાંત દેતે હુએ શ્રી ગુરુદેવને બિરબલ કી કથા કહી :–

બિરબલ કે સામને એક બાલક કો લે કર દો માતાએં ન્યાય કે લિયે આઇ. દોનોં કહતી થી કિ યહ બાલક મેરા હે. અસલી ઔર નકલી માઁ કા નિર્ણય કિસ પ્રકાર કિયા જાયઁ ? બિરબલ ને ચતુરાઈ સે કામ લિયા.

ભર દરબાર મેં દોનોં માતાઓં કે સામને જલ્લાદ કો બુલાકર બિરબલને

કહા કિ યે દોનોં કહતી હૈં કિ યહ બાલક મેરા હૈ. ઈસીલિયે બાલક કે દો ટૂકડે કરકે દોનોં કો એક એક ટૂકડા દે દો. જલ્લાદ બાલક કે પાસ પહુઁચા.

ઉતને મેં તો એક માતા ને દૌડકર બાલક કો અપની છાતી સે ચિપકા લિયા. હાથ જોડકર કહને લગી કિ મેરે બાલક કે ટુકડે મત કરો. મુઝે મેરા બાલક નહીં ચાહિયે. મુઝે ન્યાય નહીં ચાહિયે. મૈં નકલી માઁ હૂઁ. બાલક કો ઉસ કી માઁ કો જિંદા હી સૌંપ દીજિયે.

ઈસ તરફ, દૂસરી ઔરત તો સ્થિરતા સે સબ દેખ રહી થી ! સુન રહી થી. ઉસ કે હૃદય મેં કોઈ ખલભલી નહીં હુઈ. જલ્લાદ બાલક કે પાસ ગયા– તબ ભી વહ સ્થિર ખડી રહ પાઈ. બાલક કે દો ટુકડે ઉસકો મંજૂર થા, પરન્તુ બાલક કી જિંદગી ઉસે મંજૂર નહીં થી. ક્યોં ? કારણ કિ વહ ઉન કી નકલી માઁ થી. બાલક ઉસકા થા હી નહીં. તબ ઉસ કે હૃદય મેં વાત્સલ્ય કા ઔર બલિદાન કી ભાવના કા પ્રાદુર્ભાવ હી કૈસે હો સકતા થા !! બિરબલ ને અસલી માઁ કો ઉસકા બાલક સૌંપ દિયા.

પ્રેમાસ્પદ કે સુખ કે લિયે પ્રેમી સબ કુછ નિછાવર કર દેતા હૈં. આખરી નિહાવરી અપને પ્રેમ કી હી ચઢા દેતા હૈં. પ્રેમ યાની બલિદાન. સર્વસ્વ ત્યાગ.

પ્રેમ–પ્રેમ સબ કોઊ કહત, પ્રેમ ન જાનત કોય ।
જો જન જાને પ્રેમ તો, મરે જગત્ ક્યોં રોય ।। ૧ ।।
પ્રેમ ફાઁસ મેં ફઁસિ મરે, સોઈ જિયે સદાહિં ।
પ્રેમ મરમ જાને બિના, મરિ કોઊ જીવત નાહિં ।। ૨ ।।
પ્રેમ હરિ કો રુપ હૈ, ત્યોં હરિ પ્રેમ સરુપ ।
એક હોઈ દ્વૈ યોં લસૈં, જ્યોં સૂરજ ઔર ધૂપ ।। ૩ ।।
પ્રેમ–પ્રેમ સબ કોઉ કહે, કઠિન પ્રેમ કી ફાઁસ ।
પ્રાન તડફિ નિકલે નહીં, કેવલ ચલતઉ સાઁસ ।। ૪ ।।

ચિંતા કા નાશ કરને લિયે ધૈર્યપૂર્વક પુરુષાર્થ કરો

૭–૮–૬૭. શ્રાવણ શુકલ એકમ સુબહ ચાર બજે શ્રીમાનસજી કે અખંડ પાઠ કી પૂર્ણાહુતિ મેં શ્રી ગુરુદેવ બિરાજેં. બાદ છઃ બજે આપશ્રી બોમ્બે કે લિયે પધારેં. ૧૧–૮–૬૭ સુબહ આઠ બજે કરીબ– બોમ્બે–માટુંગા– શ્રી પ્રહલાદભાઈ કે યહાઁ પહુઁચે.

વ્યવહાર મેં પ્રારબ્ધ મુખ્ય હૈં. ઈસ મેં– (પ્રયત્ન મેં પુરુષાર્થ મેં) જબ પ્રારબ્ધ કામ નહીં દેતા તબ મનુષ્ય માનસિક રોગી હો જાતા હૈ ઔર ડોક્ટર કી ગોલિયાઁ ખા–ખાકર ઔર ભી કમજોર હો જાતા હૈં. શાસ્ત્રી કે પાસ યદિ જાઓગે તો વહ "ગ્રહદશા લગ ગઈ હૈ" ઐસા બતાયેગા. ભૂવાકે પાસ જાઓગે તો વહ કહેગા– "તુમ કો ડાકિની લગ ગઈ હૈ." વૈદ્ય કે પાસ જાઓગે તો વહ તુમ્હારે શરીર મેં સે રોગ ઢૂંઢ નિકાલેગા. ઔર મેરે પાસ આઓગે તો મૈં યહી કહૂઁગા કિ તુમ ભજન નહીં કરતે હો– ઈસલિયે ઐસા હોતા હૈ.

ચિન્તાકા નાશ કરને કે લિયે ધૈર્યપૂર્વક પુરુષાર્થ કરો સચ્ચા પ્રયત્ન કરો, નીતિ સાફ રખો. પ્રારબ્ધ નિમિત્ત ચાહતા હૈ, ઔર નિમિત્ત પુરુષાર્થ ચાહતા હૈ. પુરુષાર્થ સ્વાર્થરહિત કરના ચાહિયે.

ઉન ગરીબોં કો અપની કમાઇ કા બિસવાઁ હિસ્સા તો દો !

રાજ્યવ્યવસ્થા શૌર્ય કો લેકર હોતી હૈ. તુમ, કુર્સી ક્યોં ચાહતે હો ? સેવા ક્યા બાહર સે નહીં હો સકતી હૈં ? યહ પ્રપંચ હૈ. ગરીબોં કી ઈસ મેં ઘાણી નિકલ જાતી હૈં. ભારી પરેશાન હોતે હૈં. ઔર અમીરોં કી દુર્દશા હોતી હૈં. હમારે મેં સંપૂર્ણ ત્યાગ હોના ચાહિયે. તો હી રાજ્યવ્યવસ્થા સુધર સકતી હૈં.

બંગાલ મેં ફિર સે સામ્યવાદીયોંકા હલ્કા–ગુલ્લા હોને લગા હૈ. ભારત કો બચાને કે લિયે રુસ કા ચીન કે સાથ મેં યુદ્ધ અનિવાર્ય લગતા હૈ. રુસ લડેગા તો હમારે લિયે નહીં, પરન્તુ ખુદ કી રક્ષા કો લડેગા. ક્યોંકિ ચીન કો યદિ ભારત મિલ ગયા, તો ન રુસ રહ જાતા હૈં, ન હી અમરિકા રહ સકતા હૈં. ભલે હી ચીન–રુસ એકસિદ્ધાંતી હો ! એક હી માતા કે ઉદર મેં રહનેવાલે દો ભાઇ આપસ મેં ક્યોં લડતે હૈં ? મુખ્ય હેતુ હૈ– સત્તા ઔર રાજ્યવિસ્તાર.

જપાન મેં એક લડકી જિતના કામ કરતી હૈ, ઉતના યહાઁ તીન મજદૂર નહીં કર સકતે. સબ પ્રમાદી હો ગયે હૈં. મુફતકા મિલ જાય ઐસી ભાવના રખતે હૈં. મૈં– સદૈવ યહી કહૂઁગા કિ જબ તક ભારત મજબૂત ન હો જાય તબ તક સબ પ્રમાદકા ત્યાગ કર દો. નીતિ સે કામ કરો. પ્રત્યેક કો યહી ભાવના હોની ચાહિયે કિ હમ સબ એક–દૂસરે કે લિયે હૈં. જિનસે તુમને કમાયા હૈં– ઉન ગરીબોં કો અપની કમાઇકા બીસવાઁ હિસ્સા તો દો ! કહીં ઐસા ન હો કિ યહ બીસવેં હિસ્સે કી વ્યવસ્થા મેં ભી રિશ્વત ચલને લગેં. હમેં ભી ઐસા લગના ચાહિયે કિ હમ (જો) ખાતે હૈં– ઉસ મેં સે એક કૌર (= હિસ્સા) હમ ગરીબોં કો ભી દેં.

પ્રેમ કા રસ નિકલ જાને પર જીવન નિરસ હો જાતા હૈ

વેલોર મેં એક બહુત બડા અસ્પતાલ ચલતા હૈં. વહાઁ પર ઈસાઈયોં કી તરફ સે એક હિન્દુ ડૉ. ગયા. ઉસે જવાબ મિલા કિ હમારે યહાઁ તો ઈસાઇ કો હી હમ લેતે હૈં.

મુઝે વિચાર આયા કિ– વે ઈસાઇ કો ફિર ભલે હી વહ અપરિચિત હો, મદદ કરને કો તૈયાર હૈં, ઔર હમ અપને કુટુમ્બ તક કો મદદ કરને તૈયાર નહીં હૈં. ઈસાઇ ભલે વિધર્મી હૈં, પર વે ઉદ્દાત્ત હૈં. પ્રેમ પૈસે કા નહીં, પ્રેમ જીવન કો સરસ બનાતા હૈ. જીસ કે જીવન મેં પ્રેમ કા અભાવ હો જાતા હૈ વહ આત્મહત્યા તક કરને કો તૈયાર હો જાતા હૈ. પ્રેમ કા રસ નિકલ જાને પર જીવન નીરસ હો જાતા હૈ.

ઈશ્વર "સત્ય" મેં હૈં

૧૨–૮–૬૭, બોમ્બે. સુબહ ૧૧ બજે શ્રી ગુરુદેવ, શ્રી અરવિંદભાઇ કે સાથ ઉન કે ઘર બિરાજે હૈં. તબ શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

ગીતાજી કે સોલહવે અધ્યાય મેં હમારે લિયે દૈવી સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરને કી આજ્ઞા દી હૈં. દૈવી સંપત્તિ કે છબ્બિસ લક્ષણ હૈં. ઉસ કો સ્થાયી રખનેકા પ્રયત્ન ઔર વહ કૈસે પ્રાપ્ત હોતી હૈ ઉસ કા ઉસ મેં નિર્દેશ કિયા હૈ.

અભયં સત્ત્વસંશુદ્ધિજ્ઞાનંયોગ વ્યવસ્થિતિઃ ।
દાનં દમશ્ચ યજ્ઞશ્ચ સ્વાધ્યાયસ્તપ આર્જવમ્ ॥
અહિંસા સત્યમક્રોધસ્ત્યાગઃ શાન્તિરપૈશુનમ્ ।
દયા ભૂતેષ્વલોલુપ્ત્વં માર્દવં હ્રીરચાપલમ્ ॥
તેજઃ ક્ષમા ધૃતિઃ શૌચમદ્રોહોનાતિમાનિતા ।
ભવન્તિ સંપદં દૈવીમભિજાતસ્ય ભારત ॥

॥ ગીતાજી ૧૬–૧–૩ ॥

ભાવાર્થ :– (શ્રી ભગવાનને કહા કિ) ભય કા સર્વથા અભાવ, અંતઃકરણ કી પૂર્ણ નિર્મલતા, પરમાત્મા કે સ્વરૂપ મેં એકીભાવ સે ધ્યાનયોગ મેં નિરન્તર દ્રઢસ્થિતિ, સાત્ત્વિક દાન (દેશ, કાલ, પાત્ર કો દેખકર કિયા હુઆ દાન), ઈન્દ્રિયોં કા દમન, ભગવાન, દેવતા ઔર ગુરુજનોં કી પૂજા, અગ્નિહોત્ર આદિ ઉત્તમ કર્મોંકા આચરણ, વેદ–શાસ્ત્રોં કા પઠન–પાઠન, ભગવાન કે નામ ઔર ગુણોં

કા કિર્તન, સ્વધર્મપાલન કે લિયે કષ્ટ કો સહના, શરીર તથા ઈન્દ્રિયોં કે સહિત અંતઃકરણ કી સરલતા;

મન, વાણી ઔર શરીર સે કિસી પ્રકાર ભી કિસી કો કષ્ટ ન દેના, યથાર્થ ઔર સત્યભાષણ, અપના અપકાર કરનેવાલે પર ભી ક્રોધ ન હોના, કર્મો મેં કર્તાપન કે અભિમાન કા ત્યાગ, ચિત્ત કી ચંચલતા કા અભાવ, કિસી કી ભી નિન્દાદિ ન કરના, સબ ભૂતપ્રાણિયોં કે પ્રતિ હેતુરહિત દયા, વિષયોં કે સાથ સંયોગ હોને પર ભી ઉન મેં આસક્તિ કા ન હોના, કોમલતા, લોક ઔર શાસ્ત્ર સે વિરુદ્ધ આચરણ મેં લજ્જા, વ્યર્થ ચેષ્ટાઓં કા અભાવ;

તેજ, ક્ષમા, ધૈર્ય, શુદ્ધિ (દ્રવ્ય કી, અન્ન કી, આહાર કી, આચરણોં કી ઔર શરીરઆદિ કી શુદ્ધિ = બાહ્યશુદ્ધિ) રાગ–દ્વેષ, કપટ, આદિ વિકારોં કા ત્યાગ (= ભીતર કી શુદ્ધિ), કિસી કે ભી પ્રતિ શત્રુભાવ ન હોના ઔર અપને મેં પૂજ્યતા કે અભિમાન કા અભાવ– યે સબ તો હૈ અર્જુન ! દૈવી સંપદા કો લેકર ઉત્પન્ન હુએ પુરુષ કે લક્ષણ હૈ.

દૈવીસંપત્તિ કા સર્વપ્રથમ લક્ષણ હૈં અભય. જબ તક મનુષ્ય અભય ન હો, તબ તક ઉસે દૈવી સંપત્તિ પ્રાપ્ત નહીં હોતી.

અભય કૌન હો સકતા હૈ ? – જો પૂર્ણ હો, યા ફિર જિસ કા કોઈ રક્ષક હો. પૂર્ણ જો હૈ, વહ ભયભીત હો હી નહીં સકતા. માતા કે સાથ મેં બાલક ઔર માલિક કે સાથ મેં કુત્તા કિતના નિર્દ્વન્દ્વ હોતા હૈં ? ઈસી તરહ સે અભય પ્રાપ્ત કરને કો હમેં રક્ષક કી જરુરત હૈં. રક્ષક તો–જો પૂર્ણ હો વહી બન સકતા હૈ. ઔર પરિપૂર્ણ એક ઈશ્વર હી હૈં.

ૐ પૂર્ણમદઃ પૂર્ણમિદં પૂર્ણાત્ પૂર્ણમુદચ્યતે ।
પૂર્ણસ્ય પૂર્ણમાદાય પૂર્ણમેવાવશિષ્યતે ॥

અબ, યહ નિશ્ચય હો ગયા કિ ભય કા નાશ કરને કે લિયે ઔર દૈવીસંપત્તિ પ્રાપ્ત કરને કે લિયે હમેં ભગવાન કે રક્ષણ કી જરુરત હૈં.

હું હરિનો હરિ છે મમ રક્ષક, એહ ભરોસો જાય નહીં ।
જે હરિ કરશે તે મમ હિતનું, એ નિશ્ચય બદલાય નહીં ॥

યહ (નિશ્ચય) કભી ન બદલેં. જબ હમારા સમર્પણ હોતા હૈં તભી હમારી રક્ષા હોતી હૈં. આપ લોગોંને મહાભારત પઢા હોગા– દ્રૌપદીકા હમેં અનુભવ મિલા હૈં. અક્ષયવસ્ત્ર નિકલતે હી ગયે ઔર ભગવાનને દ્રૌપદી કી લાજ કી

રક્ષા કી. ભગવાન કો સચ્ચે હૃદય સે બુલાઓ.

ક્યા કરે વૈરી પ્રબલ, જો સહાય બલવીર ।
દસ હજાર ગજબલ ઘટયો, ઘટયો ન દસ ગજ ચીર ॥

પુરાણોં કી કથા ઈતની સમઝદારીપૂર્વક લિખી હૈં કિ સમઝે તો જીવન બન જાય. પરન્તુ હમારા સિર્ફ વાણી માત્ર કા સમર્પણ હૈં, ક્રિયા મેં બિંદુ હૈં. ક્રિયા મેં યદિ હો જાય તો કહના હી ક્યા ? રોજ સુબહ ઉઠકર હમ કહતે હૈં કિ– ''હમ તો રામ તેરે, ઔર મરને કો બહુ તેરે.'' પ્રાર્થના અંતઃકરણ કી શુદ્ધિ કર કે કરના ચાહિયે.

ત્રિકાલ મેં એકરસ રહનેવાલે કો ઈશ્વર કહતે હૈં. જબ હમેં ઈશ્વર કા જ્ઞાન હોગા તબ હમ પાપ ઔર ઝૂઠ નહીં આચરેંગે. ઈશ્વરકા ઐશ્વર્ય જબ હમ કો ઠીક સે માલૂમ હો જાયગા– તબ રક્ષા અપને આપ હોને લગેગી. રક્ષા હોને પર દૈવીસંપત્તિ ભી આ જાયગી. ઈશ્વર ''સત્ય''મેં હૈં. ક્યા ઈશ્વર કો હમ માનતે હૈં ? સત્યાચારણ કરતે હૈં ? હમારી નિષ્ઠા ધ્રુવ ઔર પરિપક્વ હોના ચાહિયે. પરિપક્વ નિષ્ઠાને નૃસિંહ ભગવાન કા પ્રાદુર્ભાવ ખંભે મેં સે કરવાયા થા.

ઈશ્વર અચિંત્ય, અનંત ઔર સચ્ચિદાનંદ હૈં. હમારા શબ્દ મેં અધ્યારોપ હૈં. ઈશ્વર પરિપૂર્ણ હૈં; ઔર હમારી ભાવના, શ્રદ્ધા ઉસ મેં મનચાહા અધ્યારોપ કરતી હૈ. ઈશ્વર અનુમાન સે અનુભવ મેં આતા હૈ. જો કોઇ યહ કહતા હૈ કિ ઈશ્વર અલક્ષ્ય હૈં (=લક્ષ્યમેં આતા નહીં હૈં) વહ ઝૂઠા હૈ. ધ્યાતા ન રહે, ધ્યાન ન રહે કેવલ ધ્યેય માત્ર રહ જાય તબ ઈશ્વર હમેં અપને આપ ખીંચ લેતા હૈ. ધ્યાતા કા લોપ યાની બુદ્ધિ કા લોપ. બુદ્ધિ જ્ઞાનતંતુઓકા આધાર હૈં. દીનતા, આશ્રય, અવલંબ આદિ કે જો પદ હૈં વે ઈસી કે લિયે હૈં.

મનન કરો. શાંત ચિત્ત હોકર ચિંતન કરો. બડા આનંદ ઔર પ્રકાશ મિલેગા.

શ્રી ગુરુદેવ સબ કે સાથ– શામ કો દેવકરણભાઈ કે યહાઁ બિરાજેં. કલ રંકા કે લિયે પધારેંગે. મુઝે આજ્ઞા મિલી કિ મોટર મેં દૂસરોં કો લે જાના પડેગા. તૂઁ પ્રસન્નતાપૂર્વક ટ્રેન સે આયેગી ? મૈંને હા કહી. મૈં ડહાણૂ ગઇ. શ્રી ગુરુદેવ પોખરાયા, કાનપુર હોતે હુએ, રમેશભાઇ સેજપાલ, ઉન કી ધર્મપત્નિ, કૃષ્ણાબહન, પાર્વતીબહન, દમયંતિબહન કે સાથ રંકા પધારેં.

રાહતકાર્ય— એક સૂચિ

(૧) "માનવ રાહત મંડલ" દ્વારા રંકા મેં, માર્ચ ૧૯૬૭ સે ઓગસ્ટ ૧૯૬૭ તક ભોજન પાનેવાલે મનુષ્યોં કી સંખ્યા ઈસ પ્રકાર થી.

માસ	રંકા	બરવારી	શિક્ષિકા	ચીનીયા	ભંડારીયા	બડગઢ	ટોટલ
માર્ચ	૧૬૫૦૦	૧૪૮૨૫	૩૦૪૨૦	૪૧૧૦૦	–	–	૧૮૨૮૪૫
અપ્રેલ	૨૨૯૫૦૦	૧૦૩૫૦૦	૭૮૨૦૦	૧૪૯૨૫૦	–	–	૫૬૦૪૫૦
મે	૨૦૭૧૨૬	૧૨૯૪૫૦	૪૫૬૨૫	૧૯૧૦૦૦	૨૫૮૦૦	–	૫૯૯૦૦૧
જૂન	૨૭૬૮૦૦	૧૨૩૮૦૦	૩૫૫૯૫	૧૯૨૫૦૦	૯૨૪૦૦	૧૦૫૦૮૦	૮૨૫૧૭૫
જુલાઈ	૨૩૩૮૦૦	૧૧૦૫૦૦	૩૬૬૦૦	૧૦૪૫૦૦	૬૨૦૫૦	૯૬૨૦૦	૭૪૩૬૫૦
ઓગ.	૧૫૦૭૫૦	૮૧૮૫૦	૩૪૧૦૦	૧૭૧૪૦૦	૭૫૫૦૦	૫૬૯૦૦	૫૭૦૫૦૦
કુલ	૧૧૯૪૪૭૬	૫૬૩૯૨૫	૨૬૦૫૪૦	૯૪૮૭૫૦	૨૫૫૭૫૦	૨૫૮૭૫૦	૩૪૮૧૬૨૧

અધિકત્તમ વ્યક્તિ ૩૩૮૦૦ ને ૨૬–૬–૬૭ કો ભોજન લિયા.

કમસેકમ વ્યક્તિ ૧૬૪૦૦ ને ૭–૮–૬૭ કો ભોજન લિયા.

સરેરાશ સંખ્યા— એક દિન કે લિયે ૨૦૮૪૮

માનવરાહત મંડલ ટ્રસ્ટી

(મથુરાદાસ નારાયણજી કી સહી હૈં)

(૨) ૩૧–૮–૬૭ તક કિયા હુઆ કચ્ચા અનાજ કા વિતરણ ઈસ પ્રકાર થે :–

		કાર્ડ	વ્યક્તિગત સંખ્યા	અનાજ— કવીન્ટલ મેં
બિહાર :	રંકા	૧૨૧૨	૪૨૪૨	૨૦૪
	બડગડ	૭૩૨	૨૫૬૨	૭૧
મધ્યપ્રદેશ :	ચન્દી	૩૭૫૪	૧૩૧૩૯	૬૩૨
	કર્ચા	૧૯૯	૬૯૭	૬૯
ટોટલ		**૫૮૯૭**	**૨૦૬૪૦**	**૯૭૬**

(૩) નેત્ર ચિકિત્સા ઔર ઉપચાર : શુરુ સે દિનાંક ૧૦–૯–૬૭ તક.

(૧) આઉટડોર જનરલ મરીઝ :– ૨૮૬૦૦

(૨) આઉટડોર ઓપ્થેલમિક :– ૪૦૨૦

(૩) આઁખ કે ઓપરેશન :– ૧૮૧૧

(૪)	સીવણ ક્લાસ – ટ્રેઈનીંગ કિયે વ્યક્તિ	૧૦૨
	મોટર ડ્રાઈવીંગ વ્યક્તિ	૩૦
(૫)	કપડા વિતરણ :	૩૨૭૧૧

મથુરાદાસ નારણજી

પરિશિષ્ટ (૧)

૧૯૬૭ :– શ્રી ગુરુદેવ કે વચન જિસ કી નિશ્ચિત્ તારીખ ઉપલબ્ધ નહીં હૈં.

પ્યાજ– હૃદયરોગ, પક્ષઘાત, બ્લડપ્રેશર, ગરમી આદિ મેં

સ્વયંસેવક ભાઈયોં કો શ્રી ગુરુદેવને કહા :– યહાઁ અબ ગરમી જ્યાદા બઢ ગઇ હૈં. બાહર કે કેન્દ્ર મેં જાનેવાલે સબ અપની અપની જેબ મેં પ્યાજ જરુર રખેં. પ્યાજ ટોપી કે અંદર ભી રખેં. ભોજન મેં ભી જો લેતે હો વે બરાબર લેવેં. પ્યાજ ગરમી કો હટાતી હૈં.

પ્યાજ ગરમી પર રામબાણ હૈં. ભોજન મેં કચ્ચે પ્યાજ ખાનેવાલે કો હૃદયરોગ, પક્ષઘાત, બ્લડપ્રેશર કે રોગ નહીં હોતે. પ્યાજ કે જો તેજ તત્ત્વ હૈં (– જિસ સે આઁખો સે પાની બહને લગતા હૈં) વહ ખૂન મેં બનતે ગટ્ઠે કો ગલા દેતા હૈં.

જામસાહબ કો આઁખો કી રોશની કમ હો રહી થી તબ મેરે સે ઈલાજ પૂછા થા, ઉસ વક્ત મૈંને કહા કિ દિન–પ્રતિદિન ૫ સે ૭ (અપૂર્ણ).

બડા કૌન હો સકતા હૈ ?

હમ સબ ચાહતે હૈં કિ હમ ભી બડા આદમી બને. બડા કૌન હો સકતા હૈ ? વહી જિસ કે વિચાર બડે હોતે હૈં, જિસ કે વિચાર ઉન્નત હોતે હૈં, જિસ કા મનોબલ બડા હોતા હૈ.

જો સ્વયં કો નિર્બલ માનતા હો ઉસ સે કુછ નહીં હો સકતા. વિચાર અમર હૈં, શાશ્વત હૈં. ઉસ કા સૂક્ષ્મરુપ કભી નાશ નહીં હોતા હૈ. હર સ્થિતિ મેં વહ અબાધિત રહતા હુઆ હમારી ચિતાભસ્મ મેં સે હી નૂતન જન્મ લેતા રહતા હૈં.

મન મેં હમેશા અચ્છે, ઉન્નત વિચારોં કો હી સ્થાન દેના ચાહિયે. ક્ષૂદ્ર–બુરે વિચારોં રખોગે તો ફિર ઉસી પ્રકાર કે ક્ષૂદ્ર વિચાર કરને કી આદત હો જાતી હૈ, ઔર ઉસ મેં આનંદ માલૂમ પડતા હૈં. જબ તક અચ્છે ઉન્નત વિચારોં રખને કી

આદત નહીં ડાલોગે તબ તક ક્ષુદ્ર વિચારોંકા આધિપત્ય તુમારે પર રહેગા.

જો મનુષ્ય શુદ્ધ હેતુલક્ષી સ્વાર્થો કી પૂર્તિ શુદ્ધ સાધનોં સે કરને મેં સફલ હોતા હૈં ઉસ સે પરમાર્થ ભી સાધ્ય હો જાતા હૈં– ઈસ મેં કિંચિત શંકા નહીં.

દ્વન્દ્વ હી તો યહ સંસાર હૈ !

બુદ્ધિવાદી મનુષ્ય સજ્જનોં કો દુઃખ–વિપત્તિ સે ગ્રસ્ત, ઔર દુર્જન–અનીતિવાન કો સર્વ પ્રકાર કે સુખ–સુવિધા મેં દેખતા હૈ– તબ વહ ભગવાન કે શાસન કો દોષપૂર્ણ કહ દેતા હૈ. પરન્તુ ઐસા વિચાર મૂર્ખતાપૂર્ણ હૈ. ઈસ મેં કાયરતા રહી હૂઈ હૈ.

દુઃખ–વિપત્તિ ઈસ સંસાર મેં અનિવાર્ય ચીજ હૈં. જો અનિવાર્ય સે ડરતા રહેં વહ મૂર્ખ હૈં. જો હમેશા સાંસારિક, દુન્યવી સુખસુવિધા કી લાલસા–તૃષ્ણા રખતા હૈ, વહ ઉસ કે લિયે અનીતિ, અન્યાય આદિ કા પાપાચરણ કરને કે લિયે ઉદ્યત હો હી જાયગા.

ભગવદ્નિષ્ઠ સજ્જન તો અનિવાર્ય કો પહલે સે હી જાન સમઝકર સ્થિર રહતા હૈં. વહ ખૂબ પક્કી તૌર સે જાનતા હૈ કિ સુખ–દુઃખ, હર્ષ–શોક, ઈત્યાદિ દ્વન્દ્વ હી તો યહ સંસાર હૈં. જહાઁ સુખ હૈં વહાઁ દુઃખ હૈં હી. સંસારચક્ર મેં દ્વન્દ્વકા આના–જાના હોતા હી રહતા હૈં. દ્વન્દ્વ કા અનુભવ હર એક કો કરના હી પડતા હૈ. ઈસ મેં કહીં કુછ પક્ષપાત યા દોષપૂર્ણ શાસન જૈસા હૈ હી નહીં, બલ્કિ સુશાનકા હી દર્શન હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ કે વિગ્રહ કા ટેમ્પરેચર

છબીલમામાને થર્મોમિટર સે શ્રી ગુરુદેવકા બુખાર કો દેખતે કહા– " નોર્મલ સે ભી કમ હૈં.", બુખાર નહીં હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– પહલે મેરા નોર્મલ તાપમાન ૮૦ ડીગ્રી સે ઉપર બઢતા નહીં થા. અબ ભી મેરા નોર્મલ ૯૫–૯૬ ડીગ્રી હૈ. લેકિન ૯૭ ડીગ્રી હો જાતા હૈ તબ મુઝે બુખાર મહસૂસ હોતા હૈ. ફિર આપ લોગ મિટર લગાકર દેખતે હૈં, તબ મીટર કે નોર્મલ કે નીચે હોતા હૈ. ઈસલિયે આપ લોગ કહતે હૈં કિ "બુખાર નહીં હૈ. નોર્મલ સે ભી કમ હૈ."

લોગોં મેં સહી સમઝ ઉદય કરના– યહી ક્રાંતિ આજ ભારત મેં આવશ્યક હૈ

શ્રી ગુરુદેવ :– ક્રાંતિ શબ્દ હી ઐસા હૈ જો જનસમૂહ મેં ગુસ્સા– આવેશ

પૈદા કર દેતા હૈં. "જો હૈ ઉસ કો છોડકર નૂતન વ્યવસ્થા સ્થાપિત કરેંગે," ઐસે વિચાર–ભાવકા આંદોલન, વાતાવરણ કો ભર દેતા હૈ. ક્રાંતિ કા નારા જબરદસ્ત ઉત્સાહ પ્રેરક હો જાતા હૈ. તબ ઉસ અતિ વેગ કે સાથ અતિમાત્રા મેં પૈદા હુએ ઉત્સાહ કો કહાઁ, કિસ લક્ષ્યપૂર્તિ કે લિયે ઔર કિસ પ્રકાર સે આગે બઢાયા જાતા હૈ– ઈસકા વિવેકપૂર્ણ ઔર તટસ્થાપૂર્ણ જો નિશ્ચય હોતા હૈ, તબ હી કહા જા સકતા હૈં કિ વાસ્તવ મેં ક્રાંતિ હુઈ હૈ યા ઝનૂન–હિંસાપૂર્ણ આવેશ હૈ !

તાત્પર્ય કિ સહી ક્રાંતિ વો હી હોતી હૈ જિસ કે પરિણામ મેં કલ્યાણમાર્ગ પ્રાપ્ત હો જાય ! કલ્યાણ હોવેં. લોગો મેં સહી સમઝ ઉદય કરના યહી ક્રાંતિ આજ ભારત મેં આવશ્યક હૈં. વિચારવાન કો ઈસી કે લિયે જીવનભર કા કાર્ય ઉઠા લેના ચાહિયે.

અન્યાયી શાસન કા કિસ પ્રકાર વિરોધ કિયા જાના ચાહિયે ? મૈં કહતા હૂઁ કિ પહલે શિક્ષિત વર્ગ કો સમઝાઓ. પઢે–લિખે હોકર ક્યોં અપની જિમ્મેવારી કા કામ નેક દાનત સે નહીં કરતે હો ? ક્યોં ઈતના સ્વાર્થ, કામ કી ચોરી, આદર્શોં કી ચોરી, સદ્ભાવનાઓં કી ચોરી ? યહ સબ ક્યા હૈં ? હમ લોગ કિતના નીચા, અમાનવીય હોતે જા રહે હૈં ? ઈતના સ્વાર્થ ! ઈતના પ્રમાદ ! ઈતની ભ્રષ્ટતા !!

યહ સબ કૌન સોચેગા ? રાષ્ટ્રકા કોઈ નહીં હૈ ક્યા ? "મનુષ્ય કો અચ્છા ક્યોં હોના ચાહિયે ?" ભૌતિકવાદ કે ઈસ કાલ મેં બુદ્ધિજીવીકા યહ પ્રશ્ન હોગા હી.

ભૌતિકવાદ સે ઈસકા કોઈ ઉત્તર નહીં મિલતા હૈ. તબ ઉત્તર કહાઁ સે મિલેગા ? યહ સોચો. ફિર જહાઁ સે ઉત્તર મિલેગા વહ ભૌતિકવાદ સે પરે હી હોગા ન ? તભી તો વહાઁ સે ઉત્તર મિલતા હૈ ન ?

મનુષ્ય કે સંઘર્ષપૂર્ણ જીવન મેં કભી એક ક્ષણ, એક સમય ઐસા આ હી જાતા હૈ કિ ઉસે અનાયાસ એક અલૌકિક ઝલક કી અનુભૂતિ હો જાતી હૈ. જાગ્રતબુદ્ધિ હોગી તો જરુર નિર્ણય કર લેગી કિ યહ અનુભૂતિ મેરે શરીર, મન, બુદ્ધિ સે પરે રહે હુએ તત્ત્વ કી હૈં.

અબ સોચને પર ઉસે દ્રઢ વિશ્વાસ હો જાતા હૈ કિ જો અનુભૂતિ હુઈ થી વહ ચૈતન્ય કે અંશરુપ સ્વતઃ કે આત્મા કી ઝલક કી થી. અબ ઉસી અનુભૂતિ કો સ્થિર રખને કો મુઝે અચ્છા બનના ચાહિયે. જીવ ચૈતન્યકા અંશ હૈં.

ઈશ્વર અંશ જીવ અવિનાશી । સહજ અમલ ચેતન સુખરાશી ॥

પરંતુ આવરણોં સે ઢંકા હુઆ રહતા હૈં, ઔર પૂર્ણરુપ સે વ્યક્ત નહીં હો સકતા હૈં. સો, ઉન આવરણોં કો હટાના ચાહિયે– ઈસ કે લિયે અચ્છા બનના ચાહિયે.

જીવ માત્ર ક્રમશઃ ઉન્નતિ કી રાહ પર જા રહા હે. કૈસા ભી ભૌતિકવાદી હોગા, ફિર ભી કભી ન કભી ઉસ સે અંતઃકરણ મેં અચ્છા હોને કી ટીસ ઉઠેગી હી ! બૂંદ– જો સમુદ્ર સે અલગ કિનારે પર રહ ગઇ હે, વહ સમુદ્ર સે મિલને કો અધીર હોગી હી.

ભૌતિકવાદ કી સીમા સે પરે ભી જીવ રહતા હે. જીવ ચિરંતન હૈં, શરીર અનિત્ય હૈં.

ક્ષિતિ જલ પાવક ગગન સમીરા । પંચ રચિત યહ અધમ સરીરા ॥
પ્રકટ સો તનુ તવ આગે સોવા । જીવ નિત્ય કેહિ લગિ તુમ રોવા ॥

રાજનીતિ ખોખલી હો ગઇ હે. ઉચ્ચ પદ પર પહુઁચ જાના ઔર અપને પદ પર યેનકેન પ્રકારેણ ડટ કર રહના, ટિકે રહના, યહી રાજનીતિ આજકલ ચલ રહી હે. ઈસી મેં પદાધિકારિયાઁ દિન રાત વ્યસ્ત વ ચિંતિત રહતે હૈં. ફિર જનસમૂહ કા ભલા કરે કૌન ? સમય વ શક્તિ તો અપને પદ કો ટિકાને મેં વ અપને પદ કો લેકર પૂરા ફાયદા ઉઠા લેને મેં લગાયે રહતે હૈં.

મા બ્રૂયાત સત્યમપ્રિયમ્

ઈતની કોલેજ ખુલ ગઇ હૈં, પરન્તુ વિદ્યાર્થીઓં કા કુછ ભલા નહીં હોતા હૈં. ભલા હોતા હે રિશ્તેદારોં, મિત્રોં, સંબંધિયો ઔર અધિકારિયોં કા.

શિક્ષા ભી વ્યવસાય હો ગઇ હે. ૨૫–૫૦ હજાર રુપયે ઈકટ્ઠા કર સકતે હો તો નયા કોલેજ ખોલકર જોરદાર વ્યવસાય ચલા સકતે હો. ચતુર ઔર શક્તિમાન વિદ્યાર્થીઓં કો રાજકારણ મેં ખીંચ લિયે જાતે હૈં. કોઇ–કોઇ રાજકારણી લોગ ઐસે વિદ્યાર્થીઓં કો માહવારી પૈસે ભી દેતે હૈં. ઈન વિદ્યાર્થીઓં કા ઉપયોગ ચુનાવકે પ્રચાર કાર્ય મેં, મતપેટીયોં કે બૂથ પર કબજા જમાને મેં, જુલૂસ નિકાલને મેં, દાદાગીરી કરને મેં, આતંક મચાને મેં ઔર કહીં–કહીં તો પ્રહાર, હિંસાચાર કરાને મેં કિયા જાતા હે. ફિર ઈન કે સામને કભી કુછ કાર્યવાહી નહીં કી જા સકતી. ઔર યદિ ક્વચિત્ કોઇ કી ભી જાતી હૈં તો ઉન કી રક્ષા કે લિયે ઉનકા ઉપયોગ કરનેવાલે વહી બડા રાજનીતિજ્ઞ આ ધમકતા હે, ઔર

ફિર કોઈ કાર્યવાહી હોતી નહીં. ન માલૂમ ક્યોં ? ઔર કિસ પ્રકાર ? સબ કુછ ભૂલા દિયા જાતા હૈં.

બિહાર મેં બેતિયા, સાસારામ, ભાગલપૂર, આરા, ઔરંગાબાદ, બેગૂસરાય, નાલંદા, ખગડિયા, ભોજપુર, કટિહાર, મુંગેર, કોલે, સંથાલ, ગયા, પટના (પાટલિપુત્ર સમ્રાટ અશોક કા બસાયા હુઆ પાટલિપુત્ર પટના હૈં), ચંપારણ, મોતિહારી, મધુબની, ઈન સબ જગહ ઘૂમા હૂઁ, રહા હૂઁ.

ચંપારણ કા પશ્ચિમ ભાગ હદ સે નેપાલ સટા હુઆ હૈં. મુજફફરપુર– ગોકુલા આદિ સ્થલ દાણચોરોં કા આશ્રયસ્થાન હોતા હૈં. ભાગલપુરકા નામ ચંપાનગર થા. યહાઁ કુંતીજી કા જયેષ્ઠ પુત્ર કર્ણ હુઆ થા. "વિક્રમશિલા વિશ્વવિદ્યાલય" ચંપાનગર મેં થા. સમુદ્રમંથન મેં મંદરાચલ પર્વત સે મંથન કિયા ગયા થા વહ મંદર પર્વત ચંપાનગરી મેં હૈં.

(સમ્રાટ) અશોક કઈયોં કી હત્યા કરકે– ઉન મેં રિશ્તેદારોં કે લહૂ ભી થે. લાલ ગદી પર બેઠા થા. ફિર બાદ મેં હિંસા દેખકર ઉનકા મન વિતૃષ્ણ હો ગયા, તબ એકદમ પલટ ગયા– પરિવર્તન હો ગયા. પરિવર્તન હોને મેં દેર નહીં લગતી. મન પલટ જાના ચાહિયે. ઐસી એક ક્ષણ આ જાની ચાહિયે. ફિર ઈસી પ્રદેશ મેં ભગવાન બુદ્ધ ભી હો ગયે.

જિતના વિશાલ બિહાર પ્રાંત હૈં ઉસ કે અનુપાત મેં પુલિસ વ્યવસ્થા નહીં હૈં, યહ આઝાદી કે ઈતને વર્ષ કે બાદ કી સ્થિતિ કો હમારે રાજનીતિજ્ઞોં કા ચમત્કાર હી માનના ચાહિયે ન !

ઈતિહાસ જો લિખા જાતા હૈ વહ કભી પૂરા નહીં હોતા. કુછ ન કુછ કભી વહાઁ જરુર છૂટ જાતા હૈં. કુછ ઈસલિયે કિ સમય કી પરિધિ કો શબ્દો મેં બાંધના કઠિન હોતા હૈં– ઔર કુછ ઈસલિયે ભી કિ બહુત કુછ કહના ઉચિત ઔર સંભવ નહીં હોતા. સત્ય કો– જૈસા વહ હૈ, વૈસા કહને કી સામર્થ્ય એક સીમા તક હી શાયદ ઉચિત ભી હૈં. ઔર યદિ યહ માન લિયા જાયે, તો જો બચતા હૈ, ઉસે લિખના કમ સે કમ મુઝે સાર્થક નહીં લગતા. "મા બ્રૂયાત્ સત્યમપ્રિયમ્".

પ્રકાશ ભીતર સે ઉત્પન્ન હોતા હૈ

વાસ્તવિકતા કભી–કભી રુચિકર નહીં હોતી. ન હો. જો હૈ ઓર જૈસા હૈ, ઉસે વૈસા હી સ્વીકાર કરના; બન સકે તો સુધાર કરના ઔર ન સુધર સકે– તો ઈશ્વરેચ્છા.

તબ ક્યા કરના ચાહિયે ? જબ અપને હી ચારોં ઓર કા વાતાવરણ વહ ન રહે– જિસે બનાને કે લિયે વ્યક્તિને અપના સારા જીવન લગા દિયા હો. તબ ક્યા કરના ચાહિયે ? જબ ચૌથે પ્રહર મેં યહ લગને લગે કિ સૂર્યોદય સે અબ તક કી યાત્રા કી ઉપલબ્ધિ કેવલ થકાન હૈ. સૂર્યાસ્ત સે પહલે છોટે–છોટે પેડોં કી છાયાએં બહુત લંબી હો જાતી હૈં, તબ ક્યા કરના ચાહિયે જબ અનુપાત સે બડે આકાર કી છાયાએં પશ્ચિમ કી બરામદે મેં પ્રવેશ કરને લગે ?

પ્રકાશ, ઈતના તેજસ્વી પ્રકાશ– જિસ મેં ચીજેં અપને સહી અનુપાત મેં દિખાઈ દેં. પ્રકાશ ! કહાઁ સે આયગા ઈતના પ્રકાશ ? જરુર, પ્રકાશ બાહર સે નહીં, કહીં ભીતર સે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. જિસ મેં સભી ચીજેં અપને સહી ઔર વાસ્તવિક રુપ મેં દિખાઈ દેને લગતી હૈં.

નીતિ વ સમત્વ કી રક્ષા વ વૃદ્ધિ કરને પર સ્વર્ગ કે જૈસે આનંદ, સુખ આદિ કી પ્રાપ્તિ

જિસ પ્રકાર ધન, જમીન કી સમ્હાલ, રક્ષા વ વૃદ્ધિ કી જાતી હૈં, ઉસી પ્રકાર ન્યાય, નીતિ, ઔર સમત્ત્વ કી સમ્હાલ, રક્ષા વ વૃદ્ધિ ખૂબ જાગૃતિ કે સાથ કદમ–કદમ પર કી જાની ચાહિયે. ધન, જમીન ઔર ન્યાય–નીતિ, સમત્વ; દોનોં કી રક્ષા વ વૃદ્ધિ કરને પર જો પરિણામ પ્રાપ્ત હોતા હૈ– ઉસી સે સ્વર્ગ કે જૈસે આનંદ, સંતોષ, સુખ, પ્રસન્નતા ઔર શાન્તિ કી અનુભૂતિ અવશ્ય હોતી હૈં.

ચાર પાઈ પર બૈઠ કર મૈંને ચૌગિર્દ નજર ડાલી,
જગહ તો અચ્છી ચુની, અગલ–બગલ પસરા હૈ ગાઁવ,
આગે ખેત, પીછે હરિયાલી હી હરિયાલી....દૂર પહાડોં તક ॥

હર વ્યક્તિ અપને ઢંગ સે અંદાજ ભિડાતા હૈ. સફાઈ કિસ કિસકૂ દૂં ? પૂછનેવાલા યહ ભી પૂછતે હૈં કિ અરે ! ઈતના પૈસે ક્યોં ખરચ દિયા ? ફાયદા ક્યા ? અરે ભાઈ, અપને સુખ કી ખાતિર બનવાયા હૈં, ફાયદા ક્યા હોતા હૈં ? પર જબાન તો કિસી કી પકડી કૈસે જાયે ? સો, સબ સે ભલી ચુપ્પી !

"ઉપર–મેડી પર જાતે હુએ દેખતા હૂઁ કિ રાસ્તે જગહ–જગહ કુત્તે પસરે હુએ થે. વે અજનબિયોં કો દેખકર ભોંકતે નહીં, ઉન્હેં અજનબિયોં કી આદત હૈં."

રાષ્ટ્રીય નિધિ બઢાની ચાહિયે, કર્જા ઉત્તરોત્તર કમ હોના ચાહિયે

ખાદ્ય પદાર્થોકા મુક્ત વ્યાપાર દેશભર મેં કર દેના ચાહિયે. "ઝોનબંદી"

નિકાલ દો, રેશનીંગ ભી નિકાલ દો. વ્યાપારી વર્ગ, દલાલોં કે વર્ગ કે લિયે જીવન જરુરી ચીજોં કે વ્યાપાર મેં મુનાફા કરને કી નિશ્ચિત્ માપ કર દો. ગરીબ યુવા ઔર બેકાર વર્ગ કો કમ સે કમ વ્યાજ પર લોન દેકર ઉનકી શક્તિકા લાભ લો; ઉન્હેં કામ દો– કામ પર લગાઓ.

ઝોનબંદી કા વિરોધ કરના ચાહિયે. કારણ કિ ઝોનબંદી કે અનિષ્ટ હૈં :– (૧) પ્રદેશવાદ (૨) કોમવાદ (૩) સંગ્રહખોરી (૪) રુશ્વતખોરી (૫) ભ્રષ્ટાચાર.

ભારત એક અવિભાજ્ય દેશ હૈં. પ્રદેશોં કે ટુકડે સુચારુરુપ કે શાસન કે લિયે હૈં. સહશાસન મેં અનિવાર્ય હૈં :– (૧) જલ્દી ન્યાય મિલના ચાહિયે. (૨) રોટી, કપડા, મકાન, શિક્ષા વ બીમારોં કો સુશ્રુષા, ઔષધોપચાર, રાહત–આશ્રય કે સાથ ઉત્તમ ઈલાજ ઉપલબ્ધ હોના ચાહિયે. (૩) ઉદ્યોગ–વેપાર, ખેતી, જલ–બિજલી સુખપૂર્વક પ્રાપ્ત હો. (૪) ચોરી, ડકૈતી, હત્યા–ખૂનામરકી ન હો; અગર હો તો કડક સજા દો.

જાહેર ક્ષેત્રોં કે ઉદ્યોગ ઔર દૂસરે વિભાગ કે તંત્રો મેં મુનાફા હોના ચાહિયે. ઐસી કાર્યદક્ષતા કા અભાવ હૈ. “સરકારી તંત્ર હૈ– વહ તો ઐસા હી ચલતા હૈ”– ઐસી વૃત્તિ જમ ગઈ હૈ. કડાઈ કે સાથ ઈસ કો ઊપર સે નીચે તક ઝટકારના ચાહિયે. ખર્ચ પર પાબંદી–મર્યાદા હોની ચાહિયે. ઉસી તરહ “ ઈતના મુનાફા નહીં હોગા તો બંદ કિયા જાયગા”–ઐસા બંધારણીય કાનૂન હો યા મુનાફા ન હોને પર ખાનગી કાર્યદક્ષ ઉદ્યોગગૃહ કો કારોબાર સોંપ દેના ચાહિયે; વહ ભી નિશ્ચિત્ મુદત કે લિયે ઔર નિશ્ચિત્ શરતોં કે સાથ, સમઝદારી રખકર.

નિકાસ બઢાની ચાહિયે. ઉત્પાદન ઉત્કૃષ્ટ ઔર એકસા હો. દૂસરે દેશોં કે ઉત્પાદનોં સે કમ કીમતવાલા હો. નિકાસ કા વહીવટીતંત્ર ખૂબ કાર્યદક્ષ ઔર શિઘ્ર કાર્ય કરનેવાલા હો. (ક્યોંકિ) સરકારી વિધિયો મેં શિથિલતા ઔર દેર હોવેં તો નિકાસકારોં કો અનુમાનિત મુનાફા નહીં મિલતા, તબ ફિર ઉત્સાહ નહીં રહતા ઔર દેશ કી ઈતની ભારી આબાદી હૈં, તો દેશ કે બાજારો મેં વ્યાપાર કરકે કમાના વ્યાપારી વર્ગ કો આસાન હૈં હી.

ઊર્ધ્વમૂલમધ શાખા

મસ્તક સમસ્ત શરીર કા ઉપરી હૈ– સર્વોપરી હૈ. ઈસલિયે સબ સે ઊપર હૈ. ઉસ કે ભીતર સમસ્ત શરીર કે જ્ઞાનતંતુઓં કે મૂલ રહે હૈં. ઈસલિયે મસ્તક શરીરકા શ્રેષ્ઠ ઉત્તમાંગ હૈ.

ઊર્ધ્વમૂલ માને મસ્તક, ઔર વહીં સે સર્વ જ્ઞાનતંતુઓં કા પ્રાકટ્ય હોકર નીચે કી તરફ ફૈલે હૈં– ઈસીલિયે અધઃ શાખાઃ. શરીર વૃક્ષ કા મૂલ મસ્તક ઔર મૂલ સે નિકલે હુએ જ્ઞાનતંતુઓં કી શાખા–પ્રશાખા શરીર કે અધોમાર્ગ મેં ઉત્તમાંગ સે ઊપરી ભાગ સે આતે હૈં.

મસ્તકકા રક્ષણ ન કિયા જાવેં તો શરીર કો ભારી નુકશાન હો જાતા હૈ. જ્ઞાનતંતુઓંકા સંવેદન વ કાર્ય ઈત્યાદિ, મસ્તકસે = મૂલ સે સંલગ્ન હોને પર હી ચલતા રહતા હૈં. સંલગ્નતા મેં ત્રુટિ આ જાને પર ક્રિયાશક્તિ, વિચારશક્તિ– ઈત્યાદિ મેં ત્રુટી ઉસી વક્ત આ જાતી હૈં.

ગરમી, શરદી, બરસા આદિકા પ્રભાવ મસ્તક પર સબ સે જ્યાદા પડતા હૈ. મસ્તક હૈ– વહ રિસીવીંગ સેન્ટર હૈ. ઈસલિયે મસ્તક કી રક્ષા કરના હમારે પૂર્વજોને ઉચિત વ અનિવાર્ય સમઝા હૈં. તદ્નુસાર પુરુષોં કે ટોપી, સાફા, પાઘડી; વ માતાઓં કે લિયે સાડી–પલ્લુ સે માથા ઔઢના ઈત્યાદિકા પ્રચલન હુઆ હૈ.

ગરમી મેં ટોપી કે અંદર પ્યાજ રખ લિયા જાવેં તો ગરમી શરીર મેં પ્રવેશ નહીં કરતી હૈ, પ્યાજ મેં ચલી જાતી હૈ.

મેરી બાત સે તુમ ખૂબ ઘબરા ઊઠી થી

શ્રી ગુરુદેવ :– જબ પહલે પહલ અપની બાતેં હુઈ થી દિનદોશી મેં તબ મૈંને કહા કિ સહન કરના પડેગા, તો સુનતે હી તુમને બેધડક પૂછા કિ "આપ ક્યા સહન કરવાઓગે યહ બતાઈયે !" મુઝે પક્કા ખ્યાલ હૈ કિ મેરી બાત સે તુમ ખૂબ ઘબરા ઊઠી થી.

મૈં :– જી હાઁ. મૈંને સમઝા થા કિ શાયદ આપ મુઝે શર્દી કી મૌસમ મેં ગંગાજી કે બર્ફ સમાન ઠંડે જલ મેં ખડે ખડે સાધના કરનેકા કહ દેંગે યા ગર્મી કે દિનો મેં ચારોં તરફ અગ્નિ કી ૧૦–૧૫ ધૂનિ જલાકર ધૂપ મેં બાહર બૈઠકર સાધના કરને કી આજ્ઞા દેંગે; ઔર ઈસી પ્રકાર કી સાધના કરાકર સહન કરાઓગે. ઉસ સમય મેરે મન કો ઈસ પ્રકાર કા સહન કરના મંજૂર નહીં થા. ઈસીલિયે મૈંને આપ સે ફૌરન પૂછ લિયા થા.

શ્રી ગુરુદેવ (ખૂબ હઁસકર) :– ઔર મૈં ઐસા હી બતા દેતા તો ?

મૈં :– તો ક્યા ? મૈં ઉસી વક્ત આપ સે દૂર હટ જાતી ઔર ફિર કભી ભી આપ કે દર્શન કો ભી નહીં આતી. જો બાતેં બુદ્ધિગમ્ય ન હો વે કિસ પ્રકાર સ્વીકારી જા સકતી હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– કમુ ! ઈતના સહન કરને પર ભી તુમ કુછ સમઝતી નહીં હો. ઠંડે જલ મેં, ધૂનિ કી ગર્મી સે યા ગંગાજલ કી ઠંડી સે ભી જ્યાદા ગર્મી વ ઠંડી મેં સે તુમ કો પાર નિકાલા ગયા હૈ. હાઁ ! યહ બાત હૈ કિ ઈસકા તોર–તરીકા ઈસ પ્રકારકા રખા ગયા કિ સમઝ મેં નહીં આ સકતા હૈ.

દેખો ! એક સત્ય ઘટના બતાઊઁ ! વૃંદાવન મેં ગુરુ–ચેલા કો (મૈંને) દેખા થા. ગુરુ નિત્યપ્રતિ સોટી ચમાચમ ફટકારતે ઔર ચેલા ચૂપચાપ પિટાઇ કરને દેતા, ફિર જી હાઁ– કહતે હી સેવા મેં અહર્નિશ હાજર.

લેકિન યહ તો પાઁચ સૌ સાલ પહલે કે દેશકાલકા તરીકા હૈ. વહ અબ ક્યા કામ મેં લાયા જા સકતા હૈં ? દેશકાલ દેખના હી પડતા હૈ.

તુમારે કિતને શુભવિચાર શૂન્ય મેં પરિણત હો ચુકે હૈં ?

નિરાશા, નિરુત્સાહ ઔર પ્રમાદ કો બરોબર દૂર રખો. ભાવિ કી અનુકૂલતા પર કાર્ય કો સ્થગિત રખનેવાલા જીવનભર પછતાતા રહતા હૈ. કિસી ભી કર્તવ્યકર્મ કે લિયે વર્તમાન પલ હી ઉપયુક્ત હૈ, ઐસા સમઝકર ઉસી વક્ત કાર્ય સંપન્ન કરને મેં સંલગ્ન હો જાનેવાલા હી જીવન મેં મનચાહા પ્રાપ્ત કર કે અપની સફલતાકા આદર્શ સમાજ કે સામને રખ પાતા હૈ. ઐસે સફલ ઉન્નત જીવન કે કઇ આદર્શ ચરિત્ર હર એક ક્ષેત્ર મેં હૈં.

મૈં તો યહી કહૂઁગા કિ આપ અપને જીવન કે અનુભવકા નિરીક્ષણ કર કે સહી–સહી બતલાઓ કિ તુમ્હારે કિતને સારે શુભવિચાર તુમ્હેં ઉન્હેં આચરણ ઔર પુરુષાર્થ મેં નહીં લાને કે કારણ શૂન્ય મેં પરિણત હો ચુકે હૈં ? તુમ્હારી કિતની આકાંક્ષાયે કેવલ આકાંક્ષાયે રહ ગઇ હૈં ?

યે નિષ્ફલતા, આલસ્ય ઔર અસ્ત–વ્યસ્ત ઢંગ કે કારણ હૈ. તુમ તુમ્હારે પ્રારબ્ધ કો દોષ તભી દે સકતે હો જબ તુમ ભરસક પુરુષાર્થ કરો ઔર ફિર પરિણામ શૂન્ય આવેં. યહાઁ પર ભી પુરુષાર્થ કી મહત્તાકા સ્વીકાર કરતે હુએ બારબાર પુરુષાર્થ કરતે રહના ચાહિયે. દ્રઢ મનોબલ કે સાથ એક બાર, દો બાર, યા કઇ બાર અસફલ હોને પર ભી પુરુષાર્થ ચાલુ રખનેવાલે એક ન એક દિન સફલતા કો પ્રાપ્ત કર હી લેતે હૈં, યહ ધ્રુવ હૈં. પ્રારબ્ધ કો બનાનેવાલા પુરુષાર્થ હોતા હૈ.

કાલ કરે તો આજ કર, આજ કરૈં તો અબ ।
અવસર બિત્યો જાત હૈ, ફિર કરોગે કબ ?

"મેરે સે નહીં હો સકેગા", "મૈં કૈસે કર સકૂઁગા !" ઈસ પ્રકાર કે નિર્બલ વિચાર વ ભાવનાઓં કો તત્કાલ ત્યાગ કર દો, ઔર સોચો કિ મેરે લિયે ક્યા અસંભવ હો સકતા હૈં ! મૈં જરુર ઈસે પૂર્ણ કર કે સફલતા પ્રાપ્ત કરુઁગા. ઈસ પ્રકાર મન સે સફલતા પ્રાપ્ત કરને પર તુમ્હારે મેં ઉસી કે અનુરુપ દૈવી સામર્થ્યકા પાર્દુભાવ અવશ્ય હોગા, ઔર યહ તુમ્હારે અનુભવ મેં આયેગા. દ્રઢ મનોબલકા સામર્થ્ય એક અદ્‌ભૂત ચમત્કાર હી હૈં હો !

મનુષ્ય ધન સંગ્રહ કે પીછે કિતને હી જનમ બીતાતા હૈં !!

કંજૂસ તભી તક સજ્જન રહ સકતા હે– જબ તક પૈસાકા ખર્ચ–વ્યય કરનેકા પ્રસંગ ઉપસ્થિત નહીં હોતા હે. ઐસા પ્રસંગ ઉપસ્થિત હોતા હૈ તબ ઉસ કી સજ્જનતા, સહૃદયતા, સાત્વિકતા ઔર સહનશીલતા, દયાલુતા, જ્ઞાન ઔર ભક્તિ–સત્સંગ આદિ સબ વિચલિત હો જાતે હૈં. પૈસાકા વ્યય–ખર્ચ ઉસ કો ઉદ્વેગ પહુઁચાતા હે. ઈસી કારણ સે સારે સદ્‌ગુણ, સત્સંગ ટિકતે નહીં હે.

સંપત્તિવાન હોને પર હી કામ નહીં ચલતા, સાથ હી સાથ સજ્જન ભી હોના ચાહિયે. દયાલુતા ભી ટિકની ચાહિયે. વિચારશક્તિ, સમઝદારી ઔર કર્તવ્યપરાયણતા ઠીક સે સમઝકર એક બાર નિશ્ચિત્ કર લેને પર ઉસ સે વિચલિત કદાપિ નહીં હોના ચાહિયે.

ખૂબ સોચો– ધન સંગ્રહ કરને કી ચીજ નહીં હૈં. ઉપયોગ મેં લો. વિષ ભરા હુઆ ફણિધર હોકર સંપત્તિ કે ઊપર ચોકીદારી કરને મેં હી જીંદગી પર જીંદગી ગુજારતા હે. ઉસી તરહ કંજૂસ ભી જીંદગી પર જીંદગી અપને ધન સંગ્રહ કે પીછે લાલાયિત હોતા હુઆ જીંદગી પર જીંદગી બીતા દેતા હે.

મનુષ્ય જીવનકા ચરમ લક્ષ્ય આત્મઉત્કર્ષ હે. વહી લક્ષ્ય છોડકર કેવલ ધનસંગ્રહ કે પીછે કીતને હી જનમ બીતાતા હે !!

આજ ઈતની પ્રચાર મેં ક્યોં હૈં નીંદ કી ગોલિયાઁ ? આજકા રહન–સહન મનુષ્ય કો બેચૈન બના રહા હે. ઈસકા સબૂત હે કિ નીંદ કી ગોલી લેની પડતી હે. વિવિધ બીમારીયાઁ યુવાનો મેં ભી ઉગ્ર રુપ સે હો રહી હૈં.

સુખ–સુવિધા, સાધન–સંપત્તિ બઢે હૈં, તો મનુષ્ય કો શાંતિ–પ્રસન્નતા ક્યોં નહીં બઢી હૈં ? જીવન મેં શાંતિ કી બજાય અશાંતિ બઢી હે.

મન વ્યભિચારી હો ગયો, લખ રુપિયોં કી શાન ।
છૂટ ગયો રઘુપતિ ભજન, બના ભયો ચિતમ્લાન ॥

ક્યોં તેરા ઘાસ આ ગયા ન !

(પશુઓં કી ઘાસ– આદિ કી સેવા મેં રહે હુએ એક સ્વયંસેવક ભાઇ કી નોંધ)

રંકા કે રાજા કે લાલબંગલા મેં શ્રી ગુરુદેવકા ઉતારા થા. પાસ મેં આંબાવાડી મેં "જીવદયા મંડલ, મુંબઈ" કે દ્વારા ઘાસ, મૂઁગફલી કા ખોલ, કપાસિયા કે છોડા, ભૂસા આદિ સે પશુસેવા ચલ રહી થી. યે સબ ચીજેં રેશનકાર્ડ પર દી જાતી થી. રોજાના ૯૦૦ જીવોં કી સેવા ઈસ પ્રકાર હોતી થી. યહાઁ કે કર્મચારીને જીવદયા મંડલ કો રંકા મેં હુઇ પ્રથમ બારિસ કે સમાચાર મુંબઈ દિયા. જવાબ મિલા કિ બચા હુઆ સામાન શ્રી ગુરુદેવ કો સૌંપકર તુમ મુંબઇ આ જાઓ. જીવનભાઇને યહ બાત કરતે સબ સામાન સમ્હાલ લેને કી શ્રી ગુરુદેવ સે પ્રાર્થના કી.

શ્રી ગુરુદેવ :– બારિસ હોતે હી ઘાસ નહીં ઉગલ નિકલતે હૈં. ઉલટા—સૂખે પત્તે જો હૈ– ભીગ જાતે હૈં– સો વહ ભી પશુકે ખાને કે લિયે યોગ્ય રહતા નહીં હૈં.

જીવનભાઇ :– મુઝે તો ઓફિસ કે હુકમ અનુસાર કરનેકા હૈ. આપ, કૃપયા માલ સમ્હાલ લેને કી અનુમતિ દીજિયે.

શ્રી ગુરુદેવ (મુઝસે) :– ચત્રભૂજભાઇ પાંધી કે સાથ જાકે સબ માલ—સમાન સમ્હાલ લો.

મૈંને ઐસા કરકે જીવનભાઈ કો લિખિત દે દિયા.

શ્રી ગુરુદેવને માર્ગદર્શન દેતે મુઝે બતાયા કિ કિસી કે ઘર (પર) ઘાસ–આદિ નહીં દેના. આંબાવાડી મેં હી સબ પશુઓ કોં લાને કો કહ દેના. (વહીં પર સુખે વૃક્ષ કે થડ ઔર પથ્થર બની હુઇ લંબી ચૌકીયોં મેં ખોલ, ભૂસા આદિ મેં પાની ડાલકર નમક મિશ્રણ કર કે પશુઓં કો ખાનેકો રખા જાતા થા. બાદ મેં મૈદાન મેં ઘાસ કે બંડલ ખોલ દિયે જાતે થે, વે પશુ ખાતે થે. પાસ મેં હી પશુઓં કે લિયે ખુલ્લા પ્યાઉ બનાયા ગયા હૈ– વહાઁ પર પાની પીકર આરામ કરતે.

શામ કો માલિક લોગ અપની અપની ગાય લે જાકર દૂધ નિકાલ લેતે. શ્રી ગુરુદેવકા ફરમાન થા કિ કિસી સ્વયંસેવક કો ભી મુફ્ત મેં દૂધ નહીં લેના.

કિસાન લોગ બીજ બોને કે કામમેં લિયે અપને બૈલ કો લે જાતે સમય મથ્થે પર લે જા સકે ઈતના ઘાસ ઔર સામાન સાથ લે જાતે થે, ક્યોંકિ બારિશ

અચ્છી હોને સે બૈલગાડી– આદિ કે રાસ્તે પર ચલના મુશ્કિલ હો ગયા થા.

શ્રી ગુરુદેવ કી આજ્ઞા મિલી થી કિ જબ તક નયા ઘાસ ભૂમિ પર ફૂટ–ડેઢ ફૂટ ઊંચાઇ કે નિકલ ન આવે તબ તક યહ વિતરણ ચાલુ રખનેકા હૈ. યહ બાત જાનતે હી આસ–પાસ કે ૫–૭ મિલ કી દૂરી સે કરીબ ૩૫૦ કિસાન અપને અપને ગાઁવ કે સરપંચ કી ચિટ્ટી લાયે. પૂ.શ્રી કી આજ્ઞાનુસાર સબ કો આંબાવાડી મેં બુલાયે ગયે, ઉન્કે બૈલોં કી ગિનતી કરકે ઘાસ આદિ સામાન લે જાને કી અનુમતિ દી ગઇ. ઈસ કાર્ય મેં રોજાના ૨૦ બંડલ ઘાસ કે ઊપડતે થે.

દો–ચાર દિન ઈસી તરહ ચલતા રહા, તો ૪૦ બંડલ ઘાસ કે શેષ રહે. કિસાનોંને મુઝે પૂછા– કિ "દો દિન બાદ હમ આવે ન ?" મૈંને હા કહી. ઉન મેં સે એક બોલા કિ ઘાસ તો અબ દો–દિનકા હી હૈ. મૈંને જવાબ દિયા કિ સામને લાલબંગલા મેં ઓલિયા બૈઠે હૈ ન ! વે લોગ ખુશી કે સાથ અપને ગાઁવ ગયે.

પ્રતિદિન સામ કો શ્રીચરણોં કી સેવા મેં મૈં ઉપસ્થિત હોતા થા. સોચા કિ આજ શ્રી ગુરુદેવ કો ઘાસ કી પરિસ્થિતિ બતા દૂઁ. ફિર શ્રદ્ધા બોલી– "શ્રી ગુરુદેવ અંતર્યામી નહીં હૈં ક્યા ? ભગવાન નહીં હૈં ક્યા ?" શ્રી ગુરુદેવ કો ઐસી બાત કહનેકા વિચાર, સાહસ માત્ર હી નિષ્ઠા કી કમી બતાતે હૈં. મેરી આઁખો મેં આનંદ કે આઁસુ આ ગયેં. શામ કો ઈસ પરિસ્થિતિ શ્રી ગુરુદેવ સે નહીં બતાઇ.

દૂસરે દિન સુબહ જીવનભાઈ– જો મુંબઈ જાને કી ટ્રેન પકડને કો ગઢવા સ્ટેશન ગયે થે– વાપિસ લૌટે. આતે હી ઉસને બતાયા કિ મુંબઇ સે ભેજે હુએ– ઘાસ કે તીન વેગન સ્ટેશન પાર આ ગયે હૈં. શ્રી ઢેબરભાઇ ઉસી સમય કેમ્પ મેં હાજિર થે. ઉન કી ચિટ્ટી દેકર ઘાસ આંબાવાડીયા મેં રખવા દિયા.

દૂસરે દિન શામ– રીપોર્ટ દેનેકો પૂ.શ્રી કે પાસ મેં પહુઁચા તો શ્રી ગુરુદેવને (સસ્મિત) મુઝે કહા :– "ક્યોં તેરા ઘાસ આ ગયા ન ?" મન હી મન મૈંને જય–જયકાર કિયા ઔર જી હાઁ !કહકર પ્રણામ કિયા ઔર લૌટ આયા....

સમભાવ :– વહી ભાઇને નોટ કિયા હૈ :–

પ્રતિદિન પંગત લગતે સમય ઔર પરોંસતે વક્ત "સીતારામ" કી ધૂન બુલાઇ જાતી થી. સબ કોઇ બોલતે થે, પરન્તુ મુસલમાન લોગ નહીં બોલતે થે. એક કાર્યકરભાઇને ઈસ બાત કી શિકાયત કી– તબ શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

વહ લોગ "સીતારામ" ક્યોં બોલે ? તુમ ઉન કો ખિલાતે હો તો સીતારામ

બોલને કે લિયે નહીં, વહ તો ઉનકી ક્ષુધા શાંત કરને કો આત્મસંતોષ કે લિયે (ખિલાતે) હો. (સબ ચૂપ હો ગયે.) તુમ "અલ્લાહ હો અકબર" બુલાઓ– વહ લોગ બોલેંગે; બાદ મેં સીતારામ ભી બોલેંગે. (પાઁચ–છઃ મિલ દૂરી સે ઘાસ લેને આનેવાલે કિસાન સબ મુસલમાન હી થે.)

ચુનાવ, ભ્રષ્ટાચાર– "એમે લે"

ચુનાવમેં ભ્રષ્ટાચાર તો દેખો ! કાનૂન કહતા હૈ કિ રાજકીય પક્ષ યા નેતા યા સંસ્થાકો ચુનાવ કે લિયે કિસી વ્યાપારિક કંપની પૈસે દેગી તો ગુનેગાર હોગી.

ચુનાવ કે સમય શાસક પક્ષ ઔર વિરોધી પક્ષ ભી અપને અપને પક્ષ કી પુસ્તિકા, પત્રિકા છપવાતે હૈં. ક્યોં છપવાતે હૈં ? વેપારિયોં સે જાહેર ખબર લે લેતે હૈં છપવાને કો ! આધે પેજ કી જાહેર ખબર દો, તો ઉસકા ચાર્જ દો–દસ હજાર રુપયે. પૂરે પેજ કી દો ઔર ચાર્જ દો–બીસ હજાર રુપયે. ફિર કાલે બજારકા પૈસા દેના પડતા હૈં ન ?

કાનૂન કહતા હૈ કિ વ્યાપારી પેઢી ચુનાવ મેં પૈસે લગાયેગી તો ઉસ પેઢીકા શેર હોલ્ડર ભી ઉસ કે ઉપર દાવા દાખિલ કર સકતા હૈ.

ચુનાવ કે સમય પુસ્તક યા પત્રિકા છપવાતે ક્યોં હૈં ? ઉસ મેં ક્યા જરુરી બાતેં હોતી હૈં ? યહ દેખના–સોચના ચાહિયે. ફિર ચુનાવ કે પ્રવાસ ઔર પ્રવચનોં કી ભી ભરમાર હોતી હૈ. સભી પાર્ટીઓં કે સભી નેતા બોલતે રહતે હૈં ઔર પ્રવાસ કરતે રહતે હૈં. પુસ્તક યા પત્રિકા જો છપવાતે હૈં ઉનકો સભા મેં આયે હુએ કો દેતે હોંગે ક્યા ?

ભગવાન જાને ભ્રષ્ટાચાર કે તરિકો કો ઔર ભ્રષ્ટાચારિયોં કે ગૂઢ ભાવોં કો !! યે સબ ક્યા હૈ યહી વિચાર આ રહા હૈ ! ઔર તો ક્યા !!

ગણતંત્ર રાજ પ્રણાલી મેં ચુનાવ ઔર ચુનાવતંત્રકા હી સબ સે જ્યાદા મહત્વકા સ્થાન હૈં. હમારે યહાઁ ઈસ પાયા કે કાર્ય મેં હી ભ્રષ્ટાચાર છા ગયા હૈં. ચુનાવ કહાઁ હોતા હૈ ! યહ ચુનાવ નહીં– અપિતુ ભરાવ હો રહા હૈં. ચુનાવ મેં કૈસે ભી જીતકર સંસદ સભ્ય પાર્લામેન્ટ મેં પહુઁચ જાતા હૈ, ફિર તો એમ એલ એ, અર્થાત્ એમે લે– જેબ ભર લે. (અપની બંડી કી જેબોં મેં હાથ ડાલતે હુએ કહા) ઈસ પ્રકાર રમણગુણ કે કારણ શ્રીરામનામ કી રમણીયતા મેં ઔર ભી વિલક્ષણતા સિદ્ધ હુઇ.

શ્રીરામનામ મેં વિશિષ્ટ શક્તિ

પ્રશ્ન :– રામનામ મેં વિશિષ્ટ શક્તિ ક્યા ઔર ક્યોં હૈં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– "શ્રીરામ તાપની ઉપનિષદ્" મેં શ્રીરામનામ કો સાક્ષાત્ બ્રહ્મ સ્વરુપ કહા હૈં. યોગીગણ જિન મેં સદા રમણ કરતે હૈં, જો સત્ ચિત્ આનંદ સ્વરુપ હૈં, ઐસે "શ્રીરામ" પદ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા કા બોધક હૈં.

રમન્તે યોગિનોઽનન્તે સત્યાનન્દે ચિદાત્મનિ ।
ઈતિ રમપદેનાસૌ પરં બ્રહ્માભિધીયતે ॥

(રામતાપની ઉપ.)

ઈસ મંત્ર મેં અનેકોં વિશેષતાયેં હૈં. કિન્તુ મુખ્ય વિશેષતા યહ હૈ કિન્તુ મુખ્ય વિશેષતા યહ હૈ કિ ઈસ મંત્ર મેં શ્રીરામનામ કો બ્રહ્મકા સ્વરુપ કહા હૈં. ઔર અન્ય નામોં કી અપેક્ષા શ્રીરામનામ કેવલ ગુણવાચક હી નહીં કિન્તુ સત્ ચિત્ આનંદ બ્રહ્મકે સમાન હૈં. વેદોં મેં બ્રહ્મકા સ્વરુપ સત્ ચિત્ આનંદ સ્વરુપ કહા ગયા હૈં. "સત્યં જ્ઞાનમન્તં બ્રહ્મ".

ઉપનિષદ્કા યહ પ્રસિદ્ધ મંત્ર હૈ. જિસ મેં બ્રહ્મ કો સત્ય સ્વરુપ, જ્ઞાન સ્વરુપ, એવં આનન્દ સ્વરુપ કહા ગયા હૈં. શ્રુતિ મેં કહીં કહીં સત્ સ્વરુપ, કહીં કહીં કેવલ જ્ઞાન સ્વરુપ તથા કહીં કહીં કેવલ આનંદ સ્વરુપ બ્રહ્મ કહા ગયા હૈં. "રસો વૈ સઃ", "વિજ્ઞાનમાનન્દં બ્રહ્મ"– ઈત્યાદિ.

ઈસ પ્રકાર શ્રીરામ નામ મેં જ્ઞાન ભી હૈ, ચિત્ત ભી હૈ તથા આનન્દ ભી હૈ. યોગીજન જિસ મેં રમણ કરેં વહી શ્રીરામ હૈં.

"સત્યાનન્દ ચિદાત્મકં"= સત્ય, આનંદ એવં ચિદાત્મક્ શ્રીરામ હૈં.

સત્યાનન્દે ચિદાત્મનિ અનન્તે યોગિનઃ રમન્તે ।
ઈતિ રામ પદેન અસૌ (દાશરથિઃ) પરંબ્રહ્મ અભિધીયતે ॥

અર્થાત્ "સત્યાનંદ ચિદાત્મા અનન્ત"– ઈસ શ્રીરામ પદ સે શ્રીદશરથનંદન શ્રીરામચન્દ્રજી અભિધાવૃત્તિ સે પરબ્રહ્મ કહે જાતે હૈં. અભિધિયતે = અર્થાત્ લક્ષણા વ્યંજના સે નહીં કિન્તુ સાક્ષાત્ અભિધા = મુખ્ય શક્તિરુપવૃત્તિ સે (વાચ્યાર્થ પ્રકટ કરનેવાલી શબ્દશક્તિ સે) શ્રીરામજી પરબ્રહ્મ કહે જાતે હૈં. શબ્દાર્થ કે નિશ્ચય કે લિયે વ્યાકરણશાસ્ત્ર મેં વૃત્તિકા આશ્રય લિયા જાતા હૈ.

સોલહ પ્રકાર કે શક્તિભેદ હૈં. ઉન મેં મુખ્ય તીન હૈં :– શક્તિ, લક્ષણા તથા વ્યંજના. વેદો મેં શક્ત્યાર્થ મુખ્ય હૈં, સાહિત્યશાસ્ત્ર મેં લક્ષ્યાર્થ (શક્ત્યાર્થ = શક્તિ સે નિશ્ચિત્ કિયા હુઆ અર્થ હોતા હૈ; લક્ષ્યાર્થ = લક્ષણ દ્વારા નિશ્ચિત્ અર્થ) પ્રધાનતા હૈં. "શ્રીરામતાપની" ઉપનિષદ્ હૈં– સાક્ષાત્ વેદ હૈં. ઈસ મેં અભિધાવૃત્તિ સે શ્રીરામજી કો પરબ્રહ્મ કહા ગયા હૈં. અતઃ શ્રીરામનામ સાક્ષાત્ સ્વરુપ સે હી પરબ્રહ્મ હૈં.

નામ વાચક હોતા હૈ, રુપ વાચ્ય હોતા હૈ. નામ સે હમ કિસી કો પુકારતે હૈં, કિસી કો જાનતે હૈં. જો નામ સે પુકારા જાતા હૈ, જાના જાતા હૈ– વહી દશરથનન્દન સગુણ–સાકાર મેઘશ્યામ શ્રીરામ હૈં. નામ વાચક હૈ, રુપ વાચ્ય હૈ, યહ નિયમ તો સભી ભગવાન કે નામોં કે સંબંધ મેં સમાન રુપ સે લાગૂ હૈ. કિન્તુ શ્રીરામનામ કી વિશેષતા હૈ કિ વહ નામ શ્રીદશરથનન્દન સગુણ–સાકાર શ્રીરામચન્દ્રજી કે વાચક હોતે હુએ ભી સ્વરુપતઃ બ્રહ્મ કે વાચક હૈં.

શ્રીરામનામ કે અક્ષર બ્રહ્મ કે વાચક હૈં. ર, અ, મ – યે તીન અક્ષર સામાન્ય ક, ખ, ગ, ઘ, આદિ અક્ષરોં કી ભાંતિ અક્ષર માત્ર નહીં હૈ, કિન્તુ સાક્ષાત્ બ્રહ્મ સ્વરુપ હૈં. વ્યાકરણ શાસ્ત્ર મેં તો શબ્દ કો હી બ્રહ્મ માના ગયા હૈ, કિન્તુ શ્રીરામનામ તો સાક્ષાત્ સચ્ચિદાનંદ બ્રહ્મ કે વાચક હૈં. વેદ–શાસ્ત્રો મેં હરિ, નારાયણ, વિષ્ણુ આદિ ભગવન્નામ ગુણવાચક કહે જાતે હૈં. કિન્તુ શ્રીરામનામ "સ્વરુપ વાચક" હૈં.

વ્યાપક હોને સે ભગવાનકા એક નામ વિષ્ણુ હૈં = "વ્યાપ્નોતીતિ વિષ્ણુઃ." ભક્તોં કે ક્લેશહરણ કરને કે લક્ષણ કે કારણ ભગવાનકા (એક) નામ હરિ હૈં = "ભક્તાનાં ક્લેશં હરતીતિ હરિઃ " સાગર (મહાર્ણવ) મેં શયન કરને કે કારણ હી પ્રભુ કો નારાયણ કહા જાતા હૈં.

સત્–ચિત્–આનંદ સ્વરુપ હોને કે કારણ શ્રીરામનામ સ્વરુપ વાચક હૈં, કેવલ ગુણવાચક નહીં. જૈસે ઔર નામોં મેં વ્યાપક હોના, ક્લેશ હરણ કરના– આદિ ગુણ હૈં– ઉસી તરહ શ્રીરામ મેં યોગિયોં કે મન કો રમણ કરાનેવાલા એક વિલક્ષણ ગુણ હૈં. "રમણ કરાના" યહ ગુણ વાસ્તવિકમેં બ્રહ્મકે સભી ગુણોં સે વિલક્ષણ હૈં. ક્યોંકિ મુક્તાત્મા કો મુક્ત હોને પર "બ્રહ્મ મેં રમણ કરના" હી ઉસકા સ્વરુપ એવં વૈભવ કહા ગયા હૈ. "આત્મક્રીડેઃ આત્મરતિઃ"= શ્રુતિ સ્પષ્ટ જીવાત્માકા પરમાત્મા મેં રમણ કહ રહી હૈં.

આત્મા શબ્દકા અર્થ યહાઁ પરમાત્મા હૈં. પરમાત્મા કે અસીમ આનંદ મેં જીવાત્મા સદા–સર્વદાકે લિયે ડૂબ જાતા હૈં. ઈસીકો રમણ શબ્દ સે કહા જાતા હૈ.

શ્રી વૈષ્ણવ દર્શન કે અનુસાર શ્રીભગવાન કી નિત્ય સેવા સ્વરુપ દિવ્ય કૈંકર્ય સુખકી પ્રાપ્તિ મેં હી જીવાત્માકા રમણ સમઝના ચાહિયે.

શ્રી વાલ્મીકિય રામાયણ મેં જીવોં કે આચાર્ય શ્રી લક્ષ્મણજી પ્રભુ શ્રીરાઘવેન્દ્ર સે કહ રહે હૈં :– નાથ ! બન મેં આપ તો શ્રીજનકરાજ કિશોરીજી કે સાથ પર્વત કે સુરમ્ય શિખરોં પર રમણ કરેંગે– તથા મૈં આપ કી જાગ્રત એવં શયન – સભી કાલોં મેં આપ કી સેવાકા આનન્દ પ્રાપ્ત કરુઁગા.

મૂલ રામાયણ મેં મહર્ષિને કહા હૈં :– ચિત્રકૂટમેં રમણીય આશ્રમ બનાકર શ્રીસીતારામજી–શ્રીલખનલાલજી– તીનોં; દેવતા, ગંધર્વ કી ભાંતિ વિહાર કરતે હુએ નિવાસ કરને લગે.

યહાઁ યુગલ શ્રીસીતારામજીકા વિહાર–રમણ તો સર્વથા ઉચિત હી હૈં. કિન્તુ શ્રીલક્ષ્મણ કુમારજીકા રમણકા ક્યા તાત્પર્ય હૈં ? ઈસકા ઉત્તર રહસ્ય ગ્રન્થોં મેં પૂર્વાચાર્યોંને દિયે હૈં. જૈસે કિ

"રમણા વને ત્રયઃ" ઈન તીનોંકા રમણ તો એક સાથ લિખ દિયા; કિન્તુ રમણકી વ્યવસ્થા મેં પરસ્પર મહાન અન્તર હૈં. સ્વામીકા રમણ ઔર હૈ, તથા સેવકકા રમણ કુછ ઔર હી હૈં. ચિત્રકૂટ કે પાવન પર્વતોં કે શિખરો મેં વિદ્યમાન ગુપ્ત ઔર પ્રકટ નાના કુંજ–નિકુંજમેં શ્રીયુગલકિશોર શ્રીસીતારામજીકા વિહાર "સ્વરુપ રમણ" હોતા હૈં તથા ઉન કુંજ–નિકુંજો કે નિર્માણ એવં વિવિધ પ્રકાર કી સેવા સામગ્રીયોં સે સેવા કરના હી શ્રીલક્ષ્મણ કુમારકા રમણ હૈં.

સાધારણ જીવોં કે રમણયોગ્ય શ્રીરામ નહીં હૈં. પરન્તુ યોગિયોં કે રમણ યોગ્ય હૈં. "રમન્તે યોગિનઃ" = યોગ કે દ્વારા જિન્હોંને અપને મન કો શુદ્ધ કર લિયા હૈ– ઐસે વિશુદ્ધ બોધ સમ્પન્ન મનવાલે યોગિયોં કે રમણ યોગ્ય શ્રીરામ હૈં. બ્રહ્મકા ચિંતન શુદ્ધ મન સે હી સંમત હૈ :– "શુદ્ધેન મનસા ચાભિક્લૃપ્તઃ", "દૃશ્યતે ત્વગ્રયા બુદ્ધ્યા", આદિ– શ્રૃતિયો મેં શુદ્ધ મનચિત્ત સે હી પરમાત્મા કો જાનને યોગ્ય કહા ગયા હૈં. ઉસ સે શ્રીરામનામ શિષ્ટ (સજ્જન) પુરુષોં કે ગ્રહણ યોગ્ય ભી સૂચિત હૈં.

વેદશાસ્ત્રોં કે પ્રમાણોં સે તો શ્રીરામ એવં ઉન કે નામ કી મહિમા

અસાધારણ હે હી, સાથ હી શ્રીરામજી કે નામ મેં એક જાદૂ હૈં જો સભી કી જિહ્‌વા પર બલાત્ બૈઠકર અપના અધિકાર જમા લેતા હૈં.

ઉપનિષદ્ ભી કહતી હૈં કિ અત્યન્ત અભિરામ (આનન્દપ્રદ, સુહાવના, આનન્દ દેનેવાલા) હોને કે કારણ હી શ્રીરામનામ કી ઈતની અધિક ખ્યાતિ લોગોં મેં હુઈ :–

"રામનામ ભૂવિખ્યાતમભિરામેણ વા પુનઃ" । (રામતાપની ઉપ.) ।

આગે શ્રુતિ કહતી હૈં– "સ્વયભૂ:" = અર્થાત્ શ્રીરામનામ સ્વતઃ સિદ્ધ (કારણ રહિત) હૈં. શ્રીરામનામ સભીકા કારણ હૈં, કિન્તુ શ્રીરામનામકા કારણ કોઈ દૂસરા નહીં હૈં– જ્યોતિર્મયી હૈં.

શ્રીરામનામ જ્યોતિર્મય પ્રકાશમય હૈં. અનન્તરુપી શ્રીરામનામ અનન્ત રુપવાલા હૈં, અર્થાત્ એક હી કાલ મેં અનેકો ભક્તોંકે હૃદય મેં ઉનકે ભાવોં કે અનુસાર અનેકો રુપોંસે ધ્યાન મેં દર્શન દેને મેં સમર્થ હૈં. સાથ હી એક હી દશરથનન્દનરુપ સે સભી ભક્તોં કો દર્શન દેને મેં ભી સમર્થ હૈં. "સ્વેનૈવભાસતે"– અર્થાત્ શ્રીરામનામ પ્રત્યેક દ્રવ્ય હૈં, સ્વતઃ સ્વપ્રકાશ હૈં.

"અથ જીવત્વેન ઈદમ ઓમ":–

શ્રીરામમંત્રકે કાર્ય સાક્ષાત્ પ્રણવ– ઓમ હૈં. અર્થાત્ શ્રીરામનામ પ્રણવકા ભી કારણ હૈં. સમસ્ત મંત્રો કે મૂલ પ્રાણ– બીજસ્વરુપ ઓંકાર હૈં. શ્રીરામનામ ઓંકારકા ભી કારણ હૈં.

સ્વભૂજર્યોતિર્મયોऽનન્તરુપી સ્વેનૈવ ભાસતે
જીવત્વેનેદમો યસ્ય સૃષ્ટિ સ્થિતિ લયસ્ય ચ ॥
(રામ તાપની ઉપ. ૧૪)

શ્રુતિ કહતી હૈં કિ જિસ પ્રકાર એક હી વટકે બીજ મેં શાખા, પલ્લવોં, કે સહિત એક મહાન વૃક્ષ છિપ રહતા હૈં– ઉસી પ્રકાર "શ્રીરામ" બીજ કે અભ્યન્તર સમસ્ત ચરાચર વિશ્વ વિદ્યમાન હૈં

યથૈવ વટબીજસ્થઃ પ્રાકૃતોऽપિ મહાદ્રુમઃ ।
તથૈવ રામબીજસ્થ જગદેતચ્ચરાચરમ્ ॥
રેફારુઢા મૂર્તયસ્સ્યુઃ શક્તયસ્તિસ્ર એવ ચ ॥
(રામ તાપની ઉપ. ૧૫–૧૬)

પૂર્ણ શ્રીરામનામ કી મહિમા તો અપાર હૈં હી. બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ, યે તીનોં દેવતા અપની અપની શક્તિયોં કે સાથ કેવલ રેફ (રકાર) કે આશ્રિત રહતે હૈં.

ઈસ પ્રકાર રમણગુણ કે કારણ શ્રી રામનામ કી રમણીયતા મેં ઔર ભી વિલક્ષણતા સિદ્ધ હુઈ.

શ્રી રામનામ તારક મંત્ર હૈં

પુલહ સંહિતા ભી શ્રીરામતાપનીકા સમર્થન કરતી હુઇ કહતી હૈં :–

રકારાજ્જાયતે બ્રહ્મા રકારાજ્જાયતે હરિઃ ।
રકારાજ્જાયતે શમ્ભુઃ રકારાત્સર્વશક્તયઃ ॥
આદ્યાવન્તે તથા મધ્યે રકારેષુ વ્યવસ્થિતમ્ ।
વિશ્વં ચરાચરં સર્વમવકારેન નિત્યશઃ ॥
યથૈવ વટ બીજસ્થઃ પ્રાકૃતશ્ચ મહાદ્રુમઃ ।
તથૈવ સર્વં વેદાહિ રકારેષુ વ્યવસ્થિતાઃ ॥
યથા કરણ્ડે રત્નાનિ ગુપ્તાન્યજ્ઞૈ ર્ન દ્રશ્યતે ।
તદ્વન્મંત્રાશ્ચ વેદાશ્ચ ર કારેષુ વ્યવસ્થિતાઃ ॥

(પુલહ સંહિતા)

અર્થાત્ ર કાર સે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ ઉત્પન્ન હોતે હૈં. ચરાચર વિશ્વ ર કાર મેં હી પ્રતિષ્ઠિત હૈ. જિસ પ્રકાર વટ કે બીજ મેં વૃક્ષ રહતા હૈં ઉસી પ્રકાર "શ્રીરામ" બીજ મેં સભી વેદ હૈં. જિસ પ્રકાર ડિબ્બે (પિટારી) મેં બન્દ રત્નોં કો ઉપર સે સાધારણ મનુષ્ય નહીં જાન પાતા હૈ, ઉસી પ્રકાર સભી વેદ એવં મંત્ર શ્રીરામનામ મેં વિદ્યમાન હૈં. જાપક જન હી ઈસ રહસ્ય કો જાન પાતા હૈં. સાધારણ મનુષ્ય નહીં જાન પાતા હૈં.

શ્રી સનત્કુમાર સંહિતા કે અભ્યન્તર શ્રીરામસ્તવરાજ મેં શ્રીરામમંત્ર કો પરમ જાપ કહા હૈં, જિસ સે ભોગ એવં મોક્ષ દોનોં વસ્તુએં અનાયાસ પ્રાપ્ત હો જાતી હૈં. બ્રહ્મ હત્યા આદિ સમસ્ત પાપોંકા નાશક હૈં.

શ્રીરામેતિ પરં જાપ્યં તારકં બ્રહ્મ સંજ્ઞકમ્ ।
બ્રહ્મહત્યાદિ પાપઘ્નમિતિ વેદવિદો વિદુઃ ॥

(શ્રીરામસ્તવરાજ–૬)

શ્રીરામ મંત્રકા દૂસરા નામ હૈં– તારક મંત્ર, સંસાર સે તારને યોગ્ય. ઈસ મંત્રકી "તારક" નામસે હી પ્રસિદ્ધિ હો ગઈ હૈં.

બ્રહ્મ સ્વરુપ જાનકર જો લોગ ઈસકા જાપ કરતે હૈં ઉન કે છોટે–બડે સભી પાપ સમૂલ નષ્ટ હો જાતે હૈં. રામતાપની સ્પષ્ટ હૈં કિ ઈસ તારક મંત્ર કે જપ સે મનુષ્ય બાલ હત્યા, બ્રહ્મ હત્યા આદિ સભી પાપોં સે મુક્ત હો જાતા હૈં.

ય એતતારકં બ્રાહ્મણો નિત્યમધીતે સ પાપ્માનં તરતિ ।
સ બ્રહ્મહત્યા તરતિ સ ભ્રૂણહત્યાં તરતિ ॥
(શ્રીરામતાપની ૩૫.)

સંહિતાઓ મેં શ્રીસનત્કુમાર સંહિતાકા સર્વશ્રેષ્ઠ સ્થાન હૈ. ઈસી સંહિતા કે અભ્યન્તર શ્રીરામસ્તવરાજ સ્તોત્ર હૈ. ઈસ સ્તવરાજ કે ઊપર અને કો સંસ્કૃત ભાષ્ય હૈ. જિન મેં ગાલવાશ્રમ (ગલતાગાદી જયપુર) કે સ્વામી શ્રી હર્ય્યાચાર્યજી મહારાજ એવં શ્રીઅયોધ્યા કે સ્વામી શ્રીહરિદાસજી કે યુગલભાષ્ય અત્યન્ત પ્રસિદ્ધ હૈ. સંસ્કૃત ભાષ્ય મેં ઈસ સ્તવરાજ કી પ્રામાણિકતા અત્યન્ત સુસ્પષ્ટ હૈ. સ્તવરાજ કે પ્રારંભ મેં શ્રી યુધિષ્ઠિરજીને વેદવ્યાસજી કો તીન પ્રશ્ન પૂછે હૈં.

પ્રથમ પ્રશ્ન હૈં– પરમતત્ત્વ કે સંબંધ મેં, દ્વિતીય હૈ જપ કે સંબંધ મેં તથા તૃતીય પ્રશ્ન ધ્યાન કે સંબંધ મેં હૈં.

"કિં તત્ત્વં કિં પર જાપ્યં કિં ધ્યાનં મુક્તિસાધનમ્ ॥"

તત્ત્વ ક્યા હૈ ? સર્વ શ્રેષ્ઠ જપને યોગ્ય મંત્ર ક્યા હૈ ? તથા મોક્ષપ્રદ ધ્યાન ક્યા હૈ ?

ઉત્તર મેં શ્રીવ્યાસજીને કહા હૈ કિ શ્રીરામ હી પરમતત્ત્વ હૈ, શ્રીરામમંત્ર હી સર્વશ્રેષ્ઠ જપને યોગ્ય મંત્ર હૈ; તથા શ્રીસીતાજી કે સહિત શ્રીરામજી કે ધ્યાન હી મુક્તિપ્રદ ધ્યાન હૈ.

યત્પરં યદ્ગુણાતીતં યજ્જ્યોતિરમલં શુભમ્ ।
તદેવ પરં તત્ત્વં કૈવલ્ય પદકારણમ ॥
શ્રીરામેતિ પરં જાપ્યં તારકં બ્રહ્મ સંજ્ઞકમ્ ।
બ્રહ્મહત્યાદિ પાપઘ્નંમિતિ વેદવિદો વિદુઃ ॥

જો સબ સે પરે હૈં– વહી પરમ તત્ત્વ, મોક્ષ પ્રકાશ એવં કલ્યાણપ્રદ હૈ. વહી પરમ તત્ત્વ– મોક્ષ કો દેનેવાલા હૈ.

"બ્રહ્મ હી જિસ કી સંજ્ઞા હૈં ઐસા શ્રીરામ તારક મંત્ર હી પરં જાપ્ય હૈં– જો બ્રહ્મહત્યા આદિ સભી પાપોંકા નાશ કર દેતા હૈં. ઐસા વેદ કો જાનનેવાલે મહાપુરુષગણ કહતે હૈં."

સંસારાત્ તારયતીતિ તારકઃ ।

શાસ્ત્રોં મેં શ્રીરામમંત્ર કો હી તારક મંત્ર કહા ગયા હૈ. શ્રીરામતાપની મેં ભી ઈસ મંત્રકો તારક કહા ગયા હૈં.

"ય એતતારકં બ્રાહ્મણો નિત્યમધીતે સ પાપ્માનં તરતિ (શ્રીરામ તાપની ૩૫.)" અર્થાત્ જો સાધક ઈસ તારક મંત્રકા નિત્ય જપ કરતા હૈ વહ સભી પાપોં સે મુક્ત હો જાતા હૈં. ઈસ પ્રકાર જો મંત્ર તારક તથા બ્રહ્મ સંજ્ઞક હોગા વહી પરમ્ જાપ્ય હોગા, યહ શ્રીરામસ્તવરાજકા નિષ્કર્ષ હૈ.

હારિત સ્મૃતિ મેં સુસ્પષ્ટ હૈ :–

શ્રીરામાય નમો હ્યેતત્તારકં બ્રહ્મ સંજ્ઞકમ્ ।
નામ્નાં વિષ્ણોઃ સહસ્ત્રાણાં તુલ્ય એષ મહામનુઃ ॥
અનન્તા ભગવન્નમંત્રાઃ નાનેનતુ સમા કૃતા ।
શ્રિયોરમણ સામર્થ્યાત્સૌન્દર્યગુણ સાગરાત્ ॥
ઈદમેવ પરં મંત્ર બ્રહ્મરુદ્રાદિ દેવતાઃ ।
ઋષયશ્ચ મહાત્માનો જપ્ત્વા મુક્તા ભવામ્બુધેઃ ॥
ઈદમેવ જપન્મંત્રં રુદ્ર સ્ત્રિપુરદાહકઃ ।
બ્રહ્મહત્યાદિ નિર્મુક્તઃ પૂજ્યમાનોઽભવત્સુરૈઃ ॥
એતમગસ્ત્યો વૈ જપત્વા રુદ્રત્વમાપ્તવાન્ ।
બ્રહ્મત્વં કશ્યપો જપ્ત્વા કૌશિકસ્તમરેશતામ્ ॥
કાર્તિકેયો મનુશ્ચૈવ રુદ્રાર્કગિરિ નારદાઃ ।
બાલખિલ્યાદિ મુનયો દેવતાત્ત્વં પ્રપેદિરે ॥
અદ્યાપિ રુદ્રઃ કાશ્યાં તુ સર્વેષાં ત્યક્ત દેહિનામ્ ।
દિશત્યેતન્મહામંત્રં તારકં બ્રહ્મ સંજ્ઞકમ્ ॥

(હારિત સ્મૃતિ)

અર્થ :– "શ્રીરામાય નમઃ" યહ તારક એવં બ્રહ્મ સંજ્ઞક મંત્ર હૈં. શ્રીવિષ્ણુ ભગવાન કે હજાર નામોં સે ભી યહ મહામંત્ર શ્રેષ્ઠ હૈં. વૈસે તો પ્રભુ કે

અનેકો મંત્ર હૈં, પરન્તુ ઈસ મન્ત્ર કે સમાન અન્ય કોઇ ભી નહીં હૈં. સૌન્દર્ય સુધાસિન્ધુ પ્રભુ શ્રીરામજીકા યહ મંત્ર હૈં. સૌન્દર્ય માધુર્ય કી અધિષ્ઠાત્રિ દેવતા સાક્ષાત્ શ્રીલક્ષ્મીજી કો રમણ કરાને મેં ભી શ્રીરામજી સમર્થ હૈં. ઈસીલિયે ઉનકો "રામ" કહા જાતા હૈ. "રમણાદ્ રામ ઈત્યપિ" ॥

નામ ઔર નામી દોનોં અલૌકિક હૈં. ઈસી મંત્ર કો જપકર બ્રહ્મા આદિ દેવતાગણને ઈશ્વરત્ત્વ કો પ્રાપ્ત કિયે. ઋષિ–મુનિજન ઈસી કો જપકર સંસાર સાગર સે પાર હો ગયે. ઈસી મંત્ર કો જપકર ભૂતભાવન શ્રીશંકરજીને ત્રિપુરાસુરકા વધ કિયા. ઉનકો બ્રહ્મ હત્યાકા પાપ ભી નહીં લગા, સાથ હી સુર–અસુર સભી સે પૂજિત હો ગયે. ઈસી મંત્ર કે જપસે શ્રી અગસ્ત્યજીને રુદ્રત્વ (સંહાર કરને કી શક્તિ) પ્રાપ્ત કર લી. શ્રીકશ્યપજીને બ્રહ્મત્વ (બ્રહ્મા કે સમાન સૃષ્ટિ સર્જન કરને કી શક્તિ) પ્રાપ્ત કર તથા શ્રી વિશ્વામિત્રજીને અનેકો નવીન લોગોં કે નિર્માણ કે દ્વારા ઈન્દ્રપદ કો પ્રાપ્ત કર લિયા.

શ્રી કાર્તિકેયજી, મનુજી, રુદ્ર ગિરિ (હિમવાન), નારદજી એવં બાલખિલ્ય આદિ મુનિગણ દેવત્ત્વ કો પ્રાપ્ત કર ગયે. આજ ભી શ્રી શંકરજી કાશીમેં મરનેવાલે પ્રાણિયોં કો ઈસી મહામંત્ર દ્વારા મોક્ષ પ્રદાન કરતે રહતે હૈં. શ્રીરામનામ કો બ્રહ્મ સંજ્ઞક કહા ગયા હૈં = શ્રીરામનામ સાક્ષાત્ સચ્ચિદાનન્દ બ્રહ્મકા વાચક હૈં.

"બ્રહ્મ સમ્યગ જ્ઞાયતે યેન તદ્ બ્રહ્મસંજ્ઞકમ્" (ભાષ્ય સ્વામી હરિદાસજી). જિસ નામસે બ્રહ્મકો જાના જાતા હૈ– ઉસી નામકો બ્રહ્મ સંજ્ઞક કહતે હૈં. તારક હોને મેં બ્રહ્મ સંજ્ઞક ભી હેતુ હૈં. લોક મેં યહ પ્રસિદ્ધ હૈં કિ કિસી પુરુષ કે દ્વારા કિસી વ્યક્તિ કે આકાર એવં નામકા જબ પરિચય મિલતા હૈ તબ વહ વ્યક્તિ ઉસ આકારવાલે પુરુષ કો દેખકર ઉસી નામ સે પુકારતા હૈ, તભી ઉસ પુરુષકા સાક્ષાત્કાર (મિલન) હોતા હૈ.

ઉસી પ્રકાર સદ્ગુરુ કે દ્વારા સાધક પ્રભુ કે સ્વરુપ એવં નામકા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર જબ નામ કી સાધના કરને લગતા હૈ તબ પ્રભુ કી અવશ્ય પ્રાપ્તિ હોતી હૈ.

અગસ્ત્ય સંહિતા મેં લિખા હૈ કિ શાક્ત, સૌર, શૈવ, ગાણપત્ય આદિ સભી મંત્રોમેં વૈષ્ણવમંત્ર શ્રેષ્ઠ હૈં. સભી વૈષ્ણવમંત્રો મેં ભી શ્રીરામમન્ત્ર શ્રેષ્ઠ ફલદાયક હૈ. યથા :–

સર્વેષુ મંત્રવર્ગેષુ શ્રેષ્ઠં વૈષ્ણવમુચ્યતે ।
ગણપત્યેષુ શૈવેષુ શાક્ત સૌરેષ્વભીષ્ટદમ્ ॥
વૈષ્ણવેષ્વપિ મંત્રેષુ રામમંત્રાઃ ફલાધિકાઃ (અગસ્ત્ય સંહિતા)

પદ્મપુરાણ મેં શ્રીપાર્વતીજી સે શ્રી શિવજીને કહા હૈં કિ લૌકિક એવં વૈદિક શબ્દોં સે સહસ્ત્રગુણ શ્રીરામનામ શ્રેષ્ઠ હૈં.

લૌકિકા વૈદિકા શબ્દા યે કેચિત્સન્તિ પાર્વતિ ।
નામાનિ રામચન્દ્રસ્ય સહસ્ત્રં તેષુ ચાધિકમ્ ॥

મૃત સંજીવની વેદવિદ્યા હૈ

હમારે પ્રાચીન મહર્ષિયોં કો એક અપૂર્વ વિદ્યા અવગત થી જિસ કે દ્વારા વે મૃત વ્યક્તિ કે જીવાત્મા કો જિસ શરીર સે વહ ઉત્ક્રાન્ત હુઆ હૈ, ઉસી મેં ફિર સે આવાહન કર સકતે થે. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને મૃત ગુરુપુત્ર, મૃત અપને ભ્રાતા દેવકીજી કે છઃ પુત્રોં તથા મૃત બ્રાહ્મણ પુત્રોં કો વાપસ લાકર હમારી મૃતસંજીવની વેદ વિદ્યા કે અદ્ભુત ચમત્કારકા હી પ્રદર્શન, પરિચય કિયા હૈં.

દેશહિત કી ચાહનાવાલે દેશપ્રેમી વ્યક્તિ બહુત કમ હૈં

ભાષાકે હિસાબ સે પ્રાંતો કી રચના હોના જનસમુહ કે સુખ સુવિધા કે લિયે અનિવાર્ય થા. ભારત વિશાલ દેશ હૈ. અનેક ભાષી જનસમૂહ ભારતીય જન હૈ. ઈસલિયે ભાષાકીય પ્રાંત હોના જરુરી હો જાતા હૈ. પરન્તુ યે પ્રાંત હૈ, અલગ–અલગ રાષ્ટ્ર નહીં હૈ; અપિતુ એક હી રાષ્ટ્ર કે અલગ અલગ અંગ માત્ર હૈ.

જિન કો અપને અપને પ્રાંત વ પ્રાંતવાસિયોં કી સેવા–ઉત્કર્ષ કરનેકા સુંદર મૌકા પ્રાપ્ત હુઆ હૈ– ઉન લોગોંકો શાંત, સ્વસ્થ મનચિત્ત સે સોચના ચાહિયે કિ વે લોગ વાસ્તવ મેં ઉત્કર્ષ–સેવા આદિ કર રહે હૈં ક્યા ? અગર નહીં કર રહે હૈં, તો ક્યોં નહીં કર રહે હૈં ?

સરહદકા ઝગડા એક–એક, દો–દો સાલ એક હી રાષ્ટ્ર કે વિભિન્ન પ્રાંતો મેં ચાલુ રહતા થા– યહી સોચનીય દશા હૈં. ઈસ પરસે તો યહી અનુમાન નિકલ આતા હૈં કિ હમારે રાજનીતિજ્ઞ વ્યક્તિયોં મેં સે સ્વાર્થપોષક ઔર સંકુચિત થોથી વૃત્તિવાલે જ્યાદા હૈં, ઔર દેશહિત કી ચાહનાવાલે દેશપ્રેમી વ્યક્તિ બહુત કમ હૈં.

એક પ્રાંત અપના સ્વાર્થ તો ચાહતા હૈં, પરન્તુ દૂસરે પ્રાંતકા અહિત ભી ચાહતા હૈં. યહ દશા બડી હી સોચનીય હૈં.

વ્યક્તિગત જીવન વ્યવહાર મેં સ્વાર્થદ્રષ્ટિ ઔર પરાયેકી અહિત ભાવના ઈતના અનુચિત નહીં– જિતના કિ રાષ્ટ્ર કે વિકાસ વ્યવહાર મેં હૈં.

ઐસે સ્વાર્થી, સંકુચિત નેતાઓં કો શીઘ્ર હટા દેના ચાહિયે. ઈતની લોકજાગ્રતિ નહીં હોગી તબ તક ઈસ દેશકા સહી ઉત્કર્ષ હોનેકા નહીં.

દિન–પ્રતિદિન ભ્રષ્ટાચાર, સ્વાર્થપૂર્તિ ઔર સત્તા હથિયાનેકા (ઝપટના) બઢતા જાયગા– ઐસા હી લગતા હૈ. આજ સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ હોતે તો ઐસે ઝગડોંકા અસ્તિત્વ તક નહીં રહ પાતા. (આજ) કડાઈ કે સાથ નિર્ણય લેનેવાલા હી કોઈ નહીં હૈં. સબકો અપની સત્તા વ સ્વાર્થપૂર્તિ કી ચિંતા વ સાવધાની હૈં. ઈસીલિયે કિસીકો નારાજ કરને કી હિમ્મત નહીં રહ ગઈ હૈં. કાયરતા બઢતી જા રહી હૈં. ભ્રષ્ટાચાર કા યહ પરિણામ હૈં.

સ્વાર્થ વ ઈર્ષાકા સ્વરુપ

સ્વાર્થવૃત્તિ કો પ્રેરક કરનેવાલે ઈર્ષા, દ્વેષ વ મોહ હૈં. ઈર્ષા સે મનુષ્ય અધમાધમ નિકૃષ્ટ દશા મેં ઉતર જાતા હૈં, અધમાધમ નિકૃષ્ટ જીવન જીને લગ જાતા હૈં.

સ્વાર્થવૃત્તિ કો સમઝને કે લિયે ગલ્પ કહતા હૂઁ :– એક મનુષ્ય કો અપને પડોશી કે પ્રતિ ઈર્ષા રહતી થી. ઉસને ચાહા કિ ભગવાનકો પ્રસન્ન કર કે પડોશી કે લિયે કષ્ટ, દુઃખ હો ઐસા વરદાન પ્રાપ્ત કરું. ઐસા તપ કિયા કિ ભગવાનને દર્શન તો નહીં દિયા પરન્તુ આકાશવાણી સે પૂછા..“ક્યા ચાહતે હો ? બતાઓ.” બ્રાહ્મણને કહા– “મૈં જો– જો ભી ચાહૂઁ વહ પ્રાપ્ત હોવેં, પરંતુ મેરે સે દુગુના મેરે પડોસી કો પ્રાપ્ત હોવેં– ઐસા વરદાન દીજિયે.” ભગવાનને કહા તથાસ્તુ.

ભગવાનને વરદાન ક્યોં દે દિયા ? બ્રાહ્મણ કી શુભ દાનત નહીં થી યહ ભગવાન નહીં જાનતે થે ક્યા ?

ભગવાન સબકુછ જાનતે થે ઔર જાનતે હૈં, ઔર જાનતે હી રહેંગે. યહ શાશ્વત સનાતન સત્ય હૈં. ઈસ મેં કભી કુછ ભી ફેરફાર હોને વાલા નહીં હૈ. કભી નહીં સમઝના કિ પહલે ભગવાન સબ કુછ જાનતે થે, પરંતુ અબ કે ભગવાન નહીં જાનતે હૈં યા ભવિષ્ય મેં ભગવાન નહીં જાનતે હોંગે. ઐસા સોચના મૂર્ખતા કે અતિરિક્ત ઔર કુછ નહીં હૈં.

ભગવાન અપને ઉપર પાપ–પુણ્યકા બોઝ નહીં ઉઠાતે હૈં. જીવોં કે કર્મ સ્વાતંત્ર્ય સે જીવમાત્ર કે સ્વતઃ કે લિયે પાપ–પુણ્યકા સંચય કરતા રહતા હૈ, ઔર ઉસી સંચય કો લેકર જન્મ–મરણ કી શ્રૃંખલા મેં અવિરત સુખ–દુઃખ, ઉદ્વેગ, સંતાપ ભોગતા રહતા હૈં.

ભગવાન અશુભ ભાવના સે પ્રકટ નહીં હોતે હૈં. શુભ–શુદ્ધ પ્રેમ કે સામને હી પ્રકટ હોતે હૈં. તભી ભગવદ્દર્શનકા આનંદ વ ફલ પ્રાપ્ત હો જાતા હૈં.

હાઁ તો ફિર– બ્રાહ્મણ કો અત્યંત હર્ષ હુઆ કિ અબ મૈં પડોસી કો દુઃખી–દુઃખી કર પાઉઁગા; બહુત કષ્ટ દે પાઊઁગા. ઉસને તો ફૌરન ચાહા કિ મેરે હાથ ઔર એક પગ કો પક્ષઘાત હો જાય.

બ્રાહ્મણ કે એક હાથ ઔર વ પૈર કો લકવા માર ગયા. તભી પડોસી કે દોનોં હાથ–પૈર ઠપ્પ હો ગયે. ઈસ સે બ્રાહ્મણ કો અપાર હર્ષ હુઆ હોં ! દેખા ! દાનવતાકા નગ્ન બિભત્સ ચિત્ર !

ફિર બ્રાહ્મણને ચાહા કિ મેરી એક આઁખ ફૂટ જાય. તબ પડોસી કી દોનોં આઁખે ફૂટ ગઈ, ઔર બ્રાહ્મણ કો તબ ભી ઈર્ષાગ્નિ જલાતી રહી કિ અબ ઔર ક્યા ચાહૂઁ તાકિ પડોસી ઔર ભી કષ્ટ પાવેં !!

આપ સબ ઈતને સુનનેવાલે હૈં. મૈં દાવે કે સાથ કહ સકતા હૂઁ કિ ક્યા કિસી કે મન મેં બ્રાહ્મણ કી બાત આદર્શ લગતી હૈં ? કિસી કો ઐસી ચાહ ઉઠતી હૈં કિ હાઁ, મૈં ભી ઈસ બ્રાહ્મણ જૈસા કરું ?

તાત્પર્ય કિ સુનનેવાલોં કો સુનકર ભી બ્રાહ્મણ કી દાનવતા સે પારાવાર વેદના હોગી. એક ટીસ ઉઠેગી કિ અરે ! યહ બ્રાહ્મણ કિતના નીચ અધમાધમ હૈ ? કૈસા કરતા હૈ ? ક્યા ઐસા ભી મનુષ્યત્વ હોતા હૈ ? યહ તો પશુ સે ભી અધમ–નરાધમ હૈ !

ઈર્ષા કી અગ્નિ બડી પ્રચંડ ઔર બડી દાહક હોતી હૈ. કુત્તા ઘાસ ખાતા નહીં હૈ– પરંતુ ગાય કો ખાને ભી નહીં દેતા હૈ, ઔર ઘાસકા ઢેર છોડકર દૂર ભી નહીં જાતા હૈ, ક્યોંકિ ગાય ઘાસ ખાવે યહ કુત્તે સે સહા નહીં જાતા હૈ. ઈર્ષાકા સ્વરુપ ઐસા હૈ.

ઐસી અધમવૃત્તિવાલે મનુષ્યકા સંસાર કુત્તાકે સમાન હૈં. ઐસે મનુષ્ય કો કભી ભી માનવજીવનકા મૂલ્ય વ ઉત્કૃષ્ટ ફલ પ્રાપ્ત નહીં હોતા હૈ.

માનવજીવનકા સહી મૂલ્ય વ ફલ તભી પ્રાપ્ત હોતા હૈ– જબ હમ ઈર્ષા સે મુક્ત હોતે હૈં, સ્વાર્થ વ સંકુચિતતા સે પરે હોતે હૈં.

મનુષ્યજીવનકા પરમ લાભ યહી હૈં કિ હમ રાગ–દ્વેષ સે મુક્ત હોવેં ઔર તભી હમ સચ્ચી ઈશ્વરસેવા, લોકસેવા, સચ્ચા પરહિત–પરમાર્થ કર પાયેંગે. મનુષ્યજીવનકા યથાર્થ આનંદ તભી હમારે અનુભવ મેં આતા હૈં. તબ તક તો પશુકે સમાન ખાને–પીને મેં સ્વાર્થપૂર્તિ મેં ઝૂઠે ભોગો મેં જીતે હૈં. મનુષ્યજીવન કો નિરર્થક બના રહે હૈં.

મૃત્યુ કે પરે સાથ મેં ક્યા આયેગા ? જાનતે હો ? જો–જો સેવા–પરમાર્થ–પરહિત કિયા જાતા હૈં– વહી સબ સાથ આતા હૈ; વહી સચ્ચી સમૃદ્ધિ હૈ.

માતા–પિતા–ગુરુ સે ક્યા હોતા હૈ ?

મનુષ્યમાત્ર જીવન મેં– જન્મ સે મૃત્યુપર્યંત ભિન્ન ભિન્ન વાતાવરણ મેં સે પસાર હોતા હૈં. ભિન્ન–ભિન્ન વાતાવરણ કે કારણ રહનસહન મેં શિક્ષા મેં, વિચારોં– ભાવનાઓં મેં, વ્યાવહારિક જીવન મેં કઈ પરિવર્તન હોતે હી હૈં.

ચાહે કિતની ભી, કૈસી ભી પ્રતિકૂલ પરિસ્થિતિ મેં સે જીવન નિકલતા રહા હો– મનુષ્ય કે હૃદય મેં ઉચ્ચ આદર્શો કી ઠોંસ નીવ હોતી હૈ– તો ફિર ઉસ કે માનવીય જીવન મેં પશુવત્ આચરણ સ્થાન નહીં પા સકતા.

માતા–પિતા હી મનુષ્ય કે સચ્ચે ગુરુ હૈં. ઈસી પ્રકાર માતા–પિતા મનુષ્ય કે સબ સે બડે શત્રુ ભી હૈં. કારણ કિ માનવ મેં જિતને ભી ગુણ–અવગુણ હૈં વે માતા–પિતા સે ઔર માનવ કે પૂર્વજન્મ સે હી ઉસ કો મિલતે હૈં. માતા–પિતા કે સંસ્કાર મુખ્ય હોતે હૈં.

પ્રાણીમાત્ર મેં આત્મીયતા રખનેકા પાઠ કેવલ મનુષ્ય હી પઢા સકતા હૈ. ગુરુકે વચનોં સે પ્રાણીમાત્ર મેં સમાન દ્રષ્ટિકા ભાવ, "સર્વ મેં વો હી એક હી પરમતત્ત્વ વ્યાપ્ત હો રહા હૈં." ઐસા દ્રઢ વિશ્વાસ મનુષ્ય અપને ચિત્ત મેં સ્થાપિત કર સકતા હૈ, ઔર મનુષ્યજીવનકા આદર્શ હી યહ– પ્રાણીમાત્ર મેં આત્મીયતાકા ભાવ હૈ. માનવતા કી સેવા કરનેવાલે કો અપની આત્મીયતા કો માનવતા કે કણ–કણ મેં વિલીન કર દેનેકા હૈ.

ઈસ પ્રકાર કી સેવા કો કરતે કરતે માનવ અપને જીવન કો દિવ્યતા કે સર્વોચ્ચ શિખર તક લે જા સકતા હૈ. જિસ મેં માનવતા હૈ, ભગવાનકા દ્રઢ વિશ્વાસ હૈ તથા કર્તવ્ય–અકર્તવ્યકા ભાન ઔર જ્ઞાન હૈ– વહી વાસ્તવ મેં

અનુકરણીય હૈ, પૂજનીય હૈ. જિસ કે આદર્શો મેં, આચરણો મેં ગુરુતા હૈ– વહી ગુરુ હૈં.

પ્રાણી–પદાર્થ વ ભોગોં મેં આસક્તિ દુઃખકા કારણ હૈ

સ્થૂલ રુપયે સુવર્ણ યા ઉપભોગ બઢને પર સંતોષ કભી નહીં હો સકતા. આત્મિક સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત હોને પર હી આત્મસંતોષ મિલ જાતા હૈ. વહી સુખાનુભૂતિ– આનંદાનુભૂતિ ! વહી આનંદાનુભૂતિ જીવમાત્ર કો યથાર્થ મેં સુખ, શાંતિ વ સંતોષકા આહ્‌લાદ દેતી હૈં.

યહ ધ્રુવ હૈ કિ અવિદ્યા કે કર્મ કરનેવાલોં કો, અર્થાત્ અશુભ, અમાનવીય કર્મ કરનેવાલોં કો મૃત્યુભય ભયંકર યાતના દેતા હૈ. ઉન કે મોહ– મમત્ત્વ જ્યાદા જટિલ હોતે હૈં.

કાલે ધન સે કાલાપન બઢતા હૈં. બ્લેક કે પૈસે ઈકટ્ઠા કરને પર ભી ઉસકે ઉપયોગ યા ઉપભોગ કરને કે લિયે ભયભીત રહના પડતા હૈં. જો ધન–મન કી શાંતિ, ચિત્ત કી પ્રસન્નતા, બુદ્ધિ કી નિર્મલતા ઔર મનુષ્યજીવન કી માનવીયતાકા હી હ્રાસ કર દેતા હૈં, વૈસે ધન યા પદાર્થો સે સુખ, આનંદ યા સંતોષ કિસ પ્રકાર પ્રાપ્ત હો સકેગા ? સોચો !!

પશુપક્ષીઓં કો દેખો ! ઉનકે હાથ–પૈર નહીં હોતે હૈં, ફિર ભી કિતને આનંદ–ઉલ્લાસ સે દિન નિકાલતે હૈં ? ઔર હમારે લિયે પ્રકૃતિ મેં– વાતાવરણ મેં કિતના આનંદ–ઉલ્લાસ અપની ઓર સે બહાતે હૈં ! ઔર અપના હિસ્સા સર્વ કો સુખી કરને મેં નિત્યપ્રતિ દેતે હૈં. વે અપને લિયે ચિંતા નહીં કરતે હૈં કિ કલ મુઝે ભોજન મિલેગા યા નહીં ? ચિંતા નહીં હૈં તો સંગ્રહ ભી નહીં કરતે હૈ.

તાત્પર્ય કિ મનુષ્ય કો સંગ્રહવૃત્તિ દુઃખી બના દેતી હૈ. વિવેકપૂર્વક, આવશ્યક હો ઈતના સંગ્રહ હોવેં તો દુઃખ નહીં હોવેં, ચિંતા યા ભય નહીં હોવેં.

મનુષ્ય કો પશુપક્ષીઓં સે જ્યાદા ઈશ્વરને દિયા હૈ– ઈન્દ્રિયાઁ, મન ઔર બુદ્ધિ. બુદ્ધિ કે સહારે દિન–પ્રતિદિન નૂતન ભૌતિક પદાર્થો કી રચનાયેં કી જાતી હૈં. મનુષ્ય કો નૂતનતા સ્વભાવ સે પ્રિય હોતી હૈ. ઈસીલિયે દિન–પ્રતિદિન નૂતન પદાર્થોકા નૂતન આવિષ્કાર હોતા રહતા હૈ.

ઈન્દ્રિયોં સે ઉપભોગ કરને પર મન કો સંતોષ તભી હોતા હૈ જબ ઈન્દ્રિયોં કો સુખાનુભૂતિ હોતી હૈં. યહી સુખાનુભૂતિ મન કો લેકર હોતી હૈ. ઔર મન મેં આસક્તિ, મોહ–મમત્ત્વ બઢાતી રહતી હૈં.

પ્રાણી–પદાર્થ વ ભોગો મેં આસક્તિ દુ:ખકા કારણ હો જાતી હૈ. આસક્તિ બઢને પર ભોગ–ઉપભોગ કી મર્યાદાકા જ્ઞાન, ભાન યા વિવેક વિચારકા હ્રાસ હો જાતા હૈ, ઔર તભી દુ:ખકા પ્રાદુર્ભાવ હો જાતા હૈ. હમેં દુ:ખ અચ્છા નહીં લગતા હૈ, પરન્તુ હમ સુખ કો સમઝપૂર્વક, વિવેક–વિચારપૂર્વક ભોગનેકા તરીકા નહીં જાનતે હૈં. ઔર મર્યાદા સે બાહર નિકલ જાતે હૈં, તભી દુ:ખકા અનુભવ કરના પડતા હૈં.

આત્મતત્ત્વ કો ભૂલનેવાલે કો સુખ–શાંતિ પ્રાપ્ત નહીં હોતે

સુખ મિલેગા યા દુખ મિલેગા– ઈસકા આધાર હમારે કર્મો કે ઉપર હૈં; યે હમારે કર્મો કે ઉપર નિર્ભર રહતા હૈં.

ઈન્દ્રિયાઁ હમેં બારબાર ભોગ–ઉપભોગ કે પ્રતિ ખિંચ જાતી હૈં. પશુઓં મેં કિસી કિસી ઈન્દ્રિયકા વિશેષ પ્રાબલ્ય હોતા હૈ. જૈસે કિ હિરણ મેં નાદશ્રવણ, ભઁવરા મેં સુગંધી રસપાન. પરન્તુ મનુષ્ય કી પાઁચો ઈન્દ્રિયાઁ અપને અપને ભોગોં કે પ્રતિ અહર્નિશ ચંચલ વ ભટકતી રહતી હૈં. ઈન્દ્રિયોં કો લેકર મન ભટકતા રહતા હૈં.

પાઁચ ઘોડે કે રથ હૈં (શરીર). જીવ યાત્રી (ઈસ મેં) સવાર હૈં. મન (સારથી) લગામ હાથ મેં લિયે રહતા હૈ. સારથી બુદ્ધિ હોવેં– તબ સુખ શાંતિ હોવેં. બુદ્ધિ અશુદ્ધ, લાલચી, લાલાયિત હોતી હૈં તબ તક શાંતિ નહીં, સ્થિરતા નહીં.

જીભ કહેગી મુઝે સ્વાદયુક્ત ચટપટા ચાહિયે. પહરના, દેખના, ઈત્યાદિ પાઁચ ઈન્દ્રિયોં કે પાઁચ વિષયોં મેં મન ભટકતા રહતા હૈ. બુદ્ધિ કે દ્વારા મન પર નિયંત્રણ હોના ચાહિયે. પાઁચો ઈન્દ્રિયોંકા પ્રમાણયુક્ત ઉપયોગ કરના ચાહિયે. બુદ્ધિકા વિકાસ ન કરતે હુએ કેવલ મન કે વશ જીવન યાપન કરનેવાલોં કે વ્યવહાર ઉન કે લિયે ભારી દુ:ખદાયી હો જાતે હૈં.

જો બુદ્ધિ શુભ–અશુભ, સાર–અસાર, ઉચિત–અનુચિતકા વિચાર કર સકતી હૈ, ઉન્હેં જાન સકતી હૈ– પિછાન સકતી હૈ, ફિર તદ્‌નુસાર આચરણ–ક્રિયાશીલ રહ સકતી હૈ– વહી શાશ્વત સુખ વ આનંદ કી પ્રાપ્તિ કર સકતી હૈ.

ઈન્દ્રિયોંકા મુખ–પ્રવાહ બહિર્મુખ હૈં, અધોમુખ હૈં. ઈસીલિયે ઈન્દ્રિયોં કે વશ હો જાનેવાલા દુ:ખાનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરતા હૈ, યહ ધ્રુવ હૈ. ઈન્દ્રિયોં કો,

શરીર કો સુખ દેનેવાલે– ભોગનેવાલે ભગવાન કો વ આત્મતત્ત્વ કો ભૂલ જાતે હૈં. ભગવાન કો ભૂલનેવાલે કદાપિ સહી સુખ– શાંતિ પ્રાપ્ત નહીં કર સકતે હૈં.

યોગ ઔર મન કી સ્થિરતા હી સ્વાસ્થ્યવર્ધક–બલવર્ધક હૈ

યોગ શબ્દ હી ભારતવર્ષ કે આધ્યાત્મિક વિકાસ કો સાંગોપાંગ અભિવ્યક્ત કરતા હૈ. પશ્ચિમ કે દેશોં કી કોઇ ભાષા, ભારતીય "યોગ" શબ્દ કો પૂરા અભિવ્યક્ત નહીં કર પાયેગા, નિશ્ચિત્ !

યોગ શબ્દ મેં આત્મા–પરમાત્મા, ક્ષણિક–સનાતન આદિ આધ્યાત્મિકતા કા જો અર્થગાઁભીર્ય ઔર ભાવનાઓંકા સંતુલન વ અનુસંધાનકા જો સૂક્ષ્મતમ નિરુપણ હૈ, વહ સબ અંગ્રેજી કે એક શબ્દ મેં કૈસે સમ્મિલિત હો સકતા હૈ ?

યોગસાધના તો માનવશરીર કો સાંગોપાંગ રુપમેં અર્થાત્ સ્થૂલ શરીર, સૂક્ષ્મ શરીર ઔર કારણ શરીર કો પહુઁચતી હૈ– વિકસિત કરતી હૈ. નિદ્રા સે દિનભર કી થકાવટ દૂર હો જાતી હૈ ઔર સ્વાસ્થય અચ્છા રહતા હૈ, ઔર દૂસરે દિન પુનઃ તરોતાજા નવજીવન પ્રાપ્ત હો જાતા હૈ.

નિદ્રા કબ આતી હૈ ? મન કે સંકલ્પ–વિકલ્પ બંદ હોને પર હી નિદ્રા આતી હૈ ! મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત અહંકાર કે વ્યાપાર શાંત, બંદ હો જાતા હૈ, તબ તો નિદ્રા આતી હૈ. અગર ચિંતાગ્રસ્ત હો, વ્યાધિગ્રસ્ત, પીડા યા વેદના સે ગ્રસ્ત હોંગે તો નિદ્રા નહીં આયેગી, તો દૂસરે દિન તરોતાજા નહીં રહ પાઓગે.

તો સાબિત હો જાતા હૈ કિ મન કી સ્થિરતા હી સ્વાસ્થ્યવર્ધક–બલવર્ધક હૈ.

રોજ કી નિદ્રા સે જબ ઈતના લાભ હો રહા હૈ તો "યોગનિદ્રા" સાધ્ય કરોગે તો કિતના ભારી લાભ નિશ્ચિત્ મિલેગા યહ અંદાજા લગાઓ !

આત્મા કે પાઁચ કોશ હૈં, અન્નમય, પ્રાણમય, મનોમય, વિજ્ઞાનમય ઔર આનંદમય. ઈન કો મિલાકર માનવશરીરકા ઢાઁચા કાર્યરત રહ પાતા હૈ. પહલા અન્નમય આવરણ (સ્થૂલ શરીર), ઉસ કે બાદ દૂસરા પ્રાણમય– જો પંચવાયુ સે બના હૈ, ફિર મનોમય કોશ– જો ઈન્દ્રિયોં કે ઔર ઇચ્છાશક્તિ કે મિલન સે બના હૈ. ઉસ કે બાદ આતા હૈ વિજ્ઞાનમય કોષ– જો બુદ્ધિ કે ઔર અહંકાર કે સૂક્ષ્મતમ જ્ઞાન–વિજ્ઞાન યા અજ્ઞાન સે ભરા હૈ. માનવ કે વિકાસકા સ્તર જૈસા હોતા હૈ વૈસા જ્ઞાન–વિજ્ઞાન યા અજ્ઞાન સે ભરા હોતા હૈ. ઔર સબ સે ભીતર

આત્મચૈતન્યકા આનંદમય કોશ અતિ સૂક્ષ્મતમ હે.

તો યોગસાધના સે હી શરીર–મનકા પૂરા પૂરા સ્વાસ્થ્ય લાભ હોતા હે. યહ જ્ઞાન ભારતીય ઋષિમહર્ષિઓંકા કઇ યુગોં સે ભારતીય સંસ્કૃતિ મેં ઓતપ્રોત હૈં.

અબ ૨૫–૩૦ સાલ સે પશ્ચિમ કે દેશોંને ભૌતિક પદાર્થોંકા ઔર ઉન મેં રહી હુઇ પ્રાકૃતિક શક્તિકા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરને કી ઓર બહુત ધ્યાન દિયા હે ઔર વિજ્ઞાનકા વિકાસ સાધ્ય કિયા હે. તો ઈસી તરહ યોગદર્શનકા ભી ભૌતિક સ્તર પર લાભ ઉઠા રહા હૈં.

શારીરિક શક્તિ જરુર બઢાઇ જા સકતી હે. શક્તિ, બુદ્ધિશક્તિ, સ્મરણશક્તિ ભી કઇ ગુના બઢાઇ જા સકતી હે. પરન્તુ સબ સે મહત્વ કી હે આત્મશુદ્ધિ. ફિર આત્મવિકાસ સાધ્ય કર કે સત્યસંકલ્પ હોના.

જો બાહ્ય મેં હી ભોગવૃત્તિ રખતા હે ઉસકી યોગસાધના કહાઁ તક વિકસીત હોગી ઔર ક્યા ક્યા સાધના કરેગા !! ભગવાન રક્ષા કરેં યહી પ્રાર્થના.

તૈતરીય ઉપનિષદ્ મેં પંચકોશકા વર્ણન કિયા ગયા હે. કહા હે કિ ઈન કોશોં સે ભી સૂક્ષ્મ આત્મા મેં બિરાજમાન આનંદમય તત્ત્વ હે– ઉસી સે જીવ કી પૂર્ણતા હે. વહ આનંદમય એક હંસ પક્ષી કે રુપ મેં કલ્પિત કિયા હે. ઔર કહા હે– ઉસકા શિર પ્રેમમય હે, મોદ ઉસ કે દાહિને પક્ષ મેં હે, પ્રમોદ ઉસ કે ઉત્તર પક્ષ મેં હે. આનંદ ઉસકા આત્માસ્વરુપ હે. બ્રહ્મરુપી પુચ્છ મેં વહ સ્થિત હે. ઈસ આનંદમય બ્રહ્મકા અનુભવ કર વિદ્વાન કભી ભયભીત નહીં હોતા હે.

જીવાત્મા, આત્મા એક હી હૈં; મન મેં પરિવર્તન હોતા હે

આત્મા કો આવૃત્ત કરનેવાલા પડદા મનુષ્યકા મન હે. મનરુપી પડદા કે પીછે જીવાત્મા કી પ્રતિમા પવિત્રતા, ઔર અનંત શક્તિ આવૃત્ત હો ગઇ હે.

ઈસીલિયે મન જિતના શુદ્ધ ઔર પવિત્ર હોતા જાતા હે ઉતને પરિણામ મેં જીવાત્મા કી પ્રતિમાકા અધિક અધિક વિકાસ હોતા જાતા હે.

વસ્તુતઃ જીવાત્મા મેં તો કોઈ પરિવર્તન હોતા નહીં હે બલ્કિ પડદા મેં હી– અર્થાત્ મન મેં પરિવર્તન હોતા હે. ક્યોંકિ જીવાત્મા તો અપરિવર્તનશીલ, અવિનાશી ઔર આનંદરુપ હે. "મમૈવાંશો જીવલો કે જીવભૂતઃ સનાતનઃ" (ગીતાજી ૧૫–૭); "ઇશ્વર અંશ જીવ અવિનાશી" (માનસજી).

ઈસલિયે સિદ્ધ હોતા હે કિ ઉચ્ચ ઔર નીચ મનુષ્યો મેં તો ક્યા અપિતુ

એક છોટે સે જંતુ મેં ભી વહી પવિત્ર, પૂર્ણ, દિવ્ય, સચ્ચિદાનંદરુપ, અનંત, જીવાત્મા હૈં. જંતુ મેં રહા હુઆ જીવાત્મા અપની શકિત સામર્થ્ય, પ્રતિભા ઔર પવિત્રતાકા અત્યંત અલ્પ માત્રા મેં ક્વચિત્ વિકાસ કર સકતા હૈં– જબ કિ મનુષ્ય મેં રહા જીવાત્મા અતિ અધિક માત્રા મેં વિકાસ કર સકતા હૈં.

નિષ્કર્ષ કિ દોનો મેં જો ભેદ હૈ વહ વિકાસ કી માત્રાકા હૈ. મૂલગત તત્ત્વ મેં ભેદ નહીં હૈ. પ્રાણીમાત્ર મેં વહી પવિત્ર–પૂર્ણ–અનંત સચ્ચિદાનંદ સ્વરુપ જીવાત્મા હૈં. ઔર જીવાત્મા, (આત્મા) એક હી હૈં. બંધન રહિત, અનંત ઔર સર્વવ્યાપ્ત હૈં ઔર ઈસીલિયે એક હી હૈં. ક્યોંકિ– "અનંત પદાર્થ અનેક હો નહીં સકતા, ઔર દો ભી હો નહીં સકતા."

દ્રષ્ટાંત દિયા ગયા હૈ કિ એક વૃક્ષ કી ઊઁચી શાખા પર ઔર ઉસકે નીચે કી શાખા પર એક–એક પક્ષી બૈઠા હૈ. નીચે કી શાખા પર બૈઠા હુઆ પક્ષી ફલ પાતા રહતા હૈ, જબ કિ ઊપર બૈઠા હુઆ પક્ષી ચુપચાપ શાંત બૈઠા રહતા હૈ.

નીચેવાલા પક્ષી અચ્છા–બુરા ફલ પાતા રહતા હૈ, ઔર ઈન્દ્રિયજન્ય સુખોપભોગોં કી ઔર જા રહા હૈં. કભી તો ફલ મીઠા હોતા હૈ ઔર કભી તો કડુઆ હોતા હૈ. જબ કડુઆ ફલ ખાને કો મિલતા હૈ તબ વહ ઊપરવાલે પક્ષી કી ઓર તાકતા હૈ, તબ ઉસકો શાંતિપૂર્વક પહલે કી ભાઁતિ ચુપચાપ બૈઠા દેખતા હૈ. ઉસે ન તો અચ્છે કી પરવાહ હૈ ન બુરે કી, ન બાહર કે કિસી આનંદ કી ઈચ્છા કરતા હૈ ઔર સ્વતઃ અપની હી મસ્તી મેં મસ્ત હૈ.

આનંદ ઔર સુખ તો અપને ભીતર હી હૈં; તો ઉસે બાહર યહાઁ તહાઁ ઢૂઁઢતે ફિરના વ્યર્થ હૈં.

વિષય–વાસનાઓં કી પૂર્તિ મેં જો સુખાનુભૂતિ હોતી હૈ– વહ હમારે હી આત્મતત્ત્વકે એકાગ્રતાકી હૈં. પરન્તુ ભ્રમવશ ઉસ કો વિષયોં સે પ્રાપ્ત હુઈ સમઝ લેતે હૈં. ચૈતન્યકી એકાગ્રતા સે નિષ્પન્ન વહ આનંદ તો અત્યંત હી છોટા હૈ– વ ક્ષણિક હી હૈ. ક્યોંકિ વહ એકાગ્રતા દો પાઁચ પલ સે જ્યાદહ સમય તક ટિકતી નહીં હૈ, ઔર ઈસ કે પશ્ચાત્ ભી મન મેં ગ્લાનિ કી અનુભૂતિ ભી તુરન્ત હોતી હૈ– ક્યોંકિ વહ એકાગ્રતા નહીં રહી– તો ઉસ સે પ્રાપ્ત હુઆ આનંદ નહીં રહા ! ઈસ સે ઉસ આનંદ કે અભાવ સે ગ્લાનિ આતી હૈ. વિચારવાન સુજ્ઞ કો ઈસ સૂક્ષ્મ પ્રક્રિયા બરાબર પતા પડેગા.

તુમ ચાહોગે તબ નિર્મલ હો પાઓગે

મમ હૃદય ભવન પ્રભુ તોરા, તહઁ આઇ બસે બહુ ચોરા ।
અતિ પ્રબલ કરહિં બલજોરા, માનહિં નહીં બિનય નિહોરા ॥

કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ, મત્સર— ઈત્યાદિ જિતને ભી દોષ હૈં, સબ આ ગયે હુએ હૈં. અર્થાત્ મહમાન બનકર આયે હૈં ઔર ફિર હમારા હૃદયસિંહાસન પર બિરાજ ગયે હૈં ઔર (હમ) ઉસે છોડના નહીં ચાહતે હૈં.

યહ ખાલી તર્કબાજી નહીં હૈ. હમારા મૂલ સ્વરુપ નિર્દોષ હી હૈં. પરન્તુ અસત્‌કે સંબંધ સે દોષ પૈદા હો જાતે હૈં. જૈસે કિ નિદ્રા કે સંબંધ સે જાગૃત કી સ્મૃતિ નહીં રહતી હૈ ઔર સ્વપ્ન દિખતે હૈં. પરન્તુ નિદ્રા છૂટતે હી જાગ્રત કી સ્મૃતિ હમેં આ જાતી હૈં ઔર સ્વપ્ન છૂટ જાતા હૈ. તો, સ્વપ્ન કી સૃષ્ટિકા અસ્તિત્વ ઔર સત્તા ન હોને પર ભી હમને દેખી થી, ઈસી તરહ દોષોંકા હોના ભી સ્થાયી નહીં હૈં. આજ ક્રોધ હૈ— યા લોભ હૈ— ઉસ કો હમ કભી ભી ત્યાગ સકતે હૈં. કારણ કિ સ્થાયી રુપ જો હમારા હૈ વહ નિદોર્ષ હૈ. દોષોં કે મલકા હમેં ભાન હોતા હૈ— કારણ કિ હમારા અસલી સ્વરુપ નિર્મલ હૈ.

ઈશ્વરઅંશ જીવ અવિનાશી । ચેતન અમલ સહજ સુખરાશી ॥

તો, દોષમાત્ર મહમાન = તસ્કર હૈં. તુમ ચાહોગે તબ નિર્મલ હો પાઓગે. અપના નિર્દોષ સ્વરુપ કો સમઝના ચાહિયે જો સ્થાયી હૈ. જબ સમઝોગે તો દોષોં કે પ્રતિ ઉપરામવૃત્તિ = ઉદાસીનતા સહજ હી જાગૃત હો જાયેગી. મન–બુદ્ધિ શુદ્ધ હોને પર સહજ હી નિદોર્ષતા અપને આપ પ્રકટ હોને લગતી હૈ.

(૧) સચ્ચે સાધુ કે હૃદય મેં વિશ્વ ઔર પ્રપન્નોં કે લિયે સર્વદા કલ્યાણ કી ભાવના રહતી હૈં. શરીર ન રહને પર ભી ભાવના બરાબર રહતી હૈ. અવ્યક્ત સ્વરુપ કી યહ બાત હૈ.

(૨) ભગવાન કે દો સ્વરુપ હૈં— અવ્યક્ત ઔર વ્યક્ત. જો હમારી દ્રષ્ટિ કે પરે હૈં વહ અવ્યક્ત સ્વરુપ હૈં. વ્યક્ત સ્વરુપ— સાકાર સ્વરુપ, યહ સ્થાવર જંગમ સ્વરુપ હૈં. ઈસીલિયે સદૈવ સબ કે પ્રતિ દયા, પ્રેમ, કરુણા વ નીતિયુક્ત વ્યવહાર રખને સે હી હમેં શાંતિ વ આનંદ કી અનુભૂતિ હોતી રહતી હૈ, ઔર પ્રસન્નતા કી સ્થિતિ પ્રાપ્ત હોતી હૈં.

(૩) પ્રાણી માત્ર કે કલ્યાણ કી ભાવના પુષ્ટ કરતે રહના.

(૪) સાધુજન રમતા ભલા દાગ ન લાગે કોય.

સાધુ તો ચલતા હી રહતા હે– આયા ઔર ગયા. આ ગયા તબ આ ગયા ઔર નહીં આયા તબ નહીં આયા– ઈસ મેં ક્યા ?

લોકશાહી ઔર લોકજાગૃતિ

લોકશાહી શાસનપદ્ધતિકે લિયે લોકજાગૃતિ મૂલભૂત રુપ સે અનિવાર્ય હૈ. સારી પંચવર્ષીય યોજના ઔર ઔદ્યોગિક વિકાસ કી યોજનાકા સ્થાન લોકજાગૃતિ કે પશ્ચાત્ હી હો સકતા હે ઐસા મૈં માનતા હૂઁ.

સર્વ પ્રથમ અત્યંત આવશ્યક તો યહ હે કિ હમ લોકજાગૃતિકી ઠોસ યોજના બનાયે રખે ઔર ઉન કો ઠોસ રુપસે કડકાઈ કે સાથ પૂરી કરતે રહેં. તબ તક લોકશાહી નહીં હોગી, હમ ભલે ઉસે લોકશાહી કહેં ઔર મનાતે રહેં. ઐસી લોકશાહી સે તો સ્ટેટ વ રાજા લોગ કે કારોબાર કઈ ગુના અચ્છા હોતા હે– ઐસા મૈં માનતા હૂઁ.

થોથી લોકશાહી કી ઓટ મેં તાનાશાહી પુષ્ટ હો રહી હૈ. મૈં તો યહી દેખતા હૂઁ. શાસન મેં કોઈ ઊચ્ચ સિદ્ધાંત કો ઠોસ રુપ મેં દિખાને કી સામર્થ્ય નહીં રહ ગઈ હૈ. સત્તા વ સંપત્તિ કી ભૂખ વ ભેદકા નતીજા હૈ. કિસ કો નહીં હોતા હે ? પરન્તુ શાસનવર્ગ કો કહેગા કૌન ? કહનેવાલા ઈન સે ઉપર ઉઠા હુઆ હોગા તભી તો કહ પાયેગા, તબ કહને કી સૂઝેગી. (પરન્તુ) યહાઁ તો સભી એક નાવ કે સહપ્રવાસી હો ગયે હૈં !!

અપની અપની સત્તાકા હો સકે ઈતના ફાયદા ઉઠાયા જા રહા હૈ. નીચે સે લગાકર પ્રધાનમંત્રી તક સભી ખટમલ હો ગયે હૈં. છોટે–છોટે કર્મચારી છોટે–છોટે ખટમલ હૈં, તો બડે–બડે સ્થાનવાલે બડે બડે ખટમલ હૈં. કોઈ દેશકા હિત યા દેશ કી જનતાકા હિત સોચને કો તૈયાર નહીં હૈં.

લોકજાગૃતિ ઈસીલિયે નહીં કી જા રહી હૈ કિ ફિર લોગ ઉન્હીં કો સત્તા સે હટા દેંગે, યહ ડર હૈ.

ગાંધીજીને તીન અનિવાર્યતા સમઝાઈ હૈં

ગુજરાત સે કાલેજ કે પાઁચ–છઃ વિદ્યાર્થીઓં પૂ. શ્રી રવિશંકર મહારાજ કે સાથ બિહાર રાહત કાર્ય મેં જુટ ગયે થે. વે શ્રી ગુરુદેવ કે ઔર રાહતકાર્ય કે દર્શન કરને કો રંકા આયે થે. પૂ. શ્રી સમષ્ટિ મેં બાહર કમ્પાઉન્ડ મેં બિરાજે હૈં. વિદ્યાર્થીઓં કો લક્ષિત કરતે શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

મહાત્મા ગાંધીજી કી કર્મભૂમિ ગુજરાતકે આપ હૈં. ઈસ બાતકા ગૌરવ આપકે સેવા આચરણ મેં આપ પ્રમાણિત કર રહે હૈં. મુઝે બરાબર યાદ હૈ કિ સન ૧૯૪૭ મેં સ્વાતંત્ર્ય પ્રાપ્તિ કે સમય ઔર પશ્ચાત્ ભી મહાત્માજીને દેશકાલાનુસાર તીન અનિવાર્યતા સમઝાઈ હૈ.

એક તો યહ કિ હમારે દેશ કી અસ્સી પ્રતિશત પ્રજા દેહાતોં મેં હી બસી હૈં. દૂસરી બાત યહ કિ ઈન દેહાતોં મેં રહતી પ્રજા અનપઢ હૈં ઔર આર્થિક પરિમાણ મેં ગરીબ હૈં. શિક્ષા–સંપત્તિ દોનોં પરિમાણ મેં ગરીબ હૈં. ઔર તીસરી– દેશકી સ્વાતંત્ર્ય પ્રાપ્તિ દેશ કે સબ સ્તરકે સમાજ કે કલ્યાણ કે લિયે હી હમ લોગોંને ચાહા હૈં. દેશ કે ગરીબ, તવંગર, શિક્ષિત, અશિક્ષિત... સબ લોગોંકા સુખ હી હમારા લક્ષ્ય હૈં. સબકા વિકાસ હમારા ધ્યેય રહા હૈ– સ્વાતંત્ર્ય પ્રાપ્તિ કે પીછે.

યે તીનોં બાતોં કી વાસ્તવિક પૂર્તિ દેશ કી સર્વોત્તમ ઉન્નત્તિ કે લિયે અત્યંત અનિવાર્ય હૈ. જબ તક ઈન કી ઓર ધ્યાન નહીં દિયા જાવેગા– તબ તક ચાહે જિતની યોજનાયેં બનાતે ચલોં, કરોડો રુપયે કી યોજનાયેં કરતે રહો– પરિણામ કુછ નહીં નિકલેગા.

આપ યહાઁ સેવા કે કાર્ય મેં આયે હૈં, યહ દેખકર મુઝે સંતોષ હૈં. આપ મેં સે હી– આજ કે વિદ્યાર્થીઓ મેં સે હી ભવિષ્ય કે રાજપુરુષ દેશ કો મિલેંગે– જિન કે હાથ મેં દેશ કી બાગડૌર રહતી હૈં. સેવા કી ભાવના આપકે હૃદય મેં ઐસે રાહત કાર્યોં મેં સહયોગ, સેવા દેનેસે ઉસ વક્ત ભવિષ્ય મેં ભી બની રહેગી. ઈસ ઉમ્ર મેં ઐસે કાર્યોં મેં સહયોગ દે રહે હો તો અભી સે હી સેવા કી ભાવના આપ કે જીવન મે આવિર્ભૂત હોતી હૈ– નિશ્ચિત્.

દુ:ખ કી બાત હૈ કિ મન ઈતને છોટે હૈં !

એક ગુરુભાઈ– રાજકોટ કે જો સાત્ત્વિક, સંયમી ઔર નિયમપૂર્વક ધ્યાન– નિયમ કરનેવાલે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ કે પાસ બહુત સાલ સે આયે હુએ હૈં. ઉનકો કારણવશાત્ ભોજન કે સમય થોડા દુ:ખ હો ગયા થા. ઉન્હોંને તો શ્રી ગુરુદેવ કો કુછ ભી નહીં બતાયા, પરન્તુ કૃષ્ણાબહનને શ્રી ગુરુદેવ કો અવગત કરાયા.

શામ કો જબ વહ ગુરુભાઈ– સેવા કર રહે થે તબ શ્રી ગુરુદેવને ઉન કે હાથ પકડકર અત્યંત પ્રેમ સે અપને પાસ ખિંચકર ઉન કે મત્થે પર શ્રીવરદહસ્ત

પસારતે પસારતે કહા :– ક્યોં ભાઇ ! કહો ક્યા હાલ હૈં ?

ગુરુભાઇ :– (હાથ જોડ) બાપુ ! કુછ નહી હૈં. આનંદ હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– સંત રસોડે મેં સબ ઠીક પડતા હૈ ?

ગુરુભાઇ :– (હાથ જોડે) – જી હાઁ બાપુ ! બહુત ઠીક પડતા હૈ. યહાઁ સબ કો એક–સા ઔર એક–સી રીતિ સે પરોસા જાતા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– સંત ભંડાર મેં પંક્તિભેદ હોવેં તો અન્નપૂર્ણાજી નારાજ હો જાયઁ. પંક્તિભેદ જહાઁ ભી હોગા વહાઁ અન્નપૂર્ણાજી નારાજ હો હી જાતી હૈં. પરન્તુ મુઝે આશ્ચર્ય તો તુમારે સાથ ઐસી ઘટના હોનેકા હોતા હૈં. તુમ તો કભી કુછ બોલનેવાલે નહીં હો, ફિર યહ બાત કૈસે ઘટીત હુઇ ?

ગુરુભાઇ :– બાપૂ ! મુઝે કિસીને કુછ કહા નહીં, ન મૈંને કિસીકો કુછ કહા. મૈં ભોજન કે લિયે પંગત મેં બૈઠા તબ મેરી પંગતમેં ૮–૧૦ ભાઇ ભોજન કર રહે થે ઔર ઉનકો કચ્ચી મૂલી દી જાતી થી. તબ મૈંને કહા– કિ દો–તીન ટુકડે મુઝે દેના. ભોજન કર રહે થે ઉન મેં સે એકને કહા કિ યહ મૂલી તો હમ હમારે પૈસે સે બાજાર મેં સે લાયે હૈં. તુમ કો ચાહિયે તો તુમ ભી બાજાર સે લે આના. મુઝે ફૌરન મેરી ગલતી સમઝ મેં આ ગઇ. મૈં સમઝા થા કિ સબ કે લિયે મૂલી પરોસી જાતી હૈ.

કુછ દિન પહલે એકાદશી કો ભી ઐસા હી હુઆ થા. મૈં ફલાહાર કર રહા થા. સામને એકાદશી નહીં રખનેવાલે કી પંગત બૈઠી થી. ઉનમેંસે ૮–૧૦ ભાઇઓં કો મૂઁગફલી દી ગઇ, તો પંગત મેં સે દૂસરોંને ભી મૂઁગફલ્લી માઁગી. તબ કહા ગયા કિ મૂઁગફલી તો એકાદશીવાલોં કે લિયે હી હૈં. મેરે મન કો દુઃખ હુઆ ઐસા દેખકર ! ફિર મૂલી કી ઘટના હુઇ તો નિશ્ચય કિયા કિ સંત રસોડે પ્રસાદ પાને મેં આનંદ રહેગા.

શ્રી ગુરુદેવ :– તુમારી જગહ મૈં હોતા તો મૈં ભી ઐસા હી કરતા. દુઃખ કી બાત હૈં કિ યે પઢે લિખે ઓર બડે કહલાનેવાલે ભાઇઓં કે મન ઈતને છોટે હૈં ! ખુદ મૂઁગફલી ખાવેં તો પંગત મેં સબ કો મૂઁગફલી બરાબર દી જાયઁ ઈસકા ખ્યાલ બરાબર રખના ચાહિયે. યહ નહીં કિયા ઔર ઊપર સે ઔરોંકા ઈતના ક્રૂર પરિહાસ કરના યહ ભારી પાપ હૈ. એકાદશી નહીં રખી હૈ ફિર ભી ખુદ મૂઁગફલી ખાવેં, સમૂહ મેં ભોજન કરતે સમય અપને લિયે મૂલી લાના ઔર સબ કે સામને અપને મૂલી ખાના ઔર બાકી સબ દેખતે રહેં, યહ કિતની શર્મ

કી બાત હૈ !! ઈતને સાલ સે મેરે પાસ આતે હૈં ફિર ભી સમૂહ મેં ઈસ તરહ રહતે હૈં ? (અપૂર્ણ)

સ્વધર્મ = કર્તવ્યભાવના = યજ્ઞ

પરિવાર છિન્નભિન્ન હોતા હૈં. ક્યોં ? સ્વધર્મકા પાલન નહીં કરતે હોંગે. ધર્મ ક્યા હૈં ? ધર્મ વહી ભાવના–વિચાર ઔર કર્મ હૈ જો ક્રમશઃ વ્યક્તિ કે, પરિવાર કે ઔર સમાજ કે જીવન કો ધારણ કરતા હૈ.

કર્તવ્ય કે રુપ મેં યહ ધર્મ પરિવારકે પ્રત્યેક સભ્ય કે સમક્ષ ઉપસ્થિત રહતા હૈ. પિતા, માતા, પુત્ર, પુત્રી, બંધુ ઔર જિસકા ભી પરિવાર કે સાથ સંબંધ હો વે સબ કર્તવ્ય કે ઋણ સે બંધે હુએ હૈં. સબ કે અપને અપને કર્તવ્ય હૈ હી– પરિવાર કે પ્રતિ. પરિવાર મેં ઈન કર્તવ્યોંકા પરિપૂર્ણ પાલન કિયા જાતા હૈં. ઉસ પરિવાર મેં સંઘર્ષ, વિરોધ ઉત્પન્ન હો હી નહીં સકતે હૈં.

અપને કર્તવ્યકા ખ્યાલ રખનેવાલે વ્યકિત વિચાર, કર્મ, ભાવના, ઈન સબ કી ખિંચાતાની સે સદા–સર્વદા અલિપ્ત હી રહતા હૈં. ઈસ પ્રકારકી કર્તવ્યભાવના કો હી "યજ્ઞ" કહા ગયા હૈ. ઈસ યજ્ઞ મેં પરિવાર કે લિયે–પરિવાર કે સુખ કે લિયે કર્તવ્યભાવનાવાલી વ્યકિત નિજી સ્વાર્થ ઔર સુખકા સમર્પણ કર દેતા હૈ, ઔર પરિવાર કે સુખ કો પુષ્ટ કરતા હૈ. હિંદુ સમાજકા વ્યવહારિક સ્વરુપ ઈસ ઉત્તમ ભાવના કે બલ પર હી આધારિત હૈ.

ઈસ ભાવના હી પારિવારિક જીવનકા રસ હૈ. યહી આનંદ, સુખ હૈ જિસ મેં પ્રત્યેક વ્યકિતને દૂસરે કી સહાયતા ઔર સેવા કરને કે આદર્શ કો હી અપના લિયા હૈ.

સ્વાર્થદ્રષ્ટિ–સંકુચિત ભાવના તો સહનશીલતા ઔર ઉદારતાકા હ્રાસ કર દેતી હૈ. પારિવારિક કુટુમ્બ મેં ઈસ સે સંઘર્ષ–વિદ્વેષ ઉત્પન્ન હોતે હૈં; કુટુમ્બ છિન્ન ભિન્ન હો જાતે હૈં.

દાન એક આધ્યાત્મિક પ્રક્રિયા હૈ

એક માઁજીને આઠ આના (પચાસ નયા પૈસે) શ્રીચરણોં મેં ધરે. આસ–પાસ કે સબ દેખને લગે, કોઈ–કોઈ હઁસને ભી લગેં. શ્રી ગુરુદેવને કહા :– ઈસ કી હલ્દી લે આઓ. હલ્દી બાજાર સે લાઈ ગઈ. શ્રી ગુરુદેવને ઉસ કો પિસવાયા– પાવડર બનવાયા ઔર એક ભાઈ કો દેકર કહા કિ રસોડા મેં વૈષ્ણવદાસજી કો દો ઔર કહો કિ અબ કી રસોઈ મેં ડાલ દો. ફિર કહા– દેખો,

મૉઁજી કી હલ્દી કિતને કો પહુઁચેગી ? નીતિ કી, પરિશ્રમ કી કમાઇ હૈં.

ધન કી તીન ગતિ હૈં. ધન કી રક્ષા ચાહતે હોં, ધનકો પીઢિયોં તક સુરક્ષિત રખના ચાહતે હો, તો ઉસ કે લિયે સરલસે સરલ, સર્વોત્તમ ઔર સર્વથા ચૌક્કસ ઉપાય હૈં– દાન પરમાર્થ કરો.– ત્યાગવૃત્તિ અપનાઓ. "યાજ્ઞવલ્કય સ્મૃતિ" મેં કહા હૈ કિ દેશકાલાનુસાર શ્રદ્ધાપૂર્વક જો દ્રવ્ય સુપાત્ર કો દિયા જાતા હૈ વહ સબ ધર્મલક્ષણા હૈ.

સત્કર્મ પરમાર્થભાવના સે કરના યહી માનવતા હૈ. આજ કલ કી તર્કબુદ્ધિ સે કભી મત સોચો કિ સામનેવાલા કૈસા હૈ, ઔર ક્યોં દુઃખી હૈ ? અપની ઓર સે ઉસે સહાયતા પહુઁચાના હી અપના કર્તવ્ય હૈ. ઈસી તરહ– કૌઓં કી જમાત મેં કોઇ એક દિન– કિસી વક્ત પર– કોઇ એક હઁસ આકર તુમ્હારે સત્કર્મ કો સફલ બના જાવેગા. ઈતની પંગત મેં યદિ એક ભી મનુષ્ય યથાર્થ મેં ભૂખ સે સંતપ્ત હોકર આ ગયા હો ઔર ભોજન પાતે યથાર્થ મેં સંતુષ્ટ હોકર જાયેગા, તો બસ ! હમારા યહ સારા રાહત કાર્ય સાર્થક હૈ, ઈસ મેં મુઝે સંદેહ નહીં.

"દાન સત્પાત્ર કો દેના ચાહિયે"– યહ ઠીક હૈ, લેકિન યથાર્થ દાતા કૌન ? કૈસા હો ? દાન પદાર્થોંકા નહીં હોતા, પરન્તુ દિવ્ય ભાવનાઓં કા દાન હોતા હૈં ! દાન યે આધ્યાત્મિક દિવ્ય પ્રક્રિયા હૈ. પ્રાણીમાત્ર મેં જો પ્રભુકા દર્શન કરતા હૈ વે હી યથાર્થ દાતા હૈં. ઉન્હીંકો દાન દેનેકા અધિકાર હૈં.

જો ભી સત્કર્મ કરના હો– કરો, જો કુછ પરમાર્થ અર્થ દેના હો– અર્થાત્ તન–મન–વચન યા ધન સે– જો ભી કુછ દે સકતે હો– જરુર દો. પર મુખ્ય બાત સ્મરણ મેં રખાના કિ બદલે કી કુછ ભી આકાંક્ષા મત રખો. હરેક કર્મ અર્પણ કરતે રહો. યે સબ સહસ્ત્રગુના હોકર તુમારે પાસ આ જાયગા, શાયદ યે હી તુમ કો પ્રભુમય બના દેંગે.

ગર્વ રખકર દાન દેનેવાલા– દાન લેનેવાલે કી ઓર તુચ્છતાકા ભાવ રખતે હુએ દાન દેતા હૈ, તો યે સમ્યક્ દાન નહીં હૈ. પરિણામ મેં ઐસા દાન સમ્યક્ ફલદાયી નહીં હોતે. દાન દેતે વક્ત પ્રેમપૂર્ણ હૃદય ઔર પ્રેમપૂર્ણ બચન– દોનોં ચાહિયે. યદિ યે ન હો તો ઐસે દાતા કો દાનકા સહસ્ત્રગુના પુણ્ય તો પ્રાપ્ત હોતા હૈ, પરન્તુ ઈસકા પરિણામ અત્યંત ભયાનક બનતા હૈ.

સૂર્ય કી મહત્તા ઔર સૂર્યસ્નાન

સમસ્ત પ્રાણોંકા અથવા રસોંકા સ્વીકાર કરતા હૈં, આકાશ મેં પરિભ્રમણ

કરનેવાલા હૈં, ઉદય હોનેવાલા હૈં, લોગોં કો કર્મ કરને કો પ્રેરણા દેનેવાલા હૈં, ઈસીલિયે ભગવાન સૂર્ય કો સૂર્ય ઔર સવિતા કહા હે, વેદ–ઉપનિષદોંને. સૂર્ય ભગવાન કો સ્થાવર–જંગમ–સમસ્ત વિશ્વ કે આત્મારુપ કહા હૈં.

મન્વન્તર કે આદિ મેં સૂર્ય ભગવાન માઘ સુદી સપ્તમી કો રથારુઢ હુએ થે. ઈસીલિયે ઉસ દિન કો "રથ સપ્તમી" કહા હૈં. સૂર્ય ભગવાનકા રથ એક ચક્ર પર ચલતા હૈં. રથ સપ્તમી "સૂર્ય જયંતિ" સે માની જાતી હૈં. રથ સપ્તમી કે દિનકા સ્નાન, દાન, કરનેકા બહુત મહત્ત્વ હૈં.

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને અર્જુન કો સૂર્યમહિમા "આદિત્ય હૃદય સ્તોત્ર"મેં કહા હૈં.

સર્વ પ્રકાર કે યજ્ઞો મેં અનેક દેવતાઓં કી પ્રતિષ્ઠા કરનેકા વિધાન હૈં, પરન્તુ પ્રત્યક્ષ મેં તો સૂર્ય ભગવાન કો હી પૂજા જાતા હૈં. ગાયત્રીકા દેવતા સૂર્ય ભગવાન સવિતા હૈં. સંધ્યોપાસના મેં મંત્ર સૂર્ય ભગવાનકે હૈં.

ૠષિ યાજ્ઞવલ્ક્યજીને વેદ કી પ્રાપ્તિ કે લિયે સૂર્યોપાસના કી થી. તબ સૂર્ય ભગવાનને અશ્વરુપ ધારણ કરકે શુકલ યજુર્વેદ–યાજ્ઞવલ્ક્ય ૠષિકો બતાયા હૈં.

અપને યહાઁ સૂર્યસ્નાનકા ભી મહાત્મ્ય હૈં. સૂર્યસ્નાન સે શરીર નિરોગી સ્વસ્થ હોતા હૈં. અભી હમારે યહાઁ સૂર્યસ્નાન કી પ્રથા લુપ્ત હો ગઇ હે. પશ્ચિમ મેં લોગ સૂર્યસ્નાન કરતે હૈં ઐસા સુના હૈં.

પ્રાતઃકાલ જબ તક સૂર્યકા રંગ લાલ રહતા હૈં તબ તક ઉસ મેં નીલ–લોહિતાતીત (અલ્ટ્રાવાયોલેટ રેઈઝ) નામ કી કિરણેં નિકલતી હૈં. આજકલ ઈસ કે કૃત્રિમ કિરણોં કે દ્વારા કઇ દુઃસાધ્ય રોગોં કો ઠીક કિયા જાતા હૈં. તો ફિર પ્રાકૃતિક નીલ લોહિતાતીત કિરણો મેં ઘુમના યા આસન–પ્રાણાયામકા વ્યાયામ કિયા જાયઁ તો કિતના લાભ હોગા ! યહ હમ સ્વયમ્ સમઝ સકતે હૈં.

વિશ્વ કે સબ ગ્રહોં મેં સૂર્ય પ્રધાનગ્રહ હૈં. સૂર્ય હી અંધકારકા નાશ કરતા હૈં. સમસ્ત વિશ્વ સૂર્ય કે આધાર પર હી ચલ રહા હે.

સૂર્ય કી પૂજા સે, ઉપાસના સે તેજ, બુદ્ધિ મેં વૃદ્ધિ હોતી હૈં. સૂર્ય ભગવાન કો નિત્યપ્રતિ નમસ્કાર કરને સે, પ્રાર્થના કરને સે દારિદ્રય દૂર હોતા હૈં.

અપના વિકાસ ચાહતે હો, આઁખોકા, બુદ્ધિકા તેજ બઢાના ચાહતે હો તો– બ્રહ્મમુહૂર્ત મેં સ્નાન કર કે સંધ્યોપાસના કરના, સૂર્યનમસ્કાર કરના, ઔર

સૂર્યોદય કે સમય કે સૂર્ય કિરણોં સે અપને શરીર પર ઔર અપને ઘર મેં ધારણ કરના ચાહિયે. સૂર્યકિરણોં સે સ્થૂલ કીટાણુ ઔર સૂક્ષ્મ કીટાણુઓંકા નાશ હોતા હૈ. શરીર નિરોગ હોતા હૈ, ઔર બુદ્ધિ પવિત્ર હોતી હૈ– શુદ્ધ હોતી હૈં. શુદ્ધ–પવિત્ર બુદ્ધિ તેજ–કુશાગ્ર હોતી હૈ. તેજ બુદ્ધિવાલે તેજવાન હોતે હી હૈં.

અપને યહાઁ કઇ ઉપાસના શાસ્ત્રોંને બતાઇ હૈં. સૂર્યોપાસના ઉસ મેં મુખ્ય અંક હૈ. સંધ્યોપાસના યહ સૂર્યોપાસના હી હૈ. તીન દિન તક સંધ્યોપાસના નહીં કરનેવાલા બ્રાહ્મણ શૂદ્ર ભાવ કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ. શાસ્ત્ર કહતે હૈં કિ સપ્તાહભર સ્નાન નહીં કરને સે, તીન દિન સંધ્યોપાસના નહીં કરને સે તથા બારહ દિન તક અગ્નિહોત્ર નહીં કરનેસે બ્રાહ્મણ શૂદ્રભાવ કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ.

ભગવાનશ્રી સૂર્યનારાયણ હી ઈસ વિશ્વ કે પ્રવર્તક હૈં. સમસ્ત સૃષ્ટિ ઉન સે હી ઉત્પન્ન હોતી હૈં. બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ– તીનોં રુપ મેં સૂર્ય દેવતા કી સ્તુતિ શાસ્ત્રોંને કી હૈં.

સબ લોગોં કે લિયે ઔર ખાસ કર કે બ્રાહ્મણ જાતિ કે લિયે તો સૂર્યનારાયણ કી ઉપાસના પરમ હિતકર હૈં. સૂર્યોપાસના સબ કો શુભ ફલ દાતા હૈં, ઉસકા અનુસરણ કરેં.

મૈં હમેશા સંધ્યોપાસના નિયમ સે કરતા થા. ગૂના–પ્રથમ નેત્રયજ્ઞ સે નિયમ મેં ગરબડ શુરુ હો ગઇ હૈ. ફિર ભી રોજ પ્રાયશ્ચિતકે અર્ઘ્ય દેકર ભી કરતા રહા. અબ શરીર રોગગ્રસ્ત હો ગયા હૈ– તો બસ ! પડા રહતા હૂઁ !!

દેશ કી આઝાદીકા કિતના ઊઁચા સ્વપ્ન રખા થા !!

ભારત કે આઝાદ હોનેકે પૂર્વ ભી જબ મૈં ભ્રમણ કરતા રહતા થા– તબ બહુત જગહ દેહાતોં મેં, શહરો મેં ભી લોગ પૂછતે રહતે થે કિ મહારાજજી ! ગાંધીમહાત્મા સ્વરાજ પ્રાપ્ત કરેંગે તો ઉસ સે હમકો ક્યા લાભ હૈં ? એક રાજા કે બદલે દૂસરા રાજા આયેગા યહી ન ? તબ મૈં સમઝાતા થા કિ અબ જો સરકાર હૈ વહ તો પરદેશી લોગોં કી સરકાર હૈં; હમારે દેશકા ઔર હમારા સબકા લાભ ઉઠાકર ખૂબ રુપયે કમાતી હૈં ઔર અપને સ્વદેશ (= પરદેશ) મેં ભેજ દેતે હૈં. ઈસ તરહ હમારા શોષણ કરતી રહતી હૈ. જબ અપના હી રાજ્ય હોગા તબ હમારા શોષણ નહીં હોગા, પોષણ હોગા.

અપને દેશ કી વનસ્પતિયાઁ, કઇ પ્રકારને ઉત્તમ અમૂલ્ય ધાતુ, પથ્થર આદિ સબકા અબ તો નિરર્થક બિગાડ હી હો રહા હૈ. હમારી સરકાર ઉન

સબકો ઉચિત ઉપયોગ મેં લાયેગી તો ભારત મેં સમૃદ્ધિ બઢેગી. દેહાતોં મેં કઇ વ્યાપાર ઉદ્યોગ બઢેંગે.

લેકિન આજ ૨૧ સાલ કી આઝાદીકે બાદ ભી દેહાત તો દેહાત હી રહા હૈ.

કિતની ગુણવાલી વનસ્પતિયોંકા નાશ હુઆ હૈં ! દેહાતોં કે ગૌરવકા ભી નાશ હુઆ હૈ. મહાત્માજી ભારતીય સંસ્કૃતિ કો પુનર્જીવિત કરના ચાહતે થે. કોંગ્રેસ કો મિટાકર “લોક સેવક સંઘ” બનાને કે આગ્રહી થે. લેકિન અન્ય રાજ્યપુરુષોં કો યહ બાત જઁચી નહીં. આજ તો યહી આદર્શ માને જાતે હૈં કિ અપને કો જો પસંદ હો, પ્રિય હો વો હી અચ્છા, અપને કામ કી વ્યક્તિ હી સચ્ચી–અચ્છી હૈ; ઔર જો જો ઐશ્વર્ય, ભોગ મિલ જાયઁ– ઉસ કે ભોગને મેં હી દેશહિત હો જાતા હૈ. પરિણામ મેં યહ સર્વવ્યાપ્ત ભ્રષ્ટાચાર હૈ.

સર્વ ધર્મોં કે આદેશ સમાન હી હૈ

ધર્મકા પાલન સિર્ફ મેરે લિયે યા આપ કે લિયે હી આવશ્યક હૈ ઐસા નહીં હૈ, પરન્તુ રાજપુરુષ, લોકનાયક, લોકસેવક, પ્રજા ઔર આજ કે યુવાવર્ગ–ભવિષ્યકાલ કે જો નાગરિક હૈ, ઈન સબ કો ધર્મ કે પથ પર ચલના ચાહિયે. આજ કે યુવાન હી દેશ કી સંપત્તિ હૈ.

વિશ્વકે તમામ ધર્મ કે શાસ્ત્રોંને સમાન હી આદેશ દિયે હૈં. સબ કહતે હૈં :– “પ્રાણીમાત્ર મેં વો હી એક ઈશ્વર રહતા હૈ.” ઈસલિયે

(૧) પ્રાણીમાત્ર કી ભગવદ્ભાવ સે સેવા કરો. પ્રાણીમાત્ર કી સેવા હી ભગવદ્સેવા હૈ. જો દુઃખી હૈ ઉન કો સાન્ત્વના દો. જો બીમાર હૈ ઉન કી સેવા–સુશ્રૂષા કરો. યહી માનવતા કી સેવા હૈ.

(૨) સબ પ્રાણી કે પ્રતિ પ્રેમ–કરુણા રખો.

(૩) સબ સે પ્રેમપૂર્વકકા આદર–પૂર્વકકા વ્યવહાર કરો. હમેશા શુભકાર્ય કરો. કિસી કા અશુભ મત સોચો– મત કરો.

(૪) અસત્ય મત બોલો, મત આચરો. ચોરી, હિંસા મત કરો, દુરાચાર મત કરો. નીતિ–પ્રામાણિકતા, ચારિત્ર્ય શીલ કી રક્ષા કરો જીવન મેં.

(૫) સબ કે પ્રતિ દયાવાન ઔર ક્ષમાવાન રહો.

(૬) સબ કો સમાન ભાવ સે દેખો. કોઇ ઊઁચ નહીં હૈ, કોઇ નીચ નહીં હૈ. સબ મેં વો હી એક ઈશ્વર સમાન રુપ સે હી હૈ.

અબ બતાઓ, ધર્મો કી વિભિન્નતા કહાઁ હૈં ? કૌન સા ધર્મ ઈસ સે વિપરીત આદેશ દેતા હૈ ? ક્યા કોઈ ધર્મ કહતા હૈ કિ અસત્ય બોલો, જુઆ ખેલો, શરાબ પીઓ, હિંસા કરો. મૈંને તો આજતક કોઈ ધર્મગ્રંથ ઐસા દેખા નહીં હૈ– જો અસત્ય બોલના ઈત્યાદિકા આદેશ દિયા હો. ધર્મકે નામ પર હિંસા આદિ કૃત્યોં કે દ્વારા અપને અંતઃકરણ કી પશુતા કો અભિવ્યક્ત કર રહે હૈ. ધર્માંધતાકા યહ ઝનૂન હૈ.

જબ અપને જનમતે હૈં તબ અપને માતાપિતા, કુટુંમ્બ ઔર સમાજ કી સેવા પ્રાપ્ત કર કે હી બડે હોતે હૈં. હમારેં પર દેવતાઓંકા ઋષિયોંકા, માતાપિતાકા ઋણ હોતા હૈ. ઋણ મુક્ત હોને કી હમારી ફર્જ હૈં.

અપની નિંદા કે વિષય મેં

શ્રી ગુરુદેવ કો એક ભાઈને દૂસરે એક ભાઈ કી બાત કહી કિ વહ તો આપકે લિયે કુછ–કુછ ઐસા બોલતા હૈ– ઈસીલિયે અબ મૈંને ઉસ કો મિલના બંદ કર દિયા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ વહ ભાઈ જો કુછ ભી બોલતે હૈં અચ્છા હી હૈં. મેરે પાપ મલ ભી બહુત બઢ ગયે હૈં, તો ભગવાનને દયા કર કે બિના પૈસે કે ધોબી કો મલ કો સાફ કરને કે લિયે રખ દિયા હૈ.

સાધુ કે પુણ્યકર્મ કે ફલભોગકા લાભ– ઉસ કી સ્તુતિ, સેવા, પૂજન, વંદના, આજ્ઞાપાલન કરનેવાલોં કો મિલતા હૈં. લેકિન નિંદા કરનેવાલે તો ઉસ સાધુ કે પાપકર્મોં કો અપને ઉપર ખિંચ લેકર સાધુ કો પાપકર્મોં સે મુક્ત કરતે હૈં.

હરિભાઈને કહા કિ સાધુ કે પાપકર્મ નહીં હોવેં તો નિંદા કરનેવાલોં કો ક્યા મિલે ?

શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ તો નિંદક કો નિંદા ઔર વહ ભી સાધુ કી નિંદા કરનેકા પાપ લગતા હી હૈં. મેરે નિંદક તો મેરે પાપોં સે મુઝે છુડા રહે હૈં. મૈં સચ કહ રહા હૂઁ. મૈં જાનતા હૂઁ મેરે પાપ કો !

હરિભાઈ :– અપને પાપ કો જાનનેવાલા ફિર પાપ ક્યા કરેગા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– યહી તો વિલક્ષણ બાત હૈં કિ મૈં જાનકર ભી પાપ હોને દેતા હૂઁ. મૈં પરિસ્થિતિ કો નિભાને કે લિયે ચાહે ઈતને અન્યાય, કઠોરતા કરતા હૂઁ. હરિભાઈ ! મેરી કઠોરતા મૈં હી જાનતા હૂઁ. પર ક્યા કરૂઁ ? જૈસે–તૈસે ભી

પરિસ્થિતિ કો નિભાના હે હી. પ્રાણ દેકર ભી !!

અહંવૃત્તિ કી સૂક્ષ્મતા

અહંવૃત્તિ સબ સે અધિક સૂક્ષ્મવૃત્તિ હૈં. ઈસીલિયે અહં કા આવરણ દૂર કરને મેં શ્રી ગુરુદેવ કી કૃપા અવલંબન કી આવશ્યકતા રહતી હૈં. ઈષ્ટ કી કૃપા યા ગુરુકી કૃપા બિના યહ વૃત્તિકા નાશ હોના દુષ્કર હૈં.

વિશ્વામિત્રજી ઋષિ હૈં, તપસ્વી હૈં, વિદ્વાન ભી હૈં, મંત્રદ્રષ્ટા ભી હૈં. ફિર ભી અહંવૃત્તિ સે મુક્ત નહીં હુએ. અહમ્ સે ક્રોધિત હોકર વસિષ્ઠજી મહારાજ કે સૌ (૧૦૦) વેદજ્ઞ બ્રહ્મનિષ્ઠ પુત્રોં કી હત્યા કર ડાલી. એક વેદજ્ઞ બ્રહ્મનિષ્ઠ કી હત્યાકો કિતના અધમ કર્મ કહા ગયા હે ! ઔર ઉસ કર્મકા ફલ કિતના ઉગ્ર દંડ બતાયા હૈં શાસ્ત્રોંને ! વિશ્વામિત્રજી–શાસ્ત્રજ્ઞ હોને પર ભી ઐસા જઘન્ય કૃત્ય કિયા કારણ કિ વસિષ્ઠજી ઉન કો હમેશા રાજર્ષિ કહતે રહે. વિશ્વામિત્રજી માનતે રહે કિ વસિષ્ઠજી મેરે પ્રતિ દ્વેષ રખકર તેજોદ્વેષકી ભાવના સે મેરે કો બ્રહ્મર્ષિ નહીં કહતે હૈં.

વાસ્તવ મેં વિશ્વામિત્રજી મેં– બ્રહ્મર્ષિ કહલાને કે લિયે એક હી દોષ નિવૃત્તિ કી જરુરત થી, ઔર વહ થી અહંવૃત્તિ કે દોષ કે નિવૃત્તિ કી. પુત્રોં કી તો હત્યા કર ડાલી– ઉતને પર ભી વિશ્વામિત્રજી કો બ્રહ્મર્ષિ નહીં કહને વાલે વસિષ્ઠજી કે પ્રતિ વિશ્વામિત્રજી કો ઔર ક્રોધાવેશ હુઆ, ઔર એક રાત્રિ કો અત્યંત ક્રોધાવેશ મેં વસિષ્ઠજી કી હત્યા કરને કો વસિષ્ઠજી કે કુટિયા પર પહુઁચે.

બાહર સે હી ઉનકો કુટિયા કે ભીતર સે બાતચીત કી આવાજ આયી તો ખડે રહ ગયે. સોચા કિ અભી વસિષ્ઠજી ઔર અરુંધતી માઁ જગ રહે હૈં– બાતેં કર રહે હૈં; નિદ્રાધિન હો જાયેંગે બાદ મેં મૈં મેરા કામ કર લૂઁગા. વાતાવરણ શાંત થા. વિશ્વામિત્રજી ભી શાંત ખડે રહે. તો ઉન કો બાતચીત સુનાઇ દી– માતા અરુંધતી કહ રહી થી કિ આપ વિશ્વામિત્રજી કો બ્રહ્મર્ષિ કહ દેતે તો મેરે સૌ પુત્રોં કી અકાલ મૃત્યુ નહીં હોતી. આપ ક્યોં ઉન કો બ્રહ્મર્ષિ નહીં કહ દેતે હૈં ?

વસિષ્ઠજી ઉત્તર મેં કહતે હૈં– "મુઝે ઉન કે ઉપર પ્રેમ હૈં, ઈસીલિયે મૈં ઉન કો બ્રહ્મર્ષિ નહીં કહતા હૂઁ. ક્યોંકિ મૈં બ્રહ્મર્ષિ નહીં કહતા હૂઁ ઈસ કે પરિણામ સે હી વે કભી બ્રહ્મર્ષિ બન સકેંગે. અહંવૃત્તિકા જો એક હી દોષ ઉનકો બ્રહ્મર્ષિપદ પાને મેં બાધક બન રહા હે. વહ દોષ કી નિવૃત્તિ હોતે હી તત્કાલ વે બ્રહ્મર્ષિપદ કે લાયક માને જાયેંગે."

વિશ્વામિત્રજી યહ સુનતે હી ચૌંક ઉઠે. ઉનકે હાથ મેં શસ્ત્ર થા, ભૂમિ પર ગિર પડા. વે ગહરે સોચ મેં પડ ગયે કિ મૈંને યહ ક્યા કર ડાલા ? ઈન કે સૌ નિરપરાધી બ્રહ્મજ્ઞ પુત્રોં કી હત્યા કર કે યે નિર્વિકારી ભક્ત હૃદય વસિષ્ઠજી કો વ્યથા પહુઁચાને કો કિતના જઘન્ય કુકર્મ કર બૈઠા હૂઁ મૈં ? ઔર ઈનકે હૃદય મેં તો ફિર ભી મેરે લિયે ન વૈર હૈ ન દ્વેષ હૈં. મેરી ખાલી ભ્રમણા થી કિ ઈન કો મેરે પ્રતિ દ્વેષ હૈં, ઈસીલિયે બ્રહ્મર્ષિ નહીં કહતે હૈં. વાસ્તવ મેં મેરે બ્રહ્મર્ષિ હોને કી લાયકાત હોતી તો મૈં હત્યાકા કુકર્મ હી ક્યોં કરતા ?

ઈસી તરહ પશ્ચાતાપ કી પ્રચંડ આગ ઉનકે હૃદય મેં દહકને લગી ઔર તત્કાલ વે દૌડકર વસિષ્ઠજીકે ચરણો મેં ગિર પડે. ક્ષમા પ્રાર્થના કી....મૈં ક્ષમા માઁગને કો ભી લાયક નહીં હૂઁ. વસિષ્ઠજીને દોનો હાથોં સે પ્રેમ સે ઉઠાકર છાતી સે લગાતે કહા– "ઊઠિયે બ્રહ્મર્ષિ". વિશ્વામિત્રજી સુનતે હી ઔર જ્યાદહ લજ્જિત હો ઊઠે, ઔર દીન સ્વર મેં બોલે– ભગવન્ ! મુઝે ઔર જ્યાદહ ન શરમાઓ.

વસિષ્ઠજીને કહા કિ આજ આપને અહંકાર ત્યાગ કરને મેં સફલતા પ્રાપ્ત કી હૈં, તો આજ આપને સહી મેં બ્રહ્મર્ષિપદ પ્રાપ્ત કિયા હૈં; તો મૈં આપ કો સહી કહતા હૂઁ બ્રહ્મર્ષિ. વિશ્વામિત્રજીને ફિર વસિષ્ઠજી સે પ્રાર્થના કી કિ અબ આપ મુઝે બ્રહ્મવિદ્યાકા જ્ઞાન પ્રદાન કીજિયે.

વસિષ્ઠજીને દેખા કિ અભી ઈસ વક્ત વિશ્વામિત્રજી કે હૃદય મેં તબ ભી અહંવૃત્તિકા પ્રભાવ થા– જિસ કે કારણ ઉન્હોંને સમઝા થા કિ વસિષ્ઠજી બ્રહ્મર્ષિ હૈં, આજ મૈં ભી બ્રહ્મર્ષિ હો ગયા. તો દોનોં કે સમાન હોનેકા ભાવ થા. ઈસીલિયે જબ વસિષ્ઠજીને શેષ ભગવાન કે પાસ જાને કો કહા તો ફૌરન સ્વીકાર કર લિયા ઔર શેષભગવાન કે પાસ જાકર સબ બાત બતાકર બ્રહ્મવિદ્યા સિખાને કી પ્રાર્થના કી.

શેષજી જાન ગયે કિ અહમ્ અભી ગયા નહીં હૈ. અતઃ એવ શેષજી ભગવાનને કહા કિ મેરે મસ્તક પર કી પૃથ્વી કો તુમ તુમારે શિર પર કુછ દેર કે લિયે ધારણ કર લો તો મૈં તુમકો બ્રહ્મજ્ઞાન દે સકૂઁ.

વિશ્વામિત્રજી કો અપને તપકે બલકા ભારી ભરોસા થા. વાસ્તવ મેં ઉનકા તપ હૈં ભી વૈસા. ઉન કે જૈસા તપ "ન ભૂતો ન ભવિષ્યતિ" હૈં. તો વિશ્વામિત્રજીને (શેષજી કો) બેખટ કે કહા કિ આપ પૃથ્વી કો શિર પર સે ઉતારિયે– મૈં અપને શિર પર ધર લેતા હૂઁ.

શેષજીને શિર પર સે પૃથ્વી ઉતાર લી, ઔર વિશ્વામિત્ર ઉસે ધારણ નહીં કર પાયે. પરિણામ મેં અવકાશ મેં ચક્કર ચક્કર ઘૂમને લગી. યહ દેખતે હી વિશ્વામિત્રજીને અપને સમસ્ત તપકી દોહાઈ દેકર કહા કિ મેરે સમસ્ત તપ કે ફલ સે– પ્રભાવ સે પૃથ્વી સ્થિર હો જાયઁ. પરંતુ પૃથ્વી સ્થિર નહીં હુઇ.

શેષજીને કહા– વિશ્વામિત્ર ! પૃથ્વી કો ધારણ કર સકે ઈતના પ્રભાવ, ઈતના બલ તુમારે તપકા નહીં હૈં. તુમને કભી કોઇ સાધુપુરુષકા સંગ કિયા હો તો ઉસ સંગ કે ફલ કી દોહાઇ દેકર પૃથ્વી કો સ્થિર કરો. વિશ્વામિત્ર કો યાદ આયા– અભી હી તો મૈંને વસિષ્ઠજીકા સંગ કિયા હે. લેકિન આજતક ઈતને કાલ તક મેં વસિષ્ઠજીકા દુશ્મન પ્રતિદ્વન્દ્વ રહા થા. ઉનકા સંગ તો સિર્ફ પાઁચ મિનટ કે લિયે અભી હી કિયા હૈં, તો ક્યા વો સંગ કા પ્રભાવ પડેગા ? ફિર ભી વિશ્વામિત્રજીને વસિષ્ઠજી કે સાથ કે પાઁચ મિનટ કે સંગ કી દોહાઇ દેકર પૃથ્વી કો કહા કિ સ્થિર હો જાઓ. પૃથ્વી સ્થિર હો ગઇ.

તબ વિશ્વામિત્રજીને શેષજી સે કહા અબ મુઝે બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રદાન કીજિયે. શેષજીને કહા– તુમ કિતને મૂર્ખ હો ! જિન કે સાથકા પાઁચ મિનટકા સંગ પૃથ્વી કો સ્થિર કર સકતા હૈં, ઉનકો છોડકર તુમ મેરે પાસ બ્રહ્મજ્ઞાન લેને કો આયે હો ?

હૃદય મેં અહ્મકા અસ્તિત્વ થા હી, તો ક્રોધાવેશ મેં આકર ફિર વસિષ્ઠજી કે પાસ આકર બોલે– આપને મેરે સાથ ઈસ પ્રકાર કી ફુસલામણી ક્યોં કી ? વસિષ્ઠજી હઁસ પડે. બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરના હૈં ઔર ઊપર સે ગુરુમહારાજ કો કહતે હૈં આપ ફૂસલામણી કરતે હૈં ! વાસ્તવ મેં જો કુછ હુઆ– વહ તો આપને ખુદ કે અંતઃકરણ કે અહમ્ કે કારણ હુઆ હે, યહ સાફ બાત અબ ભી નહીં સમઝ મેં આતી હે.

દેખો જીવકા મોહ ! અપને કો અપના દોષ નહીં માલૂમ પડે યહી મહામોહ હે. વસિષ્ઠજી સાધુપુરુષ હૈં, ક્ષમાવાન, ઉદારચિત્ત હૈં ઔર કરુણા સે આર્દ્ર હોતે હૈં. જીવોં કી પામરતા, ક્ષૂદ્રતા, દેખકર ગુરુદેવ કરુણાર્દ્ર હો જાતે હૈં. વસિષ્ઠજીને અત્યંત પ્રેમ સે, શાંત સ્વર મેં સમઝાયા કિ યદિ પહલે હી મૈં બ્રહ્મજ્ઞાન દેતા તો તુમ કો ઉસ મેં વિશ્વાસ નહીં હોતા. અબ તુમારી નિષ્ઠા ટિકેગી.

સાધુપુરુષોં કી મહત્તા કિતની હે યહ ઐસે ઉદાહરણોં સે હી મન–બુદ્ધિ કી સમઝ મેં આતી હે. સંતચરિત્ર, ભક્તચરિત્ર જાનને સે પઢને સે હૃદય મેં જો જાગૃતિ આ જાતી હે વહ તો ખુદ અનુભવ કરને યોગ્ય હે.

આમૂલ પરિવર્તન કરના હી પડતા હૈ

માઁ ને પૂછા કિ શુદ્ધિ ભી ગુરુદેવ કી કૃપા સે હો જાતી હૈ. આપકી કૃપા સે જરુર અચ્છા પરિણામ અબ આ જાયેગા. મેરે રામકા બગીચા ફૂલા–ફૂલા હો હી જાયેગા. આપકી ઈતની કૃપા હૈં તો જરુર હી સબકો આનંદ હો જાયેગા !!

માસા (હરિભાઈ)ને ભી કહા કિ ઈતને દીર્ઘ સમય કે બાદ અબ તો પરિણામ આના હી ચાહિયે. માઁ સહી કહ રહી હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– મુઝે તો ઐસા કુછ દિખતા નહીં હૈ. માઁ !! ક્યા કહૂઁ ! મન નિરાશાયુક્ત હૈં. સત્ત્વગુણ ઔર તમોગુણકા ભી વિવેકજ્ઞાન અભી તો હમ મેં ઉદય નહીં હોતા હૈ. તમોગુણ–રજોગુણ સે ઊપર હી નહીં ઊઠતે હૈં હમ તો અભી ! કૈસે પૂરા પડે ? બિના સાત્ત્વિકતા કે વિવેક, ભક્તિ, પ્રેમ, જ્ઞાન કુછ ભી સ્થાયી નહીં હો સકતા હૈ. કોલ્હૂ કે બેલ કી ભાઁતિ હમ તો ખીલી (કિલે) સે બંધે રહકર હી અહર્નિશ ચક્કર કાટતે રહતે હૈં. આઁખો પર કી પટ્ટી જ્યોં કી ત્યોં હી હૈં.

યહ બાત સત્ય હૈં કિ ગુરુદેવ સ્વભાવ મેં ઔર કાર્ય મેં મોડ દે સકતે હૈં, પરિવર્તન લા સકતે હૈં. કિન્તુ યહ મોડ યોગ્ય પાત્ર મેં હી સ્થાયી રુપ મેં ઠહર સકતા હૈ. ગુરુ કે ઉપદેશોંકા, વચનોંકા, સ્થાયી નિવાસ સુપાત્ર શિષ્ય મેં હી હોતા હૈ, હરિભાઈ જૈસે મેં, જિસકા યહી મુદ્રાલેખ હૈં જિસ કી યહી જીવનસાધના હૈ કિ "સબ બરાબર હૈં" અબ હરિભાઈ કો કોઈ ભી દશામેં, કોઈ ભી પરિસ્થિતિ મેં પ્રતિકૂલતા હી નહીં મહસૂસ હોતી હૈ. તો વહ તો હર બાત મેં "બરાબર હૈ", યહ સહજ ભાવ સે હી માન લેતે હૈં, ઔર જો માનતે હૈં વો હી કહ દેતે હૈં કિ "બરાબર હૈં."

અંદર–બાહર એક રુપ મેં "બરાબર હૈં"– વહી બરાબર હોતા હૈ. શાબ્દિક "બરાબર" રહે તો પાખંડ, દંભ હૈ.

ઐસા હી હાલ રહતા હૈં મેરે સાન્નિધ્ય મેં. જો વાસ્તવ મેં આત્મિક સાધનાકા જિજ્ઞાસુ હૈં, જીવનસાધના કરના ચાહતા હૈ, વહ તો અપની આત્મિયતા કો માનવતા કે કણ–કણ મેં વિલીન કર હી દેતા હૈ. ઔર ઉસ કે અંતઃકરણ મેં ગુરુ કે ઉપદેશોંકા સ્થાયી પ્રભાવ નિવાસ કરતા હૈ. ઔર ઉસકા નિશ્ચિત્ હી સ્થાયી પરિવર્તન હો હી જાતા હૈ. ઔર દિવ્યતા કે ઉચ્ચતમ શિખર તક પહુઁચ જાતા હૈ. ગુરુ ઈસીલિયે હી કિયે જાતે હૈં.

પરંતુ હમ ગુરુ ઈસીલિયે કરતે હૈં કિ ગુરુજી કી રોજ રોટી પકાતે રહેં,

ગુરુજી કે ચરણ રોજ દબાતે રહેં, પર વે કહે સો નહીં કરેં, સો આચરણ મેં ન લાવેં.

સચ મેં હી આત્મોન્નતિ કરની ચાહતે હૈં, તો જીવનવ્યવહારો મેં હર કાર્યકે વ્યવહારો મેં ભી આમૂલ પરિર્વતન કરના હી પડતા હૈ. જૈસે કે તૈસે હી બને રહો ઔર ગુરુજી કૃપા કર દેંગે. યહ માનતે રહો તો કભી કુછ હોનેવાલા નહીં હૈ.

સેવાભાવ—કર્તવ્યભાવ

જો કાર્ય કરના વો કર્તવ્ય ઔર સેવાભાવ સે હી કરના. કર્તાપન કી ભાવના ન રખને સે કાર્ય જરુર સિદ્ધ હોગા. કાર્ય મેં ભૂલ હો જાને પર ભી અગર કર્તાપનકા ભાવ ન હોવેં તો સેવા ઔર ફર્જ માનકર કિયે હુયે કાર્ય મેં જો ભૂલ હુઈ સો શુભ હેતુ અર્થ હી રહેગી.

રામ ભૂલે સો હારે, કર્તવ્યપાલનકા ભાવનાવાન વ્યક્તિ કભી ન હારે. કર્તવ્ય કરના, કરતા બનના નહીં.

સત્કાર્ય કી સફલતા મેં કૌટિલ્યમાર્ગકા ઉપયોગ કેવલ ધૈર્ય કે અભાવકા હી કારણ હૈ. “મૈં કર્મ કરતા નહીં હૂઁ; કર્મ કરના મેરા કર્તવ્ય હૈ”– યહ ભાવના રખો. કર્મ– અકર્મ કો, ભાવના કો સમર્પણ કરતે જાઓ. કર્મ અર્પણ હોતા હે, ભસ્મ નહીં હોતા હૈ. તબ ભગવાન સાકાર હોતે હૈં. “પ્રભુ ! આજ આપ કી કૈસી કૃપા હો ગઈ કિ યહ શુભ કર્મ મેરે સે હુઆ. ઐસી આપ કી કૃપા સદા બની રહે”– પ્રાર્થના કર કે કર્મ અર્પણ કરના. અકર્મ બનને પર– “નાથ ! ઐસા કૌનસા હમારા દુષ્ટ સંસ્કાર ઉદ્ભવ હુઆ કિ આજ યહ પાપ હો ગયા” ? ઈસી તરહ પશ્ચાતાપ કર કે ભગ્વાન કો અકર્મ ભી સમર્પણ કરના ચાહિયે.

સેવાકા મૌકા નહીં ખોના. જીમૂતવાહન દેવપુરુષ થે. શંખચૂડા કો બચાને કી અપની ભાવના, ઈચ્છા સે; શંખચૂડ કો માલૂમ હી ન હો જાય ઈસ પ્રકાર ખુદ ગરુડ કે પાસ ભક્ષ્યરુપ મેં પહુઁચતે હૈં. ઈચ્છા યહી કિ પ્રાણ દેકર ભી મૈં સેવા કર લૂઁ. ગરુડ કો માલૂમ હોતા હૈ તો અપને કો પશ્ચાતાપ હોતા હૈ કિ અરેરે ! મૈં તો રોજ રોજ જીવ કે ઘાત કરકે ભોજન પ્રાપ્ત કરતા હૂઁ. જબ કિ યે દેવપુરુષ મેરે ભક્ષ્ય કે રુપ મેં ખુદ પ્રાણત્યાગ કર કે દૂસરે કી રક્ષા કર રહા હૈ.

માઁ કા ઉપકાર જીવનભર ભૂલના નહીં

બચપન મેં તો અબોધ અવસ્થા થી. ઈસલિયે ઉસ કાલ મેં સમઝ નહીં થી કિ મુઝે માઁ કી કુછ આવશ્યકતા હૈ. બુદ્ધિ ભી નહીં થી ઉસ કાલકી કિ ઈસકા નિશ્ચય કર લેતા. પરન્તુ ઉસ અબોધ કાલ મેં ઈતના પક્કા માલૂમ હો ગયા થા કિ કેવલ માઁ હી મેરી રક્ષક, પાલક વ પોષણદાત્રી હૈ. માઁ કો દેખકર હી નિર્દ્વન્દ્વ ઔર પૂરે વિશ્વકા એકમાત્ર માલિક હૂઁ ઐસા જોશ રહતા થા.

બડે હોને પર અકલ અર્થાત્ બુદ્ધિ ભી વિકસિત હુઈ. તબ સમઝા કિ માઁ કિ અનિવાર્યતા થી– મેરી અબોધ અવસ્થા મેં. જો જો ભી મુઝે ચાહિયે ઉન સબ કી પૂર્તિ માઁને કી હૈં.

ફિર ઈસ સે ભી બડા હો જાને પર ક્યા કરતા ? યહ સોચો. ગૃહત્યાગ કર દિયા થા. પરંતુ ક્યા સોચના ! અબ બડે હો ગયે હૈં. બુદ્ધિ, શરીર, વિચારશક્તિ, સમાજ કી પહચાન, રોજગાર, વ્યાપાર આદિ કી સમઝ, ઈત્યાદિ હાઁસિલ હો ગઈ હૈં. સ્વતંત્ર અપને પાઁવ પર ખડે હૈં. તો અબ માઁ કિ આવશ્યકતા નહીં રહી હૈ.

લેકિન હમારી સંસ્કૃતિ ક્યા હૈ ? સંસ્કૃતિ માને મન કી ભાવ કી શિષ્ટતા. વહ તો બરાબર કહતી હૈ કિ જિસ માઁ ને તેરી પરાધીન ઔર અબોધ દશા મેં જબ તૂઁ થા, તબ હર એક પ્રતિકૂલતા સે પૂરી જિમ્મેવારી વ દુલાર પ્યારકે સાથ તુઝે સમ્હાલા હૈ, તુઝે પ્રેરણા દી હૈં, ઉત્સાહ બઢાયા હૈ, પ્રેમભાવ વ અમૃતમય વાત્સલ્ય રસ સે અહર્નિશ સિંચિત કરતે હુએ વિકસિત કિયા હૈ. ઉસ માઁકા ઉપકાર જીવનભર ભૂલના નહીં. ભૂલ જાના ચાહિયે ઐસી યહ માઁ નહીં હોતી કદાપિ ! ઈસલિયે બરાબર સમઝ લેના કિ "માતૃદેવો ભવ." માઁ હી હમેસા ઔર સબ સે પ્રથમ હૈં.

પ્રેમ કી દ્રષ્ટિ સે દેખોગે તો સર્વત્ર તુમ કો પ્રેમ કા હી દર્શન હોને લગેગા .

સંસાર મેં સબ સે ભારી વિડંબના યહી હૈ કિ સબ લોગ એક–દૂસરે કો અત્યંત બુરે માનતે રહતે હૈ. એક સમઝતા હૈ– દૂસરા મેરા દુશ્મન હૈ. દૂસરા સમઝતા હૈ કિ વો તીસરા મેરે સે શત્રુતા રખ રહા હૈ. તીસરા સમઝતા હૈં કિ ચૌથા હી મુઝે દુઃખી કર રહા હૈ. તો ચૌથા સમઝતા હૈ કિ વહ પાઁચવા વ્યક્તિ હી મેરે સે ઈર્ષા કરતા હૈ. ઈસી તરહ યહી શ્રૃંખલા બન ગઈ હૈ.

સબ એક–દૂસરે કો પરસ્પર મેં અપને અપને પરિધિ મેં એક–દૂસરે કે પ્રતિ શત્રુત્ત્વ કી ભાવના સે આજ ઉદ્વિગ્નચિત્ હૈં. કિસી કો ભી નિશ્ચિંતતા નહીં હૈ. કિસી કો ભી ઠંડક નહીં હૈ હૃદય મેં ! એક–દૂસરેસે ભયભીત– કહીં કોઇ મેરા સુખ છૂટ ન જાય, કહીં કોઇ મેરે રાસ્તે મેં બાધા ન ડાલ દેવે. યહ સંકુચિતતા સે હી સબ જલ રહે હૈં અપને હી ભીતર હી ભીતર.

મૈં કહતા હૂઁ કિ ઉદારતા રખો, ત્યાગ કરો, તો ફૌરન સુને કો મિલતા હૈ– "બાપૂ ! ઐસા કૈસે કિયા જાય ? જબ વહ હમારે સાથ મેં ઈતની દુશ્મની બરતતા હૈં..." ઐસી સબ ભાવના ઈસ પ્રકાર કી પ્રતીતિ ભ્રમમાત્ર હૈ.

હમ કટુતાકા અુનભવ કરતે હૈં તો હમારી દ્રષ્ટિ ભી કટુતા પર હી પહુઁચતી હૈં. યદિ થોડા ભી ઈસ સે– ઈસ પ્રતિકાર કી સંકુચિત વૃત્તિ સે મન કો ઉપર ઉઠાઓ તો ફૌરન પતા પડેગા કિ ઈસ સંસાર મેં પ્રેમકા ભી કહીં ભી, કુછ ભી તોટા– કમી નહીં હૈ. તુમ પ્રેમ કી દ્રષ્ટિ સે દેખોગે તો સર્વત્ર તુમ કો પ્રેમકા હી દર્શન હોને લગેગા. ફિર તુમારે અનુભવ મેં આયેગા કિ બિલકુલ અપરિચિત વ્યક્તિકે હૃદય સે ભી તુમારે લિયે પ્રેમસ્ત્રોત હી નિકલતા હૈ. વો તો પહલે સે હી નિકલતા હોતા હૈ. લેકિન જબ તક હમ ઉસ કો દેખને કો, ઉસ કી અનુભૂતિ કરનેકો અપને કો લાયક નહીં બનાતે હૈ તબ તક હમકો સૂઝતા નહીં હૈ.

મનુષ્યોં તક કી યહ બાત નહીં હૈ, તુમ યદિ કડી ધૂપ મેં વિરાન સડક પર અકેલે ચલે જાતે હો તો વહાઁ તુમ કો સડક પર ખડે પેડ ભી છાઁવ દેને કો અધીર હો ઊઠતે હૈં, યહ ભી પ્રતીતિ હોગી. કડી ધૂપ મેં ભી કહીં સે ઠંડી–શીતલ હવા તુમારે ઊપર આ જાયેગી.

આશય યહ હૈ કિ દૂસરે લોગ ચાહે જૈસે ભી હો– તુમ યા તુમારે કો સુધારો– તુમ તો દલ–દલ સે ઊઁચા ઊઠો ! તુમ તો સત્ય કી ખોજ કરો. સબ સે પ્રેમભાવ સે રહો. સબ કે લિયે ઉદારતા રખો. સબ કે સુખ કે લિયે તુમારા સબકુછ ત્યાગ કરો. યહ આત્મિક ત્યાગ કી, ઉદારતા કી બાત હૈં. જિન કો આત્મોન્નતિકા હી જીવનધ્યેય હો– ઉન કે લિયે યહ બાત હૈં.

આવરણ રહિત સત્ય પ્રાપ્ત કરના વો હી ભક્તજીવન

હિરણ્યમયેન પાત્રેણ, સત્યસ્યાપિહિતં મુખમ્ ।
તત્ત્વં પૂષન્નપાવૃણુ, સત્યધર્માય દ્રષ્ટયે ॥ ઈશો. ઉપ. ૧૫ ॥

અર્થ :– (ઉપાસક પ્રાર્થના કરતા હૈ કિ) હે જગત્પોષક સત્ય સ્વરુપ

(અમૃત સ્વરુપ–બ્રહ્મ) પરમાત્મન્! સત્યતા, સદાચરણ આદિ જો આધ્યાત્મિક મૂલ્યોં હૈં વે આપ કી પ્રાપ્તિ કે દ્વાર (મુખ) હૈ, વહ હિરણ્યમય પાત્ર સે (સંસાર કી ચકાચૌંધ–વિવિધ એષણાએં, ભોગ આદિ મોહજાલ સે) ઢંકા હુઆ હૈ. ઈસે આપ હટા દો કિ મૈં સત્યપરાયણ આપ કે દર્શન કર સકું.

ઈશાવાસ્ય મેં કહા હૈ કિ સત્ય કે પર બહુત સે આવરણ હૈં. આવરણોં હટાયે જાતે હૈં તભી આવરણરહિત સત્ય પ્રાપ્ત હો સકતા હૈ. આવરણ રહિત સત્ય પ્રાપ્ત કરના વો હી ભક્તજીવન હૈ– જ્ઞાનીજીવન હૈ. વો સત્ય હી પૂર્ણ હૈ; પ્રેમ હૈ. સત્ય પ્રાપ્ત કરતે હી હમ સત્યરુપ બન જાતે હૈં. યદિ સત્યદર્શન કી જિજ્ઞાસા સહી મેં હૈ તો સત્ય પર સે આવરણ હટાનેકા નિશ્ચય કરો. અંતઃકરણ કો અહંકાર રહિત કરને કી સાધના શુરુ કરો. યદિ તુમ યહ સચ્ચી સાધના શુરુ કરોગે તો ભગવાન તો મહાન કરુણાસાગર હૈં; વો ખુદ હી આર્દ્ર હો ઊઠેંગે. ઔર માર્ગ મેં હી તુમ કો સામને મિલ જાયેંગે. ઔર તુમારા હાથ પકડકર બરાબર પાર કર દેંગે.

કભી તુમ મેં સે કિસીને તો દેખા હોગા બગીચી મેં– ઘાસ મેં હરે રંગ કે હી ઘાસ સરીખે હી હાથ–પૈરવાલા કીડા હોતા હૈ (એક પ્રકાર કા કીટક "ખડમાંકડ"– "તીતીઘોડા"). જબ વહ ચલતા હૈ તો કૈસા ચલતા હૈ ?– આગેકા પૈર આગેકા આધાર પકડ લેતા હૈ– તબ ઉસ આધાર પર ખડા રહકર દૂસરા પૈર ઊઠાકર ઔર આગે બઢાતા હૈ, ઔર આધાર પ્રાપ્ત કરતા જાતા હૈ ઔર આગે ચલતા રહતા હૈ.

ઠીક ઈસી પ્રકાર તુમ એક કદમ ઊઠાઓગે ભગવાન કે માર્ગ પર અગ્રસર હોને કો, તો ભગવાન ખુદ હી તુમારે દૂસરે કદમ કા આધાર બનને કો દૌડ કે આતે હૈં. પહિલે હમ કો એક કદમ ઊઠાના ભર હૈ બસ ! બાકી તો તુમારા પરિશ્રમ દેખતે હી તુમારી સહાયતા કરને કો ખુદ હી સામને સે દૌડતે આયેંગે તુમારી નિકટ !!

તુમ ખુદ હી દેખો તો પતા પડે કિ ભજન–રામ રામ કરતે કરતે તુમ ક્યા કરતે હો !

સાધુ, સાધક....સબ કહતે હૈં કિ હમને તો ભજન કરને કો જીવન રખા હૈ. કોઇ પૂછતા હૈ (કિ) ક્યા કરતે હો ? તો તત્કાલ જવાબ તૈયાર હી હૈ કિ ભાઇ, હમને તો રામ રામ કરને કો જીવન રખા હૈ– હમને ઔર કોઇ ઝંઝટ

નહીં રખી હૈ. લેકિન ભજન ક્યા કરતે હો ? રામ રામ કૈસે કરતે હો ? ઈસ પર તુમ ખુદ હી દેખો તો સહી ! તો પતા પડે તુમકો કિ ભજન કરતે કરતે, રામ રામ કરતે કરતે તુમ વાસ્તવ મેં ક્યા કરતે હો ! ભજનકા ભેદ તો ઈસ સે બહુત દૂર રહ ગયા હૈ. ભજન તો બહુત હી ન્યારા હૈ. યહ તો કેવલ ભ્રમ હૈ.

સંધ્યા કિયા, તર્પણ કિયા, હોમ–હવન કિયા, મુંડ મુંડાયે, જટા રખ લી, ભભૂત લગા લી, કષાય પહન લિયા, પ્રતિમાઓં કી પૂજા–અર્ચના કરલી, કથા સુન લી, ફલાહાર કરને લગે....ઈત્યાદિ ઈત્યાદિ કો ભજન માનતે હૈં સબ !

ખુદ તો અભી મુક્ત હુએ નહીં હૈ, ખુદને તો ભગવદ્ સાક્ષાત્કાર પ્રાપ્ત નહીં કિયા હૈં ઔર ખુદ કો મુક્ત માન લેતે હૈ, ઔર ખુદ હી ભગવદ્સ્વરુપ બન બૈઠતે હૈ. યહ સબ પાખંડ હૈં. ઈસસે તુમ સબ બચો. મુઝે કિસી સે રાગ–દ્વેષ નહીં હૈ જો મૈં ઐસા કહ રહા હૂઁ ! મેરા કર્તવ્ય સમઝકર કહતા હૂઁ– કહના પડતા હૈ.

લોગોં કો વિવેકબુદ્ધિ સે સબ કે આચરણ કો, વાણી–વ્યવહારકો તોલતે રહના ચાહિયે ઔર સમઝના ચાહિયે.

ધ્યાન કરનેવાલે કા કૈસા સ્વભાવ હોના ચાહિયે ? રામ રામ કરનેવાલે કો જીવનવ્યવહાર કૈસા રહના ચાહિયે ? યહ દેખના– સમઝના જાનના ચાહિયે. આઁખોકે હોને પર ભી અંધે બને રહે હૈં તો ફિર કિસ કો દોષ દેવેં ? ક્યા શાસ્ત્રોંને નહીં બતાયા હૈ કિ સંતોકા ક્યા ક્યા લક્ષણ રહતે હૈં ? ક્યા ગીતાજી નહીં બતાતી હૈં કિ સાત્વિકતા કૈસી હોતી હૈં. સ્થિતપ્રજ્ઞ કૈસા હોતા હૈં ? ભક્ત કૈસા હોતા હૈં ?

દેખો ! '[illegible]'' યાની શરીર કે ઉપર કી આકૃતિકા અર્થ નહીં લેના. દો હાથ, દો પૈરવાલા હી સબ મનુષ્ય શરીર હોતા હૈં.

જો બહુત વાદ કરતા હૈ વો જ્ઞાની–ધ્યાની નહીં હો સકતા હૈ. વાદ કરેગા વો અહંકારકા હી પૂતલા હોગા– જો કહેગા કિ "મૈં ઈસ તરહ ભગવાનકા દર્શન કરતા હૂઁ, ભગવાન સે બાતેં કરતા હૂઁ– ભગવાન કો મિલતા હૂઁ" ઈત્યાદિ. વો બિલકુલ જૂઠા– પાખંડી હોગા.

ગ્યાન ધ્યાન કો મર્મ ન જાનૈ, વાદ કરે અહંકારા ।
અગમ અગાધ મહા અતિ ગહરા, બીજ ન ખેત નિવારા ॥

અપને મન કો શુદ્ધ કરતે નહીં હૈ– દિનપ્રતિદિન મન પર દૂષિત, અપવિત્ર

સંસ્કારોકા લપેટન એક કે બાદ એક લપેટ રહે હૈં, ઔર અપને કો સાધુ યા સાધક માન રહે હો– દૂસરોં સે ભી માન્યતા કી અપેક્ષા રખ રહે હો– યહ દંભ નહીં તો ઔર ક્યા હે ? મનરુપી ખેત મેં પુરાને–પુરાને બીજરુપી મલિન સંસ્કાર = રાગ–દ્વેષ, ઈર્ષા, સંકુચિતતા કો તો ઔર ગહરે કરતે રહતે હો, ઉસ પર તો ધ્યાન હી નહીં જાતા હે. ભજન કરનેવાલેકા ભજન તબ હી તો પ્રારંભ હોતા હે– જબ ઉસ કો યે પુરાને બીજરુપી સંસ્કારોં કી મલિનતા સ્પષ્ટ દિખાઈ પડતી હે. ફિર ભજનકા શ્રીગણેશ હોતા હે– એક એક બીજ કો ઢૂંઢ ઢૂંઢકર અપના મનરુપી ખેત બિલકુલ સાફ કરને કી પ્રવૃત્તિ સે.

દેખો, આજ મૈં ઈતના સ્પષ્ટ બોલ ગયા હૂઁ તો પ્રકાશાનંદજી બાપૂ કી યાદ આ ગઈ. વે હમશા અપને ભક્તોં કો સ્પષ્ટ–કટુસત્ય કહતે રહતે થે. મૈં સંકોચ મેં રહતા હૂઁ. સ્પષ્ટ કહને મેં ફૌરન હૃદય મેં કરુણા આ જાતી હે કિ સામનેવાલે કો દૂઃખ પહુઁચેગા-- બસ ફૌરન હી સ્પષ્ટ કહતે કહતે રુક જાતા હૂઁ. ફિર ભી ઈંગત તો કર હી દેતા હૂઁ. સબ કહતે હૈં કિ (મૈં) સંદિગ્ધ બોલતા હૂઁ. ઈસકા કારણ યહી હે કિ મનકો હોતા હે કિ ક્યોં દૂસરોંકો દુઃખ પહુઁચાના ! સમય હી અપના કાર્ય કરેગા !

સંસ્કારોં કી પુષ્ટિ યા ક્ષય અપને–જીવ કો સ્વતંત્રતા હે. યહીં પર જીવકા પુરુષાર્થ અપેક્ષિત હે. ઈસીલિયે મૈં હમેશા કહતા આયા હૂઁ કિ પરમાર્થ મેં પુરુષાર્થ મુખ્ય હે, પ્રારબ્ધ ગૌણ હે, ઔર સ્વાર્થ મેં યાનિ પ્રવૃત્તિ મેં પ્રારબ્ધ મુખ્ય હે, પુરુષાર્થ ગૌણ હૈં. લૌકિક અભ્યુદય પ્રારબ્ધાનુસાર હી પ્રાપ્ત હોતા હે.

સંત પારસ હોકર જીવ કો ભી પારસ બના દેતે હૈં

દો સહેલી થી. એક ધની મા–બાપ કી લડકી ઔર એક ગરીબ મા–બાપ કી લડકી. એક દિન ગરીબ કન્યાને અપની સહેલી સે કહા કિ તૂઁ પહનતી હે વૈસે ઉત્તમ પ્રકાર કે વસ્ત્રોં ઔર આભૂષણ આદિ પહનને કી ઈચ્છા હે, લેકિન ક્યા કરૂઁ ? હમ તો ગરીબ હૈં !

સહેલિ કા મન પ્રસન્ન હો ગયા– વહ બોલી– દેખ સખી, હમારે ઘર મેં એક પારસ હે ન ! ઉસી કે પ્રતાપ સે હમ લોગ ધનવાન હુએ હૈં. તુમ લોહેકા બડા ટુકડા લેકર મેરે ઘર પર આ જાના તો મૈં ઉસ લોહે કે ટુકડે કો પારસકા સ્પર્શ કરાકર સુવર્ણકા ટુકડા બના કે તુમકો દે દૂઁગી. ફિર તુમ હમારે જૈસે વસ્ત્રાદિક ખરીદ લેના.

ગરીબ કન્યા તો લોહેકા બડા ટુકડા લેકર ગઇ. ધની કન્યાને ફૌરન પારસકા સ્પર્શ ઉસ લોહે કો કરાયા– લેકિન લોહેકા સોના નહીં બના, વો તો લોહા હી રહા. નિરાશ હોકર ધની કન્યાને અપને પિતા સે કહા કિ અબૂ ! હમારા પારસ લોહે કો સુવર્ણ નહીં બના સકતા હૈ– આજ મૈંને દેખ લિયા. અબ હમારા યહ પારસ નિક્કમા બન ગયા હૈ.

ઉસ કે પિતાને ઉસ લોહે કે ટુકડે કો દેખા તો લોહા જઙ્ગ (જંગ) વાલા થા. પૂરા ટુકડા જઙ્ગવાલા થા. તબ ઉન્હોંને વો ટુકડા કો લુહાર કે વહાઁ ભેજા, લુહારને ભટ્ઠી મેં ડાલકર ઉસ ટુકડેકો ખૂબ ટીપા; તબ ટુકડે પરકા જઙ્ગ દૂર હુઆ ઔર ટુકડા શુદ્ધ લોહા બના. ઉસ લોહે કો પારસકા સ્પર્શ દિયા ગયા તો તત્કાલ હી સુવર્ણ મેં રુપાંતરિત હો ગયા.

મનુષ્યોં કે અંતઃકરણ પર જબ તક રાગાદિક, મોહ, મત્સરાદિ રુપ જઙ્ગ લગા રહતા હૈ તબ તક ભક્તિ યા જ્ઞાનકા રંગ ઉસ અંતઃકરણ પર ચઢતા નહીં હૈ.

સંત જીવોં કે અંતઃકરણ પર સે યહ જઙ્ગ દૂર કરનેકા મહાન ઉપકાર કરતે હૈં. ઇસ ક્રિયા મેં સંત ભટ્ઠી ભી બનતે હૈં, ટીપતા ભી હૈં ઔર પારસ ભી ખુદ હી હોતે હૈં. ઔર વિશેષતા તો યહ હૈં કિ સંત ખુદ પારસ હોકર જીવ કો ભી પારસ બના દેતા હૈં– અપને સમાન જીવ કો બના દેતા હૈં.

ક્રોધ–ભીતરી આત્મિક નિર્બલતા હૈ

બાબુભાઇ બેડલાવાલે સે બાતચીત કરતે સમય શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ દેખો બાબુભાઇ ! પુરાણ કી કથા મૈં બહુત બાર કહ ચુકા હૂઁ, તુમને ભી સુની હી હોગી. ફિર ભી આજ પ્રસંગ કે ઉપર યાદ આતી હૈ.

એક સર્પ કો મહાત્માને આજ્ઞા દિ કિ તુમ કિસી કો ડઁસ નહીં મારો. કિસી કે જીવન કી હાની નહીં કરો. મહાત્માજી તો આજ્ઞા દેકર આગે ભ્રમણ કો ચલે ગયે.

કુછ કાલ કે પશ્ચાત્ સંત વહી માર્ગ પરસે જબ વાપિસ લૌટતે હૈં, તો દેખતે હૈં કિ વો હી સર્પ માર્ગ કે કિનારે પડા હૈ– અતિ ક્ષીણકાય હો ગયા હૈ. કમજોર પડા હૈ. મહાત્માને કારણ પૂછા– તબ સર્પ બતાતા હૈ કિ આપ કી આજ્ઞાનુસાર મૈં કિસી કો કાટતા નહીં હૂઁ, તો બચ્ચે–બૂઢે જો ભી મુઝે દેખતે હૈં– મુઝે પથ્થરોં સે નિત્યપ્રતિ ચોંટ પહુઁચાતે હૈં.

તબ મહાત્માજી કી સમઝ મેં બાત આ ગઇ કિ સર્પકા ભય નહીં રહા હૈ તો સબ લોગ સર્પ કો હી પરેશાન કરકે ખા જાને કો પ્રવૃત્ત હો ગયે હૈં– સર્પ કો કમજોર બનાના, સર્પકો ખા જાના હી હૈ ન ? તો ફિર મહાત્માને સર્પ કો આજ્ઞા દી કિ તુમ સબ કે સામને ફુત્કાર બરાબર કરો; કાટો નહીં– લેકિન ફૂત્કાર મત છોડો.

તો બાબુભાઇ ! તુમ ભી મજદૂરોં સે કડક રહકર કામ લેના. શાસન મેં ક્રોધ–ગુસ્સા અનિવાર્ય હૈ. શાસન ઢીલા હો જાવેં તો સબ અસ્ત વ્યસ્ત હો જાયઁ. મજદૂરોં પર ક્રોધ ભી કરો, ઔર ઉચિત પરિમાણ કો કાર્ય ભી સંપન્ન કરો. ઔર ફિર બાદ મેં સબ મજદૂરોં કો ચાય પીલા દેના, હલુઆ–પુડી ખિલા દેના. ઈસ મેં તો ખૂબ હોશિયાર હો ! જેબ કે પૈસે સે ભી સબ મજદૂરોં,કો ચાય–બીડી પીલાતે હો– મૈંને યહ ખૂબ દેખા હૈં તુમારી ઉદારતાકો !!

દેખો ! માઁ ભી બાલક પર ગુસ્સા કરતી હૈ ન ! તુમને દેખા નહીં હૈ ક્યા ? કોઇ માઁ અપને બાલક કો પીટતી હૈ તબ કિતના પીટતી હૈ ? તો ક્યા માઁ કો બાલક કે પર પ્રેમ નહીં હોતા હૈ ? પ્રેમ તો હોતા હૈ– ફિર ભી ગુસ્સા કરતી હૈ– બાલક કે હિત કે લિયે હી. બાલકને કુછ– નહીં કરને જૈસા કાર્ય કર ડાલા હો– અનજાન મેં ભી, તો ભી માઁ ઉસ કો શિક્ષા દેતી હૈ– તા કિ વો હી અનુચિત કાર્ય ફિર સે બાલક ન કરેં.

તો ગુસ્સા તો અનિવાર્ય ભી હૈ કઇ સ્થાન પર. લેકિન દ્વેષ કરના તો કહીં પર ભી આવશ્યક નહીં હૈ. માઁ બાલક કો પીટને મેં બાલકકા અહિત નહીં ચાહતી હૈ. બાલક કે પ્રતિ માઁ કે હૃદય મેં દ્વેષ–વૈરભાવ હૈ હી નહીં. ગુસ્સા કરના યહ તો સ્થૂલ અંગ હૈ. જો સોચ–સમઝકર જહાઁ અનિવાર્ય હો વહાઁ કરને સે પરિણામ મેં હિત હોતા હૈ. લેકિન દ્વેષભાવ, વૈરભાવ– યહ તો જરુર બુરી ભાવના હૈ.

અનાવશ્યક નિરર્થક ક્રોધાવેશ મેં આ જાના યહ પશુતા હૈ. મનુષ્ય કો ગુસ્સા–ક્રોધ યહ સર્પ કી માફક (= તરહ) કેવલ ફુત્કાર કે રુપ મેં હો તો શાસન મેં હી અનિવાર્ય સ્થાન પર હી લાભપ્રદ હૈ. અન્યથા ક્રોધ–ગુસ્સા યહ મનુષ્ય કી ભીતરી આત્મિક નિર્બલતા બતાતી હૈ. જિસ કો વૃત્તિઓં પર સંયમ નહીં હોતા હૈ વો હી ક્રોધી હોતા હૈ.

ક્રોધી વ્યક્તિ ચાહે કિતની ભી જ્ઞાની, ભક્ત, પંડિત ઔર વિશારદ હો– એક ક્રોધ કી વૃત્તિ કે કારણ અપના ગૌરવ ખો દેતા હૈ. કભી કભી તો અપને કો

ભી મિટા દેતા હૈ. ક્રોધાવેશ મેં કિતની આત્મહત્યા હોતી હૈ !!

દિનાંક ૧–૯–૬૭ કા લિખા શ્રી ગુરુદેવકા પત્ર શ્રી કિશનભાઇ કો મિલા :– પ્રિય કિશનભાઇ :– સાદર આશીર્વાદ.

નરેન્દ્રભાઈ હમ સે મિલે, સબ બાતચિત હુઇ. હમને સબ સમઝા હૈં. પરન્તુ બંગાલ કી પરિસ્થિતિ ઐસી હૈ કિ જબ તક બંગાલ ગવર્નમેન્ટ સ્વયંસેવક કે સંરક્ષણકા ભાર જવાબદારીપૂર્વક ન લેવેં, તબ તક વહાઁ કામ કરનેકા ઇશ્વર સંકેત મના હૈ. પ્રભુ રક્ષા તો તભી કરતે હૈં જબ બુદ્ધિપૂર્વક કામ કરને કે બાદ કોઇ સંકટ આવે. પ્રભુકા સંકેત હૈં કિ બુદ્ધિ સે કામ લો ઔર પ્રભુને બુદ્ધિ ઈસીલિયે દી હૈ.

અભી હાલ મેં સેન્ટ્રલ ગવર્નમેન્ટ સે બાતચીત હો રહી હૈ. એક–દો રોજ મેં પરિણામ આને પર મૈં તુમ કો લિખૂઁગા. શારદાબેનકા પત્ર મુઝે મિલા હૈ. અગર મૈં કલકત્તા આઊઁગા તો વૈસા હી કરુઁગા. ૭૫૬૬ સ્ટેશન વેગન તૈયાર હો ગયા હોગા. યદિ ન હુઆ હો તો ઉસ કો શીઘ્ર તૈયાર કરકે ૧૨ તા. કો લગભગ યહાઁ ભેજ દેના ચાહિયે, ઔર બિલ ભી. સબ બાલકો કોં આશીર્વાદ. ઔર ગુણીબેન કો ઔર ઉનકે બચ્ચોં કો આશીર્વાદ કહના.

રંકા સે ૬–૯–૬૭ કા પત્ર મુઝે ડહાણૂ મિલા કિ કમુ ! સ્વાસ્થ્ય બરાબર હૈ. મૈં બીચ મેં કુંડ ગયા થા. મરડા જોરોં સે હૈ. ઊઠ–બૈઠ મુશ્કિલ સે હોતા હૈ. તૂઁ સ્વસ્થ હોગી. તેરે ૧–૯–૬૭ કા ધ્યાનકા અનુભવ ખૂબ સોચના મેરી કુમુ ! ધ્યાનાભ્યાસ છોડના નહીં, અબ એક દિન કે લિયે ભી. ઔર આનંદ મિલેગા.

પ્રધાનમંત્રી કે જોઈન્ટ સેક્રેટરીંકા પત્ર

Rajeshwar Prasad, I.A.S.
Joint Secretary to the Cabinet &
Secretary, P.M.'s Drought Relief fund.

Cabinet Secretariat,
Rashtrapati Bhavan,
New Delhi

Sept. 26, 1967

Respected Gurudev,

I am deeply touched by the kind blessings which you have showered on me by your letter of the 9th September. I am afraid I have not been able to do very much to further the noble cause of relieving human suffering, which you have set up as such a high ideal. All the same, it is truly inspiring to see how the work is going on, and how your devoted followers are selflessly carrying on the task under your dedicated leadership. I count myself as indeed fortunate that I had the opportunity of seeing a glimpse of these activities and was able to do just a little bit to help them. I shall always treasure your 'Ashirved'.

H.H. Shree Ranchhoddasji Maharaj,
Manav Rahat Mandal,
P.O. Ranka,
Via - Garhwa,
Distt. Palamau.

૪–૧૦–૬૭. રીંવા સે શાંતિભાઈ ડગલી કો તાર કિયા કિ તુમારા વાયર (તાર) મિલા. કાપડ ખરીદના નહીં, અબ જરુરત નહીં હે. પાઁચ હજાર કોટન કંબલ (બ્લેન્કેટ) કી ખરીદી બંદ રખો. રામભાઈ કો ઈન્દૌર ભેજો ઔર કહો કિ ઈન્દૌર–ઉજ્જૈન સે દસ હજાર તૈયાર રજાઈ ખરીદને કો કહના.. રણછોડદાસ. (યે રજાઈ ભરતપુર રેલ રાહત મેં બાંટને કે લિયે થી)

જનસંઘ (પલામૂ) મંત્રીકા પ્રાર્થનાપત્ર

૫–૧૦–૬૭. ડાલટનગંજ સે જનસંઘ (વર્તમાન કે ભારતીય જનતાપાર્ટી) પલામૂ કે મંત્રીને પ્રાર્થનાપત્ર મેં લિખા કિ–

સેવા મેં :– પૂજ્ય શ્રી બાબા, માનવ રાહત મંડલ રંકા, ઈશ્વરપ્રેરિત આપ કી સંસ્થાને અકાલ કી વિભીષિકા સે લડને મેં જો સ્તુત્ય પ્રયાસ કિયા હે ઉસ કે ફલસ્વરુપ પલામૂ કી જનતા મરને સે બચ ગઈ. ભૂખ કી જ્વાલા હી નહીં મિટી, પાની ભી મિલા, શરીર ભી ઢઁકે, પશુધન કી રક્ષા ભી હુઈ તથા બચ્ચોં કો દૂધ તથા અન્ય સામગ્રીયોં કી ભી પ્રબંધ આપલોગોં કી સંસ્થા દ્વારા કિયા ગયા.

ભારતીય જનસંઘ, પલામૂ આપ કી નિઃસ્વાર્થ સેવા તથા કાર્યકર્તાઓં કે ત્યાગ, લગન તથા તપસ્યા કે લિયે હૃદય સે ધન્યવાદ દેતા

હૈ તથા ઈશ્વર સે પ્રાર્થના કરતા હૈ કિ માનવ સમાજ કી સેવા કરને મેં હમ સભી ઈસી ઉત્સાહ તથા પ્રેરણા સે અનુપ્રાણિત હોકર ભવિષ્ય મેં ભી કાર્ય કરેં.

ભવદિય (સહી હૈ)
મંત્રી–૫–૧૦–૬૭.
ભારતીય જનસંઘ–પલામૂ.

૧૨–૧૦–૬૭. દશેરા :– આજ રંકા મેં રાહતકાર્ય કી પૂર્ણાહુતિ હુઈ ઔર રંકા સે પૂ. શ્રી ને બિદા લી.

શ્રીહરિભાઈ વ માઁ ગઢવા ગાઁવ મેં થે. શ્રી ગુરુદેવ ઉન કે પાસ પધારેં. વહાઁ સે પધારતે સમય આપશ્રીને કહા કિ હરિભાઈ ! મૈં વાપસ ન આઉઁ તબ તક આપ લોગ રેહલા મેં હી રહના. કોઈ મેરે લૌટને કે બારે મેં આપ સે પૂછે તો કહના કિ કલ આયેંગે. દૂસરે રોજ પૂછે તે યહી કહના કિ કલ આયેંગે. ઔર ક્યા કહૂઁ ! મૈં જાઉઁ ન ?

૨૧–૧૦–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ આજ મુંબઈ દેવકરણભાઈ કે યહાઁ પધારેં. ' 'માતુશ્રી કાનબાઈ, લાલબાઈ ઔર મોતીબાઈ કન્યા સ્કૂલ'' ઔર લોહાણા બાલિકા ગૃહ કે વિવિધ નયે મકાનોં કે ઉદ્‌ઘાટન સમારંભ મેં પૂ.શ્રી પધારે થે. ૨૨–૧૦–૬૭ કો પૂ. શ્રી પ્લેન સે ઈન્દૌર પધારેં. એરપોર્ટ તક મૈં સાથ મેં થી. મહારાજભાઈ પૂ.શ્રી કે સાથ ઈન્દૌર ગયે.

ચિત્રકૂટ, ૧–૧૧–૬૭ સે ૧૪–૧૧–૬૭.

શિષ્યકા મહત્ત્વપૂર્ણ કર્તવ્ય

૧–૧૧–૬૭ કો દિપાવલી ઔર ૫–૧૧–૬૭ કો કાર્તિક સુદી ચતુર્થીકા ઉત્સવ મનાયા ગયા. ચતુર્થી કે દિન– શ્રી ગુરુદેવ :– મેરી સમઝ મેં શિષ્યકા મહત્ત્વપૂર્ણ કર્તવ્ય આસુરી સંપત્તિકા ત્યાગ ઔર દૈવી સંપત્તિકા આચરણ હૈ. ભાવાવેશ મેં આકર કોઈ ભી મર્યાદા ઔર શિષ્ટતાકા ઉલ્લંઘન ન કરો. ધક્કા મુક્કી ન કરો. આપ લોગ ઐસા કભી ન સોચે કિ ગુરુ કે સાનિધ્ય મેં બૈઠને સે હી ગુરુકા હમ પર ધ્યાન જાયેગા. (પરંતુ) ગુરુ તો કછુઆ જૈસા હૈં. પાની મેં રહકર ભી કછુઆ રેતી મેં પડે અંડે પર દ્રષ્ટિ કેન્દ્રિત કરતા હૈં. સિર્ફ ઉસ ઉષ્ણતા સે હી અંડે મેં સે બચ્ચા પૈદા હોતા હૈ. ઉસ કે લિયે કછુએ કો અંડે કે પાસ રહને કી જરુરત નહીં રહતી. વૈસે હી ગુરુદેવ કો શિષ્યકા ખ્યાલ રહતા હૈં– ચાહે વે કિતને ભી દૂર હો.

જન્મ યાની કર્મોકા ફલ. અબ સે જીવનકા ઉત્તમ ધ્યેય જરુર બનાના. અચ્છે કર્મ કર કે માનવ બને રહો. જૈસે વિચાર વૈસી ક્રિયા. ઈસીલિયે સંગતિ હમેશા અચ્છી રખો. પ્રાર્થના રોજ કરના. પ્રાર્થના કભી નિષ્ફલ નહીં જાતી.

શુદ્ધ, સાત્ત્વિક અંતઃકરણ મેં ઈશ્વર તુરંત દિખાઈ દેતે હૈં. મનુષ્ય કુછ નહીં હૈ. જો કુછ ભી હૈં સો સંસ્કાર સે હૈં. અચ્છે સંસ્કાર શુભકર્મ સે, શુભકર્મ સત્સંગ સે, સત્સંગ ઈશ્વરકૃપા સે ઔર ઈશકૃપા શરણાગતિ સે હોતી હૈં. ઈસલિયે ઉપર ઊઠના હો તો રામનામ જપતે હુએ ભગવદ્ શરણાગતિ લો. ઈશ્વર કબ તક હમારી અવહેલના કરતા રહેગા? જબ તક હમારે મેં રજમાત્ર ભી અહંકાર રહેગા તબ તક!

"રાજી હૈ હમ ઉસી મેં, જિસ મેં તેરી રજા હો." ઐસા સંકલ્પ પક્કા કર લિયા તો અપને આપ પ્રેરણા મિલતી રહેગી, વિકાસ હોગા, ઔર બરાબર અનુભવ હોતા રહેગા કિ કોઈ અદ્રશ્ય શક્તિ હમેં અપની ઔર ખિંચ રહી હૈ.

(આજ) જન્મદિન કે ઉપલક્ષ મેં ભગવદ્શરણ હોકર અંતઃકરણપૂર્વક સબ યહી પ્રાર્થના કરો કિ અપના રાષ્ટ્ર ઔર અપની સંસ્કૃતિ બની રહે. દેશ કી પરિસ્થિતિ આજ ઈતની વિકટ બન ગઈ હૈ કિ ઉસ કી રક્ષા કે લિયે રામનામ જપના હી એકમાત્ર માર્ગ રહ ગયા હૈ. ભારતીય સંસ્કૃતિ બની રહે ઉસ કે લિયે હમ સબકો ભગીરથ પ્રયત્ન કરના હોગા.

અરવિંદભાઈ કી પ્રતિજ્ઞા પૂરી કરવાઈ

૬–૧૧–૬૭. પંચમી. રંકા મેં શ્રીઅરવિંદભાઈને ભાત (ચાવલ) ન ખાને કી પ્રતિજ્ઞા કી થી, શ્રી ગુરુદેવને અપને કરકમલ સે શ્રીઅરવિંદભાઈ કો મીઠે ભાત પરોંસકર પ્રતિજ્ઞા કી સમાપ્તિ કરાઈ.

પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવ માણેકકાકા કે પાસ (ગુફા મેં) પધારે. કાકા કઈ દિનોં સે બીમાર થે. કાકા કે શિર પર સ્વહસ્ત ફિરાતે શ્રી ગુરુદેવને કહા– "માણેકકાકા! બોલો શ્રીરામ"! માણેકકાકાને આઁખે ખોલી, શ્રી ગુરુદેવ કો નિહારતે રહે ઔર શ્રીરામ બોલતે–બોલતે પ્રાણ છોડ દિયા. અંત્યેષ્ઠિ ક્રિયા મેં શ્રી ગુરુદેવ પધારેં.

રામ ચરન દઢ પ્રીતિ કરિ "કાકા" કીન્હ તનુ ત્યાગ ।
સુમન માલ જિમિ કંઠ તે ગિરત ન જાનઈ નાગ ॥

પુન્ય ન કર સકો તો ન સહી, પર પાપ ન કરો

શ્રી ગુરુદેવને માણેકકાકા કી સેવા કી સરાહના કરતે કહા :– દૂસરોં કો સુખ દેના એક મહાન યજ્ઞ હૈ, ભાગ્યવાન મનુષ્ય ઐસા યજ્ઞ કર સકતા હૈ. આપ ઐસા ન કર સકો તો કિસી કે દુ:ખકા નિમિત્ત ન બનો. પુન્ય ન કર સકો તો ન સહી, પર પાપ ન કરો. દૂસરોં કો સુખ દેનેસે આત્મસંતોષ મિલતા હૈ. જીવન વ્યર્થ ન જાય સો દેખના. પ્રભુભજન કરના. અમૂલ્ય સમય કો વ્યર્થ નષ્ટ ન હોને દો. જો દિન નિકલ ગયા વહ વાપિસ નહીં આયેગા. માણેકકાકા જૈસી મૃત્યુ ભાગ્યવાન કો હી મિલ સકતી હૈ– તીર્થસ્થાન, ગંગાજીકા ઘાટ ઔર ગુરુકા સાનિધ્ય !!

સન્ ૨૨–૨૩ મેં ભરતપુર–મથુરા કે પ્રદેશ મેં સ્વામી શ્રીશ્રદ્ધાનંદજી મહારાજ આર્યસમાજીને મલકાને રાજપૂતોં કી શુદ્ધિ કી થી. વિધર્મી મુસલમાન શાસકોંકે દ્વારા જબરન ધર્મપરિવર્તન ભી હોતા થા.

ભરતપુર કે પ્રદેશ મેં સબ જગહ યહ નારા સુનને મેં આતા થા– "મિયાં મૌલવી જાઓ અપની ગૈલ ગહો. હમ મલકાને નહીં રહે, અબ, રાજપૂત સરદાર કહો"

સાધુ મેં પ્રેમ હી કી અભિવ્યક્તિ હોતી હૈ

કેવલ અપના હી સુખોપભોગ કરનેવાલોં સે સબ કો પીડા પહુઁચતી હી હૈ. (પરન્તુ) અપને સુખકી ચાહ કો છોડકર દૂસરોં કો સુખ દેનેકી ચાહ રખનેવાલે સે સબ કોઇ નિર્ભય હો જાતા હૈ. ઈસીલિયે વહ સ્વયમ્ પ્રેમ હોકર અનેકોં કો પ્રેમ દે સકતા હૈ. વહ પ્રેમ સે, ઉદારતા સે સમાજ કે કામ આ જાતા હૈ. સાધુ વહી હોતા હૈ– જિન મેં પ્રેમ હી કી અભિવ્યક્તિ હોતી હૈ. જહાઁ ન કોઈ ભેદ હૈ, ન કોઈ સ્વાર્થ હૈ. સાધુ કો સબ કોઈ અપને હી બરાબર હોતે હૈં. અપને સે ભિન્ન કુછ હોતા હી નહીં.

કુબેરકા રુપ ભયાવના હૈ

હમારે દેવોં કે સ્વરુપ મનોહર હોતે હૈં, પરંતુ કુબેરકા રુપ અત્યંત ડરાવના હૈં. "કુ" કા અર્થ હૈ– કુત્સિત્– અર્થાત્ બેઢબા. "બેર" યાની શરીર. ઉસકા બડા હી બેઢબ રુપ હૈં. ઉસ કો ૩ પૈર, ૮ હાથ ઔર ૩ નેત્ર હૈં. કુબેરકા યહ બેઢબ રુપ હૈં જો અત્યંત ભયાવના હૈ.

ત્યાગ

ત્યાગ કોઈ બાહરી સ્થૂલ ચીજકા ત્યાગ નહીં હૈ. જિન કો તુમને અસત્, નશ્વર, જાન લિયા હૈ– ઉન સબ અસત્ સે અસહયોગ કરના ત્યાગ હૈ. સહી ત્યાગ હોતે હી ત્યાગકા ત્યાગ અપને આપ હો હી જાતા હૈ.

ધર્માદાકા ખાતા નહીં ડાલના

ચોપડે મેં ધર્માદાકા ખાતા ડાલના નહીં ચાહિયે. કારણ કિ ઉસ ખાતે કી રકમકા ઉપયોગ હમ ધર્મપૂર્વક પરહિત મેં નહીં કરેં તો ઉસકા બહુત ભારી અશુભ પરિણામ નિકલતા હૈ. ઈસીલિયે ધર્માદાકા ખાતા નહીં ડાલના. યદિ ડાલા તો ફિર પક્કા નિશ્ચય રખના કિ ઉસ ખાતે કી રકમ પૂરી પરહિત કે કામ મેં લગ જાયેઁ.

ઉસ રકમ સે અપના યાત્રાખર્ચ નહીં નિકાલના. પર્વ કે દિનોંકા દાનર્ધમ ભી ઉસ મેં સે નહીં નિકાલના. ગૌ–બ્રાહ્મણોં કો, ભિખારીઓં કો મૌકે પર દિયા જાયેઁ વહ રકમ ભી ધર્માદા કે ખાતે મેં નહીં ડાલના.

ધર્માદા કે ખાતે મેં જમા હુઈ રકમકા વ્યપારી હિસાબ સે વ્યાજ ગિનકર વ્યાજ કી રકમ ધર્માદા કે ખાતે મેં બરાબર નીતિપૂર્વક જમા કરતે રહના.

આશય યહ કિ ધર્માદા કે રકમ કી એક પાઈ ભી ફિર અપને લિયે, અપને દાન–વ્યવહાર મેં નહીં લેના. ધર્માદા કે ખાતે મેં બડી રકમ હો જાતી હૈ તબ કઈ બાર લોભ ઔર મોહ પ્રબલ હો જાતે હૈં; ઔર ધર્માદા ખાતા કેવલ ચોપડે મેં– લિખને મેં રહ જાતા હૈ. કભી કભી મન મનાને કે ઔર અશુભ કે ડર સે કૃપણતાપૂર્વક બહુત થોડા ધર્માદા મેં વાપસ (ઉપયોગ મેં) જાતા હૈ, પરન્તુ ઈસ સે અશુભ રુકેગા નહીં. કૃપણતાપૂર્વક બોયેગા તો ઉસ કી ફસલ ભી કૃપણ હોગી હી.

જબ મનુષ્ય કો યહ વિશ્વાસ હો જાતા હૈ કિ મેરા કોઈ રક્ષક હૈ, તબ વહ નિર્દ્વન્દ્વ હો જાતા હૈ. સચ્ચી જિજ્ઞા સે ઈશ્વરાધના મેં લગ જાઓ. ઈશ્વર સાધન કર કે અનુભવ કરને કી વસ્તુ હૈ, બાતેં કરને કી નહીં.

સંસાર મેં રહકર જજ કી તરહ કામ કરો. જજ અદાલત મેં કુર્સી પર અપની ફર્જ પર બૈઠતા હૈ– તબ દત્તચિત્ હોકર પૂરા કેસ સુનતા હૈ ઔર ઉસી મેં મન લગા દેતા હૈ. લેકિન કોર્ટકા સમય પૂરા હોતે હી સારી ઉપાધી વહીં છોડકર ઘર જાતા હૈ– તબ વહ અપને ઘરેલૂ કામ મેં ડૂબ જાતા હૈ. ઐસા ન કરેં

તો ઉસ કે મત્થે પર બહુત બોજા હો જાયઁ. ઈસી પ્રકાર ધ્યાન કરતે સમય બહિરંગ સંકલ્પોં કો બંદ કર કે અંતરંગ જગત્ મેં પ્રવેશ કરો તો આપ કો સૂક્ષ્મ જગત્ મિલેગા.

જિન ખોજા તિન પાઈયા, ગહરે પાની પૈઠ ।
મૈં બપુરા બૂડન ડરા, રહા કિનારે બૈઠ ॥

કિનારે પર બૈઠકર ગહરાઈ કી બાતેં ભર કરને સે કુછ નહીં મિલેગા.

૮–૧૧–૬૭. શ્રી ગુરુદેવને હરિભાઈ કો લિખકર દિયા

ગીધુ બટુક હરિ કનુ બાબુ મથુરાદાસ ।
વેદ રામ રંકા કિયો માનવધર્મ વિકાસ ॥

(ગીધુ = ગીધુભાઈ કોટક; બટુક = વિરપુરવાલે બટુકભાઈ; હરિ–હરિભાઈ; કનુ = કનુભાઈ કોટેચા; બાબુ = બાબુભાઈ બેડલાવાલે; વેદ = વેદભાઈ; રામ = રામભાઈ ગોકાણી)

વિચાર ઔર બીમારી

ઘૃણા વ સ્વાર્થ કે વિચારોં સે હૃદયરોગ હોતા હૈ. ધનરાશિ કી વ્યથા સે ક્ષય વ મૂત્રાશય કે રોગ હોતે હૈ. દ્રરિદ્રતા કે ભય સે મન્દાગ્નિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ. અશુભ વિચારોં સે ખુન મેં અશુદ્ધિ બઢતી હૈ. ઔર વહી ફિર વિભિન્ન બીમારી કે રુપ મેં અભિવ્યક્ત હોતે હૈ.

ક્રોધ કે કારણ એક પ્રકારકા તીવ્ર દ્રવ્ય ખૂનરસ મેં ઉત્પન્ન હોતા હૈ– જો વિષકે સમાન પરિણામ દેનેવાલા હોતા હૈ. માતાઓં કો ખાસ ધ્યાન મેં રખને કી બાત બતાઉઁ ? માતાયેં જબ ક્રોધાવેશ મેં– ગુસ્સા મેં બચ્ચોં કો સ્તનપાન કરાતી હૈં તબ બચ્ચે બીમાર હો જાતે હૈં.

લોભ વ કૃપણતા કે કારણ બ્લડપ્રેશર કી શિકાયત હોતી હૈ.

અપને વિચાર હમેશા ઉન્નત રખો. શુભ વિચાર હી ઉન્નત હોતે હૈં. ઔર ઉન્નત વિચારોં કી એક અનુપમ શક્તિ હોતી હૈં. ઉપર કહે હુએ રોગોં કે ઉત્પન કરનેવાલી વૃત્તિયાઁ અશુભ વિચારોં કે કારણ બની રહતી હૈં. ઈસીલિયે વિચારશક્તિ અત્યંત શિથિલ, કમજોર હોતી હૈ– ઔર (તબ) બીમારીયાઁ હમ પર કબ્જા કર લેતી હૈ.

લોભ, ભય, ચિંતા, કૃપણતા, ઈત્યાદિ વૃત્તિયોં કે વેગ સે ચિત્ત કમજોર

હોતા જાતા હૈ. કમજોર ચિત્ત ઈધર–ઉધર, અસ્થિરતા સે ભટકતા હૈ. ચિત્ત કે અનેક પ્રકાર કી ચંચલતા હૃદય મેં અનિયમિતતા લા દેતી હૈ– ધડકન કભી તીવ્ર, કભી મંદ કર દેતે હૈં. ઈસ સે રક્ત કે ભ્રમણ મેં ભી અવ્યવસ્થા હોતી હૈ, તો નાડિયોં મેં વિકાર ઉત્પન્ન હો જાતે હૈં.

શ્રદ્ધા વ પ્રેમપૂર્વક અન્તર્યામિ ભગવાન કી શરણાગતિ ગ્રહણ કરના. ઈસ સે મન શુભ વિચારોંકા પુનિત ધામ બનેગા.

ભગવાન સર્વત્ર ઔર સબ મેં હૈં. જહાઁ ભી, જિસ મેં ભી નિષ્ઠા કરોગે, ભગવાન વહીં પ્રકટ હો જાયેંગે. ભગવાન કર્તુમ્–અકર્તુમ્ અન્યથા કર્તુમ્ સમર્થ હૈં. ઉન કે લિયે સંભવ– અસંભવ કુછ હૈ હી નહીં.

અશુભ કર્મકા નાશ રામનામ સે

"મન સે હી જગત્ ઔર જગત્ સે હી મન", યહ શ્રૃંખલા બડી વિચિત્ર હૈ. પૂર્વજન્મ કે બોયે હુએ કર્મબીજોં કે અચ્છે–બુરે, સુખ–દુઃખ આદિ ફલોં કો ભોગતા હૈં ઔર સાથ હી સાથ શુભ–અશુભ, ભલે–બુરે નયે કર્મ–બીજ બોતા ભી રહતા હૈ.

ઈસી પ્રકાર કતૃત્ત્વ– ભોકતૃત્ત્વ ચલતા રહતા હૈં. બોયા હુઆ એક હી બીજ એક હી ફલ નહીં દેતા હૈ, અપિતુ કઈ સૌ ગુના ફલ દેતા હૈ, ઔર આજ જો બીજ બોયા જાતા હૈં વહ આજ હી ફલ નહીં ભી દેતા હૈં– કાલાન્તર મેં ભી દેતા હૈ.

ઈસી પ્રકાર આજ કિયે હુએ કર્મ જન્માન્તર મેં ફલ દેતે હૈં ઔર અનેક ગુના ફલ દેતે હૈં. એક હી કર્મ હો, ઉસ કો કરને કી ક્રિયા ભી એક–સી હૈ, પરન્તુ કર્મપ્રેરક ભાવના ભિન્ન હોને સે ઉસ ઉસ ભાવના કે અનુસાર ફલ મિલતા હૈ.

અશુભ કર્મોકા નાશ રામનામ સે અવશ્ય હોતા હી હૈં.

રામ નામ સોં બિરાગ, જોગ, જપ જાગિ હૈં ।
બામ બિધિ ભાલ હૂ ન કરમ દાગ દાગિ હૈં ॥

(વિનય પત્રિકા–૭૦)

રામનામ કે પ્રભાવ સે કલિકાલ દૂર હો જાતા હૈ, કામ–ક્રોધાદિ, રાગાદિક દૂર હોતે હૈં; ઔર વૈરાગ્ય, જપ, તપ, યોગ, ઈત્યાદિ ઉદય હોતે હૈં. તબ ફિર બામ બિધાતા ભી તેરે લલાટ પર બુરે કર્મફલ અંકિત નહીં કર સકેગા– અર્થાત્ તુમારે સમસ્ત અશુભ કર્મ ક્ષીણ હો જાયેંગે.

ઔર ભી– રામનામ કૈસા હૈ ?

ભાગ હૈ અભાગેહૂ કો, ગુન ગુનહીન કો, ।
ગાહક ગરીબ કો, દયાલુ દાનિ દીન કો ॥
કુલ અકુલીન કો, સુન્યો હૈ વેદ સાખિ હૈ ।
પાઁગુરે કો હાથપાઁય, આઁધરે કો આઁખિ હૈં ॥
માય–બાપ ભૂખે કો, આધાર નિરાધાર કો ।
સેતુ ભવસાગર કો, હેતુ સુખસાર કો ॥
પતિતપાવન રામનામ સો ન દૂસરો ।
સુમિરિ સુભૂમિ ભયો, તુલસી સો ઊસરો ॥
(વિનય પત્રિકા –૬૯)

સાધુ કે છપ્પર સહી–સલામત કર દો

(કૃષ્ણા બહન કો)– કૃષ્ણા ! માનવ રાહત મંડલ કે ટ્રસ્ટીઓં કો નદી (મંદાકિનીજી) કિનારે પર કી ગુફાયેં ગિરી હુઇ ઔર ગિરને જૈસી હૈં– વે સબ બતલા લાઓ. રોજ–રોજ ભંડારા હો રહા હૈ. બરાબર હૈ ! રોટી પર રોટી ચઢાના ઉત્તમ હૈ. લેકિન પહલે સાધુ કે શિર પરકા છપ્પર તો સહી–સલામત કર દો. સાધુ જિસ મેં રહતે હૈં વો હી ગિર જાયેંગે તબ ? ઈસ કો ખયાલ નહીં કરો ઔર ભંડારા કરતે રહોગે ? યહ કૈસા વિવેક ?

સુખ ચાહતે હો તો દૂસરોં કો સુખ દેવેં, યહી યથાર્થ માર્ગ

૯–૧૧–૬૭. જન્મકા હેતુ ક્યા ? જીવન મેં સુખ–દુઃખ ક્યોં ? ક્યા કભી વિચારા ? યદિ નહીં તો વિચારો. સંયમ સે રહના. રામનામ જપના, ન કોઈ બચેગા ઉપાય. રાગ–દ્વેષરહિત હોકર, અહિંસક, એકાન્ત, અપરિગ્રહ, સમતા....ઐસે ગુણ ગ્રહણ કર કે હી સુખ મિલતા હૈ– યહી મોક્ષ હૈ. ઔર તો ક્યા કહૂઁ ?

ઈસલિયે નિશ્ચય હોતા હૈ કિ યહ ક્રિયમાણ કર્મોં કા જો પરિણામ બનતા હૈ, ઉસકા યહ ફલ હૈ. ઈસ વાસ્તે શાસ્ત્રોંને યહ નિશ્ચય કર દિયા હૈ કિ ક્રિયમાણ કર્મ વૈસે હો કિ જિસકા ઉત્તમ ફલ બનેં. યદિ હમ અચ્છે કર્મ કરેંગે તો હમારે પ્રારબ્ધ ભી અચ્છે બનેંગે ઔર પ્રારબ્ધાનુકૂલ હમ કો બરાબર ફલ પ્રાપ્ત હોગા.

અગર હમ સુખ ચાહતે હૈ તો ઉત્તમ કર્મ કરેં. ઉત્તમ કર્મ વો હી હૈ કિ જો દૂસરે કે સુખકા સાધન બનેં. જો અપને કો સુખ ચાહતે હૈં વહ દૂસરે કો સુખ

દેનેકા પ્રયત્ન કરે. યહી યથાર્થ માર્ગ હૈ. બાકી કોઇ માર્ગ બરાબર નહીં. સબ ઝૂઠે–ઝૂઠા કારભાર હૈં. કર્મ કે પરિણામ કો હી જન્મ કહતે હૈ– અર્થાત્ કર્મોંકા ફલ વો હી જન્મ. શરીર કે સંયોગ કો જન્મ કહતે હૈ ઔર શરીર કે વિયોગ કો મૃત્યુ.

વાસ્તવ મેં જન્મ ઔર મૃત્યુ કોઇ વસ્તુ નહીં. કર્મો કી સમાપ્તિકા નામ મૃત્યુ. કર્મોં કે ફલકા નામ જન્મ. ઈસલિયે મૃત્યુકા ક્યા વિચાર કરના ! જન્મ–મરણકા વિચાર ન કરતે હુએ હમ દૂસરે કો સુખ દેં ઔર ઈસ કે વિચાર કરેં. બાકી તો સબ ઠીક હૈં જો કુછ હોતા હૈં સો ઠીક હી હૈં !

શરણ મેં જાનેવાલે કે સંચિત ભસ્મ હો જાતે હૈં

"પૂર્વ જન્મકૃતં કર્મ શુભં વાશુભં ચ યત્" ॥... યહ નિશ્ચિત્ બાત હૈ કિ પૂર્વ–જન્મ કે શુભ અથવા અશુભ, જૈસે કર્મ કિયે હૈં વૈસા હી ફલ મિલતા હૈ. શુભકર્મકા શુભ ફલ, અશુભ કર્મકા અશુભ ફલ.

કર્મકા ઈતના અટલ ઔર નિશ્ચિત્ ગઠન હોતા હી રહતા હૈ કિ ઈસકા પરિણામ ભી ભોગના હી પડતા હૈ. સૌ–દો સૌ યા હજારો ગાયો મેં સે ભી બછડા અપની માઁ કો પહચાન લેતા હૈ ઔર ઉસી કે પાસ જાતા હૈ. ઉસી પ્રકાર શુભ–અશુભ કર્મફલ ભી કર્મ કે કરનેવાલેકા પીછા કરતા હૈ. ઈસ ફલ કો કોઇ ટાલ નહીં સકતા. મૃત્યુ કે પશ્ચાત્ સ્થૂલ શરીર કા અંત હોતા હૈ, પરન્તુ કર્મો કે ફલ, સંસ્કાર ઔર બુદ્ધિવાલા સૂક્ષ્મ શરીર રહતા હૈ ઔર દૂસરે દેહ મેં વહી સૂક્ષ્મ શરીર રહતા હૈ.

શુભાશુભ કર્મ કબ ફલિત હોતે હૈં યહ કોઇ જાન નહીં સકતા હૈ. ઈસીલિયે સુખ–દુઃખ સમભાવ સે સહન કરના હી બુદ્ધિમાની હૈ. હમારે સુખ–દુખ કે સર્જક હમ હી હૈં. ઈસીલિયે જો પરિસ્થિતિ આ જાયઁ– સમભાવ સે પ્રસન્નતાપૂર્વક ઉસે નિભા લેના હી બુદ્ધિમાની હૈ. ખેત મેં અપને બોયે હુએ બીજ કી ફસલ તૈયાર હોને પર સમતા સે ઉસ કો ઉતાર લેના હી બુદ્ધિમાની હૈ. ઉતારોગે તબ હી તો ખેત સાફ હો સકેગા !

પીછલે પૂર્વકર્મો કે અશુભ ફલોં કે ભોગને પર સોચના ચાહિયે ઔર વર્તમાન મેં નૂતન શુભકર્મ કે દ્વારા અશુભકર્મોંકા પ્રભાવ મિટાના ચાહિયે. મનુષ્ય મેં ઈચ્છાશક્તિ હોતી હૈ. સંકલ્પશક્તિ ભી હૈ. ઔર બુદ્ધિ ભી હૈ. વહ આગે–પીછેકા સોચ–સમઝ સકતા હૈ ઔર અશુભ કો મિટા સકતા હૈ, ઔર

શુભકા આયોજન કર સકતા હે. મનુષ્ય યોનિ કર્મભૂમિ હે. ઈસીલિયે મનુષ્ય કો નૂતન કર્મ કરનેકી સ્વતંત્રતા હૈ.

ભગવાન સર્વસમર્થ હૈં, સ્વતંત્ર હૈં. ઈસ જગત્ મેં શુભા શુભ કર્મો કે પરિણામ મુખ્ય નહીં હે, પરન્તુ ભગવત્ ઈચ્છા મુખ્ય હૈં. "બલિયસી કેવલમિશ્વરેચ્છા."

તાત્પર્ય કિ કર્મ યા કર્મફલ કો અંતિમ મત સમઝો. સર્વ સમર્થ ભગવાન ઈન સે બહુત બહુત શક્તિમાન હૈં. વે કર્તુમ્ અકર્તુમ્ અન્યથા કર્તુમ્ કરનેકો સર્વથા સ્વતંત્ર હૈં, શક્તિમાન હૈં. ઉન કે શરણ મેં જાનેવાલે કે સમસ્ત સંચિત ભસ્મ હો જાતે હૈં, ઈસ મેં કોઈ સંદેહ નહીં. નિષ્કર્ષ– સંચિત, ક્રિયમાણ ઔર પ્રારબ્ધ યે તીન પ્રકાર કે કર્મ સંસ્કાર સે મુક્ત હોનેકા સરલ મેં સરલ ઉપાય હે– ભગવદ્ શરણાગતિ :–

સર્વ ધર્માન્પરિત્યજ્ય મામેકં શરણં વ્રજ ।
અહંત્વા સર્વપાપેભ્યો મોક્ષયિષ્યામિ મા શુચઃ ॥ ગીતાજી ૧૮–૬૬ ॥

અર્થ :– (શ્રી ભગવાન કી ઘોષણા હે કિ) સમ્પૂર્ણ (= સર્વ) ધર્મો કો (= કર્તવ્ય કર્મો કો) મુઝ પરમેશ્વર મેં ત્યાગ કર તૂ કેવલ એક મુઝ સર્વશક્તિમાન, સર્વાધાર પરમેશ્વર કી શરણ મેં આ જા. મૈં તુઝે સમગ્ર પાપોં સે (અશુભ કર્મો સે મુક્ત કર દૂંગા, તૂ શોક મત કર.

જો કુછ ભી કરો– ભગવદ્ અર્પણ કરો. કર્તૃત્વાભિમાન સે રહિત, ફલ કી ઈચ્છા સે રહિત સ્વધર્મ કે કર્તવ્યકર્મ નીતિપૂર્વક કરના. શરીર કે નિર્વાહ કે કર્મ તો કરના હી પડેગા ! ઔર બિના કર્મ કિયે તો કોઈ રહ નહીં સકતા !

"તસ્માદસક્તઃ સતતં કાર્યંકર્મ સમાચરં" ॥ (ગીતાજી ૩–૧૯)

ઈસીલિયે કરને યોગ્ય કર્મ તૂં નિરન્તર આસક્તિ છોડકર સમ્યક્ પ્રકાર સે અર્થાત્ સમ્યક્ વિધિ સે કર. સમ્યક્ વિધિ ક્યા ? ફલેચ્છાકા ત્યાગ ઔર અનાસક્તભાવ સે કર્તવ્યકર્મ કરના, ઔર જો કુછ કરના સો ભગવદ્ અર્પણ કરના– યહ સમ્યક્ વિધિ હૈં.

યત્કરોષિ યદશ્નાસિ યજ્જુહોષિ દદાસિ યત્ ।
યત્તપસ્યસિ કૌન્તેય તત્કુરુષ્વ મદર્પણમ્ ॥ ૯–૨૭ ॥

જો ભી કર્મ અહમ્ ઔર કર્ત્તત્વભાવકા ત્યાગ કર કિયા જાતા હે અથવા જો ભી કર્મ નિષ્કામભાવ સે કિયા જાતા હે વહ યજ્ઞ હે. યજ્ઞ ઈસલિયે હે કિ

અહંભાવ કે રહિત હોકર નિષ્કામ કર્મ કરને પર સબ કર્મ અજ્ઞાન સહિત નાશ હોતે હૈં. સંચિત નાશ હોતે હૈં. જો ક્રિયમાણ કર્મ કરતે હૈ વે ભગવાન કો અર્પણ કરને સે ઉસ સે ભી સંબંધ નહીં રહતા હૈ. અંતઃ કરણ કી સમ સ્થિતિ રહતી હૈ. ઈસી સે કર્મબંધન સે મુક્ત હોતા હૈ. ઔર સંસાર મેં કર્મ કરતે રહને પર ભી શાંતિ ઔર આંનંદ રહતે હૈં.

અસક્તો હ્યાચરન્ કર્મ પરમાપ્નોતિ પુરુષઃ ॥ ગીતાજી ૩–૧૯ ॥

= આસક્તિ છોડકર કર્મ કરનેવાલે, પરમપુરુષ કો પરમાત્મા કો પ્રાપ્ત કરતે હૈં.

"કર્મણૈવ હિ સંસિદ્ધિમાસ્થિતા જનકાદયઃ"॥ ગીતાજી ૩–૨૦ ॥

= કર્મ કર કે જનકાદિને સિદ્ધિ કો પ્રાપ્ત કિયા હૈં. "જનકાદિ જ્ઞાની હૈં", ઐસા કહો તો ઉન કે કર્મ લોકસંગ્રહ કે લિયે હોતે થે. ક્યોંકિ જ્ઞાનોત્તર કાલમેં કર્મ મેં આસક્તિ નહીં રહતી હૈ– ઈસીલિયે કર્તૃત્વાભિમાન ભી નહીં રહતા હૈ, તો કર્મ ભગવદ્ પ્રીત્યર્થ હી કિયા જાતા હૈ. ઈસીલિયે ઐસે નિષ્કામ ભાવ સે કિયે કર્મ સે કોઈ બંધન નહીં બનતા હૈ.

દુઃખ તીન પ્રકારકા હૈં– ભૂત, વર્તમાન ઔર આગમ. જો ભૂત દુઃખ હૈં વે તો હમ ભોગ ચૂકે હૈં, તો ઉનકે લિયે કરનેકા કુછ નહીં હૈં. વર્તમાનદુઃખ હૈ વહ તો પ્રારબ્ધ કર્મ હૈ– જો ભોગના હી પડતા હૈં. તો ઈસ કે લિયે ભી કુછ કરનેકા નહીં હૈં. લેકિન આગમદુઃખ હૈ વહ ભાવિ મેં આગે આનેવાલા હૈ, ઉસ કી નિવૃત્તિ કે ઉપાય કરના હી મુખ્ય કર્તવ્ય હૈ ઈસ જીવનકા. કપિલમુનિકા ઈસ કે લિયે સૂત્ર હૈ :–

હેયં દુઃખમનાગતં ॥ આગમદુઃખ કી નિવૃત્તિ કે લિયે હી સબ શાસ્ત્ર હૈં.

મૃત્યુ કે સમય પિછલે જન્મોં કે સર્વ કર્મ સન્મુખ હોતે હૈં. ઉનમેં સે મંદ, તીવ્ર, ઔર તીવ્રતર તો અલગ રહ જાતે હૈં ઔર તીવ્રત્તમ વેગયુક્ત કર્મ આગે આ જાતા હૈ ઔર વહી શીઘ્ર ફલદાયી બનતા હૈ. ઈસી કે અનુરુપ દૂસરા જન્મ હોતા હૈ, ઔર તીવ્ર કર્મ કે ફલ હી પ્રારબ્ધ હૈ.

તત્ત્વજ્ઞ કે સંચિત કર્મ જ્ઞાન હોને સે ભસ્મ હો જાતે હૈં. જિસ પ્રકાર ઘાસ કે ઢેર હૈ, ઉસ મેં જલતી દિયાસલાઈ પડને સે સબ ગંજ (ઢેર) જલકર ભસ્મ હો જાતે હૈં. ઈસી પ્રકાર સંચિત કર્મકા ઢેર હૈં– વહ જ્ઞાનાગ્નિ સે ભસ્મ હો જાતા હૈ.

તત્ત્વજ્ઞ કો આગામી = ક્રિયમાણ કે સાથ મેં કોઈ સંબંધ રહતા નહીં હૈ–

ક્યોંકિ "યથા પુષ્કરપર્ણે આપો ન શ્લિષ્યતે" = કમલપત્ર કો પાની લોપાયમાન નહીં કર સકતા હૈ– ઉસી પ્રકાર કર્તૃત્ત્વાભિમાન રહિત હોકર કર્મ કરતે હૈ, ઈસીલિયે કર્મ બાધક નહીં હોતે હૈ.

ભિદ્યતે હૃદયગ્રંથિ શ્છિદ્યંતે સર્વ સંશયાઃ ।
ક્ષીયંતે ચાસ્ય કર્માણિ તસ્મિન્દ્રષ્ટે પરાવરે ॥

આગામી જન્મ ઈસ જન્મ કે શુભાશુભ કર્મ કે આચરણ પર આધીન હૈ. શુભાશુભ આચરણકા રાગ–દ્વેષ હૈં. રાગ–દ્વેષ હૈં તો હી ધર્મ યા અધર્મ હોતે રહતે હૈ. ઈસીલિયે પ્રથમ રાગાદિક કી નિવૃત્તિ આવશ્યક હૈ.

રાગ–દ્વેષકા કારણ અજ્ઞાન= અવિદ્યા હૈ. કહા ગયા હૈ કિ તનુ, પ્રસુપ્ત, વિચિન્ન ઔર ઉદાર યે ચાર પ્રકાર કે રાગદ્વેષકા ક્ષેત્ર અવિદ્યા હૈં. અવિદ્યા કી નિવૃત્તિકા ઉપાય કરના યહ ભી કર્તવ્ય હૈ. અવિદ્યા દો પ્રકાર સે કહી જાતી હૈં એક તો માયા ઔર દૂસરી અવિદ્યા. ભગવદ્ભક્તિ સે માયા કી નિવૃત્તિ હોતી હૈ ઔર જ્ઞાન સે અવિદ્યાકી નિવૃત્તિ હોતી હૈ.

જ્ઞાનમાર્ગકા અવલંબન સાધારણ જનસમૂહ કો અત્યંત મુશ્કિલ હૈ– તીવ્ર વૈરાગ્ય, તીવ્ર મેધા કી અનિવાર્યતા હૈ ઉસ મેં. ભગવદ્ ઉપાસના સે ભગવદ્ શરણાગતિ પ્રાપ્ત કર કે માયા કો પાર કરના અત્યંત સરલ હોતા હૈ.

દૈવી દ્વૈષા ગુણમયી મમ માયા દુરત્યયા ।
મામેવ યે પ્રપદ્યન્તે માયામેતા તરન્તિ તે ॥ ગીતાજી ૭–૧૪ ॥

ભગવાન કહતે હૈં કિ મેરી માયા દૈવી ઔર ગુણમયી હૈં. ઉસ કો પાર કરના અત્યંત હી કઠિન હૈ, પરન્તુ જો મેરે શરણ મેં આતે હૈ, મુઝે હી નિરન્તર ભજતે હૈં, વે ઉસ માયા કો પાર કર લેતે હૈં.

યેષાં ત્વન્તગતં પાપં જનાનાં પુણ્ય કર્મણામ્ ।
તે દ્વન્દ્વ મોહનિર્મુક્તા ભજન્તે માં દઢવ્રતાઃ ॥ ગીતાજી ૭–૨૮ ॥

= જિન કે પાપકા અંત આ ગયા હૈ વે રાગ–દ્વેષાદિ દ્વન્દ્વ મોહ સે મુક્ત હોકર દઢતા સે મુઝે ભજતે હૈ.

પાપકર્મકા ક્ષય હોને પર મનુષ્યકો જ્ઞાન હોતા હૈ. ભક્તિકા જ્ઞાન હોતા હૈ. પાપકર્મકા ક્ષય કિસ પ્રકાર કિયા જા સકતા હૈં ?

"ધર્મેણ પાપમપનુદતિ ॥" ધર્મસે પાપ નાશ હોતે હૈં. "તસ્માત્ ધર્મં પરમં વદંતિ." ઈસીલિયે ધર્મ કો શ્રેષ્ઠ કહા હૈ. ધર્માચરણ–ધર્માનુષ્ઠાન સે હી મુક્તિ હોતી હૈં. "ધર્મો રક્ષતિ રક્ષિતઃ"॥

આપ હી હમાર અસલી રામ ભગવાન હૈં

૧૦–૧૧–૬૭. ખપ્ટિહાઁ કે બાબુરામભૈયા કી માઁ ઔર ઉનકે સાથ ઔર ભી ૧૫–૨૦ માતાયેં ખપ્ટિહાઁ જાને કી વિદાઇ લેને કે લિયે શ્રી ગુરુદેવ કે પાસ આઇ. એક એક રુપયા શ્રીચરણો મેં રખકર પ્રણામ કર કે કહને લગી :– "મહારાજજી ! આપ હમાર અસલી રામ ભગવાન હૈં. તુમ હી હમાર હૈં, ઔર હમ હી સબ તુમરે હી હૈં. તુમ તો યહાઁ હી રહા કરો. શહર કે લોગને તો તુમ્હેં પરેશાન કર દિયે. દેખો ન ! શરીર કિતના ગલા દિયા હૈં ! તુમહૂઁ ચલો હમારે સાથ ખપ્ટિહાઁ ! હમ સબ આપ કી સેવા કે લિયે રાતદિન ખડે રહનેકો તૈયાર હૈં. આપકા જૈસા ઇશારા હોગા તુરન્ત હમ સબ લોગ ઉસી પ્રકાર સેવા કરેંગે હોં !" ચાર–પાઁચ માતાયેં કહતે કહતે રોને લગી.

શ્રી ગુરુદેવ :– અઇ માઁ સુનો તો ! મૈં તો યહાઁ હી રહૂઁગા. કહીં નહીં જાઉઁગા માઁ ! ઔર અબ શરીર બિલકુલ અચ્છા કર લૂઁગા હો માઁ ! મૈં તુમ્હાર લોગોંકા હી હૂઁ માઁ !

સબ માતાયે સંતોષ પાકર આનંદિત હોકર ગઇ.

શ્રી ગુરુદેવ :– કોઈ ઐસા તર્ક નહીં કરના કિ મૈં ઝૂઠ બોલા હૂઁ. મૈં કભી અનર્ગલ બોલતા નહીં હૂઁ.

બાબૂરામજી કે દાદાને મેરી બહુત સેવા કી હે. સાધૂ, શુકલ, હનુમાનસિંહજી, શ્યામસુંદરજી, રામનરેન્દ્રદાસજી, શિવચરણ ઈત્યાદિ (તો) દો–દો પીઢિ સે સેવા કરતે હૈં. સ્થૂલ ક્રિયાઓં કી સેવા હી નહીં સમઝના. કુન્ડ કે લિયે જો ભી કાર્ય ઉપસ્થિત હો જાયઁ– પપરેંદા, ખપ્ટિયાઁ, સરૈયા, હસ્તમ આદિ સબ અપના અપના હિસ્સાકા સહયોગ બરાબર દેતે આયે હૈં.

સાધૂભૈયા, શુકલજી, જગદેવ, હનુમાનસિંગજી ઈત્યાદિ સબ કહને લગે કિ મહારાજજી ! આપને હમારે ઉપર કિતની દયા દરશાઇ હૈં ! હમારી સારી મહનત કો નિષ્ફલ કર દેનેવાલે ઓલે ગિરતે થે ઉસકો આપને ભગા દિયા હે. તબ સે તો ગેહૂઁ–ચને કી ફસલ હમ પ્રાપ્ત કર પાતે આયે હૈં !

રામનરેશદાસજી મહારાજ :– હમારે ખપ્ટિહા મેં પાની કી કિતની પરેશાની થી સો ભી તો મહારાજજી ! આપ કે આશીર્વાદ સે દૂર હો ગઇ હે.

શ્રી ગુરુદેવ :– લાલાજી ! વહ કુઆઁ તો "રામકૂપ" હૈં. ઉસ મેં વરુણ દેવતા પધારે હૈં. ઉસ જલ સે બહુત બહુત લાભ હૈં.

સબને એક એક રુપયા શ્રીચરણો મેં રખકર પ્રણામ કિયા.

શ્રી ગુરુદેવ :– મુઝે હજારોં– લાખોં રુપયે મિલતે હૈં તબ તનિક ભી લોભ નહીં હોતા હૈ, પરન્તુ આપ લોગોં સે યહ એક એક રુપયા મિલતા હૈ તબ મૈં જરુર ચાહતા હૂઁ કિ એક ભી રુપયા છૂટ ન જાયઁ. તુમારી જાતપરિશ્રમ કી કમાઇ હૈ. નીતિ કી કમાઇ હૈ. કુંડ કે કોઠાર મેં ચાહે હજારો બોરે અનાજ હોવેં પરન્તુ ૧૦૦–૨૦૦ બોરે અનાજ કી ભિક્ષા આપકે યહાઁસે લેનેકો વૈષ્ણવદાસજી કો મૈં અવશ્ય ભેજતા હૂઁ, ઔર ભેજતા રહૂઁગા. જબ તક એક બોરા ભી ભિક્ષા મેં મિલતા રહેગા– મૈં જરુર લેનેવાલા હૂઁ. આપકે યહાઁ કી ભિક્ષા કભી નહીં છોડૂઁગા ! શુદ્ધ–સાત્વિક અન્ન સે સાધુઓંકા ભજન ઉત્તમ પ્રકાર સે હોતા હૈં.

સંત રસોઈઘર મેં બની હુઇ સુહારી (= સાદી પૂરી) દેખકર શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ યહ ક્યા બનાયા હૈ ? ઈતને બઢિયા ગેહૂઁ, ઈતના શુદ્ધ દેશી ઘી– ઔર સુહારીકા યહ રુપ–રંગ ? કૈસી બેલી ગઇ હૈં ? ધૂલ જૈસે ધાન્ય મેં સે ભી અચ્છા ભોજન બનાના ચાહિયે.

અચ્છે ઉત્તમ પ્રકાર કે ગેહૂઁ ઔર ઘી મિલને પર ભી ઐસી સુહારી બની હૈં– યહ ઠીક નહીં હૈ. બેલનેવાલે સબ અચ્છી પ્રકાર સે બેલેં. ઈતની બેહદ કી મોટી મત બેલો. ફેર મેં ભલે બઢ જાયઁ, પરન્તુ મોટાઇ કી ભી કુછ હદ હોતી હૈ. ઈતની મોટી મોટી બેલકર આપ ઘી, પરિશ્રમ સબ વ્યર્થ નહીં કરો !

૫–૧૧–૬૭ કે યજ્ઞોપવિત ઉત્સવ. મોટાભાઈ (હૈદ્રાબાદ)ને કો ફોટો રખા, ઉસ પર શ્રી ગુરુદેવને લિખા :– સત્ય સદા અમર હૈ. સત્ય સદા સુખ દેતા હૈ.

ચિત્રકૂટ સે સબ કે સાથ શ્રી ગુરુદેવ ઝાઁસી, શિવપુરી, આરોન, ગુના હોકર અનંદપુર પધારેં ૧૮–૧૧–૬૭ કો. મુઝે અનંતપુર રહને કી આજ્ઞા હુઈ ઔર આપશ્રી સબ કે સાથ મથૂરા પધારેં.

મથુરા સે ૨૨–૧૧–૬૭ કા મુઝે પત્ર મિલા કિ પ્રિય કુમુદ, સાદર આ. મથુરા મેં સ્વાસ્થ્ય અત્યન્ત બિગડ ગયા થા. પરન્તુ સબ કે પ્રયત્ન સે ઠીક હો ગયા હૈં. કુમુદ ! મૈં ૬–૧૨–૬૭ કો સાંજ કો આરોન મેં મિલૂઁગા હોં ! ધીરજ રખના. પીછે મિલને પર. રણછોડદાસકા આસિસ.

દિ. ૩૦–૧૧–૬૭ બદરવા સે પત્ર મેં શ્રી ગુરુદેવને માઁ ઔર હરિભાઇ કો લિખા :– તુમારે સે અલગ હોને કે બાદ શરીર મેં કોઇ ફેરફાર નહીં હુઆ હૈ.

ખાઁસી બઢ ગઇ હૈ. તુમ દોનોં જને મેરી ચિંતા કરના નહીં. મૈં તો યહી સમઝતા થા કિ હરિભાઇ વિચારવાન હૈ, ધૈર્યવાન હૈ, પરન્તુ વહ તો એક બાલક જૈસા કોમલ હ્રદય કે દિખાઈ પડે. ઉસકા અસર મેરે હ્રદય પર બહુત બુરા પડા હૈ. અરે ભલે આદમી ! **"નાહિં કોઉ સુખ દુખ કર દાતા, કર્મ શુભાશુભ દેહી વિધાતા"**।। અરે ભૈયા ! મૈં અપને કૃત્ય કિયે હૈં ઉનકા ફલ ભોગ રહા હૂઁ, ઔર ભવિષ્ય મેં ભી ખૂબ ભોગૂઁગા. પતિતપાવનજી ભગવાન કી આજ્ઞાકા ઉલ્લંઘન કરને સે ક્યા હોના ચાહિયે યહ મૈં પ્રત્યક્ષ અનુભવ કર રહા હૂઁ– ક્યોંકિ મૈંને જીવન મેં જાનકારી સે કોઇ ઉલ્લંઘન નહીં કિયા હૈ. પરંતુ ભૂલ સે કોઇ ઉલ્લંઘન હુઆ હી હોગા– ઈસકા યહ પરિણામ હૈ.

મૈં મન સે બહુત સુખી હૂઁ, ઈસ કી તુમ ચિંતા નહીં કરના. જીતને વર્ષ ઉતને મહીને નહીં ઔર જીતને મહીને ઉતને દિન નહીં. મેરે જીવનકા બહુત ભાર ઉઠાયા, મેરે લિયે આપને સબ કુછ ત્યાગા, અપમાન સહન કિયે, મેરે સ્વભાવ કી કટુતાકા ભાર ઉઠાયા– યહ મેરી જાનકારી સે અલગ નહીં, પરંતુ ક્યા કરું ? તુમ મુઝે જાનતે હો બસ. સબકો આશીષ કહના.

હો સકે તો રામધામ કી વ્યવસ્થા કરના– વહ આશ્રમ ભવિષ્ય મેં ભજન કરનેવાલે કો ઉપયોગી બનેગા. સબકો આશીષ.

ઈન્દૌર, ૬–૧૨–૬૭. શ્રી ગુરુદેવને મેરે પાસ જયરામભાઈ કો પત્ર લિખવાયા :–

તુમ્હારા પત્ર મિલા. પૂર્ણ સંતોષ હૈ કિ મૈં આરામ હી કર રહા હૂઁ. તુમ મેરી ચિંતા ન કરો. મૈં ગૂજરી ડાક બંગલે મેં– જો ઈન્દૌર સે બમ્બઇ કી તરફ મેં ૩૮ મીલ હૈં વહાઁ ઠહરુઁગા. અગર તુમારે લિયે અવકાશ હો તો... તુમને લિખા હૈ– જો આજ્ઞા કરો, હમ કરેંગે. યહ અગર સચ હી હૈ તો મૈં તુમ કો યહી આજ્ઞા કરતા હૂઁ કિ જિતના હો સકે ઈતના મુંબઇ મેં કમ ઠહરના. તુમ્હારા સ્વાસ્થ્ય સુધારા પર હૈં યહ જાનકર મુઝે ખુશી હૈ. મનહર કો ઔર સબ કુટુમ્બ કો મેરા આશીર્વાદ. કુમુદ મેરે પાસ હૈં, ઈસલિયે કોઇ તકલીફ નહીં– કોઇ કષ્ટ નહીં. થોડે દિન મેં બિલકુલ અકેલા રહના ચાહતા હૂઁ.

મૈંને આનન્દબહન કો પત્ર લિખા– ઈસ મેં શ્રી ગુરુદેવને લિખવાયા– અબ હમ ગૂજરી મેં રહેંગે. શાંત સ્થલ હૈ. વહાઁ કે ડાક બંગલે મેં રહેંગે. વહાઁ ડાક ઈન્દૌર સે હી મિલેગી. જમનાદાસભાઇ રોજ લેકર આયેંગે. ગૂજરી મેં ૧૦–૧૫

દિન અવશ્ય ઠહરેંગે. કુમુદ અત્યંત પ્રસન્ન હૈ. સાલ ભર મેં સિર્ફ એક માસ ઈસ પ્રકાર રહનેકા મૌકા વહ ચાહતી હૈ, પરન્તુ મૈં પરિસ્થિતિ....

૭–૧૨–૬૭ કો ગૂજરી સે સામ કો મોટર મેં મુંબઈ કે લિયે નિકલેં. શ્રી ગુરુદેવ કી આજ્ઞાનુસાર નાશિક મેં રાત્રિ રહેં. ૮–૧૨–૬૭ સુબહ મુંબઈ પહુઁચે. શ્રી ગુરુદેવ સાયન મેં, શ્રીવાલજીભાઈ સેજપાલ કે યહાઁ પધારે. મુઝે આજ્ઞા દી કિ તૂઁ બમ્બઈ– વાલકેશ્વર– ત્રિવેણી જાઓ. શામ કો ચાર બજે વાપિસ સાયન યહાઁ આ જાના. ભરત–લતા કી સગાઈ કી વિધિ પૂર્ણ હોતે હી અપને આજ હી વાપિસ ગૂજરી કે લિયે નિકલેંગે.

શ્રી ગુરુદેવ કી આજ્ઞાનુસાર સાયન ચાર બજે પહુઁચી. શ્રી ગુરુદેવ ૫ બજે વહાઁસે બિદાઈ લેકર પધારેં. સાથ મેં ૧૫–૨૦ મોટરેં ઔર ભક્તસમૂહ ભીવંડી તક સાથ રહને કો ચલા.

ભીવંડી મેં શ્રીબાબુભાઈ ગોકાણી કે મંદિર મેં શ્રી ગુરુદેવ બિરાજેં. મેરે પિતાજીને ભીવંડી કે સંત શ્રી માઊ કો શ્રી ગુરુદેવ કે ભીવંડી મેં બિરાજને કી ખબર દી. શ્રી માઊ અપની મંડલી કે સાથ ઝટપટ ગુરુદેવ કે દર્શન કો આયેં. ઉન્હોંને શ્રી ગુરુદેવ કો ફૂલમાલા ધરાઈ, પ્રણામ કિયા.

શ્રી ગુરુદેવ :– આપ ભક્તરાજ નારદજી કે સમાન ભગવાન કે પ્રેમી કીર્તનકાર હૈં. મૈં આપ કો પ્રણામ કરતા હૂઁ. ઐસા કહતે હુએ શ્રી ગુરુદેવને ખૂબ ફૂલ હાથ મેં લિયે ઔર પુષ્પવૃષ્ટિ માઊ કે ઊપર કર દી.

સબ વાદન કો વાદ

૧૦–૧૨–૬૭ શ્રી ગુરુદેવને લિખા :–

સબ વાદન કો વાદ હૈં સામ્યવાદ કો મૂલ ।
ગરીબ દુઃખ મેટો "બના" જગ ચાટો ધૂલ ॥

અર્થ :– ગરીબકા કષ્ટ હરણ કરના, મિટાના, સર્વ વાદો મેં મુખ્ય વાદ હૈ. ઔર ગરીબસેવા સામ્યવાદકા મૂલ હી હૈ. ઈસીલિયે હે બનાદાસ (અર્થાત્ ભગવાનકા સચ્ચા દાસ નહીં, પરંતુ બના હુઆ– બનાવટીદાસ) ! ગરીબોં કી સેવા ન હોવેં તો સબ વાદ ધૂલ ખાને જૈસે હૈં.

૧૮–૧૨–૬૭.

સબ વાદોં કી ડીંગ સુન 'બના' ભયો બેસ્વાદ ।
કંપત હિયે, પરિણામ લખે, સબ સિર બરબાદ ॥

સબ વાદન કી ડીંગ સાર હીન બિનસ્વાદ ।
હિય કાઁપત પરિણામ લખ 'બના' મિલે બરબાદ ॥

ભારત સામ્યવાદી નહીં હોગા. આંતરવિગ્રહ, હત્યા, વિરોધ હોંગે. પાકિસ્તાન વ ચીન સે ઈતના ડર નહીં હૈ. હમારે ભીતર ઘૂસે હુએ સામ્યવાદીઓંકા જ્યાદહ ડર હૈ. રાજકારણ મેં બહુત પરિવર્તન આનેવાલા હૈ. દેશ પરાધીન ન હો જાયઁ બસ યહી ચિંતા હૈ. કિતની સાલ કે પરિશ્રમ કે બાદ આઝાદી પ્રાપ્ત કી હૈ ! ઈસ કે લિયે કિતના કિતના ત્યાગ વ બલિદાન કિયે ગયે હૈં !!

લયયોગ :– સુખ કી વા દુઃખ કી સ્મૃતિ માત્રકા લોપ હી જગત્કા અભાવ હૈ. અંતઃકરણ મેં ધ્યેયાકાર વૃત્તિ જિતની ગાઢ વ સ્થિર, ઉતના જગત્કા લોપ. ઐસા હોતે હોતે અન્તઃકરણ શૂન્ય હો જાતા હૈ, સંકલ્પોં વ સ્મૃતિઓં સે નિતાન્ત રહિત. બિલકુલ નિઃસ્ફૂરણ ઔર સમત્વ સે અપને કર્તવ્ય કરને મેં ભી આનંદમય સ્થિતિ રહતી હૈ. પરિણામોં સે અવિચલિત યહ લયયોગ– હમેશા આનંદમય સ્થિતિ.

દો સાખી (=પદ)

૧૯–૧૨–૬૭.

"દાસબના" પહુઁચે મુકામ જે આઁખે કહત હવાલા ।
નસા લલાઈ થકિત પૂતરી પલક ન લાગત હાલા ॥
અલસાને સે રહત હમેસા હરિજસ સુનિ દ્રગ નીરા ।
ઢરકિ ચલત કબહીં ભરિ આવત પુકાવલી સરીરા ॥
ગદ્ગદ્ ગિરા, ચિત સાંતિ થકા મન તનહુ થકા દરસાઈ ।
ગ્યાન વિરાગ ભક્તિ સે પૂરે જગન ન સકત સમાઈ ॥
બૈર પ્રીતિ, લખિ પરત ન કતહૂઁ સમતા માઁહિ મુકામા ।
'દાસ બના' જહઁ યે લચ્છન તો કવન ભેદ તેહિ રામા ॥

(હવાલા = પ્રમાણ, પૂતરી = આઁખ, હાલા = નશા, અલસાના = સુસ્તી, ઢરકિ = જુલાહોં કા શય)

ચશ્મ નોદીક એક દાસ્તાઁ સુનાતા હૂઁ ।
મજલ સે આમ મેં યહ શેર બના ગાતા હૂઁ ॥

પાક ગોદાવરી મેં એક શહર વસ્તા હૈ ।
કિબ્લા રામકા લંકા કો યહી રાસ્તા હૈ ॥

લો, વજૂ કરને કો આ ગઈ હૈ.
કુમુદ માલ–ફૂલ હાથ લઈ હૈ ઔર દાસ્તાઁ આવી રહી હૈ.

(ચશ્મ = આઁખ, નોદીદ = દેખા, મજલ = મંજિલ, આમ મેં = જનતા કે બીચ, પાક = પવિત્ર, કિબલા = શ્રદ્ધેય વજૂ = પ્રાર્થના, દાસ્તાઁ = ખેલ)

ઈતના કરો

૨૨–૧૨–૬૭.

કનક કામિનિ મિત્ર રિપુ કર પ્રયત્ન તજ દેત ।
યોગી અટત વિદેશ મેં માન પ્રતિષ્ઠા હેત ॥
(અટત = ઘૂમતે–ફિરતે)

અપને જીવન કો ઉન્નત વ સર્વાંગસુન્દર કરના હૈં ? તો ઈતના કરો.

(૧) મહત્ત્વપૂર્ણ વસ્તુ કો પ્રાપ્ત કરને કે ઉદ્દેશ કે બિના કી કોઈ ભી ઈચ્છા કો અંતઃકરણ મેં સ્થાન મત દો.

(૨) જિસ મેં તુમારી ઉન્નતિ સંભવ ન હોવેં ઐસા ભાવ, ઐસા વિચાર મન મેં ન હોને દો.

(૩) જીવન કો જ્યાદા ઊચ્ચ વ સુંદર ન દિખાવેં ઐસા કોઈ ભી ચિત્ર કલ્પના કે દ્વારા નિર્માણ મત કરો.

(૪) મૈં મેરી સૃષ્ટિકા સ્વામી હૂઁ, યહ દ્રઢ નિશ્ચય કે સાથ જો મનુષ્ય પ્રત્યેક વિચાર કો, પ્રત્યેક શબ્દ કો, પ્રત્યેક ક્રિયા કો કરતા હૈ વહ સુખદુઃખ કો અપને વશ મેં કર પાતા હૈ.

આજ મોટર સે ઈંદોર પહુઁચે. રાત્રિ રહેં. ૨૩–૧૨–૬૭ કો ભોપાલ રાત્રિ રહેં. "કલ વિદિશા જાયેંગે." દો–તીન દિન વહાઁ રહકર વાપિસ ઈન્દૌર હોકર મુંબઈ કી તરફ ચલેંગે.

બુરે કે સામને અચ્છી પ્રતિક્રિયા કરના– સાધક કે પ્રથમ નિયમ

(મુંબઈ મેં ગાલી કે પ્રસંગ પર) શ્રી ગુરુદેવ :– તુમને ઈતની ગાલિયાઁ સુન લી ઔર ફિર ભી બિલકુલ મૌન રહી ! યહી વિચાર મુઝે આ રહા હૈ. પહલે

ભી દો–તીન ઐસે મૌકે પર તુમ બરાબર મૌન રહી થી. યહ ભગવાન કી કૃપા હૈં તુમ પર કમુ ! યહ મામૂલી બાત નહીં હૈં હો !!

સુનો, ઔર ખૂબ સમઝના. ઈસ સંસાર મેં કૈસા અનંત–અનાદિ ખેલ ચલ રહા હૈં !! કોઇ ગાલી દેનેવાલોં સે પૂછા જાય કિ ક્યોં ગાલી દેતા હૈં ? વહ કહેગા– "ઉસને મુઝે ગાલી દી, તો મૈંને ભી ઉસે ગાલી સુના દી." કિસીકા અહિત કરનેવાલે સે પૂછા જાયે કિ ક્યોં ઈતના અનર્થ કર ડાલા તૂં ને ? વહ ફૌરન ગુસ્સા કે સાથ કહેગા– "ઉસને ક્યોં મેરા અહિત કિયા થા ? ઉસ સે પૂછિયે પહલે ?" કિસીકા કામ અચ્છી પ્રકાર સે કર દેનેવાલે સે પૂછા જાય કિ તુમ ઉસકા ઈતના કામ ક્યોં કરતે હો ? (તો) વહ પ્રેમ, સ્નેહ–માધુર્ય કી વાણી સે જવાબ દેગા કિ ઉસને ભી પહલે મેરા કામ ઈસી પ્રકાર પ્રેમભાવના સે કિયા થા. ઉસકા વહ ઉપકાર કૈસે ભૂલા દૂઁ ?

તો, ઈસ સંસારકા ખેલ ઈસી પ્રકાર અનાદિ કાલ સે ચલ રહા હૈં. અચ્છે કે સામને અચ્છા પ્રતિકાર, બુરે કે સામને બુરા પ્રતિકાર. કભી કભી અચ્છે કે સામને ભી બુરા પ્રતિકાર ઔર બુરે કે સામને ભી અચ્છા પ્રતિકાર. એક ક્રિયા હુઇ, ઔર ઉસ કે સામને નિશ્ચિત્ ઉસ કી પ્રતિક્રિયા તો હોતી હી હૈં. પરન્તુ બુરે કે સામને અચ્છી પ્રતિક્રિયા કરના યહ સાધક કે લિયે પ્રથમ નિયમ હૈં. ક્યોંકિ પૂર્વસંસ્કારોં કો કમજોર કરકે મિટાનેકા લક્ષ્ય સિદ્ધ કરના હે ન ? જબ બુરાઇકા સામના બુરાઈ સે ન કરતે હુએ તન, મન ઔર વચન સે મૌન રહા જાતા હૈં તબ સંસાર કે સંસ્કારોંકા ખેલ હમારી ઓર સે બંદ હો જાતા હૈં. સામનેવાલેકા ચાલુ રહતા હૈં– સો વહ દૂસરોં કે સાથ ખેલતા રહેગા. ક્યોંકિ વહ અપને ખેલ કે સંસ્કારોકા સંવર્ધન કરતા હૈં, તો ખેલ ચાલુ રહેગા !

સંસાર મેં બહુધા લોગ જીવનકાલકા મહદ્ અંશ કેવલ પ્રતિક્રિયા મેં વ્યર્થ બીતા દેતા હૈં.

સુરેશભૈયા ઉપાધ્યાય કી ડાયરી મેં સે :–

૫/૭/૬૭ રંકા

તા. ૫–૭–૬૭. જબ કભી જીવન મેં અપકીર્તિ કે પાત્ર બનતા હો, તબ ધાર્મિક માનવ અંતર્મુખ હો અપની ભૂલ કી તપાસ કરેં

બોલે હૈં નારદ શારદ, ગણેશ સુનો
ભારત તુમ્હારા, સો અંધેરી કો ઘર હૈ.

નૌકર કર્તવ્યહીન, વ્યાપારી વ્યાપાર હીન
મજૂરોં કે ચૂલ્હે મેં આગી કો ન ડર હૈ.
નેતા ન લેતા, ગરીબી દાદ સુન કર ભી,
મંત્રી જનપદકો, પચા રહે સર હૈ.

તમ્બાકૂ પીને ખાને સે–

(૧) શરીર કો ~~તથા મનકા~~ વિકાસ રોકતી હૈ.

(૨) તમ્બાકૂ સે હૃદય કી ગતિ મન્દ હોતી હૈ.

તા. ૧૦–૭–૬૭. રંકા.

ધન કુબેર બલ પવન સમ, ધી ગણેશ સમ હોવ
મિથ્યા પ્રવત પ્રચાર સે વૃત્તિ મેં ભ્રમ હોય

તા. ૧૬–૧૨–૬૭. યહ પહલે સે દૃઢ વિશ્વાસ હૈ કિ ભૌતિક વિજ્ઞાન સે શાશ્વત સુખ, આત્મ સન્તોષ, મન કી શાન્તિ કદાપિ મિલ નહીં સકેગી. આજકલ કે વિજ્ઞાનિયોં મેં સે બહુત આગે બઢા હુઆ થા રાવણ ભૌતિક વિજ્ઞાન મેં; પર જગત્ કો સુખ ન દે સકા, ન અપની આત્મતૃષ્ટિ પ્રાપ્ત કી થી.

તા. ૧૭–૧૨–૬૭. જીવનકા ઘડતર વિચારોં પર નિર્ભર હૈ. ઔર વિચાર કી ઉત્પત્તિ સમ્પર્ક યાની સંગ સે હોતી હૈ. જૈસે જૈસે વિચાર પુષ્ટ હોતે હૈ, વૈસે હી મન અધિકાંશ આચરણ મેં ડાલતા જાતા હૈ. અસ્તુ ! ઈસી વાસ્તે કુસંગ ઔર સુસંગ કી પૃથકતા કર મહાન પુરુષોંને સત્સંગ કરનેકા આગ્રહ કિયા. કુવિચારોં કે આચરણ સે ન તો શાન્તિ હી મિલતી હૈ ઔર ન જીવન મેં આદર્શ આતા હૈ. અસ્તુ જહાઁ તક હો સકે વહાઁ તક અચ્છે પુરુષોંકા સંગ કરના ઔર તદાનુકૂલ જીવન બનાનેકા પ્રયત્ન કરના.

પરિશિષ્ટ – (૨)

શ્રી ગલતાજી ગુફા

રંકા (બિહાર). શ્રી ગુરુદેવ :– જયપુર મેં મૈંને સોચા કિ દર્શન કે લિયે ઈતના દૂર ક્યોં આયા ? ક્યા રંકા મેં ભગવાન નહીં થે ? શ્રી ગલતાજી મેં હૈ તો ગુફા, પર મેરે લિયે તો વહ સજીવ માલૂમ હોતી હૈ. ઈસ ગુફા મેરે હૃદય કી પ્રેરક હૈ. મુઝે પ્રેરણા દેનેકા મુખ્ય સાધન હૈ.

જયપુર (ગલતાજી) કિ ગુફા મેરી પ્રાણદાતા હૈ. જીસ ગુફા મેં ભગવાન

કઈ વર્ષોં તક બિરાજે હૈં ઔર રાજ્ય કિયા. ઉસ મેં મુઝે બડી પ્રેરણા મિલતી હૈ. જબ ભી કહીં વિષમતા દેખતા હૂઁ તો વહીં ચલા જાતા હૂઁ.

ગુરુ કા ધ્યાન હમ ઉન્હેં પાર્થિવ માનવ સમઝકર કરતે હૈ પરંતુ જિસને ઈશ્વર ઔર ગુરુ કો પૃથક માના હૈ વહ સચ્ચા સાધક નહીં હૈ.

સબ જીવ ઈશ્વર સ્વરૂપ હી હૈં પરંતુ સાધારણ જન મેં પ્રભુ કી શક્તિ કા પ્રાર્દુભાવ ઈતના નહીં હોતા— જિતના વિશેષ વિભુતિઓં મેં હોતા હૈ. શ્રી ગુરુદેવ વિશેષ વિભૂતિ હૈં.

આત્મબલ એક વસ્તુ હૈ— દિવ્ય શક્તિ હૈ. અરે ! જયપુર મેં બૈઠે બૈઠે એક અંગુલી માત્ર ઉઠા દે (શ્રી શ્રી શ્રી પતિતપાવનજી ભગવાન) તો વિશ્વ ઈધર સે ઉધર હો જાય !!

સદ્ગુરુદેવ કા પ્રભુ કી કૃપા સે હી સંબંધ હોતા હૈ.

સૌભદ્રા બહન કો પત્ર

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ તા..... પ્રિય પુત્રિ સૌભદ્રા, સાદર આશીર્વાદ. જો મૈંને કહા થા કિ જિસ ડાલ પર બૈઠો ઉસકો કાટના નહીં. યહ..... બહન કો કહા થા. વહ બહુત ગરમ સ્વભાવ રખતી હૈ. પતિ કે સાથ જીવન સંબંધ હૈ, ઉનકા અકલ્યાણ ચાહના ડાલ કાટના હૈ. તુમ શીલવાન હો, તુમ કો કુછ કહના હી નહીં થા. અસ્તુ ! તુમ કો વહ.....બહન કો સમજાના ચાહિયે. પ્રમાદ કેવલ મન કી કમજોરી હૈં. યદિ મન પુષ્ટ બનાઓ તો સબ પ્રમાદ ભાગ જાયે.

શ્રી રામચન્દ્રાય નમઃ. પુષ્કર, ૧૪–૧૧–૬૦. પ્રિય પુત્રિ સૌભદ્રા સાદર આશીરવાદ. તુમારે દોનોં પત્ર મિલે. દૂસરે પત્રકા ઉત્તર મેરી સમઝ પ્રમાણે (અનુસાર) ઈસ પ્રકાર હૈ :–

પ્રશ્ન :– આત્મતત્ત્વ રુપી રહસ્યકા જ્ઞાન ક્યા ?

ઉત્તર :– ઈશ્વર કે વાસ્તવિક સ્વરૂપ કી જાનકારી યહ જીવ ઔર ઈશ્વર– દોનોંકા બોધક હૈ. તત્ત્વ = જો વસ્તુ નિત્ય ઔર અનાદિ હૈ, ઉસે તત્ત્વ નામ સે પુકારતે હૈ. રહસ્ય = ભેદ મહિમા. ઈશ્વર–જીવ કે ભેદ કો જાનના હી આત્મતત્ત્વ રહસ્યજ્ઞાન હૈ.

પ્રશ્ન :– ઉસ કે ઉપાય ?

ઉત્તર :– ઉસકા એકમાત્ર ઉપાય ઇશ્વરશરણાગતિ દ્વારા કૃપાપાત્ર બનના. (ઉનકે) પ્રથમ લક્ષણ– ક્રોધાદિકકા અભાવ, ઔર શૂન્ય હોના.

પ્રશ્ન :– ઉસ કે લિયે ક્યા આચરણ ?

ઉત્તર :– સહનશીલતા, પ્રભુમય જગત્ સમઝ કે પ્રેમકા આચરણ.

પ્રશ્ન :– ઉસ સે ક્યા લાભ હોતે હૈં ?

ઉત્તર :– અત્યન્ત (સંપૂર્ણ) દુઃખ કી નિવૃત્તિ, ઔર અત્યન્ત સુખ કી પ્રાપ્તિ.

પ્રશ્ન :– "ગુરુ ગમ સે" યાની ક્યા ?

ઉત્તર :– ઈંગત.

તેરે લિયે ભગવાન કો અપના રક્ષક સમઝના યહી આત્મતત્ત્વ.

બાર બાર મુઝે મરને કે પત્ર દેતી હૈ, વિચાર કર (કિ) ઐસા આપઘાત સે ક્યા લાભ ? સમઝ સોચ.... યદિ પરિસ્થિતિ કા સામના કરને મેં તૂં અપને કો અસમર્થ સમઝતી હૈ તો....કો સ્પષ્ટ કહ દો કિ મુઝે અબ અલગ લતા મેં (= વિસ્તાર મેં) રહને દો. યદિ વહ કહ દેં તો તૂં બરાબર કિસી ઉત્તમ લત્તા મેં ઘર લેકર રહના.

આત્મહત્યા બુરા પાપ હૈ, જો સમાજ વ પરલોક મેં અશોભિત હૈ. નોકરી છોડકર ચલે જાના ઠીક નહીં. મરનેકા વિચાર કરના ઠીક નહીં. તુમ સે જ્યાદા મૈં જાનતા હૂઁ. મેરા જો અનુભવ હૈ– ઉસ કે અનુકૂલ યહી માર્ગ સત્ય હૈ. ઈસ મેં ભજન ભી હોગા. રણછોડદાસ.

મૈં યહ કહતા હૂઁ કિ ભોજન જીને કે લિયે હૈ, ઈસકા અર્થ યહ નહીં કિ સ્વાદ છોડ દેના હૈ. અર્થ કિ જો સહજ મિલ જાયેં વહ લેના. તુમ બરાબર ભજન કરોગી ઈસકે લિયે મેરા બહોત આશીર્વાદ હૈં. તુમ સદા પ્રસન્ન રહો ઔર ખૂબ ભજન કરો.

ભજન મેં ધૈર્ય રખના ચાહિયે. ધીરે ધીરે બઢ જાવેગા. ઘબડાને સે કુછ હોતા નહીં. તૂં અભી બાલક હૈ. અભી તો ભજનકા સમય આતા–જાતા હૈ. અભી સે હિમ્મત હાર ગઈ ? કૈસે ચલેગા ?

શ્રી રામચન્દ્રાય નમઃ. પુષ્કર તા.... શ્રી માનસજી કો પઢો ઔર વર્તન કરો,

છાછ પિએ નિત નેમ સે, જપો પ્રેમ સે નામ ।
બનાદાસ પ્રભુકર કૃપા હી હૈ, અંત દેહિ નિજધામ ॥
માતુ પિતા ગુરુ પ્રભુ કી બાની ।
બિનહિં બિચાર કરિઅ શુભ જાની ॥

મૃત્યુ શરીર પર નાચ રહા હૈ, ભજન મેં આલસ્ય મત કરો. સંગ ન મિલે તો કુસંગ સે બચના ભી એક સુસંગ હૈ. જીવન મૃત્યુ– શરીર સંયોગ–વિયોગ કા નામ હૈ.

પૂર્ણ એક પરમાત્મા હૈં, બાકી સબ અપૂર્ણ હૈ.

સંતાનો કે લિયે :–

– જો છોકરા રખડે તેનો જીવન કેવો ?

– છોકરા જો માઁ–બાપને કંદેડે (કનડગત કરે) તેનો ધર્મ કેવો ?

– જો કમાઇ ન કરતો હોય તેનો મોજશોખ કેવો ?

– જો જુગાર રમે તેની ઈજ્જત કેવી ?

– જે છોકરા કુસંગમાં જાય તેનો સુખ કેવો ?

શુભ ભાવનાઓં કે પુરુષાર્થ મેં કભી પ્રારબ્ધ રુકાવટ નહીં કરતા હૈ. અધ્યાત્મ વિષય મેં પુરુષાર્થ મુખ્ય હૈ, પ્રારબ્ધ ગૌણ હૈ. વ્યાવહારિક કાર્ય મેં પુરુષાર્થ મુખ્ય નહીં, પ્રારબ્ધ મુખ્ય હૈં. પરંતુ રુકાવટ કો રુકાવટ નહીં ગણના ચાહિયે. જો નિકટ હોતે હૈં ઉસ કો ન જાનકર કે નફરત કરતે હૈં.

અનન્ય શરણાગતિકા પરિણામ નિકલના હી ચાહિયે, ઔર નિકલતા હૈ. અનન્ય શરણાગતિ કે સ્વરુપ કો સમઝ લેના ચાહિયે. અનન્ય શરણાગત કો કભી શંકા હોતી હી નહીં. ઔર શંકા યદિ હો તો નિકલ જાના ચાહિયે. રાવ કો (ફરિયાદ) નિકાલને કે લિયે નિષ્ઠા કી પ્રબલતા હોની ચાહિયે. નિષ્ઠા દોષ રહિત હો.

અરજ

ધુરા ધરન નિજ ધર્મ કે, હરન ઘોર ભવ–ધૂપ;
"બાલ" સદા મંગલ કરન, પ્રગટયા પ્રભુ સ્વરુપ ॥ ૧ ॥
રહો નિરોગી તન સદા, મન સે રહો મહેર;
"બાલ" સહુ સેવક, સહન કરજો લીલા–લહેર ॥ ૨ ॥
જહઁ લગિ શ્રી સાકેત મેં, પહુંચે નહીં યહ "બાલ";
તહઁ લગિ બાપૂ બિરાજીએ, કરવા શિશુ–સંભાલ ॥ ૩ ॥
સંસારે સમતા ચહુઁ, મમતા પદ રઘુવીર;
"બાલ" સખા ગુરુવર્ય સમ, હરજો સબ બિધ ભીર ॥ ૪ ॥

અંતરે કી જાનો સદા, કહુ ન કથા વિસ્તાર;
"બાલ" બિરુદ ઉર આતેહી, અવશ હી મમ નિસ્તાર ॥ ૫ ॥
શિથિલ સબ સાધન ભયે, નખશિખ બઢા વિકાર;
ગઈ બહોર નિવાજ મેં, "બાલ" સબલ સરકાર ॥ ૬ ॥
લગન 'નામ' રુચિ 'રુપ'મેં, સુરતિ 'લીલા' મન 'ધામ';
"બાલ" પ્રતિબંધક હરો, ઈષ્ટ ચરણજી વિશ્રામ ॥ ૭ ॥
ક્ષેમ–કુશલ જીવન લગી, સંસૃતિ પૂર્ણ–પ્રવાસ;
"બાલ" દિનન કો દીજીયે, બાપૂ શ્રી રણછોડદાસજી ॥ ૮ ॥
આપ કો બાલક લાખ હૈં, "બાલ" કો બાપૂ એક;
કાગદ–અક્ષર–પાત્ર સે, યહ પ્રેમાશ્રુ–અભિષેક ॥ ૯ ॥
મંગલ રવિ વધામણે, મન પૂજે સોલ પ્રકાર;
"બાલ" ધરાવે નેહ થી, ભાવરુપ ફૂલહાર ॥ ૧૦ ॥

(રઘુનંદનશરણ– 'રાવતવાલા', બગસરા)

રાકેશ (બચુભાઈ કે પુત્ર) કો શ્રી ગુરુદેવને કહા :– કાકી કી ખૂબ સેવા કરોગે ન ! બચુભાઈ સે તો ભલે તુમ સબ કુછ લે લેના, પરંતુ ફિર ઈતની સેવા કરના કિ વે તુમ્હેં હૃદય સે આશીર્વાદ બરસાતે રહેં; ઔર એક એક બાત યહ નહીં ભૂલના કિ તુમ બહનોં કે ભાઈ હો– એક માત્ર ભાઈ હો ! ઔર "રાકેશ" (ચન્દ્ર) તો તુમ હો હી !! રાકેશ કુટુમ્બ પરિવાર કો ઔર સમાજ કો જિસ ક્ષેત્ર મેં ભી ઉદિત હોતા હૈ ઉસ ક્ષેત્ર કો શીતલ–શુભ્ર ઔર મધુર ઉજાલા સે ઉલ્લાસિત હી કરતા હૈ. અભી તો તુમ બહુત છોટે હો, બાલક હો. પરન્તુ મૈં ચાહતા હૂઁ કિ તુમ નામ કો ધન્ય કરો, યથાર્થ કરો. ભગવાન તુમ્હેં સહી મેં રાકેશ બનાવેં યહી આશિર્વાદ. (પૂ. શ્રી મત્થે પર હાથ ફિરાતે રહે)

સુખી વૃદ્ધાવસ્થા

પુણ્યાત્મા કી વૃદ્ધાવસ્થા સુખપૂર્ણ બિતતી હૈ. તન, મન ઔર ધન કી જિતની કમ યંત્રણા ઈતની માત્રા મેં સુખ રહતા હૈ. યહ હૈ ઉત્તમ વૃદ્ધાવસ્થા –નંબર એક. તન ઔર ધન કી યંત્રણા હોતે હુએ ભી મન કી ઉચ્ચ સ્થિતિ ઔર મસ્તી બની રહે, યહ હૈ દૂસરે નંબર કી વૃદ્ધાવસ્થા. તીસરે નંબર કી વૃદ્ધાવસ્થા મેં ઐસા હોતા હૈ કિ વ્યક્તિ કે તન ઔર ધન અચ્છે હોતે હુએ ભી મન કી ક્ષૂદ્રતા

બની રહે– પશુવત્. મરતે દમ તક હાય મેરી પત્ની યા હાય મેરા પતિ, ઔર હાય મેરી કાર..... આદિ કરતા રહે.

ચંપકભાઈ ઓઝા પર કે પત્રોં

(૧) રાજકોટ કે ચંપકભાઈ ઓઝા કે પુત્ર જનાર્દન (જનુભાઈ– ઉંમર ૨૯ સાલ) તા. ૩૧–૫–૬૦ કો સર્પદંસ સે શ્રીરામચરણ કો પ્રાપ્ત હુએ. સમાચાર મિલને પર શ્રી ગુરુદેવને આશ્વાસન ભેજા હૈ :– ઈશ્વર ઈચ્છા બલવાન હૈ. ઉનકે આત્મા કી શાન્તિ કે લિયે ઈશ્વર કો પ્રાર્થના કરતા હૂઁ. (અંતિમ) સંસ્કાર કર દેના. ચંપકભાઈ તથા ઉન કે માતુશ્રી ઔર પરિવાર કે સભી સદસ્ય કો આશ્વાસન દેતા હૂઁ. પૂ.શ્રી. હઃ ચંદુબહન

(૨) શ્રી રામચન્દ્રાય નમઃ તા..... પ્રિય વરોં, સાદર આશીર્વાદ. આજ દુઃખદ સમાચાર મિલા કિ જનુભાઈ અપને સાથિયોં કો છોડકર ચિર શાન્તિ કે લિયે શ્રી સાકેત નિવાસી હુએ. જનાર્દનને નેત્રયજ્ઞ કે એક કર્મઠ (વીર) કા સ્થાન રિક્ત કર દિયા, જો અત્યન્ત દુઃખપ્રદ હૈ.

જનુભાઈ કા જીવન બડા હી પવિત્ર ઔર સાહસી થા. વહ કિસી ભી કાર્ય કરને મેં ના કહના તો જાનતે હી નહીં થે, ભલે વહ ઉસ સે અભિજ્ઞ હો. ઉનકા પ્રચારકાર્ય, ઉનકા બિજલી પ્રબન્ધ– ગુરુ બન્ધુઓં કો વ નેત્રયજ્ઞ કો ન ભૂલાનેવાલી વસ્તુ હૈ. શેષ રહી.

જનુભાઈ આજ્ઞાપાલન કરને મેં ઉન ગિને હુએ વ્યકિતયોં મેં સે થે– જો આજ્ઞાપાલન કા ગૌરવ લિયે હૈ.

કુછ નેત્રબિન્દુ સહિત ભગવાન સર્વેશ્વર સે પ્રાર્થના હૈ કિ મેરે જનાર્દન કી આત્મા કો અપને ચરણ કમલોંકા આશ્રિત બનાવેં, ઔર ચંપકભાઈ કો સહકુટુમ્બ ધૈર્ય રખનેકા બલ પ્રદાન કરેં. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૩) શ્રી રામચન્દ્રાય નમઃ. તા. ૨–૪–૬૫. પ્રિય ચંપક, સાદર આસીસ. ભગવાન કૃપા કરેં તુમારે કુટુમ્બ પર– યહી સતત પ્રાર્થના. સબ કો આસીસ. તુમ ચિન્તા ન કરના. ભગવાન સબ ઠીક કરેંગે. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૪) શ્રી રામચન્દ્રાય નમઃ. પ્રિય ચંપક, સાદર આસીસ. તુમ વિદ્વાન હો, જગત્ કે સ્વરુપકા વિચાર કરો– યહ ક્ષણ ક્ષણ મેં બદલતા રહતા હૈ. કોઈ વસ્તુ સ્થિર નહીં. સબ કો ઈસી પ્રકાર જગત્ છોડના હી પડતા હૈ; અન્તર કેવલ સમયકા હી હોતા હૈ– કોઈ દો દિન પહલે, કોઈ દો દિન પીછે.

જનુ અપને સાથકા સંસ્કાર પૂરા કર કે ચલે ગયે. ઉસકા વિચાર કરના,

દુઃખિ હોના અપના હી હાનિકારક કાર્ય હોગા. ધૈર્ય રખો. તુમ્હારે ધૈર્ય છૂટને સે કુટુમ્બકા ક્યા હાલ હોગા ? ઈસકા વિચાર કરો. ધૈર્ય છોડને સે, શોક કરને સે, જનુ આનેવાલા નહીં. મેરે જીવન મેં યહ દો ઘટના (પ્રવીણ, જનુ) ઐસી વિલક્ષણ હુઈ કિ કુછ કહા નહીં જાતા. પર પ્રભુવિધાન અટલ હૈ– યહ જાનકર શોકકા ત્યાગ કરના ચહિયે. હા, જનુકા શોક ન કરો; જનુ કી આત્મા આનંદીત સ્થાન પર હોગી ઈસ મેં શંકા નહીં. ભગવાન સે પ્રાર્થના હૈ કિ તુમ કો સહન કરને કી શક્તિ પ્રદાન કરે. રણછોડદાસ.

(૫) જનુ ચલા ગયા. પર ઉસ કી સ્મૃતિ તો કાયમ હી હૈ. માનવ શરીર એક યાત્રાલુ જૈસા હૈ. કોઇ આજ ગયા, કોઈ કાલ, કોઈ આજ આયા, કોઈ કલ આયા. યહ ચક્ર તો ચલતા હી રહતા હૈ. યહ તો બરાબર, પર તુમારે દ્વારા બના શરીર નહીં હૈ– યહી અભાવ હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– ભૃગુ સંહિતા કે આધાર પર

મુંબઈ :– યે ભૃગુસંહિતા કે પઠન કે વક્ત હિન્દુસ્તાન ટાઈલ્સ વાલે ભોગીભાઈ, જમનાદાસભાઈ પટેલ ઔર નટુભાઈ; દેવકરણભાઈ, છબીલભાઈ, કેશુભાઈ વિરચંદભાઈ શેઠ.... સભી હાજર થે.

મેરઠ (પંજાબ) કે પ્રભુ શાસ્ત્રી અચ્છે જ્યોતિષી થે. જમનાદાસભાઈ આદિ કે આગ્રહ સે વે મુંબઈ મેં સન ૧૯૫૬ એક સપ્તાહ ઠહરે થે. જમનાદાસભાઈ, ભોગીભાઈ, નટુભાઈ, દેવકરણભાઈ, છબિલભાઈ જોબનપુત્રા આદિકા પ્રશ્ન થા કિ ભૃગુસંહિતા (જો એક જ્યોતિષશાસ્ત્ર હૈ– આગમ ભવિષ્ય ભી ઉસ મેં કુછ બતાયા ગયા હૈ) કે આધાર પર શ્રી ગુરુદેવ કે બારે મેં કુછ બાત પ્રકાશિત કરેં. ઈસકે ઉત્તર મેં જ્યોતિષીને જો બતાયા ઈસકા સારાંશ યહાઁ પર દિયા જાતા હૈં. (કિસ બાતકા આધાર લેકર યહ બતાયા ગયા હૈ વો જાનકારી પ્રાપ્ત નહીં હૈં)

શુક્રાચાર્યજી ભૃગુમહારાજ કો નિવેદન કરતે હૈં કિ હે બ્રહ્માજી કે વંશજ ! હે બુદ્ધિદાતા ! આપ કો પ્રણામ કરતા હૂઁ. આપને સર્વ જીવોં કે કર્મ બતાનેવાલી ભાર્ગવસંહિતા– ભૃગુસંહિતા કી રચના કી હૈ. કલિયુગ મેં, પાપમયી માયા કે વાતાવરણ મેં જિસ જો પુરુષોં કે વિચિત્ર જીવન હૈ– ઉન કે વિષય મેં મૈં આપ સે જાનના ચાહતા હૂઁ.

ઈસ સંસાર મેં કોઇ કિસીકા નહીં હૈ– ઐસા મૈં નિશ્ચિત્ માનતા હૂઁ. હે પ્રભુ ! સારા જગત્ સ્વાર્થમય હૈ. પાખંડ ઔર સ્વાર્થ સે ભરે– જન્મ મૃત્યુ કે

ચક્કર મેં કિસ તરહ ઘૂમતે રહતે હૈં ? યહ ચિંતન બના રહતા હૈ. કેવલ ગુરુમંત્ર, ગુરુકૃપા ઔર ઉનકે આશીર્વાદ સે હી ભક્તિ, જ્ઞાન ઔર પુન્ય કા સંગ્રહ હો સકતા હૈ. હે કૃપાસિંધુ ! કૃપા કર કે ઐસે ગુરુદેવકા વર્ણન કીજિયે.

કોઈ એક જીવાત્માને સૌરાષ્ટ્ર મંડલ મેં શ્રેષ્ઠ ઘર મેં જન્મ લે લિયા હૈ, જો પ્રતિષ્ઠા ઔર સંપત્તિ કો પ્રાપ્ત કિયે હુએ હૈ. ઉનકી એક પુત્રિ ભયંકર કષ્ટ સે મુક્ત હો ગયી હોગી. ભારતકી તીન પ્રસિદ્ધ નદીયોંમેં સે કોઈ એક નામ સે પ્રસિદ્ધ હૈં. (જમનાદાસભાઈ કી ઓર ઈંગત હૈં) ઉન કે પર દેવ ઔર શ્રી ગુરુ કી કૃપા હૈ ઈસ સે હી ઉન મેં વિશેષ શ્રદ્ધા તથા ભક્તિ હૈ. ઈસ કલિ મેં ઈસ જીવાત્મા કે ગુરુ કા મહાત્મ્ય હૈ.

World Yoga Convention Opens Today

MONGHYR, Oct. 31: the third world Yoga convention scheduled to be held here from November 1 to November 7 will be inaugurated by the ageless saint KriyaYogi Baba Ranchchordas dopularly known as Babaji Mr M.S. Golwalkar. chief of the Rashtriya Suayamsevak Sangh will inaugurate the souvenir to be brought out on the occasion.

Mrs. Indira Gandhi, Prime Ministerin a message to the convention said: "Yoga is a path of self-control, through which man can achieve mental and physical well-being" she wished the success of the convention.

Mr. Keith Kolyoake. Prime Minister of New Zealand said: "I feel that tje most wonderful aspect of the science of Yoga is its abaptadility, the ease with which it can be modified to suit men and women of all ages and to conform with the soiritual heritage of the adherent. A study of yoga leads to the realisation of the unity of all life. In New Zealand Yoga has gained many adherents.

Dr. Radiovoj Uvalie, Yoglsav ambassador in india said: "Yogic convertions on international scale will certainly help to bring to the masses all over the world the Indian tradition of cultivating physical and mental health.

PRECIOUS ASSETS

Among the precious assels I will be taking with me from this friendly country, Yoga has definitely found a place"

Mr. R.K Nehru, Vice-Chancellor Allahabad University, said: "the convention would be an important step towards the propagation of the fundamentals of india culture".

Others who have sent messages and wished for its success are-Mr Chester Bowles, U.S. Ambassador in India, the President, Vice-President and Home Minister of India, Archbishop Makarlos, President of Cyprus, and the High Commissioners and Ambassadors of many other countries. P.T.I.

[બિહાર સ્કુલ ઓફ યોગ કે સ્થાપક સ્વામી સત્યાનંદ સરસ્વતીને તા. ૧ નવેમ્બર સે ૭ નવેમ્બર સન્ ૧૯૬૬, મુંગેર (બિહાર મેં) "વર્લ્ડ યોગ કન્વેન્શન" કા આયોજન કિયા થા. ઈસકા ઉદ્ઘાટન શ્રી ગુરુદેવ કે કરકમલોં સે હોને કા થા. અગલે દિન અખબારો મેં યે સમાચાર દિયા થા. ઈસ મેં બતાયા હૈ કિ "તૃતિય વર્લ્ડ કન્વેન્શન (પરિષદ) જો તા. ૧ સે ૭ નવેમ્બર તક કા આયોજિત હૈ ઉનકા ઉદ્ઘાટન જિસ કી આયુ નિશ્ચિત્ નહીં હૈ (Ageless). ઐસે સંત રણછોડદાસજી (મહારાજ) કરેંગે– જો "ક્રિયાયોગી બાબા" નામ સે પ્રખ્યાત હૈં.]

[ઈસ બાત કા અનુસંધાન પ્રાપ્ત હોતા હૈ ઈસ પ્રકાર :– ચિત્રકૂટ–૧૯૬૭ મૈં (કુ. કુમુદ બહન) :– યોગાનંદજીને અપની પુસ્તક "ઓટોગ્રાફી ઓફ યોગી" મેં બાબાજી કે વિષય મેં જો લિખા હૈ ઔર વર્તમાન કે સમય કી આપકી પદ્ધતિ ઔર સ્વરૂપ કો કૈસે સમઝા જાય ?

શ્રી ગુરુદેવ :– સમય ચાહે કિતના હી વ્યતીત હો જાયેઁ, મેરી વિલક્ષણતા વહી કી વહી રહેગી. બાબાજી કે નામ સે જો કિયા વહી અબ રણછોડદાસ કે નામ સે કિયા. મૌલિક વિશિષ્ટતા કભી છૂટતી નહીં હૈ. હર એક કી અલગ અલગ શૈલી ઔર ઉસ શૈલી કી અપની વિશિષ્ટતા રહતી હૈ.

સન્ ૧૯૬૬. એક બાર શ્રી ગુરુદેવને યહ બતાયા થા કિ મૈંને મોગલ રાજ્ય કા વહીવટ દેખા હૈ, કંપની સરકાર કા વહીવટ દેખા હૈ ઔર આઝાદીકા ભી. ઈતિહાસ કે અનુસાર મોગલ સત્તા કા પ્રારંભ બાબર સે સન્ ૧૫૨૬ સે હુઆ થા.]

ઈસ કાલ મેં ઈસ ગુરુ કા મહત્ત્વ

શુક્રાચાર્ય કહતે હૈં કિ હે ભૃગુરાજ ! આપ હી મેરે ગુરુ હૈં. લેકિન ઈસ મહાન ગુરુ પરમ કલ્યાણકારી હૈં, ઔર ઈસલિયે યે મહાન ગુરુ કે ચરિત્ર સુનને કી મેરી ઈચ્છા હૈ. કારણ કિ ઉનકા ધ્યેય હૈ– ઈસ જગત્ મેં જીવ માત્ર કા કલ્યાણ કરના. પરોપકાર કરના, જીવાત્માઓં કો વિમલ બુદ્ધિ દેના, જ્ઞાન–માર્ગકા દર્શન કરાના. ઔર વે શ્રેષ્ઠ મંત્ર સે, વાક્ય સે જ્ઞાન કા ઉદય કરાતે હૈ. ઐસે, ઈસ મહાન આત્મા કા ચરિત્ર આપ મુઝે કહને કી કૃપા કરેં.

શ્રી ભૃગુજી ને કહા હે વત્સ ! તુ સચ્ચ કહતા હૈ. નિશ્ચિત્ માનો કિ વો મહાન આત્મા હૈં. પિતા, માતા, બંધુ, સ્ત્રી, પુત્ર, પૌત્ર, પ્રિયજન આદિ ભી

ઈસ સંસાર મેં સ્નેહ કે પાત્ર નહીં હૈં. ગુરુદેવ હી એક માત્ર સ્નેહપાત્ર હૈં.

ઈસ મહાન ગુરુ કી મુખ્ય ભાવના હે– જનકલ્યાણ ઔર સંસાર મેં શ્રીરામભક્તિકા પ્રચાર. ઈસ સંસાર મેં ઉનકો ન કોઇ પ્રિય હે, ન સંસાર ઉન કો પ્રિય હે. યદ્યપિ ઉન કે સેવક પરિવાર બહુત બડા હે, ફિર ભી કિસી સે કિસી ભી પ્રકાર કી સેવા ચાહતે નહીં હૈં. સ્થાવર–જંગમ ઔર જીવ માત્ર કે પ્રતિ ઉન કો સમાન પ્રીતિ હે ઔર ઉનકે કલ્યાણ કી ભાવના રખતે હૈં. જિન્હોંને ત્યાગ સે હી જગત્ કો વશ કિયા હે, ઐસે મહાન ગુરુદેવ સમય કી બહુત કીમત કરતે હૈં.

ઈસ ગુરુ કી કૃપા મહાપુન્ય કે બિના પ્રાપ્ત નહીં હોતી હે. પૂર્વ જન્મ કે શુભકર્મ સે હી ઐસે ગુરુ કી પ્રાપ્તિ હોતી હે. ઈસલિયે યહ મહાન ગુરુ જબ ઉઠે હૈં તબ ઉઠો, બૈઠે હૈં તબ બૈઠો, સોતે હૈં તબ સોના, ઔર જબ ચલેં તબ ચલો; ક્યોંકિ સેવાધર્મ હી બડી નીતિ હે.

છાયા કી તરહ ઈસ ગુરુ કી સેવા કરો. સુખ ઔર દુઃખ કે સમય મેં ભી શ્રદ્ધા ઔર ભક્તિ સે ગુરુઆજ્ઞાનુસાર ઉનકા અનુસરણ કરતે રહના ચાહિયે મૃત્યુપર્યંત ગુરુસેવા મેં તત્પર રહનેવાલે અવશ્ય કલ્યાણ પ્રાપ્ત કર સકતે હે.

ઈસ મહાન આત્માકા આશીર્વાદ સરલતા સે સત્વર મિલ નહીં સકતા. કારણ કિ ઉન કી ગતિ ઔર મહિમા અગાધ હૈં.

ઈસ ગુરુદેવ મેં કામ, ક્રોધ, લોભ આદિ નહીં હે, કર્મ બંધન સે મુક્ત હે. સિર્ફ જગત્ ઔર લોગોં કે કલ્યાણ કે લિયે હી ઘૂમ રહે હૈં. ઈસ મહાન આત્મા સદા વિજયી હૈં. જન્મ–મરણ, જરા–વ્યાધિ; શોક, ઠંડ, તાપ, ક્ષુધા, તૃષ્ણા, ગ્લાનિ આદિ મેં સે કિસી ભી વસ્તુ ઉન કો બાધ નહીં કરતી. ઈસ બાત કો સંસારી લોગ જાનતે નહીં. ઈસ મહાન આત્મા કો ન તો અભિમાન હે, ન અહંકાર હે. દ્વન્દ્વોંકો ઉન્હોંને જીત લિયા હે, સમગ્ર ઈન્દ્રિયોં કા નિગ્રહ કિયા હે– જિતેન્દ્રિય હૈં; સદા ધ્યાન ઔર યોગ મેં રત રહતે હૈં, શાંત હૈં ઔર ઈસ પૃથ્વી પર શ્રેષ્ઠ જ્ઞાનાત્મા હૈં. ઈસ કે ઉપરાંત અનેક ગુણ ઉન મેં વિદ્યમાન હૈં.

દૂસરોં કે દોષ દેખને મેં જો લોગ ચતુર હે– વે ભી ઈસ મહાન આત્મા કી કૃપા સે ગુણ દેખને મેં ચતુર હો જાતે હૈં, ઔર વે રાગ–દ્વેષ સે, લોભ, ભય સે મુક્ત હો જાતે હૈં, ઈસ મેં શંકા નહીં હે. ઈસ મહાત્મા અચ્છે યોગી ઔર જ્ઞાની હૈં, ઈસલિયે ઉન કી કૃપા સે જીવોં કે અજ્ઞાનકા નાશ હોકર ઉન્હેં આત્મજ્ઞાન હો જાતા હે.

હે પુત્ર (શુકાચાર્ય) ! ઈસ મહાત્મા પુરુષ કો કિસી ભી પ્રકાર કી કામના

નહીં હૈ, શિષ્ય સે ભી કિસી ભી સેવા કી અપેક્ષા નહીં રખતે હૈં. દુઃખોં સે તપ્ત પ્રાણિઓં કો દુઃખો સે મુક્તિ દિલાને કી હી એક માત્ર ઈચ્છા ઉન કો હૈ. કેવલ સંસારહિત કે લિયે હી ઉનકા પ્રાગટય હૈં. પરોપકાર હી જિનકા વ્યાપાર હૈં, સદ્‌બુદ્ધિ કા દાન કરના હી જિનકા નિત્ય કર્તવ્ય હૈં, જો અન્નદાન દેતે રહતે હૈં, જો પરાનુગ્રહ કરતે રહતે હૈં, જગત્ કે જીવોં કો દુઃખોં સે મુક્ત કરને કો – મોક્ષ દેને કે લિયે, ઔર સદ્‌બુદ્ધિ કી વૃદ્ધિ કે હેતુ “રામ રામ રામેતિ” મંત્ર પ્રદાન કરતે હૈં; ઔર જ્ઞાનોપદેશ કે લિયે, જીવમાત્ર કો સન્માર્ગ પર ચઢાને કે લિયે ઈસ મહાન આત્મા યહાઁ–તહાઁ ભ્રમણ કરતે રહતે હૈં. વહી ઉનકા જીવનધ્યેય હૈ.

ઈસ મહાન આત્મા દો પ્રકાર કી ભિક્ષા માઁગ લેતે હૈ. પ્રથમ– મુમુક્ષુ કે કલ્યાણ કે લિયે પાપકર્મોં છોડ દેને કી ભિક્ષા ઔર દૂસરી– મુમુક્ષુ બનને કે નિશ્ચય કી. વે અપને પ્રાણત્યાગ સે ભી દૂસરોં કી પ્રાણ રક્ષા કરતે હૈં. યે દયાલુ ગુરુ ત્રિકાલદર્શી હૈં, વે ક્રોધિત હોકર યદિ શાપ દે દેવે તો જીવ કદાપિ કલ્યાણ કો પ્રાપ્ત નહીં કર સકતે.

સારે જગત્ કા પાપ ભાગિરથી–ગંગા ધો દેતી હૈં, વહી ગંગા ઈસ ગુરુ કે ચરણોં કી ઈચ્છા રખતી હૈં, ક્યોંકિ ગંગાદિ તીર્થ ઉન સે પવિત્ર હોતી હૈં. ઈસ મહાન આત્મા કે એક બાર કે દર્શન માત્ર સે સર્વ પાપોં કા નાશ હો જાતા હૈં. ગંગા–તટ પર કી મૃત્યુ મોક્ષ દેનેવાલી હૈં, જબ કિ શ્રી ગુરુચરન મેં ભક્તિ રખને સે જીવ કો મૃત્યુ કે પહિલે હી મોક્ષ મિલ જાતા હૈં– વિદેહ હો જાતા હૈ જીવ ! જીવનમુક્ત બન જાતા હૈ.

બ્રહ્મવિદ્યાકા જ્ઞાન દેનેવાલે યે ગુરુ ભૂમંડલ પર બિરાજતે હૈં. ઈસ ગુરુ કી સેવા કર કે શ્રદ્ધાલુ જીવાત્મા સર્વ પાપોંકા ક્ષય કર સકતા હૈ ઔર શુદ્ધિ કો પ્રાપ્ત કર લેતે હૈ. અરે જગત્ મેં કૌન સી ઐસી વસ્તુ હૈ જો ઈસ ગુરુ કી સેવા સે ન મિલે ? યાની સર્વ સિદ્ધિ કો પ્રાપ્ત કર સકતે હૈં– પરમગતિ કો પ્રાપ્ત કર લેતે હૈં.

ઈસ ગુરુદેવ કે ચરણામૃતકા પાન કરને સે સકલ તીર્થ કે પાન કે પુણ્ય પ્રાપ્ત કિયા જાતા હૈં. ઈસ ગુરુદ્વાર મેં હી સર્વ તીર્થ બિરાજમાન હૈં. ઉન કી બાની હી બ્રહ્મવિદ્યા હૈં, ઉન કી પ્રભા–અમૃતફલ હૈં. ઉન કે વચન સુનને સે સર્વ તીર્થોં કે પુણ્ય પ્રાપ્ત કર સકતે હૈં. ઈસ સંસાર મેં સબ કુછ– શરીર, ઈન્દ્રિયાઁ, અરે ગુરુદેવ કા શરીર ભી એક દિન નહીં હોગા– પરન્તુ ગુરુદેવને દિયા મંત્ર કભી જીર્ણ નહીં હોતા હૈં. યહ મંત્ર સદા યુવાન હોતે જાતે હૈં.

ઈસ મહાન આત્મા સદા અધ્યાત્મવિદ્યા મેં રત, રાગ–દ્વેષ સે રહીત,

ધ્યાન ઔર યોગ મેં પરાયણ, સદા પરહિત મેં પ્રીતિવાલે ઔર કીર્તન, દર્શન, બોધવચન તથા સ્મરણ જિસમેં રહા હે, વે હી યહ ગુરુ હૈં– ઈસ મેં શંકા નહીં. કભી કભી ફલ ઔર મૂલ કા આહાર કરનેવાલે, તથા કોઈ સમય કેવલ વાયુ કા ભક્ષણ કરનેવાલે– યાની સમાધિ સ્થિતિ કો પ્રાપ્ત જ્ઞાનાત્મા હૈં. નિંદા ઔર પ્રમાદ ઉન કો સ્પર્શ નહીં કર સકતે. ઐસે, સર્વ કામનાઓં સે મુક્ત, કલ્યાનકારી યહ ગુરુ હૈં.

જિન કી મુખમુદ્રા પૂર્ણ પ્રસન્ન રહતી હૈં, ઔર પરહિત મેં સદા પરાયણ રહતે હૈં. આપ કભી દો–તીન દિન યા સાત દિન તક ભોજન પાતે નહીં, યદિ કિસી સમય લેનેકા બનતા હૈં– તો ભી કેવલ ભક્તોં કી ઈચ્છાપૂર્તિ કે લિયે હી લેતે હૈં. પશુ–પક્ષી, જલચર હિંસક પ્રાણી– સિંહ, હાથી આદિ સબ ઈસ મહાન યોગી કી આજ્ઞા કે અધીન હૈં. ઉસ કો કિસી સે ભી ભય નહીં હે.

સંસાર મેં રિશ્તેદાર આદિ કુછ ભી નહીં હે. કેવલ ગુરુમંત્ર હી અત્યંત હિતકારી હૈં. જો ભી જીવાત્મા શ્રી રામ કા "રામ રામેતિ રામેતિ" ઈસ મંત્ર કા અધિક પ્રીતિવાલા બન કર જપ કિયા કરતા હે– ઉન કે લિયે તો મંત્ર હી બંધુ, દ્વારા, મિત્ર, માતા–પિતા આદિ સકલ ભાવ કો દેતે હૈં. ઔર ઈસ મહામંત્ર ગુરુ કે પાસ હી રહા હૈં. ઈસલિયે ગુરુ હી પરમ દેવતા ઔર દૈવત હૈં.

લોભ સે ક્રોધ ઔર ક્રોધ સે દ્રોહભાવના પ્રગટ હોતી હૈં. લોભ કે ક્ષય સે દેહધારી કે સમસ્ત પાપોં કા નાશ હોતા હે. ઔર અચલ ભક્તિ ઔર જ્ઞાન પ્રાપ્ત હોતા હૈં, ભક્ત કે આલસ ઔર દારિદ્ર કા નાશ હોતા હૈં. ઈસ મહર્ષિ– જિસ કી શક્તિ "રામ મંત્ર" મેં રહી હે, ઉન કે દ્વારા કથિક ફલ કી પ્રાપ્તિ હો જાતી હે . ઉનકી મહિમા અપાર હૈં. મોક્ષ માર્ગકા દર્શન ઉન કે દ્વારા હોતા હે. ઉન મેં અદ્‌ભુત શક્તિ હૈં– જો રામ મેં હૈં.

સંસાર કી ગતિ શ્રીરામ હૈં, જન્મ–મૃત્યુ ભી શ્રીરામ હૈં. શ્રીરામ મેં હી શ્રી શંકર ઔર શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર સદા સમાન રુપ મેં રહે હુએ હૈં. ઉન કી કૃપા સે જીવાત્મા જ્ઞાન કી કલા મેં તલ્લીન હો જાતા હે. ઉનકા જીવન ધન્ય બન જાતા હે. ગુરુમંત્ર મેં, ગુરુદેવ મેં ઔર શ્રીરામ મેં જો લોગ લીન રહે હૈં– વે પરબ્રહ્મ કે માર્ગ કો નિશ્ચિત્ પ્રાપ્ત કર સકતે હૈં. ઈસ મંત્ર કા મનોહર ઐસા રામનામ હૈં. "રામ રામેતિ રામેતિ રામ રામ શિરોમણિ, રામ શ્રેય હી કલ્યાણં, રામ નામ વરાનને." યહ ઈસ મંત્રકા ઉત્તમ ભાવ હૈં. ઈસ મહાન યોગી કે આશ્રય સે જ્ઞાનમાર્ગ મેં સ્થિતિ હોતી હે ઔર પુણ્યમેં અભિવૃદ્ધિ હોતી હે.

વિક્રમ સંવત ૨૦૧૩ કે જયેષ્ઠ શુકલ પ્રતિપદા (એકમ), દિનાંક ૯–૬–૫૬, શનિવાર કે દિન ઈસ અધ્યાય કા શ્રવણ હોંગે, ઉસી સમય ઈસ ગુરુ કે ભક્ત–શિષ્ય શ્રોતા કે રુપ મેં હાજિર હોંગે. વહી શ્રોતા કે દ્વારા વક્તા કો (યાની જ્યોતિષી કો) ઈસ ગુરુ કે દર્શનલાભ હોગા.

ઈસ મહાન ગુરુદેવ કે પાઁચ અધ્યાય ભાર્ગવી સંહિતામેં હૈં. ઈસ અધ્યાયપઠન કા શ્રવણ જો ભક્ત કરતે હૈ– ઉસ કો આજ સે આઠ માસ કે પહિલે ઈસ મહાન ગુરુદેવકા ચરિત્ર સુનાયા હૈં કિ જો ઉસી સમય ઈસ મહાન આત્મા સમાધિષ્ઠ થે. અહો ! ઈસ મહાન આત્માકા મહિમા અદ્‌ભુત હૈં. ઈસ યોગી કે દર્શન કી ઈચ્છા હો તો... ઈસ પરશુરામ ક્ષેત્ર મેં જહાઁ યહ ચરિત્ર કા પઠન હોતા હૈ, વહી નગર મેં (મુંબઈ મેં) નિશ્ચિત્ ઉનકા આગમન હોંગે. જયેષ્ઠ શુકલ પ્રતિપદા યાને આજ હી અવશ્ય ઉનકા આગમન હોંગે ઔર ડેઢ યા દો દિન મેં વક્તા કો શ્રોતા કે માધ્યમ સે દર્શન હોગા.

શુક્રાચાર્યને કહા :– હે ગુરુદેવ :– આપ કે વચન સે મૈં દેવરાજ કો, દેવોં કો તથા સર્વ મહર્ષિઓં કો નમસ્કાર કરતા હૂઁ ઔર ઉન કી ક્ષમા યાચતા હૂઁ. જિસને સમગ્ર કામનાઓંકા ત્યાગ કિયા હૈ, જો ધ્યાન ઔર યોગ મેં પરાયણ એકાંત મેં નિવાસ કરનેવાલે, મમતા તથા અહંકાર રહીત હૈ, જિતેન્દ્રિય હૈ, તથા મન કો સદૈવ આત્મસ્વરુપ મેં, પરમાત્મા મેં યુક્ત કર દિયા હૈ– ઐસે લક્ષણયુક્ત યોગીયો મેં શ્રેષ્ઠ યોગીકા આજ સંધ્યાકાલ પર્યંતમેં વાયુ મંડલમેં સે આગમન નિશ્ચિત્ હોગા; ઔર વક્તાકો નગરમેં હી દર્શનલાભ પ્રાપ્ત હોગા– ઐસી મેરી નિશ્ચયપૂર્વક ભાવના હૈ.

શ્રી ભૃગુને કહા :– શ્રદ્ધા–ભક્તિ સે યુક્ત ઔર નિશ્ચિત્ બુદ્ધિ હોને સે દર્શન હોગા– ઈસમેં શંકા નહીં. કારણ કિ નિઃસ્વાર્થ ત્રિકાલજ્ઞાની ઈસ મહાત્મા યોગી શ્રદ્ધાકો હી વિશેષ માનતે હૈં. ઉનકે સામને કોઇ પ્રકાર કા દંભ કરના નહીં, નહીં તો દર્શન કભી ભી નહીં હોગા. જ્ઞાનહીન, મતિહીન પુરુષોં પર ઉપકાર કરને કે લિયે તથા જ્ઞાન પ્રદાન કરને કે લિયે ઔર સન્નમાર્ગ પર ચઢાને કે લિયે ઐસા કિસી એક પુણ્યશાલી સમય આ જાતા હૈ– વર્ના ઐસે મહાયોગીકા દર્શન શાયદ દુર્લભ હી હૈ. ઈસલિયે શ્રદ્ધા ઔર ભક્તિ સે ઉન કે દર્શન કો જાના ચાહિયે.

હે શુક્રાચાર્ય ! લક્ષ દેને કી બાત યહી હૈં કિ પુણ્યોદય કે બિના માનવ મેં શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન નહીં હોતી, શ્રદ્ધા બિના ગુરુ કે દર્શન નહીં હોતે, બિના ગુરુ જ્ઞાન

નહીં હોતા ઔર જ્ઞાન કે બિના જીવ પરમાત્મા કે માર્ગ પર જા નહીં સકતા. મૈં કહતા હૂઁ કિ ઉત્તમ લોક કી ઔર ઉત્તરોત્તર ઉત્તમ ગતિ પ્રાપ્ત કરને કે લિયે ગુરુસેવા હી હૈં. ગુરુમંત્ર, ગુરુ કા જ્ઞાન ઔર ગુરુકૃપા– યે સબ દુર્લભ વસ્તુ હૈં. શ્રદ્ધાલુ લોગ ગુરુકૃપા સંપાદન કર સકતે હૈં, ઔર પરમ વૈષ્ણવ પદ કો પ્રાપ્ત હોતે હૈં– ઈસ મેં કોઇ શંકા નહીં હે.

"રામ રામેતિ રામેતિ રામ રામેતિ રામેતિ", ઈસકા યજન–ભજન પરમાનંદદાયક હે. ઈસ મંત્રકા જાપ પરમ શ્રેયસ્કર હૈં, ઔર ઈસસે સર્વાનંદ કી પ્રાપ્તિ હોગી– યે મેરા વચન કદાપિ મિથ્યા નહીં હોંગે.

શ્રી શુક્રાચાર્યને કહા :– મૈં આપ મહાન યોગીકા સ્વાગત કરતા હૂઁ. આપને મુઝ પર ભારી ઉપકાર કિયા હે. મૈં ધન્ય હૂઁ કિ આપને ઐસે ગુરુકા આગમન કિયા. કિસ પ્રકાર આપ કી મૈં સ્તુતિ કરુઁ ? આપ કો, આપ કી બાની કો ધન્ય હે– કિ જિસ સે ઈસ ગુરુકા આપને વર્ણન કિયા. જો કોઇ ઈસ ઉત્તમ ગુરુ કે ચરિત્રકા નિત્ય પાઠ યા શ્રવણ કરેંગે વે સમસ્ત પાપ સે વિમુક્ત હોકર શ્રીરામધામ પ્રતિ ગતિ કરેંગે. આપ કો પુનઃ નમસ્કાર કરતા હૂઁ ઔર આશીર્વાદ ચાહતા હૂઁ કિ સમસ્ત શિષ્યોં કો ઉત્તમ બુદ્ધિ કા દાન કીજિયે– જિસ સે શુભ ભક્તિ–ભજન કર કે ઉત્તમ કલ્યાણ કો પ્રાપ્ત કરેં.

શ્રી ભૃગુને કહા :– હે શુક ! આપને જો વર માઁગા હે– વૈસા હી હોગા. ભક્તિ સે કોઇ ગુરુ કો દંડવત પ્રણામ કરેંગે, ઉસ કો ગુરુદેવકે આશિષ તથા ગુરુજ્ઞાન મેરે આશીષ સે હોંગે. ઈસ ગુરુદેવ કે ચરિત્ર કે પાઠ–પઠન કે સમય ઈન્દ્રદેવતા વાયુ કો શિત, મનોહર ઔર સુગંધી બનાયેંગે. ઐસે ગુરુકી કૃપા બિના પુન્ય હોતા નહીં હે. પૂર્વ જન્મ કે શુભ કર્મ સે હી ઐસે ગુરુ કી પ્રાપ્તિ હોતી હે.

ભારતવર્ષ કર્મભૂમિ હૈં ઔર ગુરુચરણકમલો મેં ભક્તિ હોના વહ ફલભૂમિ હે. હે શુક્રાચાર્ય ! સ્વર્ગકા સુખ જો ઉત્તમ કહલાતે હે– વહી સુખ ગુરુકૃપાપાત્ર શિષ્ય પ્રાપ્ત કર લેતે હૈં.

શ્રી શુક્રાચાર્યને કહા :– હે ભૃગુરાજ ! બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ઔર મહેશ્વર સમાન ઈસ મહાન સનાતન બ્રહ્મપુરુષ કો ભક્તિભાવ સે મૈં નમસ્કાર કરતા હૂઁ. હે પ્રભુ ! આપ કી કૃપા સે મૈં કૃતકૃત્ય હો ગયા હૂઁ.

જીવનલાલ ગોકલદાસ પુજારા (મોટા મામા) કો લિખે પત્રોં :–

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. હસ્તમ, ૪–૯–૪૫. પ્રિય પુજારા, આશીર્વાદ.

આપકા ૨૬–૮–૪૫ કા પત્ર આજ મિલા. આપ ચિન્તા ન કરેં. ભગવાન જો કુછ કરતે હૈં– વહ જીવ કે કલ્યાણ કા હેતુ હૈ. આપ સે જાદા (જયાદા) હમ કો ચિન્તા હૈ. છોટે પુજારા ઉજ્જૈન આ ગયે હો– તો આર્શીવાદ કહના.

શ્રીરામ આપકા કલ્યાણ કરેં. મૈં કલ દિન મારવાડ કે તરફ રવાના હોનેકા વિચાર કરતા હૂઁ. અપને પરિવાર કો આશીર્વાદ કહના. રણછોડદાસકા આર્શીવાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. પુષ્કર, ૧૦–૧૦–૪૬. પ્રિય પુજારા, આર્શીવાદ. ભગવાન આપકા ભલા કરે.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ચિત્રકૂટ, ૫–૪–૫૨. મોટે મામા, સાદર આર્શીવાદ. દૂકાન પર બૈઠકર દુકાન કા હી કામ કરો, દૂસરા કામ ન કરો. ઘર પર બૈઠકર શ્રીનામ લિખો. દુકાન કી ફિકર હી આપ કો લાભદાયક હોગા. રણછોડદાસકા આર્શીવાદ.

રાજકોટ, ૮–૫–૫૫. સં. ૨૦૧૧, પૂર્ણિમા, મંગલ. શ્રી ગુરુદેવને લિખકર દિયા :–

તુલસી ત્રિલોક કી સમૃદ્ધિ સોજ સંપદા ।
સકલ ચાકી રાખી રાજી જાગર જહાન ભો ॥
તીસરે ઉપવાસ વનવાસ સિંધુ પાસ સે ।
સમાજ મહારાજજૂ કો એક દિન દાન ભો ॥

અર્થ :– (સમૃદ્ધિ = ઐશ્વર્ય, શક્તિ. સોજ = સકલ. સંપદા = ધન દૌલત, વૈભવ, સકલ = સર્વ પ્રકાર કી. ચાકી = સેવા રાજી = પ્રસન્ન, જાંગર = શ્રમ, જહાનભો = સારે સંસાર કી)

શ્રીરામજી મહારાજ કે વાનર સમૂહ કો વન મેં સમુદ્રતટ પર આજ તીસરા ઉપવાસ હૈ. તુલસીદાસજી કહતે હૈં કિ એક દિન કા ભી જીવનદાન મિલને પર વાનરદલ ઐસા સોચતે હૈં– માનતે હૈં કિ હમારી સર્વ પ્રકાર કી શ્રમયુક્ત સેવા સે પ્રસન્ન હોકર હમકો તીનોં લોક કી, સર્વ પ્રકાર કી સંપતિ, વૈભવ દાન મેં દિયા !!

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ તા. ૨–૧૧–૫૯. પ્રિય મોટા મામા, સાદર આશીર્વાદ નયે વર્ષ કા આશીર્વાદ. ભગવાન રક્ષક હૈં. નૂતન વર્ષ તુમ્હારા ઠીક સે નિકલે ઔર ચિન્તા કરના નહીં. તૃપ્તિનગર મેં તૃપ્તિ તો મિલતી હી હૈ ન !

ભગવાન તુમારે રક્ષક હૈં, ફિર ચિન્તા ક્યોં ? રણછોડદાસકા આસીસ. રિણ (ઋણ)કા ફિકર કરના નહીં. રણછોડ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. સતના, ૧૧–૧૧–૫૯. પ્રિય મોટા મામા, સાદર આ. પ્રભુ કા ભરોસા કભી વ્યર્થ નહીં જાતા હૈ યહ નિશ્ચય રખેં. ભગવાન કા વિશ્વાસ રખો, ખૂબ આનંદ કરો. રણછોડદાસ કા આસીસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. મુરેના, ૨–૩–૬૧. પ્રિય મોટા મામા, સાદર આસીસ. ભગવાન કી દયા સે નોકરી જરુર મિલ જાયેગી ઔર અચ્છી તરહ રોટી મિલેગી. સબ કો આસીસ.

શ્રી ગુરુદેવને લિખકર દિયા :–

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. પુષ્કર, ૨૩–૩–૬૧. ભગવાન સંમત ૨૦૧૮ અસાઢ સે વ્યવહાર પૂરતા (= પર્યાપ્ત) દ્રવ્ય ભગવાન અવશ્ય પૂર્તિ કરે. રણછોડદાસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. માનિકપુર, ૩–૮–૬૧. પ્રિય મોટા મામા, સાદર આર્શીવાદ. તુમારે પત્ર મિલે. બહુત આનંદ હૈં. મેઘનાથ કા જબ સંસ્કાર પૂરા હોગા– તબ નિશ્ચિત્ સ્થાન પ્રાપ્ત હોને મેં શંકા નહીં.

ખૂબ પ્રસન્નતા સે કાર્ય કરના. સબ કો આસીસ કહના. રણછોડદાસકા આસીસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ૧–૩–૬૨,....મોટા મામા, સાદર આસીસ.

અતિ રુપવતી સીતા, અતિ અહંકાર રાવણૌ ।
અતિ દાની બલિ બન્ધો, અતિ સર્વત્ર વર્જિતઃ ॥

પૂરા ધ્યાન રખના– અતિ ભોજન અજીર્ણકા હેતુ હોતા હૈ. રણછોડદાસકા આસીસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ૨૨–૬–૬૩. આર્શીવાદ. ખૂબ અભ્યાસ કરો, ભગવાન કી કૃપાસે સકલ હોગે. રણછોડદાસકા આસીસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. બાંસરા, ૨૨–૯–૬૪. પ્રિય મોટા મામા તથા મહેન્દ્ર, સાદર આર્શિવાદ. તુમ ખૂબ આગે બઢો યહી ભગવાન સે પ્રાર્થના. ખૂબ સુખી હોવો, બસ !! રણછોડદાસકા આસીસ. મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક હૈ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ....પ્રિય મોટે મામા, સાદર આર્શીવાદ. તુમારે ભગવાન તુમારે અબ સાથ મેં આનેવાલે હૈં, ચિન્તા ન કરો. મહેન્દ્ર કો આર્શીવાદ.

રણછોડદાસકા આર્શીવાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. શુજાલપુર મંડી. ... પ્રિય મોટા મામા, સાદર આર્શીવાદ. ભગવત્ જન પ્રસન્ન હો તો શોક કી ચિન્તા ક્યોં ? ઔર ભગવત્ જન પ્રસન્ન હો તો શોક ક્યોં ? ઘરકા મકાન હો તો વેજિટેબલ ક્યોં ? ઔર તો સબ ઠીક, તુમ ખૂબ ભજન કરના. સબકો આનન્દિત કરતે રહના રણછોડદાસકા આસીસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. વેરાવલ,.....મોટે મામા, સાદર આર્શીવાદ. સબ પત્ર મિલે. ભગવાન કે ઘર મેં દેર હૈ અંધેર નહીં. રણછોડદાસકા આર્શીવાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ચિત્રકૂટ....પ્રિય મોટે મામા, સાદર આર્શીવાદ. આપ કા ૯–૪– કા પત્ર મિલા. ભગવાન સબ કુછ કરને મેં સમર્થ હૈં. તુમ એક ઘંટે દૂકાન પર શ્રીરામ નામ લિખ સકતે હો, બાકી સમય મેં મેનેજર કા કામ કરના. રણછોડદાસકા આર્શીવાદ.

श्री रामचन्द्राय नमः

॥॥ श्री सद्गुरु परमात्मने नमः ॥॥

परम पूज्य १००८ श्री रणछोडदासजी महाराज

श्री सद्गुरु विनय

जय गुरु मानव रुप हरि, सेव्यमान श्रीमान
पतितोद्धारक, दयामय, सगुण–रूप–भगवान

जय ब्रह्मरूप, सुरूप, सद्गुण–पुञ्ज, कीर्ति निधान हे ।।
चिन्मय, सदाशय, देव, जीवन्मुक्त, शुचि–गुणावान हे ।।
युग–शक्ति–धाता नेत्रदाता तेजयुक्त कृपानिधे ।।
अघओघहर, उद्बोधकर, मृदुचिन करुणा बारिघे ।। १ ।।
त्रय–ताप–भंजक प्रणवप्रतिमा, निरंजन श्रद्धेय हे ।।
गौरव मये, गरिमा मये, वैभव मये, सुज्ञेय हे ।।
संसृति–जटिलता–सुधारक, कर्मार्णव–पतवार हे ।।
त्रयगुणातीत, अतीत, प्रस्तुत, भविष्यत् आकार हे ।। २ ।।
निष्काम कर्मी, शुद्ध, द्वैताद्वैत–निहित–विशिष्ट हे ।।
धर्मोपदेष्टा, अलखगति, शाश्वत, प्रगल्भ वरिष्ठ हे ।।

ब्रह्मेन्द्रः विष्णु, महेश, विधु, दिननाथ रूप प्रणाम है ।।
योगीश ! त्यागी श्रेष्ठ, अविचल मति–अनूप प्रणाम है ।।
योगीश ! त्यागी श्रेष्ठ, अविचल मति–अनूप प्रणाम है ।। ३ ।।
संसार–बारिध–ग्रसित, आकुल जन–हृदय आधार हो ।।
करिये कृपा करुणा सदन भव–भीति से निस्तार हो ।।
शुभ पाद–पद्मों में प्रणत मन से यही है प्रार्थना ।।
रक्षा करो रणछोड सङ्कट दूर हो है याचना ।। ४ ।।
औढरदानी दास की विनती हो स्वीकार
चरण 'कमल' की 'विमल' रज–जन का है उद्धार

प्रस्तुतकर्ता – बाबूलाल स्वर्णाकार 'विमल'.
रचयिता– गौरीशंकर गुप्त 'कमल'– बीनागंज.

હીરાચંદ ગોકળદાસ પુજારા (નાનામામા, જામનગર) કી નોંધ મેં સે :–

શ્રી ગુરુકૃપા

હમારા કુટુંબ આર્થિકતા મેં ગરીબ થા. સન્ ૧૯૪૧ મેં B.A.L.L.B.પાસ કરકે મૈં રાજકોટ મેં વકાલત કરતા થા. નૌકરી કે સિવા પરિવારકા નિર્વાહ મુશ્કિલ સા થા. પરન્તુ નૌકરી નહીં મિલતી થી. મેરે બડે ભાઈ જીવનલાલભાઈ કે સહાધ્યાયી એક સ્કૂલ મેં શિક્ષક થે. ઉનસે સમાચાર મિલા કિ પ.પૂ.શ્રી ગુરુદેવ શ્રી શ્રી રણછોડદાસજી બાપૂ મહાન ચમત્કારિક મહાત્મા હૈં. જાદવજીભાઈ સે પૂ.શ્રી ગુરુદેવકા ફોટૂ પ્રાપ્ત કિયા– ઉસ પર સે મૈંને દૂસરા ફોટૂ લિયા– જિસ કે સામને બૈઠકર મૈંને પ્રાર્થના કરના શુરુ કર દિયા.

સન્ ૧૯૪૨– જુલાઈ ૧૧/૧૨ કો પૂ.શ્રી રાંદરડા (વર્તમાનકે શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન) પધારેં. મૈં દર્શનકો ગયા. જાદવજીભાઈ કી ઉપસ્થિતિ મેં મૈંને શ્રી ગુરુદેવ કો બતાયા કિ નૌકરી નહીં મિલતી હૈ. ધમોતર (રાજસ્થાન)મેં મેજીસ્ટ્રેટ કી નૌકરીકે લિયે પ્રયત્ન ચાલુ હૈ. શ્રી ગુરુદેવને આશિર્વાદ દિયા કિ મિલ જાયેગી.

દૂસરે દિન જબ દર્શન–પ્રણામ કો ગયા તબ શ્રી ગુરુદેવને મુઝ સે કહા કિ દેખો ! રાજ્ય કી નૌકરી કરો તબ (૧) કિસીકા નિમંત્રણ સ્વીકારના નહીં (૨) મિત્ર બઢાના નહીં (૩) શરાબ આદિ ન લેના (૪) કિસી કો ઘર પર મુલાકાત નહીં દેના (૫) શ્રી માનસજી પઢના. (૬) કલમ સજ્જડ રખના (૭) નીતિ–ધર્મ રખના (૮) રિશ્વત નહીં લેના.

તા. ૧૫–૭–૪૨ શ્રી ગુરુદેવને કહા– "દૂધકા દૂધ મેં ઔર પાનીકા પાની મેં જાતા હૈ. નામ–રુપ–લીલા– ધામ મેં શ્રદ્ધા–વિશ્વાસ રખ્ખો." મૈં ઘર જાને કો નિકલા. પૂ.શ્રીને કહા કિ જયરામભાઈ રાસ્તે મેં મિલેંગે તો ઉનકો લે જાના. ઔર સહી મેં જયરામભાઇ રાસ્તે મેં મિલે.

તા. ૨૨–૭–૪૨. ધમોતર સ્ટેટ– તહસિલ સે તાર સે મેજીસ્ટ્રેટ કી નૌકરીકા ઓર્ડર મિલા. આશ્રમ જાકર મૈંને પૂ.શ્રીકો યહ સમાચાર સે અવગત કરાયે. તા. ૨૮–૭–૪૨ ધમોતર નોકરી સમ્હાલ લી.

મુઝ પર અનુગ્રહ કરને કે લિયે શ્રી ગુરુદેવ તા. ૨૬–૧–૪૫ કો રતલામ પધારેં ઔર આપશ્રી કી કૃપા સે તા. ૨૩–૨–૪૫કો રતલામ સ્ટેટ કે દિવાન સાહેબ– ત્રિભોવનદાસ રાજા કે પર્સનલ સેક્રેટરી કી જગહ પર મૈં નિયુક્ત હુઆ.

૨૭–૧–૪૫ બરવડ મેં શ્રીહનુમાનજી મંદિર મેં શ્રી ગુરુદેવ કે દર્શન પ્રણામ કો ગયા તબ કહા– ચાંદી ઔર મિટ્ટી મેં ફર્ક નહીં. અનીતિકા ધન દુઃખદાયી હોતા હૈં.

૨૭–૩–૪૫ આજ રાજકોટ આશ્રમમેં ધ્યાન મંદિર મેં શ્રી ગુરુદેવને કૃપા કરકે મુઝે મંત્રદીક્ષા પ્રદાન કી. ૧૬–૧૦–૪૮ પૂ.શ્રી. શાંતાક્રુઝ (મુંબઈ) પધારેં, સ્ટેશન માસ્તર બાપુભાઈ દેસાઈ કે ઘર પર સ્નાન, આરામ આદિ હુઆ. જાદવજીભાઈ સેવામેં થે. રાતકો દાદર સ્ટેશન દર્શનલાભ મિલા– પૂ.શ્રી ઉજ્જૈન પધાર રહે હૈં. ભીડકે બિચ મેં શ્રી ગુરુદેવને મુઝે કહા કિ તુમ L.L.B. હો યહ ભૂલ જાવ.

૪–૭–૪૫ કો મૈંને રતલામ સ્ટેટ કી નૌકરી છોડ દી, સહકુટુંબ ઉજ્જૈન આ ગયા. ૧૫–૯–૪૮ પૂ.શ્રી કી આજ્ઞા લેકર મૈં નૌકરી ઢૂંઢને કે લિયે તા. ૧૭–૯–૪૮ કો મુંબઈ જાને કો નિકલા.

કિલેશ્વર, ૧૭–૨–૪૯. સમય રાતકા. શ્રી ગુરુદેવ : (૧) ચંચલ મન મેં એકાંતવાસ કરને કી ઈચ્છા નહીં હોતી. જિન્હોંને એકાંત પાકર ભી મન સમ કરનેકા પ્રયત્ન નહીં કિયા ઉનકા મન સમ હોના અશક્ય હૈ.

(૨) બહુત બોલના વ અસ્થિર (રમુજી) સ્વભાવ રખના શાંતિકા બાધક હૈ. સ્વસ્વરુપ કી વિસ્મૃતિ સે હી વિષયો મેં મીઠાશ માલુમ પડતી હૈ. વિચારહીન સાધન શ્રમ માત્ર હૈ. સર્વાભિમાન ત્યાગકર ભગવત્ પ્રપન્ન હોતે હી સ્વસ્વરુપ કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ.

(૩) બ્રહ્મ ઔર જીવમેં અંતર નહીં, કેવલ અજ્ઞાનાંતર હૈ. ઈશ્વરકૃપા કે બિના યહ અંતર મિટતા નહીં. સાધન પ્રેમભાવપૂર્વક કરો, વૈરાગ્ય દ્રઢ રખો તો બ્રહ્મસુખ પ્રાપ્ત હોગા.

(૪) મન કી સ્થિરતા ઔર આત્માનુસંધાન મેં ચિત્તશુદ્ધિ પરમ આવશ્યકતા હૈં. ચિત્તશુદ્ધિ શુભકર્મો દ્વારા હોતી હૈં. શુભકર્મ ઈશ્વરકૃપા સે હોતે હૈં. ઈશ્વરકૃપા હરિસ્મરણ સે હોતી હૈં. હરિસ્મરણ પુરુષાર્થ સે હોતા હૈ, ઔર પુરુષાર્થ ગુરુકૃપા દ્વારા પ્રાપ્ત હૈં.

(૫) શ્રીરામ સગુણ– નિર્ગુણ સે પર શબ્દાતીત હૈં. સૂક્ષ્મ સે વિચારોગે તો જ્ઞાત હોગા કી નિર્ગુણ મેં નિરામય આકાર હૈં.

સર્વગત (સર્વવ્યાપી) ચિદ્‌રુપ ભગવાન સાકાર રુપ મેં દર્શન દેતે હૈં અવશ્ય. યહ શબ્દો મેં બતાને યોગ્ય નહીં. અનુભવ સે જાનને યોગ્ય હૈ. સાધન કર કે દેખો.

(૬) સંશય સે ભયંકર દૂસરા પાપ નહીં. જ્યોં–જ્યોં સંશય બઢતા જાતા હૈ. ત્યોં–ત્યોં વિશ્વાસ કી માત્રા કમ હોતી જાતી હૈ, ઔર અધોગતિકા માર્ગ ખુલતા જાતા હૈ. વિશ્વાસ સે નિશ્ચય કિયે હુએ સમય પર ઈશ્વર ચિંતન મેં આરુઢ રહના ચાહિયે, તો મન શનૈઃ શનૈઃ વિષયોં સે ઊંચા ઊઠાકર ચિદ્‌રુપ મેં પ્રવેશ કરેગા.

(૭) દ્રવ્યાસક્ત કો શાંતિ નહીં મિલતી. સંતોષ બિના કામનાઓંકા નાશ હોતા નહીં, ઔર કામનાયેં રહતે સુખ કદાપિ નહીં મિલતા.

(૮) વેદ–શાસ્ત્રોં મેં શ્રદ્ધા નહીં, પરમાર્થ મેં વૃત્તિ નહીં, ભગવાનમેં પ્રીતિ નહીં, ઔર સદા શંકાશીલ હો– ઐસે લોગોંકા સંગ દુસંગ હૈં.

(૯) જિસ કે મુઁહ સે કભી ભલી બાત નિકલતી હી નહીં, ભગવત્ નામ સુનને કી રુચિ નહીં, પર સજ્જન– સાધુ પુરુષોંકા કેવલ દોષ હી દેખતા હૈ વહ દુઃસંગ ત્યાગને યોગ્ય હૈ.

સચ્ચા દુઃસંગ તો નિજ કામનાયે હૈં. ઉનકો છોડો તો સબ દુઃસંગ છૂટ જાતે હૈ. કામના સે મુક્ત હોનેકા સાધન સત્‌સંગ હૈં. સચ્ચે મન સે સંત–ચરણકા આશ્રય હો તો કામનાયેં રહતી નહીં. દેશ–કાલ–વસ્તુસે પરેકો મૃત્યુ, ઔર જીવન જૈસા કુછ હોતા નહીં.

(૧૦) શુભકર્મ–નિત્ય નૈમિત્તિક આદિ કર્મ ત્યાગના પ્રમાદ હૈં. શુભકર્મ

બંધનકા હેતુ નહીં, પર કર્મ "મૈં કરતા હૂઁ"– યહ અહંકાર બંધનકારક હે. શુભકર્મ સે ચિત્તશુદ્ધિ હોતી હે. સકામ સે નિષ્કામ હોતા હે. પ્રથમ નિષ્કામ કર્મ હોતા હી નહીં.

(૧૧) ગંતવ્ય સ્થાનકા પંથ પૂર્ણ કરો. અર્ધમાર્ગ સે લૌટના અપને ધ્યેય સે ગિરના હે.

(૧૨) યદિ બંદર સમાધિ લગાવે, દાદુર તુલા પર તુલા જાવે, તો નિશ્ચય ચંચલ મન ભગવત્ પ્રાપ્તિ કર લેગા.

(૧૩) નિંદા સે સાધુ કી હાનિ નહીં હોતી, બલ્કિ અધિક લાભ હોતા હે. નિંદા સે જગત્ પીછા છોડ દેતા હે. સાધુ નિર્દ્વન્દ્વ હોતા હે. સાધુ નિંદકકા ઉપકાર માનતે હૈં.

૧૩–૧૧–૫૦ શ્રી ગુરુદેવ કી જન્મ જયંતી– કાર્તિક ચતુર્થી, રાજકોટ મેં ઉત્સવ મનાયા ગયા. મુઝે બુખાર આ ગયા. દૂસરે દિન પૂ.શ્રી મોટર સે જામનગર પધારેં, હમ ટ્રેન સે ગયે. ટ્રેન મેં ભી મુઝે બુખાર રહા. દૂસરે દિન દર્શન કો વાડી મેં ગયા, શ્રી ગુરુદેવને નાડી પકડકર કહા– બુખાર નહીં હે. ૧૫–૨–૫૧ કો શ્રી ગુરુદેવ કી આજ્ઞા લેકર આયકર વિભાગ કી નૌકરી છોડકર વકાલત શુરુ કર દી.

રાજકોટ, ૧૩–૨–૫૨. તલાવ બંગલા પૂ.શ્રી કે દર્શન પ્રણામ કો ગયા. પૂ.શ્રીને આશિર્વાદ દિયા– "અભી ભી શંકા હૈં ? ઉન્નતિ જરુર હોગી........

૯–૧૧–૫૩. શ્રી ગુરુદેવ જામનગર પ્રભુદાસભાઈ પુજારા કે ઘર પર બિરાજે હૈં. મુઝે કોલાઈટીસ– આઁત કી બીમારી હો ગઈ થી. મુઝે આજ્ઞા મિલી કિ છઃ માસ તક છાશ ઔર ચાય કે સિવા કુછ ભી નહીં લેના. છાશ મેં લવણભાસ્કર લેના ઔર ચાવલ ખાના હો તો હીંગ્વાષ્ટક કે સાથ લેના. લૌકીકા શાક લેના.

૨૯–૩–૫૭. બિનાગંજ કે બગિચી મેં એક સુંદર મકાન મેં શ્રી ગુરુદેવ બિરાજે હૈં. મૈં ઔર ડૉ. ગજ્જર દર્શનકો ગયે. કમ્પાઉન્ડ મેં એક દિવાલ કે સહારે આપશ્રી બિરાજે હે. પ્રવચન ચાલુ થા. હમ પ્રણામ કર કે પીછે બૈઠ ગયે. શ્રી ગુરુદેવને કહા– દૂર સે આયે હો વો યહાઁ મેરે પાસ મેં બૈઠે. હમ સોચને લગે. ફિર પૂ.શ્રી બોલે કિ સમુદ્ર કિનારે સે આયે હૈં વો પાસ મેં આવે. ડૉ. પુજારા જામનગર સમુદ્ર કિનારે સે આયે થે. હમ પૂ.શ્રી કે પાસ બૈઠે. આપશ્રીને દશ

નામપરાધ વિષય પર અચ્છા પ્રવચન કિયા. દો દિન તક પૂ. સ્વહસ્ત સે બનાયા ભોજનકા હમ કો પ્રસાદકા લાભ દિયા.

પૂ.શ્રીકે ઈન દિનોં કે પ્રવચનોંકા કુછ સાર ઐસા હૈ :– માતાયેં જગડા ન કરેં, વેર ન કરે. સાસ કભી બહુ થી. સહનશીલતા ઉત્તમ ગુણ હૈં. જ્યાદા કામ કરને સે શરીર અચ્છા રહતા હૈ.

યદિ પુત્ર તનખાહ લાતા હે– તો પિતા કે હાથ મેં પૈસા અવશ્ય રખેં. પિતા કી સેવા કરની ચાહિયે. યહ પિતા–પુત્ર ધર્મ હૈ,જૈસે કિ શ્રીરઘુનાથજી ભરતજી કો કહતે હૈં– **"પિતુ આયસુ પાલિહિં દુહુ ભાઈ । લોક બેદ ભલ ભૂપ ભલાઈ ।।"** હર સમય પિતા કી આજ્ઞા કો યાદ કરતે હૈં. ઈસી તરહ પિતા દશરથજી ભી

"રામ રામ કહિ રામ કહિ, રામ રામ કહિ રામ" ।
તનુ પરિહરિ રઘુબર બિરહ, રાઉ ગયઉ સુરધામ ।।

માનસજી મેં ભ્રાતાપ્રેમ દેખો ! જબ શ્રીરામજી કો બન જાને કી આજ્ઞા મિલિ ઔર ભરતજી કો રાજ્ય, તો ઉસી સમય શ્રી રઘુનાથજી કહતે હૈં–

ભરતુ પ્રાનપ્રિય પાવહિં રાજૂ ।
બિધિ સબબિધિ મોહિ સનમુખ આજૂ ।।

રામજીકો આનંદ આનંદ હો જાતા હૈં. તો, દૂસરી ઔર ભરતજી કહતે હૈં કિ જો મુઝે રાજ્ય દોગે તો રસા રસાતલ હો જાયેગી. ...કિતના પ્રેમ ! કિતના ત્યાગ !!

ઔર બહુકા ફર્જ દેખો ! મહારાની સીતાજી બોલતી હૈં

સેવા સમય દૈવ બનુ દીન્હા । મોર મનોરથુ સફલ ન કીન્હા ।।

ઔર ઉત્તરકાંડ મેં દેખો ! લિખા હૈ કિ

જદ્યપિ ગૃહઁ સેવક સેવકિની । બિપુલ સદા સેવા બિધિ ગુની ।।
નિજ કર ગૃહ પરિચરજા કરઈ । રામચંદ્ર આયસુ અનુસરઈ ।।
કૌસલ્યાદિ સાસુ ગૃહ માહિં । સેવઈ સબહિ માન મદ નાહીં ।।

અર્થાત્ ભવનમેં વિવિધ પ્રકાર કી સેવા મેં નિપુણ ઐસે બહુત સેવક ઔર સેવકિની હૈં, ફિર ભી ગૃહ કે સબ કાર્ય સીતાજી અપને હાથ સે કરતી હૈં, ઔર શ્રીભગવાન રઘુનાથજી કી આજ્ઞાકા પાલન કરતી હૈં. ઔર કૌશલ્યા આદિ સબ સાસ કી સેવા માન કે સાથ ઔર બિના અભિમાન– બિના મદ સે કરતી હૈં.

શામ કો શ્રી ગુરુદેવ શૌચ કે લિયે પધારેં, મૈં સેવા કો સાથ મેં રહા. એકાંત મિલને પર રાસ્તે મેં મૈંને પ્રાર્થના કી કિ બાપૂ! મૈં ભક્તિ કરું ઐસી કૃપા કીજિયે. પૂ.શ્રી બોલે– "તુમ કો હમ ભક્તિ કરાયે બિના નહીં છોડેંગે." અરે! મેરે પરમ દયાલુ ગુરુદેવ! આપ કી કિતની કૃપા!! ફિર યહ પામર જીવ પાત્ર નહીં હુઆ."

તુલસીદાસજી મહારાજ

બિનાગંજ, ૨–૮–૫૭. શ્રી તુલસી જન્મય જયંતી. શ્રી ગુરુદેવને આલૂવડા બનાયા. હમ કો પ્રસાદ દિયા. મુઝે એકટાના (દિન મેં એક સમય ભોજન કરના) હૈ– કહ કર મૈંને લિયા નહીં– ઈસ બાતકા પશ્ચાતાપ અભી ભી હો રહા હૈ.

પ્રવચન મેં શ્રી ગુરુદેવને કહા :– અંતઃકરણકો ચેતના સાથ દેતી હૈ. સુખ–દુઃખ અંતઃકરણ સે હોતા હૈ. ચેતના હૈ ન! ઈસલિયે ઐસા હોતા હૈ. પરંતુ વહ ચેતના તપા હુઆ લોહા જૈસી હૈ; ક્યૂંકિ ગરમ લોહા અગ્નિ સ્વયં નહીં હૈ. ઐસે હી અંતઃકરણ આત્મા સ્વયં નહીં હૈં.

ભગવાનકા આંશિક અવતાર ગોસ્વામીજી તુલસીદાસજી કે રુપ મેં હુઆ હૈં– ક્યોંકિ "યદા યદા હિ ધર્મસ્ય ગ્લાનિર્ભવતિ ભારત"– ગીતા વાક્ય હૈં.

કલિકે જીવોંકે નિસ્તારકે હેતુ વાલ્મીકિ તુલસી ભયો. વાલ્મીકિ કૌન હૈં? –બ્રહ્મ સમાન– જો અંશાવતાર હૈં. શૈવ ઔર વૈષ્ણવકા વૈમનસ્ય મિટાયા. માનવજીવનકે સબ ધર્મો કે લક્ષણ તુલસીદાસજીને રામાયણ મેં બતાયા હૈં. ભક્તિકા સરલ માર્ગ બતાયા હૈ– ઈસલિયે ધર્મ કી ઉન્હોંને સ્થાપના કી હૈ. ત્યાગ સે ભાગવત ધર્મ બતાયા હૈ. ઉન્હોંને જન્મતે હી શિક્ષા દેના શુરુ કિયા– "રામ" બોલતે હી ઉન્હોંને સંસારકા સચ્ચા સ્વરુપ બતલાયા હૈં. સ્વાર્થ કે લિયે હી માતા–પિતાને ઉનકા ત્યાગ કિયા. પરંતુ શ્રીરામજી કિસ તરહ નિભાતે હૈં! વહ સાબિત કર દિયા– જન્મ–નક્ષત્ર ખરાબ થા ફિર ભી ઉસકો જૂઠા કર દિયા.

"નાના ભાંતિ રામ અવતારા"..... સો ઉનકી કથા ભી અનેક તરહ કી હૈં. ગોસ્વામીજી કે વૈરાગ્ય ઔર શ્રીરામભક્તિ કે લિયે મૈં ક્યા કહૂં? ઉન કી નિષ્ઠા દેખિયે– વ્રજ મેં શ્રીકૃષ્ણ મંદિર મેં કિસીને તાના લગાયા કિ–

અપને અપને ઈષ્ટ કો નમન કરે સબ કોઈ ।
ઈષ્ટ બિરાનો જાન કે નમે સો મુરખ હોય ॥

સુનકે શ્રીગોંસાઈજી બોલે–

કહાઁ કહૂઁ છબી આજ કી, ભલે બને હો નાથ ।
તુલસી મસ્તક તબ નમે, જબ ધનુષ બાણ ધરો હાથ ॥

તો તુરંત હી અપને જન કે કારણ....કૃષ્ણ ભયે રઘુનાથ ।

સંત સભા ઝાઁખી નહીં, કિયો ન હરિસે હેત ।
વે નર ઐસે જાયેંગે, જો મુરીકો ખેત ॥

મનુષ્યશરીર પ્રાપ્ત કર કે સત્સંગ, ભજન કરો. ક્યોંકિ "બડે ભાગ માનુષ તનુ પાવા"– ઐસે મનુષ્યશરીર પ્રાપ્ત કર કે જો પરલોક નહીં સુધારોગે તો જન્મ વ્યર્થ, શરીર વ્યર્થ.

"શ્રાવણ શુકલ સપ્તમી તુલસી ધર્યો શરીર." સંવત્ ૧૬૮૦. ઐસે હી "ગંગાજી કે તીર શ્રાવણ શુકલ સપ્તમી તુલસી તજ્યો શરીર."

જિનકે પગ પનહિં નહિં, તિન દિયે ગજરાજ ।
વિષ દેતે વિષયા દઈ, રામજી ગરીબ નિવાજ ॥

રામજી ગરીબ નિવાજ કહલાતે હૈં– ક્યોંકિ અનાજ ઈત્યાદિ સોના સે સસ્તા કિયા. "રીંગણ (બેંગન) વિકારી પરવર શિકારી". શિકારી યાને રોગ હર્તા. સાધુ કી પહચાન ઔર બંદર કી દોસ્તી.....મતલબ કિ જબ ખિલાવો તબ તક અચ્છા, બાદ મેં આઁખ નિકાલે હો ! અંત મેં પૂ.શ્રીને ગાયા....

સર્વે ભવન્તુ સુખિનઃ, સર્વે સન્તુ નિરામયાઃ ।
સર્વે ભદ્રાણિ પશ્યન્તુ મા કવિત્ દુઃખમાપ્નુયાત્ ॥
। ॐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ ।

બિનાગંજ, ૩–૮–૫૭. શ્રી ગુરુદેવને વીઠ્ઠલભાઈ ગજજરકો સુબહ ૭ બજે બુલાયે થે, મુઝે ૮ કા સમય દિયા થા. સમય પર હમ દર્શન કો ગયે. પૂ.શ્રીને મુઝે કહા કિ મકાન લે લેના ઔર પેટ મેં રોગ નહીં રહેગા. દોનોં કો આજ્ઞા દિ કિ "મક્સી"ગામ હોકે રાજકોટ જાના. ભોજન કરકે જાવ. પૂ.શ્રીને રસોઈ કે સબ સામાન મઁગાવાયે. પરસાલમેં બિરાજેં. સ્વયં અપને હાથસે સબ્જી આમન્યા કિયે, આટા તૈયાર કિયા, પૂરી ભી બેલકર આપને હી તલી. સ્વહસ્તે હમ કો ભોજન જિમાયા. ઈસ સમય ગૌરી નામક સેવક કો પૂ.શ્રીને કહા કિ દેખો ! ગુરુ બના તો કાન છેદાના પડે– અર્થાત્ સાગ રસોઈ તૈયાર કર દેના પડે. (હે રામ ! હે કૃપા સિંધુ શ્રી ગુરુદેવ પૂ. બાપૂ !!)

જામનગર, ૭–૮–૫૭.

પટેલ મનજી ભાણજી કી વાડી મેં શ્રી ગુરુદેવ બિરાજે હૈં. ઉસ સમય કે વચનામૃત–

(૧) ડાક્ટર લોગ કર્તવ્યપરાયણ નહીં, પરંતુ દ્રવ્યપરાયણ હોતે હૈં.

(૨) સંસ્કાર પાપ–પુન્ય મિશ્રિત બનતે હૈં. ઉસ મેં બુદ્ધિશાલી તો વહ– જો ખરાબ સંસ્કાર કો પલટતે હૈં– મહાન પુરુષ ખરાબ સંસ્કારોં કો તોડ દેતે હૈં.

(૩) સંસ્કાર તીન પ્રકારકે હોતે હૈં– અધિક પુન્ય ઔર ન્યૂન પાપ મિશ્રિત, દૂસરા– સમ પાપ ઔર પુન્ય, ઔર તીસરા– ન્યૂન પુન્ય ઔર અધિક પાપ મિશ્રિત.

(૪) મનુષ્ય કોટિ મેં તીન પ્રકારકે જન્મ હોતે હૈં. દેવમેં સે મનુષ્ય, મનુષ્ય સે મનુષ્ય, ઔર ઈતર કોટિ સે યાની કીટ– પશુ–વૃક્ષ આદિ સે મનુષ્ય. વહ મનુષ્ય પાપી રહતા હૈ જો સત્સંગ કરતે હુએ ભી પાપ કરતા હૈ.

સત્સંગ સે શુભવૃત્તિ જાગૃત ન હોવે તો ઉસમેં અશુભ બાત પડી હૈ. ઈસકો મિટાનેકે લિયે પુરુષાર્થ કરના ચાહિયે.

સન્ ૧૯૫૮, રાજકોટ આશ્રમ. ભગવત્યશ, કથા–સત્સંગ સુનને સે ભગવાનકા સ્વભાવ, ગુન, ઐશ્વર્યકા ભાન હમકો હોતા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને મેરી ડાયરી મેં ભી લિખા–

ચાહ ગઈ ચિંતા ઘટી, મનવા બેપરવાહ ।
રામ જપે સબકી સહે, "બના" શાહનકા શાહ ॥

જિસ મેં કોઈ પ્રયોજન ન હો– ઉસ મેં ભાગ ન લેના

જગદલપુર, ૧૭–૨–૫૮. શ્રી ગુરુદેવ :– પરમાર્થ દ્રષ્ટિ સે કાર્ય મેં પડે તો ભી ખૂબ પીછે હો– સાધન મેં. ગોરધનભાઈકા પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ દેખેં. ૧૫ રોજ પહલે કે પત્ર મેં દેખા– બહોત આગે ચલે, ઔર આજ કી સ્થિતિ !! ભગવાન કી માયા પ્રબલ હૈં, વહ ક્યા ન કરેં ? જો ન કરે વહ આશ્ચર્ય !

જો હુઆ સો હુઆ, અબ ધ્યાન રખેં– ઐસી અવાઁચ્છનીય ઘટનાઓં મેં ભાગ ન લેના. નહીં તો ઐસા હોગા હી. તુમ કો સાધન કરના હૈ. જિસ મેં કોઈ પ્રયોજન ન હો ઉસ મેં ભાગ ન લેના. ભાગ લેને સે મન વિક્ષિપ્ત હોતા હૈ, ઘટના કે સંસ્કાર ધ્યાન મેં આતે હૈં. અવાઁચ્છનીય ઘટના મેં ભાગ લેતે રહેં તો

હમ સે સાધન કે વિષય મેં નહીં પૂછના ચાહિયે. કલ કે પત્ર સે યહ સબ મૈંને કહા હૈ. હર એક કે લિયે યહ લાગુ હોતા હૈ. જિન મેં કોઇ અર્થ નહીં– ચિત્ત ન લગાવ.

અવિવેક જન્મોં કી ખાન હૈ ઔર વિવેક સુખોં કી ખાન હૈં, ગૃહસ્થી શોકોં કી ખાન હૈ. ઈસ મેં કોઇ સંદેહ નહીં. ક્યોં ? અવિવેક જન્મોં કી અર્થાત્ દુઃખોં કી ખાન હૈં. અવિવેક સે યહ સંસાર રમણીય લગતા હૈ. સંસાર કે ધર્મ અવિવેક કે કારણ હૈં. રાગ–દ્વેષ મેં યા અજ્ઞાન મેં પડકર મનુષ્ય દુઃખકી ખાન મેં પડતા હૈ. અવિચાર યહ હૈં કિ સંસાર કો રમણીય માનના; યહ બડી ભૂલ હૈ.

લેકિન ઈસી સંસાર મેં રહતે સમ, સંતોષ, દયા ઔર વિવેક સે વ્યવહાર કરેં તો પરિણામ સુખ હોતા હૈ; ઔર આત્મસાક્ષાત્કાર તક હો જાતા હૈ. સમત્વ–સમબુદ્ધિ, સંતોષ હોવે, વિવેક ઔર દયા હોવે– ઈસી કે સાથ સંસાર કો દેખા જાય તો, સંસાર સુખકા સાધન બન જાતા હૈં. વહ સુખ સ્વરુપ હૈ ઉસ કો હમ દુઃખદાયી દ્રષ્ટિ સે દેખેં તો દુઃખદાયી પ્રતીત હોગા !

યહ ચિદ્‌વિલાસ સાધારણ સમજ મેં નહીં આતા. આ જાય તો કોઇ જન્મ–મૃત્યુમેં ન પડે. ચિદ્‌વિલાસ–ચિદાનંદ કી વિલાસ ભૂમિ હૈં, ઉસ કો જલ્દી સમજેં તો મનુષ્ય કે બંધન જલ્દી કટ જાય.

સમ, સંતોષ–વ્યવહાર તો હમારા સાધન હો જાના ચાહીયે, નહીં તો સંસાર કી રમણીયતા હમ કો ખા જાયગી, ઔર હમારા પતન હોગા. જૈસી દ્રષ્ટિ વૈસી સૃષ્ટિ– અર્થાત્ હમારા મન જો માનતા હૈ વૈસી સૃષ્ટિ હમ કો દિખતી હૈ.

રોજ પ્રેમપૂર્વક ભગવાન સે ખૂબ પ્રાર્થના કરેં– ભારત કે ભવિષ્ય કે લિયે

મુઝે રાતદિન ચીનકા વિચાર આતા હૈ. ન જાને ભારત કા ક્યા હોગા !

(પુષ્કર સે ટ્રેન મેં) ચીનને તિબેટ લે લિયા. બાદ મેં વહ જાયગા ભૂતાન કી ઓર. ઉસ કી નજર હૈં ભારત પર ઔર બાદ મેં રશિયા જાનેકી.

ગોંદિયા, વિજયા દશમી :– આજ જૈસા– આજકે જૈસા ઉત્સવ હિંદ ચીન કો તિબેટ સે બાહર નિકાલકર એક દિન અવશ્ય મનાવેગા. હિંદ મેં દસ હજાર મુસલમાન ઐસે હૈં કિ વે હિંદુઓ કો બહુત હેરાન કરેંગે– વે પાકિસ્તાન કે સાથ રહેંગે, ઔર હિંદ મેં આરામ સે રહકર ભારત કો ધોખા દેંગે.

અમરિકા અપની મતલબ સે પાકિસ્તાન મેં શસ્ત્ર ભરતે હે– ક્યોંકિ રશિયા કે સાથ યુદ્ધ કે લિયે અમરિકા કે પાસ કોઈ સ્થાન નહીં હૈ. યહ સબ આધુનિક શસ્ત્રોંકા ઉપયોગ પાકિસ્તાન હિંદ પર કરેગા. પરંતુ ભારત કે પાસ ઈતને આધુનિક શસ્ત્રોં તો ક્યા પર સામાન્ય શસ્ત્ર ભી નહીં હે, ન કારખાને હૈં, ન બનાને કે લિયે દ્રવ્ય હે.

હમારા સબકા કર્તવ્ય હૈં કિ રોજ પ્રેમપૂર્વક ભગવાન સે ખૂબ પ્રાર્થના કરેં– ભારત કે ભવિષ્ય કે લિયે. પ્રશ્ન :– વિશ્વયુદ્ધ મેં કૌન કૌન બચેંગે ? શ્રી ગુરુદેવ :– જિસ તરહ સીનેમા કી સ્લાઈડ ચલતી હે ન ! ઈસ તરહ જો જો સ્લાઈડ કી તરહ દ્રષ્ટિ મેં આ જાયેંગે– વે બચ જાયેંગે. જો જો ગૃહ, યોગ, નક્ષત્ર આદિ મહાભારત કે યુદ્ધ કે સમય થે યહ સબ યોગ સન્ ૧૯૬૨ કે ફેબ્રુઆરી મહિના મેં આતે હૈં.

જામનગર, ૨૦–૧૦–૫૮. મૈંને શ્રી ગુરુદેવ કો નિવેદન કિયા કિ કુમારશ્રી ઈન્દ્રવિજયભાઈ કે ફઈબા (જોધપુર સ્ટેટકે મહારાજા સુમેરસિંહજી કે ધર્મપત્ની) બીમાર હે, ઉનકે લિયે કુમારશ્રીને આપશ્રીકે આશિર્વાદ માઁગા હૈં. પૂ.શ્રી. ને પૂછા કી કિતની ઉમ્ર હે ઉન કી ?....ઈન્જેક્શન દિલાવ અચ્છા હો જાયગા.

મૈં (હીરાચંદભાઈ) :– કુમારશ્રી ધંધા કે લિયે કિસી બડી એજન્સી લેના ચાહતે હૈં, ઈસ કે બારે મેં ફઈબા સાહબ ઔર નેપાલરાણી સાહબ કે બીચ બાતચિત ચલ રહી હે. પૂ.શ્રી. :– ઓહો ! તબ તો મેરા મોટા મામા (જીવનલાલ ગોકલદાસ પુજારા) કે લિયે ફઈબા કો રખના પડે– જીંદા રખના પડે. ઈસી સમય કૃષ્ણા બહનને શ્રી ગુરુદેવ કો કહા :– કુછ સોદાબાજી કી હૈં ? અર્થાત્ ફઈબા કો જીંદા રખનેમેં પૂ.શ્રીકો કુછ લાભ હે ક્યા ? પૂ.શ્રી : નહીં, વહ ખુદ ગરીબ હે– ક્યા લાભ લેના ? અર્થાત્ જો રામનામ નહીં લેતા, ભજન નહીં કરતા હે– વે ગરીબ હૈં.

ચંદુબહન :– હે ગુરુદેવ ! આપશ્રીને "હે પ્રભુ અસ મન કર દો" ભજન બનાયા હે ઉસ મેં નાવ બૂડતા હે, બૂડેંગે ઐસા અનુમાન ક્યોં કરના ? શ્રી ગુરુદેવ : ઐસા ડર ન હો તો તો ભજન ગાને કી– બોલને કી જરુર નહીં હે. દ્રઢ વિશ્વાસ હો તો દૂસરી જરુર નહીં.

પ્રભુ પ્રાપ્તિ કે દો માર્ગ હે– તપ ઔર ઉપાસના– અથવા અનન્ય શરણાગતિ. ઉગ્ર તપ સે પાપકા નાશ જલ્દી હો જાતા હે. શરણાગતિ મેં ધીરા પરિણામ નિકલતા હે. પરંતુ દોનોંકા પરિણામ એક હી હે.

કૃષ્ણા બહન કો કહા– તુમ તો યૂઁ ભી કરાતી હો (પૂ.શ્રીને અપના મસ્તક નીચા કિયા) ઔર યૂઁ ભી કરાતી હો (પૂ.શ્રીને મસ્તક આકાશ કી ઓર ઊઁચા કિયા).

કાયાકલ્પ કરને સે સ્મૃતિ બની રહતી હૈ

મથુરાદાસ નારાયણજી :– હે બાપૂ ! કાયા કલ્પ કરને કે બજાય દૂસરા મનુષ્ય જન્મ લેને મેં ક્યા નુકશાન ? શ્રી ગુરુદેવ :– દૂસરા જન્મ લેને સે સ્મૃતિ નહીં રહતી ઔર કાયાકલ્પ કરને સે સ્મૃતિ બની રહતી હૈ. શરીર તો જ્યાદા સે જ્યાદા એક હજાર સાલ ટીક સકતા હૈ. બીચ મેં ઠાકોરભાઇ બોલે કિ આપશ્રી તો કહતે થે કિ માનવ શરીર ૪૦૦ (ચાર સૌ) સાલ ટીક સકતા હૈ. પૂ.શ્રીને ઉત્તર દેતે પ્રશ્ન ઉડા દિયા ઔર કહા કિ "કુછ નહીં".

ભોજન કે સમય પૂ.શ્રીને અપને સાથ મુઝે ભી કમરે મેં બુલાયા. મૈંને પ્રાર્થના નિવેદન કી કિ મણીલાલ ભાયાવદરવાલે દુઃખી હૈ. પૂ.શ્રી. :– મૈં જાનતા હૂઁ (ઈસ પ્રસંગ કે બાદ દો–તીન સાલ કે બાદ મણીલાલભાઇ કે યહાઁ પુત્ર (વિનોદ) કા જન્મ હુઆ.)

ઉસી સમય એક માઁજી ફૂલહાર લેકર આયી. કૃષ્ણાબહન બોલે– "રોજ યહ માઁ પૈદલ આતી હૈ, ધાગા સે અપને હાથ સે પુષ્પહાર બનાકર લાયી હૈ. શ્રીગુરુદેવ :– અચ્છા ! યે હાર ઠાકોરજી કો ચઢા દો. માઁજી :– મુઝે કુછ ઉપદેશ દીજિયે, મૈં બધિર હૂઁ. શ્રી ગુરુદેવને લિખકર દિયા– શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. રામ નામ જપો...

ઈષ્ટ પ્રતિ હૃદય કા ભાવ કિસી કો નહીં બતાના

ઠાકોરમામા :– બાપૂ ! અબ મુઝે આપકે સાથ નહીં રહના હૈં. મુઝે તો આપ કે પ્રતિ શરીરભાવ હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– ચૌદહ સાલ સે તુમ મેરે પાસ આતે જાતે હો, ઔર તુમ મેરે સાથ રહના ચાહતે થે. અબ તુમ મેરે સાથ રહના નહીં ચાહતે હો, મગર મૈં તુમકો મેરે સાથ રખના ચાહતા હૂઁ.

ઠાકોર મામા :– ના, ના. (સબકા મુક્ત હાસ્ય) બાપૂ ! ડોક્ટર કઠોર જડ હોતે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ (મુક્ત હાસ્ય)– અપના દિયા હુઆ અપનેકો મિલતા હૈં. પુત્ર ઈસી તરહ કમા કે પિતા કો દેતા હૈં. (મેરી ઓર ઈંગત) પુજારા મુઝે કબ દેતે હૈં ?– જબ મૈંને દિયા હો તબ. બગૈર માઁગે દેતે હૈં. ઔર હાથ ફૈલા કે

(અપના હસ્ત આગે કર કે) લેના– યહ હૈ દીનતા– ભિક્ષા. "દીનતાકા ભાવ ઔર કૃપણકા ધન એક સા.

ચંદુબહન :– વો કૈસે ? શ્રી ગુરુદેવ :– ઈશ્વર–ઈષ્ટ પ્રતિ હૃદયકા ભાવ કિસી કો નહીં બતાના. ચંદુબહન :– આપશ્રીને અપને હૃદય મેં ભગવાનકે પ્રતિ ક્યા ભાવ રખકર માઁગા હૈં ? શ્રી ગુરુદેવ :– "જેહિ યોનિ જન્મોં તહઁ રામપદ અનુરાગ હૂઁ (માનસજી)".

ચંદુબહન :– ફિર તો, આપશ્રીને માઁગા– ઐસા ભાવાર્થ હુઆ. ક્યોંકિ આપ કે હૃદય મેં યહી તો ધ્યેય હૈ. હૃદય મેં ધ્યેય રખના ભી ભાવકા પ્રગટ કરના જૈસા હી હુઆ. (બાદ મેં વાર્તાલાપ હુઆ)

શ્રી ગુરુદેવ :– રાજકોટ મેં પહલે મૈં વાઘજી આશ્રમ મેં ઠહરતા થા– કિતના આનંદ !! અબ તો બઢિયા આશ્રમ (સદ્‌ગુરુ સદન) બન ગયા હૈં (વ્યંગ) !

મેરી ઓર દેખકર બોલે– આજ તુમ્હે સંકલ્પ કરાના હૈ. મૈં :– "ક્યા ?" પૂ.શ્રી :– મૈં ભૂલ ગયા– મૈંને સમઝા કિ મોટા મામા (જીવનલાલ પુજારા) બૈઠે હૈં. ઉસ સે અબ દો આનેકા સંકલ્પ કરાના હૈ. અર્થાત્ અધિક પૈસા ઈધર–ઉધર સે ઈકઠા કરેં તો પ્રતિ ૧ રુપયા દો આના (રુપિયેકા આઠવાઁ ભાગ) દાન કરેં. મોટા મામા કો મૈંને બહુત જાઁચા હૈ. વો મુઁહ પર બોલ દેતે હૈ. પહલે વો જબ જબ કહતે થે તબ મૈં સુન લેતા થા. કૃષ્ણા બહન :– મોટા મામાને કહ દિયા થા કિ બાપૂ ! દુકાન કે સાઇનબોર્ડ ઉતાર કે ચિત્રકૂટ ભેજ દેનેકા હૈ જિસ કો જલા કે સાધુલોગ કી રોટી બનાયી જાયઁ !

કૃપા કબ હોતી હૈ ?

ઠાકોર મામા :– હે બાપૂ ! આપ કી કૃપા કે બિના સાધન યા ભગવાન મેં વિશ્વાસ ઔર ભક્તિ યા જ્ઞાન હોતે નહીં. આપશ્રી કૃપા કરકે ઐસા દીજિયે કિ મૈં આપશ્રી કે સાથ રહૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– કૃપા કબ હોતી હૈ ? ઔર, દેખો ! જબ આહ્‌લાદ– મન મેં આનંદ રહતા હૈ તબ જો આશિર્વાદ ઔર વચન નિકલતા હૈં વહ ફૌરન સત્ય હો જાતે હૈ. વહ તો આહ્‌લાદ પર આધારિત હૈં !

એક બાર મૈં ઝાલાવાર (રાજસ્થાન) થા– તબ ઠાકોરમામા મેરી સાથમેં થે. મુઝે દસ્ત–મરડા હો ગયા, તો વો ઘબડા ગયે. મૈંને કહા તુમ ઘબડાઓ મત. ફિર ભી ઉન્હોંને તો ઝાલાવાર સ્ટેટ રાજમાતા સે મોટર મઁગવાઈ, ઔર સબ

સામાન પેક કરકે ચલે કોટા. મોટર સ્ટેશન પહુઁચી તો મેરા મરડા બંદ. ફિર મુઝે ફલ ખિલાયા. ટ્રેઈન મેં ફર્સ્ટ કલાસકે ડિબ્બે મેં હમ ચઢે. દિનકા ટાઈમ થા. ડિબ્બે મેં ચાર સંન્યાસી લંબે હોકર જાગ્રત અવસ્થા મેં સોયે હુએ થે. ઉન્હોંને વિવેક નહીં કિયા. મૈં તો ખડા રહા, ઔર હઁસ રહા થા કિ હે ભગવાન ! દેખો, યહ ભી જીવ હૈ. દાસ કો દુઃખ નહીં હોતા હૈ, લેકિન ઐસા દ્રશ્ય દેખને મેં મજા આતી હૈ કિ ભગવાન દેખો ! ઠાકોરમામા તો ગાર્ડ કે ડિબ્બે મેં બૈઠ ગયે થે.

એક બાર બરદ્વાન સે નાસીક ચઢાવ (કુંભમેલા) પર જા રહા થા. ફર્સ્ટ કલાસ કે ડિબ્બે મેં બૈઠા. ઉસી ટાઈમ ફર્સ્ટ કલાસ ડિબ્બે મેં બહુત કમ લોગ બૈઠતે થે. મેરે ડિબ્બેમેં કોઇ નહીં થા. ફિર ગાડી ચાલુ હુઇ કિ એક આદમી ચઢ ગયા ઔર વહ બોલા કિ માફ કરના, ગાડીને ચલ દિયા હૈ તો મૈં ડિબ્બા ભૂલ ગયા ઔર ઈસમેં ચઢ ગયા હૂઁ.

ફિર વહ આદમીને દરવાજે પાસ ઉલટ ખડા હોકર રુમાલ મેં કુછ ડાલા. મૈં જાન ગયા કિ યહ ક્લોરોફોર્મ હૈ. લેકિન મુઝે ક્યા ? ફિર વહ રુમાલ યૂઁ– યૂઁ (પૂ. શ્રી. ને અપના હાથ ઈધર ઉધર હિલાકર બતાયા) કરતે મુઝે હવા ડાલને લગા. મૈંને કહા– ભાઇ મુઝે હવા કી જરુરત નહીં હૈં. વહ બોલા કિ મહારાજ ! આપ ચિંતા નહીં કરના. મૈંને સ્વગત કહા કિ મુઝે ચિંતા તો તુમ્હારી હૈ– ક્યોંકિ મેરે પાસ કુછ હૈ નહીં કિ જો તુમ લૂઁટ લો. ફિર વો સમઝ ગયા ઔર અગલે સ્ટેશન પર ઊતર ગયા– ઔર બોલા કિ માફ કરના, મૈં તો કુછ મિલેગા ઐસા સમઝકર આપ કે ડિબ્બેમેં ચઢા થા !!

તુમ્હારા હૃદય હમારા હો ગયા હૈ

જાનકી કુંડ, ૧૬–૪–૫૯. રાત ૯ બજે હમ શ્રી ગુરુદેવ કે પાસ પહુઁચે– આપશ્રી મંદિર કે પૂર્વ દ્વાર પર ખડે થે. પ્રણામ કિયા. શ્રી ગુરુદેવને મેરા બાયાઁ કાન કોમલતા સે પકડા, ફિર કંઠી પકડકર બોલે કિ યહ કિસ કી હૈ ? મૈં :– તાઁબા કે ધાગા મેં હૈં. શ્રી ગુરુદેવ :– કંઠી પહની– ઉસ સમયકા ઉપદેશ યાદ હૈ ? મૈંને ઉત્તર દિયા– નહીં. પૂ.શ્રી :– તુમ્હારા હૃદય હમારા હો ગયા હૈં. દૂસરે કિસી કો તુમારા હૃદય નહીં દે સકતે હો.

મૈં :– શાંતિ સે ભજન, પાઠ હોતે નહીં હૈં. પૂ.શ્રી :– ....જિસ માનસજી સે તુમ્હારી ઉન્નતિ હુઇ હૈ ઉન કો ક્યોં ભૂલ જાતે હો ? મૈં :– મુઝે દંડ દીજિયે. પૂ. શ્રી :– કરુઁ દંડ ? મૈં :– જી હા. પૂ.શ્રી :– તીન સાલ મેં ૫૧ એકાવન નવાહ્ન શ્રીમાનસજીકા કરો.

ચિત્રકૂટ, ૧૭–૪–૫૯ શ્રીરામ નવમી. દોપહર રામજન્મ કે બાદ શ્રી ગુરુદેવ કો કેસરયુક્ત જલ સે સ્નાન કરાયા ગયા. પૂ.શ્રી કે સ્વહસ્ત સે પંજરી.... કા પ્રસાદ સબ કો મિલા. દૂસરે દિન પૂ.શ્રી કામદગિરિ પરિક્રમામેં સબ કો લે ગયે. કામદગિરિ હનુમાનજીકા વિધિવત્ પૂજન કિયા. પૂ.શ્રીને અગરબત્તી– જલાઇ. પ્રસાદી મેં એક–એક મોતીયા લડ્ડૂ પૂ.શ્રીને સબ કી ઔર ફેંકે, સબને પકડ લિયે.

મુંબઈ, ૪–૯–૫૯. ભાવનગર સે હવાઈ જહાજ સે શ્રી ગુરુદેવ મુંબઈ પધારેં. ખાર હોકર રામમહલ પધારેં.

શ્રી ગુરુદેવ :– અભય બનના. અભય આદિ દૈવી સંપત્તિ હમારે મેં આધાન કરના. જગદીશ–વિશ્વંભરસે હમ કિતના નજદિક યા દૂર હે– દેખના.

પહલે હર ઘર મેં ગાય થી. દૂધ થા. અબ ક્યા હૈ ? પ્રથમ ભારત કી આબાદી છઃ કરોડ થી, અભી ૩૬ કરોડ હૈ, તો હમ આગે બઢે હૈં કિ પીછે ? અર્થાત્ સંયમ નહીં રહા. પ્રથમ એક ગાઁવ કી લડકી દૂસરે ગાઁવ જાય શાદી મેં– તો પુરુષવર્ગ ઉનકો પુત્રીવત્, ભગિનીવત્ દેખતેં. અબ પડોશીકા વિશ્વાસ નહીં. જૈસા અન્ન વૈસા મન.

મુંબઈ, ૫–૯–૫૯. જુહુ મેં ગજદર પારસી શેઠ કે ઘર મેં શ્રી ગુરુદેવ કે દર્શન કો ગયા. ડેઢ બજે દર્શનલાભ મિલા. સ્વાસ્થ્ય ખરાબ હોને કે કારણ પૂ.શ્રી બંદ કમરે મેં અકેલે આરામ મેં બિરાજે થે. મેરે સાથ સેજપાલ પટેલ ઔર લાલજી હરદાસભાઇ થે. મેરા દાયાઁ કાન પકડકર શ્રી ગુરુદેવને કહા– "તુમ અચ્છે રહો, મેરા કુછ ભી હો. દેના, લેના ઔર ખાના, કમાના"– યે શબ્દ પૂ.શ્રીને તીન બાર કહે. ઈસકા અર્થ મૈં ઐસા સમઝા હૂઁ કિ દેના દાન, લેના રામનામ ઔર કમા કે ખાના–અનીતિકા નહીં ખાના. ફિર બોલે કિ વિશ્વ યુદ્ધ ન હો તો અચ્છા. હે નાથ ! મધ્યમવર્ગ બહુત દુઃખી વ ત્રસ્ત હો જાયગા.

૬–૯–૫૯, સુબહ દર્શન કો પહુઁચા તબ ગીતાજી પર પ્રવચન કર રહે થે. કહા– ગીતાગ્રંથ શરણાગતિકા હૈ. કર્મ કરને કે લિયે તીસરા અધ્યાય ભગવાનને કહા. અર્જુન કો સન્યાસી નહીં બનાયા. "શિષ્યસ્તેऽહં શાધિ માં પ્રપન્નમ્, યોગક્ષેમ વહામ્યહમ્, સર્વ ધર્માન્પરિત્યજય મામેકં શરણં વ્રજ", આદિ શરણાગતિ કે અનુલક્ષ્ય મેં હૈ. અલિપ્ત ભાવ સે કર્મ કરો. પિતા કી ફર્જ હૈ– કર્તવ્ય હૈં કિ સંતાન કો પઢાના, યોગ્ય બનાના, લેકિન કમા કે હમકો દેંગે યહ આશા અનુચિત હૈ. પુત્રકા કર્તવ્ય હૈ કિ પિતા કી સેવા કરેં, પરંતુ પુત્રકા

યહ વિચાર ઠીક નહીં કિ પિતાને મુઝે પઢાયા, ઈસલિયે સેવા કરની પડતી હૈ.

ઈશ્વર અવશ્ય હૈં. પેંડાકા સ્વાદ મીઠા હૈ, પરંતુ કૈસા મીઠા હૈ ! બતા નહીં સકતે. ઐસે હી જિસને ભી ઈશ્વરકા દર્શન કિયા હૈ– વે કહતે હૈં કિ ઈશ્વર હૈં, પરંતુ કૈસે હૈં યહ તો અનુભવ સે માલૂમ પડતા હૈ. સદ્‌ગુરુ માર્ગ બતલાતે હૈ ઉસી કે અનુસાર કરને સે ઈશ્વરપ્રાપ્તિકા લાભ અવશ્ય મિલતા હૈ.

હમેશા અપને દોષ દેખતે રહો

૨૪–૨–૬૦. શ્રી ગુરુદેવ :– (૧) ક્રોધ સે વિવેક કા નાશ હોતા હૈ. જબ આતા હૈ તબ હમેં સાવધાન કરતા હૈ– યહ ભૂલ હૈ. જબ હમ પર સવાર હો જાતા હૈ તબ પતા નહીં પડતા. ક્રોધ આને પર મૌન ધારણ કરના, મંત્રજાપ શુરુ કર દેં, હો સકે તો ભગવાન કી મૂર્તિકા ધ્યાન ભી કરના– ક્રોધ શાંત હો જાયગા. (૨) ગુરુકૃપા હોતી હૈ– મંત્રજાપ ઔર ગુરુઆજ્ઞા પાલન સે. (૩) સાધન મેં આગે બઢના હો તો જિતના હો સકે ઈતના મૌન રહના. (૪) કોઈ ભી એક દૈવી સંપત્તિકા સાંગોપાંગ પાલન કરનેસે એક કે બાદ એક સબ દૈવી સંપત્તિ અપને આપ આ જાતી હૈ. ઉસી તરહ અગર સાવધાન ન રહેંગે તો ઔર એક આસુરી સંપત્તિ કો આશ્રય દેને પર એક કે બાદ એક આસુરી સંપત્તિયાઁ ઘુસ જાયગી ઔર આપકો પતા ભી નહીં પડેગા. (૫) હમેશા અપને દોષ દેખતે રહો, સહન કરતે રહો. મેરી કિતની ટીકા હોતી હૈ ! મૈં સબ જાનતા હૂઁ, ઔર ફિર ભી સહન કરતા હૂઁ. મેરે પાસ રહકર તુમ કો ભી ઉસી તરહ સહન કરના સીખના ચાહિયે. (૬) શરણાગત કો કુછ ભી કરને કી જરુરત નહીં રહતી. ઉનકે બને રહો બસ ! તો સબ અપને આપ બન જાયગા. લેકિન વાસ્તવ મેં ઉનકે બનના ચાહિયે. ઐસા નહીં હોતા હૈ તબ– “ઓ પ્રભુ ! હમ તો હૈં તેરે, ઔર મરને કો બહુ તેરે”. જ્યાદાતર તો ઐસા હી હોતા હૈં. આત્મસમર્પણ કર ડાલો, બસ !

ધતુરા સે સોને કા સો ગુના કેફ હૈ

રાજકોટ, ૧૪–૧૦–૬૩. શ્રી ગુરુદેવ :– “કનક સે કનક કી સૌ ગુની માદકતા અધિકર”... કનક યાની ધતૂરા, કનક યાની સોના– સુવર્ણ. કનક સે યાની ધતુરા સે કનકકા યાની સોનેકા સૌ ગુના કેફ હૈ. સોના જિસ કે પાસ આયા ઉનકો ધતુરા સે ૧૦૦ ગુની માદકતા આતી હૈ. ધતુરાકા કેફ નિર્દ્વંદ્વ હૈ. સોના વ પૈસાવાલા માનતા હૈં કિ મૈં ઈશ્વર હૂઁ, સિદ્ધ હૂઁ, બલવાન વ સુખી હૂઁ.

સોના યાની સુખ, ના યાની નહીં, અર્થાત્ જિસ મેં સુખ નહીં હૈ વહ હૈ

સોના. જો સોને નહીં દેતા વહ હે સોના. ભગવાન દેતે હૈં મુક્તિ ઔર સોના દેતે હે ભુક્તિ. સોના આતે હી મનુષ્ય કો પશુ બના દેતા હે. ઉસે ખયાલ રહતા હે કિ મેરે પાસ પૈસા હૈં. માનવકા સ્વાભાવિક ગુણોંકા તિરોધાન સોના કર દેતા હે. પશુ બના દેતા હે. પૈસા જહર હે– આતે હી બૈઠને નહીં દેતા હે. પૈસાવાલા દૂસરે કો હીન દ્રષ્ટિ સે દેખતા હે; મૈં કુછ હૂઁ– ઐસા અભિમાન બઢ જાતા હે, ઔર ભાષા મેં અબે તબે શબ્દ આ જાતા હે. આહાર–નિદ્રા–ભય–મૈથુન વહ અવિવેકી પૈસેદારકા ખયાલ હે.

જો ધતૂરા ઔર સોનાકા માર્જન અર્થાત્ શુદ્ધિ ન હો તો દુર્ગુણ રહતા હૈં. પૈસા કા માર્જન દાન હે; ધતૂરાકા માર્જન ખટાઇ હે. પૈસા શુદ્ધ હોવે તો બલવાન બના દેતા હે. સાધુ કી સેવા કરો– સાધુકા સ્વભાવ પરાનુગ્રહી હોતા હે.

ગરજ પડે કછુ ઔર હે, ગરજ સરી કુછ ઔર ।
તુલસી ભાઁવર કે પરત, નદી સિરાવત મોર ॥

ભાઁવર યાની વર–વધૂ દ્વારા કી જાતી અગ્નિ કી પરિક્રમા, પરત = પૂર્ણ હોનેકે બાદ; મોર = મુગટ યાની મોડિયા. લગ્ન હોને કે બાદ મોડિયા કો નદી મેં ડાલ દેતે હૈ– ક્યોંકિ ગરજ પૂરી હો ગઇ.

ભગવત્કૃપા કે લિયે કુપાત્ર મત બનો. સુપાત્ર ન બન સકો તો કુપાત્ર તો મત બનો. પરંતુ સમ બનો.

કામ ક્રોધ મદ લોભ સબ, નાથ નરકકે પંથ ।
સબ પરિહરિ રઘુબીર ભજહુ, ભજહિ જેહિ સંત ॥ માનસજી ॥
ત્રિવિધં નરકસ્યેદં દ્વારં નાશનમાત્મનઃ ।
કામઃ ક્રોધસ્તથા લોભસ્તસ્માદેતત્ત્રયં ત્યજેત્ ॥ ગીતાજી– ૧૬–૨૧ ॥

યહ તીનોં કો નિકાલો– ત્યાગ દો.

ઉજ્જૈન, ૫–૧૨–૬૫. પ્રવચન સામ ૫ સે ૮. શ્રી ગુરુદેવ :– કિસી ભી રાજ્યકો ચાર વસ્તુ હોના ચાહિયે– (૧) મિત્ર પડોશ દેશ સે અચ્છા સંબંધ (૨) અચ્છા અર્થકારણ (૩) અચ્છી મિલિટરી (સેના) (૪) ઔર અચ્છી રાજનીતિ.

ડૉ. ગજ્જરકી પુત્રી અરુણા કે લગ્ન પ્રસંગ મેં શ્રી ગુરુદેવ કે પાસ કૃષ્ણાબહન, કુમુદબહન, દમયંતી બહન, બસતી આદિ બૈઠે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– પૂજારા (એચ.જી) તો જબ મેરા કામ હોવે તબ મેરે પાસ આતા હૈં. જો ગુરુ કો ઘર પર બુલાવે તો પૈસા ખર્ચ હો જાવે.

મૈં (એચ. જી પુજારા) :– રામાયણ મેં શ્રીરામજી ગુરુ વશિષ્ઠજીકો કહતે હૈં કિ આપકા મેરે ઘર આના ઉચિત નહીં હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– "ગુરુ" વિશાલ ભાવ હૈ. યહ કોઇ ભક્તિ–ગુરુ કે લિયે નહીં હૈં.

ડૉ. ગજ્જર :– શિષ્ય તન, મન, ધન અર્પણ કરતા હૈ. અતઃ પુજારા કહતે હૈ સો ઠીક હૈ કિ આપશ્રી કો આગ્રહ કરકે હમારે ઘર પર પધારને કી વિનંતિ કરને મેં હમેં સંકોચ હોતા હૈ. (ઈસ કે ઉત્તર મેં આપશ્રીને અષ્ટાવક્ર–જનકજીકા દ્રષ્ટાંત દિયા.)

સરકાર કો ટેક્સ સૂર્ય કી તરહ લેના ચાહિયે

સબ કે સાથ શ્રી ગુરુદેવ ઉદ્ધવ ધર્મશાલા મેં બિરાજેં હૈં, ઉસ સમય કે પ્રવચન મેં સે–

શ્રી ગુરુદેવ :– કુલ ૧૪ નેત્રયજ્ઞ આજતક હુએ હૈં. હર એક મરીજકા ખર્ચ ૩૪ રુપયે આતે હૈં. એક સદ્‌ગૃહસ્થને નેત્રયજ્ઞ કે લિયે એક હજાર લોહે કી ચારપાઈ (= પલંગ) ભેંટ મેં દિયે ઔર લકડે કે ખાટ તીન હજાર તો હૈં હી. મધ્યપ્રદેશ કે પૂર્વ મુખ્ય મંત્રી શ્રીકાત્જુને મુઝે કહા થા કિ હર એક મરીજ કે લિયે સરકાર કો નેત્રયજ્ઞ મેં દો સૌ રુપયે ખર્ચ હોતે હૈં. વહી તો સરકારી ખર્ચ !

સરકાર કો ચાહિયે કિ કર (ટેક્સ) સૂર્ય કી તરહ લેના ચાહિયે. જબ સૂર્ય નદી, સાગર આદિ સે જલ ખીંચતા હૈ– તબ કોઇ દેખતા નહીં હૈ. પરંતુ વહી જલ બાદલ સે બરસાતા હૈ– તો દિખતા હૈ ઔર યહ બારિસકા જલ સબકા કલ્યાન કરતા હૈ. ઈસી તરહ સરકાર કો આસાની સે કર લેના ચાહિયે ઔર પ્રજાકે હિત મેં ઐસા ખર્ચ કરના ચાહિયે જો નિખર ઉઠે. યાને સબ કો સુખ પહુઁચાવે.

અનાજ કી કમી હોવે, બારિસ કમ હોવે તો સરકાર કો ચાહિયે કિ દો સાલ નહરકા પાની મુફત મેં કૃષિકાર કો દે. જબ જબ અનાજ કી કમી દેશ મેં હોવે તબ, જિસકી ઉમ્ર ૪૦ સાલ સે જ્યાદા હો ઉનકો સપ્તાહ મેં દો દિન ઉપવાસ કરના ચાહિયે. પરંતુ યુવાનોંકો એક ભુક્ત (એક સમયકા ભોજન) કા નિયમ ભી ન કરેં.

ભારત સરકાર કો ચાહિયે કિ સબ કંટ્રોલ (અનાજ, કારખાને આદિ પર કે) નિકાલ દો. કોંગ્રેસીઓં તો પુરાને ખટમલ હૈં– ઈતને બરસોંસે (સાલ સે) હૈ. નયા પક્ષ યાને નયા ખટમલ– જો ઔર લહૂ ચુસેગા.

"બિન મજહબી" તુમ કો કિસ કો દિખાનેકા હૈ ?

તુમ લોગોં સે મત માંગો. કાહે કો માઁગતે હો ? ચુનાવ ક્યા ચીજ હૈ ? જબ લોગ તુમકો આકર બોલે કિ નહીં ભાઈ ! હમે તો તુમ કો હી ચુનના હૈં– તબ ખરા ચુનાવ !! બાકી, તુમ પૈસા ખર્ચ કર કે મત માઁગતે હો, તો યહ ચુનાવ નહીં હૈ ! મૈંને જયાબહન શાહ (કોંગ્રેસી) કો ઐસા કહા તો વો ઉત્તર દેને લગી કિ હમેં સેવા કરની હૈ, હમ ચુનાવ મેં ખડે નહીં રહે તો સેવા કૌન કરેગા ? મૈંને કહા કિ બિના ચુનાવ સેવા કી જાતી હૈં. મગર તુમ કો તો ચાહિયે સત્તા !!

મુસલમાન કભી હિંદુકા ભલા નહીં ચાહેંગે. અભી જો અચ્છે મુસલમાન ભારતમેં હૈં વહ સમય આને પર બદલ જાયેંગે. અભી શાસનકર્તા કહતે હૈં કિ ભારત "બિન મજહબી દેશ હૈ." યહ "બિન મજહબી" તુમકો કિસ કો દિખાનેકા હૈ ? વિશ્વ મેં ઈસાઈ ઔર મુસલમાન જયાદા હૈં. જબ તુમ હી ન હોંગે તો તુમારી સંસ્કૃતિ ભારત મેં કૈસે ટીકેગી ? ઈસલિયે....(અપૂર્ણ).

પહલે રાજનેતા કે પીછે "લાલ" લગતા થા, લગાયા કરતે થે (ઉદા. જવાહરલાલ) અબ નામ કે આગે "લાલ" લગ લગા હૈ (લાલબહાદુર શાસ્ત્રી). મગર બીચ મેં "લાલ" આ જાય– ઐસા આદમી મિલે ઔર રાજ્ય કરે તો સબ ઠીક હોવેગા. ભારત ચીન કે સાથ મિત્રતા ન કરેં ઈસીલિયે રશિયા ઔર અમરીકા સબ પ્રપંચ કરતે હૈં.

ભારતને ૧૩ ભૂલ કી હૈ. પ્રથમ ભૂલ હૈ– પૃથ્વીરાજ ચૌહાનને શાહબુદીન ઘોરી કો છોડ દિયા. દૂસરી– પાકિસ્તાન જબ હુઆ તબ મુસલમાનકો વહાઁ હી ભેજ દેનેકા થા. તીસરી ભૂલ રુપયે બાવન કરોડ– પાકિસ્તાન કો ચુકાયા. ઈત્યાદિ.

શ્રીરામમંત્ર તારક મંત્ર હૈં

ડૉ. ગજ્જર :– રાઘવ ભગત ગાયત્રી મંત્રકા જાપ કરતે હૈ, કારણ કિ કિસીને કહા હૈ કિ ગાયત્રી મંત્ર કે જાપ કરને સે રામમંત્ર મેં ધ્યાન લગ જાયેગા.

શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રીરામમંત્ર તારક મંત્ર હૈં.

બગીચે મેં જો પૌધે બડે હો જાતે હૈં– ઉન કો અમુક ભાગ કાટનેસે ઉન કી ઔર બાગ કી શોભા બઢતી હૈં. નીચે કી ઓર ઢલે ગયે પૌધેકો, વૃક્ષકો આધાર દેના માલીકા કામ હૈ. ઈસી તરહ શ્રીમંતો સે– પૈસેવાલોં સે પૈસા લેકર જરુરતવાલોં કો સહાય કરના, અપરિચિત કો ભી સહાય કરના– સચ્ચી દયા

કહી જાતી હૈ. જગત્ તો ઘોડી હૈ. બાપ બૈઠા, ફિર બેટા ઊપર બૈઠા, ફિર દોનોં બૈઠે. બાદ મેં જગત્ કે કહને પર દોનોં ઊતર ગયે ઔર ઘોડી કે સાથ ચલને લગે.

જગત્ મેં હમેં બદલા લેના હૈં ન ! જબ જન્મ હુઆ થા તબ હમ રોતે થે, ઔર બાહર સબ ખુશી સે હઁસતે થે કિ પુત્ર હુઆ. તો મરને કે સમય બદલા લો કિ અપન હઁસે ઔર અપના જીવનકાર્ય દેખકર પીછેવાલે રોવે.

વૈદિકધર્મ સચ્ચા હૈ. ભારતમેં જ્યાદા ધર્મ નહીં હૈ. ધર્મ તો એક હી હૈં– સત્ય, અહિંસા. ભગવદ્ કે સબ અવતાર અહિંસા કી રક્ષા કે લિયે હુએ હૈં. હિંસા સે અહિંસા કી રક્ષા હોતી હૈ. રાવણ કો મારને સે અહિંસા કી રક્ષા હુઈ.

રંકા, ૪–૫–૬૭. શ્રી ગુરુદેવ :– જીવનકા ધ્યેય હૈ :–

શ્રીરામનામ મેં અટલ વિશ્વાસ, સ્વાધ્યાય નિયમપૂર્વક, રામાયણ પર પ્રેમ, શુદ્ધ વ્યવહાર ઔર દૈવી સંપત્તિ ગ્રહણ કરો– ગીતાજી અધ્યાય ૧૬.

એક વ્યાપારી અપની દુકાન પર બૈઠા–બૈઠા હઁસ રહા થા. મૈંને સોચા કિ ક્યા બાત હૈ ? હમ ભી ઉસ કી ખુશી મેં ભાગ લેવે. વેપારી કો મૈંને પૂછા– તો કહને લગે કિ ઉસ દેહાતી કો એક કિલો ગુડ મેં મૈંને ૧ છટાંક કમ તોલ દિયા. મૈંને કહા કિ તુમને દો પૈસે કે લિયે બનાવટ કરકે તુમ્હારા ધર્મ ખો દિયા– જો વાપસ નહીં મિલેગા. વહ દેહાતીને તો છેતરાઈ કે દો પૈસે ખો દિયા હૈ, વહ તો દો પૈસા કમા લેગા. લેકિન તુમ્હારા ખોયા હુઆ ધર્મ તુમ કો વાપસ નહીં મિલેગા !!

“કભી ઘી ઘના, કભી મુઠી ચના, કભી વો ભી મના”. જગત્ મેં આયે હો તો ઐસા હી ચલે. અશુભ વિચાર નહીં કરના વહ ભી ભક્તિ હૈ. તન ઔર મન કો મારો, તબ સેવા હોતી હૈ. અભિમાન છોડો. વિવેક સે સુખ મિલતા હૈ.

દો પદ

કટકે કટકે ભર દિયા, ઈન્હ સબને મેરા થેલા ।
બરાબર ભગવાન પૂરા કરેં, જો મન ન હોય મેલા ॥
વિનય પત્રિકા નિત પઢે ગૃહી વા અવધૂત ।
“બના” છાઁય નહિ છુહ કે સપને મેં જમદૂત ॥
યહ પત્રિકા રઘુનાથ કી કરે પાઠ લય લાય ।
“બના” રામ પદ અમલ રતિ મોહ–શોક ભ્રમ જાય ॥

□□□ □□□

હરિપદ વિમુખ ન સુખ લહ્યો રવિ શશિ કી ગતિ દેખ ।
મન નૈનનતે પૃથક્ મેં, પાવત દુઃખ વિશેષ ॥
બનાદાસ જો સુખ ચહે, તો યહ મારગ ધાર ।
શ્રુતિ પુરાણ બુધ કહે, અરુ ભજિય રામ ઉદાર ॥
બના બના સબ કોઈ કહે, "બના" બને નહીં કોઈ ।
બના સત્ય તો હિત બના, દિનો હે જગ ખોઈ ॥
મદાતીત માયા રહીત, મંગલ મોદ સ્વરુપ ।
મદન મથનકો ભજ "બના", નહીં પડે ભવ કૂપ ॥
અનારંભ અદ્વૈત અજ, અમિત અનામય વેદ ।
અચલ અનઘ હરિરુપ લખ, "બના" મિટે ભવ ખેદ ॥
બહે જ્ઞાન અજ્ઞાનમેં, ભક્ત અભક્ત સુભાવ ।
કર્મઠ કર્મ ન જાનહિ, કલિ કો "બના" પ્રભાવ ॥
દાન દયા કરુણા રહે, રહે શિલ ગુણગ્રામ ।
તહાઁ "બના" ધુનધર (ઘરઘર), બસે સીય સહિત શ્રીરામ ॥

સીતાજી કી અગ્નિ પરીક્ષા

ભગવાન શ્રીરામજીને સીતાજી કો અગ્નિ મેં રખા હે, સો અગ્નિ મેં સે હી ફિર પ્રગટ કરાના જરુહી હૈં. ઔર "માયા સીતા હરના", તે અગ્નિ પરીક્ષાકા કારણ દોષારોપણ નહીં હૈં.

સાધુ :– (૧) કુટિચક : કુટિ ગંગા કિનારે બના કે ભજન કરેં ઔર અતિથિ સત્કાર કરેં યહ ઉનકા ધર્મ હૈં. (૨) બહુદક :– જલ પર નિર્વાહ કરકે પડે રહે વહ સાધુ બહુદક. (૩) હંસ :– જો ગુણ ઔર દુર્ગુણ કો અલગ કરને મેં સમર્થ ઔર ત્યાગી હો વો પરમહંસ, જનકલ્યાણ ઔર પૂરે ત્યાગ કી વૃત્તિવાલા હે.

સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાય

બનારસ, ૨૬–૨–૬૨. એક બાર શ્રીનંદાજી શ્રી ગુરુદેવ કો મિલે, ઔર બોલે કિ ગુરુજી ! હમારે સ્વામીનારાયણ કે એક સાધુ કો વિમાન લેનેકો આયા થા. ઈસ પર સે શ્રી ગુરુદેવને નંદાજી કો એક કિસ્સા સુનાયા કિ એક ગાઁવ મેં મૌલવી થા– વહ મર ગયા, તો કબ્ર મેં ગાડ દિયા. થોડે દિન બાદ જરખ (હિંસક

પ્રાણી) આ કરકે મૌલવી સાહબ કે શબ કો ખોદકર નજદિક મેં એક પટેલ કે ખેત મેં રખ દિયા.

જબ મુરદા કબ્ર મેં નહીં હોનેકા માલુમ હુઆ, તબ ગાઁવ મેં મુસલમાનોંને બાત ચલાઇ કિ સુનો ! મૌલવી સાહબકો ફરિસ્તા લે ગયા હૈ. ઉધર ખેતવાલે પટેલને સુના તો ઉસને અપની ઔરત કો કહા કિ મૌલવી સાહબકા મુરદા તો જરખને ખોદકર અપને ખેત મેં ડાલા હૈં. યહ મૈંને નજર સેં દેખા હૈ. ઔર યહ તો હૈ ઔરત કી જાત. વહ જબ પાની ભરને કો કુઆઁ પર ગઇ તબ સબ માતાઓં કો કહને લગી કિ મૌલવી સાહબકા મુરદા તો જરખને ખોદ કર ખેત મેં ડાલા હૈ. તો, ઐસી બાત સ્વામીનારાયણ સાધુ કે વિમાન લેને કો આયા વાલે કી બાત હૈ. (વાસ્તવ મેં સાધુ કો કુઆઁ મેં ફેંક દિયા ગયા થા.

વાડા ખોટા હૈં. કૃષ્ણ, રામ, નારાયણ સર્વવ્યાપી નામ હૈ. ઉન સંપ્રદાય મેં તિલક મેં બિંદી હૈ– વહ રામપ્રસાદજી કી હૈ, ઔર રામપ્રસાદજી પહિલે હુએ, બાદ મેં હુએ સહજાનંદ સ્વામી. રામપ્રસાદજી કી જો શિક્ષાપત્રી હૈ– વહી સ્વામીનારાયણ કી હૈ. સો સિદ્ધ હોતા હૈ કિ સ્વામીનારાયણવાલોંને રામપ્રસાદજી સે તિલક ઔર શિક્ષાપત્રી લી હૈ. "સ્વામીનારાયણ ભજે વો સત્સંગી, રામ ભજે વો દુસંગી !" યહ કહાઁ કા ન્યાય હૈ. યહ ખોટા હૈ.

શાસ્ત્રોંને માતાઓં કો ઊઁચા સ્થાન દિયા હૈ

ગોસ્વામીજીને માતા–સ્ત્રીઓં કો ઊઁચા સ્થાન દિયા હૈ. શુરુ મેં હી " વન્દે વાણી વિનાય કો (સરસ્વતી ઔર ગણપતિજી કી વંદના કી હૈ.") ઔર ' 'સીતારામ ગુણગ્રામ પુણ્ય" ઔર "પ્રિયા ચઢાઇ ચઢે દો ભાઇ" (નાવ મેં) બતાકર માતાજીકા આદર કિયા હૈ. કવિ કી એક બાત માનના (ઢોલ...નારી....તાડન કે અધિકારી) ઔર દૂસરી નહીં માનના યહ ઠીક નહીં હૈ.

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ ।

શ્રીસદ્‌ગુરુ વિનય

જય ગુરુ માનવરુપ હરે સેવ્યમાન શ્રીમાન ।
પતિતોદ્ધારક દયામય સગુણ રુપ ભગવાન ॥
જય બ્રહ્મરુપ સુરુપ સદ્‌ગુણપુંજ કીર્તિ નિધાન હૈ ।
ચિન્મય સદાશય દેવ, જીવનમુક્ત સુચિ ગુણવાન હૈ ॥

યુગશક્તિ ધાતા, નેત્રદાતા, તેજયુક્ત કૃપાનિધે ।
અઘ ઓઘ હર, ઉદ્‌બોધ કર, મૃદુચિત્ત, કરુણા બારિધિ ॥
ભય–તાપ ભંજક, પ્રણવ પ્રતિમા, નિરંજન શ્રદ્ધેય હૈ ।
ગૌરવમયે, ગરિમામયે, વૈભવમયે, સુજેય હૈ ॥
સંસૃતિ–જટિલતા સુધારક, કર્માણવ પતવાર હૈ ।
ત્રયગુણાતીત અતીત– પ્રસ્તુત ભવિચિત–આકાર હૈ ॥
નિષ્કામ કર્મી શુદ્ધ દ્વૈતાદ્વૈત નિહિત વિશિષ્ટ હૈ ।
ધર્મોપદેષ્ટા, અલખગતિ, શાશ્વત પ્રગલ્ભ વરિષ્ઠ હૈ ॥
બ્રહ્મેન્દ્ર– વિષ્ણુ–મહેશ, વિધુ દિનનાથ રુપ પ્રણામ હૈ ।
યોગીશ, ત્યાગી, શ્રેષ્ઠ, અવિચલ મતિ અનૂપ પ્રણામ હૈ ॥
સંસાર–વારિધિ–ગ્રસિત, આકુલજન હૃદય આધાર હો ।
કરીયે કૃપા કરુણા સદન, ભવભીતિ સે નિસ્તાર હો ॥
શુભ પાદ પદ્મો મેં પ્રણત, મન સે યહી હૈં પ્રાર્થના ।
રક્ષા કરો "રણછોડ", સંકટ દૂર હો હૈ યાચના ॥
ઔઢરદાની બિનતી, દાસ કી હો સ્વીકાર ।
ચરણ "કમલ કી", "વિમલ" રજ જનકા હો ઉદ્ધાર ॥

રચયિતા– ગૌરીશંકર ગુપ્ત– 'કમલ', બીનાગંજ.

"શિલાલેખ" (ગલતાજી)

જયપુર– ગલતાજી ગુફા શ્રીપતિતપાવનજી ભગવાનકા આસન હૈં. ઈસ ગુફા કે ઉપર ભારત સરકારને એક બોર્ડ (શિલાલેખ) લગાયા હે– જિસ પર લિખા હે :–

"યહ પયહારી બાબા કી ગુફા હૈ. શ્રીકૃષ્ણદાસજી પયહારી બાબા એક બહુત બડે સાધુ થે. ઉનકા ભોજન કેવલ દુગ્ધપાન થા. વે અપને સમય મેં ચમત્કારોં કે લિયે પ્રસિદ્ધ થે. યહ ભક્તમાલ કે રચયિતા શ્રી નાભાજી કે ગુરુ થે"

ઉપરાંત, ગુરુ દ્વાર કે પાસ આરસ કી તકતી પર ગુરુપરંપરા લિખિ હે– ઈસ પ્રકાર–

(૧) શ્રી હનુમદાચાર્ય (૨) શ્રી બ્રહ્માચાર્ય (૩) શ્રી વશિષ્ઠાચાર્ય (૪) શ્રી પારાશરાચાર્ય (૫) શ્રી વેદવ્યાસાચાર્ય (૬) શ્રી શુકદેવાચાર્ય (૭) શ્રી પુરુષોત્તમાચાર્ય (૮) શ્રી ગંગાધરાચાર્ય (૯) શ્રી સદાચાર્ય (૧૦) શ્રીરામેશ્વરાચાર્ય (૧૧) શ્રી દ્વારાનંદાચાર્ય (૧૨) શ્રી શ્યામાનંદાચાર્ય (૧૩) શ્રી શ્રુતાનંદાચાર્ય (૧૪) શ્રી ચિદાનન્દાચાર્ય (૧૫) શ્રી પૂર્ણાનન્દાચાર્ય (૧૬) શ્રીમાનન્દાચાર્ય (૧૭) શ્રી હર્ષાનન્દાચાર્ય (૧૮) શ્રી રાઘવાનંદાચાર્ય (૧૯) શ્રી જગદ્‌ગુરુ રામાનન્દાચાર્ય (૨૦) શ્રી અન્નતાન્દાચાર્ય

પત્રો

શ્રી વૃન્દાવન, ૧૦–૪–૪૩. શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. પ્રિય પુજારા, આશીર્વાદ. આપકે ભાઈ કે વિષય મેં આપને લિખા. શ્રીરામજી જો કુછ કરેંગે વહ ઠીક હૈં. ઉન્નતિ અઉન્નતિ (અવનતિ) સત્કર્મ વ દુષ્કર્મકા ફલ હૈ. આપ કો કામ બહુત રહતા હૈ, ચિન્તા ન કરો, યહી સમય કામ કરનેકા હૈ. દરશન તો ભગવાનકે હી કરનેકી ઉત્કટ ઈચ્છા રખના ચાહિયે જો આપ કે વ હમારે કરતા (કર્તા) ધરતા હૈ. મૈં પૂર્ણ સ્વસ્થ હૂઁ, આપ ચિન્તા ન કરેંગે. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

રાજકોટ, ૨૦–૫–૪૩. શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. એચ. એ. પુજારા, સાદર આશીર્વાદ. હમારે પાસ ચિટ્ઠી લિખનેકા કેવલ કામ હોને સે જવાબ જલ્દી દે રહા હૂઁ. બુદ્ધિ દેના સરસ્વતીકા કામ હૈ. ઇશ્વર સે પ્રાર્થના કરો કિ આપ કી બુદ્ધિ કુશાગ્ર હો. યહ સત્ય હૈ કિ દિવાન બહુત ચતુર હોના ચાહિયે, તભી ઉસ સ્થાન પર રહ સકતા હૈ, અન્યથા નહીં. આપ કી તબીયત અચ્છી પઢકર ખુશી હૈ.

શોક કે સાથ લિખના પડતા હૈ કિ મૈં તુમારી સેવા કો ઈચ્છા રહને પર ભી ન લે શકા. જિતની શ્રદ્ધા લેખની મેં હોતી હૈ– સંભવ હૈ કિ ઉતની હી શ્રદ્ધા હૃદય મેં હોતી હોગી. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

આસુરી ધન સે અધોગતિ હી હોતી હૈ

શ્રી જાનકીકુંડ, ૧૧–૪–૪૪ કો શ્રી ગુરુદેવને પત્રમેં લિખા હૈ :– શ્રી રામચન્દ્રાય નમઃ. પ્રિય પુજારા, સાદર આશીર્વાદ. આપકા પત્ર મિલા, પઢકર હર્ષ તથા આશ્ચર્ય હુઆ. ધન સે મોહ કૌન નહીં પાતા ? યહ શબ્દ પ્રશ્ન સૂચક હૈ, પરન્તુ આસુરી ધન સે અધોગતિ હી હોતી હૈ. જૈસે કિ “ધન મદ મત પરમ વાચાલા”.

આપને લિખા હૈ કિ કલિકાલ મેં લક્ષ્મી સરવસ (સર્વસ્વ) હૈ. યહ આપ કે વિચાર કિસી અંશ મેં ઠીક હો સકતા હૈ, પરંતુ મૈં આપ કો કલિકાલકા કીટ બનને કી સંમતિ નહીં દેતા. વહ લક્ષ્મી હી ક્યા જો અનર્થ કર કે કમાઇ જાય ? ગૃહસ્થ કો લક્ષ્મી કી આવશ્યકતા હોતી હૈ, યહ ઠીક હૈ, ઔર હોના હી ચાહિયે. પર ઈસકા યહ અર્થ નહીં કિ અનીતિ (રિશ્વત) કા અવલમ્બ લેં. આપને લિખા હૈ કિ ધન કી ભૂખ બડી દુઃખદાયી હૈ. મગર, યહ સચ હૈ તો ઈસ પ્રવૃત્તિ ક્યોં ?

પ્યારે પુજારા ! તુમ વિચાર કર કે દેખો– ઐસે વિચારોં સે કભી ભૂખ શાન્ત હો સકતી હૈ ? ભૂખ તો કેવલ સંતોષ સે હી શાન્ત હો સકતી હૈ. આપ યહ નિશ્ચય કરેં કિ અનીતિ વ્યવહારિક ઉન્નતિમેં ભી બાધક હોતી હૈ. વિશેષ ક્યા લિખૂઁ ? ક્ષૂદ્ર દ્રવ્યકે લિયે પરલોક બિગાડના આપકો શોભા નહીં દેતા. આગે આપકી ઈચ્છા.

આપ કો યહ પત્ર પઢકર કટુ શબ્દોંકા અનુભવ હોગા. પર પુજારા ! યહ હમારા કર્તવ્ય હૈ કિ :–

સચિવ બૈદ ગુરુ તીનિ જૌં, પ્રિય બોલહિં ભય આસ ।
રાજ ધર્મ તન તીનિ કર, હોઇ બેગિહીં નાસ ॥

મેનેજર કો હમારા આશીર્વાદ કહના. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

કઠેટી, ૧૭–૧૦–૪૪ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈ– શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. પ્રિય પુજારા, સાદર આશીર્વાદ. આપને જો શ્રીરામજી કો જગહ દી ઉસ કે લિયે આપ કો ધન્યવાદ હૈ. મેનેજર કા પત્ર પઢકર આશ્ચર્ય હુઆ કિ વહ શ્રીમદ્ ભાગવત કરાને કે લિયે રાજકોટ જા રહે હૈં. કેવલ ઈસ દ્રષ્ટિ સે કિ આપ શ્રીરામભક્ત હૈં.

શ્રી મહાન પતિતપાવની શ્રી માનસજી વ શ્રી વાલ્મીકિય જીવોં કે કલ્યાણાર્થ હૈં. યદિ નહીં તો કિસ્સા (ખર્ચ) ક્યોં ? સમસ્ત કુટુમ્બ કો આશીર્વાદ. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીજાનકીકુંડ, ૨૪–૨–૪૫. શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. પ્રિય પુજારા, સાદર આશીર્વાદ. આપકા તાર આજ મિલા. મૈં શીઘ્ર હી (યહાઁ સે) ચલા જાઉઁગા. ઈસલિયે આપકા આના વ્યર્થ હી હોગા.

આપને રતલામ કી સરવિસ (નોકરી) છોડી યહ ઠીક હી હૈ. યહ મૈં આપ સે ઉજ્જૈન હી મેં કહનેવાલા થા, પરન્તુ આપ કો દુઃખ હોગા ઉસી કારણ

સે નહીં કહા. અસ્તુ ! યહ આપ કી પ્રતિજ્ઞાભંગ (તીન વર્ષ તક રિશ્વત ન લેંગે, ઔર રિશ્વત લેના) કા હી ફલ હો સકતા હૈ. ઉજ્જૈન મેં સરવિસકા પ્રયત્ન મત કરો. ઉજ્જૈન મેં સરવિસ તો મિલ જાયગી પર....... સબ કો આશીર્વાદ. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

કેવલ આપ હી કષ્ટ મેં નહીં હો; મન કો સાવધાન રખો

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. છોટે મામા, સાદર આશીર્વાદ. તુમ તો બહુત મુંઝાતે હો છોટે મામા ! મનુષ્ય જીવન ઐસા હી હૈ. દેખો મામા ! કેવલ આપ હી કષ્ટ મેં નહીં હો. વિચારો ! સારે જગત્ મેં કિતને સુખી હૈં ? આપ જૈસે કિતને હી હૈ ! છોટે મામા ! ભગવાન પર વિશ્વાસ રખો– યે દિન ભી નહીં રહેંગે. રોટી તો ભગવાન અવશ્ય દેંગે. મામા, વિચારો ઔર પુરુષાર્થ કરો. રણછોડદાસકા આશીરવાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. હસ્તમ, રામમંદિર, ૬–૮–૪૫. પ્રિય પુજારા આશીર્વાદ. આપકા પત્ર મિલા. અનુભવ હોને પર હી મનુષ્ય સત્ય માર્ગ કો ગ્રહણ કરતા હૈ. આપકા પશ્ચાતાપ હી પ્રાયશ્ચિત હૈ. આપ કો કોલ્હાપુર જાના હો તો જાવો, સરવિસ તો ઉજ્જૈન મેં ભી મિલ જાવેગી. પત્ર પહુઁચને પર વિચાર કરના. અબ બહુત સાવધાન રહકર સાત્ત્વિક સંકલ્પ રખના, તો ઉન્નતિ બહુત શીઘ્ર હોગી.

જબ દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ કા સમય હોગા– વહ આપ સે આપ સાધન બન જાવેગા. આપ અપને પત્ર મેં ઉપર "શ્રી રામચન્દ્રાય નમઃ" નહીં લિખતે હૈં, યહ બડી ભૂલ હૈં. અપને ઈષ્ટકા નામ અવશ્ય લિખના ચાહિયે. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. કિલેશ્વર, ૧૬–૨–૪૮. પ્રિય હીરાચંદ, સાદર આશીરવાદ. દ્વારકાદાસ પર આપકા પત્ર હૈ, સુનકર માલૂમ હુઆ કિ આપ અબ સેક્રેટરી હો ગયે. હોના ચાહિયે. જૂનાગઢ નવાબ કે યહાઁ જો અર્જી ભેજી– વહ ક્યા ફિર આને કી ઈચ્છા હૈ ? યદિ હો તો પ્રયત્ન કરો. મામલતદાર મેં ક્યા હૈ ? રિશ્વત યા ઔર કુછ ?

પુજારા ! મન કો સાવધાન રખો. જો કાઠિયાવાડ આનેકા હોવે તો ફિર જાના કૈસા ? યહ સમઝ મેં નહીં આતા. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. રાજકોટ, ૨૦–૪–૪૮. પ્રિય નાના મામા ! સાદર

આશીર્વાદ. આપને લિખા હૈ કિ ગુજરાત સરકાર કી નોકરી કરૂઁ. બરાબર છે. ઉન્નતિનો માર્ગ છે. રિશ્વતના ભાગ્ય જાગ્યા શું ! બરાબર નોકરી કરો. ઉન્નતિ હોગી, પર રિશ્વત સે દૂર રહના. ભૂલ ખાના નહીં ! તીન વર્ષ કી પ્રતિજ્ઞાને કષ્ટ દિયા હૈ– જો અબ ભૂલ કરોગે તો ફિર ક્યા હૈ ? સાહેબ કો વશ કરો. બરાબર ઉન્નતિ હોગી. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ભાડવા, તા. ૨૭–૨–૪૯. પ્રિય પુજારા, સાદર આશીર્વાદ. આપકા ભી યહી કર્તવ્ય હોના ચાહિયે કિ સાધુઓં કો સ્વેચ્છાપૂર્વક રહને દો. જીવનલાલ વ રામરતનલાલજી કો હમેશા આશીર્વાદ કહના. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. રાજકોટ, ૧૪–૭–૪૮. પ્રિય નાના મામા, સાદર આશીરવાદ. ઘબડાના નહીં. મંગલમય ભગવાનકા વિધાન ભી મંગલમય હોતા હૈ. નોકરી તૈયાર હૈ– દેરી નહીં, પ્રયત્ન કરેં. ભગવાન ઠીક કરેંગે. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ચિત્રકૂટ, તા.૬–૪–૫૨. શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. છોટે મામા ! આશીર્વાદ. બસ ! આનંદ કરો. પર ભૂલ જાના. સોયા સો ખોયા, પર અબ જાગા તો પાયા. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

સાવધાની સે વકીલાત, ઔર હક કા ખાના. અનીતિ કોઇ જીવન નહીં. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. રાજકોટ, તા.... પુજારા ! સાદર આશીર્વાદ. આપ કે પત્ર સબ મિલે. પઢકર બહુત ખેદ હોતા હૈ કિ આપ બહુત દુખિત હૃદય સે લિખ રહે હૈં. પ્રભુ જો કરતે–જીવ કે હિત કે લિયે હી કરતે હૈં. તુમ કો વ હમ કો માલૂમ નહીં કિ ભગવાન ક્યા કરતે હૈં.

તુમ ઈસ તરહ કદરાતે હો યહ તુમ કો શોભા નહીં દેતા. મનુષ્યજીવન સુખ–દુઃખ, સંઘર્ષકા સ્થાન હૈ. યહ તો નિશ્ચય હી હૈ કિ સુખ કે પશ્ચાત્ દુઃખ વ દુઃખ કે પશ્ચાત્ સુખ સ્વાભાવિક આતા–જાતા રહતા હૈ. યદિ ઈસ તરહ ઘબડાઓગે તો જીવન દુઃખમય પ્રતીત હોકર સ્વાસ્થ્ય ખરાબ હોને કી સંભાવના હૈ.

મેરે હિસાબ સે આપ સબ બચ્ચોં કો લેકર રાજકોટ આ જાવે. મિથ્યા સંકોચ મેં ન પડો. ફિર ભગવાન ક્યા કરેંગે વહ ઉન કી ઈચ્છા. બસ ! સબ કો આશીર્વાદ. રણછોડદાસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ભાઈ શ્રી હીરાચંદ પુજારા, સાદર હરિસ્મરણ ! યહ તુમ કો ભલી પ્રકાર માલૂમ થા કિ મૈંને મૌની સે સંબંધ છોડ દિયા હૈ ઔર યહ સંકલ્પ ભી કિયા હૈ કિ જો મૌની કો સહયોગ દેગા ઉનકો મુઝ સે સંબંધ રખનેકા અધિકાર નહીં રહેગા. અતઃ આપને મૌની કો અપની મોટરકા સહયોગ દે કરકે રાજકોટ ભેજા હૈ. તબ મુઝે અપની સંકલ્પાનુકૂલ અપને કર્તવ્ય પાલન કરનેકા બાધ્ય હોના પડતા હૈ. જાનકારી કે લિયે પત્ર ભેજા હૈ (યહ). પત્રકા ઉત્તર દેને કી કોઈ આવશ્યકતા નહીં. રણછોડદાસ. (ઈસ પત્ર મેં આશ્રિતોં કો ઘડને કી શ્રી ગુરુદેવ કી પ્રક્રિયા માલૂમ પડતી હૈ.)

તા. ૩૦–૪–૫૬ કો મૈં (= હીરાચન્દભાઈ)ને શ્રી ગુરુદેવકો પત્ર લિખા કિ... કૃપાસિંધુ સમર્થ પૂજ્ય શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ કે ચરણ કમલો મેં..... સેવક હીરાચંદ ગો. પુજારા કા સવિનય દંડવત પ્રણામ.

આપશ્રીકા પત્ર ૨૮–૪–૫૬ કા આજ મિલા. ઔર ઉસી સમય મૈંને પ્રતિજ્ઞા કર લી કિ અન્ન લેના નહીં. મૈંને જાનબુઝકર સહયોગ નહીં દિયા હૈં. મેરે લિયે આપ હી સર્વસ્વ ઔર પ્રથમ હો. મેરી ગલતીકે લિયે ક્ષમા કી પ્રાર્થના કરતા હૂઁ. ઔર અભી તો મૈંને અનાજ છોડ દિયા હૈ. આપશ્રી મૌનીજી સે નારાજ હૈ ઐસા માલૂમ થા, પરંતુ ઈસ સે આગે જ્યાદા માહિતી નહીં. મૈં આપ પ્રભુ સમર્થ ધણી સે ક્ષમા યાચતા હૂઁ ઔર આપ કી જૈસી આજ્ઞા– વૈસા પાલન કરુંગા. આપશ્રી અંતર્યામિ હૈં ઔર દયા સાગર હો. આપશ્રી કી કૃપા પર મેરા જીવન હૈ. હીરાચંદ....

ઈસ કે જવાબ મેં, શ્રીગોપનાથ મહાદેવ સે તા. ૩–૫–૫૬ કે પત્ર મેં પૂ. શ્રી ને લિખા હૈ... શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. પ્રિય પુજારા, સાદર આશીર્વાદ. પત્ર મિલા, હાલ જાના. આપને અનાજ લેના બંદ કર દિયા યહ ઠીક નહીં. ઈસ પત્ર મિલતે હી અનાજ લેલો. આશા હૈ, સૂચનાનુસાર આગે આપ ધ્યાન રખેંગે. સબ કો આશીર્વાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ...., તા.૨૨–૭–૬૦. પ્રિય પુજારા, સાદર આશીર્વાદ. તુમારા ૧૮–૭– કા પત્ર પઢકર ખૂબ હઁસના આયા. અરે બાબા ! જબ વસ્તુ સંભાલકર ધ્યાનપૂર્વક ન રખો તો ઉસમેં મૈં ક્યા કરુઁ ? તુમ તો નિરે બાલક જૈસી બાત કરતે હો. અચ્છા ! જબ તુમ ધ્યાન નહીં રખતે તો અબ મૈં રખા કરુઁગા બસ ન ! મૈં ૨૦–૨૧ કો ઈન્દૌર પહુચૂઁગા. સબ કો આસીસ કહના. રણછોડદાસકા આસીસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. બનારસ, ૫–૨–૬૨. પ્રિય પુજારા, સાદર આશીર્વાદ... મોટા મામા કી નોકરી લગ તો ગઇ હૈ, પર ઉન કો અબ કાતર કી ધાર (રિશ્વત) થોડી ઓછી કરવી જોઈયે. (કમ કરની ચાહિયે). પ્રભુ કે સાથ પણ થોડો.....સબ કો આસીસ. જીવન મેં ખૂબ ભજન કરના. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ....૨૦–૬–૬૨. સબકો આશીર્વાદ કહના ઔર તુમ જરા અનીતિ સે બચના. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. જુનાગઢ, ૫–૭–૬૨. મંત્રજાપ ખુરસી, સોફા યા પલંગ પર બૈઠકર કરને મેં બાધ હૈં.

જમનાદાસભાઈ પટેલ (જામનગર) પર શ્રી ગુરુદેવ કે પત્રોં :–

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ઝાલાવાડ, ૯–૧૨–૫૨.

પ્રિય જમનાદાસભાઈ !

જે હરિ કરશે તે મમ હિતનો, યહ નિશ્ચય બદલાય નહીં ।
હું હરિનો હૈ હરિ મમ રક્ષક, યહ ભરોસા જાય નહીં ॥

રણછોડદાસકા આશીરવાદ ।

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ઝાલાવાડ, ૨૯–૧–૫૩. પ્રિય જમનાદાસભાઈ ! સાદર આશીરવાદ. ગાડા (બૈલગાડી) ચલા જા રહા હૈ, ઔર ચલા જાવેગા. તીર છૂટને પર વાપિસ નહીં લૌટાયા જા સકતા. પ્રીત પ્રતીત શ્રીરામભદ્રજી હી યથાર્થ જાનતે હૈં. ફિર ચિંતાકા કારણ રહતા નહીં.

સૌરાષ્ટ્રકી ગડબડ બીજ બોયે હુએ કો કાટના હી શ્રીરામઆજ્ઞા હૈ. સકુટુમ્બ કો આશીરવાદ. રણછોડદાસ.

મહત્ત્વપૂર્ણ કૃત્ય તો અકર્તવ્યકા ત્યાગ હૈ

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. દિ......

યદિ મૈં કહૂઁ કિ આપ સબ કિતના કષ્ટ ઉઠાકર ઈસ બેહડ ભૂમિ મેં મેરે નિમિત્ત આયે હૈ. તબ આપ એક સંતોષજનક ઉત્તર દેંગે કિ યહ તો શિષ્યકા કર્તવ્ય હૈ. બરાબર ? પરન્તુ કર્તવ્ય પાલન કોઇ મહત્તાપૂર્ણ હૈ ઐસે મેરે વિચાર નહીં. (ઈસકા આશ્રય યહ નહીં કિ કર્તવ્યપાલન ન કિયા જાવે) કારણ કિ વહ તો સંસ્કારાધિન હોતા હી હૈ ઔર પ્રકૃતિવશ કરના હી પડેગા.

પર મહત્ત્વપૂર્ણ કૃત્ય તો અકર્તવ્યકા ત્યાગ હૈ, જો મહાન હૈ; જીવનકો ઉન્નત કરને મેં અતિ સહાયક હૈ. શાસ્ત્રોંને અકર્તવ્ય કે ત્યાગ કી ભૂરિ ભૂરિ પ્રસંસા કી હૈ. આસુરી સંપત્તિ હી માનવ અકર્તવ્ય હૈ. ઈસકા ત્યાગ હી મહત્ત્વપૂર્ણ હૈ. ભગવાન સર્વેશ્વર આપ કો ઈસ ત્યાગ કરને મેં અતિ કૃપાયુક્ત પ્રેરણાત્મક સહાય કરે. રણછોડદાસકા આસીસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. પુષ્કર, ૮–૩–૫૪. પ્રિય જમનાદાસભાઈ સાદર આશીર્વાદ. તુમારા પત્ર મિલા. શ્રીરામકા ભરોસા હો ઉસકો સદૈવ કલ્યાણ હૈ, ચિન્તા કરના નહીં. નિકલ જાને દો. શાન્તિપૂર્વક ભગવાન કી લીલા દેખો. નિર્દ્વન્દ્વ રહો. રણછોડદાસકા આશીરવાદ.

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. પુષ્કર, ૧૮–૧૨–૫૬. પ્રિય જમનાદાસભાઈ. સાદર આશિર્વાદ.

પ્રભુ જાને !

ચરણો ધરહુ મત ચોર, કહ વિરંચ હરિ પદ સુમર ।
જાનત જનકી પીર પ્રભુ, ભજહિ દારુણ વિપદ ।।

જાકી તુમ શરણ હો વાકો તુમારી ફિકર. રણછોડદાસકા આશીસ.

...સો સંદેહ ઠીક નહીં

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. તા..... પ્રિય જમનાદાસ તથા નરસીભાઈ ! સાદર આશીર્વાદ. આશા હૈ કિ શ્રી પતિતપાવન શ્રી રામજી કી અનન્ય શરણાગતિ સહિત નિયમકા પાલન કરતે હોંગે.

પ્રિયવર ! અનન્યતા કી શિક્ષા (ઉપદેશ) તો હમ કો મીન, અહિ, ચાતક, ચકોરાદિ દેતે હૈં. મીન (મછલી) સ્નેહી–જલ કે બિછુડને પર પ્રાણ પરિત્યાગ કરતી હૈ. સર્પ મણિ બિન જીવિત નહીં રહતા. ચાતક સ્વાતિ હી ગ્રહણ કરતા હૈ. ચકોર પ્રિય શશિ કો પ્રાર્ણાર્પણ કરતા હૈ. મહાઅલ્પજ્ઞ (જિન કો આહાર–નિદ્રાદિ કા હિ જ્ઞાન હૈ) અંડજ કી અનન્યતા એક દિનચર્યા તદ્વત હૈ. પર હમ ઉન સે વિશેષ જ્ઞાનવાન હોતે હુએ ભી અનન્યતા સે હીન હૈં. ઔર સંદેહ ભી કરતે હૈં કિ મહાન શક્તિમાન ભગવાન સે અલ્પજ્ઞ જીવ કો મિલને કી સંભાવના નહીં ! સો સંદેહ ઠીક નહીં. જીવ કા તો પરમાત્મા શ્રી રામજી સે અસાધારણ સંબંધ શ્રી શ્રુતિ ભગવતી બતલાતી હૈ (યથા). રણછોડદાસકા આશીસ.

કાષ્ટમૌન સમય કી વ્યાવહારિક સુચનાયે

કાષ્ટમૌન પ્રારંભ (જામનગર)મેં જમનાદાસભાઈ પટેલ કો શ્રીગુરુદેવને લિખકર દિયા :–

પ્રિય જમનાદાસભાઈ ! સાદર આશીરવાદ.

(૧) કાષ્ટ વૈશાખ સુદી તીજ–બુધવાર સે હી ગિના જાવેગા. યહ પંદ્રહ–સોલહ દિન કેવલ વિશ્રામ કે હૈ. ઈસ મેં કભી કભી સામાન્ય નિયમ ભી સુચારુરુપ સે નહીં હોતા. કાષ્ટ ૭૨૦ દિનકા હૈ, પર હૈ અનિશ્ચિત્. કાર્તિક સુદી તીજ–શુક્રવારકો ૧૭૮ દિનકા સમાપ્ત હોગા (૨૮ અક્ટુબર). (૨) ૧૬ જનવરી ૫૫ કો ૮૦ દિનકા સમાપ્ત હોગા. (૩) ૨૬ અપ્રૈલ ૫૫ કો ....સમાપ્ત હોગા. યહ એક વર્ષ ૩૫૮ દિનકા હોગા. આગે ૩૬૨ દિનકા વર્ષ હોગા. વહ સબ ભગવત્ ઈચ્છા પર નિર્ભર હૈ.

(૧) જમનાદાસભાઈ ! કાષ્ટ મેં સ્વતંત્રતા જૈસી કોઇ વસ્તુ નહીં હૈ કિ ઈચ્છા અનુકૂલ ઉઠના–બૈઠના હો સકે. ઉસકા કાલ અનિશ્ચિત્ રહતા હૈ. ઈસી કારણ કહા નહીં જા સકતા કિ કપાટ કો યથા સમય મૈં ખોલ સકૂં યા ન ખોલ સકૂં. આપ વસ્તુ રખના, જબ તક લે સકૂંગા, લેતા રહૂંગા (૨) આટા બરાબર એક માસ મેં રખા કરે. એક માસ આટા બિગડતા નહીં હૈ. ઔર યદિ ઉઠા ન સકૂં તો ચિન્તા કરના નહીં. આપ ઠીક સુદી ૩ (તીજ) કો રખા કરે. બટાટા (આલૂ) પહલે દિન હી છોડ દે.

આપને માઁ કી પરમ્પરા કા અનુકરણ કરના આરંભ કર દિયા– સૂખા સાગ, સૂખા મેવા– યહ સબ ગૈરઉપયોગી હૈ. તુમકો ઐસા વિચાર હી ક્યોં આતે હૈં ? ભલા યહ ભી બદ્રીનારાયણ ભગવાનકા માર્ગ હૈં કિ સિકેલે (ભૂઁજે) ચના ભી ચાહિયે. યહ કાષ્ટ ક્યા હુઆ ? નટોંકા તમાસા હુઆ. મુઝે કિલેશ્વર જૈસા રહને દો તો અચ્છા. મુઝે સબ સ્વીકાર હૈ બાબા !! આપ કો નારાજ નહીં કરના હૈ તો.....હૈ.

હરિભાઇ કો લિખ દિયા, વહ બિલ ન માંગેગે. યહ તો પુષ્કર મેં નક્કી હો ચુકા હૈ કિ કાષ્ટ મેં ભોજન અથવા અન્ય વ્યવસ્થા જમનાદાસભાઈ કે ઉપર હી હોગી, કોઈકા ઉસ મેં કોઈ કાર્ય ન કરના હોગા. ઈસ મેં રાગ કી બાત હી ક્યા હૈ ? સબ કો ભોજન કરના ચાહિયે, ઔર ચાબી જમનાદાસજી કો રખના ચાહિયે. ચાબી કભી ભી કિસી ભી દશા મેં જમનાદાસભાઇ કિસી કો ન દે; ઔર અપને

ભી ચાબીકા ગૈરઉપયોગ ન કરે– જૈસે ચૌથ, શ્રીરામનૌમી, શ્રીગુરુપૂર્ણિમા આદિ આદિ ઉત્સવ પર ખોલના યા ખોલનેકા કારણ ઢૂંઢના અનુચિત હોગા. હાઁ, વસ્તુ રખના ઔર ચલે જાના ચાહિયે, પર સ્મરણ રહે કિ કેવલ જમનાદાસજી કે અતિરિક્ત કોઈ દૂસરા વસ્તુ ભી ન રખે, ઔર ન રખને કી ચેષ્ટા કો. ઐસા મૈં પુષ્કર મેં નક્કી હુએ અનુસાર ચાહતા હૂઁ.

એરટાઈટ કી જરુરત નહીં હે; યહ સબ પ્રપંચ રહને દો. મૈં ખિચડી ગરમ જલ સે બરાબર ધોકર બનાઉઁગા. અભી ઈતના દાલ–ચાવલ ઈહાઁ હૈં કિ વહી પૂરા હો જાવેગા. જ્યાદા રખના નહીં ચાહિયે. યહાઁ રખને કો ભી સ્થાન નહીં હે.

પાર્ટીશન કી અબ તો આવશ્યકતા નહીં થી. યદિ ઐસા સમઝતે હો તો ડાલ દેના, જબ ઈચ્છા હો. પર બાહર સે બિલકુલ બંદ વ અંદર સે દરવાજે બંદ રહેંગે. ઉસ મેં કિસી કો આના–જાના ન હોગા. બાહર કે પાર્ટીશન કી ચાબી જમનાદાસ રખેં– યહ નક્કી હો ચુકા હે. કોલસા ઈહાઁ ઈતના હૈં કિ ૨ વર્ષ બરાબર ચલેગા, અબ આવશ્યકતા નહીં.

ઐસા લગતા નહીં હૈં કિ ટંકી યાની નદી– જો આપકા અનુમાન ઠીક હો તો તુમ સ્વતઃ ન ભરકર કોઈ આદમી સે ભરવાકર રખો– તો સ્વીકાર હે. કેવલ હાથશુદ્ધિ કી આવશ્યકતા હે.

જો તુમ મેરી આજ્ઞા સચમુચ માનતે હો તો તુમ ભોગીભાઈકા બોઝા કમ કર દો વ ઉનકો શરીર સુધારનેકા મૌકા દો. મૈં તો સદૈવ ઉનકા શુભેચ્છુ બના હી રહૂઁગા. પર સમય દેખતે ઉનકો ગેરસમઝણ સુધારના ચાહિયે. નટુભાઈ, ભોગીભાઈ, ઈનકા કોઈ દોષ નહીં, કેવલ સમઝ ફેર હે.

મૌનીજી કુન્ડલ મેં રહેંગે. વહીં અપના સાધન–ભજન કરેંગે. મકાન બનાના નહીં. જિસ મેં મૈં હૂઁ યહી તુમારે લિયે ભજન કરને બહુત હોગા.

પ્રતિઉત્તર લમ્બા કહાઁ સે લિખૂઁ? તુમને સમસ્ત કાગજ મેં સર્વજ્ઞ સર્વજ્ઞ હી તો ભર રખા હે ! ઉસ મેં ક્યા ઉત્તર દૂઁ ! સબ કુટુમ્બ આવે. નામ તો કેવલ હીરાચંદદાસ વ મથુરાદાસજીકા જાનતા હૂઁ. જો આના હો, ઔર બરાબર આના હો તો ભલે આવે. બસ ન ! હાઁ હાઁ ! ટેકા દો ન !

દો વર્ષ ઈતના તો કરેં...

ટેકા દો ન ! ઈસ દો વર્ષ કે લમ્બે સમય મેં હમ સે કુછ ન બન સકેં તો ઈતના તો કરેં :–

(૧) મન સે, વચન સે વ શરીર સે કપટ છોડકર ભગવાન શ્રીરામભદ્રજી કે પ્રપન્ન હોનેકા પ્રયત્ન કરેં.

(૨) કોમલચિત્ત બનના (કઠોર બોલના, કઠોર ક્રિયા કરના, કઠોર વિચારના છોડે તબ કોમલચિત્ત બને.)

(૩) દીનોં પર દયા (દીન કે કષ્ટોં કો મિટાને મેં યથાશક્તિ પ્રયત્ન કરના.

(૪) સબકા સન્માન કરના ઔર અપને માન ચાહને કી સ્વપ્ને ભી ઈચ્છા ન રખના.

(૫) વૈરાગ્યવાન બનના. યહ જગત્ કે ભોગ પરિવર્તનશીલ હોને સે વિનાશશીલ હૈ– ઐસા દ્રઢ નિશ્ચય હોના વ ઈન મેં ઉપરતિ હોના.

(૬) સરલતા :– કિસી ભી પ્રકારકા છલ–કપટ આદિકા ન હોના.

(૭) વિગતકામ :– અનર્ગલ મનોરથોંકા ત્યાગ.

(૮) ક્રોધકા અભાવ :– કિસી ભી પ્રકાર કે ક્રોધ કે બસ ન હોના.

(૯) લોભાભાવ :– અનીતિ સે કમાના બંદ કર દેના.

(૧૦) ભગવન્ નામ પરાયણ :– સતત્ નામસ્મરણ કરતે રહના.

(૧૧) મુદિત :– હર સ્થિતિ મેં પ્રસન્ન રહના. હાનિ–લાભ મેં ભગવત્ ઈચ્છા જાનના.

યદિ યહ ટેકા દો વર્ષ મેં મિલ ગયે તો ગોવરધન તો ક્યા ગોવરધનધારી ઉઠકર ઉઠાનેવાલોં કો ઢૂંઢને લગેંગે !

ભોજન વિષય મેં, થોડા વ્યવહાર મેં ત્રુટિ આવેગી ઔર પરિણામ અચ્છા આવેગા. "જૈસા કરો સંગ તૈસા ચઢે રંગ, જૈસા ચબાઓ અન્ન વૈસા બને મન"– યહ તો સત્ય હી હૈ– કેવલ દો વર્ષ તો ઐસા કરના હો તો બડા ઉત્તમ.

બાહરકા–ગાઁવ મેં કિસીકા ભોજન ન લેના– ઠીક ન હોગા, પર શુદ્ધ લેના ઠીક હોગા. રાજકોટ તો વૈકુંઠધામ હૈં– વહાઁ પ્રતિજ્ઞા કરના વ તોડ દેના– યહ સબ હો સકતા હૈ. પર જામનગર મેં ઐસા ન હોગા, ઐસા વિશ્વાસ હૈં. ભગવાન ઉન કી રક્ષા કરેંગે. જૈસા એક બાલક બાહર કોઈ કામ કરકે પિતા સે સંભાલને કી પ્રાર્થના કરતા હૈ, ઔર પિતા ઉસ કો બરાબર સંભાલતા હૈ, ઉસી પ્રકાર ભગવાન શ્રીરામજીને "જન કી પ્રણ રામ ન રખો કહાઁ ?" અર્થાત્ સબ સ્થાન પર ભગવાનને અપને જન–ભક્તકા પ્રણ રખા હૈ, તબ અપનેકો ચિન્તા ક્યોં કરની ચાહિયે ? ચા (ચાય) છોડના તો ઠીક પર કુછ દિન કોફી પીના !

ઉનકી પ્રાપ્તિ કે શરણાગતિ વ સતત ભગવત્ સ્મરણ હી અવિચલ માર્ગ હૈ

મંજિલ પાર તો કરના હૈ– ઈસ મેં તો શંકા નહીં. કારણ કિ જીવ માત્ર સુખકા ઈચ્છુક હૈ. આત્યન્તિક દુઃખોં કી નિવૃત્તિ હી નિત્ય અવિચલ સુખ કી પ્રાપ્તિ હૈં.

કરુણાબ્ધિ, સંપૂર્ણ હેય ગુણ ગણોં સે રહિત, કલ્યાણમય, અન્ય સબ વસ્તુઓં સે વિલક્ષણ, જ્ઞાનાનન્દ સ્વરુપ; અતિશય જ્ઞાન, બલ, વીર્ય, ઐશ્વર્ય, શક્તિ ઔર તેજાદિ અસંખ્ય ગુણ સમૂહોં કે મહાન સમુદ્ર; અચિન્ત્ય, અવ્યક્ત, નિર્મલ, સર્વ તંત્ર સ્વતંત્ર, જો સ્વઈચ્છા અનુરુપ વિગ્રહ કો ધારણ કરતે હૈં; વહી સર્વેશ્વર ભગવાન શ્રીરામભદ્રજી કી કૃપા બિના આત્યન્તિક દુઃખોં કી નિવૃત્તિ હોના અશકય હૈ. ભગવત્ કી કૃપા પ્રાપ્તિ કે અને કો સાધનોંકા શાસ્ત્રોં મેં ઉલ્લેખ મિલતા હૈ, ઔર મહાન પુરુષોં દ્વારા ઈંગત ભી હૈ. ઉન સાધનો મેં સરલ વ સાધ્ય ભગવત્ શરણાગતિ મુખ્ય સાધન હૈં. વ ઉન કી પ્રાપ્તિ કે તો એક સતત ભગવત્ સ્મરણ હી અવિચલ માર્ગ હૈ.

(યે) સ્મરણ ક્રિયાયેં પાત્રાનુકૂલ પ્રથક પ્રથક હૈં. પર પરિણામ એક હી– શરણાગતિ હી હૈ. ભગવત્ મંત્ર વ ભગવત્ નામ મેં કોઇ અન્તર નહીં. મંત્રરાજ પરંપરા યજનયુક્ત હૈં, ઔર શીઘ્ર પ્રભાવોત્પાદક હૈ. વૈદિક હોને સે આચાર્ય પવિત્રતાકા આદેશ દેતે હૈં. પર સતત તો (સર્વદા, સર્વકાલ, સર્વ સ્થિતિ મેં) તૈલધારાવત્ અખંડ સ્મરણ કો હી કહતે હૈ. ભગવાન અચ્યુત હૈં; ઉનકે મંત્ર, નામ અચ્યુત હૈં. યહ કભી કિસી દશા મેં અપવિત્ર નહીં હોતે, ઔર અપવિત્ર કો પવિત્ર કરતે હૈં.

યદિ આપ કો નામસ્મરણકા સતત અભ્યાસ હો ગયા હો તો, ઉસે તોડકર મંત્રજપકી આવશ્યકતા નહીં હૈ. નામ વ મંત્ર મેં અન્તર સમઝના ભૂલ હૈ. હાઁ ! એટમબમ્બ અવશ્ય હૈ– ઈસ મેં શંકા નહીં. પર ઉસે સમય પર હી ઉપયોગ કિયા જાતા હૈ– યહ જગત્ પ્રસિદ્ધ બાત હૈ.

શરણાગત કો– "મૈં નિયમકા કચ્ચા હૂઁ, પક્કા હૂઁ" ઈસકા વિચાર ભી નહીં આના ચાહિયે. કેવલ યહી વિચાર રહે...."મૈં તુમારા હૂઁ" –બસ !

(૧) તીજ (તૃતિયા–ગુરુવારકો) કાષ્ટ પ્રારમ્ભ હોગા. કેવલ ભાવનગર ખબર દેના હૈ.

(૨) દ્વિતિયા બુધવાર કો સમય ૬ા બજે બાહર નિકલના હૈ કેવલ ૧૦ મિનિટ કો.

(૩) જમનાદાસભાઈ કો કોઇ ભાર ન હો ઐસે વ્યવહાર કી ઈચ્છા રખના હમારા કર્તવ્ય હૈ.

(૪) જિસ કે ચિત્ત મેં ઉપરતિ સ્થાન પાવે, વહ નિઃસંકોચ સ્થાન પરિવર્તન કર દેં. ચિત્ત ન લગને સમય ભારરુપ હો જાવેગા.

(૫) સમય કા મૂલ્ય સમઝકર અપવ્યય ન હો ઈસકા ધ્યાન રખના.

(૬) છાછ કમ અનુકૂલ હૈ, ઈસે એક દિન છોડકર રખના ઠીક હોગા. તૃતિયા કો દરવાજે ભીતર સે બંદ કરને હોંગે. ઉસ કી વ્યવસ્થા તૈયાર રહના ચાહિયે.

(૭) ટિફનમેં રોટી બહુત જ્યાદા રહતી હૈ; કમ રખો તો બિગાડ ન હોગા.

(૮) પરમાનંદજી કો યદિ સ્થાન રહને કો મિલ જાયે તો લિખ દેના ચાહિયે.

(૯) કૃષ્ણા ! યદિ ચશ્મા તુમારે પાસ હો તો, મોટા ઘર કે રખ દેનાજી (ભજન કરના) સિગડી જલાને કો પસ્તી અથવા લકડીયા છોલન હો તો ઉત્તમ–જૈસે પહલે થા.

બાબુભાઈ જમનાદાસભાઈ પટેલ (ઈન્દૌર)ને લિખા હૈં :–

અંધે કો દ્રષ્ટિ મિલી

(૧) મંદસૌર નેત્રયજ્ઞ મેં (સન. ૧૯૫૭)મેં થોડે દિન કે લિયે ગયા થા. ગુજરાત સે એક ભાઇ અપને દો અંધે પુત્રોં કો લેકર આયા થા. દોનોં બાલકોં કો રામાયણ કંઠસ્થ થી. જમનાદાસભાઈને ઉસ વ્યક્તિ કો બતાયા કિ પૂજ્ય શ્રી યહાઁ રોજ શામ કો આતે હૈં; આજ જબ પધારેં ઔર બૈઠેં તબ અપને પુત્રોં કો ઈશારા કરના કિ શ્રીસુન્દરકાંડકા પાઠ શુરુ કરેં. તબ દોનોં બાલકોંને ઐસા હી કિયા. જબ શ્રીસુન્દરકાંડકા પાઠ સમાપ્ત હુઆ તબ પૂજ્યશ્રીને એક બાલક કો અપને પાસ બુલાયા ઔર અપની અંગુલિયાઁ બતાતે પૂછા કિ યહ કિતની અંગલિયાઁ હૈં ? બાલકને ઉત્તર દિયા– દો. તબ પૂ.શ્રીને કહા કિ ઠીક સે દેખો. ઐસા લગભગ તીન–ચાર બાર હુઆ ઔર બાલક કો આઁખો કી રોશની મિલ ગયી. તબ દૂસરે બાલકને પૂ.શ્રી સે કહા કિ મુઝે આંખો કી રોશની કબ મિલેગી ? પૂ.શ્રીને કહા કિ તુઝે આઁખો કી રોશની મિલને મેં અભી વક્ત હૈ.

ફિર પૂ.શ્રીને બાબુભાઈ કો કહા કિ તુમ ઈનકો અભી સ્ટેશન છોડને જાઓ, ઔર યહ બાત કિસી સે મત કહના.

કૌન હોગા વહ ઝૌંપડીવાલા !

(૨) સિરોંજ નેત્રયજ્ઞ મેં (જનવરી ૧૯૫૮) હમ થે. એક બાર પૂ.શ્રીને મુઝે ઔર રાજકોટવાલે પ્રયાગજીભાઈ સે કહા કિ પાસકે ગાઁવ મેં મેલા લગા હૈ– વહાઁ જાઓ ઔર પ્રચાર કરો. હમ દોનોં નિકલેં, પરન્તુ રાસ્તા ભૂલ ગયે. રાત હો ગઈ થી, ઔર કોઈ વ્યક્તિ ભી નજર નહીં આ રહી થી. ચારોં ઓર ઘના જંગલ થા. તબ હમને માઈક ચાલૂ કર કે આવાજ કરનેકા સોચા, કિન્તુ માઈક ભી ખરાબ હો ગયા. ઐસે મેં રાત કે દો બજ ગયે. મોટર મેં પેટ્રોલ ભી કમ બચા થા. કુછ દેર બાદ પાસ કી એક ઝોંપડી મેં સે કિસી કી રામાયણકા પાઠ કરનેકી આવાજ આને લગી. હમ વહાઁ પહુઁચ ગયે, દેખા તો કોઈ રામાયણકા પાઠ કર રહા થા. ઉસ વ્યક્તિને હમ રકો સહી રાસ્તા બતાયા ઔર હમ પૂ.શ્રીકે પાસ પહુઁચ ગયે.

મુસાફરી મેં કઈ સંકટોં સે પૂ.શ્રીને બચાયા

(૩) સિરોંજ નેત્રયજ્ઞ કી પૂર્ણાહુતી કે સમય શ્રી ગુરુદેવને આજ્ઞા દી કિ જગદલપુર મેં નેત્રયજ્ઞ કરના હૈ. તબ સિરોંજ સે હી બાબુભાઈ બેડલાવાલે, કૃષ્ણા બહન, મહારાજભાઈ, ઔર દો સેવક જગદલપુર કે લિયે રવાના હુએ. શામ કો પૂ.શ્રીકે પાસ સબ બૈઠે થે તબ પૂ.શ્રીને કહા કિ મેરા ડ્રાયવર કૌન બનેગા ? મૈંને હાથ ઉઠાકર કહા કિ મૈં બનૂંગા. પૂ.શ્રીને કહા કિ તુમ અભી ઈન્દૌર ચલે જાઓ, ઔર દો દિન બાદ અનંતપુર આ જાના. સમય પર મૈં અનંતપુર પહુઁચ ગયા. પૂ.શ્રી કે સાથ મૈં ઔર પ્રેમનારાયણ અનંતપુર સે જગદલપુર કે લિયે નિકલે. રાત્રિ વિશ્રામ કે લિયે શાહગંજ ડાક બંગલા મેં ઠહરે.

દૂસરે દિન સુબહ મૈંને ગાડી ચાલૂ કરનેકા પ્રયત્ન કિયા પર ચાલૂ નહીં હુઈ. ચાર–પાઁચ આદમીને ધક્કા લગાને પર ભી ગાડી ચાલૂ નહીં હુઈ. તબ પૂ.શ્રી ગાડી સે બાહર પધારેં, ઔર ગાડીકે સામને ખડે હોકર આજ્ઞા દી કિ અરે મેરે લાલજીભાઈ કી ગાડી ! તૂઁ ચાલુ હો જા. મુઝે ગાડી ચાલૂ કરનેકો કહા ઔર ગાડી ચાલૂ હો ગઈ !

થોડા આગે ચલને કે બાદ મોટરકે આગે પીછેકા ટાયર ફટ ગયે. શ્રી

ગુરુદેવને ધીરે સે કહા કિ શ્રદ્ધા ટૂટ ગઇ. મુઝે વિચાર આયા કિ બાત તો સહી હૈ. મૈંને ટાયર બદલને કે લિયે ગાડી કો જૈસે જેક પર ચઢાઇ– વૈસે હી જેકકી ડંડી ટૂટ ગઇ. બહુત મુશ્કિલ સે ટાયર બદલ પાયેં– ઔર રાત કરીબ દો બજે હમ રાયપુર પહુઁચે. પૂ.શ્રીકે કહને પર ગાડી કો એક પેડ કે નીચે રખ દી. ફિર આજ્ઞા હુઇ કિ તુમ પિછલી સીટ પર સો જાઓ, મૈં અગલી સીટ પર સો જાતા હૂઁ, ઔર પ્રેમનારાયણ ગાડી કે આગે સો જાવેગા. પ્રાતઃ સ્નાનાદિ કે બાદ મૈંને આગે કો પ્રસ્થાન કરનેકા આગ્રહ કિયા. પૂ.શ્રીને કહા કિ અભી દેરી હૈ. સાઢે નૌવ બજે કહા કિ અબ ચલો, લેકિન ગાડી રાયપુર શહર કે બીચ મેં સે નિકાલના. શહર મેં પૂ.શ્રીને મોટર સ્પેરપાર્ટસ કી દુકાન દેખી– તો કહા કિ ગાડી ખડી કરો. ઔર યહાઁ સે ગાડી કે ટાયર, જેક આદિ ખરીદ લો, આગે રાસ્તા બહુત ખરાબ હૈં. મૈંને કહા કિ શ્રદ્ધા વહાઁ જો ટૂટ ગયી થી અબ નહીં ટૂટેગી. પૂ.શ્રીને કહા– તો ફિર ચલો.

દોપહર ૧–૩૦ બજે હમ જંગલ સે ગુજર રહે થે– પૂ.શ્રીને ગાડી રોકને કો કહા. પૂ.શ્રીને વહાઁ પર ભોજન મેં ટિકડ બનાયે. હમ કો ભી ખિલાયા. ઐસા સ્વાદિષ્ટ ખાના મૈંને પહલે કભી નહીં ખાયા થા. રાત કો નૌવ બજે જગદલપુર પહુઁચે. કૃષ્ણાબહન, મહારાજભાઇ આદિ દર્શન કો આયે. પૂ.શ્રીને મહારાજભાઇ સે કહા– બાબુભાઇ યહ કૈસી ગાડી લાયા હૈ ? જિસ મેં ન ટાયર હૈ, ન જૈક હૈ; ઔર ઈસ મેં નૌવ પંકચર હૈ.

દૂસરે દિન મહારાજભાઈને ગાડી કે લિયે ટાયર ઔર જૈક ખરીદને કી આજ્ઞા માંગી તો, શ્રી ગુરુદેવને મના કિયા ઔર કહા કિ ઈસ ગાડી મેં કુછ નહીં હોગા– જબ તક વાપસ ઈન્દૌર નહીં પહુઁચ જાતી. ચાર દિન કે બાદ પૂ.શ્રી, મૈં ઔર એક ઈલેકટ્રીશયન જનકભાઇ (રાજકોટવાલે) ચિત્રકૂટ કે લિયે નિકલે. રાયપુર સે આગે ગાડી કી હેડલાઈટ ઠપ હો ગઇ. પાસ મેં એક છોટા સા તાલાબ ઔર દુકાન થી. પૂ.શ્રીને આજ્ઞા દી કિ તુમ યહાઁ હેડલાઈટ રીપેર કર લો, ઔર દુકાનસે મોમબત્તી ખરીદકર મુઝે દે દો. પૂ.શ્રીને રસોઇ બનાઇ, હમને ખાના ખાયા. પૂ.શ્રી ગાડી કે પાસ પધારે, પૂછા– કુછ મિલા ? મૈંને કહા – જી નહીં. પૂ.શ્રીને ગાડી કે ઈજીનરુમ મેં દેખા ઔર દો વાયરોં કી ઓર ઈશારા કરતે હુએ કહા કિ ઈન દોનોં કો જોડ દો. વે વાયર હેડલાઈનકે નહીં થે, ફિર ભી પૂ.શ્રી કી આજ્ઞાને યે દોનોં વાયર જોડને પર હેડલાઈટ ચાલૂ હો ગઇ.

આગે ચલકર શ્રી ગુરુદેવને કહા– અબ ચિત્રકૂટ નહીં જાના હૈ– ગાડી

બિલાસપુર કી તરફ લે લો. રાત દો બજે બિલાસપુર પહુઁચે. પૂ.શ્રી કી આજ્ઞાનુસાર ગાડી સ્ટેડીયમ મેં લે ગયે. રાત્રિ વિરામ હુઆ. પૂ. શ્રી કી તબિયત બહુત ખરાબ હો ગઈ. યહાઁ સે આપ અકેલે ટ્રેન મેં ચિત્રકૂટ કી ઓર પધારેં, ઔર હમ કો કહા કિ તુમ વાપિસ જગદલપુર જાઓ, વહાઁ તુમ્હારી અધિક જરુર હૈં. પૂ.શ્રી ટ્રેન મેં બિરાજેં ઔર કહા કિ વાપસ જાઓ તો યહ બાત ધ્યાન મેં રખના કિ યદિ રાસ્તા ભૂલ જાઓ તો કિસી સે પૂછના નહીં– જૈસા અપના મન કહે ઉસી રાસ્તે સે જાના, ગાડી કો તકલીફ મત દેના (તેજી સે નહીં ચલાના) રાત મેં સફર નહીં કરના, યદિ રાતકો સફર કરો ઔર ગાડી બંદ હો જાય તો ગાડી સે બાહર મત નિકલના; ઔર યદિ બાહર નિકલો તો પહલે આગ જલા લેના.

લગભગ ૫૦–૬૦ કિલોમીટર કે બાદ હમ રાસ્તા ભૂલ ગયે, આજ્ઞા કે અનુસાર કિસી સે રાસ્તા નહીં પૂછા, ઔર ઉસી રાસ્તે પર વાપસ લૌટ ગયે. આગે– જનકભાઈને કહા કિ ગાડી તેજ ચલાઓ. મૈંને કહા પૂ.શ્રીને મના કી હૈ, ઔર તેજ ચલાયેંગે તો જરુર કુછ ન કુછ હો જાયેગા. ફિર ભી જનકભાઈ કે આગ્રહ સે ગાડી કી રફતાર થોડી બઢાઈ. કિન્તુ જૈસે ગાડી ૭૦–૮૦ કિલોમીટર કી ગતિ પર પહુઁચી તો ગાડી કી કમાની કે પત્તે બિખર ગયે– શામ ૬ કા સમય થા. સબ પત્તે સમેટ લિયે, લેકિન પતા ચલા કિ કમાનીકા સેન્ટર પત્તે કા બોલ્ટ ટૂટ ગયા હૈ. બાબુભાઈ દૂસરે ટ્રક મેં જાકર રાયપુર સે બોલ્ટ આદિ સામાન લાયા. રસ્સી સે કમાની કે પત્તોં કો બાઁધકર ધીરે ધીરે રાયપુર આયે. હિન્દુસ્તાન ટાઈલ્સકા ટ્રક સામાન લેકર જગદલપુર જા રહા થા, ઉન કે ડ્રાયવર સે ગાડી ઠીક કરવાઈ. પૂ. શ્રી કે મના કરને પર ભી હમ રાત કો જગદલપુર જાને કો આગે ચલે. રાત કે કરીબ ડેઢ (૧–૩૦) બજે ગાડી રાસ્તે મેં બંદ હો ગઈ. જનકભાઈને ગાડી સે બાહર આકર લકડિયા જમા કરકે આગ જલાઈ. ગાડીકી જાઁચ કી, પર કોઈ ખરાબી નહીં થી. ફિર મૈંને ગાડી ચાલૂ કી તો ચાલૂ હો ગઈ. ઔર સુબહ જગદલપુર પહુઁચે. મહારાજભાઈને મુઝે સમાચાર દિયા કિ તુમ્હારે પિતાજી કી તબિયત બહુત ખરાબ હૈ.. સુનકર મૈં જામનગર કે લિયે નિકલ ગયા.

બંદરોંકા ભંડારા કિયા

જયપુર ગલતાજીમેં સન ૧૯૬૪ મેં શ્રી ગુરુપૂર્ણિમાકા અવસર થા. મૈં મેરે પિતાજી (જમનાદાસભાઈ) કે સાથ વહીં પર થા. શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા કે અગલે

દિન હમ સબ ગુરુભાઈઓં કો બતાયા કિ અપને ભંડારા તો કરના હૈ– લેકિન બન્દરોંકા. પૂ.શ્રીને બન્દરોં કો આમંત્રિત કરને કે લિયે ઓમકારભાઈ ઔર ૬–૭ ભાઈ કો ભેજા. તબ ઓમકારભાઈને પૂ.શ્રીસે પૂછા કિ બંદરોં કો આમંત્રણ કૈસે દિયા જાય ? શ્રી ગુરુદેવને બતાયા કિ પહાડ પર જિતને ભી બડે–બડે પેડ હૈ, ઉન પર હાથ મારકર કહ દેના કિ કલ સુબહ ભંડારા હૈં– આપ સબ ઠીક સમય પર પહુઁચ જાયે.

ભંડારે કી તૈયારી મેં પૂ.શ્રીને રાત ભર ભજીયે બનવાયે. સુબહ ભંડારા કે નિશ્ચિત્ સમય પર ઈતને બંદર આયે કિ ઉન્હેં સમ્હાલના મુશ્કિલ હો ગયા. તબ શ્રી ગુરુદેવને કુછ ભાઈયોં કો ડંડે દિયે ઔર કહા કિ એક આદમી આગે ડંડા લેકર ચલે ઔર ઉસ કે પીછે છોટી લકડી લેકર જમીન પર ટકરાતા હુઆ ચલા જાયે તો, સબ બંદર લાઈનસે બૈઠ જાયેંગે. ઈસ તરહ તુમ્હારે પીછે ભજીયાવાલા ચલેગા ઔર સભી બંદરોં કો ભજીયે બાંટતા જાવેગા. ઈસ તરહ બંદરોંકા ભંડારા સમ્પન્ન હુઆ.

ઈસ જગહ ૧૫ ફિટ નીચે એક પથ્થર હૈ– જહાઁ મૈંને પાઁચ સાલ તપ કિયા થા.

સન્ ૧૯૫૬. પૂ.શ્રી જામનગર મેં બિરાજતે થે. શ્રી ગુરુપૂર્ણિમાકા પ્રસંગ નજદીક થા. સબ ગુરુભાઈઓંને નિર્ણય કિયા કિ શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા કે દિન પૂ. શ્રી કા પૂજન સુબહ ૬ બજે ભાવનગર, દોપહરકા પૂજન રાજકોટમેં ઔર શામકા પૂજન જામનગર મેં હોગા. મૈં ઔર રાજકોટવાલે પ્રયાગજીભાઈ પૂ.શ્રી કો લેને કો પૂર્ણિમા કે દિન ભાવનગર પહુઁચે. ભાવનગર મેં ગુરુભાઈ જાનબુઝકર પૂજનમેં દેરી કર રહે થે. તબ શ્રી ગુરુદેવને નારાજ હોકર ગુરુભાઈઓં સે કહા કિ મૈં યહાઁ ઈસલિયે આતા હૂઁ કિ ઈસ જગહ લગભગ ૧૫ ફિટ નીચે એક પથ્થર હૈ, જહાઁ મૈંને પાઁચ સાલ તપ કિયા થા. ઈતના કહકર પૂ.શ્રીને આવાજ લગાકર કહા– બાબુભાઈ ! ગાડી નિકાલો ઔર ચલો. ફિર હમ રાજકોટ કે લિયે નિકલે.

રાસ્તે મેં ગાડીકી બ્રેક ફૈઈલ હો ગઈ. ઈસલિયે મૈં ગાડી ધીરે સે ચલાતા થા. પૂ.શ્રીને કહા– ગાડી તેજ ચલાઓ. મૈંને ગાડી કી ગતિ તેજ કર દી. અચાનક રાસ્તે કે બીચ મેં ભેડ–બકરિયોંકા ઝુંડ આ ગયા, મૈં ગભરા ગયા, આઁખે બંદ કર લી. જબ મૈંને આઁખે ખોલી ઔર પીછે દેખા તો આશ્ચર્ય હુઆ કિ ભેડ–બકરિયોં કો કુછ ભી નહીં હુઆ ઔર ગાડી રાસ્તે પર ચલ રહી હૈ.

કુછ પત્રો

દ્વારકાદાસભાઈ કલ્યાણજીભાઈ પોપટ કો :–

(૧) રામનામ મંદિર

ગોંદિયા, તા. ૧૫.... શ્રી ગુરુદેવને પત્ર મેં લિખા હૈ કિ કાન્તિલાલ કો રાજકોટ મેં જો રામનામ મંદિર બનાના હૈ વહ મહેન્દ્રભાઈ કી સ્મૃતિ કે લિયે. સો તો ઠીક હૈ– મેરા એક વિચાર પુષ્કરકા થા યહ સહજ !

બાંકાપુર ૯–૭–૬૮. પ્રિય દ્વારકેશ ! તુમ્હારા પત્ર નહીં સો કારણ ક્યા ? મેરા સ્વાસ્થ્ય બહુત ખરાબ હૈ. અસ્તુ અબ મન ઉબ ગયા હૈ. અબ ઠીક ન રહને સે આરામ તો લેતા હૂઁ, પર ક્યા હોતા હૈ આરામ સે ! રણછોડદાસકા આસીસ. બાંકાપૂર રેસ્ટ હાઉસ, જિલ્લા– ધારવાડ, મહસૂર રાજ, દક્ષિણ ભારત.

રંકા, ૧૦–૭–૬૭. શ્રીરામ. પ્રિય દ્વારકેશ આસીસ. અપને અપને સ્વાભાવાનુકૂલ મનુષ્ય ક્રિયા કરતે રહતે હૈં, પર હોતા તો વહી હૈ જો વિધાન હૈ. અસ્તુ સદૈવ નિર્દ્વંદ્વ રહના ઔર પ્રયત્ન કરના. ભગવાન તુમારા શુભ કરે. સબ કો આસીસ. રણછોડદાસ.

(૨) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. ૧૬–૨–૬૬. દેખો ભૈયા ! હમ તો ઈસ સિદ્ધાંત કે આદમી હૈ કિ "ચક્રવ્યૂહ ભીતર ફઁસે શત્રૂન કીજે નાશ, આય પડી શીર અપનો, છોડ પરાઈ આશ."

(૩) ધીરજકા બંધ ટૂટા

પશુ રાહત સમિતિ, સાદર આશીર્વાદ. ચિ. દ્વારકેશ કે હસ્ત લિખિત પત્ર મિલા....દરબારકી મુકાલાત હુઈ, હોને દેના થા, પત્ર (ઉનકો) ન લિખના થા. પત્ર મેં યાચના સૂચન હોતી હૈ. વિશેષ તો કાલીદાસ કો માલૂમ હુઆ કિ ધીરજકા બંધ ટૂટા– જો નહીં ટૂટના થા. પરિણામ અચ્છા ભી આવે, તો ભી ક્યા ! ખરડા મધુકરી હૈ, પત્ર દેના યાચના હૈ. રાજરત્ન હો યા પંચરત્ન હો– હૈ તો આખિર મેં પત્થર હી, ફિર ક્યા ! રણછોડદાસકા આશીરવાદ. ખડ (ઘાસ) ઉઠા લિયા– અચ્છા કિયા. આશ્રમકા નામ રાગાશ્રમ હૈ ફિર ક્યા ?

(૪) શ્રી રામચંદ્રાય નમઃ.

પ્રિ. દ્વારકેશ, સાદર આસીસ. ઘબડાના નહીં. જીવન ઈસી પ્રકાર સંઘર્ષમય હૈ. ચિન્તા કરના નહીં. સબ ઠીક હો જાયેગા. ઔર તુમ ચિન્તા ન કરના. રણછોડદાસ.

હસમુખભાઈ કો લિખા :–

જીવન સંઘર્ષમય હૈ. પુરુષાર્થ સે નિરાશ ન હોના. સાહસ હી જીવનકા સહારા સમઝકર પ્રયત્ન કરો. અવશ્ય સફલ હોગેં. રણછોડદાસ– ૧–૬–૬૬.

શ્રી હરજીવનભાઈ રાજદેવ (રાજકોટ) કો પત્ર મેં :–

(૧) તુમારે યોગ્ય કામ ઔર સેવા હૈ– "તુમ ભજન કરો".

(ચિત્રકૂટ–૧૨–૩–૬૨)

(૨) શ્રી જાનકી કુંડ, ૨૮–૧–૫૨.

તુમ્હારે તાર વ પત્ર મિલે. આશક્તિ અધિક હૈ. ઉઠને–બૈઠને મેં ચક્કર આતા હૈ. વસંત પંચમી પર મેરા પાર્થિવ શરીર યહાઁ પર રહેગા, કિન્તુ આત્મા તુમ્હારે યહાઁ. ચિન્તા ન કરના. નારાયણદાસ કે લિયે બરાબર ધૈર્ય દેતે રહના. યજ્ઞ મેં આયે સબ મિલકર સમુચિત રીતિ સે કરતે રહના. મેરે લિયે ચિન્તા ન કરના. મેરે પ્રતિનિધિ કે રુપ મેં મૌનીજી તો હૈ હી. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૩) રાઁચી, ૨૬–૭–૬૫. ભગવાન સે પ્રાર્થના કરતે હૈં કિ નિર્મલાકા જીવન તથા સૌભાગ્ય આનંદ મેં રહે. યહી ભગવાન સે પ્રાર્થના. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૪) શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. પ્રિય હરજીન ભીમજી– સાદર આશીરવાદ. ભગવાન રામજી કી ઈચ્છા સે સબ હોતા હૈં. ઘબડાને સે કામ નહીં ચલેગા. અબ તો ધૈર્ય ધારણ કરો, જિસ સે જાદવજી કી આત્મા કો શાન્તિ મિલે. ભગવાન રામચરણ પ્રાપ્ત હુઆ જીવ કે વિષય ચિન્તા ન કરના ચાહિયે. ભગવાન રામચંદ્રજીને અવશ્ય જાદવજી કો અપનાયા હોગા– સંદેહ નહીં. કામ–કાજ બરાબર કરતે રહના. બડે ભાગ્યશાલી થે જો આનંદ સે તુમ્હારે જૈસે પુત્ર પ્રાપ્ત થે.

માતાજી કી સેવા કરના, સાંત્વના દેના. પ્રજા કો યોગ (યોગ્ય) બનાના. સમઝદારી સે કામ કરના, ઘબડાના નહીં. ભગવાન આપ કો સદૈવ સુખી રખેંગે– શંકા નહીં, બસ ! જાદા (જયાદા) ક્યા લિખૂઁ ? બટુકાદિ સબ બાલકો કો આશીરવાદ. રણછોડદાસકા આશીરવાદ.

(૫) શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. શ્રી પરમાત્મને નમઃ. પ્રિય હરજીવનભાઈ, સાદર આશીરર્વાદ. તુમ્હારી કંકોત્રી મિલ ગઇ. શરીર ખરાબ હોને સે મૈં વહાઁ નહીં પહુઁચ સકૂઁ. નિર્મલા કો આશીર્વાદ કહના ઔર કહના કિ મેરા શરીર યહાઁ

પર હૈ, પર મન તો વહાઁ હી હૈં, ઔર તેરે લિયે કિસી તરહ કી ચિન્તા નહીં રહના ચાહિયે. તેરે મન મેં મેરી હાજિરી હી સમઝના ચાહિયે. ભગવાન સે પ્રાર્થના કરતા હૂઁ કિ તુમરા દાંપત્ય જીવન સુખી ઔર સમૃદ્ધશાલી બને.

દેખો નિર્મલા ! તુમ અબ અપરિચિત ઘર મેં જા રહી હૈં. વહાઁ પર હમેશા યહ ધ્યાન રખના– (કિ) તુમ્હારે સે તુમ કો કર્તવ્ય કા હી વિચાર આવે, ન કિ અધિકાર કા ! અધિકાર તો પાણિગ્રહણ હોતે હી પ્રાપ્ત હો જાત હૈ. શેષ તો કર્તવ્ય પાલન રહતા હૈ. અસ્તુ ! તુમ અપને વડીલોં સે જો સંસ્કાર મિલા હો– ઉનકા વિકાસ કરના, ઔર પ્રેમ સે સબ કે મનોં કો અપની ઔર આકર્ષિત કરને ના આર્યનારી સદૈવ સહન કરતી આઈ હૈ. સહન ઔર શૌર્ય– યહ ઉનકા ભૂષણ હૈ.

અસ્તુ ! તુમ સહનશીલ બનના યહી તુમ્હારે લિયે માર્ગદર્શન હૈ.

પુત્રિ નિમિ ! તુમારા દાંપત્યજીવન ચિરાયુ હો ઔર સમૃદ્ધશાલી બને યહ પરમાત્માન સે પ્રાર્થના. રણછોડદાસકા આસીસ.

શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન કે એક ટ્રસ્ટી ભાઈ કો લિખે પત્રોં

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ઝાલાવાડ, ૨૨–૧૨–૫૨. પ્રિય..... સાદર આશીર્વાદ. તુમારા પત્ર મિલા. ભગવત્ ઈચ્છા કો કોઈ રોકને મેં સમર્થ નહીં. અસ્તુ, ૬ માસ યા ૮ માસ પહલે સ્વપ્નકા સચ્ચા હોના અનિવાર્ય સા દિખતા હૈ. મૈંને બહુત ચાહા કિ તુમ અભી કુછ ન કરો. ભવિષ્ય ઉજજવલ હો યહી ભગવાન શ્રીરામચન્દ્રજી સે પ્રાર્થના.

તુમ કાર્ય કરો, બિચમેં છોડના નહીં. જાતિકા ગૌરવ બઢાઓ, દુખિયોં કે સહાયક બનો. કાર્ય સમય પર ખૂબ વિચાર સે કરના, ઉત્તેજનાપૂર્વક નહીં પર શાન્તીપૂર્વક. સબ કો આશીરવાદ. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. તા. ૩૦–૧–૬૯. પ્રિય...... સાદર આશીર્વાદ. અબ મૈં રુગ્ણાવસ્થા મેં હરિભાઈ કે આશ્રિત પુષ્કર મેં પડા હૂઁ. મેરે શરીર નિર્વાહ કે અર્થ મેં કુછ સાધન નહીં હૈ. મેરે પાસ કુછ થોડે રુપયે હૈં. ઔર યહ તુમ જાનતે હો કિ મૈં કિસીસે માઁગતા નહીં હૂઁ ઔર ન માઁગૂગા, ઔર યદિ કોઈ ભેજેગા તો લૂઁગા ભી નહીં. તુમારે પાસ ૧૦૦૦ રુપયે હૈં– શાયદ તુમ ભૂલે ન હોગે. અગર વો રુપયા ઈસ વક્ત ભેજ દો તો તુમારા બડા હી ઉપકાર માનૂઁગા. ઔર મેરા ખર્ચ ઈસ બીમારી હાલત મેં કુછ સુલભ હો જાયેગા. મૈં અકેલા હી હૂઁ, ઔર મેરે સાથ કોઈ નહીં હૈ. યદિ તુમ સબ રુપયે ભેજને મેં, અસમર્થ હો તો

જિતના ભી ભેજ સકો તત્કાલ ભેજ દો તો મૈં ભગવદ્ ઈચ્છા માનકર સંતોષ કર લૂઁગા. ઔર ઈસસે વિશેષ ક્યા લિખૂઁ ! ઈસ પત્રકી નકલ મૈં અપને પાસ રખતા હૂઁ તાકિ મુઝે સમય સમય પર યાદ દેવેં. રણછોડદાસકા આસીશ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. મુંબઈ, ૭–૩–૬૯. પ્રિય..... સાદર આશીર્વાદ. તુમ્હારી આશ પુષ્કરમેં લગા કરકે નિરાશ હોકર યહાઁ ચલા આયા. ઔર યહાઁ જયરામભાઈકા આશ્રય લિયા; ઔર અબ પૈસાકી કોઈ જરુરત નહીં રહ જાતી. ૧૨–૧૩ વર્ષ બાદ ૧ (એક) હજાર રુપયો મેં સે રુ. ૫૦૦ આપ લેકર આયે ઈસકા આભાર. આયે હુએ રુપયોંકો વાપિસ કર દિયા યહ મેરી મુર્ખાઈ હૈ. મૈં ઉન મહાન પુરુષોં કો ક્યા કહૂઁ જિન્હોંને ત્યાગ મેં હી સુખ બતલાયા હૈ. ઈસલિયે મૈંને ૫૦૦ વાપિસ કર દિયે. સમ્ભવતઃ વહ આપકે સમય પર કામમેં આવે.

તુમ પરમાર્થ કરતે હો યહ જાનકર મુઝે બહુત સંતોષ હૈ, પરન્તુ અબ તુમ પૈસે દેનેકા પ્રયાસ નહીં કરના. જબ જરુરત પડે– ઈસ પત્રકો બાર બાર પઢના.... સબ કો આશીર્વાદ કહના. મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક નહીં હૈ. ઈસલિયે કિસીસે મિલતા ઝૂલતા નહીં હૂઁ. ઈસકે લિયે દુઃખ ન લગાના. મૈં જાનતા હૂઁ કિ ઈસ પત્ર મેં કુછ કટુતા હોગી. ભગવાન સર્વેશ્વર આપ કો ક્ષમા કરેં ઔર આપ કો માર્ગદર્શન મિલેં..... પૂ. શ્રી કી આજ્ઞા સે....

એક અદ્વિતીય અપરિણામી નિર્વિકાર કૂટસ્થ નિત્ય બ્રહ્મમેં ઈન નાના પ્રકાર કે વિકારોં ઔર પરિણામોંકા હોના કૈસે સમ્ભવ હો સકતા હૈ ? ઈસલિયે શંકરાચાર્ય ભગવાનને જગત્ કે ઉપાદાન કારણ ત્રિગુણાત્મક પ્રકૃતિ સ્થાનો બ્રહ્મ કે સાથ એક અનાદિ તત્ત્વ માયા (અવિદ્યા) માનના અનિવાર્ય હો ગયા. (બ્રહ્મસૂત્ર અ.૨ પાદ ૧ અધિકરણ ૮ શંકરભાષ્ય મેં દેખો.)

"અદ્વૈતં તત્ત્વતો બ્રહ્મ તસ્યાવિદ્યા સહાયવત્
નાના કાર્ય કરં કાર્યકમોઽવિદ્યાસ્થ શક્તિભિઃ"

અમુભાઈ વસાણી કો :–

શ્રી રામચંદ્રાય નમઃ . તા...... પ્રિય અમુભાઈ, પુત્રી નર્મદા, સાદર આસીસ. મેરા સ્વાસ્થ્ય બહુત કમજોર હોતા જાતા હૈ. ભગવત્કૃપા– તુમારા કામ બરાબર ચલતા હોગા. ભજન બરાબર નિયમપૂર્વક કરના. નિયમ સે મન કો બલ મિલતા હૈ, ઔર ભજન કરને સે આત્મનિષ્ઠા બઢતી હૈ. તુમારી સેવા ઔર ભજન કરને સે આત્મનિષ્ઠા બઢતી હૈ. તુમારી સેવા તુમ કો ફલિત હો

યહી ભગવાન સર્વેશ્વર સે પ્રાર્થના. વલ્લભભાઈ, વસંતબહન, કાશીશ્યામજી કો આસીસ કહના. રણછોડદાસકા આસીસ.

એક કાગજ મેં લિખવાયા–

અમુભાઈ ઔર નર્મદા, રુપિયા બઢે સર્વદા ।
ભજન કરે સો આપ કો, પૈસે ગુરુ બાપ કો ॥

લીલાબહન ભાઈચંદભાઈ બગડાઈ કો લિખા :–

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. ૧૨–૧૨–૬૨. બેટા લીલા ! હૂઁ તારી માઁ છૂ. માટે ચિન્તા ન કરતી હો ! હૂઁ જ્યારે તૂઁ સ્મરણ કરીશ ત્યારે ચોકસ સ્વપ્નમાં અથવા અન્ય પ્રકારે પ્રેરણા આપીશ. રણછોડદાસકા આસીસ.

દયાબેન કોટેચા કો :–

(૧) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. બિનાગંજ, ૨૦–૭–૫૭.

પ્રિય પુત્રી દયા ! સાદર આશીરવાદ. મેરા કાષ્ઠમૌન કા ઐસા કોઈ ઈરાદા નહીં હૈ કિ મૈં કિસી સે મિલૂઁ નહીં. અથવા બઁદ રહૂઁ, કેવલ પાઁચ વર્ષ એક હી સ્થાન મેં રહનેકા વિચાર કિયા હૈ. મેરી તબિયત ઠીક હૈ. તૂં ચિન્તા ન કર. પુત્રી દયા, જહાઁ તક હો સકે મૈં જલ્દી આઉંગા. ખૂબ આનન્દ કરો ઓર જીવનકા એક ભી અંશ વ્યર્થ અકર્મ મેં ન લગને દેના. દયા ! ભગવદ્ સ્મરણ હી કલિ મેં સબ સે ઉત્તમ ઔર સરલ માર્ગ હૈ. જીવોં કા નિસ્તાર કો ઈસ ઘોર કલિયુગ મેં નિર્વિઘ્ન માર્ગ ઔર કોઈ નહીં. અસ્તુ ! સદૈવ શ્રીમંત્રરાજ કા જાપ કા કડક નિયમ રખના. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૨) દયા, સાદર આશીરવાદ. દયા, માનવ કે અભાવ કી પ્રતીતી થોડે સમય પશ્ચાત્ ધૂંધલી હોકર સ્મૃતિ કે પરે હોતી હૈ. યહ સર્વાનુભવગમ્ય સત્ય હૈ. તબ કૈસે કહા જાય કિ અપને માનવ (બાંધવ) અભાવ કી સ્થિતિ સહન નહીં કર રહે હૈં ?

વિશ્વ એક અદ્ભૂત ચક્ર હૈ જો હર પ્રકાર, હર દેશ, હરકાલ વ હર વસ્તુ મેં વિલક્ષણ પરિર્વતનયુક્ત ચલ રહા હૈ. ઈસ મેં ન કિસી કે ભાવ કી સ્થિતિ હૈ, ન અભાવ કી. કેવલ જીવ અજ્ઞાનવશાત્ અપને પર અધ્યાવરોપકર દુઃખી બનતા હૈ. રણછોડદાસકા આશીષ. શરીર ક્ષણભંગુર હૈ ઔર મૃત્યુ કિસી કી ભી પ્રતિક્ષા નહીં કરતી ઈસકા વિચાર કરના. રણછોડદાસકા આશીષ.

(૩) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. દિલ્હી ૧૮–૫–૬૨.

પ્રિય પુત્રી દયા સાદર આસીરવાદ. તુમ કચ્ચી બુદ્ધિ કા ઉપયોગ ન કરો સચ્ચા માર્ગ ખોજો. માતા પિતા કા પૂરા ધ્યાન રખના ઔર પહલા કર્તવ્ય હૈ અસ્તુ નોકરી કે વિષય મેં કભી વિચાર ન કરના (કભી નોકરી છોડને કા વિચાર નહીં યહી ભગવાન સે માગના)

(૪) પુત્રી દયા બહિન ! આસીસ. જો ઈચ્છા વિરુદ્ધ બનાવ બને વહ અપરાધ અથવા દોષ તો નહીં હોતા પર સંકલ્પ કી નિરબલતા અવશ્ય હૈ. સંયોગ આને પર હી સંકલ્પ કી દ્રઢતા વ ધૈર્ય કી પરિક્ષા હોતી હૈ.

અસ્તુ અબ દો માસ પીછે યદિ ઈચ્છા પર ઈચ્છા સે જાને મકેવલ ઈતના ધ્યાન રખના આવશ્યક હૈ કિ અપના વિચાર તો નહીં બિગડા રહા– જો ડંડરુપ મેં માલા દી વહ ઉત્તમ. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

(૫) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. તુમ ભજન કરના ઔર ખૂબ પ્રેમ સે ભગવાન સે પ્રાર્થના કરના કિ ભારત કા કલ્યાણ હોવેં સબ કો આસીસ કહના. રણછોડદાસકા આસીસ.

પુત્રી દયા બહિન ! સા. આશીરવાદ. અબ ભકિત વિષય કે અતિરિક્ત કુછ કહના અયોગ્ય પ્રતીત હોતા હૈ. ભગવાન તુમારી નિષ્ઠા પરિપકવ કરે. રણછોડદાસકા આશીરવાદ. ખબરદાર નોકરી છોડકર જાને કા વિચાર મહાપાપ હૈ. નૌકરી કરતે ભજન કરો. મૈં બરાબર તુમારી ખબર લૂઁગા. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૬) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. પ્રિય પુત્રી દયા, સાદર આશીરવાદ. દયા ! યહ શાન્તીકા સ્થાન પ્રાપ્ત કર સમય કો વ્યર્થ ન જાને દેના ઔર ભજન કરના– (સ્વાધ્યાય જાપ ધ્યાન) મેં સમય વ્યતીત કરના. વ્યર્થ કો નિંદા મેં પડકર સમય નષ્ટ કરના નહી. જીવન અમૂલ્ય હૈ. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૭) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ.

પ્રિય પુત્રી દયા, તુમ્હારા પત્ર મિલા. મૈં કરુઁ કયા ? વ્યકિત સે સમષ્ટિ કી ચિંતા જ્યાદા રહતી હૈ. અગર ભારત કી સંસ્કૃતિ નષ્ટ હો ગઈ તો અપના અસ્તિત્વ હી કહાઁ ? ઐસા સમઝકર તુમ્હારે વેકેશન કા મૂલ્ય અધિક હોતે હુએ ભી ઉસકા વિચાર ન કરો. યદિ સંસ્કૃતિ જીવિત હૈ તો અપને લોગોં કો સઆનંદ મિલનેકા અવસર હી અવસર હૈ.

(૮) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ.

મેરી પરમ પ્રિય પુત્રિ દયા ! સાદર આસીસ. તુમારા નિયમ બરાબર હૈ.

ખૂબ પ્રેમ સે કરના. વિષયોં સે સાવધાન રહના. મૈં ને તુમ કો સતના મેં ખૂબ સમઝા દિયા હૈ. સબ પ્રકાર કા સમાધાન કિયા હૈ. યદિ સુખ કી (મોક્ષ), કી ઈચ્છા હૈ, તો વિષયોં કો વિષ વત ત્યાગો. તુમ ખૂબ ભજન કરના. સબકો....

(૯) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. બનારસ, ૫–૨–૬૨. પ્રિય પુત્રી દયા, સાદર આશીરવાદ. દયા, માનવ જીવન વ્યર્થ ન જાવે ઈસકા પૂરા ધ્યાન રખના. ખૂબ ભજન કરના. સમય વ્યર્થ ન જાને દેના ઔર અપની કંપની કો ભી સન્માર્ગ બતાના. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૧૦) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ.

પ્રિય દયા ! સાદર આશીસ. મેરા સ્વાસ્થ્ય સાધારણ હૈ. ખાંસી વમન તો જાનો કુટુમ્બી બન ગયે હૈ જરા ભી છોડતે નહીં હૈં. દયા ! જીવન થોડા હૈ. ઈસ થોડે સે જીવન કે લિયે કભી ભી વ્યવહાર મેં અશુદ્ધિ લાના નહીં. પૈસાવાલોં કો તુમ સુખી કહ સકતી હો પર મેરી વ્યાખ્યા જો વ્યવહાર મેં શુદ્ધિ લાવે વહી શ્રીમંત ઔર સુખી હૈ. વ્યવહાર શુદ્ધિ વિના મન શુદ્ધ હોના દુસ્તર હૈ. જિસકા મન શુદ્ધ હૈ ઉસમેં સત્વકા અવશ્ય ઉદય સમઝો. તુમ ખૂબ શ્રીરામ મંત્ર કા જાપ કરના ઔર વિડમ્બના મેં પડના નહીં. કેવલ શ્રીરામ સબ કે આશ્રયદાતા હૈં વ સબ કે આશ્રયી હૈ. યહ નિષ્ઠા સતત દ્રઢ રખના– સબકો આસીસ કહના. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૧૧) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. પ્રિય પુત્રી દયાબહિન, સદા પ્રસન્ન રહો. આપકા શ્રદ્ધા પુષ્ટ પત્ર મિલા. શરીર સ્વસ્થ હૈ યહ જાનકર આનંદ.. ભગવતભાવ મેં પ્રૌઢ ભાવના. તુમ માતા પિતા કો હી પુષ્ટ કરો. સબ ઉત્તમ નિરદોષ હૈ. અપને જીવન ધ્યેય કો સદૈવ જીવન સમર્પણ કરો. વ નિષ્ઠા પરિપક્વ રખો. મંત્રજાપ, ધ્યાન, સ્વાધ્યાય સબ મેં ભગવાન શ્રીરામજી કો અલૌકિક પિતા કી ભાવના પુષ્ટ કરો. વ અનન્ય શરણાગતિ મારજાર ન્યાય યુક્ત રખના ચાહિયે.

નિયમ મેં મંત્રજાપ બરાબર જિતના હો સકે કરના પર યથા સમય પર કરના ચાહિયે. વ સ્વાધ્યાય ન ભંગ હો ઈસકા ધ્યાન રખના ચાહિયે. પાઁચ યમ કા સતત પાલન કરના ચાહિયે– સત્ય, અહિંસા, આસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય ઔર અપરિગ્રહ. જબ મૈં આઉંગા રાજકોટ તબ ધ્યાન કિયા વ ભાવ કે લક્ષણ સમઝા દૂંગા. રણછોડદાસકા આશીરવાદ.

(૧૨) શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. પ્રિય વ્હાલી પુત્રિ દયા, સાદર આસીસ.

તુમારા પત્ર મિલા. દુઃખી ન હો. મૈં, સોચતા હૂં કિ તુઝે શીઘ્ર મિલૂં. દેખ ! ઘબડાના નહી. ભજન કરના હો ! ઔર દેખ ! તેરે સે મુઝે સ્નેહ ખૂબ હૈ, પર પરિસ્થિતિ કે કારણ મૈં તુઝે ન બુલા સકા અબ તુમ કો બુલા લૂઁગા હો ! સબ કો આશીષ કહના. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૧૩) શ્રી સીતારામચન્દ્રાભ્યાં નમઃ. શ્રી ચરણકમલેભ્યો નમઃ. પ્રિય પુત્રી દયા આસીસ. સાદર આશીર્વાદ. દયા, ગયા ઔર મયા તીનોં કો "મારા વ્હાલા પિતાશ્રી" કે આશીર્વાદ અબ ક્યા લિખૂઁ ? મારી વ્હાલી દીકરી, મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક હૈ. ચિંતા કરના નહીં. જવાબ કી આશા રખતા હૂઁ. મારી દીકરી અવશ્ય મને લાંબો લાંબો પત્ર લખશે એવી મને ખાત્રી છે. રણછોડદાસકા આસીસ.

મંગલદાસ કેશવલાલ પર લિખે પત્રોં

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ । પ્રિય મંગલપ્રભાત ! સાદર આશીર્વાદ. જીવન મેં ઘટનાઓં કી અનિવાર્યતા ધ્રુવ હૈં– ઐસા જાનતે હુએ ભી ધીર પુરુષોં કો વ્યથિત કરતી હૈ– ઈસ મેં આશ્ચર્ય નહીં. આપ "બિલખા" (આચાર્ય નથુરામશર્માજી કે સ્થાન કે ગાઁવ) ગયે, યહ બહુત હી પ્રસન્નતાકા વિષય હૈ. ઔર વહાઁ સાત્ત્વિક ગુણ ઔર એક સિદ્ધાંતપોષક સંસર્ગ પ્રાપ્ત હોવે વહાઁ આનંદ હી પરિણામ હૈ ન ?

સાધન મેં અંતરાય હોના કોઇ નઇ બાત નહીં હૈ. યહ તો હોતા હી રહતા હૈ. પર અંતરાય સે સાધન પરિણામ કદાપિ નષ્ટ નહીં હોતા– યહ ધ્યાન મેં રખને યોગ્ય બાત હૈ. જીવન રહતે હુએ પ્રભુ સાક્ષાત્કાર આપ કો હોવે યહી સર્વેશ્વર ભગવાન શ્રીરાચન્દ્રજી સે સતત પ્રાર્થના. બાલકોં કો આશીર્વાદ. રણછોડદાસકા આસીસ.

❖ ❖ ❖

માનવ જબ સાત્વિકતાકે સમીપ પહુઁચતા હૈ તબ અનુભવ હોતા હૈ ધીરે ધીરે અવશ્ય હો જાવેગા, પર સાધન છૂટે નહીં. સાત્વિકતા કી પરિધિ હી મુખ્ય હૈ. જીવન મેં અનજાને ભી સાત્વિક વૃત્તિ છૂટ જાતી હૈ– વહ અપને કો માલૂમ નહીં પડતા.

❖ ❖ ❖

લેટે લેટે કરો મનકા સાધન, પર ઈસ મેં નિદ્રાકા વિઘ્ન હૈ. સુખાસન સે– ભી બૈઠો તો ભી ચલે. સવાસન ભી એક સાધનાંગ હૈ– તીન માસ મેં હોને

લગેગા. નાભી અનુસંધાન હી કઠિન હોતા હૈ, પીછે તો સરલ હૈ. સવ આસન સે કરના –સવ આસન મેં મેરુદંડ સીધા રહતા હૈ જો મુખ્ય હૈ.

હોતા રહેગા, ચિંતા ન કરો. દૈવી સંપત્તિ હૈ તો વહ જો અંશ હૈ– નિકાલ દેગી. સમય પર કુછ હોતા હૈ, બાકી તો અતિ શુદ્ધિ હૈ.

❖ ❖ ❖

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. પુષ્કર– ૧૯–૧૦–૫૨. મંગલદાસભાઈ. યહ નૂતન વર્ષ મેં આપ કી સબ શુભ ભાવના પૂર્ણ હો. લી. રણછોડદાસકા આસીસ.

❖ ❖ ❖

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ . પુષ્કર, ૩–૧૧–૫૬. મંગલ પ્રભાત, સાદર આશીરવાદ.

ભારતીય સંસ્કૃતિ મેં ન જાને કબ સે ઉત્તમ ભાવના તથા ઉમંગલો કો લેકર યહ દિન મંગલપ્રભાત કા ગૌરવ લેકર નૂતન વર્ષ પ્રારંભ કે નામ સે ઉદય હોતા હૈ, ઔર માનવોં કી ભાવનાયેં સફલ બનાનેકા પ્રોત્સાહન દેતા હૈ. વહી મંગલપ્રભાત તુમારે સંસ્કારી કુટુમ્બ કો સુખસંપત્તિ સહિત આધ્યાત્મિ વિકાસ કરે– યહી સર્વેશ્વર ભગવાન સે સતત પ્રાર્થના. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. બિનાગંજ, ૨૩–૯–૫૭. પ્રિય મંગલપ્રભાત, સાદર આશીરવાદ. આપકા પત્ર (આચાર્ય શ્રી નથુરામશર્માજી કી જન્મ શતાબ્દી કે વિષય મેં) મિલા. સતત ઈચ્છા હોને પર ભી શરીર અસ્વસ્થ કે કારણ ન પહુઁચ સકા.

સત્ય વસ્તુ તો યહી હૈ કિ ભગવાન નાથ (પૂજ્ય વર આચાર્યશ્રી) કી કૃપા બિના પહુઁચના અશક્ય હી હૈ. અપને સબ ઈસ મહોત્સવ કો જિસ અનુરાગ સે મના રહે હૈં– વૈસે હી સર્વ કાલ હમારે હૃદય મેં આશ્રમ કે ઉત્થાન કે લિએ ઉત્કૃષ્ટ ભાવના બની રહે જિસસે કિ આચાર્યવરકા સિદ્ધાંત વિકસિત હોતા રહેં.

પ્રિય મંગલજીભાઈ! યહ તબ હી હો સકતા હૈ જબ કિ હમારે પદગ્રહણ કરને કી લાલસા ઔર રાગદ્વેષ સે વિરક્ત અન્તઃસ્થ હો, જો કિ ઈસકા યદાકદા અભાવ દેખને મેં આતા હૈ. રણછોડદાસકા આસીસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. બિનાગંજ, ૨૩–૯–૫૭. અખિલ બ્રહ્માંડનાયક સર્વેશ્વર ભગવાન કે વિભૂતિ અવતારો મેં શ્રીમન્ નાથ કા પાર્દુભાવ કા ભી સમાવેશ હોતા હૈ. આપશ્રી કા આજ વહ શુભ દિન હૈં કિ જિસ કે લિયે હમ શતવર્ષોત્સવ મના રહે હૈ.

આપશ્રીને આર્યસંસ્કૃતિ કે લિયે જો કુછ ભી મહાન કાર્ય કિયા હૈ ઉસ કે લિયે તો આપશ્રી કા સાહિત્ય હી સાક્ષીભૂત હૈ. ઈતના હી નહીં, અપિતુ માનવ કો અપને ચર્મલક્ષ્ય તક પહુઁચને કે લિયે સરલ ભાષા મેં અતિ ઉત્તમ માર્ગ નિર્ધારિત કિયા હૈ.

મૈં તો યહ સમઝતા હૂઁ કિ આપશ્રી કે નામ સ્મરણ માત્ર સે, આપશ્રી કે ચરિત્ર અનુસરણ સે મનુષ્ય આત્મ કલ્યાણ સહજ હી મેં કર સકતા હૈ, ઔર આપશ્રી કે કૃપાપાત્રોં મેં ભી પ્રત્યક્ષ રુપ મેં દેખા જા રહા હૈ.

બસ ! જો યહ મહોત્સવ હો રહા હૈ વહ આપશ્રી હી કી પ્રેરણા સે પ્રારંભ હૈ. ઔર આપશ્રી હી ઈસ કો સફલ બનાવેં યહી સતત પ્રાર્થના..... વિનીત રણછોડદાસ.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ......૮–૮–૧૯૫૮. પ્રિય મંગલજીભાઈ, સાદર આશીર્વાદ. જગત્ પરિવર્તનશીલ હૈ, તો શરીર મેં પરિવર્તન હોના અનિવાર્ય હૈ, પરંતુ "ધીરઃ તત્ર ન મુહ્યતિ".......(ગીતાજી. ૨–૧૩). કદાચ મોહ વિચાર ન કરને દેં, પરંતુ મહાજનોંકા યહ મત સત્ય હૈ. આપ જૈસે ગુરુનિષ્ઠ પુરુષોં કો તો મોહ કદાપિ કાલ બાધિત હોતા નહીં, ઈસ પર સંતોષ હૈ.

પૂર્વાભ્યાનુસાર નિવૃત્તિ આપ કો ઈસ સમય શાન્તિ પ્રદાન મેં સહાયક હોગી, ઈસ મેં શંકા નહીં. ઈશ્વરપ્રાપ્તિ કી ઝંખના હી સચ્ચા માર્ગ હૈ. પ્રભુ સફલ કરેં યહી આશીસ. રણછોડદાસકા આસીસ.

શ્રી સદ્ગુરુ સાક્ષાત્કાર કે વિષય મેં પ્રશ્ન એક સ્વજન કે માધ્યમ સે શ્રી મંગલજીભાઈને શ્રી ગુરુદેવકો પૂછા હૈ. ઉત્તર મેં પૂ.શ્રી ને જો બતાયા હૈ– યહ વહ ભાઈ બતા રહે હૈં મંગલજીભાઈ કો :

શ્રી ગુરુદેવ કે સાક્ષાત્કાર કૈસે હો ? (એક પ્રશ્ન)

ૐ શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ...... તા. ૨૯–૮–૫૯. (અત્યન્ત ગુપ્ત). આત્મપ્રિય મંગલદાસભાઈ. સાદર પ્રણામ. ઈસકે સાથ એક પત્ર હૈ જો શ્રી સદ્ગુરુસાક્ષાત્કાર કી આપકી ભાવના પૂજ્ય શ્રીચરણ રણછોડદાસજી મહારાજશ્રી કે પાસ નિવેદિત કરને પર પૂજ્યશ્રી બહુત પ્રસન્ન હુએ. જવાબ મેં આપશ્રીને ફરમાયા હૈં કિ મેરી સમઝ કે અનુસાર ઈસ પ્રકાર કરેં તો અચ્છા :–

"નાભિ મેં સબ કે પ્રથમ શ્રી સદ્ગુરુ કી મૂર્તિકા ધ્યાન કરના. પશ્ચાત્ ઈન કે સ્વરુપકા દર્શન, પૂજન, મનોમય કરના. (શ્રી ગુરુદેવકી) પ્રસન્નમુદ્રા કી

કલ્પના કરકે વૃત્તિ વહાઁ પર સ્થિર કરના. નાભિ સે મૂર્તિ અપને આપ ચલે નહીં– તબ તક નાભિ મેં હી દ્રઢ રહના. નાભિ મેં સે ઊઁચા ઉઠાને કી કલ્પના આપ કો નહીં કરના. સમય ચાહે કિતના હી બિત જાય, જલ્દી કરના નહીં. પ્રતિદિન તીન ઘંટે ઈસ પ્રકાર ધ્યાન કરના.

મૂર્તિકા સ્વરુપ ખુદ ઊઁચા ચઢે તબ હૃદય મેં સ્થિર હોગા, ફિર ત્રિપુટી મેં ઊઁચા ચઢે તબ સાક્ષાત્કાર અવશ્ય હોગા. ખૂબ ઉત્સાહપૂર્વક, પ્રેમપૂર્વક ઈસ ક્રિયા ચાલુ રખના. પ્રાણ જાય, પરંતુ નિષ્ઠા કમજોર નહીં હોવે– ઐસી દ્રઢ ભાવના સે અવશ્ય સાક્ષાત્કાર હોગેં. સાંસારિક પ્રવૃત્તિ કમ કરના ઔર ઈષ્ટમંત્રકા સ્મરણ ચાલુ રહેં." ......કા પ્રણામ.

ઈષ્ટમૂર્તિકા ધ્યાન કૈસે કરના ?

પુષ્કર, તા. ૨૨–૧૨–૬૦. પ્રશ્ન :– ઈષ્ટમૂર્તિકા ધ્યાન કૈસે કરના ? મૂર્તિ ધ્યાતા કે સામને બિરાજતે હો ઐસા યા ધ્યાતા કી દિશા મેં બિરાજતે (મૂર્તિ કા પૃષ્ઠ ભાગ સામને રખના) હો ઐસા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ધ્યાન દો પ્રકાર કે હોતે હૈં. સામને અપના મુઁહ, (યાની મનકી વૃત્તિ) ધ્યેય કે સામને રખના. મન કો હૃદય મેં રખકર ઉસ મેં મૂર્તિ કો રખો. યહ પ્રક્રિયા ઉત્તમ હૈ.

ધ્યાન કરને કે સ્થાન તીન હૈં– નાભિ, હૃદય ઔર ત્રિપુટી. નાભિ મેં ઉત્તમ પ્રકાર મન કી વૃત્તિ રોકો, ઔર ધ્યાન કરો કિ મેરી નાભિ સ્થાન મેં ઈષ્ટ બિરાજતે હૈં (સાકાર ઉપાસનાવાલે કો ધ્યાન મેં મૂર્તિ અનિવાર્ય હૈ. નિરાકાર ધ્યાન મેં અનુમાન હૈ.)

નાભિકા મૂલ જો કુન્ડલિની હૈ– ઉસકે દ્વારા હી હૃદય મેં ઈષ્ટ ઉદય હોગા. હૃદય સે ફિર પરિશ્રમ નહીં કરના પડેગા. પરિશ્રમ તો માત્ર નાભિ મેં કરના હૈ. નાભિ મેં સ્થાપિત કરના હી મનમેં હી સ્થાપિત હૈ. કેવલ મન નાભિ સે હટાના નહીં ચાહિયે. પ્રથમ અવસ્થા મેં મન કઠિનાઈ સે સ્થિર હોગા.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ ...૨૨–૧૨–૬૦. મંગલદાસભાઈ, હાઁ પાંતાજલીકા કૈવલ્યપાદ કા પ્રથમ સુત્રાનુસાર જીવનકા યોગ લો, ઔષધ લો. શક્તિ સે ચાલનક્રિયા આપકો આતી હૈ– નિત્ય કરના ચાહિયે. પાઁચ મિનિટ યદિ ઠીક તાડન હો ગયા તો ખોઇ હુઇ શક્તિ પ્રાપ્ત ચૌકસ હોતી હૈ. દોનોં કી બાત હૈ.

મુદ્રા કર (કે) ફૌરન બદામ લો યા દૂધ.... ૧૦–૫ તોલા.. ભર.

પ્રથમ ઉઠતે હી યદિ હો સકે તો પશ્ચિમોતાસન કરો. સોને મેં સ્વાસ જ્યાદા ચલતા હૈ, ગતિ બઢ જાતી. અરે બાબા ! ક્યા કરું ? આઁવલા હરા મિલે તો ઉત્તમ (ન મિલે તો સુખા ૧ રુપયા ભર. સ્વર્ણ વર્ક એક નંગ. ધ્યાન કી ક્રિયા બરાબર હૈ, પર જબ મન બહિરંગ હોવે તો નાભિ મેં સ્થિત કરો. પરિશ્રમ સે જ્યાદા વિશ્રામ લો, ઔર વિશ્રામ મેં અભ્યાસ ચાલુ રહે. રણછોડદાસકા આસીસ. દેવલાલી.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ. ....૨૫–૧૧–૬૬. પ્રિય મંગલદાસભાઇ ! સાદર આશીર્વાદ. મન કે ઉપર થોડા બલ દેના. આપ ધ્યાન કરતે હી રહના, સ્થિર હો જાયેગા. સબ કુટુંમ્બ કો આશીર્વાદ કહના. રણછોડદાસકા આસીસ.

પ્રશ્ન : યહ સબ વિષમતા કબ મિટેગી ?

ઉત્તર : જબ માનવ કે હૃદય મેં સહાનુભૂતિ ઉદય હો. સહાનુભૂતિ કે અભાવ મેં દોષોં કી પરમ્પરા

(૧) શ્રીમંત ઔર જમીંદાર (નિરદયતા સે કામ લેતે હૈં)

(૨) ડાક્ટર ઔર વૈદ્ય (ગરીબોં કી આર્થિક દશા વિચાર ન કર ક્રૂર બનતે)

(૩) વકીલ, બદમાશ, દુરાચારી આદિકા પક્ષ લેકર સત્ય કી હત્યા...

નિન્દા કરના અધમ હૈ જાનત હૈ સબ કોય ।
નિજ સ્તુતિ કરના બુરા, વિરલા જાને કોય ॥
નિન્દા સુન દુઃખ દ્વેષ હો, કર મન વાત વિચાર ।
સ્તુતિ સુન અભિમાનકા, રહે ન પારાવાર ॥

ઉજ્જૈન.....

વિશ્વાસ કરો ભૌતિક વિજ્ઞાન સે કભી ઉત્તમ ચિરસુખ મિલતા નહીં હૈ. ભૂતકાલ મેં રાવણ આજકલ કે ભૌતિક વિજ્ઞાનિકોં સે કહીં ચઢાવડા વિજ્ઞાની થા ફિર ભી રાવણ સૃષ્ટિ કી ઉન્નતિ નહીં કર સકા.

મેરી પૂરી વિશ્વાસયુક્ત માન્યતા હૈં કિ ભારત કી અધ્યાત્મિક જ્ઞાન બિના ઉન્નતિ હોને કી નહીં.

શ્રી ગુરુદેવને ફોટુ મેં લિખા :–

પુરુષોત્તમભાઈ ડોડીયા કો :–

(૧) કલીમાં નીતિ સાચવવી મુશ્કિલ ખરી, પણ સુખપ્રદ છે. રણછોડદાસ.

(૨) જીવન વ્યર્થ ન જાવે. રણછોડદાસ.

(૩) શુભમ્ ભૂયાત. રણછોડદાસ

(૪) કલિમા નીતિપાલન સદા સુખદાયી–રણછોડદાસ.

(૫) મન સે ધ્યાન, તન સે સેવા, ધનતુષ્ટિ– યહી ભજન હૈ. રણછોડદાસ.

(૬) દીર્ઘ જીવન કો બ્રહ્મચર્ય પ્રધાન સાધન હૈ. રણછોડદાસ.

(૭) સદા ક્ષેમ. ભગવાન કી અસીમ કૃપા, હર સમય શુભમ્ ભૂયાત– રણછોડદાસ.

(૮) ભાવના હી ઈશ્વર કો સાકાર બનાકર જીવ કો કૃત્ય કૃત્ય કરતી હૈ– રણછોડદાસ.

(૯) પ્રભુ રક્ષા કરે– રણછોડદાસ.

(૧૦) અરે ! સ્થૂલ મેં ક્યા રખા હૈ. મૈં સદૈવ તેરે સાથ હૂઁ. યહ વ્યવહારિક નહીં કહતા– સત્ય કહતા હૂઁ. નિષ્ઠા રખો, વહ ફલેગી. રણછોડદાસ.

(૧૧) .....યહ નિષ્ઠા ફલીત હો– સદા સુખી રહો. રણછોડદાસ.

(૧૨) કરુણાકર ભગવાન રક્ષા કરેં– રણછોડદાસ.

ઈન્દુબહન કો :–

(૧) ઈષ્ટ મેં નિષ્ઠા, ગુરુદેવ મેં પ્રીતિ– મોક્ષ કો મુખ્ય સોપાન હૈં. દ્વારકા– રણછોડદાસ– ૬–૫–૬૪.

(૨) ઈષ્ટ જિસકા સમર્થ હૈ– વહ કિતના ભાગ્યવાન હૈ ઉસકા માપ નહીં. રણછોડદાસ, ૨૩–૮–૬૫.

(૩) (શોભના આરતી ઉતાર રહી હૈ) જય જય ગુરુદેવ ! ભાવનાશીલ મન કિતના સ્વચ્છ.

(૪) (યમુનાજી કી લોટી કા પૂજન હો રહા હૈ) નિરાભિમાન સત્કર્મ શીઘ્ર ફલપ્રદ હોતા હૈ. રણછોડદાસ. ૫–૫–૬૪.

(૫) (શોભના પ્રણામ કર રહી હૈ) યદિ યહી નમ્રતા બની રહે સદા તો વહ અજાતશત્રુ હૈ. રણછોડદાસ–૮–૯–૬૫.

(૬) (શોભના કો શ્રી ગુરુદેવ કંઠી ધારણ કરા રહે હૈ) બાલિકા ભાવિક ઔર ગુરુ ક્રિયાશીલ– રણછોડદાસ.

(૭) જય પ્રભુ પતિતપાવન– રણછોડદાસ– ૧૪–૧૦–૬૩.

(૮) ભાવ વિના ક્રિયા નિરસ હો જાતી હૈ– રણછોડદાસ.

(૯) સદા ઐસા હી ભાવ રખના હો ! રણછોડદાસ– ૮–૯–૬૫.

ધરમશીભાઈ ચોટલીયા કો :–

(૧) જીવન મેં સત્ય હો તો સફલ. રણછોડદાસ. ૨૬–૧૧–૬૪.

(૨) ધ્યાન કી પરિપક્વતા હી સમાધિ હૈ– જાગ્રત મેં સુષુપ્તિ. રણછોડદાસ– ૨૫–૧૦–૬૫.

(૩) યદિ કુછ બનના હૈ તો, વચન વિચાર સે બોલો. કાર્ય દઢતા સે કરો. રણછોડદાસ. ૨૫–૧૦–૬૬

(૪) જો સુખ ચાહતે હો તો, દૂસરે કો સુખ દો– રણછોડદાસ.

બીપીનભાઈ પૂજારા કો :–

(૧) ભગવાન દીનબંધુ હૈ– ઈસ મેં શંકા નહીં. રણછોડદાસ. રાજકોટ. ૬–૮–૫૬.

(૨) નિઃસ્વાર્થ સેવા હી સેવા હૈ. સ્વાર્થમય શ્રદ્ધા થોડે દિન ટિકતી હૈ. રણછોડદાસ. ૨–૪–૪૮

એક ભાઈ કો :–

(૧) અભય હી શાશ્વત પદ દેતા હૈ. રણછોડદાસ. કા. શુ. ૪, (પુષ્કર)

દ્વારકાદાસભાઈ કો :–

(૧) સર્વ નિયન્તાકા સ્વરુપ અચિન્ત હૈ પર કૃપા સે ચિન્મય કી અનુભૂતિ નિશ્ચય હોતી હૈ. ૧૪–૬–૬૨, રણછોડ.

ધનજીભાઈ સવાણી કો :–

(૧) વિશ્વંભર કી શરણ મેં વિશ્વ બાધાયે મિટતી હૈં.

પ.પૂ. શ્રી ગુરુદેવ કે કુછ હસ્તાક્ષરોં

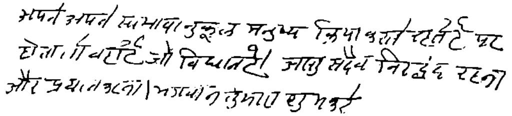

अपने अपने स्वभावानुकूल मनुष्य क्रिया करते रहते हैं पर होता तो वही है जो विधान है। अस्तु सदैव निर्द्वंद्व रहना और प्रयत्न करना। भगवान तुमारा शुभ करे

અપને અપને સ્વભાવાનુકૂલ મનુષ્ય ક્રિયા કરતે રહતે હૈં પર હોતા તો વહી હૈ જો વિધાન હૈ. અસ્તુ સદૈવ નિરદ્વંદ્વ રહના ઔર પ્રયત્ન કરના. ભગવાન તુમારા શુભ કરે.

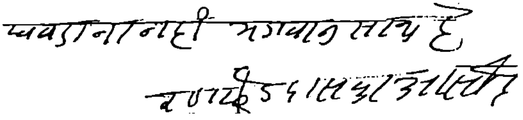

घबड़ाना नहीं भगवान साथ है,

रणछोड़दासका आसीस

ઘબડાના નહી ભગવાન સાથ હૈ. રણછોડદાસકા આસીસ.

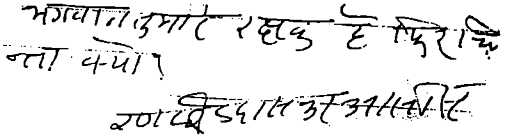

भगवान तुमारे रक्षक है फिर चिन्ता क्यों।

रणछोड़दासका आसीस

ભગવાન તુમારે રક્ષક હૈ ફિર ચિન્તા ક્યોં ? રણછોડદાસકા આસીસ.

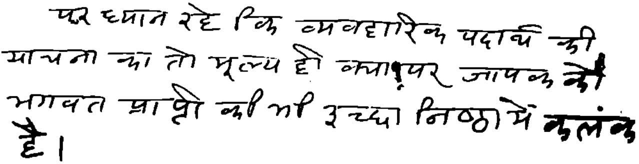

पर ध्यान रहे कि व्यवहारिक पदार्थ की चाहना का तो मूल्य ही क्या पर जापक को भगवत प्राप्ति की भी इच्छा निष्ठा में कलंक है।

પર ધ્યાન રહે કિ વ્યવહારિક પદાર્થ કી ચાહના કા તો મૂલ્ય હી ક્યા ? પર જાપક કો ભગવત પ્રાપ્તિ કી ભી ઈચ્છા નિષ્ઠા મેં કલંક હૈ.

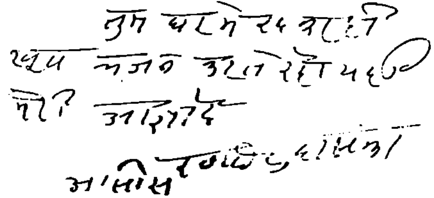

तुम घरमें रहकर ही

खूब भजन करते रहो यही

मेरी आज्ञा है

रणछोड़दासका

आसीस

તુમ ઘર મેં રહકર હી ખૂબ ભજન કરતે રહો યહી મેરી આજ્ઞા હૈ. રણછોડદાસકા આસીસ.

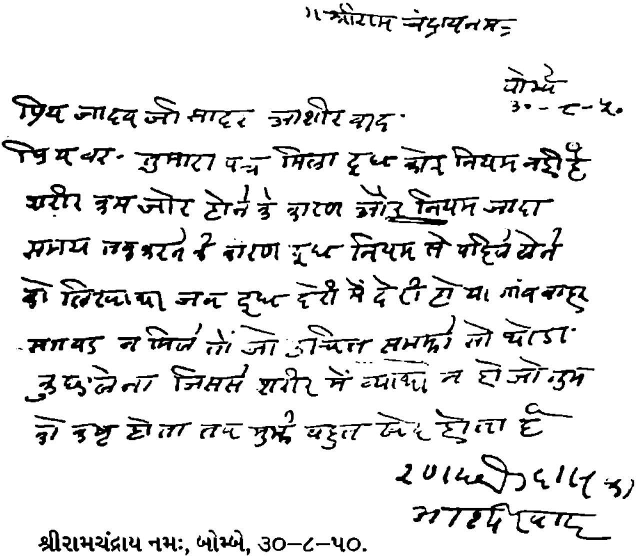

॥ श्रीराम चंद्राय नम:

बोम्बे
30-8-50

प्रिय जादव जी सादर आशीरवाद

प्रियवर. तुमारा पत्र मिला दूध कोइ नियम नही है शरीर कमजोर होने के कारण और नियम जादा समय करने के कारण दूध नियम से पहिले लेने को लिखा था जब दूध देरी में देरी हो या गांव बाहर सगवड न मिले तो जो उचित समझो तो थोडा कुछ लेना जिससे शरीर में व्याधा न हो जो तुम को कष्ट होता तब मुझे बहुत खेद होता है

रणछोडदास(का)
आशीरवाद

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ, બોમ્બે, ૩૦–૮–૫૦.

પ્રિય જાદવજી સાદર આશીરવાદ.

પ્રિયવર, તુમારા પત્ર મિલા. દૂધ કોઈ નિયમ નહીં હૈ. શરીર કમજોર હોને કે કારણ ઔર નિયમ જાદા સમય કરને કે કારણ દૂધ નિયમ સે પહિલે લેને કો લિખા થા. જબ દૂધ દેરી મેં દેરી હો ઔર ગાઁવ બાહર સગવડ ન મિલે તો જો ઉચિત સમજો સો થોડા કુછ લેના જિસસે શરીર મેં વ્યથા ન હો જો તુમ કો કષ્ટ હોતા તબ મુઝે બહુત ખેદ હોતા હૈ.

રણછોડદાસકા આશીરવાદ.

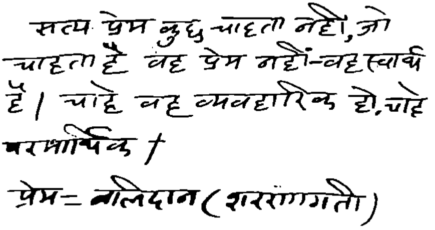

सत्य प्रेम कुछ चाहता नहीं, जो चाहता है वह प्रेम नहीं–वह स्वार्थ है। चाहे वह व्यवहारिक हो, चाहे परमार्थिक।

प्रेम = बलिदान (शरणागती)

સત્ય પ્રેમ કુછ ચાહતા નહિ, જો ચાહતા હૈ વહ પ્રેમ નહીં– વહ સ્વાર્થ હૈ. ચાહે વહ વ્યવહારિક હો, ચાહે પરમાર્થિક. પ્રેમ = બલિદાન (શરણાગતી)

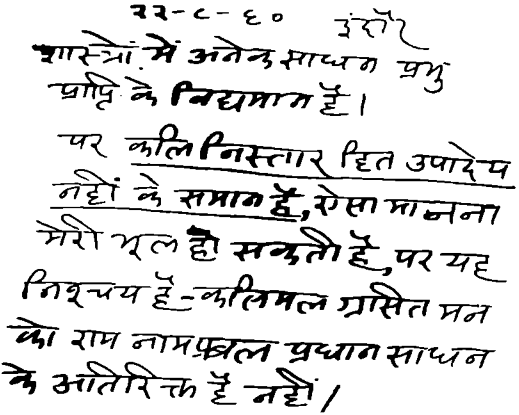

२२-९-६० इंदौर
शास्त्रों में अनेक साधन प्रभु प्राप्ति के विद्यमान हैं।
पर कलिनिस्तार हित उपादेय नहीं के समान हैं, ऐसा मानना मेरी भूल हो सकती है, पर यह निश्चय है- कलिमल ग्रसित मन को राम नाम प्रबल प्रधान साधन के अतिरिक्त है नहीं।

૨૨–૯–૬૦, ઈંદોર.

શાસ્ત્રો મેં અનેક સાધન પ્રભુ પ્રાપ્તિ કે વિદ્યમાન હૈ. પર કલિનિસ્તાર હિત ઉપાદેય નહીં કે સમાન હૈં, ઐસા માનના મેરી ભૂલ હો સકતી હૈ, પર યહ નિશ્ચય હૈ– કલિમલ ગ્રસિત મન કો રામ નામ પ્રબલ પ્રધાન સાધન કે અતિરિક્ત હૈ નહીં.

(ઉપાદેય= ઉપયોગી, ગ્રહણ કરને યોગ્ય)

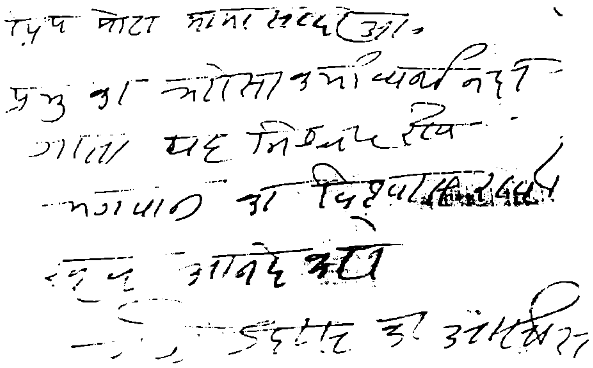

प्रिय मोटा मामा सादर आ.
प्रभु का भरोसा कभी व्यर्थ नहीं जाता यह निश्चय रखे भगवान का विश्वास रखो खूब आनंद करो रणछोडदास का आसीस

પ્રિય મોટા મામા, સાદર આ.

પ્રભુ કા ભરોસા કભી વ્યર્થ નહીં જાતા યહ નિશ્ચય રખે. ભગવાન કા વિશ્વાસ રખો. ખૂબ આનંદ કરો. રણછોડદાસકા આસીસ.

जब मनुष्य को दु:रव उठाने का समय आता है तब प्रथम बुद्धि भृमित होती है सत्य में असत्य असत्य में सत्य की प्रतीती हो भृमित बुद्धि के लक्षण है।

જબ મનુષ્ય કો દુ:ખ ઉઠાને કા સમય આતા હૈ તબ પ્રથમ બુદ્ધિ ભ્રમિત હોતી હૈ. સત્ય મેં અસત્ય અસત્ય મેં સત્ય કી પ્રતીતી હી ભ્રમિત બુદ્ધિ કે લક્ષણ હૈ.

खुब भजन करना भजन बिना जीवन व्यर्थ है सात्वीक जीवन बनाना पैसा के पीछे सात्वीकता नष्ट नहीं करना सबको आसीस कहना

ખૂબ ભજન કરના. ભજન બિના જીવન વ્યર્થ હૈ. સાત્વિક જીવન બનાના. પૈસે કે પીછે સાત્ત્વિકતા નષ્ટ નહીં કરના. સબકો આસીસ કહના.

~~अति~~ रुप वती सीता अति अहंकार रावणौ
~~अति~~ दानी बलि बन्धो अति सर्वत्र वर्जितः
पुरा ध्यान रखना अति भोजन अजीर्ण का हेतु होता है
रणछोडदास का आसीस

અતિ રુપવતી સીતા અતિ અહંકાર રાવણૌ ।
અતિ દાની બલિ બન્ધો અતિ સર્વત્ર વર્જિતઃ ॥
પૂરા ધ્યાન રખના અતિ ભોજન અજિર્ણ કા હેતુ હોતા હૈ. રણછોડદાસકા આસીસ.

भगवान भक्त वत्सल है
रणछोडदास २९-७-५२

ભગવાન ભક્ત વત્સલ હૈ. રણછોડદાસ. ૨૯–૭–૫૨

'श्री सद्‌गुरु महिमा'

दोहा

बन्दउँ सदगुरु पद कमल सुमिरन करउँ सप्रीति ।
बिन प्रयास जिनकी कृपा होइ न कहुँ भव भीति ।।
गुरुवर पद पंकज भजउँ जाकर रज सुखमूल ।
महिमा कृति पूरन करउँ हरन सकल भव सूल ।।

चौपाई

कबित बिबेक न एकउ जानउँ । सद्‌गुरु चरन प्रीति बस मानउँ ।।
जिह्वा सफल करन हित भाई । बरनउँ गुरु कीरति मन लाई ।।
प्रथम दरस पावत गइ पीरा । भयो पुलक अति सिथिल सरीरा ।।
गहबर कंठ बचन नहिं आवा । परमानंद हि मन छावा ।।
पीर बियोग सहे बहु काला । दहन मिटी जब दरस कृपाला ।।
प्रथम कहउँ मैं सद्‌गुरु नामा । जो परिआय सकल गुन ग्रामा ।।
श्री रणछोडदास सुचि नामा । सुमिरत मन पावै बिसरागा ।।
बहुरि कहौं तन फटिक समाना । ज्ञान भक्ति सुभ करम निधाना ।।
सिवलिंग सरिस उठा बिच सीसा । अनुपम सृष्टि कीन्ह जगदीसा ।।
उन्नत सुभग ललाट प्रदेसा । दरस होत अध मिटहिं असेसा ।।
तेहि ललाट पर तिलक सुसोहा । करबै छोभ मिटत मन मोहा ।।
नयन सरल नहि सरि कर कोउ । प्रेम समुद अस उलथहि दोऊ ।।
बाहु अजानु बरद दोउ हाथा । उठे रहत जो नावइ माथा ।।
कटि अति खीन उदर त्रय रेखा । स्वेत बसन नित निरमल देखा ।।
चरन कमल के जुगल अँगूठे । मनहु फनी फन उठे अनूठे ।।
अति मंजुल सुंदर सब भाँति । चंद्र किरन सुचि नख पाँति ।।
करत संचरन जब गुरुदेवा । काल दलित होइ करै सुसेवा ।।
जयति जयति जय जय गुरुदेवा । सद्‌गुरु तू देवा महदेवा ।।
त्रिबिध ताप तम दलन कृपाला । ध्यान ते मिटहिं सकल भ्रम जाला ।।

करुनायतन भगत पर नेहा । आस्रम बसै रहै वा गेहा ।।
सहज सुभाउ सरिस सुरधेनू । अति उदार सब अभिमत देनू ।।
चिंतत एक बार हिय लाई । बिपति पयेधि पार होइ जाई ।।
बरन चारि महँ कबनउ जेऊ । सद्गुरु नाम सुमिरि तेउ तेऊ ।।
बिन प्रयास भव सागर पारा । होहि अवसि नहि लागै बारा ।।
पर उपकार कठिन ब्रत धारा । अगनित बार प्रनत उद्धारा ।।
सद्गुरु जानत सब के मन की । हरत ताप चिन्ता जन जन की ।।
जे जन सरन गुरु कै आवत । ताकर सब भवरोग नसावत ।।
रिद्धि सिद्धि नवनिधि आधीना । रही सकल सद्गुरु स्वाधीना ।।
त्याग तपस्या के अवतारा । करते सदा हरन भूभारा ।।
छिति जल पावक गगन समीरा । कीन्ह स्वबस सद्गुरु तपबीरा ।।
जन कल्यान लागि पगुधारा । सद्गुरु रामचंद्र अवतारा ।।
जासु अगम मति गति ब्रह्मंडा । ब्यापति भुवन चौदहउ खंडा ।।
दीन्ह जो सुख उल्लास अनंदू । हरनहार दुःख अधअरु द्वंदू ।।
सद्गुरु कृपा सबहिं उपराहीं । सत्रु मित्र कोउ बंचित नाहीं ।।
सद्गुरु कृपा निछत्रहि छावा । दूजा को सरवरि जो पावा ।।
सदगुरु देन न जानै कोई । देत सदा जो मनचित होई ।।
सद्गुरु जग कहँ दीपक दीन्हा । पाइ प्रकास सुमारग चीन्हा ।।
पाइ जनम जो लीन्ह न नाऊँ । ताकहँ मिलै नरक महँ ठाऊँ ।।
जाकर सद्गुरु अस कंधारा । करै बेगि भव बारिधि पारा ।।
सद्गुरु महिमा अमित निराली । पढ़ै तासु कीरति जग आली ।।

दोहा

नमो नमो सद्गुरु नमः सरनागत आलम्ब ।
आरत के दुःख हरन में कीजै नहीं बिलम्ब ।।

(डॉ. राममूर्ति त्रिपाठी, चित्रकूट)

❖ ❖ ❖ ❖

स्तुति...

जय जगति जयति जय गुरुदेवा ।श्री चरणो में अर्पित सेवा ।।
मंगल की मूरति श्रेय हो तू । जन वांछा पूरति प्रेय हो तू ।।
जय०...
अज्ञान तिमिर के नाशक हो । अध तमस के ओघ विनाशक हो ।।
जय०...
मुस्कात प्रसन्नानन हो तू । लोकातक शामक घन हो तू ।।
जय०...
नयनों में प्रेम समुद्र भरा । वाणी में वेद पुराण धरा ।।
जय०...
युग सन्त तू ही युगधर्म हो तू । साधना जगत् के मर्म हो तू ।।
जय०...
भागवत भक्ति के गुर हो तू । इच्छा ज्ञान क्रिया के त्रिपुर हो तू ।।
जय०...

(डॉ. राममूर्ति त्रिपाठी, चित्रकूट)

❖ ❖ ❖ ❖

हम तो न उरिन कहूँ

गुरुदेव जूं ज्ञान के दीपक हैं
मद मोह को अंध नसावत हैं ।।
गुरुदेव जू भक्ति की मूरति हैं
हरि प्रेम हिए बरसावत हैं ।।
हम तो न उरिन कहूँ तिहिं सो
मन मोर यही ठहरावत है ।।
गुरुदेव जू रामकथा की मन्दाकिनि
में सब को अन्हवावत हैं ।।

❖ ❖ ❖ ❖

भजन

श्री गुरुदेव के दर पे हम जय जयकार करते हैं ।
इसी चौखट पे हम अपना अहं बलिहार करते हैं ।।
जिन्हें माया महाठगिनी के घनक्कर से बचना है ।
जिन्हें यह ज्ञान है कि सृष्टि तो माया की रचना है-
वे शोषित दीन-दुखि:यों का सदा उपकार करते हैं ।।
श्री गुरुदेव०...
जग में सुख और दु:ख के द्वन्द्व की तकरार होती है ।
आधि औ व्याधि की जीवन में जब भरमार होती है-
तो सद्गुरु ऐसे भव-रोगों का नित उपचार करते हैं ।।
श्री गुरुदेव०...
किसी के काम का हो जो उसे इंसान कहते हैं ।
प्रणत की पीर जो जाने उसे भगवान कहते हैं-
तो दोनों रूपों का सद्गुरु में हम दीदार करते हैं ।।
श्री गुरुदेव०...
हम अच्छे हैं बुरे हैं जो भी जैसे हैं तुम्हारे हैं
आज चौखट पे दरसन हित सजल आँख पसारे हैं-
आप के चरणों का वन्दन हम बारम्बार करते हैं ।
श्री गुरुदेव०...

❖ ❖ ❖ ❖

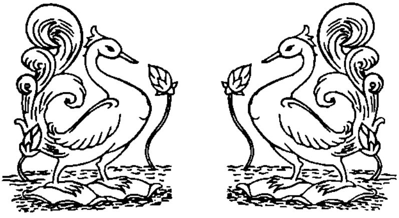

आरती

आरति श्री गुरुदेव की कीजै ।
बोलो श्री सद्गुरु की जै जै ।।
पद सरोज सेवहु दिन राती ।
नहिं नैवेद्य दिया घृत बाती ।।
इन पर मन न्योछावर कीजै- आरति०...
जनहित कहँ सद्गुरु अवतारा ।
कौतुक कीन्ह बिबिध संसारा ।।
इनके लीला रस को पीजै- आरति०...
सद्गुरु नित्यानंद अखंडि ।
बिग्रह अमित प्रेमरस मंडित ।।
भजले छिन छिन जीवन छीजै- आरति०...

(डॉ. राममूर्ति त्रिपाठी, चित्रकूट)

❖ ❖ ❖ ❖

શ્રી ગુરુવંદના

રણછોડ ગુરું વંદે, ઋણેભ્યો મુક્તિ દાયકં,
નાયકં મુનિવર્યાણાં, સુર સંપત્પ્રદાયકમ્.
જય જય કરુણાસાગર ગુરુવર ! વંદુ વારે વારે રે...
આ ભવસાગર પાર ઉતરવા, આવ્યો શરણ તમારે રે.....ટેક
રામે જયમ પત્થરને તાર્યા, મુજને તેમજ તારો રે...
દિલના દોષ ટાળી હે દેવા ! દ્યો શિષ્યને સહારો રે....જય જય ૨
પંચેન્દ્રિયના પંચ વિષયની, તૃષ્ણા તત્ક્ષણ ટાળો રે...
ભૂલો કરી છે બહુએ તોયે, ભાવ ધરીને ભાળો રે.....જય જય ૩
રંગો ભક્તિ તણા રંગેથી, માયા રંગ મટાડો રે...
ધર્મધુરંધર ! ધીરજ આપી જીવન જંગ જીતાડો, રે.... જય જય ૪
શ્રી રઘુવરના ચરણ–કમળમાં, સ્થિર કરીને સ્થાપો રે...
"માધવ" ની વિનતિ માનીને, અભય દાન પ્રભુ ! આપો રે... જય જય ૫

❖ ❖ ❖ ❖

શ્રી ગુરુ–ચાલીશા

દોહરા

શ્રીગુરુ ચરણ સરોજ રજ, નિજમન મુકુર સુધારિ;
બરનૌં ઉન્હકો બિમલ જશ, જો દાયક ફલ ચારિ. – ૧
શારદ શેષ ગનેશ શિવ, બન્દૌ બારહિં–બાર;
બલ બુદ્ધિ વિદ્યા દેહુ મોહિં, હરહુ કલેશ બિકાર. – ૨

ચોપાઈ

જય ગુરુદેવ દયા, સુખ સિંધો ! પાતક નાશક ! આરત બંધો !–૧
જ્ઞાનરૂપ ! જય બોધસ્વરૂપા ! જય ગુરુવર ! ભૂપન્હ કે ભૂપા. – ૨
જય ગુરુવર ! દેવન્હ કે દેવા, સદા કરૌં સાદર પદ સેવા. – ૩
તુમ્હ હો બ્રહ્મા સત્યનિવાસી, તુમ્હ વિષ્ણુ વૈકુંઠ વિલાસી. –૪
ગુરુવર ! તુમ્હ હો શિવ કૈલાસી, સત–ચેતનઘન આનંદરાશિ. –૫
જો પરબ્રહ્મ અલક્ષ નિરંજન, સો તુમ્હ સગુન ભયો ભવભંજન. –૬
ગુરુ બિનુ ભવનિધિ તરૈ ન કોઈ, જો વિરંચિ શંકર સમ હોઇ. –૭
જે ગુરુપદ અંબુજ અનુરાગી, તે લોકહું બેદહુ બડભાગી. –૮
જે ગુરુચરણ રેનુ શિર ધરહિં તે જનુ સકલ વિભવ વશ કરહિં– ૯
ગુરુકે બચન પ્રતિતિ ન જેહિં, સપનેહું સુગમ ન સુખ સિધિ તેહિં– ૧૦
હરિ ગુરુ નિંદક દાદુર હોઈ, જન્મ સહસ્ત્ર પાવ ફલ સોઈ. – ૧૧
રાખે ગુરુ જો કોપ વિધાતા, ગુરુ વિરોધ નહિ કોઉ જગત્રાતા. –૧૨
ગુરુ ગુરુ ગુરુ ગુરુ ગુરુ ગુરુ ગાવૈ, સો નર ચારિ પદારથ પાવૈ. –૧૩
આગમ નિગમ સુગમ હોઈ જાવૈ, જો ગુરુ સેવામૈં મન લાવૈ. –૧૪
નાસૈં રોગ હરૈં સબ પીરા, જપત નિરંતર ગુરુ ધરિ ધીરા. – ૧૫
ભૂત પિશાચ નિકટ નહિ આવૈ, સદ્‌ગુરુકા જબ નામ સુનાવૈ. –૧૬
ગુરુ ચરણામૃત ગંગાવારિ, સબ સુખ દાયક ભવ ભય હારિ. –૧૭
દુર્ગમ કાજ જગત કે જેતે, સુગમ અનુગ્રહ તુમ્હરે તેતે. –૧૮

સબ સુખ હૈ સદ્‌ગુરુ કે શરના, ગુરુ રક્ષક કાહૂકો ડરના ? –૧૯
સંકટ સે ગુરુદેવ છુડાવૈ, મન ક્રમ બચન ધ્યાન જો લાવૈ. – ૨૦
ચારૌં જુગ પરતાપ તુમ્હારા, હૈ પરસિદ્ધ જગત–ઉજિયારા. – ૨૧
જ્ઞાન ભક્તિ કે ગુરુ રખવારે, ગુરુ વૈરાગ્ય બઢાવનહારે. –૨૨
અષ્ટ સિદ્ધિ નવ નિધિ કે દાતા, ગુરુ પિતુ માતુ ભગિની અરુ ભ્રાતા. –૨૩
ગુરુ ધન ધામ ધરણી પરિવારા, સદ્‌ગુરુ સબ સારન્હ કો સારા. – ૨૪
નામ રસાયન ગુરુ કે પાસા, દોષ હરૈ છેદૈ ભવ પાશા. – ૨૫
ગુરુ કે ભજન રામ કો પાવૈ, જન્મ જન્મકો દુઃખ બિસરાવૈ. –૨૬
અંતકાલ રઘુવરપુર જાઈ, જહાં જન્મ હરિભક્ત કહાઈ. –૨૭
ઔર દેવતા ચિત્ત ન ધરઈ, સદ્‌ગુરુ સેઈ સર્વ સુખ લહઈ. –૨૮
જિન્હ કે શિર પર ગુરુ ન હોઈ, વૃથા જિયત જગમાંહે સોઈ. – ૨૯
નગુરા નરકો વૃથાવતારા, ગુરુ સેવક પાવૈ ભવપારા.– ૩૦
રામપ્રભુ ગુરુ સેવા કિન્હી, જગ કહઁ યહ ઉત્તમ શિખ દિન્હી. – ૩૧
કૃષ્ણચંદ્ર ગુરુદેવ ઉપાસી, બ્રહ્મ અનામય વૈકુંઠ વાસી. –૩૨
ઉપમન્યુ આરુણી આદિક જે તે, સિદ્ધ ભયે ગુરુ સેઈ તેતે. –૩૩
શેષ શારદા વેદ પુરાના, સકલ કરૈ સદ્‌ગુરુ ગુન ગાના. –૩૪
ગુરુ મહિમાકો પાર ન પાવૈ, જથા મતિ સબ ગુરુગુન ગાવૈ. –૩૫
તન, મન, ધન, અર્પણ ગુરુચરણા, સર્વભાવ હોના ગુરુશરણા. – ૩૬
જય જય જય ગુરુદેવ ! દયાલો ! કૃપા કરો સેવકકો પાલો. – ૩૭
યહ શત બાર પાઠ કર જોઈ, સીય–રામ કો સો પ્રિય હોઈ. –૩૮
જો યહ પઢૈ સદ્‌ગુરુ ચાલીશા, હોહિં સિદ્ધ સાખી ગૌરીશા. –૩૯
"માધવલાલ" સદા ગુરુચેરા, કીજૈ દાસ–હૃદય મહુઁ ડેરા.– ૪૦

દોહરો

શ્રી ગુરુવર ! સંકટ હરણ, સબ મંગલ દાતાર;
રજની દિન ડેરા કરહુઁ, મેરે ઉર મોઝાર.

❖ ❖ ❖ ❖

શ્રીગુરુ અષ્ટોત્તર નામાવલિ

(૧) ૐ શ્રીસદ્‌ગુરવે નમઃ ।
(૨) ૐ અજ્ઞાનનાશકાય નમઃ ।
(૩) ૐ અદંભિને નમઃ ।
(૪) ૐ અદ્વૈત પ્રકાશકાય નમઃ ।
(૫) ૐ અનપેક્ષાય નમઃ ।
(૬) ૐ અનસૂયવે નમઃ ।
(૭) ૐ અનુપમાય નમઃ ।
(૮) ૐ અભયપ્રદાત્રે નમઃ ।
(૯) ૐ અમાનિને નમઃ ।
(૧૦) ૐ અહિંસામૂર્તયે નમઃ ।
(૧૧) ૐ અહેતુક દયાસિન્ધવે નમઃ ।
(૧૨) ૐ અહંકાર નાશકાય નમઃ ।
(૧૩) ૐ આત્મસંતુષ્ટાય નમઃ ।
(૧૪) ૐ આનન્દમૂર્તયે નમઃ ।
(૧૫) ૐ આર્જવયુક્તાય નમઃ ।
(૧૬) ૐ ઉચિતવાચે નમઃ ।
(૧૭) ૐ ઉદાસીનાય નમઃ ।
(૧૮) ૐ અતીન્દ્રિયજ્ઞાનસિન્ધવે નમઃ ।
(૧૯) ૐ અમાનુષ—ચરિત્રાઢયાય નમઃ ।
(૨૦) ૐ ઐશ્વર્યયુક્તાય નમઃ ।
(૨૧) ૐ ક્ષમાવતે નમઃ ।
(૨૨) ૐ ગુણાતીતાય નમઃ ।
(૨૩) ૐ ચારુવાગ્વિભાસાય નમઃ ।
(૨૪) ૐ ચારુહાસાય નમઃ ।
(૨૫) ૐ છિન્નસંશયાય નમઃ ।
(૨૬) ૐ જ્ઞાનદાત્રે નમઃ ।
(૨૭) ૐ તપસ્વિને નમઃ ।
(૨૮) ૐ ત્રિતાપહારાય નમઃ ।
(૨૯) ૐ તેજસ્વીને નમઃ ।
(૩૦) ૐ તુલ્યનિન્દાસ્તુતયે નમઃ ।
(૩૧) ૐ તુલ્યપ્રિયાપ્રિયાય નમઃ ।
(૩૨) ૐ ત્યક્તસર્વપરિગ્રહાય નમઃ ।
(૩૩) ૐ દક્ષાય નમઃ ।
(૩૪) ૐ દાન્તાય નમઃ ।
(૩૫) ૐ દ્વન્દ્વાતીતાય નમઃ ।
(૩૬) ૐ ધીમતે નમઃ ।
(૩૭) ૐ ધીરાય નમઃ ।
(૩૮) ૐ નિત્યસંતુષ્ટાય નમઃ ।
(૩૯) ૐ નિરહંકારાય નમઃ ।
(૪૦) ૐ નિરાશ્રયાય નમઃ ।
(૪૧) ૐ નિર્ભયાય નમઃ ।
(૪૨) ૐ નિર્ભયદાય નમઃ ।
(૪૩) ૐ નિર્મલાય નમઃ ।
(૪૪) ૐ નિષ્કામાય નમઃ ।
(૪૫) ૐ નિષ્ક્રોધાય નમઃ ।
(૪૬) ૐ નિસ્સંગાય નમઃ ।
(૪૭) ૐ પરમસુખવનાય નમઃ ।
(૪૮) ૐ પૂર્ણાય નમઃ ।
(૪૯) ૐ પ્રમાણપ્રવર્તકાય નમઃ ।
(૫૦) ૐ પ્રિયભાષિણે નમઃ ।
(૫૧) ૐ બ્રહ્મકર્મસમાધયે નમઃ ।
(૫૨) ૐ બ્રહ્માત્મનિષ્ઠાય નમઃ ।
(૫૩) ૐ બ્રહ્માત્મવિદે નમઃ ।
(૫૪) ૐ ભવરોગહરાય નમઃ ।
(૫૫) ૐ મુક્તિભુક્તિપ્રદાત્રે નમઃ ।
(૫૬) ૐ મઙ્ગલકત્રે નમઃ ।
(૫૭) ૐ મધુરભાષિણે નમઃ ।
(૫૮) ૐ મહાત્મને નમઃ ।

(૫૯) ૐ મહાવાક્યોપદેશકર્ત્રે નમઃ।
(૬૦) ૐ મૌનિને નમઃ।
(૬૧) ૐ રાગદ્વેષવર્જિતાય નમઃ।
(૬૨) ૐ વિદ્યાવિનયસંપન્નાય નમઃ।
(૬૩) ૐ વિવેકિને નમઃ।
(૬૪) ૐ વિશાલ હૃદયાય નમઃ।
(૬૫) ૐ શરણાગતવત્સલાય નમઃ।
(૬૬) ૐ શાન્તાય નમઃ।
(૬૭) ૐ શિષ્યપ્રિયાય નમઃ।
(૬૮) ૐ શ્રોત્રિયાય નમઃ।
(૬૯) ૐ સત્યવાચે નમઃ।
(૭૦) ૐ સદામુદિતવદનાય નમઃ।
(૭૧) ૐ સમચિતાય નમઃ।
(૭૨) ૐ સમાહિતચિતાય નમઃ।
(૭૩) ૐ સર્વભૂતહિતાય નમઃ।
(૭૪) ૐ સદ્ભાવાય નમઃ।
(૭૫) ૐ સત્યાય નમઃ।
(૭૬) ૐ સિદ્ધાય નમઃ।
(૭૭) ૐ સુલભાય નમઃ।
(૭૮) ૐ સુહૃદયે નમઃ।
(૭૯) ૐ સુશીલાય નમઃ।
(૮૦) ૐ સંકલ્પવર્જિતાય નમઃ।
(૮૧) ૐ સ્વતન્ત્રાય નમઃ।
(૮૨) ૐ બ્રહ્માનન્દપ્રદકાય નમઃ।
(૮૩) ૐ શિષ્યોપદેશનિરતાય નમઃ।
(૮૪) ૐ ભક્તામિષ્ટપ્રદાયકાય નમઃ।
(૮૫) ૐ સાક્ષાત્ રામરુપમૂર્તે નમઃ।
(૮૬) ૐ ત્રયીમાર્ગ પ્રકાશકાય નમઃ।
(૮૭) ૐ મહતે નમઃ।
(૮૮) ૐ નિર્વ્યાજકરુણામૂર્તયે નમઃ।
(૮૯) ૐ અનન્તાય નમઃ।
(૯૦) ૐ મહાતેજસે નમઃ।
(૯૧) ૐ ગુણત્રયવિભાગવિદે નમઃ।
(૯૨) ૐ કલિઘ્નાય નમઃ।
(૯૩) ૐ કાલકર્મજ્ઞાય નમઃ।
(૯૪) ૐ સર્વજ્ઞાય નમઃ।
(૯૫) ૐ ભગવતે નમઃ।
(૯૬) ૐ નિત્યાનિત્યવિવેકવતે નમઃ।
(૯૭) ૐ ચિદાનન્દાય નમઃ।
(૯૮) ૐ ભૂરિમહિમન્ને નમઃ।
(૯૯) ૐ સ્વપ્રકાશાય નમઃ।
(૧૦૦) ૐ વિશ્વબન્ધવે નમઃ।
(૧૦૧) ૐ સર્વજનહિતોત્સુંકાય નમઃ।
(૧૦૨) ૐ સ્થૂલ–સૂક્ષ્મ–ચક્ષુદાનીને નમઃ।
(૧૦૩) ૐ ચિત્રનિવાસીને નમઃ।
(૧૦૪) ૐ પુષ્કરનિવાસીને નમઃ।
(૧૦૫) ૐ પતિતપાવનાય નમઃ।
(૧૦૬) ૐ ગુરુપરંપરા પ્રકાશકર્ત્રે નમઃ।
(૧૦૭) ૐ લીલાવિગ્રહાય નમઃ।
(૧૦૮) ૐ શ્રીસદ્ગુરુસ્વામીને નમઃ।

અજ્ઞાનતિમિરાન્ધસ્ય વિષયાક્રાન્ચેતસઃ ।
જ્ઞાનપ્રભાપ્રદાનેન પ્રસાદં કુરુ મે પ્રભો ॥

= "હે પ્રભો ! અજ્ઞાનરુપ અંધાકાર સે અંધે હુએ, વિષયોં સે આવૃત્ત ચિત્તવાલે મુઝે જ્ઞાનપ્રકાશ પ્રદાન કરને કી કૃપા કરેં !!!"

શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ કી આરતી

જય ગુરુદેવ દયાનિધિ, દીનન હિતકારી.....પ્રભુ દીનન હિતકારી ।
જય જય મોહ વિનાશક (૨), ભવબંધન હારી......જયદેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૧ ॥
બ્રહ્મા વિષ્ણુ સદાશિવ, ગુરુ મુરતિ ધારી......પ્રભુ ગુરુ મુરતિ ધારી ।
વેદ પુરાન બખાનત (૨), ગુરુ મહિમા ભારી.....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૨ ॥
જપ તપ તીરથ સંયમ, દાન વિવિધ દિન્હેં.....પ્રભુ દાન વિવિધ દિન્હેં ।
ગુરુ બિન જ્ઞાન ન હોવે (૨), કોટિ જતન કીને.....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૩ ॥
માયા મોહ નદી જલ, જીવ બહે સારે......પ્રભુ જીવ બહે સારે ।
નામ જહાજ બિઠાકર (૨), ગુરુ પલમેં તારે.....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૪ ॥
કામ ક્રોધ મદ મત્સર, ચોર બડે ભારે.....પ્રભુ ચોર બડે ભારે ।
જ્ઞાન ખડ્‌ગ લૈ કરમેં (૨), ગુરુ સબ સંહારે .....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૫ ॥
નાના પંથ જગત્‌મેં, નિજ નિજ ગુન ગાવૈ.....પ્રભુ નિજ નિજ ગુન ગાવૈ ।
સબકા સાર બતાકર (૨), ગુરુ મારગ લાવે......જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૬ ॥
ગુરુ ચરણામૃત નિર્મલ, સબ પાતક હારી.....પ્રભુ સબ પાતક હારી ।
બચન સુનત તમ નાસે (૨), સબ સંશય ટારી.....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૭ ॥
તન મન ધન સબ અર્પણ, ગુરુ ચરણન કીજે....પ્રભુ ગુરુ ચરણન કીજે ।
બ્રહ્માનંદ પરમપદ (૨), મોક્ષ ગતિ લીજે....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૮ ॥

સ્વામી ! ત્વામહમનિશં, કરુણાવલેન વિધિગતિહંતારમ્ ।
મા ભૂવ ભવપથિકો, યાચેઽનાથસ્ય નાથં મે ॥

=હે સ્વામીન ! આપ સહજ—અલ્પકૃપા કર કે વિધિનિર્મિત હમારે દૂષિત પ્રારબ્ધકા નાશ કરને મેં સમર્થ હૈ; વે આપ હમારે અનાથ કે નાથ કો મેરી યે નિરંતર યાચના હૈ કિ હે પ્રભો ! મૈં પુનઃ ઈસ દુઃખદ સંસાર કા પથિક ન બનૂઁ !!!

સ્મરન્તઃ કીર્તયન્તસ્તે, કૃતાનિ ગદિતાનિ ચ ।
ગત્યુત્સ્મિતેક્ષણક્ષ્વેતિ, યન્નૃલોકવિડમ્બનમ્ ॥

= હમ આપ કે ભક્ત કેવલ આપને કિયે કર્મોં, વચનોં, આપકી ચાલ–ઢાલ, મુસકાન, ચિતવન ઔર મધુર હાસ્ય આદિ જો–જો મનુષ્યકા અનુકરણ થે– ઉન કે સ્મરણ, કીર્તન (કથન) કરતે કરતે સંસાર સે પાર હો જાયેંગે.

(શ્રી ભાગવત– ૧૧–૬–૪૯)

"મતિ અનુરુપ કથા મૈં ભાષી, જદ્યપિ પ્રથમ ગુપ્ત કરિ રાખી ॥"

। શ્રી રામચંદ્ર ભગવાન કી જય ।

। શ્રી પતિતપાવન ભગવાન કી જય ।

। શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાન કી જય ।

–: જય શ્રી ગુરુદેવ :–

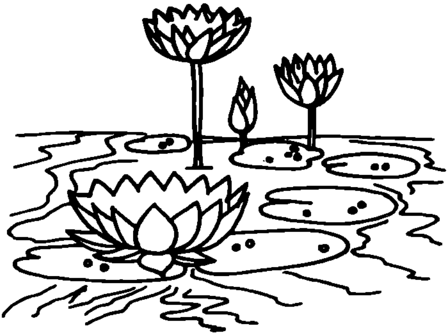

શ્રી સદ્‌ગુરુ પ્રોશિત કાર્યક્ષેત્ર :–

શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ

શ્રી સદ્‌ગુરુ આશ્રમ રોડ, રાજકોટ – ૩૬૦ ૦૦૩

આ સંસ્થા દ્વારા નીચે મુજબની જાહેર પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવામાં આવે છે :–

૧. નિત્ય પ્રભાતે : સમુહ પ્રાર્થના

૨. નિત્ય પ્રભાતે પારેવાને ચણ નાખવામાં આવે છે.

૩. જરૂરતમંદ દરીદ્રનારાયણ : નબળા વર્ગના : કુટુંબો કુલ ૬૦૦ ઉપરને દર માસે વિના મુલ્યે ૯ કિ.ગ્રા.ના પ્રમાણમાં અનાજ : ઘઉ – ૭ કિ.ગ્રા. – ચોખા ૧.૫ કિ.ગ્રા. તથા મગદાળ ૦.૫૦૦ કિ.ગ્રા. આપવામાં આવે છે.

૪.આ ટ્રસ્ટ દ્વારા નીચેની વિગતોએ – ૪ રસોડા દરરોજ ચલાવવામાં આવે છે.

(૧) કલ્યાણ રસોડું :–

આ રસોડામાં પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુ ભગવાનશ્રીના થાળની રસોઈ તેમજ ભાવિકો તરફથી લખાવેલ થાળ માટેનો પ્રસાદ નિયમીત બનાવવામાં આવે છે.

(૨) વૈષ્ણવ રસોડું :–

આ રસોડામાં બહારગામથી આવતા સાધુ–સંતો–મહંતો તથા અન્ય ભાવિક મહેમાનો માટે મહાપ્રસાદની સામગ્રી નિયમીત ૧૫ થી ૨૦ વ્યક્તિઓ માટે બનાવવામાં આવે છે.

(૩) દરિદ્રનારાયણ : જનરલ રસોડું :–

આ રસોડામાં નિયમીત આશરે ૪૦૦ થી ૪૫૦ લોકો કે જેઓ આર્થિક રીતે નબળા છે ઘર વગરના છે તેઓ માટેની રસોઈ બનાવી અને પ્રસાદરૂપે ભોજન પીરસવામાં આવે છે.

(૪)આંખની હોસ્પીટલનું રસોડું :–

આંખની હોસ્પીટલમાં બહારગામ અથવા સ્થાનિક દર્દીઓ ઓપરેશન માટે દાખલ થયેલા હોય તેવા દર્દી તથા તેમની સાથે આવેલ સગા સંબંધી માટેનું બન્ને ટાઈમ પ્રસાદરૂપે ભોજન આશરે ૧૦૦ થી ૧૨૫ લોકો માટે બનાવવામાં આવે છે.

૫. આશ્રમ તરફથી ગૌશાળા નિભાવવામાં આવે છે, જેમાં કુલ ૪૭

નાના–મોટા વાછડી–વાછડા તથા ગાયો આવેલી છે અને દૂધ કાઢતી ગાયોનું દૂધ આંખની હોસ્પીટલમાં ઓપરેશન કરાવેલ દર્દીઓને વિના મૂલ્યે આપવામાં આવે છે અને વધતા દૂધનું ઘી બનાવી તેનો શીરો સવારમાં આંખના દર્દીઓને તેમજ રાજકોટમાં આવેલ સરકારી પ્રસુતિગૃહોમાં દાખલ થયેલ પ્રસુતાઓને આપવામાં આવે છે. તેમજ આશ્રમની ગાયોના દૂધમાંથી બનતું ઘી પૂજ્યશ્રીની પુજામાં ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તેમજ છાશ બને તે ઉપરોક્ત રસોડાઓમાં ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

૬. પાણીની તંગી વખતે શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ ટેન્કર દ્વારા પાણી જરૂરિયાત વાળા લોકોના વિસ્તારમાં વહેંચવામાં આવેલ હતું.

૭. ઉનાળાની સીઝનમાં આશ્રમમાં 'છાશ વિતરણ' કેન્દ્ર શરૂ કરવામાં આવે છે જેમાં આશરે ૨૦૦ થી ૨૫૦ કુટુંબોને મફત છાશનું વિતરણ કરવામાં આવે છે.

૮. છેલ્લા ૨૫ વર્ષ ઉપરાંતના સમયની 'અખંડ રામધૂન' રાઉન્ડ ધ કલોક ચલાવવામાં આવે છે. નામ સંકિર્તનના કારણે મંદિરનું વાતાવરણ અલૌકિક બને છે અને લોકોમાં ધાર્મિક ભાવના તેમજ પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાન પ્રત્યે અટલ શ્રદ્ધા અને ભાવ તથા વિશ્વાસ જળવાઈ રહે છે.

૯. ચમોલીમાં થયેલ વિનાશક ભૂકંપના કારણે અસરગ્રસ્ત થયેલ વિસ્તારોમાં ખાદ્ય સામગ્રી તથા રસોઈને લગતી ચીજ વસ્તુઓનું વિતરણ વિનામૂલ્યે આ ટ્રસ્ટ દ્વારા કાર્યકરો તથા ટ્રસ્ટીઓની ટીમ મોકલી કરવામાં આવેલ.

૧૦. ઓરીસ્સામાં થયેલ વિનાશક વાવાઝોડાના કારણે અસર પામેલ લોકોને ધાબળા–કપડાનું વિતરણ કરવામાં આવેલ.

૧૧. દુષ્કાળ–અછતના સમયે આખા જસદણ તાલુકામાં 'સુખડી', અછત–રાહત કામ પર આવતા મજુરોને આશરે ૧ લાખ કિ.ગ્રા. ઉપર સુખડીનું વિતરણ, રાહતકામ પર સ્થળે જઈ અને દરેક મજુરોને વિનામૂલ્યે સ્વહસ્તે વિતરણ કરવામાં આવેલ.

૧૨. ગુજરાતમાં થયેલ વિનાશક ભૂકંપગ્રસ્ત વિસ્તારો કચ્છ જિલ્લામાં તથા રાજકોટ જિલ્લાના મોરબી–માળીયા–વાંકાનેર વિસ્તારમાં નીચે મુજબની જીવન જરૂરિયાતની વસ્તુઓનું જરૂરિયાતમંદ લોકોને વિતરણ કરવામાં આવેલ હતું.

નીચે મુજબની વસ્તુઓનું વિતરણ અસરગ્રસ્ત લોકોને કરવામાં આવેલ :–

(૧) ધાબળા	નંગ ૭૦૦૦
(૨) આવશ્યક જરૂરી રસોડાની સામગ્રીની કીટસ	નંગ ૬૬૦૦
(૩) તાલપત્રી તથા તંબુ	નંગ ૫૨૦૦

(૪) મહાપ્રસાદરૂપી ભોજનના રસોડા :–

કચ્છ જીલ્લાના તથા વાંકાનેર–મોરબી તાલુકાઓમાં કુલ ૧૮ રસોડાઓ શરૂ કરવામાં આવેલા જેમાં મહાપ્રસાદરૂપી ભોજનની વ્યવસ્થા સવાર–સાંજની કરી કુલ ૪૩ દિવસ સુધી આ રસોડાનો લાભ ૪૫૦૦૦ લોકો દરરોજ લેતા હતા.

૧૩. તબીબી અને આરોગ્ય સેવાઓ :–

આ ટ્રસ્ટ દ્વારા નીચેની વિગતે તબીબી તથા આરોગ્ય સેવાઓ નીચેના કેન્દ્રો દ્વારા અલગ – અલગ ચલાવવામાં આવે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ આંખની હોસ્પીટલ

આ આંખની હોસ્પીટલમાં આંખના દર્દોનો ઉપચાર કરવામાં આવે છે, જેમાં મોતિયા–ઝામર–વેલ વિ. દર્દોના ઉપચાર કરવામાં આવે છે અને જરૂરત મુજબ ઓપરેશન તથા માઈનોર ટ્રીટમેન્ટ વિ. સામાન્ય દરથી તેમજ નબળા વર્ગના લોકોને મફત સારવાર આપી 'ફેકો' મશીનથી ઓપરેશન કરી નેત્રમણિ બેસાડવાની કામગીરી કરવામાં આવે છે. ઉપરાંતમાં આઈ બેંક તાજેતરમાં ખોલવામાં આવેલ હોય નેત્રદાનમાં મળેલ આંખોની કીકીનું પ્રત્યારોપણ અંધજનોને કરી દષ્ટિ આપવામાં આવે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ ચિલ્ડ્રન હોસ્પીટલ

બાળકોની હોસ્પીટલ ચલાવવામાં આવે છે. જેમાં નાના બાળકોની આઉટડોર તથા ઈન્ડોર સારવાર સાવ નજીવા દરથી કરવામાં આવે છે તથા ગરીબ બાળકોને વિનામૂલ્યે સારવાર આપવામાં આવે છે અને ઈન્ડોર માટે બાળકોની ૯ પથારીવાળો વોર્ડ પણ ઉપલબ્ધ કરવામાં આવેલો છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ આરોગ્ય કેન્દ્ર

શ્રી સદ્‌ગુરુ આરોગ્ય કેન્દ્રમાં લોકો પાસેથી નજીવી ફી લઈને બધા દર્દોની ચકાસણી કરી વિનામૂલ્યે દવા આપવામાં આવે છે તથા ગરીબ દર્દીઓની ચકાસણી વિનામૂલ્યે કરી આપવામાં આવે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ લેબોરેટરી

શ્રી સદ્‌ગુરુ લેબોરેટરીમાં સાવ નજીવા દરે લોકોના લોહી–યુરીન વિ. ની ચકાસણી કરવામાં આવે છે તથા ગરીબ દર્દીઓની ચકાસણી વિનામૂલ્યે કરી આપવામાં આવે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ મેટરનિટી હોમ

મહિલાઓને પ્રસુતિ અંગેની ચકાસણી તથા સારવાર તેમજ પ્રસુતિ અંગેની કામગીરી નજીવા દરથી કરવામાં આવે છે તથા ગરીબ મહિલાઓની પ્રસુતિ તેમજ ચકાસણી તથા સારવાર વિનામૂલ્યે કરી આપવામાં આવે છે.

૧૪. શ્રી સદ્‌ગુરુ સાહિત્ય કેન્દ્ર :–

સાહિત્ય કેન્દ્ર દ્વારા પ.પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાનશ્રી ના સાહિત્યનો તેમજ તેઓશ્રીની ઓડિયો–વિડીયો કેસેટસ– સી.ડી., ચંદન–માળા, પૂ. શ્રી ના ફોટાઓ મૂર્તિઓ વિ.નું વિતરણ કરવામાં આવે છે.

૧૫. શ્રી સદ્‌ગુરુ પુસ્તકાલય :–

તાજેતરમાં પ.પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાનશ્રીના સાહિત્યનો લાભ ગુરુભાઈ– બહેનોને મળે તે હેતુથી આ પુસ્તકાલયમાં નજીવી ડીપોઝીટ ભરી મેમ્બરશીપ મેળવી પૂ. ભગવાનશ્રીના બધા પુસ્તકોનો લાભ મળે તે હેતુથી શરૂ કરવામાં આવેલ છે.

૧૬. રાષ્ટ્રીય કામગીરી બાબત :–

ભારત–પાકિસ્તાનની સરહદ 'કારગીલ મોરચે' ગુજરાતના ૧૨ જવાનો શહીદ થયેલ જે અન્વયે શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ તરફથી ગુરુપૂર્ણિમા મહોત્સવ નિમિત્તે આવેલ રકમમાંથી આ શહીદ થયેલ ૧૨ જવાનોના માતા–પિતાને દરેકને ૧૧,000/– અંકે રૂપિયા અગિયાર હજાર પુરા પુરસ્કારરૂપે આપવામાં આવેલ હતાં.

દર વર્ષે નિયમીત ઉજવવામાં આવતા પ્રસંગો :–

૧. દર વર્ષે કારતક સુદ – ૪ કે જે દિવસ પ.પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાનશ્રીની જન્મજયંતિ હોય છે તે દિવસે પૂ. શ્રીની જન્મ જયંતિનો મહોત્સવ ધામધુમથી ઉજવવામાં આવે છે અને હજારોની સંખ્યામાં ભાવિકોને મહાપ્રસાદ જમાડવામાં આવે છે તેના બીજે દિવસે એટલે કે કારતક સુદ – ૫ ને દિવસે પૂ. શ્રીનો 'અન્નકૂટ' નો મહાપ્રસંગ ઉજવવામાં આવે છે અને આશરે ૪૫0 થી વધુ વાનગીઓ બનાવી અને પ. પૂ.શ્રીને અન્નકુટનો ભોગ ધરાવી અને સાંજના

મહાઆરતી પછી તેની ભેળ બનાવી અને દરેક ભાવિકો તેમજ ગુરુભાઈઓ–બહેનોને વહેંચવામાં આવે છે.

૨. દરેક વર્ષે ચૈત્ર સુદ ૧ થી ૯ સુધી "શ્રી રામચરિતમાનસ નવાહ્ પારાયણ" ના સંગીતમય પાઠનું આયોજન કરવામાં આવે છે. અને શ્રી રામનવમીને દિવસ "શ્રી રામજન્મ મહોત્સવ" ઉજવવામાં આવે છે અને અસંખ્ય લોકોને ફરાળરૂપી મહાપ્રસાદ જમાડવામાં આવે છે.

૩. દર વર્ષે ચૈત્ર સુદ – ૧૩ નો દિવસ પ.પૂ. શ્રી ગુરુદેવશ્રીની નિર્વાણ તિથિ હોય તે દિવસે પૂજન વિધી, શ્રી રામધૂન વિ. કાર્યક્રમો કરી અને બપોરે અસંખ્ય લોકોને મહાપ્રસાદ જમાડવામાં આવે છે.

૪. દર વર્ષે 'શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા' નિમિત્તે પૂ. શ્રી નો ગુરુપૂર્ણિમા મહોત્સવ ધામધૂમથી ઉજવવામાં આવે છે અને સવારથી પૂ. શ્રીની પાદુકા પૂજન તથા ત્યારબાદ પૂ. શ્રી ના દર્શન મોડી રાત્રીના સમય સુધી ચાલુ રાખી અને આ લાભ ભાવિકો મેળવી કૃતકૃત્ય થાય છે. દર વર્ષે 'શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા' નિમિત્તે ભોજનરૂપી ૩૦ થી ૩૫ હજાર ભાવિકોને બપોરે શ્રી સદ્‌ગુરુ મહાપ્રસાદ આપવામાં આવે છે.

૫. દર વર્ષે ભાદરવા સુદ – ૧ થી ભાદરવા વદ ૩૦ સુધી "શ્રી હનુમાન ચાલીસા" ના પાઠ લાખ ઉપરનું લક્ષ્યાંક નક્કી કરી દરેક ગુરુભાઈ–બહેનો તથા ભાવિકો દ્વારા નિજમંદિરમાં બેસી આ લક્ષ્યાંક મુજબ "શ્રી હનુમાન ચાલીસા" ના નિત્ય પાઠ કરવામાં આવે છે, અને છેલ્લે દિવસે "શ્રી હનુમાન મહાયજ્ઞ", આહુતિ આપી અને પૂર્ણ કરવામાં આવે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ : મુંબઈ

જબ જબ જહાઁ ભી દુષ્કાલ, અતિવૃષ્ટિ, ભૂકંપ આદિ હોતે હૈ, તબ તબ વહાઁ તત્કાલ રાહતકાર્ય શુરૂ કિયા જાતા હૈ. અભાવગ્રસ્તોં કો અનાજ, વસ્ત્ર, ઔષધ, ઉપચાર, શિક્ષા આદિ કી સહાયતા, વગેરે રાહતકાર્ય કહીં ન કહી પર લગભગ હમેશા હોતે રહતે હૈં.

પ્રત્યેક કાર્તિક શુકલા ચતુર્થી કો એક નેત્રયજ્ઞ ચિત્રકૂટ મેં કિયા જાતા હૈ. દૂસરા નેત્રયજ્ઞ ઐસે કોઈ આદિવાસી ક્ષેત્ર મેં, બડે પૈમાને પર આયોજિત કિયા જાતા હૈ. નેત્રયજ્ઞ કે અંતર્ગત દંતયજ્ઞ ભી કિયા જાતા હૈ.

ચિત્રકૂટ મેં શ્રી જાનકીકુંડ પર, શ્રી રઘુવીર મંદિર, સાધુસંતો કે લિયે નિવાસ વ રામરોટી, અન્નક્ષેત્ર, સંસ્કૃત પાઠશાલા, વિદ્યાર્થીનિવાસગૃહ, ગૌશાલા ઔર

અસ્પતાલ કે કાર્ય સુચારુ રુપસે હોતે હૈં.

હમેશા શ્રી રામનૌમી કે દિનોં મેં ચૈત્ર પૂર્ણિમા તક દરિદ્રનારાયણ ભંડારા વ વસ્ત્ર–વિતરણ હોતે હૈં. જાનકી કુંડ પર શ્રી માનસજી કે નવાહ્ન પાઠ તથા કથા–પ્રવચન કા આયોજન હોતા હૈ. શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા કા પૂજન–ઉત્સવ કિયા જાતા હૈ.

રાહતકાર્ય

ઉડીસા દુષ્કાલ રાહત : રાઉરકેલા : ૧૯૬૬
બિહાર દુષ્કાલ રાહત : રંકા (પલામુ) : ૧૯૬૭
ભરતપુર બાઢ રાહત : ૧૯૬૭
બાંદા દુષ્કાલ રાહત : ૧૯૬૭
કોયના ભૂકંપ રાહત : ૧૯૬૮
ગુજરાત બાઢ રાહત : ૧૯૬૮
રાજસ્થાન દુષ્કાલ રાહત : (બાડમેર–જેસલમેર) : ૧૯૬૯
કચ્છ : બનાસકાંઠા–સુરેન્દ્રનગર દુષ્કાલ રાહત : ૧૯૭૦
ઉડીસા મેં તુફાન–વિનાશ–લીલા મેં રાહતકાર્ય : ૧૯૭૧
મોરબી માળિયા તાલુકા બાઢ રાહત : ૧૯૭૯

ચિત્રકૂટ મેં ૧૦૦ એકર જમીન પર ૨૫ પથારી સે શુરૂ કિએ હોસ્પિટલ હાલ ૧૨૦ પથારી સે અધિક સુવિધા કી ગઈ હૈ.

શ્રી રામધામ ટ્રસ્ટ – શ્રી પુષ્કરરાજ

અભાવગ્રસ્તોં કો અનાજ, ભોજન, ઔષધ ચિકિત્સા–સહાય, વસ્ત્ર, કંબલ, આદિ ઔર ગરીબ વિદ્યાર્થીઓં કો પુસ્તક, ફી, યુનિફોર્મ કી સહાયતા, હમેશા દી જાતી હૈ.

પ્રત્યેક શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા કે દિનો મેં નેત્રયજ્ઞ કિયા જાતા હૈ. શ્રી માનસજી કે નવાહ્ન પાઠ વ પ્રવચનકા આયોજન હોતા હૈ. શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા કે દિન ગુરુદેવ કે સમાધિમંદિર મેં વિશાલ શિષ્યસમુદાય શ્રી ગુરુપૂજન કા લાભ પ્રાપ્ત કરતા હૈ.

શ્રી રામજી મંદિર ટ્રસ્ટ – ગોંડલ

દરિદ્રનારાયણ ભંડારા, સંતસેવા, ગૌશાલા, નિઃશુલ્ક છાશ–વિતરણ ઈત્યાદિ પરમાર્થ કાર્ય શ્રી હરિચરણદાસજી મહારાજકે માર્ગદર્શનમેં હોતે હૈં. તા. ૧૮–૭–૦૪ સે શ્રી રામ સાર્વજનિક હોસ્પિટલ કાર્યાન્વિત હો ગઈ હૈ.

શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા, શ્રી રામનૌમી, આસો વદ સપ્તમી કો પાટોત્સવ, કાર્તિક શુદ એકમ કો અન્નકૂટ, કાર્તિક શુકલ ચતુર્થી, તથા ચૈત્ર શુદ ત્રયોદશી વ પૂર્ણિમા કો પૂજન, ઉત્સવ, ભંડારા, અખંડપાઠ, અખંડ સંકીર્તન, કથા–પ્રવચન આદિ હોતે હૈં.

શ્રી રામજી મંદિર, પોપટપરા – રાજકોટ

શ્રી રામનૌમી, કાર્તિક શુકલ ચતુર્થી, ચૈત્ર શુદ ત્રયોદશી, શ્રી હનુમાન જયંતી પાટોત્સવ પૂજન, સંકીર્તન આદિ હોતે હૈ.

શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ – ચિત્રકૂટ

સ્થાપના :– શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજને ચિત્રકૂટ કે આસપાસ કે પિછડે ઔર ગરીબ ક્ષેત્રોં મેં શિક્ષા કે પ્રસાર તથા લોગોં કો બીમારીયૉ઼ ઔર ભૂખ સે છુટકારા દિલાને કે લિયે સન્ ૧૯૬૮ મેં શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ કી સ્થાપના કી. ટ્રસ્ટ કે અધ્યક્ષ કે રૂપ મેં શ્રી અરવિંદભાઈ ન. મફતલાલ કો નિયુક્ત કિયા ગયા, જો ગુરુદેવ કે અનન્ય ઔર પ્રિય ભક્તો મેં રહે હૈં. તથા આજભી તન, મન ઔર ધન સે સેવા કાર્ય મેં રત હૈ. ટ્રસ્ટ કે કાર્યકારી સંચાલક ગુરુદેવ કે નિષ્ઠાવાન શિષ્ય શ્રી રામદાસ ગોકાણી– 'રામભાઈ' હૈ.

કાર્ય

(૧) પ્રાકૃતિક આપદા રાહત :– દેશ કે અનેક ક્ષેત્ર મેં પ્રાકૃતિક પ્રકોપ કે સમય ટ્રસ્ટને લમ્બે સમય તક રાહતકાર્ય ચલાયે હૈં. સન ૧૯૬૬ મેં ઉડીયા તથા ૧૯૬૭ મેં બિહાર મેં લગાતાર આઠ માહ તક શિવિરો કે માધ્યમ સે પ્રતિદિન પન્દ્રહ સે પચાસ હજાર અકાલપીડિત લોગો કો ભોજન કરાયા ગયા ઔર વસ્ત્ર પ્રદાન કિયે. ગુજરાત વ ઉત્તર પ્રદેશમેં બાઢ રાહત (૧૯૬૮), મહારાષ્ટ્ર મેં કોયના ભૂકંપ રાહત (૧૯૬૮), ઔર રાજસ્થાન મેં અકાલ રાહત (૧૯૬૯), કાર્ય ચલાયે ગયે. કચ્છ (ગુજરાત) મેં સન્ ૧૯૭૦ મેં અભાવગ્રસ્તો કો સુખડી, કમ્બલ, અનાજ, ધોતી, સાડી, પુસ્તકે, ઔષધિ આદિ વિતરીત કિયે ગયે. વર્ષ ૧૯૯૨ મેં ઉત્તર પ્રદેશ એવં મધ્યપ્રદેશ કે બાઢ પ્રભાવિત ક્ષેત્રો મેં ભરપૂર રાહત સામગ્રી પ્રદાન કી ગઈ. ૧૯૯૯–૨000 મેં ઉડીસામેં આયે હુયે સમુદ્રી તુફાન કે દૌરાન સંસ્થા દ્વારા વર્ષભર તક રાહતકાર્ય કિયા ગયા તથા ઈસ વર્ષ ૨૬ જનવરી કો ભૂજ ગુજરાત મેં આયે ભયંકર વિનાશકારી ભૂકમ્પ મેં પિડીત માનવતા કી સેવા મેં સંસ્થા દ્વારા રાહતકાર્ય ચલાયા જા રહા હૈ.

(૨) સ્વાસ્થ્ય સેવાએ :– (અ) અંધત્વ નિવારણ કાર્યક્રમ– ઈસકે અંતર્ગત

સંસ્થા દ્વારા પ્રતિવર્ષ ૨૫,૦૦૦ સે ભી અધિક નેત્રરોગીયોં કે ઓપરેશન કરકે ઉન્હેં નયા જીવન દિયા જા રહા હૈ.

સદ્‌ગુરુ નેત્ર ચિકિત્સાલય– સંસ્થાને રોગિયોં કી બઢી હુઈ સંખ્યા કો દેખતે હુએ ૩૦૦ શૈય્યાઓ વાલે અત્યાધુનિકતમ ઉપકરણો સે સુસજ્જીત સદ્‌ગુરુ નેત્ર ચિકિત્સાલય કી સ્થાપના કી ગઈ. ઈસ ચિકિત્સાલય કો લોકાર્પણ દિનાંક ૩૧–૧૦–૨૦૦૦ કો કિયા ગયા. સંસ્થા દ્વારા અભીતક ૪ લાખ સે ઉપર નેત્રરોગિયોં કો નેત્રજ્યોતિ પ્રદાન કી જા ચુકી હૈ. સદ્‌ગુરુ નેત્ર ચિકિત્સાલય મેં અત્યાધુનિક ઉપકરણ જૈસે સીટી–૧૦ સ્કેન, એવં બી ફેકોઈમલસીફિકેશન યુનિટ, ઓટો રિફ્રક્ટોમીટર, યાગ લેસર, અપ્થાલમિક યુનિટ, જાઈસ ઓપરેશન માઈક્રોસ્કોપ આદિ ઉપકરણો કે સાથ વાતાનુકૂલિત ચાર આપરેશન થિયેટર ઉપલબ્ધ હૈં.

(બ) જાનકી કુણ્ડ ચિકિત્સાલય– ૬૦ શૈય્યાઓ વાલે આધુનિક જનરલ ચિકિત્સાલયમેં સુયોગ્ય ચિકિત્સકોં કે દ્વારા રોગિયોંકી ચિકિત્સા એવં શલ્યક્રિયા કી સંપૂર્ણ વ્યવસ્થા હૈ. પ્રતિવર્ષ લગભગ ૩૦ હજાર રોગિ લાભાન્વિત હોતે હૈં. એક્સરે એવં પૈથોલોજી લેબ કી વિશેષ સુવિધા હૈ. સાથ હી પોલિયો કૈમ્પ એવં પ્લાસ્ટીક સર્જરી કૈમ્પ કે માધ્યમસે પ્રતિવર્ષ સૈંકડો લોગો કી શલ્યક્રિયા કી જાતી હૈ. અલ્ટ્રા સાઉન્ડ તથા ઈ.સી.જી. કી સુવિધા ઉપલબ્ધ હૈ.

સાર્વજનિક ચિકિત્સાલય આનંદપૂર કે માધ્યમ સે પ્રતિવર્ષ ૧ લાખ સે ઉપર રોગિયોં કી ચિકિત્સા કી જાતી હૈ.

(સ) સ્વાસ્થ્ય સેવાયેં– એક નજરમે :–

વિવરણ	**વર્ષ ૨૦૦૦–૨૦૦૧**	**વર્ષ ૨૦૦૦–૨૦૦૧ તક કુલ રોગિયોં કી સંખ્યા**
કુલ લાભ લેનેવાલે બાહ્ય રોગી	૨૫૫૦૨૬	૫૪૯૦૧૨૦
કુલ ભર્તી કીયે ગયે રોગી	૩૫૦૪૪	૬૨૦૬૪૪
કુલ આંખો કે આપરેશન કીયે ગયે	૨૫૫૦૨	૪૭૨૭૭૯
સામાન્ય આપરેશન	૧૬૧૪	૩૩૫૨૭
કુલ પ્રસવ	૭૦૭	૧૪૪૫૮
પરિવાર નિયોજન આપરેશન	૧૪૩	૪૧૮૧

(૩) શૈક્ષણિક ગતિ વિધિયાઁ :– (અ) પૂજ્ય ગુરુદેવ કી પ્રેરણા સે સંચાલિત, શ્રી રામસંસ્કૃત મહાવિદ્યાલય, જાનકી કુણ્ડ ચિત્રકૂટ મેં પ્રથમાસે

શાસ્ત્રી તક શિક્ષા સુવિધા ઉપલબ્ધ હૈ. ઈસ વિદ્યાલયમેં પ્રતિવર્ષ ૧૨૫ વિદ્યાર્થી વિદ્યાલય મેં હી રહકર શિક્ષા ગ્રહણ કર રહે હૈં. વિદ્યાલયમેં સભી છાત્રોં કો ભોજન, કપડા, આવાસ આદિ સુવિધાયેં નિઃશુલ્ક ઉપલબ્ધ કરાઈ જાતી હૈ. (બ) શ્રી સદ્ગુરુ શિક્ષા સમિતિ કે તત્ત્વાવધાન મેં સંચાલિત વિદ્યાધામ ઉચ્ચતર માધ્યમિક વિદ્યાલય મેં નર્સરી સે લેકર ૧૨વીં કક્ષા તક શિક્ષા દેને કી વ્યવસ્થા હૈ. ઈસ વિદ્યાલય મેં લગભગ ૮૦૦ છાત્ર અધ્યયનરત હૈં. (સ) વૈકલ્પિક શાલા– ટ્રસ્ટકે દ્વારા ચિત્રકૂટ ક્ષેત્રકે ૧૮ ગાંવોમેં, રાજીવગાંધી શિક્ષા મિશન કે અન્તર્ગત ૨૦ વૈકલ્પિક વિદ્યાલય ખોલે ગયે હૈં. ઈન વિદ્યાલયો મેં ૪૦ શિક્ષક–શિક્ષિકાઓં કે દ્વારા ૨૦૦૦ ગરીબ આદિવાસી બાલક–બાલિકાઓં કો શિક્ષા પ્રદાન કી જા રહી હૈ. બચ્ચોં કો પૌષ્ટિક આહાર, પ્રાથમિક સ્વાસ્થ્ય ઉપચાર એવં સ્કૂલ ડ્રેસ સંસ્થાન દ્વારા પ્રદાન કર ઉન કે વિકાસકા પ્રયાસ કિયા જા રહા હૈ.

(૪) ગ્રામવિકાસ :– સંસ્થાન દ્વારા ગ્રામ વિકાસકે તહત ચિત્રકૂટ કે હી ૧૮ ગાંવમેંસે ૪ ગાંવ પડહા, સુરાંગી, રજૌલા, મહકમગઢ કો ગોદ લેકર વહાઁ કે નિવાસીયોં કો હરક્ષેત્રમેં, જૈસે શિક્ષા, સ્વાસ્થ્ય, બિજલી, પાની, સડક એવં કૃષિ કે ઉન્નત બીજ એવં ઉપકરણ ઉપલબ્ધ કરાના ઔર ગાંવવાલોકો ગાંજા, શરાબ એવં જુઆ કી આદત સે છુટકારા દિલાકર વિકાસ કી ઓર ઉન આદિવાસીઓ કો અગ્રસરીત કરનેકા પ્રયાસ કિયા જા રહા હૈ.

(૫) મહિલા સમિતિ :– ટ્રસ્ટકે કાર્યકર્તાઓં કી મહિલાઓં દ્વારા મહિલા સમિતિ ૧૯૯૭–૯૮મેં પ્રારંભ કી ગઈ. સમિતિ મેં મહિલાઓં કે દ્વારા હી આવશ્યક ઘરેલું વસ્તુએ જૈસે પાપડ, આચાર, બિસ્કુટ, બ્રેડ, ફડે એવં પિસે મસાલે, ધુલાઈ કે સાબુન એવં શીંગ પાવડર, ચ્યવનપ્રાશ આદિ તૈયાર કરકે ઉચિત મૂલ્ય મેં વહાઁ કે જનતાકો ઉપલબ્ધ કરાના હૈ ઈસ સે જો લાભાંશ પ્રાપ્ત હોતા હૈ વહ સમિતિ કે હી કામકાજી મહિલાઓં મેં બાંટ દિયા જાતા હૈ. યહ સમિતિ નારી જાગરણ કે ક્ષેત્ર મેં અપની મહતી ભૂમિકા નિભા રહી હૈ.

(૬) ઉપભોકતા ભંડાર :– સંસ્થા સાર્વજનિક વિતરણ પ્રણાલી કે અંતર્ગત શ્રી સદ્ગુરુ સહકારી ઉપભોકતા ભંડાર કે માધ્યમ સે શાસન દ્વારા પ્રાપ્ત સસ્તે મૂલ્ય પર ગેહૂઁ, ચાવલ, શક્કર એવં મિટ્ટીકા તેલ ચિત્રકૂટકે પર્યટકો એવં જનતાકો ઉપલબ્ધ કરાના ઈસકા મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય હૈ.

(૭) ખેલ એવં સાંસ્કૃતિક ગતિવિધિયાઁ :– શારીરિક સૌષ્ઠવ એવં

સ્વાસ્થ્ય મનોરંજન કે લિયે સંસ્થા કે કાર્યકર્તા વિદ્યાધામ ઔર શ્રી રામ સંસ્કૃત મહાવિદ્યાલય કે છાત્રોં દ્વારા પ્રતિવર્ષ સ્વતંત્રતા દિવસ, ગણતંત્ર દિવસ એવં સંસ્થા કે વાર્ષિકોત્સવ આદિ જૈસે વિશેષ અવસરોં પર સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ એવં ખેલકૂદકા આયોજન કિયા જાતા હૈ. પ્રતિવર્ષ અન્તર્રાજ્યીય વાલીબોલ પ્રતિયોગિતા ભી આયોજીત કી જાતી હૈ. યહ સભી ગતિવિધયાં શ્રી સદ્ગુરુ મિત્રમણ્ડલ દ્વારા સંપાદિત કી જાતી હૈ.

(૮) આધુનિક ગૌશાલા :– જાનકી કુણ્ડ ચિત્રકૂટ મેં બી.એ.આઈ.એફ. ઉરુલીકાંચન (પુણે) કે સહયોગસે વૈજ્ઞાનિક તકનીક પર આધારિત ગૌશાલા ભી સંચાલિત કી જાતી હૈ. જિસમેં લગભગ ૧૦૦ હાલસ્ટ્રીન એવં જર્સી ગાય હૈ. ઈસ ગૌશાલા કે માધ્યમસે નિકટવર્તી ગ્રામોમેં દુગ્ધ–ઉદ્યોગ કો સુદ્રઢ કર આધુનિક સ્વરૂપ પ્રદાન કરનેકા પ્રયાસ કિયા જા રહા હૈ.

(૯) પ્રશિક્ષણ કેન્દ્ર :– સંસ્થા કે માધ્યમસે તીન વર્ષીય નર્સિંગ પ્રશિક્ષણ કોર્ષ ચલાયા જા રહા હૈ જો કિ મધ્યપ્રદેશ શાસન સે માન્યતા પ્રાપ્ત હૈ. ઈસ કે સાથ હી નેત્રસહાયક પ્રશિક્ષણ કોર્ષ ભી ચલાયા જા રહા હૈ. જો ફેડરેશન આફ, અપ્થલમિક રિસર્ચ એણ્ડ એજુકેશન સેન્ટર કોર્ષ સે માન્યતા પ્રાપ્ત હૈ ઈસ કે અતિરિક્ત કમ્પ્યુટર ટ્રેનિંગ કોર્ષ, મ્યુઝિક કોર્ષ જો પ્રયાગ સંગીત સમિતિ પ્રયાગ સે માન્યતા પ્રાપ્ત હૈ, એવં સિલાઈ કઢાઈ પ્રશિક્ષણ આદિ કી ભી શિક્ષા દી જાતી હૈ.

સદ્ગુરુનગર – અનંતપુર

(૧) સાર્વજનિક ચિકિત્સાલય :– ગુરુદેવ કી તપસ્થલી ઔર ધર્મબહન–અવંતીબહન કે ગ્રામ આનન્દપુર, તહસીલ લટેરી, જિલા વિદિશા મેં એક સાર્વજનિક ચિકિત્સાલય કી સ્થાપના સન્ ૧૯૭૩ મેં સદ્ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ દ્વારા કી ગયી. ઈસ ચિકિત્સાલય કે સમ્પૂર્ણ કાર્ય મેં ટ્રસ્ટી મંડલ કે સહયોગ સે શ્રી ગોવર્ધનભાઈ ઉપાધ્યાય અહર્નિશ સપરિવાર લગે રહતે હૈં. રોગિયોં કી સુવિધા કો દેખતે હુએ સન્ ૧૯૮૩ મેં ઓપરેશન થિયેટર, એક્સરે એવં પૈથાલોજી કે સાથ–સાથ મરીજોં કે લિયે ૪૦ શૈય્યાઓં કી ભી વ્યવસ્થા કી ગયી. ચિકિત્સાલય અભી તક ૧૫,૫૬,૪૭૭ રોગિયોં કે રોગ કા નિદાન કર ચુકા હૈ.

ક્ષેત્ર અત્યન્ત પિછડા ઔર અવિકસિત હૈ. આવાગમન કી સમુચિત વ્યવસ્થા નહીં હૈ. અતઃ ટ્રસ્ટ કે કાર્યકતા ચિકિત્સાલય કે અતિરિક્ત ગાઁવ–ગાઁવ

જાકર સ્વાસ્થ્ય ઔર શિક્ષા કાર્યક્રમોં કો આયોજિત કરકે લોગોં કો વ્યવસ્થિત જીવન જીને કે પ્રતિ જાગરુક કરતે હૈં.

(૨) નેત્ર શિબિર :– ચિકિત્સાલય અન્ધત્વ નિવારણ કાર્યક્રમ કે તહત પ્રતિ વર્ષ નેત્ર શિબિરોં કા આયોજન કરતા હૈં. અબ તક કુશલ નેત્ર શલ્ય ચિકિત્સકોં દ્વારા લગભગ ૧૭ હજાર નેત્ર રોગિયોં કી શલ્ય ક્રિયા કરકે નેત્ર જ્યોતિ પ્રદાન કી જા ચુકી હૈ.

(૩) કહારપુરા પ્રાથમિક ઉપચાર કેન્દ્ર :– કહારપુરા અત્યન્ત પિછડા ક્ષેત્ર હૈ. ઈસ કે ચારોં ઓર પાર્વતી નદી કા કલ કલ નિનાદ સુનાયી દેતા હૈ. લોગોં કે આવાગમન કા સાધન નહીં હૈ. ઐસે દુર્ગમ સ્થાન મેં સ્વાસ્થ્ય ઔર શિક્ષા કો બઢાવા દેને કે લિયે એક પ્રાથમિક શાલા ઔર પ્રાથમિક ઉપચાર કેન્દ્ર કી સ્થાપના કી ગયી હૈ જિસ કે દ્વારા આસપાસ કે ગાઁવો કે લોગ લાભાન્વિત હોતે હૈ.

(૪) ક્ષય રોગ નિદાન કેન્દ્ર :– ક્ષય રોગ નિદાન શિબિરોં કા આયોજન કરકે ક્ષય રોગ સે પીડિત રોગિયોં કે નિદાન તથા દવા કા પ્રબન્ધ ચિકિત્સાલય કી ઓરસે કિયા જાતા હૈ.

(૫) સ્ત્રી રોગ નિદાન કેન્દ્ર :– સ્ત્રી રોગ નિદાન શિબિર લગાકર મહિલાઓં કો સ્વાસ્થ્ય કે પ્રતિ જાગરુક કિયા જાતા હૈ . અબ તક ચિકિત્સાલયને જનસંખ્યા નિયંત્રણ કાર્યક્રમ કે તહત ૮૭૦ પરિવાર નિયોજન ઔર ૨૧૬ મહિલાઓં કા પ્રસવ કી સારવાર દિ ગઈ હૈ.

(૬) સ્વાસ્થ્ય મેલા :– સમય–સમય પર સ્વાસ્થ્ય મેલાઓં કા આયોજન કિયા જાતા હૈ. ઈસ મેં અનેક રોગોં સે પીડિત લોગોં કે રોગો કા નિદાન કિયા જાતા હૈ ઔર દવાએં પ્રદાન કી જાતી હૈ.

(૭) વિદ્યા મંદિર :– બચ્ચોં કો સાક્ષર કરને હેતુ ટ્રસ્ટ દ્વારા એક પ્રાથમિક વિદ્યાલય અનવરત ચલાયા જા રહા હૈ. ઈસ મેં લગભગ ૧૫૦ બચ્ચે આધુનિક ગણવેશ મેં વિદ્યાલય આકર સંસ્કારિત હોતે હૈં.

(૮) ગૌશાલા :– માનવ સેવા કે સાથ–સાથ પરમ પૂજ્ય સદ્‌ગુરુદેવજી ગૌ સેવા કો ભી મહત્વ દેતે થે. ઉન્હીં કી પ્રેરણા સે યહાઁ પર એક ઉન્નતશીલ ગૌશાલા ભી ચલાયી જા રહી હૈ. ગૌશાલા સે પ્રાપ્ત દૂધ મરીજોં ઔર કાર્યકર્તાઓં કો દિયા જાતા હૈ. પ્રતિ વર્ષ લગભગ ૧૦ હજાર લીટર દૂધ ઉન્નતશીલ ગાયોં સે પ્રાપ્ત હોતા હૈ.

* * * *

राँ

राँ

મહાન પુરુષોં કે આદર્શ જીવનચરિત્ર–વ્યવહાર આદિ ભવસાગર સે પાર હોને કે લિયે હમારે લિયે નૌકા કે સમાન હૈ. પ.પૂ. શ્રી ગુરુદેવ કે સાથ રહકર હમને દેખા હૈ કિ આપશ્રી એક ક્ષણ ભી વ્યર્થ નહીં હોને દેતે થે. શ્રી ગુરુદેવને કઈ બાર કહા ભી હૈં કિ મેરી એક ક્ષણ ભી વ્યર્થ નહીં હૈ, મેરી પ્રત્યેક ક્ષણ પ્રાણીમાત્ર કે હિત કે લિયે ભરપુર હૈ. સમય વ જીવન કા મૂલ્ય આપશ્રીને બરાબર સમઝાયા હૈ.

પૂ. શ્રી કી યહી અભિલાષા રહી કિ જીવમાત્ર સુખી રહે ઔર અપના ખજાના પ્રાપ્ત કરેં. અંતર્દ્ધાન તક ઈસ હેતુ કી સિધ્યર્થ સદૈવ ભિન્ન ભિન્ન પ્રકાર કે સેવા–પરમાર્થ કાર્ય મેં પ્રવૃત્ત રહેં. સેવા યાની ક્યા ? સેવા કૈસે ઔર કિસ સે કી જાય ? ધ્યેયપૂર્તિ મેં કિસ પ્રકાર કી સાવધાની–જાગરુકતા, કર્તવ્ય પરાયણતા આદિ કા સ્પષ્ટ દર્શન આપશ્રીને ખુદ કે વ્યવહાર કે માધ્યમ સે કરાયા હૈ. યદિ હમ માનવ હૈ, તો હમારા ધર્મ ક્યા હૈ ? યહ ભી આપશ્રીને ઉપદેશ ઔર કાર્ય સે બતાયા હૈ.

દૂસરોં કે સુખ કે લિયે ઉન્હોંને અપને સુખ વ આરામકા કતઈ ખ્યાલ નહીં કરકે ભગવાન સે યહી માઁગા હૈ કિ ભલે મૈં પીડિતોં કે દુઃખ ભોગ લૂઁ, પરંતુ જીવમાત્ર સુખી રહે. ઈસ બાત કી પ્રતીતિ પૂજ્યશ્રી કે માનવસેવા કે કાર્યોં સે હોતી હૈ. અકાલ, બાઢ, ભૂકંપ ઈત્યાદિ પ્રાકૃતિક આપત્તિઓં કે સમય જાતિ, ધર્મ, પ્રાંત–પ્રદેશ આદિ કે બિના ભેદ, જહાઁ ભી– જૈસી ભી આવશ્યકતા ઉપસ્થિત હુઈ હો, આપશ્રીને અતિ કષ્ટ સહન કરકે ભી સેવા સરિતા કો પ્રવાહિત રખકર મનુષ્ય ધર્મ સભી કે સામને રખ દિયા હૈ.

"મેરે વાસ્તે ભૂખા–પ્યાસા હર માનવ, હર પ્રાણી સાક્ષાત્ રામજી હૈ" ઔર

ચલતા દેવલ પૂજીયે, નહીં ઔરોં સે કામ ।
જીતને હી આતમા, ઉતને હી શ્રીરામ ॥

ઈસ મહાન સત્ય કો– જબ તક આપશ્રી ભૂમંડલ પર સદેહ બિરાજે તબ તક સદા ચરિતાર્થ કરતે રહેં.

પ્રાણીમાત્ર કે પ્રતિ આપકી કરુણા ઔર વાત્સલ્ય અસીમ હૈ. આપત્તિ મેં ફઁસા હુઆ જો ભી હો, સાધના મેં જો ઉલઝ ગયા હો, વ્યાવહારિક વિડંબના સે જો ભી ત્રસ્ત હો– આપશ્રી કે લિયે તો વે અપને સ્વજન હી થે, હર પ્રકાર કી આવશ્યક સહાય, માર્ગદર્શન કરતે રહેં. કઈ સાધક , ભક્ત, સંતોને, ગૃહસ્થીઓંને ઈશ્વરતત્ત્વ, યૌગિક ક્રિયા, સાધના ઔર વ્યવહાર કે વિષયો મેં કૃપા પ્રાપ્ત કરકે અપના લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કિયા હૈ. આપશ્રી બરાબર બતાતે રહે કિ ભગવત્–શરણાગતિ સે હી સબ પુરુષાર્થ સિદ્ધ હોતે હૈં. "શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિ મેં" પુસ્તક સે પાઠકગણ ઈસ હેતુકા પૂર્ણ લાભ પ્રાપ્ત કરેંગે, ઐસી શુભ–કામના રખતી હૂઁ.

....કુ. કુમુદિની પરમાનંદ પજવાણી